

L'ESTABILITAT REFERENCIAL I LA DOMINANÇA
LINGÜÍSTICA EN EL MARCATGE DIFERENCIAL
D'OBJECTE EN EL BILINGÜISME
CATALÀ-ESPANYOL

Rut Benito Galdeano

TESI DOCTORAL UPF / 2023

DIRECTORA DE LA TESI

Dra. Aurora Bel Gaya

DEPARTAMENT DE TRADUCCIÓ I CIÈNCIES DEL LLENGUATGE

Agraïments

Aquesta tesi no hauria estat possible sense el suport de molts professors, col·legues, família i amics que han format part d'aquest llarg procés. Per això, vull expressar el meu agraïment a totes les persones que m'han ajudat d'una manera o una altra durant aquests anys.

A l'Aurora Bel, directora d'aquesta tesi, li he d'agrair moltes coses. Gràcies per haver-me donat l'oportunitat de dur a terme aquesta tesi ara fa cinc anys. Gràcies per la dedicació constant al llarg de tot el procés, per les llargues discussions lingüístiques i per les revisions tan detallades. Gràcies per despertar el meu interès per la lingüística experimental durant el grau i haver-me transmès tantíssims coneixements durant aquests anys. Però gràcies, per sobre de tot, per ajudar-me a tocar de peus a terra i buscar sempre el millor per mi acadèmicament i, encara més important, personalment. Gràcies per tot això i molt més.

Gràcies també a tots i cada un dels membres d'ALLEN CAM —professors, doctorandes i ja doctores. Molt especialment a la Núria de Rocafiguera, a qui li he d'agrair mil i *una* coses. Puc assegurar que quan una amiga es converteix en una companya de feina tot és més fàcil i engrescador. Em vas encomanar les teves ganes per explorar totes les opcions i buscar sempre la més rigorosa i acurada, i em vas transmetre la tranquil·litat i positivitat que et caracteritzen. De fet, sense tu aquesta tesi ni tan sols s'hauria posat en marxa, així que gràcies per haver-me animat a començar l'aventura. A la Tamara, que em va demostrar que la tesi tenia un final. A *Susana, por ser tan trabajadora, tan positiva y tan empática*. A *Lara, por su amabilidad en todas las reuniones y charlas que hemos podido compartir*. A la Sílvia Perpiñán i el Rafael Marín, per les seves preguntes inspiradores i les reflexions lingüístiques.

També vull expressar el meu agraïment a tots els companys de doctorat que han passat per la segona planta o que encara hi són, perquè han fet més agradable el dia a dia a la universitat. Especialment a l'Alba Marín, la Francesca Cerdà i la Mattea Cussel: gràcies per compartir amb mi aquesta etapa tan intensa i fer-la més senzilla, pels dinars diaris a la universitat i els ocasionals amb altres paisatges de fons.

No em puc oblidar de tots els participants dels experiments d'aquesta tesi. A tots els familiars, amics, amics d'amics, coneguts i desconeguts que van participar en els experiments us agraeixo de tot cor la vostra col·laboració. Agraeixo també l'ajuda que ens va proporcionar la Irene Baucells durant la recollida de dades. I gràcies també a totes les persones que van fer difusió dels experiments des de Valladolid, Saragossa i Barcelona: Raquel Fernández-Fuertes, Iraide Ibarretxe-Antuñano, María del Carmen Horno, José Luis Mendívil, el Departament de Comunicació de la Universitat Pompeu Fabra, el Departament d'Educació Lingüística i Literària, i Didàctica de les Ciències Experimentals i la Matemàtica de la Universitat de Barcelona i, evidentment, els col·legues del Departament de Traducció i Ciències de Llenguatge.

Vull donar les gràcies també als professors i mentors d'estadística que he tingut. Al Joan Borràs li agraeixo enormement ensenyar-me les bases d'estadística i d'R, l'ajuda en in comptables ocasions i les seves idees per a l'anàlisi de dades. Al Scott Perry i l'Adriana Soto-Corominas els vull donar les gràcies per compartir la seva expertesa i resoldre tots i cada un dels meus dubtes amb tanta rapidesa.

Vull expressar la meva gratitud a tots els professors de qui he sigut alumna o amb qui he tingut la sort de treballar i aprendre al seu costat. Gràcies en especial als professors del Departament de la UPF, del Centre de Lingüística Teòrica de la UAB i del Departament de Filologia Espanyola de la UAB per haver-me obert el camí als enfocaments diversos dels quals beu aquesta tesi. Vull donar-li les gràcies de tot cor a l'Encarna Atienza pel seu suport, per ser tan propera i per haver-me introduït en el món de les Llengües Aplicades, que em va portar fins aquí. Agraeixo també el *feedback* rebut en moments diferents de lingüistes experts en l'MDO que m'ha permès millorar aquesta tesi.

També vull expressar el meu agraïment al Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra, per les oportunitats acadèmiques i laborals que m'ha brindat, així com pel finançament que m'ha permès presentar la meva recerca a diferents universitats del món. A l'Anna Espunya, directora del Departament; a la Carmen Pérez, coordinadora del programa de doctorat; a la Gemma Barberà i l'Elisenda Bernal, les meves tutores. També al personal de la secretaria del Departament que m'ha ajudat a fer tràmits en un moment o un altre, Núria Abad, Rafa Ordóñez, Roger Aranich, Joan Carles Carrion i Susi Bolós.

Gràcies també als amics que m’han ajudat a desconnectar de la intensitat de l’acadèmia. A la Lidia i la Victòria, no tinc prou línies per agrair-vos la vostra amistat. A les Nenes maques, per ser-hi des que vaig començar la meva aventura en el món de les Llengües Aplicades. Als amics de tota la vida, Carme, Laia G., Laia A. i Víctor, per ser-hi des de fa tants anys. A la Irene F. i la Roser, que sabien perfectament com em sentia i mai em van preguntar “Quan acabaràs la tesi?”.

M’agradaria expressar també la meva gratitud a tots els professors i companys d’informàtica que he conegut el darrer any, per facilitar-me les coses i animar-me a fer l’últim esforç. Agraïxo especialment l’ajuda de l’Aurora H., l’Adrián, l’Edwin, el Pablo, l’Alejandro, el Rafa i el Julio, sempre disposats a ajudar-me que funcionés el codi.

Deixo pel final les persones més importants de la meva vida. A la meva família (de sang i política), gràcies per confiar que aquest moment arribaria algun dia i ajudar-me en tot el que ha estat en les seves mans (fins i tot llegint la tesi). Gràcies en especial a la meva mare, el meu pare i el Pol, perquè sense vosaltres no seria qui soc ni seria on soc. A les meves àvies, per cuidar-me. I a l’Arnau, la persona que ha vist i viscut de més a prop tot aquest procés, gràcies per la paciència infinita i pel suport incondicional.

Aquesta tesi, realitzada en el marc dels projectes CONTACT (FFI2016-75082-P) i BIBA (PID2020-114276GB-I00), ha estat possible gràcies al finançament de la beca predoctoral SGR-DTCL cofinançada pel grup ALLENCAM i el Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra i de la beca concedida per l’AGAUR a través de la convocatòria d’ajuts per a la contractació de personal investigador predoctoral en formació (FI) —2019FI_B 00709, 2020FI_B1 00075, 2021FI_B2 00110.

Resum

El marcatge diferencial d'objecte (MDO) és un fenomen complex, regulat per factors nominals, verbals i pragmàtics. L'animacitat i l'estabilitat referencial dels objectes (Aissen, 2003, Farkas i von Heusinger, 2003) són dos factors clau en espanyol i en català, però l'MDO s'usa categòricament en més nivells de l'escala d'estabilitat referencial en espanyol que en català estàndard. S'ha demostrat que l'MDO és especialment vulnerable al bilingüisme i al contacte de llengües (ex. López-Otero, 2022), també en la combinació català-espanyol (ex. Jiménez-Gaspar, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018). Aquesta tesi aborda dues qüestions relacionades amb aquest fenomen lingüístic: 1) el paper de l'estabilitat referencial dels objectes directes en la realització i l'omissió de la marca en l'espanyol peninsular monolingüe i en el català de Catalunya i 2) el paper de factors externs (dominança lingüística) i interns (estabilitat referencial) en la influència translingüística en l'MDO en bilingües català-espanyol altament competents en les dues llengües, així com la direccionalitat de la influència.

Investiguem l'acceptabilitat i la producció de la realització i l'omissió de la marca en objectes de quatre nivells diferents d'estabilitat referencial (noms propis, SNs [+definit], SNs [-definit, +específics], SNs [-definit, -específics]) mitjançant dues tasques equivalents de judicis d'acceptabilitat (TJA) i dues tasques equivalents de producció escrita guiada (TP), una en cada llengua (espanyol i català), que vam administrar a bilingües espanyol-català (133 en la TJA, 145 en la TP) amb diferents perfils de dominança lingüística (dominants de català de fora l'Àrea Metropolitana de Barcelona —AMB—, dominants de català de l'AMB, bilingües equilibrats i dominant d'espanyol) i a monolingües d'espanyol peninsular (40 en la TJA, 32 en la TP).

Els resultats posen de manifest, d'una banda, que l'estabilitat referencial és un factor crucial en aquestes dues llengües: en espanyol, com menys estable referencialment és l'objecte, més opcionalitat presenta la marca; en català, com més estable referencialment és l'objecte, més s'usa la marca. D'altra banda, evidencien que la influència translingüística és bidireccional, modulada tant per la dominança lingüística com per l'estabilitat referencial. En espanyol, el sistema d'MDO passa a ser més

opcional com més dominant de català són els bilingües, i la influència no penetra en els dominants d'espanyol i ho fa molt tènueament en el primer nivell de l'escala d'estabilitat referencial. En català, tots els bilingües, inclosos els dominants de català, accepten la realització o omissió de la marca de manera completament opcional en tots els objectes, però l'ús de la marca augmenta a mesura que incrementa l'estabilitat referencial dels objectes i la dominança en espanyol. El fet que en català l'acceptació i l'ús de la marca penetri en tots els grups, juntament amb la major penetració en l'acceptabilitat que en la producció, suggereix que aquesta llengua està experimentant un canvi lingüístic generalitzat, accelerat per l'evolució interna de les llengües amb MDO (Salvador i Pérez Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018). En conjunt, el disseny bidireccional d'aquesta tesi demostra que en una societat bilingüe amb dues llengües amb MDO, una amb major extensió que l'altra (com ara l'espanyol i el català, respectivament), la vulnerabilitat de l'MDO al contacte de llengües porta a l'ampliació de l'MDO en la varietat que pràcticament no l'utilitza (català bilingüe), però no a l'erosió de la marca en la varietat que sí que ho fa (espanyol bilingüe).

Resumen

El marcado diferencial de objeto (MDO) es un fenómeno complejo, regulado por factores nominales, verbales y pragmáticos. La animacidad y la estabilidad referencial de los objetos (Aissen, 2003; Farkas y von Heusinger, 2003) son dos factores clave en español y en catalán, pero el MDO se usa categóricamente en más niveles de la escala de estabilidad referencial en español que en catalán estándar. Se ha demostrado que el MDO es especialmente vulnerable al bilingüismo y al contacto de lenguas (ej. López-Otero, 2022), también en la combinación catalán-español (ej. Jiménez-Gaspar, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018). Esta tesis aborda dos cuestiones relacionadas con este fenómeno lingüístico: 1) el papel de la estabilidad referencial de los objetos directos en la realización y omisión de la marca en el español peninsular monolingüe y en el catalán de Cataluña y 2) el papel de los factores externos (dominancia lingüística) e internos (estabilidad referencial) en la influencia translingüística en el MDO en bilingües catalán-español altamente competentes en las dos lenguas, así como la direccionalidad de la influencia.

Investigamos la aceptabilidad y la producción de la realización y la omisión de la marca en objetos de cuatro niveles diferentes de estabilidad referencial (nombres propios, SNs [+definidos], SNs [-definidos, +específicos], SNs [-definidos, -específicos]) mediante dos tareas equivalentes de juicios de aceptabilidad (TJA) y dos tareas equivalentes de producción escrita guiada (TP), una en cada lengua (español y catalán), que administramos a bilingües español-catalán (133 en la TJA, 145 en la TP) con diferentes perfiles de dominancia lingüística (dominantes de catalán de fuera del Área Metropolitana de Barcelona —AMB—, dominantes de catalán del AMB, bilingües equilibrados y dominante de español) y a monolingües de español peninsular (40 en la TJA, 32 en la TP).

Los resultados ponen de manifiesto, por un lado, que la estabilidad referencial es un factor crucial en estas dos lenguas: en español, cuanto menos estable referencialmente es el objeto, mayor opcionalidad presenta la marca; en catalán, cuanto más estable referencialmente es el objeto, más se utiliza la marca. Por otro lado, evidencian que la influencia translingüística es bidireccional, modulada tanto por la dominancia lingüística como por la estabilidad referencial. En español, el sistema de MDO pasa a

ser más opcional cuanto más dominante de catalán son los bilingües, y la influencia no penetra en los dominantes de español y lo hace muy tenuemente en el primer nivel de la escala de estabilidad referencial. En catalán, todos los bilingües, incluidos los dominantes de catalán, aceptan la realización u omisión de la marca de manera completamente opcional en todos los objetos, pero el uso de la marca aumenta a medida que incrementa la estabilidad referencial de los objetos y la dominancia en español. El hecho de que en catalán la aceptabilidad y el uso de la marca penetre en todos los grupos, junto con la mayor penetración en la aceptabilidad que en la producción, sugiere que esta lengua está experimentando un cambio lingüístico generalizado, acelerado por la evolución interna de las lenguas con MDO (Salvador y Pérez Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018). En conjunto, el diseño bidireccional de esta tesis demuestra que en una sociedad bilingüe con dos lenguas con MDO, una con mayor extensión que la otra (como el español y el catalán, respectivamente), la vulnerabilidad del MDO al contacto de lenguas lleva a la ampliación del MDO en la variedad que prácticamente no la usa (catalán bilingüe), pero no a la erosión de la marca en la variedad que sí lo hace (español bilingüe).

Abstract

Differential object marking (DOM) is a complex phenomenon, regulated by nominal, verbal, and pragmatic factors. The animacy and referential stability of objects (Aissen, 2003; Farkas & von Stechow, 2003) are two key factors in Spanish and in Catalan, but DOM is used categorically at more levels of the referential stability scale in Spanish than in Standard Catalan. It has been shown that DOM is especially vulnerable to bilingualism and language contact (i.e., López-Otero, 2022), also in the language combination Catalan-Spanish (i.e., Jiménez-Gaspar, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018). This thesis addresses two issues related to this linguistic phenomenon: 1) the role of referential stability of direct objects in the realization and omission of the marker in monolingual Peninsular Spanish and in the Catalan of Catalonia and 2) the role of external (dominance) and internal (referential stability) factors in crosslinguistic influence in DOM in highly competent Catalan-Spanish bilinguals, as well as the directionality of the crosslinguistic influence.

We investigate the acceptability and the production of the realization and the omission of the marker in objects of four different levels of referential stability (proper names, [+defined] NPs, [-defined, +specific] NPs, [-defined, -specific] NPs) using two equivalent acceptability judgments tasks (AJT) and two equivalent written production tasks (WPT), one in each language (Spanish and Catalan), completed by Catalan-Spanish bilinguals (133 in the AJT, 145 in the WPT) with different language dominance profiles (Catalan-dominants not from the Barcelona Metropolitan Area —AMB—, Catalan-dominants from the AMB, balanced bilinguals and Spanish-dominants) and to Peninsular Spanish monolinguals (40 in the AJT, 32 in the WPT).

The results show, on the one hand, that referential stability of objects is a crucial factor in both languages: in Spanish, the less referentially stable the object is, the more optionality the marker presents; in Catalan, the more referentially stable the object is, the more the marker is used. On the other hand, results show that crosslinguistic influence is bidirectional, modulated both by language dominance and by the referential stability of objects. In Spanish, the more Catalan-dominants the bilinguals are, the more optional the DOM system becomes, and it does not penetrate in the Spanish-dominants system, and it does very weakly in the first level of the referential stability scale. In

Catalan, all bilinguals, including Catalan dominants, accept the realization or omission of the marker in a completely optional way in all objects, but the use of the marker increases parallel to the referential stability of objects and the language dominance in Spanish. The fact that in Catalan the acceptance and production of the marker penetrates in all groups, together with the greater penetration in acceptability than in production, suggests that this language is undergoing a generalized linguistic change, accelerated by the internal evolution of DOM-languages (Salvador & Pérez Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018). Taken together, the bidirectional design of this thesis shows that in a bilingual society with two DOM-languages, one with greater extension than the other (such as Catalan and Spanish, respectively), the vulnerability of DOM to language contact leads to the expansion of DOM in the variety that barely uses the marker (bilingual Catalan), but not to the erosion of the variety that uses it (bilingual Spanish).

Índex

Resum	v
Resumen	vii
Abstract	ix
1. INTRODUCCIÓ	1
1.1. Descripció i motivació	1
1.2. Objectius	5
1.3. Organització dels capítols	7
2. EL FENOMEN LINGÜÍSTIC: EL MARCATGE DIFERENCIAL D'OBJECTE EN ESPANYOL I EN CATALÀ	9
2.1. Introducció	9
2.2. Descripció del fenomen	11
2.3. Factors desencadenants	14
2.3.1. Factors nominals	16
2.3.1.1. Animacitat	16
2.3.1.2. Definitud, especificitat i estabilitat referencial	16
2.3.2. Factors verbals	19
2.3.2.1. Afectació	19
2.3.2.2. Telicitat	20
2.3.2.3. Agentivitat	21
2.3.3. Factors pragmàtics	22
2.3.3.1. Topicalització	22
2.4. El marcatge diferencial d'objecte en espanyol	23
2.4.1. Contextos d'aparició de l'MDO en espanyol	23
2.4.1.1. Animacitat	24
2.4.1.2. Definitud i especificitat	27
2.4.1.3. Afectació	31
2.4.1.4. Telicitat	33
2.4.1.5. Agentivitat	34
2.4.1.6. Topicalització	35
2.4.1.7. Construccions sintàctiques	36
2.4.2. Origen de l'MDO en espanyol	38

2.5. El marcatge diferencial d'objecte en català	39
2.5.1. Contextos d'aparició de l'MDO en català estàndard	40
2.5.2. Contextos d'aparició de l'MDO en català no estàndard	44
2.5.3. Origen de l'MDO en català	50
2.6. Síntesi.....	52
3. ELS EFECTES DEL BILINGÜISME I EL CONTACTE DE LLENGÜES.....	55
3.1. Introducció	55
3.2. El bilingüisme i els seus efectes	56
3.2.1. Caracterització del bilingüisme.....	56
3.2.2. La dominança lingüística en els parlants bilingües	57
3.2.2.3. L'operacionalització de la dominança lingüística	62
3.2.3. Els efectes del bilingüisme individual.....	67
3.2.3.1. La influència translingüística	70
3.2.4. Els efectes del bilingüisme social: canvis lingüístics induïts pel contacte de llengües.....	77
3.2.4.3. Propagació dels canvis: de l'individu al sistema lingüístic de la societat	79
3.3. El bilingüisme social a Catalunya.....	81
3.3.1. La realitat sociolingüística de Catalunya	82
3.3.2. Estudis previs sobre la influència translingüística i la modulació de la dominança lingüística en el català i l'espanyol bilingües	88
3.3.2.1. La influència de l'espanyol sobre el català.....	88
3.3.2.2. La influència del català sobre l'espanyol	91
3.3.2.3. La bidireccionalitat en la influència entre el català i l'espanyol	92
3.4. Els efectes del bilingüisme i el contacte de llengües en el marcatge diferencial d'objecte.....	94
3.4.1. L'MDO en l'adquisició de segones llengües: els efectes de l'L1 a l'L2	96
3.4.1.1. Quan l'L1 no té MDO	97
3.4.1.2. Quan l'L1 té MDO	100
3.4.2. L'erosió de l'MDO en parlants nadius: els efectes de l'L2 a l'L1	105
3.4.3. L'MDO en parlants bilingües primerencs	110
3.4.3.1. En societats monolingües: els parlants d'herència	110
3.4.3.2. En societats bilingües	120
3.5. Síntesi.....	128
4. DISSENY GENERAL I METODOLOGIA	131
4.1. Introducció	131
4.2. Preguntes de recerca i hipòtesis	132

4.2.1. Preguntes de recerca.....	132
4.2.2. Hipòtesis.....	133
4.3. Plantejament de la tesi	137
4.4. Metodologia.....	139
4.4.1. Participants.....	139
4.4.1.1. Parlants d'espanyol de referència (monolingües d'espanyol peninsular)	140
4.4.1.2. Parlants bilingües català-espanyol.....	142
4.4.1.3. Parlants de català de referència (catalanodominants).....	161
4.4.2. Materials.....	164
4.4.2.1. Qüestionari sociolingüístic per als participants monolingües	165
4.4.2.2. Qüestionari sociolingüístic per als participants bilingües: adaptació del qüestionari Bilingual Language Profile.....	165
4.4.2.3. Experiment 1: tasca de judicis d'acceptabilitat escrita.....	168
4.4.2.4. Experiment 2: tasca de producció escrita guiada	170
4.4.3. Procediment.....	171
4.4.4. Anàlisi de les dades	172
4.5. Organització dels resultats	173
5. L'ACCEPTABILITAT DEL MARCATGE DIFERENCIAL D'OBJECTE EN ESPANYOL I EN CATALÀ	175
5.1. Introducció.....	175
5.2. Preguntes de recerca i hipòtesis	177
5.2.1. Preguntes de recerca.....	177
5.2.2. Hipòtesis.....	179
5.3. Metodologia.....	186
5.3.1. Participants.....	186
5.3.2. Tasca experimental.....	186
5.3.2.1. Descripció de la tasca	186
5.3.2.2. Ítems experimentals.....	188
5.3.2.4. Ítems de pràctica i distractors	192
5.3.3. Procediment.....	193
5.3.4. Preprocessament de les dades	194
5.3.4.1. Tractament de les dades.....	194
5.3.4.2. Neteja de les dades	196
5.3.4.3. Anàlisi d'ítems.....	196
5.3.4.4. Anàlisis estadístiques.....	200

5.4. L'acceptabilitat de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingües): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte	204
5.4.1. Participants	204
5.4.2. Resultats descriptius	204
5.4.3. Model estadístic.....	206
5.4.4. Resultats	206
5.4.5. Discussió	209
5.5. L'acceptabilitat de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte	214
5.5.1. Participants	214
5.5.2. Resultats descriptius	215
5.5.3. Model estadístic.....	216
5.5.4. Resultats	217
5.5.5. Discussió	219
5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística	222
5.6.1. Les diferències entre grups de bilingües català-espanyol	222
5.6.1.1. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe	223
5.6.1.2. L'acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe	246
5.6.1.3. Comparació de l'acceptabilitat de l'MDO en català i en espanyol bilingües	260
5.6.2. El paper de la dominança lingüística entesa com un contínuum de bilingüisme i un constructe multidimensional	270
5.6.2.1. Participants: contínuum de dominança lingüística	270
5.6.2.2. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en espanyol.....	271
5.6.2.3. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en català.....	276
5.6.2.4. Discussió.....	280
5.7. Discussió de les troballes principals	285
5.7.1. Els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol peninsular monolingüe.....	286
5.7.2. Els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de l'MDO en català	287
5.7.3. La influència translingüística en l'acceptabilitat de la marca en espanyol bilingüe.....	289
5.7.4. La influència translingüística en l'acceptabilitat de la marca en català bilingüe.....	292

5.7.5. El paper de la llengua majoritària de la societat en la influència translingüística	296
5.7.6. El desequilibri en la bidireccionalitat de la influència translingüística.....	297
5.7.7. Cap a una convergència dels sistemes lingüístics?	300
5.7.8. El pes de l'exposició lingüística i l'ús de les llengües en la influència translingüística	302
6. LA PRODUCCIÓ DEL MARCATGE DIFERENCIAL D'OBJECTE EN ESPANYOL I EN CATALÀ	305
6.1. Introducció	305
6.2. Preguntes de recerca i hipòtesis	306
6.2.1. Preguntes de recerca.....	306
6.2.2. Hipòtesis.....	308
6.3. Metodologia	312
6.3.1. Participants	312
6.3.2. Tasca experimental.....	312
6.3.2.1. Descripció de la tasca	312
6.3.2.2. Ítems experimentals	314
6.3.2.4. Ítems de pràctica i distractors	317
6.3.3. Procediment.....	318
6.3.4. Preprocessament de les dades	319
6.3.4.1. Codificació i neteja de les dades	319
6.3.4.2. Anàlisi d'ítems.....	320
6.3.4.3. Anàlisis estadístiques.....	320
6.4. La producció de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingüe): els efectes de l'estabilitat referencial	323
6.4.1. Participants	323
6.4.2. Resultats descriptius	323
6.4.3. Model estadístic.....	324
6.4.4. Resultats	325
6.4.5. Discussió	327
6.5. La producció de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial.....	329
6.5.1. Participants	329
6.5.2. Resultats descriptius	330
6.5.3. Model estadístic.....	331
6.5.4. Resultats	332
6.5.5. Discussió	333

6.6. La producció de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística	336
6.6.1. Les diferències entre grups de bilingües català-espanyol	336
6.6.1.1. La producció de l'MDO en espanyol bilingüe	337
6.6.1.2. La producció de l'MDO en català bilingüe	350
6.6.1.3. Comparació de la producció de l'MDO en català i en espanyol	361
6.6.2. El paper de la dominança lingüística entesa com un contínuum de bilingüisme i un constructe multidimensional	365
6.6.2.1. Participants: contínuum de dominança lingüística	366
6.6.2.2. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en espanyol.....	366
6.6.2.3. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en català.....	370
6.6.2.4. Discussió.....	374
6.7. Discussió de les troballes principals	377
6.7.1. Els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en espanyol monolingüe.....	378
6.7.2. Els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en català	379
6.7.3. La influència translingüística en la producció de l'MDO en espanyol bilingüe	381
6.7.4. La influència translingüística en la producció de l'MDO en català bilingüe	385
6.7.5. El paper de la llengua majoritària de la societat en la influència translingüística	389
6.7.6. La bidireccionalitat en la influència translingüística.....	391
6.7.7. Dos sistemes lingüístics (encara) diferenciats.....	396
6.7.8. L'exposició lingüística com a exponent de la influència translingüística? .	397
7. L'(A)SIMETRIA ENTRE L'ACCEPTABILITAT I LA PRODUCCIÓ.....	401
7.1. Introducció	401
7.2. La simetria en els efectes de l'estabilitat referencial en l'espanyol de referència (monolingüe).....	402
7.3. L'asimetria en els efectes de l'estabilitat referencial en el català de referència (catalanodominants).....	404
7.4. La simetria en la influència translingüística en l'espanyol bilingüe.....	407
7.5. L'asimetria en la influència translingüística en el català bilingüe	411
7.6. Sobre l'asimetria en català: un canvi lingüístic en progrés?.....	415
8. CONCLUSIONS I LÍNIES D'INVESTIGACIÓ OBERTES.....	419
8.1. Recapitulació	419

8.2 Futures investigacions.....	428
Bibliografia.....	433
Annexos	475
Annex A. Qüestionari BLP (amb modificacions).....	476
Annex B. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 1	484
Annex C. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 2.....	488
Annex D. Instruccions de la tasca experimental 1	492
Annex E. Llista d'ítems en espanyol i en català de l'experiment 1	493
Annex F. Instruccions de la tasca experimental 2.....	497
Annex G. Llista d'ítems en espanyol i en català de l'experiment 2	498
Annex H: Anàlisi dels ítems de l'experiment 1	500
Annex I. Anàlisi de les respostes per participants i per verbs en l'experiment 2	506
Annex J: Models per analitzar l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català...	517
Annex K: Models per analitzar la producció de l'MDO en espanyol i en català	517

Capítol 1

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Descripció i motivació

Aquesta tesi aborda dos temes relacionats amb el marcatge diferencial d'objecte (MDO), el fenomen lingüístic que s'investiga en aquest treball: 1) el paper de l'estabilitat referencial dels objectes directes en la realització i l'omissió de la marca en espanyol peninsular monolingüe i en el català dels catalanodominants de Catalunya, dues varietats que agafem de referència per a l'estudi de l'espanyol i el català bilingües, i 2) el paper de factors externs i interns (com són la dominança lingüística dels parlants i l'estabilitat referencial dels objectes) en la modulació de la influència translingüística en l'MDO en les dues llengües de bilingües català-espanyol, així com la direccionalitat de la influència.

L'espanyol i el català usen la marca "a" davant de determinats tipus d'objectes directes, si bé en un grau diferent. Aquest fenomen, conegut com a *marcatge diferencial d'objecte* a causa de la realització d'una marca específica que diferencia els objectes marcats dels no marcats, es dona en llengües d'arreu del món i és multifactorial. L'ús de la marca està regulat per factors nominals, verbals i pragmàtics. En les llengües romàniques, s'ha explicat tradicionalment atenent a dos trets de l'objecte: l'animacitat i l'estabilitat referencial (definitud/especificitat). Els dos trets presenten una jerarquia interna que ha permès explicar gran part de l'ús de la marca en diferents llengües

(Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003), segons el nivell al qual pertanyen els objectes dins les dues jerarquies i la interacció entre elles. Les dues escales que ordenen els objectes en una jerarquia que prediu quins objectes presentaran més probablement la marca i quins menys les recollim a (1.1).

(1.1) **Escala d'animacitat:** animat > animal > inanimat

Escala d'estabilitat referencial: pronom personal > noms propis > SN definits > SN indefinits, específics > SN indefinits, inespecífics

L'espanyol presenta una distribució de l'MDO força àmplia, regulada per un conjunt de propietats semàntiques i pragmàtiques, en què l'animacitat i l'estabilitat referencial juguen un paper crucial. Les descripcions sobre aquesta llengua assenyalen que la marca s'usa obligatòriament amb objectes animats que siguin noms propis, [+definits] o [-definits, +específics], i opcionalment amb objectes animats [-definits, -específics] (Torrego, 1998; Leonetti 2004; López, 2012). Ara bé, hi ha pocs estudis experimentals que hagin confirmat aquestes descripcions. Fins ara, els estudis en espanyol sobre l'MDO majoritàriament han estat estudis de corpus (ex. Barraza Carbajal, 2003; Company Company, 2002, 2014; García García, 2007, 2014, 2018; Laca, 2006; von Heusinger i Kaiser, 2005, 2007). Malgrat l'auge recent d'estudis experimentals que d'una manera o una altra han inclòs alguna varietat monolingüe, alguns dels quals a més han parat atenció a la definitud o a l'especificitat (Caro Reina et al., 2021 sobre l'espanyol peninsular i cubà; Judy i Iverson, 2020 sobre l'espanyol riuplatenc; Curione, 2021 sobre l'espanyol peninsular i colombià; Montrul et al., 2015; Montrul i Gürel, 2015 per a l'espanyol mexicà; Montrul, 2019 sobre l'espanyol mexicà i peninsular; Giancaspro et al., 2015; Guijarro-Fuentes et al., 2017; Nediger et al. 2019; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2011, 2007, 2009, 2012 sobre l'espanyol peninsular), només un estudi, sobre l'espanyol mexicà, ha testat l'acceptabilitat i l'ús de l'MDO en els diversos nivells de l'escala d'estabilitat referencial (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019). Els resultats poc concloents i la falta d'estudis sobre l'espanyol peninsular posen de manifest la necessitat d'investigar els efectes de l'estabilitat referencial sobre aquesta varietat de l'espanyol i de fer-ho experimentalment per aconseguir un major control dels potencials factors intervinents.

A diferència de l'espanyol, en català estàndard (o normatiu) l'MDO s'aplica més restringidament. Tradicionalment, i en general des de postures normativistes, s'ha assumit que el català pràcticament no presenta MDO. En la varietat estàndard, o normativa, es proposa que la marca és restringida als objectes situats als nivells superiors de les dues jerarquies anteriors, és a dir, els pronoms personals, i a uns quants casos més molt concrets (que descriurem més endavant, §2.5.1 del capítol 2), sempre que siguin SNs animats. Tanmateix, la prescripció del català s'allunya de la varietat no estàndard (vegeu Pineda, 2020). S'han fet pocs estudis sobre l'MDO en català, la majoria dels quals han estat estudis de corpus (Adell, 1994; Moll, 1952; Perera, 1986; Pérez Saldanya i Salvador, 1993; Pineda, 2018, 2023) o de caràcter teòrico-descriptiu (Albareda, 2009; Escandell Vidal, 2007, 2009; Khouja, 2015), però se n'han fet pocs d'experimentals (Benito, 2017, 2020; González Alonso et al., 2021; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; Pineda 2023; Zeugin, 2021). No tenim constància de cap estudi experimental que hagi estudiat si el conjunt de l'escala d'estabilitat referencial, una propietat que sembla poder explicar l'MDO en espanyol, pot explicar també l'MDO en català (tan sols recentment el treball de Pineda, 2023 aporta una mica de llum, si bé de forma preliminar, als matisos que introdueix l'estabilitat referencial en l'MDO en català).

Tenint en compte que les dues llengües marquen gairebé exclusivament els objectes animats, però amb diferències notables segons la seva estabilitat referencial, el primer objectiu d'aquesta tesi serà avaluar els efectes de l'estabilitat referencial en aquestes dues llengües, una qüestió que com ja hem avançat s'ha explorat ben poc mitjançant estudis experimentals. Ho farem a partir de l'estudi de l'espanyol peninsular monolingüe i el català dels catalanodominants de Catalunya, que ens permetrà tenir una caracterització precisa de les dues varietats que agafarem de referència per a l'estudi de l'espanyol i el català bilingües. Estudiarem oracions com les d'(1.2).

- (1.2) a. Les treballadores necessiten **(a)** la Patricia. (**nom propi**)
 b. Les treballadores necessiten **(a)** la traductora que sap basc. (**[+definit]**)
 c. Les treballadores necessiten **(a)** una traductora que sap basc. (**[-definit, +específic]**)
 d. Les treballadores necessiten **(a)** una traductora que sàpiga basc. (**[-definit, -específic]**)

Tenir més d'un sistema lingüístic té implicacions en les representacions lingüístiques, el processament i l'ús de les llengües (Di Pisa et al., 2021). Una de les conseqüències de l'activació paral·lela i el contacte sistemàtic de més d'un sistema lingüístic en un parlant pot ser la influència translingüística entre llengües (Nicoladis, 2006; Serratrice, 2013; Paradis i Navarro, 2003; Hulk i Muller, 2000). Tot i que no està clar en quins contextos pot aparèixer; algun dels quals l'afavoreixen són la dominança lingüística (Argyri i Sorace, 2007; Kupisch, 2007, 2018; Serratrice, 2013; Yip i Matthews, 2000, 2007), la superposició en la superfície entre llengües (Hulk i Müller, 2000), els trets lingüístics del fenomen estudiat (Van Dijk et al., 2021) o la semblança tipològica (Arnal, 2011; Matras, 2009; Treffers-Daller, 1999; Thomason, 2001; Winford, 2005).

A més, el contacte prolongat i sistemàtic entre llengües pot provocar transferència entre llengües (Van Coetsem, 2000; Thomason, 2001; Matras, 2009), fer sorgir varietats de contacte (Boix-Fuster i Sanz, 2008; Bullock i Gerfen, 2004; Silva-Corvalán, 1994, 2008), portar a una convergència lingüística entre llengües (Muysken, 1997; Blas Arroyo, 2015; Bullock i Toribio, 2004) o fins i tot accelerar o alentir els canvis lingüístics interns (Blas-Arroyo, 2007; Silva-Corvalán, 1994, 2008; Thomason, 2001, 2020).

L'MDO, una manifestació lingüística complexa situada a la interfície sintaxi-semàntica-pragmàtica, és especialment vulnerable al contacte de llengües i a la influència translingüística, com s'ha documentat en diverses llengües (ex. Guijarro-Fuentes i Marinis, 2007; Montrul i Bowles, 2008 per a l'anglès-espanyol; Montrul i Gürel, 2015 per a l'espanyol-turc; López-Otero, 2022 per a l'espanyol-romanès; entre molts d'altres). Tanmateix, encara hi ha controvèrsia sobre quins factors afecten la influència translingüística entre dos sistemes d'MDO. La majoria de les investigacions sobre la influència translingüística en l'MDO s'ha focalitzat en aprenents d'L2 i parlants bilingües d'herència, però n'hi ha molt pocs sobre poblacions que viuen en societats bilingües com la de Catalunya (ex. Austin, 2015; Rodríguez-Ordóñez, 2016 per al basc-espanyol). A més, hi ha una escassetat evident d'estudis que analitzin la uni/bidireccionalitat de la influència translingüística en l'MDO.

La situació del bilingüisme català-espanyol a Catalunya ofereix l'escenari perfecte per investigar la influència translingüística, els factors que hi intervenen i la direccionalitat

en què s'esdevé, ja que les dues llengües són tipològicament semblants, presenten sistemes que se superposen parcialment en l'MDO, i estan en contacte intens i prolongat en conviure en una societat bilingüe. Els bilingües català-espanyol tenen dues gramàtiques en competència i, com que són diferents entre elles, les dades de l'MDO en una de les dues pot constituir input ambigu per a l'altra. A més, pel fet de ser bilingües, han de controlar els dos sistemes per tal d'ajustar-se a les diferents restriccions, inhibint l'amplitud més gran de l'MDO en espanyol quan usen el català i evitant ometre l'MDO quan usen l'espanyol.

Sovint l'MDO en català s'ha atribuït, en part, a l'espanyol (Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Pineda, 2021; Puig-Mayenco et al., 2017, 2018), però pocs estudis s'han preguntat quin efecte té el català sobre l'espanyol (González Alonso et al., 2021; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2009; Jiménez Gaspar, 2020; Puig-Mayenco et al., 2017, 2018); encara n'hi ha menys que hagin utilitzat un disseny bidireccional per estudiar ambdues llengües (Puig-Mayenco et al., 2017, 2018; González Alonso et al., 2021). Per això, el segon objectiu principal d'aquesta tesi serà investigar els efectes del bilingüisme i la dominança lingüística en l'MDO en bilingües català-espanyol duent a terme un estudi bidireccional. En aquesta tesi, d'una banda, estudiarem si en aquest entorn es produeix influència translingüística i en quina direcció (del català a l'espanyol, de l'espanyol al català, o bidireccionalment), així com si està modulada per la dominança lingüística (factor extern) i/o l'estabilitat referencial (factor intern), aquest últim pràcticament oblidat en els estudis sobre els efectes del bilingüisme en l'MDO. A més, analitzarem si hi ha diferències segons el tipus de dades lingüístiques avaluades, en concret entre l'acceptació i la producció.

1.2. Objectius

Aquesta tesi vol donar resposta a les línies d'investigació encara sense explorar descrites en la secció anterior. La tesi té tres objectius. Els dos primers objectius fan referència a l'estudi dels efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en espanyol peninsular monolingüe i en el català dels catalanodominants de Catalunya, les dues varietats que prenem de referència en aquesta tesi per a l'estudi de l'espanyol i el

català bilingües¹. L'objectiu següent fa referència a l'estudi de la influència translingüística entre l'espanyol i el català.

1. Estudiar els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en **l'espanyol de referència (monolingüe)** en l'**acceptabilitat** i en la **producció**.
2. Estudiar els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en el **català de referència (catalanodominants)** en l'**acceptabilitat** i en la **producció**.
3. Estudiar si el bilingüisme comporta **influència translingüística** en l'**acceptabilitat** i la **producció** de l'MDO en bilingües català-espanyol altament competents en ambdues llengües, i examinar el rol de factors externs i interns (dominança lingüística, estabilitat referencial) que determinen i modulen la influència translingüística entre aquestes dues llengües.

D'acord amb aquests objectius principals, ens hem plantejat les preguntes de recerca següents, que vertebran aquesta tesi, i que es desglossaran en els capítols 4-6, però que per claredat expositiva introduïm aquí.

PR1. En l'**espanyol de referència (monolingüe)**, quins són els efectes de l'**estabilitat referencial** dels objectes en l'MDO?

PR2. En el **català de referència (catalanodominants)**, quins són els efectes de l'**estabilitat referencial** dels objectes en l'MDO?

PR3. El bilingüisme català-espanyol comporta **influència translingüística** en l'MDO? En el cas que n'hi hagi, quins són els factors externs (dominança lingüística) i/o interns (estabilitat referencial) que la modulen? És bidireccional?

Per respondre aquestes preguntes, analitzarem dades lingüístiques de dos orígens diferents i complementaris. Utilitzarem una **tasca de judicis d'acceptabilitat escrita** i una **tasca de producció escrita guiada**. S'utilitzaran dues versions equivalents de cada tasca, una en català i una altra en espanyol, cosa que ens permetrà 1) saber l'impacte de l'estabilitat referencial en les dues llengües i 2) estudiar la direccionalitat i la intensitat de la influència translingüística, tot comparant els resultants obtinguts en les dues llengües. El disseny bidireccional dels nostres dos estudis d'acceptabilitat i de

¹ En aquesta tesi parlarem d'*espanyol de referència* i de *català de referència* per referir-nos a les dues varietats que prendrem de referència per a l'estudi de l'espanyol i el català bilingües amb diferents perfils de dominança: l'espanyol peninsular monolingüe i el català de catalanodominants, respectivament.

producció i l'ús de metodologies complementàries ens permetrà donar resposta a les preguntes acabades d'esmentar i examinar amb detall l'MDO i la influència translingüística des de diferents perspectives: podrem saber les formes que usa cada perfil de parlants en cada llengua i amb cada un dels objectes que avaluem en aquesta tesi i podrem saber si hi ha alternatives que també són acceptables.

La **població** que estudiarem per investigar els efectes de l'estabilitat referencial en l'MDO en l'espanyol i el català de referència seran, respectivament, un grup de monolingües d'espanyol peninsular i un grup de parlants bilingües de català central que fa un ús més intens i extens del català, gairebé exclusiu en la seva vida quotidiana (no inclourem monolingües catalans perquè, com veurem i és sabut, no existeixen). Per estudiar la influència translingüística, utilitzarem parlants bilingües primerencs altament competents en català i en espanyol que han nascut i crescut a Catalunya, una societat bilingüe, i els compararem amb els dos grups anteriors. Atès que un dels objectius principals de l'estudi és investigar els efectes de la dominança lingüística, analitzem bilingües català-espanyol que difereixen en el seu perfil de dominança, la qual mesurarem mitjançant el qüestionari Bilingual Language Profile (BLP, Birdsong et al., 2012). Inclourem bilingües dominants de català (de fora i de dins de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, AMB), bilingües equilibrats (de l'AMB) i bilingües dominants d'espanyol (de l'AMB) que es poden situar al llarg d'un contínuum de dominança que proporciona el qüestionari BLP, cosa que ens permetrà fer comparacions entre grups homogenis i analitzar la correlació entre la dominança i la influència translingüística. Es tindrà en compte la regió en què han crescut aquests participants en funció del grau de bilingüisme social (dins o fora l'Àrea Metropolitana de Barcelona) perquè és un factor que s'ha revelat important en altres estudis sobre aquestes dues llengües (Blas-Arroyo, 2007; Davidson, 2020).

1.3. Organització dels capítols

Aquesta tesi s'estructura de la manera següent. En el capítol 2 es fa una descripció del fenomen lingüístic objecte d'estudi, el marcatge diferencial d'objecte, i es detallen els factors principals que el desencadenen en espanyol i en català. El capítol 3 resumeix les principals qüestions relacionades amb el bilingüisme i la dominança lingüística, així com els estudis que s'han dut a terme sobre els efectes del bilingüisme i el contacte de

llengües en l'MDO. El capítol 4 descriu el disseny general i la metodologia d'aquesta tesi. Es presenten les preguntes de recerca i les hipòtesis generals, i s'exposa la metodologia emprada en els dos grans estudis que inclou aquesta tesi. El capítol 5 presenta les troballes del primer estudi de la tesi, dedicat a l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català i el paper de l'estabilitat referencial i la dominança lingüística dels parlants bilingües. Es concreten les preguntes de recerca i les hipòtesis d'aquest primer estudi, es detalla la metodologia emprada, es reporten els resultats i es discuteixen les troballes. El capítol 6 descriu els resultats i discuteix les troballes sobre el segon estudi de la tesi, dedicat a la producció de l'MDO en espanyol i en català i el paper de l'estabilitat referencial i la dominança lingüística. Se segueix la mateixa estructura del capítol anterior. En el capítol 7 se sintetitzen i es posen en relació els resultats sobre l'acceptabilitat i la producció, les troballes dels dos capítols previs. El capítol 8, com a tancament, resumeix les principals conclusions extretes d'aquesta tesi, juntament amb algunes consideracions per a futures investigacions.

Al final de la tesi es pot consultar el material utilitzat per als dos experiments, així com alguns gràfics i taules de resultats complementaris. El conjunt de dades, els *scripts* d'R utilitzats per analitzar les dades i els *outputs* de les anàlisis reportades estan disponibles al repositori Open Science Framework a l'enllaç següent: https://osf.io/q6de9/?view_only=8a340abd01374465beac6ea3ffc434ec

Capítol 2

2. EL FENOMEN LINGÜÍSTIC: EL MARCATGE DIFERENCIAL D'OBJECTE EN ESPANYOL I EN CATALÀ

2.1. Introducció

El marcatge diferencial d'objecte (Bossong, 1982, 1985, 1991), conegut com a MDO o com a DOM per les seves sigles en anglès (*Differential Object Marking*), és un fenomen que consisteix a marcar mitjançant un element gramatical alguns objectes directes (OD). Aquest fenomen el trobem present en més de 300 llengües tan diverses com el turc (Kornfilt, 2007), l'hindi (Mohan, 1994) o l'hebreu (Bossong, 1998), per esmentar-ne algunes. Pel que fa a les llengües romàniques, l'MDO existeix amb més o menys extensió en totes elles, entre les quals el romanès (Farkas, 1978), l'espanyol (von Stechow, 2008) o el català (Benito, 2017; Pineda, 2018) —vegeu Laca, 2006 o Iemmolo, 2010 per a una descripció de l'MDO en la resta de llengües romàniques.

La proliferació d'estudis des de diferents corrents lingüístics ha provocat que el fenomen hagi rebut noms tan diversos com *complement* o *objecte directe preposicional* (Laca, 2006; Niculescu, 1959; Pensado, 1995; Torrego, 1999), *acusatiu preposicional* (Delbecq, 1994; Laca, 1987; Rohlf, 1971), *objecte directe personal* (Melis, 1995) o *'a' personal* (Kliff, 1995), com apunta Romero Heredero (2020). Tanmateix, el terme

més estès en la bibliografia és *marcatge diferencial d'objecte*, utilitzat per primera vegada per Bossong (1982). Aquest és el terme que més s'ha adoptat en els treballs sobre aquest fenomen perquè engloba totes les possibles manifestacions de la marca i no només les preposicionals. En aquesta tesi també ens hi referirem com a *marcatge diferencial d'objecte*.

Actualment hi ha diverses maneres d'entendre aquest fenomen. Els treballs que han esdevingut més tradicionals (ex. Bossong, 1985; Laca, 1995) consideren l'MDO des d'una perspectiva més restringida, referint-se a algunes classes de substantius que ocupen la posició d'objecte directe i contenen determinades propietats morfosintàctiques distintes de la resta de substantius que ocupen la posició d'objecte directe i que no contenen aquestes propietats lingüístiques. En canvi, alguns treballs recents conceben l'MDO de manera àmplia, és a dir, com una de les diverses manifestacions d'un fenomen més global, anomenat *marcatge diferencial d'arguments* (MDA, Haspelmath, 2020; Witzlack-Makarevich i Seržant, 2018), que afecta tota mena d'arguments, tant funcions sintàctiques (subjecte, objecte directe, indirecte) com rols semàntics (agent, per exemple). Dins d'aquesta perspectiva més àmplia, s'han identificat nous mecanismes de marcatge dels objectes. Alguns d'ells són el doblament de clític (Bossong, 1991), el leisme en espanyol (Flores i Melis, 2007) o la diferenciació entre objectes nuls i explícits en portuguès (Schwenter, 2014). No obstant això, com més abstracte esdevé la definició d'MDO (amb la finalitat d'unificar diferents mecanismes gramaticals), més difícil és d'explicar el fenomen, ja que inclou mecanismes d'índole diversa (funcional, nocional, etc.), que en desdibuixen els límits i dificulten les generalitzacions. Aquesta tesi se cenyeix a la definició més restringida, és a dir, únicament al marcatge d'objectes directes.

En aquest capítol primer descriurem el fenomen de l'MDO des d'una perspectiva global i interlingüística (§2.2) i detallarem els diversos factors desencadenants d'aquesta marca (§2.3). Tot seguit farem una descripció sobre l'MDO en l'espanyol (§2.4), especificarem tots els factors que poden desencadenar o bloquejar la marca en aquesta llengua (§2.4.1) i explicarem molt breument quins poden ser els orígens d'aquest fenomen en espanyol (§2.4.2). Seguidament, descriurem els contextos d'aparició de l'MDO en català (§2.5) i farem una distinció entre el català estàndard o normatiu (§2.5.1) i el català no estàndard

(§2.5.2) per poder puntualitzar en quins aspectes es diferencien; també explicarem l'origen i l'expansió d'aquest fenomen en català (§2.5.3), fet que ens permetrà entendre quina relació té amb l'MDO en espanyol, ja que són dues llengües pròximes que marquen els objectes directes amb el mateix element (la *a*), però en contextos parcialment diferents. Acabarem el capítol amb una síntesi sobre els aspectes més destacables de l'MDO, parant especial atenció a l'espanyol i el català, les dues llengües en què se centra aquesta tesi (§2.6).

2.2. Descripció del fenomen

Hi ha llengües conegudes com a “llengües amb MDO”, com l'espanyol, el turc o l'hindi, i n'hi ha d'altres conegudes com a “llengües sense MDO”, com l'anglès o el francès estàndard² (Mardale i Montrul, 2020).

Les llengües amb MDO es caracteritzen per presentar dues formes distintes per als objectes directes: la marcada i la no marcada. Habitualment els objectes no marcats es distingeixen precisament per l'absència d'una marca (\emptyset), tot i que hi ha llengües que utilitzen una marca morfològica explícita, com és el cas del finès (Laugaliene, 2021) o el grec antic (Mardale i Montrul, 2020). Els objectes marcats poden utilitzar un morfema lligat, que pot ser una marca específica (com ara el sufix *-a* en rus segons Hrzig et al., 2015; *-ko* en hindi segons Mohanan, 1994), una marca de concordança verbal (com en les llengües bantu segon Morimoto, 2002) o una marca d'alternança de cas (com en basc segons Laka, 1993; Odria, 2014; Rodríguez-Ordóñez, 2016). Altres llengües marquen els objectes mitjançant una partícula no lligada (com ara l'element *a* en espanyol d'acord amb Laca, 2006 o *pe* en romanès d'acord amb Farkas i von Heusinger, 2003). L'MDO també es pot manifestar en forma de moviment de l'objecte cap a una altra posició (com en islandès segons Ritter i Rosen, 2001). La taula 2.1 mostra un recull de les formes que pot adoptar l'MDO en diverses llengües.

² Vegeu Iemmolo (2010, pàg. 256-257) per a una discussió sobre varietats del francès que admeten la marca en contextos excepcionals (pronoms forts dislocats).

Taula 2.1

Formes que pot adoptar l'MDO

[-MDO]	<ul style="list-style-type: none">• Ø (ex. espanyol, català, romanès)• Marca morfològica (ex. grec antic, finès)
[+MDO]	<ul style="list-style-type: none">• Marca de cas/afix (ex. rus, grec antic, turc, hindi, basc)• Aposició (ex. romanès, espanyol, català, cors)• Determinants suplementaris (ex. maori)• Marcadors de concordança o clítics (ex. llengües bantu, mansi)• Canvi de posició de l'objecte (<i>object shift</i> en anglès) (ex. islandès)

Nota: Taula formada a partir del resum de Rodríguez-Ordóñez (2016, pàg. 40)

Totes aquestes llengües que presenten MDO es regeixen per un seguit de propietats que diferencien els objectes marcats diferencialment dels no marcats diferencialment, que detallarem a la secció següent.

El fet que diverses llengües presentin una marca diferencial per a alguns objectes ha portat diversos lingüistes a qüestionar-se quina és la seva funció. S'han proposat diverses hipòtesis, que descriurem molt breument (vegeu Malchukov, 2008; Rodríguez-Ordóñez, 2016; Romero Heredero, 2020 per a una discussió més detallada).

La **Hipòtesi Desambiguadora** (Alarcos, 1994; Bossong, 1991; Comrie, 1989; Keenan, 1987; Silverstein, 1976), també anomenada Hipòtesi de distintivitat (Comrie, 1989; Roegiest, 1979), proposa que els objectes que mostren similituds morfosintàctiques, semàntiques o funcionals amb els subjectes (bàsicament animacitat i/o referencialitat) necessiten distingir-se formalment i ho fan amb l'MDO. Aquesta hipòtesi ha estat criticada per diverses raons, que resumim breument (vegeu Malchukov, 2008, pàg. 208 per a una discussió detallada). En primer lloc, en llengües romàniques com el cors o l'espanyol els pronoms personals, amb formes de cas clarament diferenciades per al subjecte i l'objecte, són els primers objectes a mostrar MDO (Detges, 2005; Iemmolo, 2010). En segon lloc, l'MDO pot causar ambigüitat amb els objectes indirectes en llengües en què la marca és la mateixa pels dos objectes, com l'espanyol, el català o l'hindi. En tercer lloc, l'MDO apareix també en oracions en què l'ordre o la concordança podrien desambiguar la funció dels sintagmes.

A partir de la Hipòtesi Desambiguadora, sorgeix el treball d'Aissen (2003) basat en la Teoria de l'Optimitat. L'autora considera que la funció de l'MDO no és tan sols la de desambiguar, sinó que hi intervé la **prototipicitat de l'objecte**. En concret, proposa que com major és la prominència d'un OD, més probable és que rebi marcatge de cas de forma explícita. El grau de prominència està determinat per la mesura en què aquest s'allunya de trets més comuns en la seva posició. Per tant, un objecte directe es considera més prominent com més s'assembla, prototípicament, als subjectes més comuns. Segons l'autora, les propietats distintives del subjecte i l'objecte es relacionen amb les escales d'animacitat i definitud (vegeu §2.3.1) de forma inversa: les característiques més comunes en el subjecte ([+animat], [+definit]) són les menys esperables en l'objecte ([-animat], [-definit]) i viceversa. Val a dir, però, que les propostes basades en el treball d'Aissen han estat criticats per sobregenerar contextos que no es troben en cap dialecte de l'espanyol (Fábregas, 2013, pàg. 15) i per complicar la tasca d'adquisició (Rodríguez-Mondoñedo, 2008, pàg. 11).

En aquesta línia, també s'ha proposat la **Hipòtesi de la Transitivitat** (Hopper i Thompson, 1980; Næss, 2004), la qual assumeix que l'MDO té una funció indexadora o d'identificació. L'oració transitiva prototípica és aquella que descriu una acció, que és tèlica, puntual i volitiva, en mode *realis* i en afirmatiu, amb un objecte afectat i individualitzat (Hopper i Thompson, 1980, pàg. 251). Segons aquesta hipòtesi, els objectes amb MDO són aquells que apareixen en oracions altament transitives.

En definitiva, no està clara quina és la funció de la marca, si és que en té. Fins i tot alguns autors proposen que les dues hipòtesis són complementàries (De Swart et al., 2007; Malchukov, 2008; Naess, 2007; Romero Heredero, 2020). Sigui com sigui, en aquesta tesi no ens centrarem a dilucidar quina és la funció de la marca, sinó en quins contextos pot aparèixer o ometre's.

En la secció següent descriurem en detall els factors principals que desencadenen l'MDO. Veurem que és un fenomen complex i multifactorial, regulat per factors sintàctics, semàntics i pragmàtics que varien entre llengües i que fins i tot poden arribar a mostrar variació dins d'una mateixa llengua.

2.3. Factors desencadenants

En les llengües amb MDO, hi ha objectes que admeten la marca opcionalment, d'altres que la rebutgen i d'altres que la regeixen obligatòriament. Com hem avançat, hi ha diversos factors que poden ser els responsables de la realització o absència de l'MDO.

Tot i la varietat de propietats que s'han relacionat amb aquest fenomen en les diverses llengües, al llarg del segle XX hi ha hagut treballs que han demostrat que existeixen principis que poden explicar el fenomen d'una manera global. Els primers treballs de caràcter tipològic/funcionalista proposaven que, com més prominent és un objecte directe, més probabilitats té de ser marcat (Bossong, 1985). Entre els factors que poden fer prominent un objecte, trobem propietats lèxiques, com l'animacitat (o la humanitat), i propietats referencials, com ara la referencialitat, la definitud i/o l'especificitat (Aissen, 2003; Bossong, 1998, 1998; Iemmolo, 2010; Lazard, 2001). Una de les propostes més conegudes per unir aquests factors és la d'Aissen (2003), que intenta explicar l'impacte de les jerarquies d'animacitat i definitud sobre l'MDO mitjançant un rànking de restriccions dins de la Teoria de l'Optimitat. Tanmateix, també hi ha altres factors que semblen igualment rellevants per a l'MDO en algunes llengües, com ara l'estructura informativa (en concret, la topicalització) o alguns paràmetres verbals (l'agentivitat, la telicitat, l'afectació). En conjunt, es tracta de propietats morfosintàctiques, semàntiques i pragmàtiques, fet que converteix l'MDO en un bon exemple de la interacció entre interfícies.

Tradicionalment, els factors implicats en l'MDO s'han dividit en dos grups: els factors locals i els factors globals (Laca, 2006). Els factors locals estan formats per aquelles característiques inherents a l'objecte directe (l'animacitat, la definitud, la referencialitat o el nombre), mentre que els factors globals fan referència al context de la clàusula en què apareix l'objecte directe (l'especificitat, l'agentivitat o la topicalització).

El marcatge pot estar causat per algunes de les propietats acabades d'esmentar o únicament per una. Vegem-ne un parell d'exemples. En hebreu, únicament la definitud, expressada mitjançant l'article definit, desencadena el marcatge dels objectes directes, com a (2.1):

(2.1) Ze meanyen she-Dan kara **et** ha-sefer. [-animat, +definit]

és interessant que-Dan llegeix DOM el-llibre

‘És interessant que en Dan llegeix el llibre.’

(exemple extret de Friedman, 2003, pàg. 39)

En altres llengües, com en cors, hi ha dos paràmetres que desencadenen l'MDO: l'animacitat i l'especificitat. La marca apareix únicament si el referent de l'objecte directe és simultàniament [+animat] i [+específic], com a (2.2).

(2.2) Vurria rivede **à** babbu. [+humà, +específic]

Voler-COND veure de nou DOM pare

‘M'agradaria veure de nou el meu pare.’

(exemple extret de Mardale i Montrul, 2020, pàg. 42)

Com veurem, l'MDO està regulat per factors molt diversos i no sempre tenen la mateixa rellevància ni interlingüísticament ni intralingüísticament. Hi intervenen factors nominals i verbals, però també factors supraoracionals. La taula 2.2 presenta un recull dels factors que revisarem en les pàgines següents.

Taula 2.2

Taula resum dels factors que poden desencadenar l'MDO

Factors	
Factors nominals	Animacitat
	Definitud
	Especificitat
	Estabilitat referencial
Factors verbals	Afectació
	Telicitat
	Agentivitat
Factors pragmàtics	Topicalització

2.3.1. Factors nominals

2.3.1.1. Animacitat

L'animacitat és una propietat semàntica dels substantius que expressa el grau de vivor del referent del substantiu. Els diferents graus es recullen en l'escala o jerarquia de (2.3), que permet explicar diversos fenòmens lingüístics (Aissen, 2003; Comrie, 1989; Croft, 1988; Yamamoto, 1999). L'escala parteix de la proposta de Silverstein (1976)³ i distingeix entre entitats animades i inanimades i, dins de les primeres, entre entitats humanes i no humanes.

(2.3) **Escala d'animacitat:** humà > animat > inanimat (Aissen, 2003; Croft, 1988)

L'escala d'animacitat esdevé molt útil per explicar la distribució sincrònica de la marca en una llengua i l'expansió diacrònica. Seguint aquesta escala, es marquen més sovint els objectes directes amb les característiques més prominents de l'escala, és a dir, els objectes humans. L'escala s'ha d'entendre com una jerarquia d'implicacions: agafant l'explicació de Pineda (2018), quan en una llengua trobem l'MDO en un nivell de l'escala (per exemple, els objectes animats), també el trobarem en els objectes de la categoria anterior (seguint l'exemple, els objectes humans). En canvi, si en una llengua no és possible marcar els objectes d'una de les categories de l'escala (per exemple, els objectes animats), tampoc no ho serà en les categories següents (seguint l'exemple, els objectes inanimats). Així, per exemple, en cingalès (llengua de Sri Lanka) només es marquen els objectes humans (Aissen, 2003), i en ritharngu (llengua d' Austràlia) i en hindi (llengua d'Índia) es marquen tots els objectes humans i alguns animals (Heath, 1980).

2.3.1.2. Definitud, especificitat i estabilitat referencial

L'animacitat, però, no sempre és l'únic factor que regula l'MDO en una llengua. En hindi, espanyol i persa, per exemple, també hi juga un paper important la **definitud** (Aissen, 2003; Comrie, 1989; Yamamoto, 1999).

³ Silverstein (1976) proposa l'escala de (2.4). Més endavant altres autors la divideixen en dues escales: l'escala d'animacitat i l'escala de definitud.

(2.4) pronom de 2a persona > pronom de 1a persona > pronom de 3a persona > nom propi humà > SN humà > SN animat > SN inanimat

La definitud, una noció semàntica, és una propietat dels sintagmes nominals que fa referència a la relació que s'estableix amb el seu referent i el context en què es troba. Permet distingir entre aquells referents que són identificables en un context i aquells que no ho són. La identificació es pot establir a partir del discurs precedent, del context situacional o del coneixement que comparteixen l'emissor i el receptor. Se solen considerar com a expressions [+definides] els noms propis, els sintagmes nominals (SN) definits, els demostratius, els pronoms personals i les construccions possessives (vegeu Romero Heredero, 2020 per a una explicació detallada d'aquest tret). Aquestes expressions definides fan referència a un element que pot ser unívocament identificat pel receptor. Un concepte similar és la noció d'individuació, que s'ha utilitzat en el mateix sentit que la definitud per explicar l'MDO en espanyol (Fábregas, 2013; Fernández Ramírez, 1951).

Per explicar l'MDO, alguns autors proposen, a partir de l'escala de Silverstein (1976), l'escala de definitud de (2.5), que com l'escala d'animacitat, explica la distribució sincrònica i l'evolució diacrònica de l'MDO en diverses llengües. Aquesta escala prediu que els objectes més definits són més proclius a portar la marca. Com l'escala d'animacitat, també s'ha d'entendre com una jerarquia d'implicacions: quan trobem l'MDO en un nivell de l'escala (per exemple, els noms propis), també el trobarem amb els elements de la categoria anterior (és a dir, els pronoms personals).

(2.5) **Escala de definitud:** pronom personal > nom propi > SN definit > SN indefinit

(Aissen, 2003; Comrie, 1989; Croft, 2003)

La definitud com a factor desencadenant de l'MDO i independent d'altres factors no és gaire habitual, però sí que explica el funcionament de l'MDO en llengües com l'hebreu, on únicament es marquen els objectes definits independentment de la seva animacitat (Givón, 1978; Hachon et al., 2021).

Un altre factor que pot explicar l'MDO en algunes llengües és l'**especificitat**, una propietat pragmàtico-semàntica. L'especificitat és una noció complexa que ha rebut diverses interpretacions (vegeu von Heusinger, 2002). La forma de codificar l'especificitat és molt variada entre llengües i es pot donar mitjançant elements lèxics, patrons d'entonació o configuracions sintàctiques (Romero Heredero, 2020). En aquesta

tesi entendrem que un SN [+específic] fa referència a una entitat que és identificable en la ment del parlant, independentment de si existeix o no al món real, o que fa referència a una entitat que pertany a un grup que s'ha activat prèviament en el discurs (Fábregas, 2013, pàg. 18).

Hi ha llengües com el turc (von Heusinger i Kornfilt, 2005) o l'uzbek (Kizilkaya et al., 2022) en què l'MDO s'explica també per l'especificitat. En aquestes llengües, els objectes indefinits marcats tan sols es poden interpretar com a objectes específics. Per aquest motiu, sovint s'inclou l'especificitat dins l'escala de definitud presentada anteriorment a (2.5).

(2.6) **Escala de definitud/especificitat:** pronoms personals > noms propis > SNs definits > SNs indefinits específics > SNs indefinits inespecífics

(Aissen, 2003; Comrie, 1989; Croft, 1988; Silverstein, 1976)

Farkas i von Heusinger (2003) proposen que el comú denominador de l'escala de (2.6) és l'**estabilitat referencial**: una alta estabilitat referencial desencadena l'MDO i una baixa estabilitat l'inhibeix. Per això, és més possible que es marquin els pronoms personals i els noms propis que els objectes inespecífics.

La noció d'estabilitat referencial es va aplicar per primera vegada a l'MDO a Farkas i von Heusinger (2003) per al romanès, i posteriorment von Heusinger (2008) o von Heusinger (2018) han usat sota el terme simplificat *referencialitat* tant per al romanès com per a l'espanyol. També han adoptat aquest terme Ciovarnache i Avram (2013), Mardale, (2008) i Ticio i Avram (2015) per al romanès. En espanyol és més habitual parlar de definitud/especificitat, tot i que Romero Heredero i García i García (2023) i Ticio (2015) també usen el concepte d'estabilitat referencial.

A la versió inicial de l'escala de Farkas i von Heusinger (2003), els noms propis i els pronoms personals estan en el mateix nivell i hi ha un graó per als objectes partitius just abans dels objectes indefinits específics. A les versions de von Heusinger (2008) i von Heusinger (2018) hi ha un graó més al final de l'escala per als objectes no argumentals. Altres versions també inclouen, en lloc dels objectes no argumentals, els escarits (vegeu l'escala de definitud/especificitat a Laca, 2006 o García García, 2014). En aquesta tesi adoptarem el terme *estabilitat referencial* i usarem l'escala de (2.6).

A més, com hem avançat, l'MDO és un fenomen complex en què sovint interactuen diversos factors amb intensitats diferents en cada llengua. Sovint, l'estabilitat referencial interactua amb altres factors com l'animacitat, com en alguns dialectes de l'italià (Ledgeway, 2023), en romanès (Montrul, 2023), en persa (Aissen, 2023), en espanyol (Torrego, 1998) o en català (Pineda, 2018). Sovint, les llengües tenen un tret que destaca sobre la resta. Per exemple, en romanès i espanyol, l'escala d'animacitat té més pes que l'escala de definitud i, en canvi, en persa l'escala de definitud té més pes que l'escala d'animacitat (Aissen, 2003).

Com hem avançat, les escales d'animacitat i d'estabilitat referencial no tan sols serveixen per explicar la distribució sincrònica, sinó també l'evolució diacrònica de l'MDO. Se sap que en diverses llengües, l'MDO ha ampliat els contextos d'aparició al llarg del temps. L'evidència empírica de l'espanyol, el català, el romanès, el persa i l'africà suggereixen que l'expansió diacrònica de l'MDO va seguir les escales d'animacitat i d'estabilitat referencial (Aissen, 2003).

És important tenir en compte que l'escala d'animacitat i de definitud estan pensades per reflectir un seguit de comportaments universals, però no per si soles. Per això, tot i que poden explicar en gran part la distribució de la marca en diverses llengües, hi ha altres propietats que poden explicar els casos d'MDO inexplicables amb els trets anteriors.

2.3.2. Factors verbals

2.3.2.1. Afectació

Diversos autors consideren que l'afectació és un altre tret semàntic que pot afavorir la presència de l'MDO en diverses llengües. L'afectació és un tret semàntic inherent al verb que descriu el canvi físic, psicològic o de posició que experimenta un argument durant l'esdeveniment que descriu el verb (Anderson, 1979; Beavers, 2011; Hopper i Thompson, 1980; Tsunoda, 1985). Sovint s'utilitza l'escala de (2.7), proposada per Tsunoda (1985), per classificar els verbs segons la seva afectació: els verbs que pertanyen a les primeres categories són els verbs que presenten més afectació⁴.

⁴ Un diagnòstic per a l'afectació és el test *El que va passar a X és Y* (Cruse, 1973):

(2.8) a. El que va passar al gerro és que la Mireia el va trencar/moure/pintar.

b. El que va passar al gerro és que la Mireia #el va veure/#el va buscar.

(2.7) acció afectiva > percepció > persecució > coneixement > sentiment > relació > habilitat

(Tsunoda, 1985)

Malgrat que autors com Fábregas (2013) i de Hoop (2015) consideren que aquest tret és difícil de mesurar i que segueix més aviat nocions intuïtives, l'afectació sembla un tret prou important per explicar l'MDO en algunes llengües. En espanyol, l'afectació ha estat relacionada amb la distribució sincrònica i diacrònica de l'MDO, com veurem més endavant (§2.4.1). Semblantment, alguns dialectes de l'italià també revelen que els objectes més afectats són més proclius a portar marca (Andriani, 2023). En finès, on els objectes amb MDO podien ser tèlics, són addicionalment afectats si porten marca (Kiparsky, 1998). Kizilkaya et al. (2022), a partir d'una tasca d'elecció forçada en turc i uzbek, conclouen que l'afectació també regula l'MDO en aquestes dues llengües.

Finalment, voldríem destacar que l'afectació es pot relacionar amb el grau de transitivitat de l'oració, amb la definitud i fins i tot amb la telicitat. A manera de resum, Hopper i Thompson (1980) proposen que com més individualitzat és un objecte, més fàcilment es transfereix l'acció del verb a l'objecte i major és el grau en què pot quedar afectat. En la mateixa línia, un objecte definit es percep també com un objecte més afectat que un d'indefinit, o un objecte humà es percep més afectat que un d'inanimat (Naess, 2004). Alguns autors també consideren que la telicitat va unida a un elevat grau d'afectació, mentre que l'atelicitat implica una afectació inferior (vegeu Romero Heredero, 2020, pàg. 46, per a una discussió més detallada). Així doncs, diverses propietats que regulen l'MDO podrien estar estretament interrelacionades.

2.3.2.2. Telicitat

Una altra de les propietats que s'ha relacionat amb la realització de l'MDO és la **telicitat**. La telicitat descriu la delimitació d'un esdeveniment: els verbs tèlics expressen un esdeveniment que necessita arribar a un punt final o que ha de superar un límit i els verbs atèlics denoten esdeveniments que no necessiten arribar a cap meta per considerar-se realitzades, sinó que tenen lloc tan aviat com comencen⁵. Vendler (1957)

⁵ En català o espanyol, la prova per comprovar si una expressió és [+tèlica] és afegir un adjunt amb la preposició *en* seguida d'una expressió temporal que manifesti el temps en què finalitza un esdeveniment, com mostra (2.9).

(2.9) a. #La Lidia va sacsejar l'ampolla (en tres minuts).

proposa que els verbs es poden classificar en quatre classes aspectuals (gramaticals): els estats, les activitats, les realitzacions i els assoliments. Els estats i les activitats correspondrien els verbs atèlics (sense punt final inherent) i les realitzacions i assoliments, als verbs tèlics (amb punt final inherent).

La correlació entre l'MDO i la telicitat sembla demostrable en llengües eslaves com el rus (Borer, 2005), l'ucraïnès, el polonès o el txec (Richardson, 2007), en llengües germàniques com l'alemany (Leiss, 2000) o l'islandès (Svenonius, 2002), i en llengües ugrofineses com el finès (Kiparsky, 1998) o l'hongarès (Csirmaz, 2006). Remetem el lector a la tesi de Romero Heredero (2020, pàg. 26-36) per a una descripció més detallada sobre la relació entre la telicitat i l'MDO en diverses llengües.

2.3.2.3. Agentivitat

Un altre dels factors que s'han relacionat amb l'MDO és l'**agentivitat** del subjecte. L'agentivitat és una propietat dels sintagmes nominals que depèn de la semàntica verbal. El paper d'agent es caracteritza per controlar i realitzar voluntàriament l'acció verbal.

Basant-se en la teoria dels proto-papers de Dowty (1991), Primus (1999, 2006, 2011) i García García (2007, 2014) argumenten que l'agentivitat pot explicar algunes ocurrències de l'MDO que romanen sense explicar amb altres enfocaments. Segons la seva proposta, els objectes que porten marca són aquells que no superen el subjecte en grau d'agentivitat. D'aquesta manera, es pot explicar per què hi ha alguns objectes [-animats] que porten marca en espanyol: són més agentius que el subjecte, cosa que explicaria els exemples de (2.10) (tornarem a aquest punt a §2.4.1). En altres paraules, l'MDO sorgiria per la necessitat de distingir temàticament dos arguments similars. Més recentment, l'agentivitat ha estat detectada com un factor rellevant en espanyol a partir d'una tasca de producció escrita guiada (Romero Heredero i García García, 2023).

(2.10) a. En las escuelas, los ordenadores reemplazan **a los libros**.

b. El agua sustituye **a la leche** en esta receta.

A més, tot i que l'italià estàndard escrit i els dialectes del nord no marquen els objectes en cap context, diversos estudis descriptius sobre dialectes de l'italià central i del sud

b. En Marc va córrer 200 metres (en dos minuts).

han destacat que alguns SNs sí que es marquen. Diversos autors han conclòs que, després de l'animacitat de l'objecte, l'agentivitat del subjecte és un tret desencadenant de la marca en sicilià (Guardiano, 2010), barès (Andriani, 2015), napolità (Fiorentino, 2003) i calabrès (Ledgeway et al., 2019).

2.3.3. Factors pragmàtics

2.3.3.1. Topicalització

Entre les propietats pragmàtiques o factors supraoracionals que expliquen la realització de l'MDO trobem la topicalització d'un referent i/o la correferència amb mencions prèvies (Dalrymple i Nikolaeva, 2011; Escandell Vidal, 2009; Iemmolo, 2010; Laca, 1987, 1995; Leonetti, 2004; Melis, 2018; Niculescu, 1959; Pensado, 1995; Rohlf, 1971; von Heusinger i Kaiser, 2005, 2007).

La **topicalització** és un procés pel qual un constituent de l'oració s'identifica amb el tòpic i sol estar associada a factors com l'animacitat i la definitud, però també al paper temàtic i la funció sintàctica del sintagma (Givón, 1976).

Una de les llengües on la topicalització pot explicar l'MDO és l'espanyol (Iemmolo, 2010; Laca, 2006; Melis, 2018; Pensado, 1995), com a mínim parcialment. Aquests autors argumenten que l'MDO va sorgir inicialment en alguns objectes topicalitzats mitjançant la dislocació a l'esquerra i posteriorment es va estendre a la resta de posicions seguint les escales d'animacitat i definitud (vegeu §2.3.1 per a més detalls).

En l'italià oral o col·loquial, la topicalització també sembla intervenir en alguns contextos. Com hem explicat anteriorment, l'italià és una llengua majoritàriament sense MDO. Ara bé, si un objecte apareix topicalitzat, concretament dislocat a l'esquerra, i a més és un pronom personal (primer nivell de l'escala d'estabilitat referencial), en italià col·loquial porten marca (Cassarà i Mürmann, 2021; D'Alessandro, 2021; Renzi, 1988). En sard modern la marca pot ser omesa amb complements remàtics, però mai amb constituents temàtics dislocats amb clíctic, és a dir, topicalitzats (Jones, 1995).

Finalment, el català també sembla poder explicar alguns dels usos de la marca a partir de la topicalització. Segons Escandell Vidal (2007, 2009), en català balear és possible

marcar objectes animats i, fins i tot, inanimats, sempre que estiguin dislocats a l'esquerra i, per tant, topicalitzats (vegeu §2.4 per a més detalls).

2.4. El marcatge diferencial d'objecte en espanyol

El marcatge diferencial d'objecte en espanyol es realitza mitjançant la marca *a*, homòfona amb la marca de datiu i amb la preposició *a*. S'usa de manera força àmplia; d'aquí que es parli de l'espanyol com una llengua d'MDO. En aquesta secció descriurem quins són els contextos d'aparició de l'MDO en aquesta llengua (§2.4.1) i explicarem breument quins en poden ser els orígens (§2.4.2).

2.4.1. Contextos d'aparició de l'MDO en espanyol

En espanyol modern, l'MDO es desencadena tant per factors nominals (animacitat, referencialitat) com per factors oracionals com la topicalització de l'objecte (Bossong, 1991; Laca, 2006). A més, la marca també sembla dependre de factors verbals com ara l'afectació, la telicitat i l'agentivitat, tot i que aquests trets no s'han estudiat tan àmpliament com els anteriors. Malgrat que aquestes propietats no expliquen tots els casos en què apareix la marca, sí que permeten establir tres agrupacions en relació amb l'obligació (2.11a), la possibilitat o opcionalitat (2.11b) i la impossibilitat d'usar la marca (2.11c) (Laca, 1995). Cal tenir en compte, a més, que l'espanyol presenta variació dialectal i idiolectal, com mostra (2.11d), fet que complica establir els límits d'ús o bloqueig de la marca. Veurem que la varietat de factors que s'han proposat per descriure aquests contextos posa de manifest la complexitat del fenomen i la dificultat per arribar a una generalització prou acurada (Zdrojewski, 2023).

(2.11) a. Juan ha visto **a Mercedes**.

b. Juan ha visto **(a) un niño**.

c. Amo **Ø la ciudad**, por algo me compré una casa. [espanyol peninsular]

d. Los dos aman **(a) la misma ciudad** [espanyol d'Uruguai]

(exemple extret de Company Company, 2014, pàg. 12)

2.4.1.1. Animacitat

Les descripcions sobre aquesta llengua coincideixen en el fet que la distribució de l'MDO està majoritàriament regulada per l'animacitat de l'objecte, ja que la marca està restringida als referents [+humans] o [-humans, +animats] (Torrego, 1999).

Si ens fixem en un dels contextos d'obligació d'ús de la marca, observem que apareix sistemàticament davant de **pronoms personals** tòpics (que a més comporten reduplicació de clític) (2.12a), interrogatius (2.12b), relatius complexos⁶ (2.12c) i alguns indefinits (2.12d), tots ells si fan referència a entitats humanes o animades (RAE-ASALE, 2009). En canvi, els pronoms que fan referència a objectes inanimats no porten marca (2.12e) (Leonetti, 2004). Hi ha estudis recents que demostren que els parlants monolingües usen sempre la marca amb pronoms que fan referència a persones (López Otero, 2022 per a l'espanyol peninsular, Callen i Miller, 2022 per a l'espanyol mexicà) i rebutgen completament els pronoms amb referents animats sense marca (López Otero, 2022).

(2.12) a. La he visto **a ella**.

b. ¿**A quién** has visto?

c. He visto a la chica **a la que ayudaste** en clase.

d. He visto **a algunas chicas** en la manifestación.

e. *No he visto **a nada**.

Els objectes [+humans, +animats], porten quasi obligatòriament marca (amb excepcions lligades a la definitud i l'especificitat del sintagma, com veurem a la secció 2.4.1.2). Vegeu l'exemple de (2.14).

(2.14) El niño saluda **a la niña**.

Amb els objectes [-humans, +animats], la marca és opcional, sigui o no un sintagma definit, com a (2.15). Habitualment, la marca depèn de la proximitat afectiva del parlant amb l'animal (RAE-ASALE, 2009). Callen i Miller (2022) troben que els monolingües

⁶ També es pot utilitzar el relatiu simple *que*, que no necessita la marca. Vegeu el contrast entre un relatiu (2.13a) simple i un de complex (2.13b).

(2.13) a. La persona *que* busco es alta.

b. La persona **a la que** busco es alta.

adults d'espanyol mexicà usen la marca el 50% de les vegades amb objectes animals. Contràriament, l'estudi de Lizárraga Navarro i Mora-Bustos (2010), basat en un corpus de parla espontània també d'espanyol mexicà, observen que els objectes animats mostren inclinació a no ser marcats. El que està clar, però, és que aquests objectes es poden marcar, però no de manera obligatòria en cap cas.

(2.15) Ana ve **a la gata**.

Amb els objectes [-animats], l'MDO sol ser agramatical, com a (2.16). Diversos estudis experimentals han demostrat que els objectes inanimats amb marca no són acceptats en espanyol (Chamorro et al., 2015; Cuza et al., 2018; Hopp i León Arriaga, 2016; López Otero, 2022; Montrul i Bowles, 2009) ni es marquen en espanyol peninsular (Cuza et al., 2018; López Otero, 2022).

(2.16) *Ana escucha **a la presentación**.

Així i tot, hi ha un seguit d'excepcions en què els objectes inanimats apareixen amb marca. La marca pot usar-se amb objectes personificats (amb noms d'empresa, corporacions, institucions o entitats personificades, sobretot enteses com a responsables d'alguna cosa), com a (2.17).

(2.17) a. Solo las monjas eran capaces de desafiar **a la enfermedad**.

(exemple extret del llibre *Un mundo sin fin*, pàg. 910)

b. Acusó **a la tormenta** de un naufragio.

(exemple extret de RAE/ASALE, 2009)

El fet que hi hagi excepcions on es pugui emprar la marca amb objectes inanimats (vegeu García García, 2014), sumat al fet que els estudis de producció o corpus n'hagin trobat evidències (García García, 2014), ens mostra que la marca no està del tot bloquejada en aquest nivell.

Alguns autors han proposat que actualment la marca s'està expandint en algunes varietats cap als objectes [-animats], especialment en espanyol mexicà (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021; Company Company, 2001, 2002) i argentí (Dumitrescu, 1997; Montrul, 2013), com mostra (2.18).

(2.18) Para que no nos peleemos, puse **a la silla** en el medio.

(espanyol mexicà, Company Company, 2002, pàg. 217).

Diversos estudis han investigat aquestes diferències dialectals respecte a la tolerància de la marca amb objectes [-animats]. Tippets (2010) troba que l'ús de la marca en objectes inanimats és molt baixa, però és més alta en espanyol mexicà, seguit de l'espanyol argentí i en última posició l'espanyol peninsular. De manera similar, von Heusinger i Kaiser, (2005) evidencien que entre els dialectes d'espanyol americans, l'ús de la marca és més habitual en espanyol mexicà. A més, observen que l'ús és més habitual en verbs que funcionen amb objectes animats i inanimats que no pas en verbs que només funcionen amb objectes inanimats. Curione (2021), en canvi, no constata grans diferències entre els grups d'espanyol peninsular i d'espanyol colombià, dialectes en què es rebutja l'ús de la marca amb objectes inanimats i s'usa la marca menys del 10% (i en un grau més baix en espanyol colombià).

Sembla, però, que els resultats varien en funció de les demandes de la tasca. Arechabaleta Regulez i Montrul (2021) i Bautista-Maldonado i Montrul (2019) mostren que, tant en una tasca oral de repetició d'una història com en una tasca oral de descripció de dibuixos, la producció de la marca amb objectes inanimats en espanyol mexicà és molt baixa. Ara bé, els mateixos estudis demostren que en espanyol mexicà els objectes inanimats mostren força variació en l'acceptabilitat. En el mateix estudi, Arechabaleta Regulez i Montrul (2021) duen a terme una tasca de lectura amb seguiment de la mirada (*eye tracking* en anglès) i troben que els parlants són sensibles a l'omissió de la marca en objectes animats (presenten temps de lectura més llargs), però no a la realització de la marca amb objectes inanimats (presenten temps de lectura similars amb i sense marca), fet que suggereix que l'ús de la marca amb objectes inanimats no es percep tan negativament com l'omissió de la marca amb objectes animats i, per tant, als parlants d'espanyol mexicà no els sembla una violació gramatical. Per a les autores, els resultats proven que les innovacions lingüístiques no sempre són observables en la producció espontània, sinó que es manifesten en la comprensió i els judicis gramaticals. Aquestes diferències en els resultats entre tasques experimentals demostren la importància d'usar diversos mètodes experimentals a l'hora d'analitzar la variació lingüística.

2.4.1.2. Definitud i especificitat

En espanyol, la marca també està regulada per la **definitud i/o l'especificitat** i afecta majoritàriament els objectes [+animats], però també els [-animats].

Ens centrarem primer en els efectes sobre objectes [+**humans**, +**animats**]. Quan es tracta de **noms propis**, la marca és obligatòria si es refereixen a persones, com mostra l'exemple de (2.19). Callen i Miller (2022) evidencien un ús gairebé absolut de la marca amb aquests objectes. Lizárraga Navarro i Mora-Bustos (2010) van més enllà i troben que el 99% dels noms propis porten marca en espanyol mexicà, en comparació al 65% dels SNs [+definites]. En línia amb aquest estudi, Bautista-Maldonado i Montrul (2019) demostren que els noms propis es rebutgen més sense marca que els objectes [+definites], amb què la marca és també obligatòria, com veurem tot seguit.

(2.19) La niña vio **a Irene**.

Quan es tracta d'SNs [+**definites**], la marca és generalment obligatòria (2.20), com mostren diversos estudis amb tasques d'acceptació (López Otero, 2022; Curione, 2021), de producció guiada (López Otero, 2022; Nediger et al., 2019 per a l'espanyol peninsular (Montrul, 2019; Montrul et al., 2015 per a l'espanyol mexicà) i de corpus (Callen i Miller, 2022 per a l'espanyol mexicà). Sembla, però, que hi ha diferències dialectals. Caro Reina et al. (2021) i Curione (2021) troben que els objectes [+definites] sense MDO es rebutgen en espanyol peninsular, però Caro Reina et al. (2021) observen que no es rebutgen en espanyol cubà i Curione (2021) constata una acceptació de gairebé el 50% en espanyol colombià.

(2.20) Laia ve **a la niña**.

Quan es tracta d'SNs [-**definites**] **animats**, hi ha més variació i sembla que s'accepten tant amb marca com sense marca (Montrul et al., 2015; Montrul i Gürel, 2015 per a l'espanyol mexicà; Montrul, 2019 per a l'espanyol peninsular i mexicà, Giancaspro et al., 2015 i Curione, 2021 per a l'espanyol peninsular i colombià). De nou, però, apareixen diferències dialectals. Curione (2021) troba que en espanyol peninsular es prefereixen els objectes indefinits animats marcats, mentre que en espanyol colombià es prefereixen els objectes indefinits animats no marcats. A més, l'autora observa que, amb

els objectes indefinits, en espanyol peninsular s'usa la marca gairebé el 90% de les vegades i en espanyol colombià tan sols el 62%. Caro Reina et al. (2021) també constaten que els SNs indefinits animats s'accepten amb i sense marca en espanyol peninsular i cubà, però en espanyol cubà s'accepten més sense marca que en espanyol peninsular.

Sí que sembla clar, però, que els objectes [-definit] quan no porten marca es toleren més que els objectes [+definit] sense marca⁷ (Caro Reina et al., 2021; Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al. 2015⁸). Quan porten marca, en canvi, són igualment tolerats (Caro Reina et al., 2021; Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Montrul, 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al., 2015 i Giancaspro et al., 2015). El contrast també es fa evident en la producció: Lizárraga i Mora-Bustos (2010) troben tan sols un 26% d'ús de la marca en objectes indefinits animats, en contraposició al 65% dels objectes definit animats en espanyol mexicà.

La variabilitat en els objectes [-definit] s'ha atribuït a l'especificitat. L'especificitat en espanyol s'infereix de manera discursivo-pragmàtica i es considera un epifenomen de la interacció de diferents factors (Leonetti, 2004). Una manera de distingir entre els objectes [+específics] i els [-específics] és afegint una oració relativa: si aquesta conté un verb en indicatiu, la interpretació del sintagma és específica; si conté un verb en subjuntiu, la interpretació del sintagma és inespecífica (Leonetti, 2004). En general, s'ha proposat que la marca és obligatòria si aquests objectes indefinits són sintagmes [+específics], però és opcional si són sintagmes [-específics]. Els exemples de (2.21) i de (2.22) il·lustren el contrast dels objectes indefinits segons la interpretació de l'especificitat.

(2.21) a. Busco **a una trabajadora que tiene coche.** [+específic]

b. Busco **(a) una trabajadora que tenga coche.** [-específic]

(exemple adaptat de Leonetti, 2004)

⁷ Els autors parlen d'objectes *definit*, tot i que no utilitzen el terme en el mateix sentit que nosaltres. Montrul (2019) i Giancaspro et al. (2015) posen com a exemple d'objecte *definit/específic* una oració amb un nom propi. Nosaltres separarem els noms propis dels objectes definit.

⁸ La tasca d'acceptabilitat d'aquest estudi és bimodal, és a dir visual i auditiva, però no sembla que hi hagi diferències amb les tasques d'acceptabilitat escrites.

- (2.22) a. En la fiesta hay estudiantes y trabajadores. Juan conoce **a muchos estudiantes**.
b. Juan conoce **Ø muchos estudiantes**.

(exemple adaptat de Laca, 1995)

Alguns autors, com Camacho Ramírez (2022), però, qüestionen que l'MDO en espanyol expressi especificitat, perquè hi ha objectes inespecífics que poden portar marca. De fet, malgrat la distinció força generalitzada en els estudis teòrico-descriptius entre objectes [+específics] i [-específics], hi ha pocs estudis experimentals sobre els efectes reals de l'especificitat. Aquests estudis, molt recents, mostren resultats força variables. Wall i Obrist (2021) troben que en espanyol peruà i uruguaià s'usa gairebé sempre la marca amb els objectes [-definit], siguin [+específics] o [-específics]. Semblantment, Nediger et al. (2016) afirmen que l'especificitat no sembla tenir un rol crucial, ja que els monolingües no marquen categòricament els objectes [-definit, +específics]. En canvi, Callen i Miller (2022) observen que en espanyol mexicà la marca s'usa un 50% en objectes [-definit, +específics] i tan sols un 25% en objectes [-definit, -específics]. En aquesta línia, Judy i Iverson (2020) detecten que els objectes [-definit, -específics] s'accepten més sense marca que els objectes [-definit, +específics].

Cal destacar que alguns autors com Fábregas (2013) suggereixen que l'especificitat també afecta els objectes [+definit], ja que si no són referencials, com a (2.23), no porten marca.

- (2.23) Encontrar **Ø la persona que tenga más puntos**.

(exemple de Fábregas, 2013, pàg. 19)

Finalment, quan els objectes [+humans] són **substantius escarits**, difícilment porten marca, com exemplifica l'agramaticalitat de (2.24). Lizárraga i Mora-Bustos (2010) observen que en espanyol mexicà s'arriben a marcar el 6% dels objectes escarits, tot i que és un ús gairebé residual en comparació amb la resta d'objectes.

- (2.24) Necesitan **Ø professor**.

Fins ara hem mostrat els efectes de la definitud i l'especificitat de l'objecte en objectes [+humans], però també poden aparèixer en **objectes [-humans]**, com a mínim en alguns dialectes. Wall i Orbist (2020) troben que tant en espanyol uruguaià com peruà els

objectes [-humans] i [+definites] es marquen àmpliament. A més, els autors troben que també hi ha un efecte de l'animacitat del subjecte (vegeu el contrast de (2.25)): si el subjecte és [+humà] es marquen el 60% de les vegades, mentre que si el subjecte és [-animat] es marquen el 80% de les vegades.

(2.25) a. El alumno sustituye **a la máquina**. [subjecte +animat]

b. El ordenador sustituye **al bolígrafo**. [subjecte -animat]

En canvi, si són objectes [-animats] i [-definites] amb subjectes [+animats], en espanyol uruguaià es marquen un 10%, siguin objectes [+específics] o [-específics], però en espanyol peruà es marquen el 25% si són [+específics] i un 10% si són [-específics].

A la vista de tots els contextos descrits fins ara al llarg de la secció, l'MDO en espanyol se sol descriure a partir d'una combinació de les escales universals d'animacitat i estabilitat referencial presentades a la secció 2.3.1. i repetides a (2.26) i (2.27) per conveniència (Aissen, 2003, pàg. 471; Laca, 2006, pàg. 436).

(2.26) **Escala d'animacitat**

humà > animat > inanimat

(2.27) **Escala d'estabilitat referencial**

Pronom personal > nom propi > SN definit > SN indefinit, específic > SN indefinit, inespecífic

Segons autors com von Heusinger i Kaiser (2005), en espanyol, l'escala que preval és la d'animacitat: els objectes [-animats] estan gairebé totalment exclosos de dur marca i si la porten és per una expansió del fenomen al llarg de l'escala d'animacitat (i possiblement seguint l'escala de definitud, com mostren les dades de Wall i Obrist, 2021). Dins dels objectes humans, l'MDO és obligatòria amb els pronoms personals, els noms propis i els SNs [+definites] (si bé amb alguna excepció), mentre que la marca és opcional amb els SNs [-definites], però sembla més establerta en els SNs [-definites, +específics]. Els exemples de (2.28) mostren els contrastos entre sintagmes segons l'estabilitat referencial.

- (2.28) a. Te he visto **a ti, Pilar**. [+pronom personal]
b. He visto **a Pilar**. [+nom propi]
c. He visto **a la mujer**. [+definit]
d. Busco **a una mujer que es alta**. [-definit, +específic]
e. Busco **(a) una mujer que sea alta**. [-definit, -específic]

El conjunt d'aquestes dues escales, a més, permet explicar l'evolució diacrònica de l'espanyol. Quant a l'animacitat, l'estudi de Company Company (2002), que comprèn del segle XIII al segle XX, mostra que l'MDO s'ha usat des de l'inici amb objectes amb referent humà (del 80% a segle XIII al 86% al segle XX), mentre que ha estat excepcional amb els objectes animats i inanimats (de l'1% al segle XIII al 17 % al segle XX), si bé és cert que va haver-hi un increment gradual a partir del segle XVI amb els objectes inanimats. L'estudi de Barraza Carbajal (2003) també evidencia un lleuger increment amb objectes inanimats, d'un 2% en el segle XVI a un 5% en el segle xx. Ara bé, a partir d'una inspecció detallada dels objectes humans de l'estudi de Company Company (2002), observem que l'ús de la marca és obligatòria amb els pronoms personals i noms propis des del segle XIII, mentre que és variable amb els SNs humans. Per això, pensem que és necessari estudiar també l'evolució diacrònica de l'MDO seguint l'escala d'estabilitat referencial.

De fet, les dades de l'estudi de Laca (2006) permeten observar que l'expansió a la categoria d'SNs definites va començar després de gramaticalitzar-se amb els pronoms personals i noms propis, amb un increment molt notable a partir del segle XV, arribant al 80% al segle XVII. La marca amb SNs indefinits, en canvi, és residual fins al segle XV, moment en què comença a haver-hi un increment substancial i arriba al 60% al segle XVIII. Romero Heredero (2020) també demostra que els objectes [+definites] es marquen significativament més com a mínim des del segle XIV.

2.4.1.3. Afectació

Les propietats individualitzadores d'animacitat i referencialitat, però, no són suficients per descriure l'MDO en espanyol, i en algunes ocasions cal recórrer a factors globals o paràmetres verbals.

Un dels factors verbals que s'ha destacat en espanyol és l'afectació. Torrego (1999) argumenta que els objectes directes governats per un verb que regeix un objecte afectat, com ara *golpear* o *asesinar*, necessiten la marca obligatòriament, fins i tot si es tracta d'SNs [-definit, -específics], com a (2.29a). En canvi, amb els verbs que no impliquen afectació, com ara *ver* (2.29b), la marca és opcional i depèn de l'especificitat de l'objecte.

(2.29) a. Golpearon ***(a) un manifestante**.

b. Vieron **(a) un manifestante**.

Camacho (2022) segueix la proposta de Torrego i defensa que l'MDO en espanyol depèn, en certa manera, de l'afectació en el verb, i que aquesta interactua amb altres trets, en especial l'animacitat, que seria l'altre tret fonamental per l'aparició de l'MDO en espanyol. En canvi, alguns autors com Leonetti (2004) afirmen que verbs com *castigar*, *golpear*, *sobornar* o *odiar* han lexicalitzat la marca per a tots els objectes humans⁹.

L'estudi experimental de Romero Heredero (2020) confirma que l'afectació és un factor que ha influenciat l'MDO des dels inicis de la seva evolució fins a l'actualitat. Romero Heredero i García García (2023) mitjançant una tasca d'elecció forçada també conclouen que l'afectació té un impacte en aquest fenomen: els objectes no afectats porten marca el 75% de les vegades, mentre que els objectes afectats, el 88%. Els autors, a més, destaquen que hi ha força variació en els objectes no afectats, possiblement relacionat amb l'agentivitat d'alguns d'aquests.

Sembla que aquest tret, a més, explica l'evolució diacrònica de l'espanyol. Von Heusinger (2008) mostra que l'increment diacrònic de la marca amb els SNs indefinits va lligat a la classe lèxica, en concret, a l'afectació del verb. Així, en verbs com *matar* o *herir* la marca esdevé obligatòria al segle XX, mentre que en *ver* o *hallar* incrementa en un grau més baix, i en *poner* o *tomar* és residual. En una investigació posterior en la

⁹ No està clar si es deu a l'afectació o al fet que només accepten objectes humans (von Heusinger, 2008). A més, aquests verbs se solen analitzar com a verbs psicològics (amb un experimentador i un estímul), on en realitat no hi ha cap participant afectat (Dowty, 1991; Romero Heredero i García García, 2023). Tot i que queda fora d'aquest estudi, seria interessant estudiar el funcionament del marcatge amb els verbs psicològics, ja que en català estàndard es tracta de verbs que, excepcionalment, poden dur marca.

mateixa línia, von Heusinger i Kaiser (2011) analitzen l'evolució diacrònica de l'MDO en espanyol a partir de l'escala d'afectació de Tsunoda (1985) i conclouen que hi ha una correlació entre l'alta freqüència de l'MDO i els verbs que es troben més amunt de l'escala d'afectació, tot i que de vegades entra també en competició l'agentivitat entre els participants de l'esdeveniment. En l'estudi diacrònic de Romero Heredero (2020) l'afectació també és significativa, però únicament en els objectes indefinits, ja des del segle XIV.

2.4.1.4. Telicitat

També s'ha destacat la **telicitat** del predicat com un dels factors que influeixen en la realització o absència de l'MDO (Torrego, 1998, 1999; von Heusinger, 2008). Segons Torrego (1998, 1999), després de l'animacitat, la definitud i l'afectació, la telicitat és un altre factor que determina l'obligatorietat de l'MDO, ja que la marca és obligatòria fins i tot amb subjectes [-agents] quan el verb és tèlic i ho il·lustra amb l'exemple de (2.30b).

(2.30) a. El camarero emborrachó **a un cliente**. [+tèlic, +agent]

b. El vino emborrachó **a un cliente**. [+tèlic, -agent]

c. *El camarero emborrachó **Ø un cliente**. [+tèlic, +agent]

(exemples adaptats de Torrego, 1998, pàg. 30)

En canvi, segons l'autora, els verbs atèlics no exigeixen l'ús de l'MDO amb objectes indefinits humans. En aquest context, però, l'autora considera que l'ús de la marca desencadena una lectura tèlica. Per això, afirma que les dues oracions de (2.31), amb un verb inherentment atèlic (ex. *besar*), són possibles però tenen interpretacions diferents: (2.31b) implica una lectura tèlica, i per això es pot afegir un adjunt delimitador del temps, però (2.31a) manté la lectura atèlica i no admet aquest adjunt.

(2.31) a. Besarón **Ø un niño** (*en un segundo). [-tèlic]

b. Besarón **a un niño** (en un segundo). [+tèlic]

(exemples de Torrego, 1998, pàg. 48)

Diversos autors, però, han qüestionat aquests exemples (Delbecque, 2002; Fábregas, 2013; García García, 2007; von Heusinger, 2008; Zdrojewski, 2023). Romero Heredero (2020) encara va més enllà i a partir d'una tasca d'acceptabilitat arriba a la conclusió

que el poc efecte que té la telicitat en l'MDO va a la inversa de la proposta de Torrego (1999, 2002): els seus resultats mostren que l'atelicitat afavoreix l'aparició de la marca.

De manera similar, els estudis diacrònics de corpus de Barraza Carbajal (2008) i Romero Heredero (2020, 2022), confirmen que la [+telicitat] no va ser un factor rellevant per a l'MDO; més aviat al contrari: les dades apunten cap a un increment de l'MDO amb predicats atèlics en els segles XIV-XVI.

2.4.1.5. Agentivitat

D'entre els factors de naturalesa nominal, s'han fet estudis sobre l'impacte de l'**agentivitat** del subjecte. Delbecque (1998, 2002) defensa que l'MDO apareix en oracions amb un procés dinàmic que involucra dos sintagmes que podrien ser agents. Segons Torrego (1998), quan es realitza la marca de cas, el subjecte és interpretat com a agent (2.32a) i quan no es realitza és interpretat com a causa (2.32b), sempre que l'objecte sigui [-definit]. És a dir, amb l'MDO hi ha un increment de la participació del subjecte en l'acció i el subjecte s'interpreta com a agent.

(2.32) a. El herido exigía **a** un médico. [+agent, +humà]

b. La situación exigía **Ø** un médico. [-agent, +humà]

(exemples extrets de Torrego, 1998, pàg. 29)

Per a Primus (1999, 2006) i García García (2007, 2014), l'MDO en espanyol es regeix per l'agentivitat de l'objecte, no l'animacitat. Aquests autors defensen que es marquen aquells objectes que tenen la mateixa o major agentivitat que el subjecte, fins i tot si l'objecte és inanimat. García García (2011), partint del treball de Weissenrieder (1991), afirma que si el subjecte no és agentiu, l'objecte duu marca; això explicaria l'exemple de (2.33).

(2.33) La leche sustituye **al** huevo en esta receta.

(exemples adaptats de García García, 2007, pàg. 33)

L'efecte que provoca l'MDO en l'agentivitat es veu clar en exemples com el de (2.34): a (2.34a) *el professor* (+agentiu) canvia *el llibre* (-agentiu) i no porta marca, mentre que a (2.34b) *el professor* (-agentiu) fa la funció del *llibre* i, per tant, porta marca:

(2.34) a. El profesor reemplaza **Ø** el libro.

b. El profesor reemplaza **al** libro.

(exemple extret de García García, 2007, pàg. 71)

A més, en un estudi pilot, García García (2018) també conclou que l'agentivitat és un factor rellevant en la diacronia de l'espanyol. Es basa en els verbs *preceder* i *seguir* del *Corpus del Español* entre els segles XIII i XX, només amb SNs lèxics amb referent inanimat. L'MDO es manté força constant en els dos verbs, però apareix amb més freqüència amb el verb *preceder* i residual amb *seguir*, fet que l'autor atribueix a l'agentivitat i les relacions reversibles.

2.4.1.6. Topicalització

Tot i que han rebut menys atenció, els factors globals també són necessaris per explicar certes distribucions de l'MDO en espanyol (Fernández Ramírez, 1985). D'entre aquests factors, la **topicalització** ha estat el tret més destacat en la bibliografia, especialment per explicar l'evolució diacrònica de l'espanyol (Laca, 2006; Melis, 1995; von Heusinger i Kaiser, 2005). En espanyol actual, la marca pot ser opcional en ordre neutre, però obligatòria amb el mateix sintagma quan hi ha una topicalització, com mostra (2.35) (Laca, 1987; Leonetti, 2004; Melis, 1995; Pensado, 1995).

(2.35) a. Ya conocía **(a)** muchos estudiantes. [ordre neutre]

b. **A** muchos estudiantes, ya los conocía. [topicalització]

(exemples extrets de Leonetti, 2004, pàg. 86)

També és interessant el cas dels plurals esgarriats. Hem vist anteriorment que, en general, queden fora dels objectes marcats. Tanmateix, si tenen un modificador restrictiu o expressen focus contrastiu, sí que poden aparèixer marcats, com a (2.36).

(2.36) a. Conocemos **a** profesoras que trabajan mucho.

b. Detuvieron **a** hinchas peligrosos.

c. En el poblado vi **a** PESCADORES, no **a** campesinos.

(exemples extrets de Leonetti, 2004, pàg. 87)

Tanmateix, la rellevància d'aquest factor en l'espanyol modern és menys evident avui en dia, ja que la relació inicial de l'MDO i la topicalització s'ha anat perdent amb els segles (Iemmolo, 2010). Fins i tot així, el tret resulta encara força rellevant en algunes

varietats, com ara la de Buenos Aires (Di Tullio i Zdrojewski, 2006; Dumitrescu, 1997), que amplia l'ús de la marca en objectes topicalitzats.

2.4.1.7. Construccions sintàctiques

A banda de tots aquests factors que acabem de repassar, hi ha certes construccions sintàctiques que afavoreixen l'MDO, com ara la coordinació, les construccions amb verbs el·líptics (per paral·lelisme), les construccions causatives o la predicació secundària (Laca, 2006).

Volem destacar el cas de la predicació secundària (Laca, 1987; López, 2012; Ormazábal i Romero, 2007; Torrego, 1999). Quan un verb selecciona un predicat secundari o una altra estructura predicativa en què l'objecte fa la funció de subjecte, es prefereix usar l'MDO fins i tot en casos en què no s'esperaria d'acord amb les propietats revisades fins ara, com ara amb el predicat *tenir* a (2.37a) o amb substantius escarits a (2.37b).

(2.37) a Tengo **a mi nieta** enferma.

b. Había visto **a soldados** reponerse de peores heridas.

(exemples extrets de RAE-ASALE, 2009, pàg. 2638-2639)

Ormazábal i Romero (2007) noten que l'ús inesperat de la marca, com (2.38), es dona en contextos en què l'objecte del predicat principal comença com a subjecte d'una altra construcció, i que això inclou predicats de percepció, permissió i causació amb clàusules d'infinitiu.

(2.38) Con ese líquido, hizo **al bonsái** perder las hojas. [-animat]

De la mateixa manera que, segons els autors, hi ha estructures que afavoreixen l'ús de l'MDO, hi ha estructures que el bloquegen. És el cas de les oracions ditransitives (Ortiz Ciscomani, 2005, 2011; von Heusinger, 2018), on coincideixen un OD i un OI, que comparteixen la mateixa marca formal (*a*). La similitud de la marca dificulta la distinció entre les dues funcions sintàctiques, tot i que la manca de diferenciació és només superficial (Company Company, 2003). Per això, quan dos objectes en una oració ditransitiva fan referència a una entitat humana, l'objecte sol perdre la marca (2.39a) i mantenir-la sol ser inusual (2.39b) (Fábregas, 2013; Rodríguez-Mondoñedo, 2007). Però si l'objecte directe és un nom propi és més fàcil que la mantingui (2.39c). Malgrat

que Company Company (2003) considera que això es dona per la semblança prototípica amb un objecte indirecte, pensem que pot ser perquè els noms propis es troben en un nivell alt en la jerarquia de referencialitat i, per tant, és més difícil prescindir de la marca en aquest nivell.

- (2.39) a. El cacique entregó **Ø su hija** a los conquistadores.
b. ?El cacique entregó **a su hija** a los conquistadores.
c. El traïdor Judas vendió **a Jesús** a los sacerdotes y fariseos.

(exemples extrets de Company Company, 2003, pàg. 234)

També cal tenir en compte que no totes les oracions ditransitives presenten l'objecte indirecte de forma explícita (ja sigui amb un SN sigui amb un pronom), sinó que de vegades s'elideix. L'estudi de von Heusinger (2018) observa que quan l'objecte indirecte no està explícit com a (2.40a), la marca sí que sol aparèixer (54%) i segueix les restriccions de les oracions transitives (per exemple, troba un contrast entre els objectes definits i els indefinits). En canvi, si l'oració té un pronom o un SN complet d'objecte indirecte com a (2.40b) o (2.40c), l'MDO apareix menys vegades. Company Company (2003) proposa que la marca apareix amb el pacient en les oracions monotransitives, però amb el recipient en les ditransitives.

- (2.40) a. El maestro presentó **(a) su hijo**.
b. El maestro le presentó **(a) su hijo**.
c. El maestro presentó **(a) su hijo** al alumno.

(exemples adaptats de Company Company, 2003, pàg. 234)

Finalment, també hi ha verbs que es resisteixen a la introducció de la marca, com els **predicats de tipus existencials** (*tenir* i *haber*¹⁰ impersonal), com mostra (2.41) (Laca, 2006). El lector ha de tenir en compte que, com que es tracta d'existencials, això només afecta els objectes indefinits, ja que si fossin definits deixarien de ser existencials i portarien marca.

- (2.41) a. *Tengo **a un hijo**.
b. *Hay **a un niño**.

¹⁰ L'únic argument del verb *haber* es podria considerar un subjecte i, per tant, lògicament no duria marca.

En definitiva, l'espanyol és una llengua que fa un ús força ampli de l'MDO. Són molts els factors que regulen la realització o no de l'MDO en espanyol i fins ara cap anàlisi ha pogut organitzar la distribució de manera binària (presència o exclusió de la marca), ja que sempre queda una zona de variabilitat important (Laca, 2006). Malgrat això, hi ha factors que, com hem anat mostrant al llarg d'aquesta secció, són més determinants, com ara l'animacitat i l'estabilitat referencial.

Cal destacar que, tot i l'ús generalitzat de la marca en espanyol monolingüe, s'ha evidenciat que algunes varietats d'espanyol monolingüe comencen a ometre l'MDO en contextos obligatoris (animats i específics), com ara en espanyol cubà (Alfaraz, 2011; Caro Reina et al., 2021) o dominicà (Lunn, 2002).

Val a dir, a més, que la majoria de les descripcions presentades en aquesta secció es basen en exemples introspectius i interpretacions dels mateixos autors, com ja destaquen Delbecque (2002), Fábregas (2013) o Pensado (1995). És per això que considerem que cal aportar dades basades en una metodologia empírica i controlada per poder definir les zones d'obligació, variabilitat i bloqueig de la marca per als parlants de les diferents varietats de l'espanyol. En aquesta tesi, estudiarem de forma empírica els efectes de l'estabilitat referencial en la varietat monolingüe peninsular i la varietat bilingüe de Catalunya.

2.4.2. Origen de l'MDO en espanyol

Després de repassar en quins contextos apareix la marca en espanyol i quins són els trets que la desencadenen, serà interessant també aportar algunes pinzellades sobre l'origen de la marca en espanyol. Donat que aquesta tesi se centra en dades sincròniques, i deixa per a futurs estudis l'evolució diacrònica, repassarem de manera molt breu quines són les tres hipòtesis sobre l'aparició de la marca en espanyol, que sembla que prové de la preposició llatina *ad* (Company Company, 2003; Harris, 1978; Pensado, 1995). Remetem al lector interessat en aquesta qüestió a la tesi de Romero Heredero, que investiga l'evolució diacrònica d'aquesta marca en espanyol (2020, pàg. 57-61).

La primera hipòtesi parteix del punt que l'MDO és formalment idèntic a la marca de datiu (*a*) i, a més, de la mateixa manera que els objectes indirectes (OI), els ODs marcats es poden conceptualitzar com a receptors o objectes afectats. Per això, diversos

treballs proposen que la marca diferencial va sorgir a conseqüència de la neutralització de l'oposició entre l'acusatiu i el datiu. Autors com Laca (2006) defensen que va començar a marcar-se qualsevol objecte (directe o indirecte) afectat o implicat en una acció, a causa de la neutralització de l'oposició entre acusatiu i datiu, sumat als casos de vacil·lació o canvi de règim d'alguns verbs.

La segona hipòtesi proposa que la marca servia per evitar l'ambigüïtat entre subjecte i objecte en oracions en què els dos arguments compartien trets lèxics similars (Comrie i Keenan, 1979; Roegiest, 1989). Tanmateix, autors com Pensado (1995) destaquen que precisament en els pronoms personals, on la marca és indubtablement obligatòria des dels inicis, es manté la distinció entre nominatiu i acusatiu i, per això, aquesta explicació seria menys probable.

Finalment, la tercera hipòtesi defensa que la construcció servia, en els seus inicis, per posar en relleu el referent de l'objecte directe, és a dir, com una marca d'èmfasi (Niculescu, 1959; Rohlf, 1971). Per això, alguns autors pensen que apareixia fonamentalment en funció de tòpic (Melis, 1995, 2018; Pensado, 1995). Per a Company Company (2014) o Rohlf (1971), la topicalització, juntament amb la reducció del sistema flexiu pronominal, van portar a la confusió entre datiu i acusatiu, i per això va començar a usar-se la marca en els pronoms personals de primera i segona persona.

Melis (1995), en un estudi sobre el *Cantar de Mio Cid*, conclou que la marca es va gramaticalitzar primer com a recurs topicalitzador amb els pronoms personals tòpics i després es va anar estenent seguint una jerarquia d'individuació (Laca, 2006). Amb el temps, la topicalització va quedar desactivada com a factor determinant i la marca va començar a ser relativament comuna al segle XVII i activa al segle XVIII.

En definitiva, tal com suggereix Laca (2006), és difícil determinar en quina mesura les tres hipòtesis són excloents, ja que podria haver començat a sorgir en els tres casos alhora esporàdicament.

2.5. El marcatge diferencial d'objecte en català

En català existeix una varietat que atén a la normativa i que en aquesta tesi anomenarem *català estàndard*. En aquesta varietat, els objectes directes per norma general no

apareixen precedits de cap marca, com il·lustra (2.42); d'aquí que es parli del català com una llengua majoritàriament sense MDO, com l'italià, el francès o el portuguès.

(2.42) La noia veu **Ø la veïna** des del balcó.

Ara bé, com veurem al llarg de la secció 2.5.1., hi ha contextos en què la marca és obligatòria o recomanada. L'element formal del marcatge diferencial d'objecte en català és majoritàriament la 'a', com en espanyol, tot i que en alguns parlars pot adquirir les formes *an*, *ana* o *amb* (Albareda, 2009).

També existeix una varietat del català que usa una part de la població de manera quotidiana i que s'allunya del català estàndard en alguns aspectes, entre els quals la distribució de l'MDO; en aquesta tesi l'anomenarem *català no estàndard*. En aquesta varietat és habitual usar la marca amb una distribució més àmplia que en català estàndard (Pineda, 2020), com mostra l'exemple de (2.43).

(2.43) La noia veu **a la mare** des del balcó.

Veiem, doncs, que existeix un contrast entre l'espanyol, una llengua majoritàriament MDO, i el català normatiu, una llengua majoritàriament sense MDO¹¹. A més, s'afegeix el fet que existeix una varietat del català que està a mig camí entre les dues llengües. Això ens planteja un escenari ideal per estudiar els efectes del bilingüisme en la influència translingüística.

En les seccions que segueixen descriurem, en primer lloc, quins són els contextos d'aparició de l'MDO en català estàndard segons la normativa (§2.5.1) i, en segon lloc, quins són els contextos d'aparició de l'MDO en català no estàndard (§2.5.2). Finalment, descriurem breument quan va aparèixer aquest fenomen en català i quin va ser el seu procés d'expansió (§2.5.3).

2.5.1. Contextos d'aparició de l'MDO en català estàndard

En aquesta secció descriurem què diu la prescripció normativa sobre l'MDO en català. Explicarem en quins casos és obligatori usar la marca en català estàndard, en quins es

¹¹ No podem afirmar que sigui una llengua completament sense MDO perquè, com veurem tot seguit, hi ha casos que necessiten la marca obligatòriament fins i tot en la varietat més restrictiva, la varietat estàndard.

recomana i en quins es rebutja segons la Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC).

La varietat normativa del català és majoritàriament no-MDO. Com hem avançat, com a norma general, els objectes directes en català estàndard no porten marca, com il·lustra (2.44).

(2.44) La noia veu Ø **la mare** des del balcó.

És cert, però, que en aquesta mateixa varietat estàndard, la marca pot aparèixer en alguns contextos, alguns dels quals de manera excepcional i, per això, no es pot etiquetar el català com una llengua sense MDO. En català hi ha un cas on es requereix la realització de la marca obligatòriament i que no presenta variabilitat. Aquest és el cas dels objectes expressats mitjançant un **pronomen fort personal** (vegeu 2.45a i 2.45b). Es tracta d'un context on, a més, hi ha una duplicació del pronomen clític corresponent (vegeu 2.45c), una de les formes que pot adoptar l'MDO (vegeu §2.2). Cal destacar que també es tracta d'objectes que fan referència a persones i, per tant, ocupen el nivell més alt de la jerarquia d'animacitat i de la jerarquia d'estabilitat referencial. A banda, es tracta d'un context on cal diferenciar formalment entre subjecte i objecte, ja que no es distingeixen formalment (excepte la primera persona del singular¹²), fet que encaixa amb la funció diferenciadora de la marca que hem exposat anteriorment (vegeu §2.2).

(2.45) a. Es va mirar a **si mateixa** en el mirall.

b. T'he vist a **tu**.

c. *(L)'he vist a **ell**.

Seguint amb els pronoms, la normativa prescriu que la marca s'accepta (opcionalment) amb quantificadors (*tothom, tots, ningú, algú, cadascú, molts, pocs*, etc.), sempre que tinguin un referent humà. Els exemples de (2.46) recullen alguns d'aquests contextos.

(2.46) a. No vaig saludar a **ningú**.

b. El virus va afectar a **molts residents**.

¹² Els contrastos entre els pronoms en nominatiu i en acusatiu en català són: *jo* vs. *a mi*, *tu* vs. *a tu*, *ell/a/s* vs. *a ell/a/s*, *nosaltres* vs. *a nosaltres*, *vosaltres* vs. *a vosaltres*.

L'aparició de l'MDO en contextos excepcionals està associat amb el tipus d'objecte, amb la posició del subjecte i l'objecte, i amb l'animacitat del subjecte i de l'objecte (GIEC, 2016). En tots aquests casos, la funció de la marca és desambiguadora, és a dir, distingir clarament la funció d'objecte de la funció de subjecte. L'MDO s'usa en contextos en què el subjecte és postverbal, és a dir, quan apareix just abans o després de l'objecte, i tant subjecte com objecte designen entitats animades totes dues (2.47a) o inanimades totes dues (2.47b), o quan el subjecte fa referència una entitat inanimada i l'objecte, a una d'animada (2.47c).

(2.47) a. Substituirà **a la directora** una treballadora de la mateixa secció.

b. Perquè els culers guanyin la lliga, no hauria de guanyar **al Barça** el Madrid.

c. És increïble com ha entristit **a l'alumna** la teva nota.

També s'usa la marca en **oracions relatives** davant de *qui* (com a 2.48a i 2.48b) i davant del relatiu *el qual* (com a 2.48c) per evitar ambigüitats.

(2.48) a. Coneixes la persona **a qui** ha saludat en Jordi?

b. Han contractat en Pol, **a qui** resulta que ja coneixien.

c. Presentarà els resultats la directora, **a la qual** acompanyarà la doctoranda.

Seguint amb contextos ambigus, els **interrogatius i els exclamatius** *qui*, *quin* i *quants* poden portar marca si pot haver-hi ambigüitat entre el subjecte i l'objecte, com a (2.49).

(2.49) a. **A qui** ha triat la professora per a la presentació de demà?

b. **A quantes** penses que avançarà aquesta atleta?

També s'usa la marca en objectes animats que apareixen **posposats a un complement de règim** (especialment si té una estructura complexa), ja que la marca permet clarificar quin és l'objecte directe de l'oració, com mostra (2.50).

(2.50) Va poder convèncer d'estudiar lingüística formal **a les alumnes**.

La marca també s'empra en construccions comparatives si tenen un **verb implícit**, com en els casos de (2.51), de nou per tal de desambiguar quin sintagma fa la funció d'objecte directe.

- (2.51) a. L'estimo més que **a la meva àvia**.
b. El cuidava com el pare **al fill**.
c. Les filles han vist les mares, però les mares **a les filles** no.

Finalment, d'entre les construccions que poden resultar ambigües, trobem les **dislocacions i focalitzacions**. La GIEC recomana que la marca s'usi en objectes en què aquest apareix dislocat a l'esquerra o a la dreta de l'oració i es reprèn amb un pronom feble (2.52a), quan l'objecte es **focalitza contrastivament** a l'esquerra de l'oració (sense represa pronominal) (2.52b) o en **construccions pseudoclivellades** (2.52c), sempre que el verb tingui una persona o nombre diferents dels de l'objecte. És a dir, no s'accepten encara oracions com (2.52d) perquè no generen ambigüitat (vegeu §2.5.2 per a l'ús en català no estàndard).

- (2.52) a. **A molts ciutadans** això els afavoreix.
b. **A LES TEVES ÀVIES** duran amb cotxe.
c. **A qui** ha afectat la retallada del pressupost ha estat a Sanitat.
d. ***Les teves àvies** durà amb cotxe.

Finalment, utilitzar la marca amb un SN per qualsevol dels motius acabats d'exposar pot causar que un segon SN de l'objecte directe porti marca per **paral·lelisme**. Per exemple, en una estructura **coordinada** el segon sintagma també admet la marca (2.53a). També per simetria, s'usa la marca en les respostes a preguntes amb *a qui* (2.53b).

- (2.53) a. T'han saludat **a tu i a les teves companyes**.
b. —**A** qui busca?
—**A l'Arnau**.

Malgrat totes les excepcions que acabem de repassar, la normativa encara rebutja la marca en la majoria de contextos d'ús possibles, és a dir, en sintagmes nominals amb referents humans que ni estan dislocats ni presenten cap ambigüitat. Per aquest motiu, en la lingüística catalana s'ha considerat que el català és essencialment una llengua sense marca, restringida als pronoms personals.

2.5.2. Contextos d'aparició de l'MDO en català no estàndard

Com hem avançat a l'inici d'aquesta secció, la prescripció normativa revisada a la secció anterior s'allunya de l'ús real i presenta un ús molt més restringit del que es documenta en català parlat i, moltes vegades, fins i tot de l'escrit (tant en registres formals com informals).

Fabra, ja el 1933, destaca que recentment en aquella època ja s'havia començat a emprar l'objecte directe amb la marca *a*, i fins i tot observava que molts escriptors en feien un ús tan extens com en espanyol (Pineda, 2021). Solà (1994) i Badia i Margarit (1994) també assenyalen que els registres parlats mostraven un cert allunyament de l'estàndard i que el fenomen s'estava estenent progressivament. Hualde (1992) recull exemples com el de (2.54), que il·lustren que alguns parlants utilitzaven la marca.

(2.54) a. Veuré **a** la Maria.

b. Les monges no estimen **a** les nenes.

Actualment, només cal estar atent a qualsevol conversa o text escrit en català per trobar casos d'MDO. Pineda (2021) fa un recull d'exemples que mostren que la marca és possible per a alguns parlants amb noms propis, amb SNs definits, amb SNs indefinits (específics i inespecífics), amb SNs escarits, i fins i tot amb objectes inanimats. Nosaltres també n'hem fet un breu recull a (2.55) per demostrar que no es tracta de casos excepcionals. Tanmateix, no hem d'oblidar que no sabem quin perfil lingüístic tenen els parlants que produeixen aquestes oracions.

(2.55) **Objectes definits:**

a. El problema d'ajudar molt **a** la gent és que, quan deixes de fer-ho, el dolent ets tu. (Twitter)

b. La història de Catalunya que va impactar **al món** (Diari ARA 14/11/2018)

c. Tal com sospitava el pare i els Mossos d'Esquadra, la mare, que ha estat detinguda s'havia **endut al menor d'edat** (NacióDigital, 16/8/2022)

d. Hem vençut **a les forces del 155** (discurs polític de Puigdemont, 2021¹³)

¹³ Junts per Catalunya. (2021). *Valoració resultats electorals. President Puigdemont i Laura Borràs - 14.02.2021* [Vídeo]. Youtube.

<https://www.youtube.com/watch?v=2Ws8HzokyGoia&channel=JuntsperCatalunya>

e. Com podem ser tan borregos senyor!!! Internet només **substitueix a l'antiga enciclopèdia** que colaven als nostres pares. Cal ensenyar-los a buscar però el coneixement i aprenentatge no ha canviat. (Twitter)

f. Tinc **a la millor advocada d'Espanya**. (pel·lícula *Campoamor*)

Objectes indefinits:

g. És que de veres, a mi no se m'ocorr fer aquest quadre si veig **a un tio fent esport**. (Twitter)

h. Busquen **a un irlandès desaparegut a Alacant des de fa un mes** (elperiodic.com, 12/12/2022)

i. *Troben a un home invident mort* en el buit d'un ascensor quan anava a ser reparat (20 minutos.es, 14/09/2022)

Objectes escarits:

j. Per a un coseta que estic fent, busque lectures juvenils que marcaren **a gent que ara té entre 20 i 30 anys**. Quins són els llibres que us van agradar/enganxar/encantar quan éreu menuts? (Twitter)

k. Ara mateix necessita **a gent de sistemes informàtics**. (conversa informal)

Veiem doncs que, en general, l'ús de l'MDO en català no estàndard té una distribució molt similar a la de l'espanyol: apareix majoritàriament amb objectes humans que es troben en qualsevol nivell de l'escala d'estabilitat referencial.

Donada aquesta semblança amb l'espanyol, aquest fenomen sovint s'ha considerat fruit de la influència de l'espanyol i, per tant, que calia evitar, com il·lustren les afirmacions dels següents autors, recollides a Escandell Vidal (2007):

La **influència castellana** ha estat causa d'una inversió en l'ús de les dues construccions antigues: el català antic construïa normalment el complement directe sense la preposició 'a'; el català escrit actual el construeix habitualment amb aquesta preposició. (Fabra, 1983[1920], pàg.116)

En el català parlat modern és freqüent l'ús de la preposició 'a' per introduir el complement directe de persona; aquest ús és **d'influència castellana**, poc

conegut entre la gent menys il·lustrada i evitat curiosament en la llengua literària. (Moll, 1991, pàg. 217)

És possible que hàgim patit, per a la normativa moderna, **de la comparança amb el castellà**. [...] El cas és que, d'una banda, el parlant d'avui no es comporta pas, ni de lluny, d'acord amb el que prescriu la normativa; i aquest fet no pot deixar de ser preocupant, com en tots els altres casos en què el trobem. I, d'altra banda, sembla que els casos “excepcionals” de la normativa s'haurien d'eixamplar poc o molt. (Solà, 1994, pàg. 163)

Tanmateix, la idea que la marca *a* davant de l'objecte directe ve donada per una influència de l'espanyol ha estat molt discutida, ja que a banda d'una conseqüència del contacte lingüístic intens entre l'espanyol i el català, també es podria deure al procés diacrònic habitual que presenten les llengües amb MDO (Rohlf, 1971). Escandell Vidal (2007, pàg. 186) considera que el rebuig normatiu de l'MDO (de vegades en contra de la tendència natural dels parlants) és el resultat d'una conceptualització incorrecta de les estructures sintàctiques en què apareix la marca i d'un esforç per desnaturalitzar una construcció que es considera fruit de l'espanyol. En realitat, però, aquesta suposada influència també hauria pogut comportar una acceleració del procés diacrònic a causa del contacte lingüístic intens entre el català i l'espanyol (Perpiñán, 2018; Pineda, 2018; Salvador i Pérez Saldanya, 1993).

Com veurem al capítol 3, hi ha pocs estudis experimentals que hagin estudiat aquest fenomen en català i hagin comparat bilingües segons la dominança lingüística per tal de poder discernir una potencial influència de l'espanyol en l'ús de la marca. Breument, diversos autors (Benito, 2017; González Alonso et al., 2021; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; vegeu Zeugin, 2021 i Pineda, 2023 per a catalanodominants de dialectes del català) demostren que la marca està àmpliament acceptada entre els parlants bilingües català-espanyol amb objectes [+humans], tot i que els bilingües no deixen d'acceptar també aquests objectes sense marca. A més, Zeugin (2021) demostra que la marca també s'accepta amb objectes [-humans, +animats] en diversos dialectes del català, però en menor mesura que els [+humans]. Malgrat que aquestes troballes no es puguin atribuir a l'espanyol, crucialment Pineda (2023) observa que en rossellonès (en contacte amb el francès i l'occità, que no presenten MDO), la marca no s'accepta;

mentre que sí s'accepta en alguerès (dialecte en contacte amb el sard, l'italià regional meridional i l'italià estàndard, que també presenten MDO en alguns contextos). Aquestes diferències suggereixen que la llengua amb què el català està en contacte té un pes important.

A més, si bé és cert que Perpiñán (2018) evidencia que la producció de la marca oralment no arriba al 50%, cal destacar que els resultats d'aquest article demostren que l'ús de la marca està lligat a la dominança lingüística dels parlants: com més dominants d'espanyol, més s'usa la marca. És cert que els percentatges d'ús de la marca de l'estudi preliminar Pineda (2023) semblen força superiors en els diversos dialectes del català, especialment en valencià i tortosí, però caldrà esperar a Pineda (en preparació) per comparar les mitjanes. Ens interessa destacar, a més, que Pineda (2023) observa de nou diferències entre l'alguerès i el rossellonès: en alguerès s'usa sistemàticament l'MDO amb noms propis, mentre que en rossellonès no s'usa mai. Per tant, efectivament sembla que l'MDO en català és susceptible a la penetració de les solucions de les llengües amb què està en contacte i que, en conseqüència, la seva extensió o retracció depèn en gran mesura d'aquesta pressió.

A més, en un estudi sobre el processament de la marca, Puig-Mayenco et al. (2018) conclouen que els dominants d'espanyol mostren sensibilitat a les oracions sense marca (major temps de lectura), fet que suggereix que la troben a faltar. Per tant, semblaria que l'espanyol exerceix una influència sobre el català en aquest últim grup, ja que llegeixen més de pressa els objectes marcats, fent ús de la gramàtica de l'espanyol (la seva llengua dominant) en català.

A partir dels resultats dels diversos estudis en català de Catalunya, no podem descartar que hi hagi una influència de l'espanyol i que a més comenci en el grup més dominant d'espanyol i s'escampi a la resta de bilingües, modificant tot el sistema del català. Seria un fet esperable tenint en compte que les dues llengües conviuen en una societat completament bilingüe en diversos nivells. Tornarem als articles acabats de presentar al capítol 3.

Fins ara ens hem limitat a explicar l'MDO en construccions transitives canòniques (SVO), però ens queda per explicar què passa quan l'objecte animat està **dislocat o**

focalitzat. Les descripcions en català de diversos autors observen que en aquests contextos l'ús col·loquial de la marca és generalitzat (Bel, 2002). De fet, per a diversos autors (Moll, 1968; Ruai i Vinyet, 1994; Solà, 1994; Wheeler et al., 1999) la gramàtica normativa hauria de tolerar la marca en aquests casos.

Només tenim constància d'un estudi més o menys controlat que hagi avaluat l'ús de la marca en aquest tipus de construccions. Khouja (2015), a partir d'un estudi preliminar amb una tasca d'elecció forçosa amb cinc opcions (en què els participants han d'escollir una opció en funció de la posició de l'objecte i la realització o no de la marca), comprova que els dialectes balear, valencià i tarragoní es prefereixen els noms propis (2.56a) i els SNs [+definit] (2.56b) dislocats a la dreta i amb marca. És interessant que, en canvi, els parlants prefereixen els objectes [-definit] (2.56c) també dislocats a la dreta però sense marca, cosa que posa de manifest l'efecte de la definitud seguint la jerarquia d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003).

(2.56) a. Ja l'avisaré més tard, **a l'Ignasi**. [+animat, nom propi]

b. Encara no les he vistes, **a les seves filles**. [+animat, +definit]

c. El tornaria a posar, **Ø un vigilant nocturn**. [+animat, -definit]

(ítems experimentals de Khouja, 2015)

Seguint amb les construccions dislocades i focalitzades, és important destacar el cas del català balear, que afegeix un context innovador de l'MDO que no es troba en cap altre dialecte del català: amb objectes inanimats en posició de tòpic (Moll, 1968; Rosselló, 2002), com l'exemple de (2.57). Abans de tot, cal tenir en compte que la població de les Illes Balears ha estat monolingüe durant segles, amb un contacte molt limitat amb l'espanyol fins als anys cinquanta del segle XX (Escandell Vidal, 2007), fet que per a autors com Escandell Vidal (2007) i Veny (2002) ha afavorit el manteniment de trets arcaics i el desenvolupament de solucions innovadores.

(2.57) a. Colliu-les, **a les peres**, que ja són madures.

b. Ja ho sé, **an això**.

(exemples extrets de Moll, 1968, pàg. 239)

Escandell Vidal (2007, 2009) apunta que en català balear la marca amb objectes inanimats és opcional amb la dislocació a l'esquerra, però obligatòria amb la dislocació

a la dreta. A més, afirma que l'ús de la marca en balear sembla sensible a la definitud, ja que la meitat dels seus informants rebutgen els SNs indefinits inanimats topicalitzats amb marca. Per a l'autora, la definitud només és rellevant quan interactua amb la condició de tòpics d'informació coneguda per l'oient (*hearer-known* en anglès), i l'animacitat només és rellevant quan l'MDO sobrepassa els objectes definits en l'escala de definitud. Per tant, d'acord amb l'autora, podem parlar d'una jerarquia complexa on l'estatus de la informació del constituent té un rang superior a la referencialitat, que a la vegada té un rang superior al tret intrínsec de l'animacitat.

El mateix estudi de Khouja (2015) presentat unes línies més amunt mostra que, efectivament, el català tarragoní i valencià no admeten la marca en objectes inanimats dislocats. En canvi, les dades confirmen que en català balear s'accepta la marca amb objectes inanimats dislocats. Quan es tracta d'objectes [+definit] (2.58a), hi ha certa preferència per dislocar-los a la dreta i marcar-los, però presenten gran variabilitat en relació amb la realització de la marca (30-50% de preferència segons l'ítem). Quan es tracta d'objectes [-definit] (2.58b), que també es prefereixen dislocats a la dreta, hi ha encara més variació: en un ítem el 20% de parlants els prefereix amb marca i en un altre el 60%.

(2.58). a. Les trobo dolces, **a les pomes**. [-animat, +definit]

b. No el necessito, **a/an aquest llibre**. [-animat, +definit]

(ítems experimentals de Khouja, 2015)

Atès que en espanyol peninsular no es marquen els objectes inanimats dislocats, sembla difícil pensar que aquesta construcció sigui la conseqüència directa de la influència de l'espanyol, tal com assenyala Escandell (2007, 2009). De fet, l'ús de la marca davant d'objectes inanimats dislocats en català balear es troba documentat com a mínim des del segle XVII (Moll, 1968, pàg. 239; Solà, 1994, pàg. 168-169). Per tant, podria ser que l'MDO en català fos un fenomen genuí d'aquesta llengua i que, en poblacions on el contacte amb l'espanyol ha sigut molt reduït fins als últims anys, el fenomen hagi seguit el seu propi camí.

Un altre fet que ens fa pensar que l'MDO en català podria haver sorgit de l'evolució interna de la llengua, i no pas de la influència de l'espanyol, és que l'ús de la marca es

documenta en català antic en diversos autors. En la secció següent mostrarem com, efectivament, la marca ja era existent abans que l'espanyol tingués una gran influència sobre el català.

2.5.3. Origen de l'MDO en català

Donada la similitud entre la marca formal del català amb l'espanyol, sovint s'ha atribuït el seu ús a la influència de l'espanyol. Tanmateix, les dades diacròniques semblen mostrar que la marca podria ser genuïna del català.

Diversos autors han posat de manifest que l'ús de la marca en català antic ja existia en diversos contextos, com mostra (2.59).

(2.59) a. Lo rey convidà **a Phelip**.

b. Isqueren fora de la ciutat per recibir **Ø los embaxadors** una bona milla.

(exemples extrets de Perera, 1986, pàg. 66; segle XV)

Abans d'analitzar l'evolució de la marca, però, volem descriure l'origen de la marca en aquesta llengua. La majoria de treballs sobre l'MDO en català antic s'han centrat en els contextos d'aparició i/o la seva evolució, però només tenim constància d'un treball que hagi discutit quin pot haver estat el seu origen. Per a Sancho Cremades (2002), el desencadenant van ser les posicions dislocades. De fet, l'estudi de corpus de Pineda (2019) sobre textos de la primera meitat del segle XVII mostra que tots els exemples d'objectes dislocats presentaven MDO. Aquest estudi inclou textos escrits dels dialectes valencià, baleàric i central de cinc autors diferents. Així doncs, semblaria que el factor desencadenant en català podria ser un dels que s'ha proposat per a l'espanyol: la topicalització (vegeu §2.4.1).

Un dels primers autors que va parar atenció a l'MDO en català antic és Coromines, (1974), qui a partir de l'estudi de l'obra *Vides de sants rosselloneses* (segle XIII) conclou que l'ús de la marca era habitual amb pronoms personals tòpics o quan l'objecte seguia immediatament el subjecte, especialment en locucions recíproques (ex. *l'un a l'altre*). En canvi, per a Par (1923), l'MDO és fruit de la influència de l'espanyol, ja que autors com Bernat Metge (segle XIV) no usen mai la marca ni tan sols amb pronoms personals. Ara bé, l'estudi de Pineda (2020), que comprèn textos escrits extrets del Corpus

Informatitzat del Català Antic (CICA) des del segle XI fins al segle XVII (representatius de la variació diacrònica, diatòpica, diafàsica i diastràtica de la llengua), no troba cap ocurrencia de l'MDO precisament fins al segle XIII, però evidència que era un fenomen força present en els segles XIV-XV amb els pronoms personals (34% en el segle XIV i 62% en el segle XV d'un total al voltant de 60 pronoms analitzats en cada segle), abans que la influència de l'espanyol comencés a ser més habitual.

En un estudi exhaustiu de *Tirant lo Blanch* (segle XV), Perera (1986) afirma que la marca comença a ser opcional amb SNs, tot i que no solien anar marcats. De fet, Meier (1947) observa que en els *Sermons de sant Vicent Ferrer* (segles XIV-XV) sempre apareix la marca quan l'SN s'anteposa al verb, fet que podria indicar que per a alguns parlants i en alguns contextos la marca començava a ser obligatòria. A banda, l'autor també troba exemples de noms propis amb marca en posició canònica (SVO). El treball de Pineda (2020) demostra que, encara que l'MDO comencés a usar-se, la marca era gairebé anecdòtica amb SNs (prop del 3% en el segle XVI i del 10% al segle XV del voltant de 800 SNs analitzats en cada segle).

És important destacar que la investigació de Pineda (2020) posa de manifest que a partir de finals del segle XV i inicis del segle XVI, quan l'espanyol ja té una forta presència en la realitat sociolingüística catalana, els percentatges d'MDO incrementen notablement en totes les categories i esdevé sistemàtic amb els pronoms personals (97% de 37 pronoms analitzats) i majoritari amb els noms propis (65% de 153 noms propis analitzats), però encara és molt minoritari amb els SNs definits i indefinits (27% de 466 SNs definits i 12% de 153 SNs indefinits). Complementàriament, Pineda (2018, 2019) argumenta que a l'inici del català modern, al segle XVII, quan ja hi ha subordinació política i lingüística a l'espanyol, l'MDO esdevé també sistemàtic amb els noms propis (91% de 85 noms propis) i majoritari amb els SNs definits (70% de 92 SNs), però encara és minoritari amb els SNs indefinits (22% de 80 SNs). Aquestes troballes demostren que l'MDO s'estén bastant en consonància amb les jerarquies d'animacitat i definitud, avançant des dels pronoms personals i els noms propis cap a les categories inferiors (però vegeu Irimia i Pineda, 2019 per a una discussió sobre com la diacronia del català no encaixa exactament amb aquestes escales).

Lligat a la influència de l'espanyol, Pineda (2018) també revela que hi ha diferències dialectals entre el valencià, el català central i el balear, com a mínim en el segle XVII, segle en què se centra l'article. Les diferències dialectals es poden atribuir, en certa manera, a l'espanyol, ja que el valencià hauria tingut més influència de l'espanyol que en la resta de parlars, mentre que en català balear n'hi hauria hagut menys.

L'extensió progressiva de la marca que es documenta en català antic va quedar potser refrenada el 1933, quan es va restringir el seu ús a partir de la publicació de la gramàtica de Pompeu Fabra. Aquest suposat alentiment, que defensa Escandell Vidal (2009), podria haver promogut una regressió artificial de la marca. Pensem, però, que és difícil que la gramàtica tingués un efecte tan dràstic en els diferents registres. En aquesta línia, Pineda (2023) duu a terme una anàlisi de corpus amb textos de diferents registres i dialectes d'abans i després de la publicació de la primera gramàtica normativa per evidenciar el grau d'èxit que va tenir la intervenció de Fabra. De manera resumida, l'autora demostra que en comparació amb les dades d'abans de la publicació de la gramàtica (1874-1918), l'ús de la marca es redueix substancialment els anys posteriors (1928-1934), especialment en la narrativa, més lluny del col·loquialisme. Sigui com sigui, aquest fenomen no va desaparèixer del català.

Aquests estudis diacrònics basats en corpus, que revelen dades molt interessants sobre l'extensió de l'MDO al llarg de la història, no ens permeten saber el perfil dels parlants ni la relació de l'MDO amb la seva dominança lingüística. A més, estan limitats pel tipus de text, gèneres i registres, de què es componen els corpus. Conseqüentment, no podem saber si els agents del canvi van ser precisament parlants de català amb influència de l'espanyol (vegeu §3.2.4.3 del capítol 3 per a una descripció de la propagació dels canvis lingüístics). Tot i que és impossible saber com hauria evolucionat el català sense la influència de l'espanyol, sí que podem estudiar quina influència té l'espanyol actualment sobre el català, un dels eixos vertebradors d'aquesta tesi, tot analitzant parlants de diferents perfils i amb diferents experiències lingüístiques.

2.6. Síntesi

Les seccions anteriors han mostrat que la distribució i interpretació de l'MDO està regulat per un gran nombre de restriccions i efectes interpretatius. Ha quedat demostrat

que no és únicament un reflex de propietats referencials o individualitzadores de l'objecte, com ara l'animacitat, la definitud o el nombre (Aissen, 2003; Bossong, 1985), sinó que sembla que hi ha altres factors, alguns dels quals van més enllà del mateix objecte, que poden afectar l'MDO, tot i que en menor mesura. En altres paraules, hi ha factors que s'entrecreuen amb l'animacitat i la definitud, que desdibuixen els seus efectes, com poden ser l'especificitat, la competició en agentivitat dels arguments de l'oració (subjecte-objecte), la telicitat, l'afectació del verb i la topicalització.

Hem vist que en espanyol i en català no estàndard (malgrat el caràcter restrictiu que s'atribueix a l'MDO en el català estàndard o normatiu), la marca apareix quan l'objecte directe ocupa posicions altes en les jerarquies d'animacitat i estabilitat referencial, és a dir, amb objectes humans (i en grau més baix amb animals), especialment quan són altament estables referencialment (noms propis, SNs definits). Però hem comprovat que la marca és inestable, especialment en els nivells més baixos de les escales (però no només), i que la seva realització depèn d'una multiplicitat de factors que, a més, poden interactuar entre si. Hem pogut comprovar, a més, que a falta d'estudis experimentals sobre els factors que realment desencadenen o restringeixen l'MDO, s'empren exemples introspectius que poden no ser compartits per alguns parlants. Intentant controlar aquests factors intervinents i aïllant-los en la mesura del possible, en els capítols 5 i 6 estudiarem els efectes de l'estabilitat referencial mitjançant dues tasques experimentals (una d'acceptabilitat i una de producció) per determinar el valor explicatiu que té sobre l'espanyol peninsular i el català de Catalunya.

Finalment, hem vist que el català no estàndard s'allunya de la normativa i usa l'MDO d'una manera paral·lela a com ho fa l'espanyol. A més, les dades diacròniques mostren que l'MDO es va anar estenent progressivament i va créixer exponencialment quan el català i l'espanyol van entrar en contacte intens. Tot això ens porta a plantejar-nos quin rol té l'espanyol sobre el català. En el capítol següent (capítol 3) veurem que el bilingüisme i el contacte de llengües poden causar influència translingüística i això podria explicar l'ampliació i l'acceleració de l'ús de l'MDO en català. Ara bé, de la mateixa manera que podem pensar que l'espanyol ha tingut certa influència sobre l'MDO en català, ens podem preguntar igualment si el català també pot influenciar l'espanyol. Per aquest motiu, en els capítols 5 i 6 explorarem els efectes del bilingüisme

2.6. Síntesi

en l'MDO en espanyol i en català, tant en l'acceptabilitat (capítol 5) com en la producció (capítol 6), amb un enfocament bidireccional.

Capítol 3

3. ELS EFECTES DEL BILINGÜISME I EL CONTACTE DE LLENGÜES

3.1. Introducció

Un dels eixos vertebradors d'aquesta tesi és el bilingüisme. En concret, volem investigar els efectes que provoca el bilingüisme en adults català-espanyol que viuen a Catalunya, on aquestes dues llengües han estat en contacte intens i prolongat, en l'acceptabilitat i la producció de l'MDO.

L'estudi de bilingües català-espanyol de Catalunya proporciona un context privilegiat, ja que es poden fer comparacions entre bilingües que han crescut en unes condicions sociolingüístiques molt similars. Tanmateix, són una població poc explorada, a diferència dels parlants L2, els parlants que han experimentat erosió (*attrited speakers*, en anglès) o els parlants d'herència (*heritage speakers*, en anglès). La població que analitzarem, que pot presentar diferents experiències lingüístiques, ens permetrà investigar el rol de la dominança lingüística en bilingües que són altament competents en totes dues llengües. Ens centrarem en un fenomen que ha despertat força interès durant els últims anys, l'MDO, però que pràcticament no ha estat estudiat en parlants que han nascut i crescut en societats bilingües.

L'MDO, com hem explicat en el capítol 2, és un fenomen complex en què intervenen factors sintàctics, semàntics i pragmàtics i que presenta molta variabilitat dins i entre llengües. Tot i ser un aspecte que s'adquireix durant els primers anys de vida (Rodríguez-Mondoñedo, 2008 per a l'espanyol), comprovarem que és un fenomen especialment vulnerable als efectes del bilingüisme i el contacte de llengües (§3.4).

En aquest capítol començarem descrivint què entenem per bilingüisme i quins poden ser els seus efectes a nivell individual i social (§3.2). Explicarem les diferents maneres en què es pot entendre que una persona és bilingüe (§3.2.1), quins factors determinen la dominança lingüística i com es pot operacionalitzar (§3.2.2). Descriurem quins efectes pot tenir el bilingüisme a escala individual, parant especial atenció a la influència translingüística (§3.2.3). També exposarem quins efectes pot tenir el bilingüisme a escala social (§3.2.4). Seguidament, ens centrarem a descriure quina situació lingüística trobem a Catalunya (§3.3). Farem un resum de com va anar esdevenint una societat bilingüe i quina realitat sociolingüística trobem actualment (§3.3,1), i quins efectes causa la dominança lingüística relativa en aquestes dues llengües (§3.3.2). En la següent secció ens centrarem en els efectes del bilingüisme i el contacte de llengües en l'MDO (§3.4). Farem un recull dels diversos estudis que s'han fet sobre els efectes de l'L1 en l'L2 (§3.4.1), de l'L2 en l'L1 (§3.4.2), en parlants bilingües altament competents (§3.4.3) i dedicarem una subsecció als treballs sobre parlants bilingües català-espanyol (§3.4.3.2.1). Acabarem el capítol amb una síntesi sobre les troballes més destacables en l'àrea del bilingüisme i, en especial, en l'MDO (§3.5).

3.2. El bilingüisme i els seus efectes

3.2.1. Caracterització del bilingüisme

Segons el nombre de llengües que s'adquireixen, podem parlar de monolingüisme (una sola llengua), de bilingüisme (dues llengües) o de multilingüisme (més de dues llengües). L'objectiu d'aquesta tesi és estudiar l'MDO en una població bilingüe; per això, en aquesta secció ens centrarem a caracteritzar especialment el bilingüisme.

Al llarg dels anys, s'han proposat diverses definicions de bilingüisme (Moreno-Fernández, 2009). Les primeres definicions se centraven a quantificar l'habilitat o competència del parlant en les dues llengües (ex. Macnamara, 1967), i era vist com un

contínuum en què en un extrem es trobava el control nadiu de les dues llengües (ex. Bloomfield, 1933) i en l'altre extrem es trobava la competència més baixa en l'altra llengua (ex. Diebold, 1961). Per a Haugen (1973) els parlants bilingües són aquells que poden produir construccions completes amb significat. D'altres autors proposaven que el bilingüisme s'ha de definir en funció de la comunicació i l'ús altern de dues o més llengües en una mateixa persona en la seva vida quotidiana (ex. Grosjean, 1998; Mackey, 1962; Weinreich, 1953). Grosjean (2008, 2015) fins i tot afegeix a la definició l'ús de dos o més dialectes.

Grosjean (1998), de fet, va més enllà i proposa el Principi Complementari, segons el qual els bilingües adquireixen i usen les seves llengües per a diferents propòsits, en diferents àmbits d'ús de la vida i amb diferents persones. Per això, l'autor argumenta que els bilingües no s'han de concebre com la suma de dos monolingües, ja que rarament tenen la mateixa competència en les dues llengües en tots els àmbits d'ús i habilitats. Per a l'autor, el requisit més essencial és l'ús regular de dues o més llengües, en lloc de la fluïdesa en cada una. Anys abans, Mackey (1962) també havia proposat que habitualment la majoria de bilingües desenvolupen una competència desequilibrada en les dues llengües en una o més dimensions, ja que el coneixement lingüístic és multidimensional lingüísticament i psicolingüísticament.

A continuació descriurem els factors més rellevants que influeixen en el perfil dels parlants bilingües i que poden determinar la seva dominança lingüística.

3.2.2. La dominança lingüística en els parlants bilingües

La gran quantitat de factors que intervenen en l'experiència bilingüe pot portar a una variabilitat considerable d'experiències lingüístiques i donar lloc a bilingües amb característiques molt diferents (Bedore et al., 2012; Grosjean, 1998). Com il·lustra Soto-Corominas (2018), alguns bilingües poden sentir les dues llengües en una mateixa conversa, d'altres poden sentir-les en contextos diferents. Alguns bilingües poden sentir una quantitat d'*input* similar de cada llengua i d'altres poden rebre diferents quantitats d'*input* en cadascuna. Alguns bilingües poden estar exposats a *input* de nadius, mentre que d'altres el poden rebre de parlants L2. Alguns bilingües poden sentir una llengua d'un nombre limitat de persones i d'altres les poden sentir de forma habitual en la

societat que els envolta. Per a alguns bilingües només una llengua és oficial (i fins i tot pot estar estigmatitzada) i per a d'altres ho són totes dues.

Conseqüentment, els bilingües poden presentar diversos graus de dominança lingüística en funció de la seva experiència lingüística. Per caracteritzar els bilingües en funció del seu grau de dominança, se sol distingir entre bilingües equilibrats i bilingües dominants en una llengua. A grans trets, parlem de bilingüisme equilibrat quan s'ha rebut la mateixa quantitat d'*input* en cada llengua i s'utilitzen totes dues en la mateixa mesura (de Rocafiguera, 2022), mentre que parlem de bilingües dominants quan una persona té una competència més alta en una de les seves llengües i la fa servir més que l'altra (Li et al., 2006). Alguns autors argumenten que el bilingüisme equilibrat sovint és un ideal més que una realitat i que sol ser l'excepció (Baker, 2011; Baker i Jones, 1998; Grosjean, 2010; Unsworth, 2016).

Els investigadors no sempre expliquen en quin sentit fan servir el concepte de dominança (Treffers-Daller, 2011). Alguns autors l'entenen com la quantitat de llengua a la qual està exposat el parlant bilingüe (Argyri i Sorace, 2007; Grosjean, 2010) i d'altres com la competència lingüística relativa (Gathercole i Thomas, 2009; Genesee et al., 1995; Unsworth, 2016; Yip i Matthews, 2007). D'una manera més àmplia (Montrul, 2016) l'entén com el pes i la relació relativa entre les dues llengües, no només en termes de competència, sinó també d'ús i input. Similarment, per a autors com De Houwer i Bornstein (2016) és un fenomen global que afecta el coneixement, les habilitats, la preferència i/o l'ús.

Val a dir també que, sovint, la llengua dominant s'ha definit com la llengua majoritària de la societat (especialment estudis sobre parlants bilingües en comunitats monolingües), com ara a Argyri i Sorace (2007), Davidson (2022) o Polinsky (2008). Tanmateix, Schmeißer et al. (2016) demostren que la llengua parlada a la comunitat en general no és un predictor fiable per determinar la dominança lingüística individual.

Un problema derivat del poc consens al voltant d'aquesta noció és que si no es fa servir sempre el terme en el mateix sentit ni es para atenció a les qüestions metodològiques per mesurar-la, els resultats dels treballs d'investigació poden ser poc comparables (Grosjean, 1998). El que sembla clar que és que hi ha diversos factors extralingüístics

que determinen el grau de bilingüisme i que, en conseqüència, afecten el processament, el coneixement i les representacions bilingües (Grosjean, 1998). En els paràgrafs següents descriurem els diferents components que poden conformar la dominança d'acord amb diferents treballs.

Un dels factors més rellevants i que s'ha tingut en compte tradicionalment és l'**edat d'adquisició** de les dues llengües (De Houwer, 2009; Meisel, 2009; Montrul, 2008) i, en conseqüència, també de l'ordre o seqüència d'adquisició (Montrul, 2008). És evident que es tracta d'un factor crucial, ja sigui per restriccions de maduresa (el decreixement de la neuroplasticitat que inhibeix l'adquisició d'una llengua, Højen i Flege, 2006) o per la correlació amb altres factors com l'ús (Flege, 2007). Podem parlar de bilingüisme simultani quan l'infant ha estat exposat a les dues llengües des del naixement (2L1) o abans dels 3 anys aproximadament (Montrul, 2008; Paradis et al., 2011), o seqüencial o successiu quan l'infant ha adquirit la segona llengua en una etapa posterior. En el bilingüisme simultani les dues llengües s'adquireixen al mateix temps, mentre que en el bilingüisme successiu la segona llengua entra en contacte amb la primera de forma continuada després que la primera ja s'hagi adquirit amb cert domini.

Dins del bilingüisme seqüencial, a més, podem distingir entre 1) l'adquisició primerenca (*early bilingualism* en anglès), quan l'infant adquireix una L2 durant la infància després d'haver adquirit parcialment una L1 (entorn els 3-4 anys segons Guasti, 2002 o Meisel, 2009; en una fase preadolescent segons Baetens Beardsmore, 1986; en la primera infància segons Kapa i Colombo, 2013; abans de l'adolescència segons Pavlenko, 2012), o 2) l'adquisició tardana, si es produeix després de la pubertat (després dels 7-8 anys segons Abrahamsson i Hyltenstam, 2009; Meisel, 2009 o Schwartz, 2004; tot i que podria variar segons el domini lingüístic d'acord amb Muñoz i Singleton, 2011). El punt de tall (3-4 anys) ve motivat per proves translingüístiques que demostren que quan els infants tenen 4 anys la majoria de propietats de l'L1 ja s'han adquirit.

Com apunta Meisel (2021), una gran quantitat d'estudis sobre adquisició infantil ha mostrat que els infants bilingües successius difereixen dels monolingües en l'adquisició de la seva L2, mentre que els bilingües simultanis poden assemblar-se als infants monolingües en el desenvolupament d'ambdues llengües i en els coneixements gramaticals que adquireixen. Ara bé, tot i que hi ha diversos treballs que han demostrat

que l'edat d'inici d'adquisició és un factor determinant en l'adquisició bilingüe (Bylund et al., 2021; Meisel, 2009, 2011; Tsimpli, 2014; entre molts d'altres), a l'hora de mesurar la dominança relativa, basar-se tan sols en l'edat d'adquisició exclou altres factors que poden ser igualment importants (Flege, 2007), ja que una edat d'adquisició primerenca és una condició necessària però no suficient per al desenvolupament d'una competència nadiua (Meisel, 2021). Les experiències bilingües poden variar amb els anys, estan influenciades per l'exposició i l'ús de les llengües sincrònicament i diacrònicament i són més complexes que el que pot capturar una sola mesura (Birdsong, 2014; de Bruin, 2019; Gullifer et al., 2021; Luk i Bialystok, 2013). Per això, fins i tot els infants bilingües que creixen envoltats de dues llengües de manera simultània des del naixement, sovint tenen habilitats diferents en les dues llengües; és a dir, tenen una llengua més dominant que l'altra (Schmeißer et al., 2016; Silva-Corvalán i Treffers-Daller, 2016). Hi ha treballs que corroboren que l'edat d'adquisició de les llengües és un predictor menys determinant de la influència translingüística que la dominança entesa com un constructe multidimensional (Bosch i Unsworth, 2021; van Dijk et al., 2021).

Un altre factor determinant de la dominança lingüística és **l'exposició lingüística** o *input* (ex. Gutiérrez-Clellen i Kreiter, 2003; Hoff et al., 2012; Meisel, 2021; Paradis, 2011; Unsworth, 2016). L'*input* està determinat per condicions externes, com ara el lloc de naixement i de residència, les llengües que s'usen a casa i a l'entorn, l'educació, l'exposició acumulativa en el temps, les fonts d'*input* o la varietat i riquesa de l'*input*, variables que engloben la quantitat (Gathercole i Thomas, 2009; Treffers-Daller, 2016) i la qualitat de l'*input* (Cornips i Hulk, 2008). Quant a la quantitat, diversos estudis han mostrat que un major *input* prediu una major competència en vocabulari (Bohman et al., 2010; Paradis, 2011) i en algunes estructures morfosintàctiques (Chondrogianni i Marinis, 2011; Unsworth et al., 2014). Per això, diversos treballs han equiparat la llengua dominant a la llengua a la qual s'ha estat més exposat (Hervé et al., 2016; Foroodi-Nejad i Paradis, 2009).

Quant a la qualitat de l'*input*, alguns estudis han començat a incloure-la més recentment (Fernald et al., 2006; Jia i Fuse, 2007; Scheele et al., 2010) com una variable fonamental en la dominança lingüística. La qualitat de l'*input* s'ha definit de formes diferents: nombre de fonts d'*input* (Jia i Aaronson, 2003; Jia i Fuse, 2007; de Bot et al.,

2002), com és de nadiu l'*input* (Fernald et al., 2006), nivell educatiu de la mare (Paradis, 2011) o ambdós factors (Place i Hoff, 2011; Soto-Corominas, 2021), entre d'altres. Sembla força obvi que els infants bilingües estan exposats a un *input* variable i de vegades poc consistent, que pot tenir formes lingüístiques que divergeixen de l'*input* monolingüe, ja que poden estar exposats a l'*input* tant de monolingües com de bilingües amb un nivell de competència (o dominança) divers (Byers-Heinlein i Fennell, 2014). Un cas evident és el dels bilingües parlants d'herència, que poden rebre un *input* qualitativament diferent de l'*input* dels monolingües depenent de la generació de migrants a la qual pertanyen i les tries lingüístiques (Montrul, 2016).

Un altre factor crucial que determina la dominança lingüística és l'*ús* o l'*output* (Bedore et al., 2012; Fishman i Cooper, 1969; Luk i Bialystok, 2013; Unsworth, 2016), que pot variar segons l'àmbit (Bohman et al., 2010; Paradis, 2011; Silva-Corvalán i Treffers-Daller, 2016). Aquesta variable està estretament relacionada amb l'*input* i, per això, sovint s'han utilitzat ambdós factors com a mesures de la dominança lingüística (ex. Bedore et al., 2012; Kupisch i Weijer, 2015).

Finalment, la dominança lingüística sovint s'ha relacionat amb la **competència** (Fishman i Cooper, 1969; Kupisch, 2008; Luk i Bialystok, 2013; Wei, 2007), però ha rebut diferents interpretacions. Alguns autors han mesurat fins a quin punt les habilitats dels bilingües en una o ambdues llengües són les mateixes que les dels parlants nadius o monolingües. Altres autors l'han equiparat al vocabulari (Bialystok et al., 2010) i d'altres a les habilitats gramaticals (Windsor et al., 2008). Diversos autors consideren que els parlants equilibrats tenen una competència similar en les dues llengües, mentre que els parlants no equilibrats tenen una major competència en la seva llengua dominant. Ara bé, els bilingües poden tenir la mateixa competència i diferir en les seves habilitats, en la seva adquisició, en l'exposició, en els àmbits d'ús, la freqüència d'ús, entre molts d'altres aspectes (Bedore et al., 2012; Grosjean, 1998; Treffers-Daller i Korybski, 2016). De fet, els bilingües altament competents en les dues llengües sovint tenen una llengua dominant. Per això, la competència no hauria de ser l'única variable que mesurés la dominança (Gertken et al., 2014; Montrul, 2016).

Tots aquests factors sembla que estan interrelacionats. Unsworth (2016), per exemple, troba una forta relació entre la competència, la quantitat d'*input*, la quantitat d'ús i

l'edat d'adquisició. A més, hi ha autors que consideren que aquesta multiplicitat de factors que determinen la dominança provoca la seva inestabilitat al llarg dels anys (De Houwer, 2011; Linck et al., 2009; Nicoladis i Genesee, 1996) o la converteix en una realitat fluctuant (Boix i Fuster i Vila i Moreno, 1998).

Fruit de la multiplicitat de factors i la seva variabilitat al llarg dels anys, cada vegada hi ha més acord per reexaminar el bilingüisme com un constructe multidimensional (Birdsong, 2016; Treffers-Daller, 2016) i gradual (Dunn i Fox-Tree, 2009; Gullifer et al., 2021; Luk i Bialystok, 2013; Zirnstein et al., 2019). De fet, els nombrosos aspectes que s'han relacionat amb la dominança (Luk i Bialystok, 2013), com ara la fluïdesa, el coneixement, la quantitat d'ús o el grau d'identificació amb la cultura, són dimensions inherentment graduals o contínues i no pas categòriques (Birdsong, 2017; Kupisch, 2007).

Aquest escenari tan complex complica l'operacionalització del constructe de la dominança lingüística, ja que no hi ha consens sobre quines variables s'han de mesurar ni com fer-ho de manera efectiva i eficient. En la secció següent detallarem alguns dels tests i qüestionaris que s'han usat per operacionalitzar la dominança lingüística dels parlants bilingües.

3.2.2.3. L'operacionalització de la dominança lingüística

Quantificar el grau de bilingüisme és un pas crucial per comparar de manera fiable els resultats dels estudis sobre el bilingüisme i així poder construir el coneixement sobre el desenvolupament cognitiu i lingüístic en bilingües. Per això, les investigacions haurien de descriure i quantificar les habilitats i experiències lingüístiques dels participants de manera sistemàtica (Fishman i Cooper, 1969; Grosjean, 1998).

Hem argumentat per què la dominança lingüística engloba diversos components. Els components, però, poden canviar al llarg dels anys. Per això, com operacionalitzar tots aquests components i decidir quin pes ha de tenir cadascun és menys evident. Recentment, De Cat et al. (2022) han dut a terme una enquesta a diversos investigadors, terapeutes i professors de diferents països que evidencia que el 96% dels enquestats està d'acord que cal usar mesures comunes per quantificar el bilingüisme, però que el 21% de preguntes no van arribar al consens entre els enquestats.

Atès que molt sovint s'equipara la dominança amb la competència lingüística, moltes investigacions han mesurat el bilingüisme a partir dels resultats de qüestionaris que mesuren la competència. Per a adults, sembla que les mesures d'autopuntuació són prou indicadores del grau de competència (Gollan et al., 2012). També es pot mesurar amb qüestionaris dissenyats específicament amb l'objectiu de quantificar el bilingüisme, com ara el *Woodcock–Muñoz Language Survey* (Woodcock et al., 2017) o amb tests generals dissenyats per quantificar les habilitats lingüístiques, com ara el *Peabody Picture Vocabulary Test* (Dunn i Dunn, 1997). De vegades per mesurar la dominança també s'han utilitzat tests que mesuren la fluïdesa, la rapidesa i l'automaticitat (Segalowitz, 2010), tasques de decisió lèxica, tests que mesuren la diversitat lèxica (Daller et al., 2003; Treffers-Daller, 2011), tests que mesuren l'habilitat per traduir (Flege et al., 2002), tests que mesuren la longitud mitjana de l'enunciat (*mean length utterance* en anglès) (Yip i Matthews, 2006), tests de denominació d'imatges (*picture naming* en anglès) (Gathercole i Thomas, 2009; Gollan et al., 2012), entre d'altres.

Ja hem explicat, però, quines són les limitacions d'obviar la resta de factors que conformen l'experiència lingüística. Per això, en altres ocasions s'han usat mesures indirectes, sovint d'autopuntuació, per incloure en un sol qüestionari variables com ara la quantitat d'*input*, l'*output*, l'edat d'inici d'adquisició i la competència (Bedore et al., 2012; La Morgia, 2015; Unsworth, 2016). Alguns dels qüestionaris més usats són el *Bilingual Dominance Scale* (Dunn i Fox-Tree, 2009), el *Language Experience and Proficiency Questionnaire* (LEAP-Q) (Marian et al., 2007), *Bilingual Language Experience Calculator* (Unsworth, 2008), el *Language History Questionnaire* (Li et al., 2006, 2014), el *Language and Social Background Questionnaire* (Luk and Bialystok, 2013; Anderson et al., 2018) o el *Bilingual Language Profile questionnaire* (Birdsong et al., 2012). És cert, però, que cada variable s'operacionalitza de formes diferents en els qüestionaris concebuts com un constructe polifacètic (vegeu Rothman et al., 2023 per a una revisió d'aquests i altres qüestionaris).

Per poder dur a terme comparacions sistemàtiques entre grups més o menys homogenis de bilingües amb diferents perfils, els treballs experimentals solen classificar els bilingües en subgrups (Perpiñán i Soto-Corominas, 2021; Treffers-Daller, 2016). La

divisió en grups i l'estipulació dels punts que marquen els límits dels grups, però, també és controvertit, ja que de vegades poden ser en certa manera arbitraris (Birdsong, 2016).

En psicolingüística els bilingües es classifiquen seguint criteris molt diversos, generalment basats en l'edat d'inici d'adquisició i l'ordre d'adquisició (Jia et al., 2006; Kan i Kohnert, 2008; Meisel, 2021) o la dominança lingüística (Treffers-Daller, 2019). Per exemple, alguns investigadors es limiten a dividir els bilingües entre simultanis i seqüencials, a partir de l'edat d'inici d'adquisició (Serratrice, 2007) o segons el temps de residència en una comunitat on es parla la llengua en qüestió (Jia et al., 2002). Ara bé, ja hem vist que, tot i que l'edat d'inici d'adquisició és fonamental, no és una mesura prou fiable per capturar la gamma completa d'experiències bilingües (Birdsong, 2016; Dunn i Fox-Tree, 2009).

Per això, la dominança lingüística, entesa com un constructe polifacètic (Gertken et al., 2014), pot ser una mesura més acurada per classificar els bilingües. De fet, diversos estudis han mostrat l'efectivitat d'una mesura d'aquest tipus per descriure els resultats lingüístics (ex. Perpiñán i Soto-Corominas, 2021; de Rocafiguera, 2022).

Diversos autors proposen també que el bilingüisme s'hauria de concebre com una realitat gradual, en lloc de categòrica (Del Maschio et al., 2020; DeLuca et al., 2019; Gallo et al., 2020, 2022; Hervais-Adelman et al., 2018; Silva-Corvalán i Treffers-Daller, 2016). Un dels avantatges de concebre la mesura com a gradual i contínua és que permet classificar, a més a més, els bilingües en grups, o categories, que identifiquen els perfils. Fins i tot alguns autors han proposat utilitzar una combinació de models categòrics i continus (Kremin i Byers-Heinlein, 2021).

En aquesta tesi es durà a terme una combinació de: 1) models categòrics (a partir de grups de bilingües amb diferents dominances lingüístiques), i 2) models continus (a partir d'un contínuum bilingüe). Al capítol 4 tornarem a aquest punt i detallarem la metodologia utilitzada per analitzar la dominança. Per entendre, però, el qüestionari que utilitzarem, volem fer primer un repàs dels qüestionaris que s'han usat en els treballs sobre el bilingüisme català-espanyol.

3.2.2.3.1. L'operacionalització de la dominança lingüística en adults espanyol-català

En el moment de recollida de dades d'aquesta tesi no teníem constància de cap qüestionari exhaustiu dissenyat específicament per a bilingües que han nascut i crescut en una comunitat bilingüe amb les singularitats que presenta Catalunya. En aquesta comunitat, el català i l'espanyol són dues llengües oficials, que s'ensenyen i s'usen durant l'etapa educativa i estan presents (amb més o menys extensió) en el dia a dia de qualsevol persona que hi visqui (vegeu §3.3.2 per a una descripció detallada de la realitat lingüística de Catalunya). Aquest escenari fa insuficient correlacionar la competència lingüística amb la dominança per a persones escolaritzades en un sistema bilingüe, com assenyalen Perpiñán (2017) o Puig-Mayenco et al. (2018), ja que es tracta de bilingües funcionals, és a dir, “persones que poden operar en les dues llengües amb una gran fluïdesa” (traducció pròpia de Wei, 2007, pàg. 6).

Val a dir que actualment Perpiñán i Soto-Corominas (2021) estan treballant en un qüestionari, anomenat Language Dominance Questionnaire (LaDoQ), que vol cobrir les necessitats dels estudis sobre persones bilingües que viuen en comunitats bilingües. De manera similar als qüestionaris esmentats a la secció anterior, les preguntes es transformen en valors numèrics per crear una escala gradual de bilingüisme a partir de diferents mesures. Remetem als lectors interessats, especialment als investigadors que treballen sobre el català i l'espanyol, al seu qüestionari.

En els treballs previs sobre l'espanyol i català, la dominança s'ha entès de diferents maneres i, en conseqüència, s'ha mesurat amb una varietat d'eines i mètodes diversos, fet que dificulta la comparació dels resultats lingüístics. Així ho demostra de Rocafiguera (2022), qui fa un resum sobre les mesures usades en diversos articles sobre el bilingüisme català-espanyol. Actualment Perpiñán et al. (en preparació) també estan treballant en una revisió exhaustiva en aquesta línia. A partir d'aquestes revisions, en els paràgrafs següents resumirem la diversitat metodològica usada en l'àmbit del bilingüisme català-espanyol, que posarà de manifest la dificultat de trobar un qüestionari ja dissenyat i adequat per a una comunitat bilingüe.

En primer lloc, cal destacar que no totes les investigacions usen qüestionaris per classificar els parlants bilingües. Perpiñán et al. (en preparació) destaquen que tan sols 26 dels 40 estudis revisats n'usen algun. Els mateixos autors evidencien que, a l'hora de

classificar-los, les variables més usades són la dominança lingüística i l'ordre d'adquisició.

En algunes investigacions sobre la població bilingüe de Catalunya s'han utilitzat qüestionaris disponibles i àmpliament utilitzats per a altres combinacions de llengües, com ara el *Language Experience and Proficiency Questionnaire* (LEAP-Q; ex. Puig-Mayenco et al. 2018), o el *Bilingual Language Profile questionnaire* (BLP; ex. Amengual, 2016; de Rocafiguera, 2022; Puig-Mayenco et al., 2020; Ramírez i Simonet, 2018; Ramírez Martínez, 2017). En aquests qüestionaris, es tenen en comptes diferents variables (llengua nadiua, exposició a cada llengua en la família, context educatiu i social, l'ús de les llengües en diferents àmbits, la identificació o preferència, entre d'altres). Segons la revisió de Perpiñán et al. (en preparació), però, són molt pocs els estudis que han usat qüestionaris disponibles, i la majoria han adoptat el BLP.

Malgrat el nivell de detall d'aquests qüestionaris, de Rocafiguera et al. (2022) destaquen la necessitat d'elaborar una eina d'avaluació de la dominança lingüística que s'adapti a la realitat sociolingüística de Catalunya, ja que a partir d'una anàlisi detallada de les respostes de bilingües català-espanyol al qüestionari BLP es demostra que aquest qüestionari agrupa els bilingües amb experiències lingüístiques clarament polaritzades, però no defineix tan clarament els bilingües més equilibrats.

En aquest sentit, altres treballs han utilitzat qüestionaris dissenyats *ad hoc* per avaluar l'historial lingüístic (ex. Arnaus Gil, 2021; Ferré i Brysbaert, 2017; Perpiñán, 2017, 2018; Perpiñán i Soto-Corominas, 2021), de vegades administrats com a entrevistes orals (de Prada Pérez, 2009, 2019). N'hi ha que avaluen aspectes com la llengua familiar, escolar, amb els amics o l'entorn on havien crescut (Argenter et al., 1998) o que usen una combinació de la primera llengua i la llengua habitual (Blas Arroyo, 2007). Cal destacar, però, que aquests qüestionaris no solen estar disponibles.

Finalment, hi ha estudis sobre el bilingüisme català-espanyol que donen pocs detalls sobre la classificació dels participants i/o l'avaluació de la dominança o que simplement descriuen els participants basant-se en un sol component, com ara la llengua familiar o de l'entorn (ex. Navarra et al., 2005; Pallier et al., 2001).

En altres combinacions de llengües, alguns autors complementen les puntuacions obtingudes dels qüestionaris amb d'altres més objectives que mesuren la competència (ex. de Bruin et al., 2017 per al basc-espanyol). Per aquest motiu, vam valorar la possibilitat d'usar un test de denominació d'imatges, com ara el test MINT (Gollan et al., 2012) o un test de reconeixement de vocabulari, com ara el test LexTale (Lemhöfer i Broersma, 2012). Ara bé, Ferré i Brysbaert (2017) demostren que el test LexTale-ESP (Izura et al., 2014) permet diferenciar entre els bilingües més dominants de català i els més dominants d'espanyol, però no està clar fins a quin punt pot ajudar a identificar els bilingües equilibrats. Bonvin et al. (2021) troben que les mesures del BLP i els índexs del LexTale mostren una forta associació lineal, però evidencien que els bilingües equilibrats difereixen entre les mesures del BLP i les tasques de decisió lèxica. A banda, no existeix cap versió del LexTale en català. Així doncs, es va decidir no utilitzar tasques complementàries i basar la mesura únicament en un qüestionari d'autopuntuacions, el qüestionari BLP, que detallarem al capítol 4.

La necessitat de capturar de la manera més precisa possible la dominança lingüística dels parlants està causada pels efectes que pot provocar el bilingüisme. En les següents seccions revisarem quins són els efectes principals del bilingüisme i pararem especial atenció a la influència translingüística.

3.2.3. Els efectes del bilingüisme individual

A partir dels treballs com els de De Houwer (1990), Genesee (1989) i Meisel (1989), entre d'altres, la major part de recerca dels anys 90 es va basar a demostrar que els infants que estan exposats de manera regular a dues llengües des del naixement poden adquirir-les com a sistemes majoritàriament independents. Els treballs assenyalaven que els bilingües tenen sistemes lingüístics independents i diferenciats de cada llengua, que passaven per fites semblants als monolingües i que desenvolupaven sistemes específics del llenguatge (Cantone, 1999; Müller, 1990; Paradis i Genesee, 1996). A finals dels anys 90, però, alguns investigadors van començar a qüestionar-se fins a quin punt els dos sistemes, independents, eren també completament autònoms i hermètics, és a dir, si existia en realitat certa interacció entre ells (Döpke, 1998; Hulk i van der Linden, 1998; Müller, 1998).

Durant les dues últimes dècades, hi ha hagut un creixement de la recerca que estudia els efectes del bilingüisme en la ment i el cervell. La influència que pot tenir el coneixement d'una llengua sobre el coneixement d'una altra es pot manifestar de formes diferents, algunes més òbvies (ex. utilitzar una paraula de la llengua B a la llengua A) que d'altres (ex. processament més lent). Avui en dia, però, no hi ha dubte que tenir més d'un sistema lingüístic en una sola ment té implicacions en les representacions de les llengües, el processament i l'ús des d'una perspectiva cognitiva i lingüística (Di Pisa et al., 2021, DeLuca et al. 2020).

Tenir més d'un sistema lingüístic provoca que les llengües s'activin paral·lelament en la ment dels parlants bilingües, fins i tot en contextos on només és necessària una d'elles. Això crea un estat de competició entre les dues llengües en la comprensió, la producció i el processament (Costa i Sebastián-Gallés, 2014; Hopp, 2017; Kroll i Navarro-Torres, 2018). A conseqüència de la competició contínua entre dues gramàtiques, pot haver-hi transferència o reassemblatge de trets de la llengua A per influència de la llengua B (Putnam i Sánchez, 2013).

L'evidència de la coactivació simultània s'ha demostrat en la plasticitat estructural del cervell (Burgaleta et al., 2016; Mechelli et al., 2004), en la modulació de l'activitat neuronal (Abutalebi et al., 2011; Anderson et al., 2018) i en el rendiment de la tasca conductual (Costa et al., 2008; Stasenko et al., 2017). A nivell lingüístic, s'han observat efectes positius de primàcia sintàctics (*priming effects* en anglès) entre llengües (Vasilyeva et al., 2010). Així doncs, la coactivació de dues llengües pot tenir efectes a nivell conductual i lingüístic.

Alguns estudis s'han centrat a analitzar els efectes **conductuals** del bilingüisme (Costa et al., 2008; Zhou i Krott, 2018), com ara en el rendiment cognitiu no verbal i en l'estructura cerebral (ex. Abutalebi i Green, 2016; DeLuca et al., 2020). Sembla que el bilingüisme condiciona els processos cognitius de domini general, específicament el control executiu (Bialystok, 2017; Bialystok, Craik i Luk, 2012). Tanmateix, existeixen inconsistències entre els treballs sobre si realment es manifesten i, si ho fan, com es manifesten aquests efectes tant conductualment (Antoniou, 2019; Valian, 2015) com neuronalment (García-Pentón et al., 2015). En l'àmbit lingüístic, encara se sap poc sobre com es reflecteix aquest impacte (vegeu Zirnstein et al., 2019 per a una discussió).

D'altres estudis s'han centrat a analitzar els efectes **lingüístics** del bilingüisme, que es poden manifestar en diversos nivells. En primer lloc, els parlants bilingües poden presentar diferències amb els parlants monolingües quant a la competència lingüística implícita (Paradis, 2004). Per exemple, els bilingües poden permetre opcionalment estructures que els monolingües rebutgen categòricament o que permeten en un grau més baix (Serratrice, 2013; Sorace, 2000).

En segon lloc, els parlants bilingües mostren efectes atribuïbles al bilingüisme en el processament. L'activació paral·lela de les dues llengües provoca que els parlants hagin d'inhibir l'activació d'una llengua mentre usen l'altra (Green, 1998; Meisel, 2007; Toribio, 2004), i això és el que caracteritza el control típic dels bilingües. Els recursos cognitius són finits i entren en competició, cosa que comporta un augment de la demanda de diversos sistemes neurocognitius implicats en el processament i control del llenguatge (Li et al., 2014; Pliatsikas, 2019). En altres paraules, quan un bilingüe ha d'inhibir la llengua que no està en ús, entren en competència els diferents recursos cognitius que té a l'abast, la qual cosa provoca que el processament sigui cognitivament exigent i potencialment costós. Sabem que el processament de l'L2 és més costós quan es té un nivell baix de competència (Tokowicz i MacWhinney, 2005), i sabem que els bilingües, malgrat haver adquirit la segona llengua en una edat primerenca, mostren dificultats a l'hora de processar trets lingüístics que no estan presents en la seva llengua dominant o que funcionen diferent (vegeu Erdocia i Laka, 2018 per a més detalls).

En tercer lloc, els parlants bilingües poden produir errors de selecció entre el repertori d'elements de les dues llengües o errors d'inhibició perquè no són capaços de filtrar l'estructura inapropiada (Hulk i Müller, 2000; Matras, 2009). Aquests errors, en part, poden donar lloc a la influència entre llengües (Austin, 2007; Hervé et al., 2016; Hopp, 2017; Nicoladis, 2006; Serratrice, 2013), concepte que detallarem a continuació, o a l'alternança de codis (*code-switching* en anglès), un procés que consisteix a canviar d'un codi lingüístic (llengua o dialecte) a un altre (remetem al lector interessat en l'alternança de codis als treballs de Muysken, com ara Muysken, 2000).

3.2.3.1. La influència translingüística

El fet de conèixer dos sistemes lingüístics pot donar lloc a allò que es coneix com a transferència, interferència o influència translingüística, fruit de les similituds i diferències entre la llengua font i la llengua recipient. Aquesta influència es dona fins i tot en bilingües altament funcionals (Perpiñán, 2015) i pot afectar el ritme i la ruta d'adquisició d'una llengua (Schumann, 1979; Stauble, 1984).

La influència translingüística es pot considerar un producte a nivell de processament, causat pels errors de coactivació acabats d'esmentar, o un producte a nivell de coneixement (representació abstracta), causat per una representació de la llengua meta (*target* en anglès) diferent d'aquella que tenen els nadius perquè conté elements de l'altra llengua.

El concepte d'influència translingüística s'ha entès de diferents maneres al llarg dels anys. Odlin (1989, pàg. 27) la defineix com “la influència causada per les similituds i inferències entre la llengua meta i l'altra llengua adquirida prèviament”. Jarvis i Pavlenko (2007, pàg. 22) la defineixen com “la influència estructural del coneixement d'una persona d'una llengua sobre el coneixement d'una altra” i Jarvis (2009, pàg. 99) matisa la definició posteriorment com “la influència del coneixement d'una persona sobre una llengua en el coneixement, interpretació, processament, emmagatzematge i producció de paraules en una altra llengua”. Aquestes definicions són molt àmplies i inclouen diferents manifestacions del fenomen: acceleració o retard en l'adquisició, sobreproducció, omissió, errors, calcs, préstecs, entre d'altres (ex. Dagut i Laufer, 1985; Paradis i Genesee, 1996; Toribio, 2001).

La influència es pot manifestar en tots els nivells lingüístics: en el lèxic, la morfologia, la sintaxi, la fonètica i la fonologia (vegeu Jarvis i Pavlenko, 2008; Thomason i Kaufman, 1988 per a exemples de cada nivell). Alguns autors proposen que es manifesta primer en la comprensió i després en la producció (ex. Lundquist et al., 2016) o el processament (ex. Czypionka i Kupisch, 2019) o que els efectes són més evidents en el coneixement implícit que l'explícit (Jarvis, 2003). A més, com veurem més endavant, la influència translingüística pot ser bidireccional (Brown i Gullberg, 2008; Grosjean i Py, 1991; Jarvis i Pavlenko, 2008; Pavlenko i Jarvis, 2002; Zhou et al., 2021)

i fins i tot l'L1 pot resultar afectada, com succeeix en els parlants que han estat immersos durant anys a una segona llengua (Gürel, 2004; Tsimpli et al., 2004).

3.2.3.1.1 *Efectes de la influència*

La influència es pot manifestar de diferents formes. De fet, s'han identificat tants canvis i d'índoles tan diferents que és gairebé impossible fer una classificació sistematitzada i detallada, com assenyala Grant (2020). Alguns dels canvis més habituals que pot provocar la influència translingüística són els següents:

- L'**addició** d'un nou tret quan una de les llengües no té un equivalent similar (Aikhenvald, 2003), de vegades anomenat transferència (van Coetsem, 2000) o préstec (Thomason, 2001; Thomason i Kaufman, 1988). Aquests nous trets poden ser lèxics, gramaticals o fonològics (Thomason i Kaufman, 1988).
- L'**alteració** d'un tret (Aikhenvald, 2003), ja sigui per la pèrdua de certes restriccions (Silva-Corvalán, 1994) o pel canvi de significat per la rèplica de la llengua font (Heine i Kuteva, 2005).
- La **sobreproducció**, és a dir, l'increment d'una forma lingüística que ja existia (Heine i Kuteva, 2005; Silva-Corvalán, 1994, Torres Cacoulios i Travis, 2018).
- La **sobreomissió** (Castilla-Earls et al., 2020; Schachter, 1974), és a dir, la disminució de l'ús d'una forma lingüística. Com en la sobreproducció, es donaria quan s'omet més de l'habitual una forma quan hi ha dues opcions en una llengua.
- La **pèrdua** progressiva d'un tret, altrament conegut com a erosió (*attrition* en anglès) (Hicks i Domínguez, 2020; Montrul, 2002; Schmid i Köpke, 2017).
- La **convergència** de trets, que és el resultat d'igualar estructures en ambdues llengües. Sánchez (2003, 2004, 2015) proposa la Hipòtesi de Convergència Funcional, segons la qual es fusionen els trets compartits per les categories funcionals equivalents en les dues llengües parlades per un bilingüe i es crea una nova especificació de característiques amb els trets de les dues llengües.

3.2.3.1.2 *Factors que afavoreixen la influència*

La recerca ha evidenciat que hi ha diversos aspectes lingüístics, psicolingüístics, socials i individuals que afavoreixen la influència translingüística, malgrat que encara no està

clar en quins contextos emergeix exactament ni quin o quins components poden predir l'emergència i la força de la influència. Sí que sembla, però, que el contacte de llengües no és un desencadenant per si sol de la influència entre llengües i que la interacció no es dona en tots els àmbits (Meisel, 2021). Els factors que semblen afavorir la influència els podem agrupar en factors lingüístics interns i en factors lingüístics externs.

Quant als factors lingüístics interns, cal destacar el paper del **domini o nivell lingüístic**. Tot i que la influència pot aparèixer en la fonètica i la fonologia, en la morfologia, en la sintaxi o en la semàntica i la pragmàtica (Burridge i Bergs, 2016), no tots els nivells lingüístics són igual de proclius al canvi, sinó que hi ha dominis lingüístics més vulnerables a rebre influència translingüística. Alguns autors com van Coetsem (2000) consideren que la fonologia, la morfologia i la semàntica són més resistents al canvi. Per a altres autors com Thomason i Kaufman (1998) la transferència de l'L2 a l'L1 es dona típicament amb el lèxic i ocasionalment amb la gramàtica, però la transferència de l'L1 a l'L2 es dona habitualment en la sintaxi i la fonologia. En canvi, Silva-Corvalán (2008) defensa que la transferència de trets entre llengües no es dona en la sintaxi, sinó en la pragmàtica i el lèxic.

Hi ha autors que proposen que hi ha àrees gramaticals més inestables i vulnerables a les interferències lingüístiques (Matras, 2007); en concret, s'ha suggerit que les interfícies amb la sintaxi són especialment vulnerables a la transferència (Hulk i Müller, 2000; Müller i Hulk, 2001; Sorace, 2004; White, 2011), com veurem tot seguit.

A partir d'un estudi sobre infants, Hulk i Müller (2000) i Müller i Hulk (2001) proposen que les condicions que s'han de donar perquè hi hagi influència són: 1) que el fenomen pertanyi al domini de Complementador (interfície entre sintaxi i altres sistemes cognitius, però especialment entre la sintaxi i la pragmàtica) i 2) que les llengües mostrin superposició en la superfície en l'estructura en qüestió. Si l'anàlisi gramatical de l'infant de l'estructura X en la llengua A és potencialment ambigua i porta a l'anàlisi 1 i a l'anàlisi 2, i la mateixa estructura X només té l'anàlisi 1 en la llengua B, la predicció dels autors és que hi haurà influència de la llengua B a la llengua A: l'anàlisi 1, que se superposa en les dues llengües, serà seleccionat més habitualment pels bilingües que pels monolingües. Aquestes condicions preveuen interferència lingüística, així com un retard en l'adquisició del fenomen en la llengua A.

El treball d'aquests autors va obrir dues línies d'investigació en relació amb els factors interns que determinen la influència translingüística: les interfícies lingüístiques i la superposició estructural. D'una banda, el paper de les **interfícies** ha generat interès com a potencial lloc de vulnerabilitat per a diferents poblacions bilingües, inclosos els aprenents adults d'L2, els parlants d'herència i els parlants d'L1 erosionats (vegeu Sorace, 2011; Sorace i Serratrice, 2009 per als detalls sobre les propostes).

Sorace (2004) proposa la Hipòtesi de la Interfície Sintaxi-Pragmàtica, segons la qual les propietats d'aquesta interfície són més vulnerables a l'erosió i són més difícils d'adquirir que els aspectes purament sintàctics. La vulnerabilitat es veuria agreujada pel fet que l'*input* pragmàtic varia subtilment segons el context. Posteriorment, Sorace i Filiaci (2006) i Sorace (2011) amplien aquesta hipòtesi i proposen que els bilingües presenten opcionalitat i/o indeterminació en estructures que es troben en una interfície entre la sintaxi i qualsevol altre domini cognitiu, i que les estructures purament sintàctiques romanen força intactes. Segons aquestes propostes, la influència translingüística (qualitativa o quantitativa) provoca que els fenòmens que es troben en interfícies siguin problemàtics i donin lloc a l'acceptació i producció d'estructures que són subòptimes o agramaticals. Hi ha diversos estudis que han corroborat la vulnerabilitat de les interfícies, tant per a fenòmens de la interfície sintaxi-pragmàtica com per a fenòmens de la interfície sintaxi-semàntica (vegeu Serratrice, 2013 per a una revisió dels treballs). Ara bé, no hi ha consens sobre si hi ha una diferència fonamental entre els fenòmens que es troben a la interfície sintaxi-pragmàtica (ex. Hulk i Müller, 2000) i els que es troben a la interfície sintaxi-semàntica (ex. Liceras, Fuertes i de la Fuente, 2012). White (2011) va més enllà i argumenta que no és obvi que tots els fenòmens associats a una interfície siguin problemàtics, ja que les interfícies no són constructes monolítics, sinó que les dificultats poden estar associades a propietats lingüístiques particulars independentment de la seva pertinença a una interfície determinada.

D'altra banda, seguint amb les línies d'investigació que van obrir Hulk i Müller, diversos estudis han testat la validesa de la **superposició en la superfície**. La hipòtesi original dels autors, formulada per a infants, es va adaptar per aplicar-la a bilingües adults: quan la llengua A té dues opcions o anàlisis i la llengua B només en té una i

coincideix amb l'opció o anàlisi de la llengua A (és a dir, hi ha superposició), els parlants fan servir més l'opció o anàlisi de la llengua B per a la llengua A perquè queda reforçada per les dues llengües.

Diverses investigacions, però, han revelat resultats que no prediuen les hipòtesis de Hulk i Müller ni Sorace i Filiaci (ex. Liceras et al., 2008; Nicoladis, 2002; Nicoladis et al., 2009; Unsworth, 2013). Alguns autors han observat influència bidireccional (ex. (Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Hohenstein et al., 2006; Meir et al., 2017; Nicoladis, 2012; Pavlenko i Jarvis, 2002; van der Linden i Blok-Boas, 2005), és a dir, que les dues llengües serveixen de font i recipient sincrònicament (Pavlenko i Jarvis, 2002), quan les propostes anteriors només prediuen influència unidireccional. També hi ha investigacions que han trobat influència translingüística en fenòmens amb superposició estructural que no es troben en cap interfície (ex. Foroodi-Nejad i Paradis, 2009), investigacions que han trobat influència translingüística en fenòmens que es troben en la interfície però no mostren superposició estructural (ex. Pérez-Leroux et al., 2011; Yip i Matthews, 2000) o estudis que han trobat influència en construccions que ni presenten superposició estructural ni es troben en cap interfície (ex. Bosch i Unsworth, 2021; Nicoladis, 2002).

Algunes investigacions han proposat un altre factor intern que modula la influència translingüística: la **proximitat o distància lingüística** (ex. Arnal, 2011; Matras, 2009; Rothman, 2011; Winford, 2005). En concret, s'ha proposat que hi ha més influència quan les dues llengües són similars tipològicament. Tanmateix, aquest tema és controvertit. Per exemple, Palacios (2010) conclou, a partir de treballs entre l'espanyol i llengües en contacte no relacionades tipològicament a Amèrica del sud (com el nàhuatl), que la inexistència de relació tipològica no frena els processos de canvi produïts per la influència translingüística.

Aprofundint en el tema de la proximitat tipològica, Liceras i Alba de la Fuente (2015) proposen que no és la proximitat tipològica allò que facilita la transferència entre llengües, sinó la similitud tipològica, és a dir, els microparàmetres que poden compartir dues llengües encara que pertanyin a famílies tipològicament diferents. En altres paraules, els dos sistemes lingüístics convergrien a partir de la potenciació de les similituds que comparteixen, que poden aparèixer entre llengües tipològicament

relacionades (pròximes) o no. Segons aquesta proposta, les diferències microparamètriques entre llengües poden causar dificultats en l'adquisició i influència translingüística a causa de la divergència d'opcions entre elles

També allunyant-se de la proximitat tipològica, Westergaard et al. (2017), a partir de l'estudi d'adquisició de L3, proposen que la proximitat tipològica no és l'únic factor important, sinó també la similitud estructural.

A banda dels factors interns, sembla que hi ha factors externs que també determinen la influència translingüística. Diversos treballs han observat que la **dominança lingüística** pot causar influència translingüística en la comprensió i la producció de diferents dominis gramaticals. S'ha proposat que la llengua dominant és més probable que afecti la menys dominant que no pas a la inversa (ex. Kupisch, 2007; Kupisch et al., 2014; Serratrice et al., 2009; Yip i Matthews, 2000, 2007). En conseqüència, la llengua no dominant pot mostrar més errors deguts a la influència de l'altra llengua i més estructures paral·leles a la llengua dominant (en detriment d'altres opcions). Tenint en compte que els parlants bilingües, depenent del grau més o menys gran d'equilibri i dominança en les dues llengües, són més o menys capaços d'inhibir la llengua que no està en ús (Schmid, 2010), la influència apareix perquè els parlants no són capaços d'inhibir completament la llengua dominant i, en conseqüència, utilitzen elements de la llengua dominant en la no dominant (Kupisch, 2007; Montrul i Ionin, 2012; Yip i Matthews, 2000).

És cert, però, que no hi ha resultats concloents sobre la modulació de la dominança en la influència entre llengües. Alguns estudis han demostrat que hi ha casos d'influència de la llengua no dominant a la llengua dominant (ex. Müller i Hulk, 2001, Schmeißer et al., 2016), com a mínim quan els bilingües tenen una competència prou elevada en les dues llengües (vegeu Kroll et al., 2015 per a una discussió). Ara bé, s'ha de tenir en compte que els treballs no s'han basat sempre en les mateixes mesures de dominança per arribar a aquesta conclusió (vegeu §3.2.2.3 sobre l'operacionalització de la dominança), fet que enfosqueix aquests resultats.

Alguns autors han suggerit que la dominança lingüística interactua amb la complexitat interna de l'aspecte lingüístic objecte d'estudi. Polinsky (2018), per exemple, parla de

complexitat gramatical per explicar els canvis estructurals en les gramàtiques dels parlants d'herència. La idea seria que les representacions gramaticals canvien en funció de la reestructuració d'opcions presents en la llengua i que es busca l'opció menys complexa estructuralment disponible en un context determinat (Trudgill, 1989; McWhorter, 2007). El terme *complexitat*, però, no és transparent del tot. McWhorter (2007) proposa que els fenòmens complexos impliquen sobreespecificació (grau de distincions semàntiques gramaticalitzades), elaboració estructural (nombre de regles o elements fundacionals necessaris per generar formes superficials —*surface forms* en anglès—) i irregularitats (grau de regularitats morfològiques i suplementació —*suppletion* en anglès—). Si ho apliquem a l'MDO, seguint la proposta de Montrul (2023), les llengües que marquen els objectes estan més sobreespecificades i presenten més elaboració gramatical que les llengües sense MDO, ja que els parlants han d'aprendre les regles que regulen el marcatge d'un subconjunt d'objectes directes.

Així doncs, les prediccions que fan les diferents propostes són diferents: la dominança prediu influència bidireccional (llengua A → llengua B o llengua B → llengua A) segons la dominança lingüística dels parlants, mentre que la superposició estructural o la complexitat prediu influència unidireccional (únicament llengua A, més restrictiva o menys complexa → llengua B, menys restrictiva o més complexa). Les investigacions, però, han mostrat resultats aparentment contradictoris. Algunes han evidenciat que la influència de vegades és bidireccional (ex. Döpke, 2000; Nicoladis, 2012; van der Linden i Blok-Boas, 2005), d'altres que es manifesta de l'L1 a l'L2 (ex. Argyri i Sorace, 2007; Yip i Matthews, 2000, 2007) i d'altres que es manifesta de l'L2 a l'L1 (Cook, 2003; Jakobovits, 1970; Pavlenko, 2000).

El que semblen mostrar totes aquestes troballes és que els factors que acabem d'explicar no funcionen per si sols, sinó que són complementaris (Nicoladis, 2017) o no són necessàriament excloents (Meisel, 2007). És a dir, no és fàcil de deslligar la multiplicitat de factors interns i externs que es troben involucrats en la influència (Hulk i Bogaerde, 2016). Per exemple, per a Meisel (2007) i Foroodi-Nejad i Paradis (2009), la superposició estructural podria no ser suficient i necessitar, per exemple, el factor de la dominança. Per a Kupisch (2007), la dominança lingüística podria ser insuficient i requerir, també, que la llengua meta compleixi certs requisits lingüístics.

En aquesta tesi, en què analitzarem l'existència d'influència en la combinació de llengües català-espanyol, intentarem descobrir fins a quin punt la dominança lingüística pot ser un factor explicatiu o determinant de potencials influxos entre els sistemes d'MDO del català i l'espanyol, dues llengües pròximes i semblants tipològicament que a més presenten certa superposició en aquest fenomen. Aportarem noves evidències sobre la direccionalitat i la intensitat de la influència en un fenomen que, a més, es troba a la interfície sintaxi-semàntica-pragmàtica.

3.2.4. Els efectes del bilingüisme social: canvis lingüístics induïts pel contacte de llengües

És important diferenciar entre el bilingüisme individual i el bilingüisme social. El bilingüisme social és un fenomen que afecta tota una comunitat de bilingües, mentre que el bilingüisme individual afecta les persones individualment (Moreno-Fernández, 2009). És cert, però, que les dues nocions estan estretament relacionades, ja que en una comunitat bilingüe solen haver-hi persones individualment bilingües.

Els estudis sobre els efectes del bilingüisme social són més reduïts que els treballs sobre els efectes del bilingüisme individual. Tot i que en aquesta tesi no investigarem els canvis lingüístics induïts pel contacte de llengües a nivell social, sinó que ens centrem en el bilingüisme individual, no podem perdre de vista els efectes que pot produir el contacte de llengües en les comunitats bilingües, ja que a Catalunya el català i l'espanyol se solen usar de manera alternativa per les mateixes persones en situacions molt diverses i han estat en contacte intens i prolongat durant dècades (vegeu §3.3.1).

En la secció anterior hem vist que els estudis sobre el bilingüisme individual han mostrat que els sistemes estan separats en la ment dels bilingües, però que no són completament autònoms. En les societats on hi ha un contacte de llengües habitual, els parlants poden usar diferents estratègies per optimitzar l'activació de les dues llengües. Aquestes estratègies canvien segons la situació i, per això, els efectes del contacte de llengües poden variar segons l'escenari sociolingüístic (Foroodi-Nejad i Paradis, 2009). El que sembla evident és que de la mateixa manera que el bilingüisme individual pot provocar influència translingüística, com hem vist a la secció anterior, el bilingüisme

social també en pot provocar (Matras, 2009; Thomason i Kaufman, 1988; Weinreich, 1968).

Alguns dels aspectes sociolingüístics que poden induir a la influència entre llengües són la llengua dominant socialment (Grant, 2020; Thomason, 2001; Thomason i Kaufman, 1988; Enrique-Arias, 2014 per al català-espanyol; però vegeu van Coetsem, 2000 per a l'escenari oposat), el temps i la intensitat del contacte (Blas Arroyo, 2007; Silva-Corvalán, 2008), les actituds cap a cada llengua (Weinreich, 1968), el grau d'alternança de codi (Backus, 2005; Thomason, 2001; Treffers-Daller, 1994) o, fins i tot, la pressió que tenen els parlants a seguir la normativa (Matras, 2009).

Fruit de la influència sistemàtica i prolongada de llengües en contextos de bilingüisme social, pot haver-hi una erosió de trets (Trudgill, 1989) o bé la incorporació de nous trets (Bullock i Toribio, 2004, Matras, 2009; Thomason, 2001, 2020; van Coetsem, 2016). Fins i tot es poden accelerar canvis lingüístics interns ja presents en les varietats monolingües (Heine i Kuteva, 2005; Silva-Corvalán, 1994, 2008, Thomason i Kaufman, 1988; vegeu Blas Arroyo, 2007 per a exemples sobre el català-espanyol) o, contràriament, es pot retenir o alentir la propagació de fenòmens que estan retrocedint en la varietat monolingüe (Blas Arroyo, 2007; Enrique-Arias, 2014, 2019; Enrique-Arias i Méndez Guerrero, 2020; Jiménez-Gaspar et al. 2017 sobre exemples en català-espanyol).

D'aquesta manera, les varietats lingüístiques de societats bilingües poden acabar sent varietats de contacte, amb trets de la llengua amb què conviuen, divergents de les varietats monolingües (Bullock i Gerfen, 2004; Heselwood i McChrystal, 1999; Silva-Corvalán, 2008).

En casos més extrems les dues llengües en contacte poden començar a assemblar-se (Bullock i Toribio, 2004) o, dit d'una altra manera, patir un procés de convergència entre llengües (Backus, 2004; Sánchez, 2003, 2004; Silva-Corvalán, 1994; Thomason, 2001). La convergència es dona quan els elements d'una llengua van emmotllant-se a les d'una altra amb la que està en contacte de forma prolongada (Schumann, 1978), com per exemple en comunitats bilingües (McMahon, 1994), reduint les diferències estructurals entre llengües, sigui per simplificació, sobregeneralització o reducció de

categories (Silva-Corvalán, 1994). Alguns autors consideren que és el resultat d'atenuar la discrepància entre sistemes lingüístics (Boix i Fuster i Vila i Moreno, 1998; Erker i Otheguy, 2016; Matras i Sakel, 2007; Muysken, 2013), que com hem comentat anteriorment causa una càrrega cognitiva feixuga.

Durant el procés de convergència pot produir-se o bé una regramaticalització o resintactificació, en la mesura que una llengua acaba convergint en tota la gramàtica però conservant el vocabulari propi (Aikhenvald, 2002; Bullock i Toribio, 2004; Myers-Scotton, 2002) o bé es pot donar el cas contrari, la relexificació, procés pel qual una llengua determinada reemplaça tot el seu vocabulari i deixa intacta la gramàtica original (Appel i Muysken, 1996).

No hi ha consens, però, si la convergència es dona només quan el resultat és un nou sistema que conté els trets de les dues varietats (Grant, 2020; Thomason, 2001) o si es pot fer un ús més generalitzat per descriure l'apropament d'una de les llengües a l'altra (Myers-Scotton, 2002).

3.2.4.3. Propagació dels canvis: de l'individu al sistema lingüístic de la societat

Fins ara hem repassat quins efectes pot tenir el contacte entre llengües individualment i socialment i hem destacat que, de fet, són dos conceptes que poden anar de la mà. Ens queda per explicar, però, quin procés es dona perquè una llengua arribi a patir un canvi lingüístic a nivell social.

S'ha proposat que el canvi lingüístic comença a nivell individual, en parlants que tenen coneixements de dues o més llengües (Meisel, 2011; Weinreich, 1968), però es pot establir i propagar a altres individus i comunitats, i possiblement crear noves varietats (Montrul, 2023). Els canvis lingüístics són més fàcils d'aparèixer quan els parlants multilingües constitueixen una font important d'*input* (ex. Kroch i Taylor, 1997; Thomason i Kaufman, 1988; vegeu Benmamoun et al., 2013; Cabo i Rothman, 2012 o Montrul, 2023 per a estudis sobre els efectes de l'*input* dels parlants d'herència). Per això, les comunitats bilingües, on conviuen parlants amb diferents perfils lingüístics, són un terreny adobat per al desenvolupament de processos de variació i canvi lingüístic.

Centrant-se especialment en comunitats bilingües, s'ha proposat que les innovacions individuals en parlants bilingües poden trobar condicions favorables de propagació a tota la comunitat de forma gradual (Backus, 2005; Matras, 2009) quan es donen en un context de bilingüisme social, especialment si el contacte entre llengües és estable i es prolonga al llarg del temps (Silva-Corvalán, 1994; Thomason i Kaufman, 1988). Aquestes innovacions individuals poden ser efímeres (Thomason, 2001) perquè són bloquejades per la resta de parlants (Matras, 2009) i només algunes d'elles es propaguen a la resta de la comunitat i provoquen el canvi lingüístic (Langacker, 2000). Algunes d'aquestes innovacions es poden donar en diferents individus en diferents moments (Thomason, 2001), fet que pot incrementar encara més la propagació. La propagació, però, dependrà de múltiples factors, ja que la variació i el canvi lingüístic no són aleatoris, sinó sistemàtics (Labov, 2010). És a dir quan els parlants tenen diferents opcions lingüístiques disponibles, la tria entre una opció o una altra estarà condicionada per factors interns i externs (Sankoff, 1988; Meisel, 2007, 2013).

En el procés de propagació, primer hi ha una etapa de creació del canvi, en què els agents del canvi transfereixen un o més trets a la llengua en qüestió. Després hi ha una etapa de difusió del canvi, en què els parlants perpetuen aquestes transferències (fins i tot si dominen la llengua) i serveixen de font d'*input* d'altres generacions (Weerman, 1993). En altres paraules, si l'*input* dels adults mostra influència d'una altra llengua, els infants (o nous aprenents) també començaran a mostrar aquestes transferències (Cornips i Hulk, 2008; Paradis i Navarro, 2003). Durant aquest període, coexisteixen múltiples gramàtiques mentre que una, gradualment, va desapareixent (Amaral i Roeper, 2014; Chambers, 2002; Lightfoot, 2013). Quan una de les gramàtiques acaba desapareixent, estem davant de la consolidació d'un canvi lingüístic: els trets transferits de la llengua B passen a formar part de la nova varietat de la llengua A dels descendents dels parlants que van introduir el canvi lingüístic (Boix i Fuster i Vila i Moreno, 1998; Palacios, 2010). Així doncs, quan els parlants no identifiquen un fenomen com a innovador o estranger (Aikhenvald, 2006; Sharma, 2005) i no hi ha variació entre els parlants (Léglise i Chamoreau, 2013), el contacte està en el passat; en canvi, quan el fenomen presenta variabilitat entre els parlants, podem considerar-lo en un procés de canvi en progrés. En altres paraules, com parafrasegen Jiménez Gaspar et al. (2020), podem dir

que un canvi en progrés és una forma innovadora adoptada per alguns parlants i un canvi consolidat és una forma innovadora adoptada per tota la comunitat.

En aquesta tesi estudiarem dos sistemes lingüístics, el català i l'espanyol, d'una comunitat bilingüe amb parlants amb perfils lingüístics diferents. Aquesta situació de bilingüisme ens presenta un escenari ideal per estudiar si el fenomen objecte d'estudi, l'MDO, està experimentant o ha experimentat un canvi lingüístic en català i/o en espanyol degut a la penetració de l'altra llengua. Tenint en compte que la influència entre llengües pot dependre en part del grau de dominança lingüística individual i del contacte entre llengües de l'entorn social immediat de l'individu, serà important tenir una bona caracterització de les diferents experiències bilingües dels parlants.

3.3. El bilingüisme social a Catalunya

Aquesta tesi es duu a terme a Catalunya, una comunitat autònoma al nord-est d'Espanya, que té tres llengües oficials: el català, l'espanyol i l'aranès¹⁴. Es tracta d'una comunitat socialment bilingüe en català-espanyol fruit del bilingüisme individual de la majoria dels seus membres (Boix i Fuster i Vila i Moreno, 1998).

Abans de tot, val a dir que en aquesta tesi no s'inclouen la resta de territoris de parla catalana: Andorra, la Catalunya del Nord (França), l'Alguer (Itàlia), les Illes Balears (Espanya), la comunitat autònoma de València (Espanya) ni la Franja de Ponent (Espanya). En primer lloc, es van descartar les zones de la Catalunya del Nord i l'Alguer perquè el català no està en contacte amb l'espanyol i, per tant, els efectes del contacte de llengües podrien ser diferents que en les zones on es parla també espanyol (vegeu Pineda, 2023). En segon lloc, Catalunya té un model d'immersió que permet acabar l'etapa d'escolarització amb una alta competència en ambdues llengües. D'aquesta manera, ens asseguràvem que els participants eren altament competents en espanyol i català, tot i diferir en la dominança lingüística. En tercer lloc, l'ús de l'MDO en català pot diferir segons el dialecte: en valencià pot estar més estès (Pineda, 2018, 2021, 2023; Zeugin, 2021) i en català balear l'MDO s'usa en contextos més amplis que

¹⁴L'aranès és una llengua cooficial a tota Catalunya des del 2010 i l'ús és molt reduït i restringit a la regió de la Vall d'Aran. En aquesta tesi no ha participat cap bilingüe d'aquesta regió per evitar la influència translingüística de l'aranès.

en el català de Catalunya (Escandell Vidal, 2009; Khouja, 2015; Zeugin, 2021), tal com hem explicat al capítol 2 (§2.5.2).

3.3.1. La realitat sociolingüística de Catalunya

L'ús del català i l'espanyol a Catalunya ha estat fortament influenciat per les polítiques governamentals i els canvis socials i demogràfics al llarg de la història (Argenter, 2020; Flors-Mas, 2021; Vila, 2020). Els principals canvis demolingüístics en el coneixement i l'ús del català i l'espanyol es van produir a partir del segle XVIII i més intensament durant el segle XIX (vegeu Vila, 2020 per a un resum més detallat), tot i que el bilingüisme no es va estendre fins a la segona meitat del segle XX (Argenter, 2020). Breument, amb el Reial decret de la Nova Planta del 1716 s'intenta per primera vegada de fer desaparèixer el català, i l'espanyol esdevé la llengua escrita. Amb la Renaixença, durant la segona meitat del segle XIX, s'intenta recuperar la llengua i literatura catalanes (Strubell, 1996). Pocs anys després, però, comencen la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) i la dictadura franquista (1939-1975), que tornen a prohibir el català a l'esfera pública i el català queda restringit a l'àmbit privat (Arnal, 2011). A més, entre el 1950 i el 1975 arriba a Catalunya un gran volum d'immigració espanyola, majoritàriament a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, fet que comporta la bilingualització social de Catalunya (Bernat i Baltrons et al., 2021) i incrementa dràsticament la presència de l'espanyol (Davidson, 2022).

No és fins a l'aprovació de la Constitució espanyola (1978) i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (1979) que el català s'estableix com a llengua cooficial a Catalunya, juntament amb l'espanyol. Després dels 40 anys de repressió contra la llengua i cultura catalanes, la Generalitat de Catalunya impulsa un seguit de mesures per promoure el coneixement i l'ús habitual del català (Strubell i Boix-Fuster, 2011). El 1983 es crea la Llei de normalització lingüística, que té com a objectiu la recuperació de la llengua en els usos oficials, en el sistema educatiu i en els mitjans de comunicació públics. Pel que fa al sistema educatiu, estableix les bases per a l'ús vehicular habitual de la llengua catalana i garanteix la presència de l'espanyol i el coneixement d'ambdues llengües oficials un cop acabat l'ensenyament obligatori.

Més recentment, durant l'inici del segle XXI, hi ha hagut una nova onada migratòria, especialment concentrada a l'AMB (Domingo i Valls et al., 2012), que ha portat canvis en la realitat lingüística de Catalunya i que ha afavorit que l'espanyol es converteixi en la llengua inicial majoritària i la llengua de comunicació intergrupals (Boix-Fuster i Sanz, 2008; Massaguer, 2022). Aquesta darrera onada migratòria està formada per persones d'arreu del món, majoritàriament, per ordre i segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) de l'any 2022, del Marroc (18%), Romania (6%), Itàlia (6%), la Xina (5%), el Pakistan (4%), Colòmbia (4%), Hondures (4%), França (3%), Veneçuela (2%), el Perú (2%). A més, al voltant del 20% dels migrants residents a Catalunya provenen de regions amb l'espanyol com a llengua oficial, fet que dificulta que el català sigui la llengua comuna.

Els processos demogràfics, polítics i socioeconòmics que han succeït des del segle XX defineixen la composició demolingüística de Catalunya (Massaguer, 2022). És cert que Catalunya es troba immersa en un context bilingüe, però el percentatge d'ús de l'espanyol i el català varia segons l'àrea geogràfica, les decisions lingüístiques i la identitat nacional dels parlants.

L'Idescat, juntament amb el Departament de Cultura, per mitjà de la Direcció General de Política Lingüística, cada 5 anys publica els resultats de *L'Enquesta d'usos lingüístics de la població* (activitat estadística oficial) que té per objectiu conèixer la identificació lingüística, el coneixement de les llengües, els usos del català i altres llengües en els espais de relació personal, i les actituds lingüístiques i opinions de la població sobre l'ús del català de la població de més de 14 anys a Catalunya. A continuació farem un resum dels últims resultats publicats, de l'any 2018, que ens permeten retratar la situació sociolingüística actual del català i l'espanyol a Catalunya i contextualitzar els participants d'aquesta tesi. Ens centrarem en els usos lingüístics del català i l'espanyol.

En primer lloc, com il·lustra la taula 3.1, gairebé la totalitat dels enquestats entén el català i l'espanyol. Ara bé, mentre que gairebé tothom reporta saber parlar, llegir i escriure l'espanyol, el català només el 80-85% el sap parlar i el sap llegir, i tan sols el 65% el sap escriure. De fet, només el 65% considera que té competència en totes les habilitats (comprensió i producció oral i escrita). En canvi, per a l'espanyol els

percentatges són superiors i totes les habilitats per separat tenen puntuacions superiors al 97%.

Taula 3.1

Coneixement del català i l'espanyol en la població de més de 14 anys

Habilitat	Català	Espanyol
Entendre	94,4	99,8
Parlar	81,2	99,5
Llegir	85,5	98,5
Escriure	65,3	97,6
Totes les habilitats	64,7	97,5

Nota: Font: Idescat i Direcció General de Política Lingüística. Enquesta d'usos lingüístics de la població (2018).

En segon lloc, a la taula 3.2 podem observar que aproximadament la meitat de la població reporta que té l'espanyol com a llengua inicial, d'identificació o habitual, mentre que només un terç reporta que ho és el català. És interessant que menys del 10% dels enquestats reporten que ho siguin les dues llengües. Aquest grup tan reduït, possiblement, serien un grup de bilingües força equilibrats. Veiem, a més, que sembla haver-hi una alta correlació entre els tres paràmetres.

Taula 3.2

Llengua inicial, d'identificació i habitual en la població de més de 14 anys

Llengües més freqüents	Llengua inicial ¹⁵	Llengua d'identificació ¹⁶	Llengua habitual ¹⁷
Català	31,5	36,3	36,1
Espanyol	52,7	46,6	48,6
Català i espanyol	2,8	6,9	7,4
Altres	13	10,2	7,9

Nota: Font: Idescat i Direcció General de Política Lingüística. Enquesta d'usos lingüístics de la població (2018).

¹⁵ Llengua que la persona entrevistada reporta haver parlat primer a casa seva.

¹⁶ Llengua amb què la persona entrevistada s'identifica.

¹⁷ Llengua que la persona entrevistada utilitza més sovint.

En tercer lloc, l'anàlisi dels usos lingüístics¹⁸ revela que l'ús del català i l'espanyol varia segons l'àmbit d'ús¹⁹ (taula 3.3). En consonància amb les dades anteriors, gairebé la meitat dels enquestats utilitza més o només l'espanyol amb els membres de la llar, mentre que un terç utilitza més o només el català i menys del 10% utilitza ambdues llengües per igual. Ara bé, els usos fora de casa (amb els amics, els companys de feina o els companys de classe) estan més equilibrats. Gairebé la meitat fa servir les dues llengües (alguns més en català i d'altres més en espanyol), al voltant del 20-30% reporten usar només l'espanyol i al voltant del 10-15% reporten usar només el català. És cert, però, que el 33-42% dels enquestats es decanta per l'espanyol mentre que el 29-36% es decanta pel català (segons l'àmbit). L'ús indistint de totes dues llengües és inferior, al voltant del 20%.

Taula 3.3

Usos lingüístics en la població de més de 14 anys per llengües més freqüents i per àmbits d'ús

Àmbit d'ús	Només català	Més català	Català i espanyol	Més espanyol	Només espanyol	Altres situacions
		que espanyol		que català		
Membres de la llar	27,2	5,6	7,8	10,1	37,7	11,6
Amistats	13,4	16,5	18,3	13,1	28,9	9,8
Companys d'estudi	18,2	18,1	19,1	12,9	19,9	11,7
Companys de feina	15,3	15,1	20,2	13,2	26,0	10,0

Nota: Font: Idescat i Direcció General de Política Lingüística. Enquesta d'usos lingüístics de la població (2018).

Cal destacar que les dades acabades de presentar fan referència a tota Catalunya, però l'ús del català i l'espanyol varia segons l'àrea geogràfica. A la taula 3.4 observem que l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) destaca per tenir valors molt inferiors a la resta d'àrees en el català com a llengua inicial, d'identificació i habitual. L'enquesta mostra una clara dicotomia entre l'AMB, on l'espanyol i altres llengües són més

¹⁸ Allò que l'individu comunica activament parlant o escrivint en una llengua i allò que l'individu rep passivament entenent o llegint una llengua.

¹⁹ S'han exclòs la resta d'àmbits d'ús que inclou l'enquesta (veïns, comerç, etc.) per motius d'espai i perquè considerem que són menys representatius de la dominança lingüística.

predominants, i la resta de Catalunya, on el català és més predominant. També podem observar que, com abans, sembla haver-hi una alta correlació entre les tres variables.

Taula 3.4

El català com a llengua inicial, d'identificació i habitual en la població de més de 14 anys per àrea geogràfica

Àrea geogràfica	Llengua inicial	Llengua d'identificació	Llengua habitual
Àrea Metropolitana de Barcelona	24,3	28,7	27,5
Comarques Girona	45,4	51,9	54,1
Camp de Tarragona	35,5	39,2	40,4
Terres de l'Ebre	66,7	67,4	72,2
Ponent	47,9	55,4	57,0
Comarques Centrals	50,9	57,4	59,6
Alt Pirineu i Aran	49,9	57,0	58,8
Penedès	34,7	40,2	38,9
Catalunya	31,5	36,3	36,1

Nota: Font: Idescat i Direcció General de Política Lingüística. Enquesta d'usos lingüístics de la població (2018).

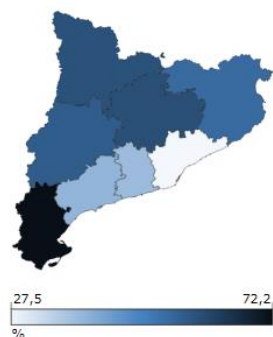
Les dades d'ús exclusiu del català (entès com l'única llengua de comunicació) també posen de manifest les diferències entre regions. A l'AMB l'ús exclusiu del català és molt més reduït que a la resta d'àrees, com s'observa a la taula 3.5. Amb els membres de la llar s'usa gairebé el 20% el català exclusivament, però baixa dràsticament al voltant d'un 10% amb les amistats i els companys. A la resta de territoris (excepte el Camp de Tarragona), l'ús exclusiu del català a la llar es troba al voltant del 50% i amb les amistats i els companys presenta una variació d'entre el 20 i el 50%. El Camp de Tarragona presenta valors més alts que l'AMB però inferiors que la resta de territoris. La figura 3.1 il·lustra aquestes diferències entre àrees.

Taula 3.5*Població de més de 14 anys segons ús exclusiu del català i àmbits d'ús*

Àmbit d'ús	AMB	Comarques Gironines	Camp de Tarragona	Terres de l'Ebre	Ponent	Comarques centrals	Alt Pirineu i l'Aran	Penedès	Catalunya
Membres de la llar	19,7	43,4	30,4	60,9	44,9	48,7	46,6	28,2	27,2
Amistats	7,4	27,5	15,1	49,9	27,6	29,1	22,8	12,2	13,4
Amb els companys d'estudi	11,8	37,5	19,2	42,3	32,7	35,0	30,0	..*	18,2
Amb els companys de feina	9,4	30,5	20,0	43,3	23,5	33,9	29,1	15,8	15,3

Notes: Font: Idescat i Direcció General de Política Lingüística. Enquesta d'usos lingüístics de la població (2018).

* .. : Dada confidencial, amb baixa fiabilitat o no disponible

Figura 3.1*Població que té el català com a llengua habitual segons l'àmbit territorial (2018)*

Nota: Font: Idescat i Direcció General de Política Lingüística. Enquesta d'usos lingüístics de la població (2018).

Així doncs, tot i la cooficialitat de les dues llengües a Catalunya, el català i l'espanyol no s'usen de manera equilibrada a tots els territoris de Catalunya. Les dades evidencien que el bilingüisme social és asimètric a favor de l'espanyol, especialment a l'AMB. Com apunten Boix-Fuster i Sanz (2008), un dels motius d'aquest desequilibri lingüístic entre regions podria ser la capacitat per absorbir migracions massives. Recordem que Barcelona i la seva conurbació ha rebut diverses onades migratòries. Aquestes dades sobre el català a l'AMB ens van portar a separar en grups diferents els dominants de català de l'AMB i els de fora de l'AMB. Tornarem a aquest punt al capítol 4 (§4.4.1).

En síntesi, les dades presentades en aquest apartat evidencien que els participants d'aquesta tesi seran bilingües primerencs en català i espanyol altament competents en les dues llengües, però que presentaran diferents graus de dominança en funció de la seva experiència lingüística.

3.3.2. Estudis previs sobre la influència translingüística i la modulació de la dominança lingüística en el català i l'espanyol bilingües

El context bilingüe de la comunitat catalana és una situació ideal per realitzar investigacions lingüístiques sobre la influència translingüística en diferents dominis gramaticals i el paper de la dominança lingüística. Malgrat el context idoni que ens proporciona, no són gaires les investigacions que han posat el focus en la dominança lingüística dels parlants bilingües català-espanyol, tot i que és cert que hi ha hagut un increment en els últims anys.

En aquesta secció revisarem diversos estudis que han descrit l'espanyol i el català bilingües i que han tingut en compte, d'una manera o una altra, la dominança dels participants. Els estudis que aborden específicament l'MDO, però, els detallarem més endavant (§3.4.3.2.1).

3.3.2.1. La influència de l'espanyol sobre el català

La lingüística catalana sempre ha parat atenció als fenòmens de contacte de llengües (Sendra, 2015). Són molts els autors que han alertat de la pressió de l'espanyol sobre el català, que altera l'estructura del català a nivell fonològic, morfosintàctic, lèxic, ortogràfic i fins i tot discursivo-estilístic.

En el **domini fonètico-fonològic**, diversos estudis han mostrat que els dominants d'espanyol solen ser menys acurats en la discriminació de contrastos fonètics que no existeixen en espanyol (Amengual, 2016; Mora i Nadeu, 2012; Navarra et al., 2005; Pallier et al., 2001; Ramírez i Simonet, 2018; Sebastián-Gallés i Soto-Faraco, 1999; Simonet, 2011, 2014), fet que es veu reflectit també en la seva producció (ex. Amengual, 2016; Cortés et al., 2009; Davidson, 2020; Helms, 2021; Simonet, 2010, 2012). Simonet (2011) també demostra que l'entonació en català d'aquests parlants es veu influenciada pel seu espanyol. En general, sembla que la llengua dominant configura el sistema perceptiu en les primeres etapes del desenvolupament, fins i tot si hi ha una exposició extensa i primerenca a la llengua no dominant (Sebastián-Gallés, 1999). A més, Davidson (2020) afegeix que la influència també depèn de la regió, ja que troba que hi ha una major influència de l'espanyol en el català valencià que en el barceloní. Ara bé, sembla que l'espanyol no sempre influeix la fonètica i fonologia del català, com demostren Amengual i Simonet (2020) en una investigació sobre la reducció de vocals no accentuades.

Les investigacions sobre els processos de reconeixement de paraules, que aprofiten els contrastos fonològics que existeixen en català però no en espanyol, també han demostrat que als bilingües dominants d'espanyol els costa més de percebre aquests contrastos fonològics i que, a més, els bilingües seqüencials de català obtenen millors resultats en català que els bilingües simultanis, tot i haver començat a aprendre català des del naixement (Pallier et al., 2001; Sebastián-Gallés et al., 2005).

En el domini **morfosintàctic**, s'ha demostrat que l'espanyol influencia el català en diversos aspectes, com ara en l'acceptació i producció de clítics pronominals personals (Jiménez Gaspar et al., 2020; Jiménez-Gaspar, 2020 sobre adults bilingües de Mallorca), en l'acceptabilitat i la producció dels clítics pronominals no personals (*en, hi, de, ho*) en infants (Gavarró, 2018; Soto-Corominas, 2018) i adults (Perpiñán, 2017, 2018), en la producció d'expressions existencials en adults (*haver-hi, ser-hi*) (Perpiñán i Soto-Corominas, 2021), en l'acceptació de construccions causatives (ex. **En Joan va fer (a) la Maria sortir*) (González Alonso et al., 2021) i, finalment, en el processament i la producció de l'MDO en adults (Puig-Mayenco et al, 2018; Perpiñán, 2018; aquests estudis els revisarem en detall més endavant). En totes aquestes investigacions, els

dominants d'espanyol presenten influència de la seva llengua dominant i difereixen dels dominants de català, mentre que els bilingües equilibrats se situen entre els dos grups.

La dominança, però, no sempre té un paper clau en la influència de l'espanyol sobre la morfosintaxi del català. Puig-Mayenco et al. (2017, 2018) no troben un paper important de la dominança en l'estudi sobre els ítems de polaritat negativa (ex. *Ningú (no) vindrà a la festa*) cosa que atribueixen a l'opcionalitat de l'estructura en català. González Alonso et al. (2021) tampoc troben modulació de la dominança en l'acceptació del determinant davant de nom propi (ex. **(La) Maria és alta*), ni en l'ordre VOS/VSO (ex. **Ha llegit en Joan un llibre*), ni en l'MDO (com detallarem a la secció següent).

En el domini **lèxico-semàntic**, s'ha observat influència de l'espanyol en l'ús del verb copulatiu *estar* en lloc de *ser* en predicats locatius i adjectivals (Cuza et al., 2018 per a bilingües simultanis de Catalunya), condicionada per la dominança lingüística (Arnaus Gil, 2021).

En el domini **sintàctico-pragmàtic** s'ha observat, per exemple, que l'espanyol (una llengua més flexible en termes de resolució de l'anàfora) influencia el català (una llengua amb biaixos més categòrics) en la interpretació dels pronoms de subjecte nuls i explícits i provoca uns biaixos més dèbils en els bilingües equilibrats i encara més en bilingües dominants d'espanyol (de Rocafiguera, 2022).

Abans de passar a l'espanyol, volem destacar que alguns d'aquests estudis sobre el català han argumentat que els resultats poden ser atribuïbles a altres factors a banda de la influència de l'espanyol. Per exemple, Perpiñán (2017, 2018) atribueix l'opcionalitat entre la representació lingüística del català i la representació influenciada per l'espanyol en els clítics i l'MDO no només a la transferència lingüística, sinó també a la variabilitat en l'*input*. Arnaus Gil (2021), que troba força opcionalitat entre els copulatius *ser-estar*, proposa que també pot tractar-se d'una característica de la varietat bilingüe del català. L'opcionalitat també pot ser una fase d'un canvi diacrònic. Alguns autors han argumentat que l'evolució interna juntament amb la influència lingüística poden accelerar els canvis lingüístics (Perpiñán, 2018 per a l'MDO, Sanz i González, 1995 per als verbs copulatius): si hi ha dues llengües que estan experimentant un canvi cap a la

mateixa direcció internament, la força externa del contacte de llengües accelera el canvi diacrònic.

El que sembla clar a partir de tots aquests estudis és que 1) les diferents àrees lingüístiques del català poden presentar influència de l'espanyol (però no sempre) i que 2) aquesta sovint està modulada per la dominança lingüística dels parlants (però no sempre).

3.3.2.2. La influència del català sobre l'espanyol

La recerca sobre la influència del català en l'espanyol també ha demostrat el paper fonamental de la dominança lingüística.

Quant al domini **fonètico-fonològic**, i parant atenció a la dominança, Davidson (2020) detecta que la dominança en català incrementa la influència d'aquesta llengua en les fricatives alveolars. Sembla, però, que també hi intervé la realitat sociolingüística de l'entorn: un estudi sobre les laterals velars revela que la influència creix com més catalanoparlant és l'entorn i que els resultats són diferents quan l'entorn és una ciutat o un poble (Davidson, 2022). Blas Arroyo (2007) afirma que la tria en la terminació *-ado/-ao* depèn de l'entorn bilingüe: les comarques rurals on hi ha més població valencianoparlant mantenen més la forma *-ado*. En un estudi sobre les laterals, Simonet (2010, 2012) també observa influència de la llengua més dominant, el català, a la menys dominant, l'espanyol. En definitiva, la dominança en català pot modular la influència en la fonètica i fonologia de l'espanyol.

Quant al domini **morfosintàctic**, també s'ha demostrat que el català influencia l'espanyol en diversos fenòmens. Perpiñán (2015) troba que bilingües dominants de català mostren influència del català en les construccions locatives i existencials (per exemple, accepten i usen sovint el copulatiu *ser* en lloc d'*estar* en construccions locatives i sobreusen el copulatiu *estar* en lloc del verb *haber*). Illamola (2015) demostra que, per transferència de la forma de futur en català, que és sintètica, els parlants més dominants de català usen més la forma sintètica (ex. *iré*) que els dominants d'espanyol que usen més la composta (ex. *voy a ir*). Puig-Mayenco et al. (2018) troben comportaments similars en el processament de l'MDO segons la dominança (més endavant detallarem l'estudi). Jiménez-Gaspar (2020) conclouen que el català influencia

el sistema pronominal i de marcatge de cas de l'espanyol de Mallorca i que, a més, depèn de la preferència lingüística dels parlants, l'edat i el lloc de residència. Finalment, Soto-Corominas (2018) demostra que els infants dominants de català, i en menor mesura els bilingües equilibrats, mostren un sistema pronominal amb transferències del català.

La dominança no sempre sembla tenir un paper rellevant en la influència del català en la morfosintaxi de l'espanyol, com ara en l'MDO (Puig-Mayenco et al., 2018), en els noms propis precedits de determinant o en l'ordre VSO/VOS (González Alonso et al., 2021).

Finalment, quant al domini **pragmàtic**, Bel i García-Alcaraz (2018) estudien la interpretació i processament de pronoms nuls i explícits de subjecte en espanyol i suggereixen que podria haver-hi influència translingüística del català cap a aquesta llengua, ja que els bilingües català-espanyol mostren uns patrons més categòrics que els monolingües. Contràriament, l'estudi bidireccional de Rocafiguera (2022), que aprofundeix en aquesta població i té en compte la dominança lingüística dels bilingües, no troba evidències d'aquesta influència del català a l'espanyol, ni tan sols en el grup de bilingües dominants de català. Si bé és cert que observa que la varietat bilingüe mostra biaixos lleugerament més ben definits que l'espanyol monolingüe, les diferències no són significatives si es comparen les dues poblacions. També sobre la resolució de l'anàfora pronominal, de Prada Pérez (2019) estudia l'expressió del pronom de subjecte i observa que els bilingües català-espanyol no difereixen entre ells segons la dominança, però tenen gramàtiques més categòriques que els respectius grups control, fet que atribueix a la simplificació de la gramàtica i a una convergència de l'espanyol i el català.

A manera de resum, sembla que de la mateixa manera que en català, els diferents dominis lingüístics de l'espanyol poden estar influenciats pel català, tot i que no sempre existeixi un efecte modulador de la dominança lingüística.

3.3.2.3. La bidireccionalitat en la influència entre el català i l'espanyol

A l'hora d'estudiar comunitats bilingües, és important parar atenció a la direccionalitat i l'(a)simetria de la influència entre llengües. Dels estudis acabats de presentar en les dues subseccions anteriors, però, pocs tenen un disseny bidireccional i, per això, tenim

poca informació sobre la bidireccionalitat o la unidireccionalitat de la influència entre l'espanyol i el català.

En el domini **fonètico-fonològic**, alguns estudis han demostrat que la influència entre l'espanyol i el català pot ser bidireccional (Davidson, 2020; Helms, 2021; Simonet, 2010). Aquests estudis apunten que la influència es dona de la llengua dominant a la no dominant.

En el domini **morfosintàctic**, també s'han realitzat diverses investigacions que han mostrat que la influència pot ser bidireccional i sovint lligada a la dominança (Soto-Corominas, 2018 per a l'adquisició dels clítics, Puig-Mayenco et al., 2017, 2018 per a l'MDO, González Alonso et al., 2021 per a estructures amb un verb causatiu; Jiménez-Gaspar, 2020; Jiménez-Gaspar et al., 2020 per als pronoms).

En el domini **lèxico-semàntic**, s'ha evidenciat que la influència de vegades és unidireccional. Cuza i Guijarro-Fuentes (2017, 2018) conclouen que, en l'ús dels verbs copulatius *ser-estar*, els bilingües usen acuradament els verbs en espanyol, mentre que en català mostren una sobreextensió el verb *estar* en contextos que demanen l'ús de *ser*, per influència de l'espanyol i una superposició estructural entre les dues llengües.

En el domini **sintàctico-pragmàtic**, l'estudi bidireccional De Rocafiguera (2022) sobre la resolució de l'anàfora pronominal presentat anteriorment demostra que existeix una influència de l'espanyol al català (modulada per la dominança), però que la influència del català a l'espanyol no és tan òbvia. Per això, i tenint en compte que els pronoms de subjecte en català mostren preferències més polaritzades que en espanyol, l'autora argumenta que la influència es dona de la llengua més flexible, l'espanyol, a la llengua més categòrica, el català.

Finalment, en un estudi bidireccional de caràcter més general, Boix-Fuster i Sanz (2008), aborden diferents dominis i observen que efectivament la influència pot ser bidireccional. Els autors proposen que existeix una varietat bilingüe del català i una varietat bilingüe de l'espanyol, i que la varietat del català està fortament caracteritzada per transferències de l'espanyol en les diverses àrees lingüístiques.

Les troballes sobre la influència translingüística, el paper de la dominança i la direccionalitat poden variar segons l'àmbit lingüístic i el fenomen (en línia amb les propostes d'alguns autors revisats anteriorment, com ara Liceras i Alba de la Fuente, 2015, o Westergaard et al., 2017) i possiblement també segons el tipus de tasca experimental. Per això, considerem que cal dur a terme més estudis bidireccionals que combinin diferents tasques lingüístiques, perquè ens ajudin a entendre els factors que afavoreixen la influència translingüística en espanyol i/o en català. Nosaltres duem a terme una investigació bidireccional centrada en l'MDO en català i espanyol, que combinarà una tasca d'acceptabilitat i una de producció. Per entendre fins a quin punt aquest fenomen és vulnerable al contacte de llengües, a la secció següent farem una revisió dels estudis que han investigat aquesta qüestió.

3.4. Els efectes del bilingüisme i el contacte de llengües en el marcatge diferencial d'objecte

El marcatge diferencial d'objecte (MDO) s'ha estudiat des de moltes perspectives. Molts estudis s'han centrat a intentar esclarir quins són els trets que el desencadenen, com hem vist al capítol 2, però també hi ha un altre vessant que ha estat força explorada: com de sensible i vulnerable és l'MDO en situacions de bilingüisme i contacte de llengües. En aquest apartat entendrem el terme *bilingüisme* en un sentit ampli, és a dir, com la coexistència de més d'un sistema lingüístic en un individu. Per això, revisarem els estudis sobre bilingües primerencs, l'adquisició d'L2 i l'erosió que l'L2 pot provocar en l'L1.

Durant el procés d'adquisició de l'MDO, els parlants han d'aprendre si la llengua té un sistema MDO o no i, si el té, quines condicions sintàctiques, semàntiques i pragmàtiques desencadenen l'MDO en la llengua en qüestió. Tot i que podríem pensar que l'adquisició de l'MDO en l'L1 en parlants monolingües pot ser difícil per la complexitat presentada al capítol 2, on hem mostrat que l'MDO està condicionat per factors sintàctics, semàntics i pragmàtics de caràcter divers, sembla que s'adquireix en edats primerenques i això és així en diferents llengües que presenten MDO. L'estudi pioner de Rodríguez-Mondoñedo (2008) sobre l'espanyol, que estudia dades de producció espontànies extretes de CHILDES, revela que s'adquireix abans dels 3 anys, amb una taxa de precisió del 98,38%. Posteriorment, diversos estudis sobre l'adquisició

de l'MDO en romanès, hebreu, espanyol, coreà, turc, estonià, lituà i xinès, han confirmat que aquest tret s'adquireix abans dels 3 anys, i que es cometent molt pocs errors després d'aquesta edat, independentment de les propietats morfològiques i semàntiques que regulin l'MDO en la llengua en qüestió (vegeu el volum d'Avram, 2015, o els articles de Chung, 2020 o Ticio i Avram, 2015).

Com veurem en les seccions següents, el panorama es complica quan entren en joc més d'una llengua, bé en situacions de bilingüisme primerenc bé en situació d'L2. La dificultat a l'hora d'adquirir-lo i la vulnerabilitat a la influència entre llengües és esperable si recordem la quantitat de factors que poden regular aquest fenomen (vegeu capítol 2). De fet, tenint en compte que es tracta d'un fenomen situat a la interfície sintaxi-semàntica-pragmàtica, podem predir que serà una propietat inestable i vulnerable a la influència translingüística seguint la Hipòtesi de la Interfície (Tsimpli i Sorace, 2006).

D'acord amb Mardale i Karatsareas (2020), en situacions de contacte de llengües podem plantejar dos escenaris possibles, que nosaltres fem extensius a les situacions de bilingüisme en el sentit ampli:

1. L'escenari simètric, que es dona quan les dues llengües tenen un sistema d'MDO, condicionats per factors que poden o no diferir entre elles. Quan les llengües entren en contacte i els sistemes d'MDO comencen a interactuar, poden haver-hi dos resultats:
 - a. Les dues llengües s'influencien recíprocament i pateixen canvis.
 - b. Només una de les dues llengües influencia l'altra.
2. L'escenari asimètric, que es dona quan una de les dues llengües presenta MDO i l'altra no. Quan les llengües entren en contacte i els sistemes comencen a interactuar poden haver-hi dos resultats (que, a parer nostre, no són excloents entre ells, ja que la influència pot ser bidireccional):
 - a. La llengua amb MDO influencia la llengua sense MDO, que comença a presentar MDO.
 - b. La llengua sense MDO influencia la llengua amb MDO, que pot veure debilitat el seu sistema d'MDO o perdre'l del tot.

La major part d'estudis sobre la influència translingüística en l'MDO han inclòs l'anglès, que no té MDO, i per tant l'escenari asimètric ha estat el més explorat. En canvi, altres combinacions de llengües han estat menys estudiades i, de fet, sabem ben poc sobre els escenaris simètrics, on les dues llengües presenten MDO però amb diferents distribucions.

En les següents seccions revisarem els estudis més rellevants que s'han fet sobre l'MDO en diferents contextos de bilingüisme i contacte de llengües. Primer ens centrarem en els estudis sobre l'adquisició de l'MDO en L2 i mostrarem que és difícil d'adquirir, tot i que tenir una L1 amb MDO facilita el procés (§3.4.1); tot seguit exposarem breument què passa amb els parlants erosionats, quan es deixa d'estar exposat constantment a l'L1 amb MDO, i comprovarem que és difícil que l'MDO es vegi erosionat (§3.4.2). Finalment, explicarem quines conseqüències té el bilingüisme per a l'MDO i demostrarem que és un tret sensible a la influència entre llengües amb i sense MDO (§3.4.3). Observarem que hi ha pocs estudis que hagin explorat l'MDO en contextos de bilingüisme social (i amb llengües primerencs) (§3.4.3.2), que és el context en què es duu a terme aquesta tesi.

3.4.1. L'MDO en l'adquisició de segones llengües: els efectes de l'L1 a l'L2

Els parlants L2 són habitualment bilingües seqüencials que han crescut exposats a una llengua majoritària i que adquireixen l'L2 en un context formal (a classe) i/o amb estades en un altre país.

Mentre que els infants monolingües adquireixen fàcilment l'MDO, en aquest apartat observarem que els parlants L2²⁰ tenen força més dificultats per adquirir-lo. Com exposa Montrul (2023), hem de tenir en compte que els parlants L2 han de construir una representació gramatical de l'L2 quan ja són cognitivament i lingüísticament madurs en la seva L1. A més, solen tenir un *input* molt més reduït que en la seva L1 i solen

²⁰ Recentment s'han dut a terme estudis sobre l'adquisició d'L3 amb MDO. Donat que aquest escenari és encara més complex i hi entren en joc altres factors, hem optat per no incloure'ls en aquesta revisió bibliogràfica. Remetem al lector interessat a llegir Curione (2021) per a L1 italià, L2 anglès i L3 espanyol, Montrul et al. (2011), Giancaspro et al. (2015) i Cabrelli et al. (2020) per a L1 o L2 anglès/espanyol i L3 portuguès. En conjunt, sembla que haver adquirit prèviament una llengua amb MDO facilita l'adquisició d'una L3 amb MDO.

adquirir la llengua en contextos formals; per tant, l'entorn és quantitativament i qualitativament diferent.

Aquests parlants han de descobrir i aprendre si la llengua en qüestió té tan sols objectes no marcats²¹ o si té (també) objectes marcats. Si la llengua en qüestió té MDO, hauran d'identificar els paràmetres sintàctics, semàntics i/o pragmàtics que el regulen i la corresponent marca morfològica. La dificultat pot estar també relacionada amb l'L1: si l'L1 té MDO, hauran d'identificar si les propietats que el regulen són les mateixes, i si no ho són, les hauran de (des)aprendre.

3.4.1.1. Quan l'L1 no té MDO

Una gran part dels estudis sobre l'adquisició de l'MDO en segones llengües han estat sobre l'espanyol com a L2 i, majoritàriament, amb parlants que tenen l'anglès com a L1 una llengua sense MDO (**anglès L1-espanyol L2**). Des de la perspectiva dels estudis que han emprat tasques *offline*, un dels primers va ser el de Guijarro-Fuentes i Marinis (2007). Els resultats d'una tasca d'acceptabilitat escrita revelen que els parlants anglesos adults tenen dificultats per acceptar la realització o omisió de l'MDO en diferents contextos semàntics i pragmàtics (amb diferent animacitat del subjecte i l'objecte i distinta especificitat i telicitat de l'objecte), malgrat que els parlants de nivell avançat presenten millors resultats en les oracions amb objectes inanimats. En un estudi posterior molt similar però amb una tasca de producció escrita guiada, Guijarro-Fuentes i Marinis (2009) troben que els parlants anglesos ometen sovint la marca en espanyol.

Aquestes troballes queden confirmades a Guijarro-Fuentes (2012), on s'observa que els parlants anglesos no acaben d'acceptar les oracions gramaticals, però tampoc rebutgen les oracions agramaticals; a més, sovint ometen la marca quan és obligatòria i l'usen quan s'ha d'ometre. Nediger et al. (2016, 2019) també corroboren tots aquests resultats a partir d'una tasca d'acceptabilitat, una tasca de producció escrita guiada i una tasca d'acceptabilitat guiada pel context en espanyol: els parlants anglesos accepten oracions

²¹ No tenim constància d'estudis que hagin investigat l'adquisició d'una L2 sense MDO quan l'L1 sí que té MDO, tot i que alguns estudis sobre L3 aborden aquest punt. Gallardo i Montrul (en premsa) troben que els parlants d'anglès i espanyol que aprenen l'italià estàndard (varietat sense MDO) com a L3 transfereixen l'MDO de l'espanyol a l'italià. González Alonso et al. (2021) en un estudi sobre bilingües català-espanyol (amb MDO) amb l'anglès (sense MDO) com a L2/L3 revelen que, tot i rebutjar-se la marca, no es fa molt categòricament.

sense MDO en contextos d'MDO obligatori, hi hagi o no un context previ i ometen sovint la marca. Molt recentment, Arechabaleta Regulez i Montrul (2023) han dut a terme una investigació que efectivament confirma les troballes anteriors: en la producció, els parlants L2 ometen sovint la marca amb objectes animats, especialment els parlants amb una competència més baixa, però també la sobreextenen de vegades a objectes inanimats. En l'acceptabilitat, tenen dificultats per rebutjar objectes animats no marcats i objectes inanimats marcats, independentment de la competència lingüística.

Montrul i Bowles (2009) investiguen no només fins a quin punt és difícil l'adquisició de l'MDO en espanyol en parlants anglesos de nivell baix-intermedi, sinó els possibles efectes d'una instrucció explícita. Els resultats revelen que hi ha una millora del coneixement de l'MDO en l'acceptabilitat gràcies a la instrucció, però així i tot els parlants anglesos (fins i tot amb una alta competència) no arriben al nivell dels parlants monolingües. Posteriorment, Martoccio (2012) corrobora que després d'una sessió d'instrucció explícita, tant en l'acceptabilitat com en la producció oral, els parlants anglesos poden arribar a nivells *similars* als monolingües d'espanyol (els parlants continuen cometent errors d'acceptació/producció d'objectes animats sense marca i objectes inanimats amb marca).

Pel que fa als treballs que s'han centrat en el processament de l'MDO, Jegerski (2015) duu a terme un estudi sobre la sensibilitat al marcatge de cas en L2 espanyol de parlants d'anglès L1 mitjançant l'anàlisi del seguiment de la mirada. Els resultats mostren que els parlants L2 mostren més sensibilitat a l'omissió de la marca en objectes indirectes que en objectes directes animats; és a dir, no sempre paren atenció a l'MDO. En canvi, Sagarra et al. (2017, 2020) estudien el processament de l'MDO en nadius d'anglès amb espanyol com a L2 a partir d'una tasca de lectura autoadministrada i en parlants d'herència (aquests últims reportats a §3.4.3.1). L'estudi contrasta objectes [+humans] i objectes [-humans, +animats] i, per tant, el marcatge obligatori vs. opcional. Les troballes posen de manifest que els parlants d'espanyol com a L2 poden ser sensibles a les restriccions d'animacitat (més facilitat amb objectes [+humans]) en oracions amb la marca no lligada (en masculí) i, a més, que la sensibilitat creix com més alta és la competència, fet que demostra que les habilitats dels parlants L2 poden acostar-se a les dels monolingües. Contràriament, Arechabaleta Regulez i Montrul (2023), malgrat que

també detecten amb un estudi amb seguiment de la mirada que els parlants L2 mostren sensibilitat a l'MDO, no troben un efecte de la competència lingüística.

En resum, totes aquestes investigacions suggereixen que els parlants anglesos tenen dificultats per saber en quins contextos s'usa la marca i en quins no, tant en el nivell de l'acceptabilitat com en el de producció, però semblen ser sensibles d'una manera inconscient a l'existència de l'MDO en l'L2. Volem destacar que els errors que produeixen no solament són d'omissió de la marca, sinó de sobreproducció a contextos on la marca és clarament inadmissible, com ara en objectes inanimats.

També s'han realitzat alguns estudis sobre l'adquisició de l'MDO en espanyol en parlants que tenen l'alemany com a L1 (**alemany L1-espanyol L2**). Aquesta combinació és interessant perquè l'alemany no té MDO *per se*, però sí que és una llengua amb marcatge de cas. Biase i Hinger (2015) duen a terme una tasca semiespontània de producció oral i, a partir d'una mostra de tan sols 6 participants, conclouen que els parlants d'alemany ometen sovint la marca amb objectes animats. Els resultats de Pomino et al. (2018)²² confirmen que aquests parlants tenen dificultats per acceptar correctament oracions gramaticals en una varietat de contextos semàntics que combinen l'animacitat i l'especificitat de l'objecte. Per això, els autors conclouen que tenir l'alemany com a L1 no els proporciona cap avantatge respecte als parlants d'anglès com a L1.

Contràriament als dos estudis anteriors, Hopp i León Arriaga (2016) observen que els parlants alemanys són capaços de distingir entre les oracions gramaticals i agramaticals amb objectes animats i inanimats, si bé és cert que presenten força opcionalitat a l'hora d'acceptar els objectes [+animats] sense marca i els [-animats] amb marca. De fet, amb una prova *online* detecten que aquests parlants són sensibles a les violacions quan els objectes inanimats apareixen amb marca però no pas quan els objectes animats apareixen sense marca. Donats els resultats d'aquests estudis, sembla que quan l'adquisició de l'L2 implica adquirir un sistema de marca lliure (MDO) en lloc de marca de cas pot causar dificultats.

²² Els autors comparen els parlants L2 amb parlants d'herència, però els resultats els presentem a la secció 3.4.3.1.1.

Finalment, a banda de l'espanyol, també s'ha estudiat l'adquisició de l'MDO en altres llengües. Ponnet et al. (2016) estudien la producció oral de l'MDO en hindi en parlants L2 (amb diferents L1 sense MDO) que viuen a Índia (context immersiu en hindi) i a Bèlgica (context no immersiu) (**hindi L2**). Els resultats demostren que tots els aprenents tenen problemes a l'hora de saber en quines condicions s'usa o s'omet la marca en hindi, fins i tot en els parlants que han estat més exposats a aquesta llengua perquè viuen a l'Índia. També és interessant destacar la investigació de Chung (2020), que estudia l'adquisició de l'MDO en coreà en parlants d'anglès (**anglès L1-coreà L2**). Els resultats d'una tasca de decisió forçada i d'una tasca de descripció oral presenten patrons molt variables i allunyats dels nadius de coreà, fet que indica que el sistema de l'anglès, sense MDO, interfereix en l'adquisició de l'MDO en coreà. També s'han dut a terme treballs sobre el turc com a L2. Gürel (2000) i Haznedar (2006) reporten que els parlants d'anglès (**anglès L1-turc L2**) tenen dificultats a l'hora d'adquirir el sistema complex d'MDO del turc, ja que ometen sovint la marca. Papadopoulos et al. (2011) mostren que els parlants de grec (**grec L1-espanyol L2**), llengua que no té MDO, però sí sistema de cas, també tenen problemes a l'hora d'usar l'MDO en turc, aparentment lligats a la competència.

En resum, sembla que en el que Mardale i Karatseras (2020) anomenen escenari asimètric, és a dir, quan entren en contacte una llengua amb MDO (l'L2 en aquest cas) i una llengua sense MDO (l'L1 en aquest cas), hi ha una dificultat evident per adquirir correctament la marca, que veiem en una variabilitat entre l'ús i l'omissió de la marca i l'adquisició incompleta dels trets que regulen l'MDO. Volem destacar que la majoria d'estudis han posat èmfasi en la sobreomissió de la marca, que seria una transferència directa de l'L1, però alguns dels estudis acabats de revisar han revelat que la dificultat també es troba en saber quan no s'ha d'usar la marca, ja que hi ha parlants que accepten i usen la marca en objectes amb què la marca és en principi agramatical.

3.4.1.2. Quan l'L1 té MDO

S'ha suggerit que la dificultat per adquirir l'MDO en espanyol depèn de la no existència d'MDO en l'L1, com hem repassat en la secció anterior, però també de la distribució de l'MDO en les L1 que en tenen, com veurem a continuació. Es tractaria de l'escenari simètric plantejat per Mardale i Karatseras (2020).

L'estudi de Nediger et al. (2019), presentat a la secció anterior, compara l'adquisició de l'MDO en espanyol en un grup de parlants L2 que tenen l'anglès com a L1 (llengua sense MDO) i un grup que tenen el portuguès brasiler com a L1 (llengua que assumirem que té MDO²³) (**portuguès L1-espanyol L2**). Els resultats d'una tasca d'acceptabilitat, una tasca d'acceptabilitat amb context i una tasca de producció escrita guiada revelen que aquests parlants tenen dificultats per adquirir l'MDO en espanyol i no mostren cap avantatge respecte als parlants d'anglès.

Montrul (2019) investiga l'adquisició de l'MDO en espanyol en parlants que tenen el romanès com a L1 (**romanès L1-espanyol L2**) amb diferents nivells de competència d'espanyol i que resideixen a Romania. Les dues llengües tenen MDO, regulat per les mateixes propietats (animacitat i especificitat), però amb distribucions parcialment diferents. En romanès, al contrari que en espanyol, els objectes [+animats, +definit] reben marca opcionalment, així com els objectes [+animats, -definit], i els pronoms demostratius, personals i relatius reben sempre marca, siguin objectes animats o inanimats. A partir d'un estudi sobre diferents nivells lingüístics (producció, comprensió, acceptabilitat) descobreix que, al contrari que els parlants anglesos, alemanys i grecs, els parlants romanesos sí que adquireixen correctament la distribució de l'MDO en espanyol, especialment els parlants amb un nivell més avançat, fet que l'autora relaciona amb una transferència facilitadora del romanès a l'espanyol.

López Otero (2022) també explora l'**adquisició** de l'MDO en espanyol com a L2, aquest cop en migrants **romanesos** que viuen a Espanya. S'ha de diferenciar de l'estudi anterior, ja que en aquest cas es tracta de parlants que aprenen l'L2 en un context natural i immersos en la llengua. Amb un disseny bidireccional²⁴, i a diferència del treball anterior, l'autor conclou que els parlants mostren efectes d'influència del romanès a l'espanyol en el coneixement gramatical receptiu i productiu: en espanyol

²³ Per a alguns autors el portuguès no té MDO però té un fenomen similar, la realització d'OD anafòrics (vegeu Schwenter, 2014), i per a altres autors sí que en té (la marca *a*) però en casos molt excepcionals (Iemmolo, 2010; Perini, 2002). Segons Iemmolo (2010), basant-se en Mira et al. (2003), el portuguès peninsular usa MDO amb el pronom relatiu quem, amb pronoms personals quan hi ha una duplicació amb clític o quan l'objecte està topocalitzat o dislocat i reprès amb un clític. Cyrino i Irimia (2019) demostren que el portuguès del Brasil ha mantingut l'MDO en alguns contextos de manera obligatòria (coordinacions, comparacions i quantificadors universals) i en d'altres de manera opcional (amb alguns verbs i amb quantificadors existencials), sempre regulat per l'animacitat. Iemmolo (2010) també apunta que l'MDO apareix amb pronoms dislocats en aquesta varietat. Per aquests motius, classifiquem el portuguès dins de les llengües amb MDO.

²⁴ Els resultats en romanès els detallarem a la secció següent (§3.4.3.2.1).

accepten i produeixen oracions agramaticals en les condicions que l'espanyol i el romanès divergeixen. És a dir, els parlants transfereixen del romanès l'opcionalitat de la marca en objectes [+definit] i la possibilitat de marcar objectes inanimats.

També en un context d'immersió, Judy i Iverson (2020) estudien l'adquisició de l'MDO en espanyol en migrants amb el persa com a L1 (**persa L1-espanyol L2**), llengua en què l'MDO segueix únicament l'escala d'estabilitat referencial, però no l'escala d'animacitat. Els autors demostren que els parlants accepten l'MDO en objectes inanimats, i ho atribueixen a una possible influència del persa, que marca tots els objectes específics, siguin animats o inanimats.

Per acabar amb l'espanyol, també s'ha investigat l'adquisició de l'MDO en parlants que tenen el turc com a L1 (**turc L1-espanyol L2**), una llengua amb MDO guiat únicament per l'estabilitat referencial (és a dir, marca els objectes [+específics] siguin animats o inanimats); per tant, aquests parlants han d'afegir el tret [+animacitat] a la seva representació de l'MDO quan aprenen espanyol. Montrul i Gürel (2015)²⁵ duen a terme una tasca de comprensió escrita, una tasca de producció escrita i una tasca d'acceptabilitat bimodal i conclouen que, a diferència d'altres llengües, els parlants de turc sí que són capaços d'adquirir la distribució correcta de l'MDO en espanyol fins i tot amb un nivell baix de competència, cosa que indica que afegir el tret [+animacitat] no suposa un gran problema per a aquests parlant. Volem afegir, però, que si ens fixem en els resultats de les condicions que divergeixen les dues llengües, notem que els parlants de turc cometent errors atribuïbles a la seva L1: marquen objectes inanimats, no marquen objectes [+definit] animats, jutgen amb valors baixos els objectes [-definit] no marcats i jutgen amb valors més alts els objectes [-animats] amb marca. Pensem que aquests matisos en els resultats estan en línia amb la influència que mostren els parlants de persa de la seva L1. Sense tenir en compte les divergències en aquestes condicions i assumint que els parlants de turc adquireixen fàcilment l'MDO en espanyol, ens hauríem de qüestionar per què tenen més facilitat per adquirir l'MDO que els parlants de persa, parlants que tenen una L1 molt similar al turc pel que fa a l'MDO.

A banda de l'espanyol, però, també s'ha analitzat l'adquisició de l'MDO en altres llengües. Ciovarnache i Avram (2013) estudien l'adquisició de l'MDO en persa en

²⁵ Els participants d'aquest estudi saben anglès i, per tant, l'espanyol en realitat és l'L3.

parlants adults que tenen el romanès com a L1 (**romanès L1-persa L2**). Les dues llengües presenten MDO, però mentre que el persa es guia únicament per l'especificitat, el romanès està restringit per l'especificitat i, en grau més baix, l'animacitat, com hem detallat anteriorment. A més, en persa l'MDO apareix obligatòriament en més nivells de l'escala que en romanès (els objectes [+definit] en romanès es marquen opcionalment i en persa es marquen obligatòriament). Els autors mostren que, en l'acceptabilitat, els parlants de romanès de nivell avançat no transfereixen la restricció de l'animacitat al persa i usen correctament l'MDO, però els aprenents principiants o de nivell intermedi sí que presenten influència del romanès. Posteriorment, Avram i Ciovârname (2017) estudien la mateixa combinació de llengües (L1 romanès-L2 persa) però en la producció. Com en l'estudi previ, els parlants L2 no acaben d'usar correctament l'MDO: és cert que no transfereixen la restricció d'animacitat (necessària en romanès però no en persa), però sí que hi ha una lleugera transferència del tall en l'escala d'estabilitat del romanès al persa. Les subtils diferències entre aquests dos estudis ens demostren la importància d'estudiar dades de diferent naturalesa (i, per tant, de coneixement) mitjançant diferents proves, és a dir, és important triangular les dades per obtenir un retrat més complet i complementari.

Tenint en compte aquests resultats, juntament amb els resultats sobre L1 romanès-L2 espanyol, tot sembla indicar que reconfigurar els dos mateixos trets compartits per totes dues llengües és problemàtic, de la mateixa manera que també ho és haver d'inhibir un dels trets de l'L1.

Finalment, també s'ha estudiat la combinació de llengües **L1 espanyol - L2 xinès**. El xinès presenta MDO només quan l'objecte és preverbal. Cuza et al. (2018), tot i la distància lingüística entre el xinès i l'espanyol, actuen de manera similar al grup control de monolingües d'espanyol tant a nivell d'acceptabilitat com de producció. En la tasca d'acceptabilitat, accepten correctament la marca amb objectes [+animats] i accepten correctament l'omissió amb objectes [-animats], però mostren indecisió quan els objectes [+animats] no porten marca i els objectes [-animats] la porten. En la tasca de producció guiada, usen de manera molt acurada la marca en objectes [+animats] i l'ometen correctament en objectes [-animats] en posició canònica, però en canvi l'usen més en objectes [-animats] desplaçats a l'esquerra. Aquest ús incorrecte de la marca està

causat per influència del xinès (Jia et al. 2020), que marca els objectes inanimats dislocats. Els autors, basant-se en Liceras i Alba de la Fuente (2015), conclouen que el factor crucial no és la proximitat tipològica, sinó la similitud tipològica en termes del tipus de tret que les llengües tenen (en aquest cas, MDO)²⁶.

En definitiva, sembla que l'MDO és un fenomen vulnerable a la influència translingüística en parlants no nadius en diferents nivells lingüístics (acceptabilitat, producció, processament). Abans hem pogut observar amb l'estudi de diverses llengües que l'MDO és més difícil d'adquirir si l'L1 no presenta MDO (anglès, alemany, grec). Ara hem comprovat que quan l'L1 presenta MDO (portuguès, xinès, romanès, turc, persa) sembla que la dificultat per dominar els contextos en què apareix l'MDO en l'L2 disminueix, però malgrat això els parlants són incapaçs de prevenir completament la influència de la seva L1 i/o d'adquirir completament els trets que regulen l'MDO en l'L2. En aquests casos, sembla que la vulnerabilitat de l'MDO depèn tant del nivell de competència dels parlants com dels factors que regulen l'MDO. En cap cas, però, s'arriba al nivell dels nadius.

Tots aquests resultats són força consistents amb els principis de la Hipòtesi de Reassemblatge de Trets²⁷ (Lardiere, 2009), com apunten Guijarro-Fuentes (2012), Montrul (2019), Montrul i Gürel (2015) o López Otero (2022). Recordem que els trets involucrats en l'MDO existeixen en les diverses L1 que acabem de presentar (animacitat, definitud, telicitat, etc.) i, per tant, a priori no haurien de suposar cap problema, com apunta Guijarro-Fuentes (2012). Els parlants L2, però, acabem de veure que presenten dificultat per adquirir l'MDO. Això s'explica perquè han de redistribuir els trets per capturar la distribució de l'MDO en l'L1. Per a Guijarro-Fuentes (2012), el nombre de trets que s'han de reassemblar, la configuració de la complexitat i/o la dificultat intrínseca en els trets en qüestió poden incrementar la dificultat en l'adquisició i necessitar un període més llarg d'exposició a l'L2. De fet, això coincideix també amb els millors resultats en parlants que tenen MDO en l'L1 (especialment amb trets

²⁶ A la secció 3.4.3.1. reportarem els resultats del mateix estudi amb parlants d'herència de portuguès.

²⁷ D'acord amb la Hipòtesi de Reassemblatge de Trets, els parlants L2 busquen equivalents morfològics dels trets de l'L1 a l'L2. En un inici assumeixen que els valors són els mateixos que els de l'L1. Quan els aprenents s'adonen de les diferències entre les dues gramàtiques, reconfiguren els trets de la forma en què estan representats en l'L1 en noves configuracions formals en l'L2.

parcialment coincidents entre l'L1 i l'L2) i en els parlants amb una competència més elevada.

3.4.2. L'erosió de l'MDO en parlants nadius: els efectes de l'L2 a l'L1

De la mateixa manera que l'L1 interfereix en l'adquisició d'una L2 amb MDO, alguns autors s'han preguntat si una L2 sense MDO pot influenciar una L1 amb MDO en circumstàncies de llarga exposició a l'L2, el que es coneix com a erosió (*attrition* en anglès).

Un dels primers estudis a detectar que l'MDO és un tret que pot patir erosió va ser Grosjean i Py (1991), que se centren en la producció com en l'acceptabilitat de parlants migrants espanyols en una regió de parla francesa de Suïssa (**L1 espanyol – L2 francès**²⁸). Montrul i Sánchez-Walker (2013) i Montrul (2014) també analitzen l'MDO en espanyol en adults, en el seu cas en migrants als EUA en edat adulta (**L1 espanyol – L2 anglès**), i els comparen amb parlants d'herència (resultats que presentem a la secció 3.4.3.1.1). Observen que produeixen errors d'omissió de la marca i de comprensió, en consonància amb Grosjean i Py (1991). Com a novetat, i crucialment, les autores mostren que l'erosió de l'MDO és més intensa com més elevada és l'exposició a l'anglès. En línia amb aquesta proposta, Ortiz Vergara (2013) investiga la producció oral de l'MDO en parlants d'espanyol adults que resideixen als EUA, i els compara amb parlants d'herència (resultats que presentem a §3.4.3.1.1). L'autora conclou que aquests parlants, que tenen coneixements molt baixos d'anglès, no presenten erosió de l'MDO.

Jegersky (2018) duu a terme una tasca d'acceptabilitat i una tasca de lectura autoadministrada amb parlants bilingües tardans espanyol-anglès (parlants que han nascut en un país de parla espanyola i que han migrat als EUA d'adolescents), que amb parlants d'herència (exposats a l'anglès no més tard dels 5 anys)²⁹. Les troballes suggereixen que els bilingües tardans són capaços de fer judicis de gramaticalitat sobre oracions amb i sense MDO correctament, però que l'MDO pot presentar certa erosió en

²⁸ El francès es descriu tradicionalment com a llengua sense MDO, tot i que Iemmolo (2010) i Laca (2006) apunten que la marca es pot fer servir en contextos molt específics en algunes varietats regionals del sud-oest de França, de Suïssa i de Brussel·les. Sigui com sigui, la distribució és més restrictiva que en espanyol.

²⁹ Els resultats dels parlants d'herència els presentem a la secció 3.4.3.1.1.

el processament, ja que no presenten sensibilitat als objectes [+animats] sense MDO, cosa que es pot atribuir a la influència de l'anglès.

Contràriament, Jegerski i Sekerina (2019) estudien el processament de l'MDO amb un estudi de seguiment ocular també en bilingües tardans espanyol-anglès i parlants d'herència (resultats que presentem més endavant a la secció 3.4.3.1.1). En aquest cas, els resultats suggereixen que els bilingües tardans usen l'MDO com a pista gramatical a l'hora de processar oracions interrogatives (*¿A quién salvó el..?* vs. *¿Quién salvó al...?*). A més, no mostren erosió en les respostes verbals. Semblantment, Chamorro et al. (2015), amb una tasca d'acceptabilitat i una tasca de seguiment ocular, observen que els parlants d'espanyol immersos en un context de parla anglesa (Regne Unit) són invulnerables a l'erosió de l'MDO, tant a nivell de processament com a nivell representacional.

Les divergències entre els estudis sobre aquest perfil de parlants podrien estar relacionats amb la quantitat d'exposició i/o la competència en la llengua objecte, que com hem observat anteriorment (§3.2.2) són dos factors crucials. Els parlants dels treballs de Montrul (2013, 2014) reporten haver estat exposats a l'anglès 20 anys, mentre que els de Chamorro et al. (2015) o Jegerski i Sekerina (2019) tan sols 5 anys. Ortiz Vergara (2013) no reporta l'exposició a l'anglès, però afirma que tenen un nivell molt baix d'anglès. Per tant, podria ser que una menor exposició a l'anglès i/o una menor competència en aquesta llengua inhibeixi la potencial influència de l'L2 en l'L1. De fet, Montrul et al. (2015) reconeixen que l'erosió en migrants adults apareix quan el període de residència en el nou país és considerable, al voltant dels 10 anys.

En un context diferent, però encara sobre l'espanyol, Irizarri van Suchtelen (2016) estudia l'MDO en parlants d'espanyol que viuen als Països Baixos (crucialment, més de 30 anys abans) i els comparen amb parlants d'herència³⁰ (**L1 espanyol-L2 holandès**). Cal tenir en compte que l'holandès actual no té marca de cas, a diferència de l'alemany. Els resultats mostren un percentatge d'encerts del 100% en l'ús de la marca amb objectes [+definit], tot i que és cert que s'intueix certa sobreomissió de la marca amb els objectes [-definit] (on la marca és opcional) en comparació amb el grup control de

³⁰ Els resultats dels parlants d'herència els comentem a la secció corresponent (§3.4.3.1.1).

monolingües d'espanyol. Davant d'aquests resultat podem afirmar que es pot mantenir l'MDO en contextos en què la marca és categòrica fins i tot després d'estar exposat durant un període molt llarg a una L2 sense MDO, però que l'MDO pot veure's erosionat en contextos en què la marca és més variable.

A banda de l'espanyol, també s'ha estudiat l'erosió de l'MDO en altres llengües. Sobre el **romanès**, Montrul i Bateman (2020) comparen adults romanesos que resideixen als EUA amb parlants d'herència³¹ (**L1 romanès – L2 anglès**). Els resultats de dues tasques de producció (oral i escrita) i una tasca de comprensió bimodal (oral/escrita) demostren que gairebé no produeixen errors ni en la tasca de producció oral ni en l'escrita, i comprenen correctament al voltant del 80-90% de les oracions. De nou, ens trobem davant de parlants que han estat exposats menys de 10 anys a l'anglès, en línia amb els migrants de parla espanyola, que no presenten erosió.

També sobre el romanès, Avram et al. (2022) estudien adults que han migrat a França (crucialment, menys de 10 anys, com en l'estudi anterior) a partir de narracions orals i parlants d'herència³² (**L1 romanès – L2 francès**). Les troballes, que se centren en contextos que estan experimentant un canvi en la varietat monolingüe de romanès, revelen de nou que els adults no presenten erosió de la marca, sinó que mantenen l'opcionalitat que revelen els monolingües que resideixen a Romania.

El treball bidireccional de López Otero (2022) que hem presentat a la secció anterior (§3.4.1.2) investiga també l'MDO en romanès en migrants romanesos que viuen a Espanya (**L1 romanès – L2 espanyol**). Aquest estudi és interessant perquè a diferència dels altres, investiga dues llengües amb MDO, però amb distribucions diferents: recordem que en romanès preval l'escala d'estabilitat referencial i, per això, els objectes [+definit] es marquen opcionalment i els pronoms es marquen sempre, fins i tot si són [-animats]. Per als autors les troballes apunten cap a una transferència de l'espanyol, que no marca els pronoms inanimats: els parlants mostren més opcionalitat de la marca amb els pronoms animats i inanimats (i mantenen l'opcionalitat en els SNs [+definit]). Per a nosaltres l'espanyol no explica per què baixa l'ús de la marca també amb els pronoms animats. Sembla que en aquest context, en què entren en joc dues llengües

³¹ Els resultats dels parlants d'herència els comentem més endavant (§3.4.3.1.1).

³² Els resultats dels parlants d'herència els comentem a la secció corresponent (§3.4.3.1.1).

amb MDO, el sistema de l'L1 es torna vulnerable a l'altra llengua, potser perquè han estat exposats a l'L2 durant un període força llarg. Volem destacar que el disseny demostra l'asimetria en funció de la naturalesa de les dades: la influència de l'L2 a l'L1 són més clars en la producció que en l'acceptabilitat.

Per explicar aquests resultats, López Otero (2022) parteix de dues propostes. D'una banda, seguint de nou la Hipòtesi de Reasseblatge de Trets, argumenta que els parlants de romanès dissocien l'estabilitat referencial com a desencadenant de l'MDO en romanès i reassemblen en el seu lloc l'animacitat, el tret principal de l'espanyol. D'altra banda, l'asimetria entre l'acceptabilitat i la producció l'explica a partir de la Hipòtesi d'Alineaments Bilingües (Sánchez, 2019). Aquesta hipòtesi proposa que la naturalesa dinàmica de les representacions bilingües és el resultat dels alineaments bilingües, unitats d'emmagatzematge que contenen informació que pertany a diferents components lingüístics (forma fonètica/morfologia, trets lèxics, semàntics i sintàctics, i estructura informativa) i que els bilingües els coactiven constantment. Per a l'autor, donat que els alineaments són dinàmics i susceptibles a la variació, la hipòtesi explica l'asimetria que detecta entre la tasca d'acceptabilitat i la de producció: la constant coactivació dels trets en les dues llengües porta a patrons alternatius en la producció de l'L1, però no impedeix que tinguin una representació gramatical adequada de l'MDO en l'L1. López Otero conclou que l'accés als trets es perd progressivament, primer en la producció i després en l'acceptabilitat, abans de convertir-se en parlants erosionats (Schmid, 211) i perdre l'accés als trets definitivament.

En un context d'immersió, Montrul et al. (2012) administren una tasca de narració oral i una tasca d'acceptabilitat bimodal a adults parlants d'hindi que viuen als EUA des de fa vora 15 anys (**L1 hindi – L2 anglès**). Els resultats mostren que pràcticament aquests parlants no cometen errors. Posteriorment, Bhatia i Montrul (2020) estudien la comprensió de l'MDO en el mateix perfil de participants i, de nou, els resultats no revelen signes d'erosió. Per això, les autores conclouen que l'MDO no està subjecte a l'erosió en hindi.

Recentment, també s'ha estudiat el turc. Coşkun Kunduz i Montrul (2022) estudien l'MDO en parlants de turc que resideixen als EUA i en infants i adults parlants

d'herència³³ (**L1 turc-L2 anglès**). Els resultats demostren que no mostren erosió de la marca ni en la comprensió ni en la producció.

Finalment, és interessant el treball de Montrul et al. (2015), que compara migrants que viuen als EUA i que tenen com a L1 l'espanyol, l'hindi i el romanès (**L1 espanyol – L2 anglès, L1 hindi – L2 anglès, L1 romanès – L2 anglès**). Les autores analitzen dades d'acceptabilitat bimodal (visual i escrita) i mostren que l'únic grup que presenta certa omisió de la marca (i, per tant, erosió) són els parlants d'espanyol i a nivells similars que els parlants d'herència (resultats que reportem a §3.4.3.1.1), a diferència del romanès i l'hindi, que no presenten omisió de la marca. Les diferències entre els parlants d'espanyol i d'hindi es podrien explicar pels anys viscuts als EUA (que era substancialment diferent entre els dos grups), però aquest factor no explicaria les diferències entre els parlants d'espanyol i romanès (que eren més comparables en edat i anys de residència). Per això, les autores conclouen que els factors lingüístics interns i externs juguen un paper important en aquests canvis en el sistema d'MDO i suggereixen que les propietats estructurals de l'MDO expliquen el grau d'erosió de la marca en cada llengua, més que els factors externs.

Resumidament, sembla que l'MDO del sistema de l'L1 pot patir erosió o influència de l'L2, però que això depèn d'una multiplicitat de factors. En primer lloc, quan l'L1 entra en contacte amb una llengua sense MDO (un escenari asimètric, com ara anglès→espanyol, anglès→hindi, anglès→turc, francès→romanès) sembla que l'erosió és difícil que aparegui. El fet que s'hagin fet diversos estudis similars ens ha permès comprovar, però, que l'erosió pot aparèixer (però no sempre) quan els parlants porten vivint al país d'arribada un període molt llarg (més de 10 anys) (vegeu López Otero, 2022 per a una conclusió similar), tot i que els primers signes apareixen en el processament en línia uns anys abans. A més, l'erosió sembla que apareix més fàcilment en els contextos en què la marca no és categòrica.

En segon lloc, quan l'L1 entra en contacte amb una altra llengua amb MDO (un escenari simètric en què les dues llengües presenten sistemes diferents d'MDO, com ara espanyol→romanès), la vulnerabilitat de l'MDO també es fa evident, especialment en

³³ Els resultats dels parlants d'herència els presentem a la secció 3.4.3.1.

contextos en què la marca és categòrica (quan és opcional roman igualment opcional). L'estudi de López Otero (2022), a més, ens permet afirmar que la influència pot ser bidireccional, ja que anteriorment hem vist que l'L2 també es veia afectada.

En conjunt, aquestes investigacions ens demostren la importància de: 1) comparar les diverses combinacions lingüístiques, 2) contemplar diferents perfils de parlants que siguin comparables entre les combinacions lingüístiques, 3) avaluar diferents nivells lingüístics (acceptabilitat, producció, processament), i 4) sempre que sigui possible, avaluar diferents estructures lingüístiques.

3.4.3. L'MDO en parlants bilingües primerencs

3.4.3.1. En societats monolingües: els parlants d'herència

3.4.3.1.1 Quan la llengua majoritària de la societat no té MDO

Els parlants d'herència són bilingües (simultanis o seqüencials) que han estat exposats a una llengua minoritària a casa des del naixement i a una llengua dominant de la societat des del naixement o la infantesa (Montrul, 2016; Valdes, 2001). Sovint aquests parlants no arriben a assolir el mateix nivell de competència que els monolingües (Arechabaleta Regulez, 2020), i per això diversos investigadors s'han preguntat si són capaços d'adquirir el sistema d'MDO de la seva L1, la llengua minoritària.

La combinació de llengües més estudiada en parlants d'herència ha estat **l'espanyol-anglès**. Aquesta combinació proporciona un context ideal per estudiar la transferència entre llengües, ja que la llengua majoritària (l'anglès) no té MDO i la minoritària (l'espanyol) sí que en té. Un dels primers treballs va ser el de Montrul (2004), on s'evidencia que els parlants d'herència adults que viuen als EUA (amb un nivell intermedi i avançat d'espanyol) ometen la marca en la producció oral. Montrul i Bowles (2009) corroboren aquests resultats, també en els judicis de gramaticalitat: efectivament, els parlants no tenen clars els judicis sobre l'MDO i ometen l'MDO en contextos en què és obligatori (fins i tot els parlants amb un nivell avançat). Montrul (2014) complementa aquests resultats amb una tasca de comprensió i una tasca de producció escrita i confirma que ometen sovint la marca però, a més, cometen errors de comprensió, hagin estat exposats a l'anglès des del naixement o no. Hur (2020) investiga el mateix perfil de parlants i demostra que presenten una elevada omissió de la marca en contextos

obligatoris en la producció escrita; a més, la freqüència verbal, que és un dels factors que analitza, no és determinant. Cal destacar també que a Montrul (2023) s'inclouen resultats de parlants d'espanyol de diferents varietats (ja que els seus estudis previs eren sobre parlants de la varietat mexicana) i confirma que l'MDO en espanyol s'omet freqüentment en les diverses varietats, tant en els parlants d'herència (independentment de l'edat d'inici d'adquisició i la competència) com en parlants migrants de primera generació, cosa que pot suggerir que es tracta d'un canvi força generalitzat.

Aquesta vulnerabilitat de l'MDO en espanyol apareix també a l'hora de processar oracions relatives. Perpiñán i Moreno-Villamar (2013) estudien la comprensió de l'MDO en oracions relatives també en parlants d'herència d'espanyol que viuen als EUA. Les autores conclouen que l'MDO és vulnerable a l'L2, ja que no es processa correctament en les oracions relatives amb ordre marcat (quan l'objecte precedeix el verb: OVS, SOV).

També hi ha parlants d'herència d'espanyol al Regne Unit. Tot i que la llengua majoritària és la mateixa que als EUA, sembla que el sistema d'MDO es veu afectat de manera diferent. Guijarro-Fuentes i Marinis (2011) observen que, a diferència dels estudis reportats fins ara, presenten una precisió força alta pràcticament en totes les condicions i que no hi ha una correlació entre el baix percentatge d'errors i l'*input* rebut a casa ni els anys d'educació en espanyol. Guijarro-Fuentes et al. (2017) amb el mateix perfil de parlants suggereixen de nou que no hi ha diferències substancials amb els parlants monolingües, aquesta vegada en l'acceptabilitat. Tots aquests errors per als autors indiquen un retard en l'adquisició de l'MDO en els parlants d'espanyol, tot i que a parer nostre en realitat és un senyal de la variabilitat que mostren certs contextos semàntico-pragmàtics.

A banda de tasques de judicis de gramaticalitat i de producció, també s'han dut a terme algunes tasques *online*. Sagarra et al. (2017) conclouen, en el mateix treball reportat a la secció 3.4.1.1 sobre els parlants L2, que els parlants d'herència d'espanyol dels EUA mostren un processament (pel que fa al temps de lectura) que es troba entre els monolingües i els parlants d'L2. Semblantment, l'estudi presentat també anteriorment de Jegerski (2015) revela que l'MDO és complex de processar: els parlants d'herència només són sensibles als ODs inanimats amb MDO, però no als ODs animats sense

MDO. Les dades d'acceptabilitat d'aquest mateix estudi, a més, suggereixen certa tendència a l'opcionalitat de la marca amb objectes [+definit].

També en la investigació presentada anteriorment (§3.4.1.1 sobre els parlants L2) de Jegerski i Sekerina (2019), que avaluen la producció i el processament amb un estudi de seguiment ocular, s'observa que els parlants ometen en alguns casos la marca, tot i que l'usen al voltant del 80%³⁴, però l'usen per anticipar l'objecte en preguntes interrogatives. Arechabaleta Regulez (2020) també analitza l'adquisició de l'MDO amb un estudi de seguiment ocular i, efectivament, sembla que els participants són *menys* sensibles (que no insensibles) als objectes [+animats] sense MDO en oracions SVO que els parlants monolingües, tot i que són igual de sensibles que els monolingües en oracions VSO.

L'estudi d'Arechabaleta Regulez i Montrul (2023), introduït també a la secció 3.4.1.1 sobre els parlants L2, conclou que els parlants d'herència ometen sovint la marca amb objectes animats, tot i que menys que els parlants L2, i també empren de vegades la marca amb objectes inanimats. Amb la tasca d'acceptabilitat revelen una dificultat per rebutjar objectes animats sense marca i objectes inanimats amb marca, però inferior que en els parlants L2. A més, són sensibles a l'MDO en el processament en línia, cosa que indica que la tenen integrada. A partir de la comparació dels tres estudis, afirmen que existeixen asimetries segons la tasca experimental: s'accepten oracions que s'usen poc i, a més, són conscients de les violacions gramaticals durant el processament; a banda, en la producció, troben que la competència és rellevant (menys que en els parlants L2), però no en l'acceptabilitat ni en el processament.

El coneixement de l'MDO en aquests parlants, però, sembla que pot millorar. En primer lloc, Montrul i Bowles (2010) proporcionen una instrucció explícita el mateix dia de la prova i demostren que els resultats milloren i arriben a nivells similars als nadius en les condicions gramaticals, malgrat que no sabem els resultats a llarg termini.

En segon lloc, Ortiz Vergara (2013) demostra amb una tasca de producció oral que l'MDO millora amb l'edat, però que l'adquisició és incompleta. Semblantment, en el

³⁴ Volem destacar que no podem considerar errors l'omissió de la marca, ja que les autores proporcionen un únic exemple on els objectes són animals i al capítol 2 hem vist que és un context on la marca és opcional.

mateix estudi de Montrul i Sánchez-Walker (2013) sobre migrants als EUA presentat anteriorment (§3.4.2), les autores exploren l'MDO en parlants d'herència infants i adults. Les troballes evidencien que els infants i adult sovint ometen la marca en la producció oral, es tracti de bilingües simultanis o seqüencials, cosa que a parer nostre indica que l'edat d'inici d'adquisició no està relacionada amb l'omissió de l'MDO. A més, revelen que els adults usen més correctament l'MDO que els infants; per tant, sembla que hi ha un desenvolupament de l'MDO fins a l'adolescència. De fet, Ticio (2015) estudia l'adquisició de l'MDO en espanyol en infants bilingües espanyol-anglès (1;1-4;6) a partir del corpus CHILDES i observa que mentre que el grup de monolingües utilitza l'MDO correctament el 70% de les vegades, el grup de bilingües només ho fa el 25% i els errors sempre són d'omissió de la marca; per això, sembla que l'adquisició és incompleta com a mínim fins als 4;6 anys.

En tercer lloc, l'estudi mencionat anteriorment de Hur (2020) a la secció 3.4.3.1.1 també fa palesa la millora a mesura que millora la competència lingüística dels parlants, tot i que els parlants no arriben a dominar l'MDO com els monolingües.

Sigui com sigui, tal com argumenta Montrul en els diversos estudis que ha dut a terme, els errors dels parlants d'herència d'espanyol-anglès podrien ser deguts a una quantitat d'*input* insuficient, així com a una transferència de l'anglès. Afegeix, a més, que podria haver-hi un efecte de la qualitat de l'*input* (entesa per nosaltres com el grau de similitud amb la varietat monolingüe). De fet, hem vist anteriorment que els migrants als EUA poden mostrar un sistema d'MDO erosionat. Tenint en compte que són la font d'*input* dels parlants d'herència, podria ser que els parlants d'herència adquireixin una varietat d'espanyol amb l'MDO ja erosionat. Ara bé, Ortiz Vergara (2013) compara l'MDO d'infants parlants d'herència i el dels seus pares i conclou que els fills no reben *input* erosionat i, per tant, l'omissió en els infants ha de ser causada per l'elevada exposició a l'anglès. Arribats a aquest punt, en què sembla que hi hagi resultats contradictoris, Montrul (2023) suggereix la possibilitat que els parlants d'herència transfereixen l'omissió de l'MDO als migrants de primera generació i que, per tant, els parlants d'herència (és a dir, els fills) contribueixen al canvi gramatical dels seus pares.

En un context lingüístic diferent, l'estudi de Pomino et al. (2018) presentat anteriorment a la secció 3.4.1.1 sobre els parlants L2, investiga amb una tasca d'acceptabilitat

l'adquisició de l'MDO en parlants **d'herència d'espanyol que viuen a Alemanya**. Sembla que aquests parlants dominen l'MDO de manera similar als monolingües, a diferència dels parlants d'herència anglès-espanyol, tot i que mostren una tendència menys categòrica a l'hora d'acceptar o rebutjar les oracions. Per als autors, podria ser que el fet que l'alemany també marqui els objectes (tot i que no amb una marca morfològica lliure) faciliti l'adquisició de l'MDO en espanyol.

Per acabar amb els parlants d'herència d'espanyol, l'estudi presentat a la secció 3.4.1.1 sobre parlants L2 d'Irizarri van Suchtelen (2016) també analitza l'MDO en parlants **d'herència d'espanyol que viuen als Països Baixos**. Els resultats revelen que gairebé no ometen la marca amb objectes [+animats, +definit] (en què la marca és obligatòria), però sí que l'ometen més sovint (però no freqüentment) amb objectes [+animats, -definit] (en què la marca és opcional). A més, la comparació entre bilingües simultanis i seqüencials, posa de manifest que quan s'omet la marca, ho fan més habitualment els bilingües simultanis (contra Montrul i Sánchez-Walker, 2013 i Ortiz Vergara, 2013), cosa que ens posa sobre la pista que l'edat d'inici d'adquisició del bilingüisme podria ser rellevant en alguns contextos.

Abans de canviar de llengua, volem destacar que pel que fa a l'ús o acceptació de la marca amb objectes inanimats, els resultats són contradictoris. Els parlants de Pomino et al. (2018) no accepten els objectes inanimats amb marca i els participants d'Ortiz Vergara (2013) i de Montrul i Sánchez-Walker (2013) no l'usen. Ara bé, els participants de Montrul i Bowles (2010) accepten la marca en aquest context i els participants d'Irizarri i Suchtelen (2016) l'usen però en percentatges molt baixos. L'ús de la marca en aquests contextos per a Montrul (2023) es pot deure a l'evolució diacrònica de l'MDO en certes varietats de l'espanyol, que comencen a marcar objectes [-animats]. Cal tenir en compte, però, que els resultats sobre els parlants L2 han revelat que també hi ha dificultats per no usar la marca en objectes inanimats. No sabem, però, a quina varietat d'espanyol han estat exposats tots aquests aprenents.

També s'han fet estudis sobre parlants d'herència d'altres llengües amb MDO. Montrul et al. (2012) estudien **parlants d'herència d'hindi que viuen als EUA**. Els resultats mostren alts percentatges d'omissió de la marca i una alta acceptació d'oracions agramaticals sense marca. Amb el mateix perfil de parlants, Bhatia i Montrul (2020)

estudien la comprensió de l'MDO i detecten que els parlants d'herència simultanis presenten més dificultats que els seqüencials i que, per tant, hi ha un efecte de l'edat d'inici d'adquisició. De fet, els parlants bilingües que viuen a l'Índia, independentment de l'edat, mostren resultats similars als parlants d'herència seqüencials. Per a les autores, l'omissió de l'MDO es deu a la falta d'*input*.

Montrul i Bateman (2020), treball que també hem presentat a la secció 3.4.1.1 sobre parlants L2, investiguen també l'MDO en **parlants d'herència de romanès que viuen als EUA**. Dues tasques de producció (oral i escrita) i una tasca de comprensió (oral/escrita) revelen que els parlants cometen alguns errors tant en la producció oral i escrita com en la comprensió, especialment els bilingües simultanis. Com que les dades d'aquest estudi no mostren ommissió de l'MDO en els adults migrants de primera generació (dades reportades a §3.4.2 sobre l'erosió de l'L1), per a Montrul (2023) la variabilitat en els parlants d'herència no pot provenir de l'*input* dels pares.

En un altre context de llengua majoritària, el treball d'Avram et al. (2022) reportat anteriorment (secció 3.4.2 sobre l'erosió de l'L1) investiga també l'MDO en **parlants de romanès que viuen a França**, dividits en dos grups en funció de l'edat, a partir de les dades de narracions orals (centrades únicament en contextos en què la marca és opcional). Malgrat que els infants més joves usen la marca de manera molt similar als adults migrants, els infants més grans usen la marca significativament menys que aquest grup d'adults. Les troballes suggereixen que l'MDO no és vulnerable des de l'inici, sinó que s'afebleix amb el temps.

Arribats a aquest punt, és interessant tornar a posar sobre la taula l'estudi de Montrul et al. (2015), introduït anteriorment (§3.4.1.1 sobre parlants L2), perquè es compara també l'omissió de l'MDO entre els **parlants d'herència d'hindi, de romanès i d'espanyol que viuen als EUA**, un context en què l'anglès és la llengua majoritària. Les autores observen canvis estructurals de l'MDO en l'acceptabilitat dels parlants d'herència de tots els nivells, tot i que l'acceptació de l'omissió de l'MDO està més estesa en espanyol que en les altres dues llengües. Per tant, com en els parlants erosionats, sembla que l'MDO en espanyol és més vulnerable. Anteriorment, hem deixat oberta la pregunta sobre per què l'espanyol presenta més ommissió. Per a Montrul (2023) es pot explicar per una combinació de factors lingüístics interns i externs. En romanès, per exemple,

l'MDO apareix reforçat amb duplicació de clíctic, cosa que pot contribuir a la preservació de la marca. En hindi, no hi ha articles i l'MDO seria, en paraules de l'autora, més necessari estructuralment per marcar la definitud i l'especificitat. També hi hauria un efecte de la mida de la comunitat de parlants d'herència i la vitalitat lingüística, que és més gran en espanyol que en les altres dues llengües (vegeu Montrul, 2023: pàg. 244-259 per a una discussió detallada).

Canviant de combinació de llengües, Krause i Roberts (2020) estudien l'adquisició de l'MDO en **parlants d'herència de turc que viuen a Alemanya**. Una tasca d'acceptabilitat revela que no hi ha influència translingüística de l'alemany al turc i que presenten més precisió els parlants amb més competència en turc. Contràriament, en l'estudi presentat a la secció 3.4.2 sobre l'erosió de l'L1, Coşkun Kunduz i Montrul (2022), que també estudien **parlants d'herència de turc però que viuen als EUA**, els resultats sobre infants i adults demostren que, en la producció, els dos grups ometen sovint l'MDO i mostren força variabilitat. Donat que els pares no presenten omissió, per a les autores la inestabilitat de l'MDO és probable que es degui a un *input* insuficient durant els primers anys d'adquisició. A parer nostre, potser les diferències entre estudis es deuen a la naturalesa de les dades analitzades, però calen futures investigacions que aprofundeixin en aquesta qüestió.

La comunitat italiana migrada també és un bon exemple per estudiar l'MDO. Sorgini (2019) investiga diferents varietats de **l'italià** en parlants que viuen **al Canadà** i conclou que el friülà (amb MDO poc estès), l'abruzzese (amb algunes restriccions d'MDO) i el sicilià (amb l'MDO molt estès) no veuen erosionat l'MDO en contacte amb el francès (llengua sense MDO)³⁵.

Finalment, sobre una altra llengua, Chung (2020) examina l'MDO en **parlants d'herència de coreà que viuen als EUA** usant una tasca de decisió forçada i una tasca de descripció oral. Les troballes evidencien nivells molt similars als monolingües i millor que els parlants L2 (resultats presentats a §3.4.1 sobre parlants L2). Sembla, per tant, que aquests parlants d'herència tampoc mostren omissió de l'MDO.

³⁵ Recordeu que Iemmolo (2010) i Laca (2006) recullen contextos en què en algunes varietats de francès es pot utilitzar MDO, però són contextos molt restringits i minoritaris.

En resum, sembla que hi ha parlants d'herència més vulnerables a l'omissió de l'MDO que d'altres i que això depèn de la combinació de llengües, la llengua majoritària, l'edat, l'edat d'inici d'adquisició i, fins i tot, el tipus de dades analitzat. Donat que no tots els parlants d'herència veuen erosionat el sistema d'MDO de la seva llengua d'herència (fins i tot considerant llengües d'herència en el mateix context), el primer que podem deduir és que la llengua majoritària no és l'únic factor que provoca l'omissió. Per tant, quan els bilingües parlen una llengua que té MDO i una que no en té, els resultats poden fluctuar d'una correcta adquisició de l'MDO i impermeabilitat a la influència translingüística a una adquisició incompleta dels trets i una vulnerabilitat a la influència.

Les divergències entre estudis es poden donar per diferents motius. En primer lloc, pels nivells lingüístics avaluats: la producció sembla que presenta més ommissió que l'acceptabilitat. En segon lloc, l'edat dels parlants, ja que hem observat que amb els anys pot créixer l'omissió, potser per una major exposició a la llengua majoritària, tot i que també hem comprovat que pot millorar. En tercer lloc, l'edat d'inici d'adquisició, així com la competència lingüística, que hi pot estar lligada (però no sempre, vegeu §3.2.2), s'han mostrat en alguns casos determinants en l'omissió, ja que els bilingües seqüencials (exposats més tard a la llengua majoritària) de vegades són més precisos que els bilingües seqüencials. Finalment, sembla també important l'estructura lingüística analitzada: no és el mateix una oració en què la marca hauria de ser obligatòria que una en què és opcional. En definitiva, aquestes troballes ens demostren que estar en contacte amb una llengua sense MDO no sempre implica l'omissió del sistema de marcatge. En la secció següent comprovarem què passa quan la llengua majoritària de la societat té MDO.

3.4.3.1.2. Quan la llengua majoritària de la societat té MDO

És interessant saber què passa quan les dues llengües tenen un sistema d'MDO però regulat per condicions sintàctiques, semàntiques i/o pragmàtiques diferents, un escenari lingüístic com el que planteja l'MDO en espanyol i català. Malauradament, hi ha poques investigacions que hagin estudiat aquesta situació.

Un d'aquests treballs ha estat realitzat per Cuza et al. (2018) a **Brasil**, on la llengua majoritària és el portuguès, que recordem que usa l'MDO en casos molt excepcionals.

Examinen l'MDO en **parlants d'herència d'espanyol** i els comparen amb parlants xinesos que tenen l'espanyol com a L2 i viuen a la Xina (resultats presentats anteriorment a §3.4.1.2 sobre parlants L2). Els autors comproven que els parlants d'herència ometen la marca en la producció però, en canvi, quan se'ls mostren oracions sense la marca, les accepten. Conclouen que la proximitat tipològica no afavoreix l'adquisició de l'MDO, com també suggereixen Nediger et al. (2019) a partir de parlants portuguesos amb l'espanyol com a L2. També afirmen que l'edat d'inici d'adquisició no afavoreix l'adquisició de l'MDO en espanyol, ja que els parlants d'herència no presenten cap avantatge respecte als parlants L2.

També és interessant l'estudi de Sorgini (2019), introduït anteriorment (3.4.3.1.1 sobre societats amb llengües sense MDO). L'autor investiga diferents varietats de **l'italià** que presenten MDO (a diferència de l'italià estàndard). En contacte amb **l'espanyol riuplatenc**, l'autora mostra que el friülà (amb MDO poc estès) incrementa l'ús de l'MDO, l'abruzzese (amb poques restriccions per a l'MDO) incrementa lleugerament l'MDO i el sicilià (amb l'MDO molt estès) manté l'MDO. Volem destacar que les dades d'una tasca d'elecció forçada d'Andriani et al. (2022), un estudi del mateix projecte (vegeu D'Alessandro, 2021), mostren que l'ús de l'MDO és inferior en els parlants d'herència en contacte amb l'espanyol (+MDO) que en els parlants d'herència en contacte amb el francès (-MDO) (com hem exposat anteriorment). Aquests resultats són poc esperables, perquè el resultat és que l'italià veu més erosionat l'MDO estant en contacte amb una llengua amb MDO que amb una llengua sense MDO. Aquest mateix estudi revela que el venecià (amb MDO molt poc estès) en contacte amb l'espanyol riuplatenc sembla incrementar la distribució i arriba a mostrar opcionalitat de la marca, cosa que ara sí que s'explicaria per la pressió de l'espanyol, amb MDO. El treball també constata que els parlants d'herència de friülà i venecià que viuen a **Brasil** no deixen d'usar la marca. Tot i que els autors consideren que el portuguès no té MDO i, per tant, són resultats que entren en contradicció amb l'omissió de l'MDO en contacte amb l'anglès, pensem que es pot atribuir a dos motius. D'una banda, el portuguès pot presentar MDO en contextos molt concrets i, a més, amb la mateixa marca que l'italià. Per això, el portuguès no seria una llengua comparable a l'anglès i, per tant, els seus efectes en el sistema d'MDO de l'altra llengua podrien no ser els mateixos. D'altra banda, encara que el portuguès es considerés una llengua sense MDO, hem comprovat

que la combinació de llengües [+MDO]-[-MDO] no sempre comporta erosió i els resultats, per tant, no serien tan rars.

Finalment, Avram i Tomescu (2020) s'han preguntat per l'efecte de la llengua d'herència en l'adquisició de la llengua majoritària, la de la societat en què viuen. Els autors estudien l'adquisició de l'MDO en romanès en infants **parlants d'herència d'hongarès** (una llengua sense MDO actualment, però amb vestigis d'un antic sistema d'MDO, regulat majoritàriament per la definitud) que viuen a **Romania**. Les troballes suggereixen que els infants segueixen els mateixos passos que els monolingües romanesos però que usen més la marca en contextos on és opcional en romanès i que estan regulats per restriccions discursivo-pragmàtiques, cosa que dona suport a la Hipòtesi de la Interfície. La investigació demostra un efecte facilitador de l'hongarès, que no té MDO però sí un mecanisme similar. Els autors també proporcionen dades de **parlants d'herència de rus i ucraïnès** (llengües amb marcatge de cas regulat per l'animacitat) que viuen també a Romania, i revelen una adquisició incompleta i retardada en comparació amb els infants monolingües de romanès. Aquests parlants, però, estan més exposats a les respectives llengües minoritàries que els parlants d'hongarès i per això no es pot concloure si aquest retard en l'adquisició de l'MDO es deu al factor lingüístic intern (la distribució de l'MDO en la llengua en qüestió: en rus i ucraïnès està regulat per l'animacitat, mentre que en hongarès, com en romanès, per la definitud) o al factor extern (la menor exposició al romanès).

De manera resumida, els pocs estudis que acabem de revisar suggereixen que quan els parlants d'herència parlen dues llengües amb MDO, el sistema d'MDO de les dues llengües es pot veure afectat per influència de l'altra. Sembla que la influència es pot donar tant de la llengua majoritària cap a la minoritària (portuguès → espanyol, espanyol → italià) com en sentit invers (hongarès → romanès), i tant de la llengua amb una distribució de l'MDO més limitada cap a la llengua amb una extensió de l'MDO més àmplia (portuguès → espanyol) com a la inversa (espanyol → italià). Donat que els estudis sobre aquesta situació lingüística són escassos i no són bidireccionals, caldria que futures investigacions analitzin amb més detall fins a quin punt la influència bidireccional depèn (també o en part) de la dominança lingüística (factor extern) i/o dels factors lingüístics interns que regulen els sistemes d'MDO en cada llengua.

3.4.3.2. En societats bilingües

En la secció anterior hem pogut constatar que l'MDO és un fenomen vulnerable a la influència translingüística en el cas concret de bilingües parlants d'herència. Això implica que, tot i tenir un domini elevat d'una llengua d'herència amb MDO, rebre *input* continu i abundant d'una llengua majoritària sense MDO o amb una distribució diferent de l'MDO té implicacions en l'MDO de la llengua d'herència (minoritària). Hem vist, però, que també pot haver-hi transferència de la llengua d'herència a la llengua de la societat (majoritària). Ens falta per explicar què passa quan els bilingües creixen en una comunitat bilingüe i l'*input* és continu i abundant en les dues llengües i, per tant, el concepte de llengua majoritària i minoritària queda desdibuixat. En els paràgrafs següents veurem que s'han dut a terme pocs estudis sobre aquesta qüestió en comunitats bilingües i, en especial, en comunitats bilingües de l'estat espanyol, en les quals ens fixem a continuació.

Algunes investigacions s'han centrat en el bilingüisme espanyol-basc, ja que presenta un escenari idoni per estudiar la influència translingüística: l'espanyol i el basc conviuen en una mateixa comunitat però són dues llengües de famílies lingüístiques diferents. L'MDO **en basc** només apareix en algunes varietats i adquireix la forma de marca de datiu *-ri* en l'objecte directe i la concordança en el verb amb la forma de datiu *-a*, en lloc de la marca d'ablatiu en tots dos casos (Odria, 2017), una forma comparable al leisme en espanyol (Rodríguez-Ordóñez, 2016). Una de les hipòtesis que agafen més força és que l'MDO en basc ha sorgit pel contacte amb l'espanyol. Austin (2006) examina l'ús de l'MDO en basc a partir de transcripcions de llenguatge natural d'adults i d'infants de 2-3 anys, tots ells bilingües espanyol-basc, i troba que els bilingües sobreusen l'MDO com més dominants d'espanyol són. Ara bé, Austin (2015, 2020) afegeix dades d'infants monolingües bascos i constata que precisament els infants monolingües bascos usen més l'MDO que els infants bilingües i aquests més que els adults bilingües. Per això, l'autora proposa que es tracta d'un canvi en progrés en basc, accelerat pel bilingüisme i amb un paper important dels infants que estan aprenent basc. Tanmateix, no es pot descartar que l'*input* que reben els bilingües provingui d'una varietat de basc sense MDO (vegeu Rodríguez-Ordóñez, 2020 per a una discussió detallada). L'autora també constata que l'adquisició de l'MDO en aquests infants

bilingües comença a la mateixa edat en ambdues llengües, i que comença abans en els bilingües que en els monolingües de basc.

També sobre el basc però centrant-se únicament en adults, Rodríguez-Ordóñez (2013, 2016, 2017, 2020) ha dut a terme diversos estudis per comprovar si realment l'MDO en basc és fruit del contacte amb l'espanyol. Analitza bilingües espanyol-basc (amb dominances lingüístiques diferents), parlants d'espanyol amb el basc com a L2 (de diferent nivell) i bilingües francès-basc. D'aquesta manera pot comparar el contacte del basc amb una llengua amb MDO (espanyol) i el contacte amb una llengua sense MDO (francès). De manera similar a Austin, troba un ús més elevat de l'MDO en basc en els parlants bilingües joves dominants d'espanyol de Gernika i més ús en els parlants L2 intermedis de Bilbao, mentre que els bilingües basc-francès pràcticament no usen l'MDO. L'autora conclou que l'MDO és el resultat del contacte amb el leisme en espanyol, tret present en la varietat d'espanyol amb què el basc està en contacte. A més, proposa que l'MDO en parlants L2 de basc és una transferència directa de l'espanyol, mentre que en els parlants nadius és el resultat d'un procés de gramaticalització per rèplica³⁶. També cal destacar que els parlants L2 de nivell avançat usen menys l'MDO, però podria ser perquè es considera un tret "no autèntic" del basc estàndard i hi hagi una pressió normativa. De fet, Rodríguez-Ordóñez (2020) compara la parla espontània de bilingües dominants d'espanyol de Gernika (que parlen una varietat regional de basc) amb bilingües seqüencials de basc que parlen una varietat estàndard i demostra que els bilingües seqüencials de basc estàndard usen menys l'MDO.

Sembla, per tant, que l'espanyol influeix el basc, sigui en parlants bilingües o en parlants L2. Malauradament, no tenim constància de cap investigació que hagi analitzat si l'MDO en espanyol es veu afectat en els bilingües adults espanyol-basc i, per tant, no sabem si la influència pot ser bidireccional.

A banda del basc, hi ha altres llengües que es parlen a Espanya que també presenten MDO, com l'**asturià**. Des d'un punt de vista descriptiu, i deixant de banda els efectes del bilingüisme, Corral Esteban (2020) compara dades del dialecte vaqueiru (que segons l'autor no ha estat en contacte amb l'espanyol fins recentment) i de l'asturià central (que

³⁶ Procés pel qual els parlants creen un nou significat o una nova estructura gramatical en una llengua B a partir del model de la llengua A usant recursos lingüístics existents a la llengua B (Heine i Kuteva, 2010).

ha estat més en contacte amb l'espanyol). L'autor afirma que el dialecte vaqueiru s'allunya de l'espanyol, ja que només marca pronoms personals i noms propis o objectes topicalitzats. En canvi, l'asturià central és més proper a l'espanyol estàndard, ja que marca els objectes animats, definits i específics, tot i que amb força variabilitat. Aquests resultats semblen indicar que un major contacte amb l'espanyol comporta una ampliació dels usos de l'MDO.

Val a dir que també s'han realitzat estudis sobre comunitats bilingües que no es troben a Espanya. Alguns d'ells se centren en parlants de llengües minoritzades en un context lingüístic en què l'espanyol és la llengua majoritària i de prestigi. Wall i Obrist (2021) duen a terme una tasca de producció guiada oral a bilingües **espanyol-quítxua** de Cusco. El quítxua té marca de cas d'acusatiu, però no té MDO. Els resultats mostren que els bilingües ometen gairebé sistemàticament la marca, cosa que ens porta a pensar que els efectes del quítxua són prou forts per provocar l'omissió de la marca.

De manera similar, Mayer i Sánchez (2021) estudien l'ús de l'MDO en espanyol en diferents comunitats bilingües, en concret, la comunitat **shipibo, la huanuco i l'ashaninca**, tres comunitats amb llengües sense MDO. Els resultats de parlants bilingües, sobre la producció de l'MDO en espanyol en oracions amb dislocacions a la dreta o a l'esquerra, mostren una gran ommissió de l'MDO en l'espanyol dels parlants de shipibo, opcionalitat en l'espanyol dels parlants d'ashaninca i poca ommissió de l'MDO en l'espanyol dels parlants de quítxua de Huanuco. També recullen dades de monolingües d'espanyol de Lima i observen que l'MDO presenta força variabilitat, fruit possiblement del contacte prolongat amb llengües sense marca.

També volem destacar l'estudi de corpus de Shain i Tonhauser (2010), centrat en el **guaraní**, llengua cooficial a Paraguai juntament amb l'espanyol. Les autores conclouen que l'MDO en guaraní modern (usat amb objectes [+animats]) és fruit del contacte amb l'espanyol, ja que en el moment que les llengües van entrar en contacte al segle XVII el guaraní no utilitzava MDO.

Aquests estudis sobre comunitats bilingües, de vegades amb llengües amb estatus diferents, ens donen poques pistes sobre el paper de la dominança lingüística i la direccionalitat de la influència, però sí que ens aporten llum sobre la influència

translingüística i el contacte de llengües en l'MDO. Des d'un punt de vista lingüísticament intern, en un context asimètric, en què conviuen una llengua amb MDO i una llengua sense MDO, sembla que una llengua amb una distribució extensa de l'MDO pot influenciar molt intensament una llengua sense MDO: s'ha proposat que el basc, l'asturià i el guaraní han desenvolupat l'MDO per contacte intens i prolongat amb l'espanyol. És cert, però, que hem vist que hi ha llengües sense MDO que avui en dia mostren una influència cap a la llengua amb MDO (quítxua, shipibo, ashaninca → espanyol), de manera que aquesta veu erosionat l'MDO, en consonància amb alguns dels estudis sobre parlants d'herència i parlants L2.

De tots aquests escenaris, només podem afirmar que la dominança lingüística és determinant en basc; no tenim dades de la resta de situacions. Tampoc tenim estudis bidireccionals, que ens permetin saber si la influència és mútua però amb diferents intensitats o si és unidireccional. En general, les situacions revisades són insuficients per extreure'n conclusions generals, ja que pràcticament només tenim un cas de cada escenari lingüístic possible. Per això, pensem que calen més estudis per determinar quins són els factors que afavoreixen l'expansió o retracció de l'MDO en les comunitats bilingües. Ens queda, però, revisar els estudis sobre la comunitat catalana, que ha estat una de les comunitats bilingües més estudiades pel que fa a l'MDO i on sí que s'ha parat especial atenció a la dominança lingüística.

3.4.3.2.1. L'MDO en parlants bilingües català-espanyol

Abans d'acabar aquest capítol, encetem una nova secció per agrupar les troballes sobre l'MDO en parlants bilingües català-espanyol, especialment rellevant per a aquesta tesi que se centra en aquests bilingües.

Recordem que mentre que l'espanyol usa la marca amb objectes [+animats], el català no l'usa habitualment; per tant, podríem esperar que en espanyol s'ometi la marca per influència del català, i que en català s'usi la marca per influència de l'espanyol.

Pel que a l'**espanyol**, efectivament alguns estudis han descrit la tendència d'ometre l'MDO en contextos en què la marca és obligatòria (Atienza et al., 1998; Casanovas Catalá, 2004; Vann, 2001). Aquesta tendència ja es documenta fa uns segles: Gómez Seibane i Alvarez-Morera (2022) revelen que en l'espanyol del segle XIX de Tarragona

hi havia una tendència a ometre la marca en comparació amb l'espanyol de fora de Catalunya i conclouen que el català va alentir l'avanç de l'MDO en la varietat bilingüe.

Hi ha pocs treballs que hagin investigat la influència en l'MDO entre aquestes llengües amb tasques experimentals. Guijarro-Fuentes i Marinis (2009) analitzen l'MDO en l'espanyol de bilingües dominants de català de Barcelona. Examinen diversos contextos semàntico-pragmàtics i sintàctics a partir d'una tasca de **producció** guiada. Els resultats amb ODs animats [+específics] (ex. *Quiero _ mi novia más que nadie en este mundo*) revelen que els bilingües usen la marca de forma força generalitzada, però amb certa variabilitat. Amb els ODs animats [-específics] (ex. *La policía no conoce _ los atracadores del robo, aunque ya tienen algunas pistas*) encara hi ha una tendència encara més notable a la variabilitat. Els resultats d'aquest estudi amb subjectes [+humans]³⁷ (ex. *Los heridos de guerra reclamaban _ un médico de forma inmediata*) també revelen molta variabilitat, però una tendència a usar la marca, mentre que amb subjectes [-humans] (ex. *La situación reclamaba _ los bomberos de forma inmediata*) l'ús de la marca és completament aleatori. Finalment, amb verbs de realització o assoliment (ex. *Al llegar a casa después del trabajo Juan encontró su madre en el suelo*), que s'ha dit que promouen la realització de la marca (vegeu §2.3.1, capítol 2), també hi ha força variabilitat però es tendeix a usar la marca. Els autors, que comparen bilingües amb monolingües, analitzen la majoria d'aquests errors com a sobreús de la marca.

Cal tenir en compte, però, dos fets. D'una banda, Guijarro-Fuentes i Marinis prenen com a referència la gramàtica prescriptiva de l'espanyol, però no tenen en compte la gran variabilitat que existeix en l'ús real, com hem mostrat a la descripció de l'espanyol del capítol 2. D'altra banda, si el lector es fixa en els exemples³⁸ aportats entre parèntesis, notarà que no mantenen tots la mateixa estabilitat referencial, cosa que és bastant probable que hagi afectat els resultats; potser en alguns casos preval l'estabilitat referencial al factor objecte d'estudi o viceversa. Per a nosaltres, la conclusió que es pot extreure d'aquestes troballes és que els bilingües mostren més variabilitat que els parlants monolingües d'espanyol, però no és obvi que mostrin un sobreús de la marca.

³⁷ S'ha dit que l'animacitat del subjecte de l'oració també pot interferir en l'ús de l'MDO (vegeu §2.3.1, capítol 2).

³⁸ Aquest article no aporta exemples de les condicions de l'estudi, però hem agafat els exemples de l'article Guijarro-Fuentes (2012), que contempla exactament les mateixes condicions i és molt probable que els estímuls siguin els mateixos.

Jiménez-Gaspar (2020) també analitza la producció de l'MDO en espanyol en bilingües català-espanyol, aquest cop de Mallorca, a partir d'entrevistes orals i observa que els bilingües ometen de vegades la marca amb objectes [+humans] en construccions transitives canòniques (ex. *Llevaba (a) mi sobrina a la escuela*), especialment els bilingües simultanis (27% els simultanis, 13% els seqüencials espanyol-català), que tenen com a llengua de preferència majoritàriament el català. A més, els bilingües simultanis també ometen un 74% la marca en objectes dislocats a l'esquerra (ex. *(A) mi sobrina, la llevaba a la escuela*), però no dislocats a la dreta (ex. *La llevava a la escuela, a mi sobrina*), mentre que els bilingües seqüencials (espanyol-català) no ometen la marca en les dislocacions (ni a la dreta ni a l'esquerra). Sembla, per tant, que una major dominança en català provoca una major omisió de la marca.

Puig-Mayenco et al. (2017, 2018) duen a terme un estudi bidireccional en espanyol i català i analitzen **l'acceptabilitat** i el **processament** en línia en objectes [+humans] (noms propis) i inanimats. Els resultats de la tasca d'acceptabilitat mostren que els dominants de català i els dominants d'espanyol prefereixen les oracions amb marca, però també mostren certa sobreacceptació de la seva omisió, especialment els dominants de català. Els resultats de la tasca de lectura autoadministrada revelen que els dominants d'espanyol es comporten com era previst, ja que són més lents amb les oracions sense MDO (agramaticals). En canvi, els dominants de català en la primera regió (objecte directe) són més lents amb les oracions amb MDO que sense MDO i més lents que els dominants d'espanyol, mentre que amb les oracions sense MDO (agramaticals) són tan ràpids com els dominants d'espanyol amb les oracions amb MDO (gramaticals), cosa que en conjunt deixa entreveure certa influència del seu català. Per tant, els dominants d'espanyol mostren influència del català en la tasca *offline* però no en la tasca *online*, mentre que els dominants de català mostren influència del català en les dues tasques. Els autors conclouen que pels dominants de català la marca és opcional en lloc d'obligatòria. Els resultats en català els comentarem en uns paràgrafs.

Finalment, l'estudi sobre la transferència de llengües en L3 de González Alonso et al. (2021) també ens aporta dades sobre l'MDO en bilingües català-espanyol. Els resultats d'una tasca d'acceptabilitat evidencien que els bilingües prefereixen en espanyol la

realització de la marca en objectes [+humans] (ex. *Juan ha leído a este autor*), independentment de la dominança dels bilingües (mesurada amb el qüestionari Bilingual Language Profile, com farem nosaltres). Volem destacar, a més, que els resultats també suggereixen que alguns parlants mostren sobreacceptació de l'omissió de la marca, tot i que no sabem si en aquest cas sí que està lligat a la dominança dels bilingües. Els resultats en català els explicarem uns paràgrafs més endavant.

Pel que fa al **català**, també s'han dut a terme diversos estudis. En un treball preliminar sobre l'**acceptabilitat** de l'MDO en català, Benito (2017, 2020) troba que els bilingües espanyol-català accepten tant la realització com l'omissió de la marca en objectes [+definites] i en objectes [-definites], sigui quina sigui la llengua amb què se senten més còmodes. En el treball de Perpiñán (2018) els resultats són molt similars: l'autora també troba que tots els bilingües (dominants de català, equilibrats, dominants d'espanyol) accepten els objectes [+definites] i [-definites] amb i sense MDO, motiu pel qual suggereix que el sistema d'MDO en català dels bilingües presenta opcionalitat. En la mateixa línia, el treball bidireccional anterior de Puig-Mayenco et al. (2017, 2018) també demostra que els dominants de català i d'espanyol accepten els objectes animats (noms propis) amb i sense marca, tot i que sembla haver-hi una lleugera tendència a acceptar les oracions sense marca en els dos grups. Finalment, l'estudi de González Alonso et al. (2021) presentat també uns paràgrafs més amunt també confirma que els objectes animats s'accepten amb i sense marca, independentment de la dominança.

En la investigació anterior de Perpiñán (2018), l'autora també inclou una tasca de **producció** oral, i les troballes no estan en consonància amb els estudis d'acceptabilitat. La troballa més destacable és que tots els bilingües usen la marca en català, en major o menor mesura, però sempre inferior al 50%. A més, les diferències no són significatives entre els objectes [+definites] i [-definites]. Crucialment, també s'observa una inclinació per part dels dominants d'espanyol a usar més la marca que els dominants de català, fet que deixa entreveure més influència translingüística en aquest grup. L'autora conclou que la diferència entre les dues tasques es deu potser al fet que les noves varietats necessiten ser enteses i acceptades abans de ser produïdes. Cal recordar, però, que l'estudi preliminar Pineda (2023), reportat al capítol 2 (§2.5.3) assenyala percentatges

d'ús de la marca força superiors. Calen més estudis, per tant, que aprofundeixin en aquest tema.

Finalment, l'estudi de Puig-Mayenco et al. (2017, 2018) també ens aporta dades sobre el **processament** en línia. A partir d'una lectura autoadministrada, els autors conclouen que 1) els bilingües dominants de català no mostren sensibilitat a les oracions amb marca, agramaticals (temps de lectura similar que en les oracions sense marca, gramaticals) i que 2) els dominants d'espanyol presenten sensibilitat a les oracions sense marca, gramaticals (major temps de lectura que en oracions amb marca, agramaticals). Amb aquesta interpretació dels resultats, semblaria que l'espanyol exerceix una influència sobre el català en els dos grups, però més forta en els dominants d'espanyol, que usen la gramàtica de la seva llengua dominant quan llegeixen en català.

Tanmateix, creiem que no es veu clar com deriven aquestes conclusions dels resultats reportats pels motius següents. D'una banda, és cert que els dominants de català mostren temps de lectura similars en la primera regió analitzada (objecte directe) en les oracions amb i sense marca, però en la segona i tercera regió (+1 i +2 paraules respectivament) tenen majors temps de lectura amb les oracions amb marca (agramaticals en català) que sense marca i més que els dominants d'espanyol. Per això, els dominants de català sí que semblarien sensibles a l'ús de la marca en català, que és agramatical, però amb una reacció tardana. D'altra banda, tot i que els dominants d'espanyol tenen temps de lectura superiors en les oracions sense marca que amb marca en la tercera regió, en la segona regió presenten el mateix temps de lectura que en les oracions amb marca i el mateix que en les oracions sense marca dels dominants de català; a més, en la primera regió mostren temps de lectura molt més baixos que les oracions amb marca i més baixa que els dominants de català. Per tant, pensem que no queda clar que realment mostrin sensibilitat a les oracions sense marca, que són gramaticals en català, tot i que hem de destacar que sí que sembla que, com a mínim, no mostren que els sobti tant la marca en català com als dominants de català.

Així doncs, tots aquests estudis sobre el bilingüisme català-espanyol ens permeten suggerir que la influència entre l'espanyol i el català és bidireccional i, a més, sovint amb una modulació de la dominança lingüística.

3.5. Síntesi

Hem començat aquest capítol destacant que les experiències lingüístiques dels parlants poden ser molt variades i poden donar lloc a bilingües amb característiques molt diferents (§3.2.1). Per això, els factors que determinen el bilingüisme són molt diversos, fet que complica l'operacionalització de la dominança lingüística. Hem vist, però, que cada vegada hi ha més consens per entendre la dominança com un constructe multidimensional, gradual i variable al llarg dels anys (ex. Birdsong, 2014, 2017; De Houwer, 2018; Dunn i Fox-Tree, 2009; Gullifer et al., 2021; Luk i Bialystok, 2013; Perpiñán, 2017) (§3.2.2). Per això, com hem avançat ja, en aquesta tesi s'usarà el qüestionari Bilingual Language Profile (Birdsong et al., 2012), que atén de forma prou satisfactòria totes aquestes dimensions. En el capítol següent explicarem com i per què es va decidir operacionalitzar la dominança amb aquest qüestionari.

En aquest capítol també hem observat que el fet de tenir dos sistemes lingüístics en una sola ment té implicacions en les representacions de les llengües, el seu processament i l'ús des d'una perspectiva cognitiva i lingüística (DeLuca et al., 2020; Di Pisa et al., 2021). Hem prestat especial atenció a la influència translingüística, que pot ser causada tant pel bilingüisme individual com pel bilingüisme social. Hem constatat que la influència translingüística depèn de múltiples factors interns i externs, com ara el domini lingüístic (ex. Matras, 2007), la superposició en la superfície (ex. Hulk i Müller, 2000), la proximitat o distància lingüística (ex. Liceras i Alba de la Fuente, 2012; Thomason i Kaufman, 1988) i la dominança lingüística (ex. Yip i Matthews, 2000) (§3.2.3.1). Els resultats d'alguns estudis, però, entren en contradicció, possiblement per la diversitat de factors que determinen l'experiència bilingüe. A més, hem observat que la llengua majoritària en la societat pot tenir un pes rellevant i que, de fet, pot ser una de les causes de la propagació dels canvis lingüístics (ex. Weinreich, 1953) (§3.2.3.2).

Després de fer un repàs de la situació lingüística a Catalunya i demostrar que, tot i tractar-se d'una comunitat bilingüe, existeixen diferents perfils lingüístics (cosa que pot interactuar fins i tot amb la situació lingüística de la regió), hem revisat diversos treballs que evidencien que hi ha àrees lingüístiques del català que presenten variabilitat atribuïble a la influència de l'espanyol i viceversa (ex. Davidson, 2022; Perpiñán i Soto-Corominas, 2021), malgrat que sembla que no tots els dominis (sintaxi, semàntica,

pragmàtica, fonètica), estructures o fenòmens i nivells són igual de vulnerables a la influència translingüística. El que es pot extreure de tots aquests estudis és que la influència translingüística sembla estar força lligada a la dominança lingüística en català i espanyol, fet que posa de manifest la importància de mesurar aquesta variable acuradament (§3.3).

Pel que fa al marcatge diferencial d'objecte, el fenomen lingüístic objecte d'estudi en aquesta tesi, hem observat que és especialment vulnerable a la influència translingüística (§3.4). En primer lloc, hem mostrat la dificultat de la seva adquisició i domini en parlants de segones llengües quan l'L1 no té MDO (ex. Montrul i Bowles, 2008 per a l'anglès → espanyol). En canvi, quan l'L1 presenta MDO, l'adquisició de l'MDO en l'L2 presenta menys dificultat, tot i que la distribució de l'MDO en l'L1 també influencia l'L2 (ex. López Otero, 2022 per al romanès → espanyol) (§3.4.1).

En segon lloc, hem constatat que l'MDO de l'L1 pot patir erosió o influència de l'L2 en situacions d'immersió (ex. López Otero, 2022 per a l'espanyol → romanès, Montrul, 2014 per a l'anglès → espanyol), tot i que no és fàcil que aparegui (ex. Montrul i Bateman, 2020 per a l'anglès → romanès; Ortiz Vergara, 2013 per a l'anglès → espanyol) i està estretament relacionada amb l'exposició i la competència en l'L2 (§3.4.2). També hem observat que nombrosos estudis han demostrat que l'MDO pot veure's erosionat i/o es pot adquirir incompletament en els parlants d'herència, especialment en contextos en què la llengua majoritària no presenta MDO (ex. Montrul et al., 2015 per a l'anglès → espanyol, romanès, hindi), tot i que no sempre és vulnerable a la llengua de la societat (ex. Chung, 2020 per a l'anglès → coreà).

Fins i tot quan la llengua majoritària també presenta MDO, la influència translingüística es pot manifestar, des d'un punt de vist extern, tant en la llengua d'herència (ex. Sorgini, 2019 per a l'espanyol → italià) com en la majoritària (ex. Avram i Tomescu, 2020 per a l'hongarès → romanès) (§3.4.3.1) i, des d'un punt de vista intern, es pot manifestar de la llengua amb una distribució de l'MDO més limitada cap a la llengua amb una extensió de l'MDO més àmplia (ex. Cuza et al., 2018 per al portuguès → espanyol) com a la inversa (ex. Avram i Tomescu, 2020; Sorgini, 2019). Finalment, pel que fa a les societats bilingües, que en comparació han estat molt menys estudiades, sembla que les llengües també s'influencien entre elles afectant l'MDO, sigui

desencadenant o expandint l'MDO (ex. Rodríguez-Ordóñez, 2016 per a l'espanyol → basc) o erosionant-lo (ex. Meier i Sánchez, 2020 per al quítxua → espanyol) (§3.4.3.2), però els estudis són insuficients per extreure'n conclusions generals: sabem ben poc sobre el rol de la dominança lingüística, la direccionalitat de la influència i el seu paper quan les dues llengües tenen MDO. En conjunt, sembla que se superposen diversos paràmetres: l'MDO és altament sensible a la presència de les llengües en l'ambient però hi ha condicions lingüístiques que poden exacerbar o bloquejar els seus efectes.

La posada en comú de tots aquests estudis no ens ha permès dilucidar quins són els factors concrets que faciliten la influència translingüística en l'MDO; tot apunta que la causa és multifactorial, hi juguen un paper important tant factors externs (edat, edat d'inici d'adquisició, competència, exposició, etc.) com factors interns (propietats que regulen l'MDO, obligatorietat/opcionalitat de la marca).

Centrant-nos en la combinació de llengües que ens interessa, el català-espanyol, diverses investigacions han mostrat influència bidireccional en els diferents nivells lingüístics (acceptabilitat, producció, processament), sovint amb una modulació de la dominança lingüística (ex. Jiménez-Gaspar, 2020; Perpiñán, 2018 per a la producció de l'espanyol i el català respectivament, Puig-Mayenco et al., 2018 per al processament en català i espanyol), però no sempre (ex. Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al. 2018 per a l'acceptabilitat en català) (§3.4.3.2.1). Ara bé, cap d'aquests estudis ha usat un disseny bidireccional, que compari l'acceptabilitat i la producció i que, a més, analitzi els efectes de la dominança lingüística al llarg de l'escala d'estabilitat referencial, que com hem vist al capítol 2, és un dels factors més rellevants per explicar l'MDO en aquestes dues llengües. Per això, aquesta tesi vol aportar un nou enfocament i proporcionar noves dades sobre un tipus de població en general poc estudiada, les poblacions bilingües. Sense dubte, ajudarà a entendre com la dominança lingüística regula la influència translingüística entre els dos sistemes lingüístics de bilingües altament competents i, més concretament, en el marcatge diferencial d'objecte. Pensem que un disseny amb aquestes característiques ens apropà al coneixement sobre com els bilingües gestionen dues llengües en una sola ment quan una estructura lingüística és molt similar però presenta alhora variacions sintàctiques, semàntiques i pragmàtiques, com és el cas de l'MDO.

Capítol 4

4. DISSENY GENERAL I METODOLOGIA

4.1. Introducció

En aquest capítol descriurem el disseny general i la metodologia d'aquesta tesi. La tesi s'articula al voltant de dos experiments equivalents per a cada llengua: una tasca de judicis d'acceptabilitat escrita (en espanyol i en català) i una tasca de producció escrita guiada (en espanyol i en català). Totes dues tasques tenen com a objectiu descriure l'MDO en espanyol i en català en quatre nivells de l'escala d'estabilitat referencial, així com estudiar l'existència d'influència translingüística en aquest fenomen en bilingües altament competents en les dues llengües. Les tasques es van administrar a bilingües català-espanyol amb diferents perfils de dominança lingüística i a un grup de monolingües d'espanyol peninsular.

El fet de comparar dues tasques que analitzen el mateix fenomen des de perspectives diferents (acceptabilitat vs. producció), però que inclouen la mateixa variable lingüística i que s'han completat pels mateixos perfils de participants (i pels mateixos subjectes en la mesura del possible, vegeu §4.4.1 per a una descripció dels participants), ens permetrà descriure detalladament l'MDO en cada una de les llengües, i dilucidar fins a quin punt el bilingüisme pot causar-hi influència translingüística i quins factors la

modulen (la dominança lingüística dels bilingües i/o l'estabilitat referencial de l'objecte). A més, el disseny bidireccional de cada tasca, completada en espanyol i en català pels participants bilingües, en permetrà fer comparacions entre ambdues llengües, així com analitzar si la influència translingüística és bidireccional i si té o no la mateixa intensitat en totes dues llengües. Aquest plantejament complex fa d'aquesta tesi una aportació polièdrica i innovadora tant en el camp de l'MDO com en el camp del bilingüisme.

En les següents seccions primer presentarem les preguntes de recerca i hipòtesis generals de la tesi (§4.2). Després farem un breu resum del plantejament de la tesi (§4.3). Seguidament, descriurem el perfil dels participants dels dos estudis (§4.4.1) i detallarem els materials utilitzats en els dos experiments (§4.4.2). Exposarem breument el procediment dut a terme durant la recollida de dades de cada experiment (§4.4.3) i com s'han analitzat les dades d'aquesta tesi (§4.4.4). Finalment, explicarem com s'han organitzat els resultats dels estudis, que presentarem en els dos capítols que venen a continuació (§4.5).

4.2. Preguntes de recerca i hipòtesis

4.2.1. Preguntes de recerca

A continuació formulem les preguntes de recerca generals que vertebran aquesta tesi, avançades a la introducció (§1.2). Les dues primeres preguntes fan referència a l'estudi dels efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en espanyol peninsular monolingüe i en el català dels catalanodominants de Catalunya, les dues varietats que prenem de referència en aquesta tesi per a l'estudi de l'espanyol i el català bilingües. La pregunta següent fa referència a l'estudi de la influència translingüística entre l'espanyol i el català bilingües. La concreció d'aquestes preguntes es troba als capítols corresponents (vegeu §5.2 del capítol 5 per a l'acceptabilitat i §6.2 del capítol 6 per a la producció).

PR1. En l'espanyol de referència (monolingüe), quins són els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO?

PR1.1. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO?

PR1.2. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO?

PR1.3. L'estabilitat referencial intervé amb la mateixa intensitat en l'acceptabilitat i en la producció de l'MDO?

PR2. En el **català de referència (catalanodominants)**, quins són els efectes de l'**estabilitat referencial** dels objectes en l'MDO?

PR2.1. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO?

PR2.2. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO?

PR2.3. L'estabilitat referencial intervé amb la mateixa intensitat en l'acceptabilitat i en la producció de l'MDO?

PR3. El bilingüisme català-espanyol comporta **influència translingüística** en l'MDO? En el cas que n'hi hagi, quins són els factors externs i/o interns que la modulen? És bidireccional?

PR3.1. S'observa influència translingüística en l'acceptabilitat?

PR3.2. S'observa influència translingüística en la producció?

PR3.3. La influència translingüística és diferent depenent de l'origen de les dades (acceptabilitat o producció)?

4.2.2. Hipòtesis

A continuació presentem les hipòtesis generals de les preguntes anteriors, basades en la bibliografia discutida als capítols 2 i 3. Les prediccions concretes per a cada experiment es troben en els apartats corresponents (§5.2 del capítol 5 per a l'acceptabilitat i §6.2 del capítol 6 per a la producció).

PR1. En l'espanyol de referència (monolingüe), quins són els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO?

D'acord amb l'escala d'estabilitat referencial de (4.1), preveiem que com menys estable referencialment sigui un objecte, més acceptat sigui sense marca i menys ús presenti de la marca. Aquesta predicció teòrica d'abast general es veu força reforçada pels diversos estudis experimentals que s'han fet recentment sobre l'MDO en diferents varietats de l'espanyol (ex. Caro Reina et al., 2021; Curione, 2021; Guijarro-Fuentes i Marinis,

2007, 2011, 2012; López Otero, 2022; Nediger et al., 2016 per a l'espanyol peninsular; Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Montrul, 2019; Montrul et al., 2015 per a l'espanyol mexicà).

(4.1) nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]

(Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003)

A més, creiem que les dades d'acceptabilitat no s'allunyan substancialment de les dades de producció, com s'ha detectat en investigacions sobre altres fenòmens (ex. Gerasimova i Lyutikova, 2020; Verhoeven i Temme, 2017), tenint en compte que els estudis previs sobre l'acceptabilitat i la producció de l'MDO en espanyol peninsular estan en consonància. Tot i això, no podem descartar que en alguns nivells s'acceptin les opcions amb i sense marca però es produeixi majoritàriament només una d'elles (especialment en els nivells que preveiem que manifestaran més opcionalitat de la marca), ja que utilitzar una forma A en lloc d'una forma B no implica necessàriament que la forma B no estigui representada en el coneixement lingüístic del parlant o que sigui inacceptable (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021), sinó que segurament vol dir preferir-la o accedir-hi en primer lloc.

PR2. En el atalà de referència (catalanodominants), quins són els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO?

D'una banda, s'ha demostrat que la marca és àmpliament acceptada entre els parlants bilingües català-espanyol, tot i que els bilingües accepten igualment els objectes sense marca. En altres paraules, sembla que les dues formes semblen conviure en la ment dels bilingües (Benito, 2017; González et al., 2021; Perpiñán, 2018; Pineda, 2023; Puig-Mayenco et al., 2018; Zeugin, 2021). Creiem que els nostres resultats seran similars a tots aquests estudis i els participants presentaran certa opcionalitat de la marca en català.

D'altra banda, diversos estudis han constatat que en català no estàndard s'usa la marca en contextos que el català estàndard no preveu, és a dir, davant de sintagmes en posició canònica (Perpiñán, 2018; Pineda, 2018, 2021). Ara bé, pràcticament no existeixen estudis experimentals que hagin estudiat el pes de l'escala d'estabilitat referencial en català. Les nostres prediccions basades en l'escala d'estabilitat referencial de (4.1)

presentada més amunt són que com més estable referencialment sigui un objecte, més ús presenti de la marca.

Davant de les troballes dels estudis previs, creiem que l'escala d'estabilitat referencial intervindrà amb una intensitat més notable en la producció, en la qual els parlants s'hauran de decantar per usar o no la marca i possiblement no l'usin, o l'usin en un grau diferent, en alguns nivells de l'escala. En canvi, en la tasca d'acceptabilitat, en la qual els participants són enfrontats a les dues opcions (objectes amb i sense marca), preveiem que s'acceptin les oracions amb marca i també sense marca. Aquesta asimetria és avalada per la idea proposada per diversos estudis que apunten que les formes innovadores comencen en la comprensió i després es manifesten en la producció (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021; Bautista-Maldonado i Montrul, 2019 per a l'MDO). En altres paraules, si és cert que en català s'està incorporant l'MDO, és possible que el trobem més estès en diferents nivells de l'escala d'estabilitat referencial en l'acceptabilitat que no pas en la producció.

PR3. El bilingüisme català-espanyol comporta influència translingüística en l'MDO? En el cas que n'hi hagi, quins són els factors externs (dominança lingüística) i/o interns (estabilitat referencial) que la modulen?

Sabem que l'MDO és especialment vulnerable a la influència d'altres llengües (ex. Cuza et al., 2018; Montrul i Bowles, 2008; Rodríguez-Ordóñez, 2016; entre molts d'altres). Per això, podem esperar que l'MDO en català i espanyol no sigui una excepció. De fet, diversos estudis han observat influència translingüística en l'MDO entre aquestes dues llengües (Benito, 2017, 2020; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2009; Jiménez-Gaspar, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018).

En català podem esperar una major acceptació de +MDO (o un rebuig de -MDO) i/o un major ús de la marca per influència de l'espanyol, i en espanyol podem esperar una major acceptació de -MDO (o un rebuig de +MDO) i/o un menor ús de la marca per influència del català.

Pensem que la influència translingüística entre les dues llengües estarà modulada pel factor extern de la dominança lingüística (Kupisch, 2008; Yip i Matthews, 2007, Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Nicoladis, 2012; entre molts d'altres). La nostra

predicció és que la influència de l'espanyol sobre el català incrementi a mesura que augmenti la dominança lingüística en espanyol (en consonància amb Jiménez-Gaspar, 2020) i que influència del català sobre l'espanyol incrementi a mesura que augmenti la dominança lingüística en català (en línia amb Perpiñán, 2018 i Puig-Mayenco et al., 2018).

Creiem que la influència també estarà condicionada pel factor intern de l'estabilitat referencial. En primer lloc, esperem que la influència de l'espanyol sobre el català aparegui amb més intensitat en els nivells superiors de l'escala, perquè serien els nivells on comença a introduir-se l'MDO translingüísticament. En segon lloc, basant-nos en les propostes que tenen la superposició entre llengües com a base explicativa, segons les quals si l'única forma lingüística de la llengua A se superposa amb una de les formes lingüístiques de la llengua B, aquesta queda reforçada (Döpke, 1998; Hulk i Müller, 2000), creiem que la influència del català sobre l'espanyol (més acceptació de l'omissió de la marca i menys ús de la marca), es farà més evident en el nivell inferior de l'escala d'estabilitat referencial (on la marca és en principi opcional en espanyol), perquè l'opció sense marca es veu reforçada per l'altra L1 dels bilingües, el català, que tampoc usa la marca.

Així doncs, esperem trobar que la influència translingüística sigui bidireccional, és a dir, que les dues llengües s'influencin mútuament, com de fet demostren els estudis que hem anat mencionant fins ara.

La intensitat de la influència, però, pot dependre també de la naturalesa de les dades lingüístiques analitzades. Alguns autors proposen que el canvi lingüístic es manifesta primer en la comprensió i després en la producció (Czypionka i Kupisch, 2019 per als articles definits en alemany; Lundquist et al., 2016 per al gènere en dialectes noruecs, Arechabaleta i Montrul, 2023 sobre l'MDO; però vegeu López Otero, 2022 per a resultats contraris sobre l'MDO en bilingües espanyol-romanès) o que la influència translingüística és més evident habitualment en el coneixement implícit que l'explícit (Jarvis, 2003). Les dades estudiades fins ara de l'MDO en català semblen confirmar una asimetria entre l'acceptabilitat, el processament i la producció (Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018). Basant-nos en les troballes d'aquestes investigacions, en el nostre estudi esperem trobar que la forma innovadora del català (+MDO) hagi penetrat

en tots els grups i objectes en l'acceptabilitat, però no en la producció. En canvi, els estudis de l'MDO en espanyol no mostren cap asimetria evident entre l'acceptabilitat, la producció i el processament (Jiménez-Gaspar, 2020; Puig-Mayenco et al., 2018) i, per això, tampoc esperem diferències en el nostre estudi.

4.3. Plantejament de la tesi

Aquesta tesi inclou els resultats de dos experiments que ens permeten respondre les preguntes de recerca acabades de plantejar: 1) una tasca de judicis d'acceptabilitat escrita (una versió en espanyol i una en català) i 2) una tasca de producció escrita guiada (una versió en espanyol i una en català).

En l'**experiment 1**, la tasca de judicis d'acceptabilitat escrita, investiguem l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol i en català en objectes amb diferent estabilitat referencial. Van participar-hi 173 participants: 133 bilingües català-espanyol amb diferents perfils de dominança i 40 monolingües d'espanyol peninsular. Els monolingües d'espanyol van completar únicament la versió en espanyol i els bilingües català-espanyol van completar les versions en espanyol i català. Tots els participants van respondre un qüestionari sociolingüístic (versions diferents per als monolingües i als bilingües, vegeu §4.4.2 per als detalls sobre el qüestionari). Aquest estudi ens permetia abordar les preguntes de recerca sobre els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol (PR1.1) i en català (PR2.1), així com estudiar la influència translingüística entre aquestes llengües (PR3.1).

En l'**experiment 2**, la tasca de producció escrita guiada, investiguem la producció de l'MDO en espanyol i en català en objectes amb diferent estabilitat referencial. L'experiment es va dur a terme amb 177 participants (que majoritàriament no eren els mateixos que els participants de l'experiment 1): 145 bilingües català-espanyol amb diferents perfils de dominança i 32 monolingües d'espanyol peninsular. Com en l'experiment anterior, els monolingües d'espanyol van completar únicament la versió en espanyol i els bilingües català-espanyol van completar les versions en espanyol i en català. Tots els participants van respondre un qüestionari sociolingüístic. Aquest estudi ens permetia respondre les preguntes de recerca sobre els efectes de l'estabilitat

referencial en la producció de l'MDO en espanyol (PR1.2) i en català (PR2.2), i estudiar la influència translingüística entre aquestes llengües (PR3.2).

La comparació dels experiments 1 i 2 ens permet respondre si hi ha diferències entre l'acceptabilitat i la producció de l'MDO (PR1.3, PR2.3, PR3.3).

La taula 4.1 inclou un resum del disseny experimental de la tesi.

Taula 4.1

Resum del disseny experimental de la tesi

Experiment	Llengua	Participants	Tasca	Objectiu
Exp. 1	Espanyol	Monolingües d'espanyol	Tasca d'acceptabilitat	Efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat en espanyol
Exp. 1	Català	Catalanodominants	Tasca d'acceptabilitat	Efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat en català
Exp. 1	Espanyol	Bilingües català-espanyol i monolingües d'espanyol	Tasca d'acceptabilitat	La influència translingüística en l'acceptabilitat en espanyol bilingüe
Exp. 1	Català	Bilingües català-espanyol	Tasca d'acceptabilitat	La influència translingüística en l'acceptabilitat en català bilingüe
Exp. 2	Espanyol	Monolingües d'espanyol	Tasca de producció	Efectes de l'estabilitat referencial en la producció en espanyol
Exp. 2	Català	Catalanodominants	Tasca de producció	Efectes de l'estabilitat referencial en la producció en català
Exp. 2	Espanyol	Bilingües català-espanyol i monolingües d'espanyol	Tasca de producció	La influència translingüística en la producció en espanyol bilingüe
Exp. 2	Català	Bilingües català-espanyol	Tasca de producció	La influència translingüística en la producció en català bilingüe

4.4. Metodologia

En aquesta secció presentem una visió general dels participants i dels materials usats en els dos estudis experimentals d'aquesta tesi (experiment 1 i experiment 2).

4.4.1. Participants

En la versió en espanyol dels dos experiments d'aquesta tesi van participar monolingües d'espanyol peninsular i bilingües català-espanyol nascuts i escolaritzats a Catalunya. En la versió en català no van participar monolingües de català perquè aquest perfil de parlants és pràcticament inexistent: segons les dades de l'Idescat (2018), el 99,8% de la població entén l'espanyol, el 99,5% el sap parlar, el 98,5 el sap llegir i el 97,6 el sap escriure. Per tant, és pràcticament impossible trobar monolingües de català.

Els criteris d'inclusió per participar en els estudis eren els següents:

- Tenir entre 18 i 35 anys.
- No tenir cap altra llengua nadiua que no fos l'espanyol (varietat peninsular) en el cas dels monolingües, o l'espanyol i el català en el cas dels bilingües.
- Haver nascut i haver-se escolaritzat en una zona monolingüe d'Espanya en el cas dels monolingües o haver nascut i haver-se escolaritzat a Catalunya en el cas dels bilingües.
- No tenir trastorns de lectura o dèficits del llenguatge.

Es van excloure tots aquells participants que no van acabar l'estudi en què participaven (no van acabar de respondre la tasca o no van completar la tasca en les dues llengües, en el cas dels bilingües).

Tots els participants van participar voluntàriament en l'estudi, van signar un formulari de consentiment i van rebre una compensació (econòmica en el cas dels bilingües i com a part de l'assignatura de Lingüística en el cas dels monolingües) si completaven les dues parts de l'estudi. Es va rebre l'aprovació ètica de la Comissió Institucional de Revisió Ètica de Projectes de la Universitat Pompeu Fabra (CIREF-UPF; Codi de referència 0032).

Tot i que va haver-hi persones que van participar en els dos experiments, la majoria de participants de l'experiment 1 i de l'experiment 2 no eren els mateixos. Tot i això, el perfil lingüístic de cada grup era molt similar i comparable. A continuació presentem una caracterització dels participants monolingües i bilingües català-espanyol que van participar en els experiments d'aquesta investigació.

4.4.1.1. Parlants d'espanyol de referència (monolingües d'espanyol peninsular)

En les versions en espanyol de cada experiment van participar monolingües d'espanyol peninsular, que ens servien per caracteritzar l'MDO en espanyol i com a grup de comparació de l'espanyol bilingüe. Aquests participants van respondre un breu qüestionari sociolingüístic abans de començar la tasca, per tal d'assegurar-nos que complien els requisits per participar en l'estudi (vegeu §4.4.2.1 per a més detalls del qüestionari).

El grup de monolingües de l'experiment 1 estava constituït per 40 participants monolingües d'espanyol peninsular (28 dones i 12 homes). Tenien una edat d'entre 18 i 30 anys ($M = 20,08$) i havien nascut a Aragó, Madrid, Navarra, Castella i Lleó i La Rioja. La seva única llengua nadiua era l'espanyol (varietat peninsular) i havien estat escolaritzats en una zona monolingüe d'Espanya. Tots ells eren estudiants de Filologia Hispànica.

El grup de monolingües de l'experiment 2 estava format per 32 monolingües d'espanyol peninsular (22 dones i 10 homes). Tenien una edat d'entre 18 i 25 anys ($M = 18,85$) i havien nascut a Navarra, Aragó, Badajoz i Extremadura. La seva única llengua nadiua era l'espanyol (varietat peninsular) i havien estat escolaritzats en una zona monolingüe d'Espanya. Tots eren estudiants de Filologia Hispànica.

La taula 4.2 mostra un resum dels participants monolingües d'espanyol.

Taula 4.2

Nombre total de monolingües d'espanyol, el sexe i l'edat

	N			Edat		
	Total	Homes	Dones	Mitjana	Mín.	Màx.
Experiment 1	40	12	28	20,08	18	30
Experiment 2	32	10	22	18,85	18	25

Aquests participants monolingües d'espanyol no només formaven el grup que ens permetia estudiar l'MDO en espanyol monolingüe, sinó que servien de grup control per a les anàlisis de l'MDO en espanyol bilingüe. És cert que actualment no hi ha un acord en psicolingüística sobre la inclusió o no d'un grup control de monolingües (Bayram et al., 2019; Castro et al., 2022; Cheng et al., 2021; Flores, 2015; López et al., 2023; Rothman, 2008; Rothman et al., 2022; Rothman i Treffers-Daller, 2014; Wiese et al., 2022), però en aquesta tesi hem cregut convenient incloure un grup control de monolingües quan ha estat possible; és a dir, en espanyol.

La raó per incloure aquest grup és que, en un principi, minimitza els efectes de variables de confusió. Rothman et al. (2022) argumenten que els monolingües no poden funcionar com a grup control perquè també han viscut experiències lingüístiques diverses, com els bilingües. És cert que els nostres monolingües saben altres llengües (com ara l'anglès) (vegeu Castro et al., 2022 per a una discussió sobre el monolingüisme), però són parlants amb només una L1, o una sola llengua inicial de naixement, encara que posteriorment hagin incorporat altres llengües. A més, crucialment, són parlants que no tenen en el seu repertori l'altra llengua objecte d'estudi, el català. Els mateixos autors reconeixen que certes investigacions requereixen un grup control de monolingües, sempre que la inclusió sigui estrictament necessària per respondre la pregunta de recerca. En aquesta tesi, comparar els monolingües d'espanyol amb els bilingües més dominants d'espanyol ens permetrà veure si existeixen diferències entre ells. En el cas que els bilingües més dominants d'espanyol tinguin comportaments diferents que els monolingües (pel que fa a l'MDO), podria ser un indicatiu de la influència del català en el grup de bilingües.

Idealment, i seguint la mateixa argumentació, hauríem d'haver inclòs un grup control de monolingües en català. En el capítol 3, però, ja hem observat que aquests parlants són pràcticament inexistent (§3.3.1). Més endavant (pàg. 161) veurem que el grup que hem agafat de referència en aquesta tesi és un grup de catalanodominants del català central de Catalunya, que tenen una dominança alta del català (d'acord amb el qüestionari emprat) i que han crescut en contextos on el català també és la llengua majoritària de l'entorn.

4.4.1.2. Parlants bilingües català-espanyol

En les versions en espanyol i català de cada experiment van participar bilingües català-espanyol amb diferents perfils de dominança lingüística.

Tots ells havien nascut i havien estat escolaritzats a Catalunya. Es va decidir incloure només bilingües de Catalunya per diversos motius. En primer lloc, perquè Catalunya té un model d'immersió que permet acabar l'etapa d'escolarització amb un nivell elevat d'ambdues llengües; d'aquesta manera, ens asseguràvem que els participants tenien un nivell elevat de català i espanyol, tot i poder diferir en la dominança. En segon lloc, l'ús de l'MDO en català pot presentar variacions segons el dialecte. L'ús de l'MDO pot estar més estès en el català valencià (Pineda, 2018, 2021, 2023; Zeugin, 2021) i l'ús de l'MDO en català balear és lleugerament diferent, amb usos en contextos més amplis que en català estàndard (Escandell, 2009; Khouja, 2015). En tercer lloc, es van descartar les zones de la Catalunya del Nord i l'Alguer perquè el contacte del català no és amb l'espanyol, sinó amb el francès i l'italià respectivament, que són llengües que tenen un comportament diferent en relació amb l'MDO, la qual cosa introdueix variabilitat potencialment no atribuïble a l'espanyol.

El grup de participants bilingües de l'experiment 1 estava format per 133 (97 dones i 36 homes) i tenien una edat d'entre 18 i 35 anys ($M = 22,11$). Cinquanta-quatre tenien estudis universitaris finalitzats, 64 estaven cursant estudis universitaris i 15 tenien estudis de formació professional. A més, 32 d'aquests participants tenien o estaven cursant estudis lingüístics.

El grup de participants bilingües de l'experiment 2 estava format per 145 participants (124 dones i 21 homes) i tenien una edat d'entre 18 i 31 anys ($M = 20,95$). Trenta-cinc tenien estudis universitaris finalitzats, 99 estaven cursant estudis universitaris i 11 tenien estudis de formació professional. A més, 48 d'aquests participants tenien o estaven cursant estudis lingüístics.

A la taula 4.3 es mostra un resum dels participants bilingües de cada experiment.

Taula 4.3*Nombre total de participants bilingües català-espanyol, el sexe i l'edat*

	N			Edat		
	Total	Homes	Dones	Mitjana	Mín.	Màx.
Experiment 1	133	36	97	22,11	18	35
Experiment 2	145	21	124	20,95	18	31

4.4.1.2.1. Operacionalització de la dominança lingüística

Un dels objectius d'aquesta tesi és estudiar el pes que té la dominança lingüística en la influència entre llengües. Per tant, necessitàvem mesurar de manera acurada la dominança dels nostres participants bilingües. Com hem explicat en el capítol anterior, la dominança lingüística fa referència al pes relatiu de les dues llengües dels bilingües i engloba un seguit de variables lingüístiques internes i externes, com ara la competència, la fluïdesa, l'edat d'inici d'adquisició, l'ús en el passat i en el present, les actituds, la quantitat d'input i output, l'entorn lingüístic, entre d'altres (Gertken et al., 2014).

Atès que els participants bilingües d'aquest estudi han crescut en una societat bilingüe, on ambdues llengües són oficials i tenen un estatus força similar, necessitàvem un qüestionari precís que pogués captar la dominança lingüística tenint en compte diversos aspectes de l'històric lingüístic passat i present dels participants (i no només l'edat d'adquisició o la competència lingüística), requisits que compleix en gran part el qüestionari Bilingual Language Profile (BLP, Birdsong et al., 2012).

Els participants bilingües van completar una adaptació del qüestionari sociolingüístic d'autoavaluació BLP, en espanyol, que ens permetia avaluar la seva dominança lingüística (vegeu més endavant §4.4.2.2 per a més detalls sobre el qüestionari BLP i l'adaptació que vam realitzar). De manera resumida, el qüestionari BLP és un instrument creat per avaluar la dominança lingüística mitjançant les autopuntuacions de bilingües que han crescut en situacions de bilingüisme diverses. Parteix de la base que la dominància no és necessàriament un constructe dicotòmic ni estàtic, sinó que es tracta d'un constructe gradual que, a més, pot canviar al llarg dels anys. Per tenir en compte els diversos factors que influeixen la dominança lingüística, el qüestionari BLP es divideix en quatre mòduls: 1) l'**històric lingüístic** (6 preguntes per a cada llengua), 2) els **usos** lingüístics en diferents àmbits d'ús (5 preguntes per a cada llengua), 3) el nivell

de **competència** lingüística en les diferents habilitats escrites i orals (4 preguntes per a cada llengua), i 4) les **actituds** lingüístiques (4 preguntes per a cada llengua). El qüestionari també conté una secció introductòria per recollir la informació biogràfica dels participants (5 preguntes).

Està construït a partir d'altres eines que s'han utilitzat anteriorment per descriure l'experiència lingüística de participants bilingües: el Language Experience and Proficiency Questionnaire, LEAP-Q (Marian et al., 2007) i el Bilingual Dominance Scale (Dunn i Fox Tree, 2009). Tots aquests qüestionaris (inclòs el qüestionari BLP) es basen en autoavaluacions, però el qüestionari BLP és l'únic que conté preguntes amb respostes d'elecció múltiple i en què totes les respostes són graduals. A partir de les respostes graduals, el qüestionari proporciona una puntuació numèrica contínua.

Atès que el qüestionari BLP entén la dominança com a un constructe gradual, dinàmic i multifacètic i que, a més, s'està convertint en un dels qüestionaris més usats en les investigacions sobre el bilingüisme (fet que fa més fàcilment comparables els resultats amb altres estudis experimentals sobre diferents poblacions bilingües i combinacions lingüístiques), el qüestionari BLP es convertia en una bona eina per mesurar la dominança lingüística en el nostre context. De fet, recentment Olson (2023) ha dut a terme una avaluació sistemàtica sobre la validesa del qüestionari BLP utilitzant una metodologia de *test-retest* en 248 bilingües espanyol-anglès i conclou que el qüestionari BLP mostra nivells excel·lents de fiabilitat de la mesura global i una fiabilitat molt forta dels subcomponents del qüestionari.

Cal tenir en compte, però, que com qualsevol qüestionari té els seus inconvenients. La limitació més gran per als objectius d'aquesta tesi és que no està dissenyat específicament per a una comunitat bilingüe. És cert que té una versió en català, però es tracta d'una mera traducció de la versió original en anglès i no ha estat pensada ni adaptada a la situació específica de Catalunya. De fet, l'objectiu dels creadors d'aquest qüestionari era precisament crear un únic qüestionari dirigit a bilingües d'entorns tan diferents com l'adquisició de L2, l'aprenentatge de llengües d'herència, les situacions d'erosió lingüística, contextos de migració o el bilingüisme seqüencial o simultani (Gertken et al., 2014). Aquesta generalització pot facilitar la comparació entre estudis, però té limitacions importants, ja que no té en compte les especificitats del context que

envolta els bilingües, que potser no són comparables. Per paliar aquesta limitació, a la secció 4.4.2.2 veurem que vam afegir alguna pregunta complementària i se'n va modificar lleugerament alguna altra.

El disseny del qüestionari BLP permet obtenir diverses puntuacions: 1) la puntuació de cada llengua en cada mòdul, 2) la puntuació global de cada llengua i 3) la puntuació global de dominança lingüística.

El qüestionari calcula la puntuació a partir de les fórmules següents: les preguntes del mòdul Historial lingüístic (6) valen entre 0 i 20 punts cadascuna (valors indicats en la resposta); les preguntes del mòdul Ús (5) valen entre 0 i 10 punts cadascuna (valor indicat en la resposta); les preguntes del mòdul Competència (4) i del mòdul Actitud (4) valen entre 0 i 6 punts cadascuna (valor indicat en la resposta). Per obtenir la **puntuació de cada llengua en un mòdul**, només cal sumar la puntuació de cada una de les preguntes corresponents.

Cada mòdul rep el mateix pes en el resultat final (25% cadascun). Com que les puntuacions màximes de cada mòdul són diferents (120 a Historial lingüístic, 50 a Ús, 24 a Competència i 24 a Actitud), perquè tinguin el mateix pes en el resultat final, la puntuació del mòdul Historial lingüístic es multiplica per 0,454, la del mòdul Ús per 1,09, la del mòdul Competència per 2,27 i la del mòdul Actitud per 2,27. Per tant, per obtenir la **puntuació global de cada llengua** cal sumar el resultat de cadascun dels mòduls (ja multiplicat) en aquella llengua, i s'obté un valor del 0 al 218.

Finalment, la **puntuació global de dominança** és la diferència entre les puntuacions globals de cada llengua avaluada. Per tant, per obtenir el resultat global de la dominança s'ha de restar la puntuació d'una llengua a la puntuació de l'altra llengua, i s'obté un valor que oscil·la del -218 al +218, és a dir, un contínuum. Com més propera del zero sigui aquesta puntuació, més equilibrat lingüísticament es pot considerar el participant, i com més propera al límit superior o inferior, positiu o negatiu, més dominant d'una llengua és el participant.

Vegem-ne un exemple: posem el cas que un participant té les puntuacions de la taula 4.4 en els diferents mòduls. La puntuació de cada mòdul en català és la suma de les preguntes d'aquell mòdul en català. La puntuació global de l'espanyol es calcula de la

manera següent: $40 \times 0,454 + (5 \times 1,09) + (10 \times 2,27) + (20 \times 2,27)$. La puntuació global del català es calcula aplicant la mateixa fórmula. Finalment, la puntuació global de dominança lingüística es calcula restant $91,70 - 195,69$.

Taula 4.4

Exemple de càlcul de la puntuació del qüestionari BLP

	Espanyol	Català
Historial lingüístic	40	110
Ús	5	40
Actitud	10	20
Competència	20	25
Puntuació global de cada llengua	91,70	195,69
Puntuació global de dominança		-103,99

Com ja hem avançat, la puntuació global de dominança permet realitzar dos tipus d'anàlisi: de **manera categòrica** (formant grups de bilingües a partir del resultat obtingut) o de **manera contínua** (amb el resultat numèric obtingut). Al capítol 3 hem vist que el més habitual és classificar els bilingües en grups, ja que permet identificar grups que comparteixen trets o característiques o fer comparacions sistemàtiques entre grups més o menys homogenis de bilingües (Perpiñán i Soto-Corominas, 2021; Treffers-Daller, 2016) i saber si la pertinença a un grup o un altre és un factor explicatiu dels resultats lingüístics. També hem vist, però, que la conversió de dades contínues a categòriques pot provocar una pèrdua d'informació de la mostra i del poder estadístic i que diversos autors consideren que el bilingüisme s'hauria de concebre com una realitat gradual (DeLuca et al., 2019; Gallo et al., 2020, 2022; Hervais-Adelman et al., 2018; Treffers-Daller, 2016). En aquesta investigació es va decidir realitzar els dos tipus d'anàlisis, amb una mesura categòrica i amb una de contínua, ja que això ens permetia obtenir resultats complementaris (Kremin i Byers-Heinlein, 2021).

En el subapartat següent explicarem quins van ser els criteris de classificació en grups de bilingües.

4.4.1.2.2. *Criteris de classificació en grups de bilingües*

La classificació en grups de bilingües, així com la fixació dels punts de tall, no estan exempts de controvèrsia, ja que es poden usar criteris molt diferents perquè el grau de bilingüisme, la dominança o l'experiència bilingüe són constructes multidimensionals i complexos, difícils d'operacionalitzar i mesurar (Gertken et al., 2014; Luk i Bialystok, 2013; Schmid i Yilmaz, 2018; Silva-Corvalán i Treffers-Daller, 2016; Treffers-Daller, 2016, 2019).

Nosaltres vam dividir els bilingües en subgrups en funció de dues qüestions. Primer de tot, a partir del resultat obtingut al qüestionari BLP, es van classificar els bilingües en tres grans grups: dominants de català, bilingües equilibrats i dominants d'espanyol. Per fer la divisió, es va mirar d'establir franges més o menys equilibrades en tres seccions, que van donar com a resultat una puntuació de -35 o inferior per als dominants de català, una puntuació entre -30 i +30 per als bilingües equilibrats i una puntuació de +35 o superior per als dominants d'espanyol. Per tenir grups més separats entre si, es van excloure aquells que ocupaven una franja de 5 punts entre grups, és a dir, entre -35 i -30 i entre +30 i +35.

A banda de la dominança lingüística, però, per classificar els participants bilingües es va tenir en compte la regió on havien crescut els participants, ja que sabem que la llengua majoritària de la societat pot exercir una forta pressió sobre l'altra llengua que s'hi parli, amb les conseqüències lingüístiques que això comporta (Thomason i Kaufman, 1988). Al capítol 3 (§3.3.1) hem observat que hi ha regions de Catalunya on hi ha una presència més forta de l'espanyol i d'altres on la presència més forta és del català. Segons les dades de l'Idescat (2018), a l'Àrea Metropolitana de Barcelona el 27,5% de la població té només el català com llengua habitual, envers el 54,1% a les comarques gironines o el 59,6% a les comarques centrals.

A partir d'aquestes dades sobre la presència de l'espanyol a cada regió, vam pensar que el català de l'AMB podia haver experimentat socialment més influència de l'espanyol per la forta presència que té en la societat i, per tant, que es podria parlar una varietat del català molt més castellanitzada que en altres regions de Catalunya (Boix i Fuster, 2008), que hagués afectat també el sistema d'MDO. De fet, alguns autors han destacat l'existència d'un català fortament influenciat per l'espanyol en diferents àmbits (lèxic,

fonètica, morfosintaxi) i que sol ser més present en àrees urbanes (Sinner, 2008). Alguns autors han volgut veure en aquesta varietat una influència tan gran de l'espanyol que ha portat a una varietat mixta (López del Castillo, 1984; Moya i Lago, 1977) i que alguns han arribat a anomenar *catanyol*. Tot i que autors com Sinner (2008) consideren que hi ha arguments suficients per rebatre la idea que hagi nascut una nova llengua a Catalunya, és evident que com a mínim hi ha persones amb idiolectes fortament influenciats per l'espanyol.

Sabent les conseqüències lingüístiques que pot tenir la forta pressió de l'espanyol com a llengua majoritària, juntament amb les observacions sobre la varietat del català de Barcelona i la seva conurbació, vam decidir controlar la regió dels participants. Així doncs, els dominants de català es van dividir en dos grups: els de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB) i els de fora l'AMB. En els grups de bilingües equilibrats i dominants d'espanyol no es va poder fer aquesta divisió, ja que la gran majoria de parlants equilibrats o dominants d'espanyol són precisament de l'AMB i no vam aconseguir una mostra prou representativa per poder fer grups d'aquests perfils de dominança que no fossin de l'AMB. Això sí, per tal de controlar la possible influència de la llengua majoritària en l'entorn, es van eliminar d'aquests dos grups aquells participants que no eren de l'AMB. No és la primera vegada que es duu a terme una divisió d'aquestes característiques. En un estudi sobre l'espanyol a Catalunya, Davidson (2022) separa els participants de la capital urbana dels participants de pobles més petits per tal de capturar diferències en la seva fonètica.

Així doncs, els grups de classificació dels bilingües d'aquesta tesi són:

- Dominants de català de fora de l'AMB
- Dominants de català de l'AMB
- Bilingües equilibrats (AMB)
- Dominants d'espanyol (AMB)

Aquests grups van quedar repartits com es mostra a la taula 4.5. Com que tenim tres grups de bilingües de l'AMB amb diferents perfils de dominança, si trobem diferències entre ells es podran atribuir a la dominança lingüística. A més, si trobem diferències entre els dos grups de dominants de català es podran deure a 1) la varietat de l'espanyol

o el català de cada regió, i/o 2) a la major exposició a l'espanyol dels dominants de català de l'AMB envers els de fora l'AMB.

Taula 4.5

Total de participants en cada grup de bilingües

	Experiment 1	Experiment 2
Dominants de català (fora AMB)	27	26
Dominants de català (AMB)	30	32
Bilingües equilibrats (AMB)	27	30
Dominants d'espanyol (AMB)	31	28

Els grups de bilingües queden clarament diferenciats entre ells, llevat lògicament dels dos grups dominants de català de les dues àrees, com s'observa a la figura 4.1. A la taula 4.6 es poden consultar les puntuacions globals obtingudes al qüestionari BLP de cada grup³⁹. Les puntuacions a cada pregunta del qüestionari, que donen com a resultat aquesta puntuació global, es poden consultar als annexos B i C.

Taula 4.6

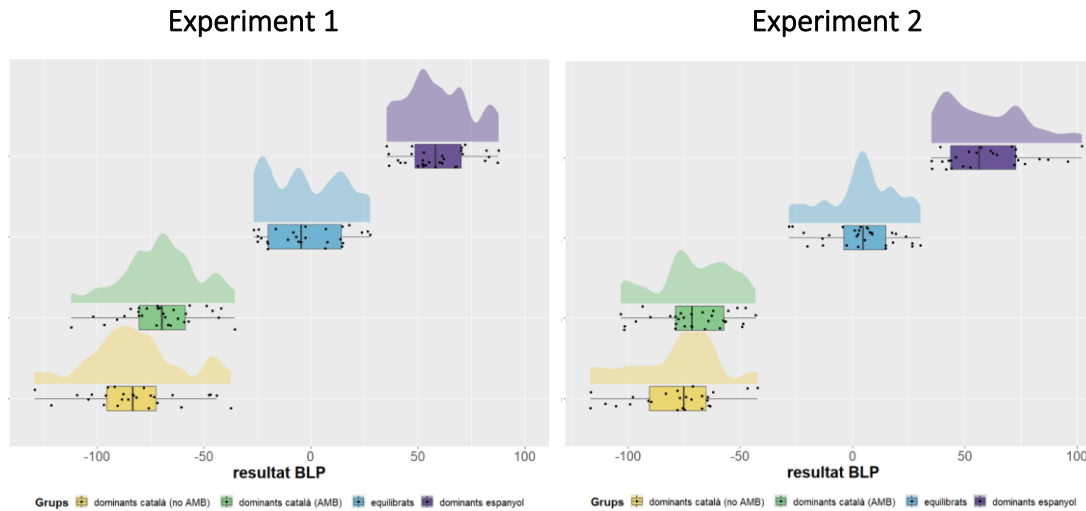
Mitjanes, desviacions estàndards i rang de la puntuació en el qüestionari BLP, segons el grup de bilingües i l'experiment

Puntuació BLP (mín. -218, màx. 218)								
Grup	Experiment 1				Experiment 2			
	M	DE	Mín.	Màx.	M	DE	Mín.	Màx.
Dominants de català (fora AMB)	-82,24	22,46	-129,13	-37,41	-78,98	19,54	-116,88	-42,41
Dominants de català (AMB)	-69,97	17,88	-111,97	-35,69	-70,99	16,76	-103,26	-43,14
Bilingües equilibrats	-2,5	17,6	-26,79	27,7	3,58	15,75	-28,33	30,24
Dominants d'espanyol	59,35	15,28	35,33	87,18	59,61	18,76	35,24	102,17

³⁹ En aquesta tesi, els valors negatius indiquen més dominança cap al català i els valors positius indiquen més dominança cap a l'espanyol. Els valors propers a 0 són un indicador de dominança equilibrada entre català i espanyol.

Figura 4.1

Puntuació mitjana en el qüestionari BLP de cada grup de bilingües en els experiments 1 i 2

Nota: Aquests gràfics representen la distribució de les puntuacions en el qüestionari BLP en l'experiment 1 (esquerra) i l'experiment 2 (dreta). En groc (esquerra) trobem els bilingües dominants de català (fora AMB), en verd (esquerra) trobem els dominants de català (AMB), en blau (centre) trobem els bilingües equilibrats, en lila (dreta) trobem els bilingües dominants d'espanyol. Cada punt correspon a un participant i el diagrama de violí indica la densitat. La línia negra vertical marca la puntuació mitjana de cada grup.

4.4.1.2.3. Caracterització dels grups de bilingües en funció del qüestionari BLP

A continuació es descriuen els diferents grups de bilingües en relació amb algunes preguntes i blocs del qüestionari sociolingüístic BLP, per tal de demostrar que les agrupacions en grups de dominança (dominants de català, equilibrats, dominants d'espanyol) presentaven perfils lingüístics diferents i que els dos grups catalanodominants (AMB i fora AMB) són dos grups de dominança equiparables que bàsicament difereixen en la pertinença a àrees diferents. Donat que els grups de bilingües dels dos experiments estaven formats utilitzant els mateixos criteris, farem una caracterització agrupant els participants dels dos experiments.

En primer lloc, a partir de la pregunta "A quina edat vas començar a aprendre les següents llengües?" es van extreure les **edats d'inici d'adquisició**. Els resultats il·lustren que són grups molt homogenis internament. En un extrem, trobem que els dominants de català, tant de fora com de dins de l'AMB, tenen una edat d'inici d'adquisició del català als 0 anys, mentre que l'edat d'inici d'adquisició de l'espanyol és

més tardana (si bé una mica inferior en els dominants de català de l'AMB). Com es pot veure en el rang d'aquests dos grups, el valor més tardà d'edat d'inici d'adquisició de l'espanyol és als 6 anys, que és quan l'espanyol es comença a ensenyar a l'escola.

En l'altre extrem, trobem que els dominants d'espanyol tenen una edat d'inici d'adquisició de l'espanyol als 0 anys, mentre que la del català és una mica més tardana. Com s'observa en el rang d'aquest grup, algun participant va començar a adquirir el català als 6 anys, quan comença l'educació obligatòria, que és en català. Finalment, els bilingües equilibrats tenen edats d'adquisició del català i l'espanyol més variades, però al voltant dels 0 anys en totes dues llengües. Tots aquests valors es poden consultar a la taula 4.7.

Val a dir que les respostes a aquesta pregunta depenen de la interpretació de cadascú de la pregunta, especialment de què van entendre els participants per “aprendre” (formalment o de manera inconscient, per exemple). Per això, les respostes s'han de prendre com a indicatives i tan sols ens aporten una idea aproximada de l'edat d'inici d'adquisició, sense que siguin precises.

Taula 4.7

Edat d'inici d'adquisició del català i espanyol per grups de bilingües

	Català			Espanyol		
	M	DE	Rang	M	DE	Rang
<i>Edat d'inici d'adquisició</i>						
Dominants de català (fora AMB)	0	0	0-0	1,79	2,31	0-6
Dominants de català (AMB)	0	0	0-0	1,24	1,95	0-5
Bilingües equilibrats	0,7	1,2	0-4	0,15	0,85	0-6
Dominants d'espanyol	1,50	1,66	0-6	0	0	0-0

En segon lloc, a partir de la pregunta “Indica la llengua que habitualment utilitzes per parlar amb la mare/pare/germans/parella” es van extreure les **llengües** que han parlat i/o parlen habitualment **a casa** (amb el nucli familiar). Podem observar que gairebé tots els dominants de català afirmen parlar només català a casa. Els dominants d'espanyol gairebé tots afirmen parlar només espanyol a casa. El grup d'equilibrats és el més heterogeni, ja que 26 són bilingües que parlen les dues llengües a casa, però 28 parlen només espanyol a casa i tan sols 7 parlen únicament català a casa. La inspecció

detallada de les respostes al qüestionari, però, fa evident que es tracta de bilingües amb experiències lingüístiques variades que es mouen entre les dues llengües objecte d'estudi i els converteix en bilingües equilibrats (annexos B i C).

Després d'analitzar aquestes dues preguntes concretes, passem a explorar els valors obtinguts en els quatre mòduls dels quals consta el qüestionari BLP: Historial lingüístic, Ús, Competència i Actituds. Farem una comparació detallada de les diferències entre grups en cadascun d'aquests mòduls. Els valors en cada mòdul de cada grup es recullen a la taula 4.8.

Taula 4.8

Mitjanes, desviacions estàndards i rang de les puntuacions en cada mòdul del qüestionari BLP, dividits segons la llengua i el grup de bilingües

	Català			Espanyol		
	M	DE	Rang	M	DE	Rang
<i>Historial lingüístic (màx. 120)</i>						
Dominants de català (fora AMB)	104,7	7,64	1-120	94,33	11,48	1-120
Dominants de català (AMB)	103,92	9,02	1-120	74,62	17,73	1-104
Bilingües equilibrats	93,83	12,52	1-117	90,81	10,09	1-113
Dominants d'espanyol	78,25	15,45	1-120	94,33	11,48	1-120
<i>Ús (màx. 50)</i>						
Dominants de català (fora AMB)	43,2	4,78	1-50	5,03	3,85	0-15
Dominants de català (AMB)	42,35	4,3	1-50	6,01	3,45	0-14
Bilingües equilibrats	22,3	7,01	1-38	26,16	7,17	1-40
Dominants d'espanyol	5,33	4,25	0-19	43,54	4,32	1-50
<i>Competència (màx. 24)</i>						
Dominants de català (fora AMB)	23,67	0,97	1-24	21,91	1,92	1-24
Dominants de català (AMB)	23,46	1,07	1-24	22,16	2,01	1-24
Bilingües equilibrats	22,78	1,78	1-24	23,081	1,67	1-24
Dominants d'espanyol	20,7	2,82	1-24	23,79	0,54	1-24
<i>Actitud (màx. 24)</i>						
Dominants de català (fora AMB)	19,86	2,56	1-24	13,05	4,54	0-23
Dominants de català (AMB)	19,98	3,13	1-24	13,34	3,77	1-22
Bilingües equilibrats	18,03	3,04	1-24	15,63	3,58	1-24
Dominants d'espanyol	14,54	3,70	1-22	17,64	3,04	1-24

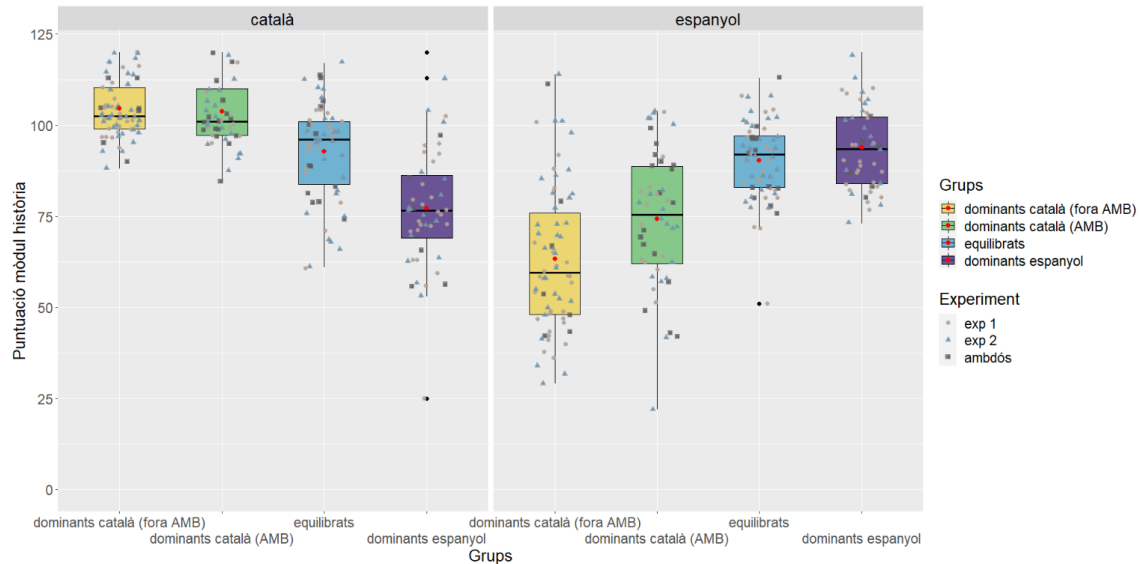
Quant al **mòdul Historial lingüístic**, resultats il·lustrats a la figura 4.2, els tests de Kruskal-Wallis⁴⁰ revelen diferències significatives entre els grups de bilingües en les dues llengües (en espanyol: $H(3) = 83,706$, $p < ,001$; en català: $H(3) = 90,158$, $p < ,001$). Les anàlisis post-hoc amb el test de Dunn i correcció Bonferroni mostren que, en espanyol, els dominants de català de l'AMB i de fora l'AMB no difereixen entre ells ($p = ,186$) com tampoc ho fan els bilingües equilibrats i els dominants d'espanyol ($p = 1$), però sí que hi ha diferències entre els grups de dominants de català i els equilibrats ($p < ,001$) i els dominants d'espanyol ($p < ,001$). En català, tots els grups difereixen entre ells de manera gradual ($p < ,001$), excepte els dos grups de dominants de català ($p = 1$). Malgrat no haver trobat diferències significatives, cal tenir present que els dos grups de dominants de català presenten molta variació en l'exposició a la seva llengua no dominant (l'espanyol) i l'exposició mitjana a l'espanyol dels dominants de català de l'AMB és superior a la dels dominants de català de fora l'AMB. Els dominants d'espanyol i els equilibrats també presenten variació en català, però no tanta.

A més, els tests de Wilcoxon de mostres emparellades revelen que els dominants de català de fora de l'AMB i els dominants de català de l'AMB han estat més exposats al català que a l'espanyol ($p < ,001$), mentre que els dominants d'espanyol han estat més exposats a l'espanyol que al català ($p < ,001$), tot i que la diferència és menys notable. En canvi, els equilibrats no mostren diferències en l'exposició a aquestes dues llengües ($p < ,054$).

⁴⁰ La variança presenta heterogeneïtat en les dues llengües, mentre que la distribució era normal en espanyol però no en català.

Figura 4.2

Puntuació mitjana en el mòdul Historial lingüístic en català i espanyol de cada grup de bilingües

Nota: Aquest gràfic representa la puntuació al mòdul Historial lingüístic en català (esquerra) i en espanyol (dreta) dels bilingües dominants de català (fora AMB), dels dominants de català (AMB), dels bilingües equilibrats i dels bilingües d'espanyol, ordenats d'esquerra a dreta. El punt vermell representa la puntuació mitjana de cada grup i la línia negra horitzontal, la mediana. Cada punt representa un participant de l'experiment 1, cada triangle representa un participant de l'experiment 2 i cada quadrat representa un participant de l'experiment 1 i 2.

Quant al **mòdul Ús**, els tests de Kruskal-Wallis⁴¹ revelen diferències significatives entre els grups de bilingües en les dues llengües (en espanyol: $H(3) = 185.7$, $p < ,001$; en català: $H(3) = 184$, $p < ,001$). Les anàlisis post-hoc amb el test de Dunn i correcció Bonferroni mostren diferències significatives entre tots els grups ($p < ,001$), tant en espanyol com en català, excepte entre els dos grups dominants de català ($p = 1$). A més, els tests de Wilcoxon mostren que els dos grups dominants de català utilitzen més el català que l'espanyol ($p < ,001$), i els equilibrats i els dominants d'espanyol usen més l'espanyol que el català ($p < ,001$). Sembla, per tant, que el grup d'equilibrats està més esbiaixat cap a l'espanyol, com a mínim en aquest mòdul.

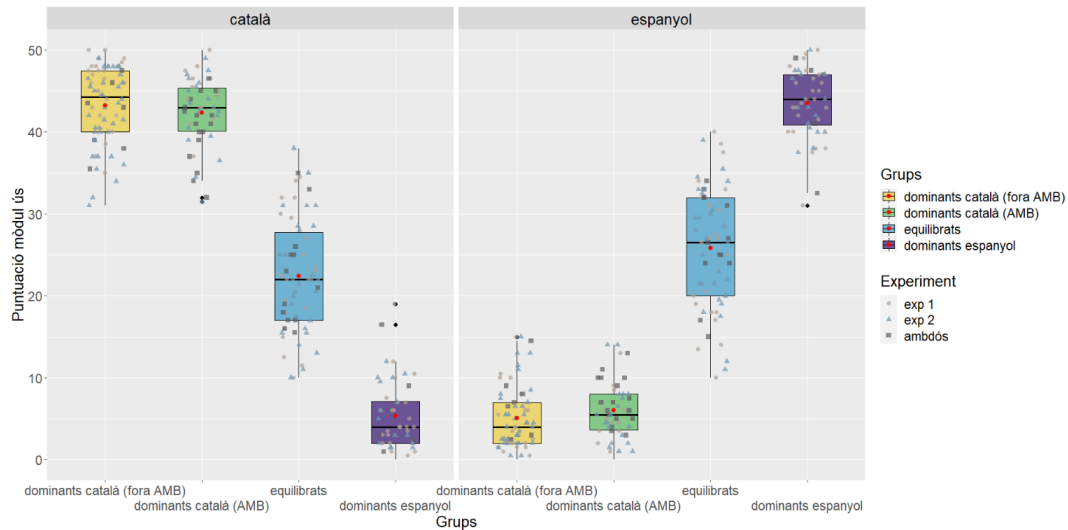
La figura 4.3 il·lustra de manera molt clara que aquest mòdul sembla revelar-se molt discriminatori entre els tres grups de dominança (i agrupa, per tant, els dos grups de

⁴¹ La variança presenta heterogeneïtat en les dues llengües, mentre que la distribució era normal en espanyol i català.

dominants de català, que s'alineen també en aquest mòdul), ja que es distribueixen al llarg de tota l'escala.

Figura 4.3

Puntuació mitjana en el mòdul Ús en català i espanyol de cada grup de bilingües

Quant al **mòdul Competència**, a l'hora d'autopuntuar-se emergeixen petites diferències entre els grups (figura 4.4), tot i tractar-se de bilingües altament competents en català i espanyol, ja que han crescut en una societat bilingüe i amb un model d'immersió a l'escola. Els tests de Kruskal-Wallis⁴² mostren diferències significatives entre els grups de bilingües en les dues llengües (en espanyol: $H(3) = 52.481$, $p < ,001$; en català: $H(3) = 69.767$, $p < ,001$). Les anàlisis post-hoc amb el test de Dunn i correcció Bonferroni mostren que, en espanyol, tots els grups presenten diferències entre ells ($p < ,001$) excepte els dos grups dominants de català ($p = 1$). Els resultats en català són interessants, perquè els dominants de català de l'AMB no es diferencien dels dominants de català de fora l'AMB ($p = 1$), com era d'esperar, però tampoc dels equilibrats ($p = ,111$). La resta de grups sí que presenten diferències entre ells ($p < ,001$).

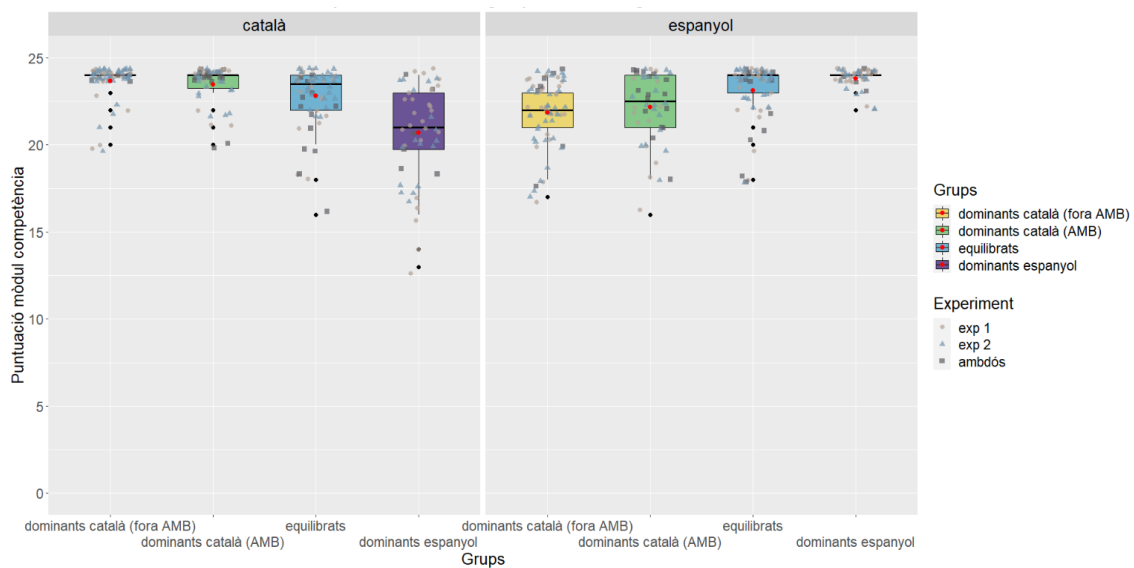
A banda, els tests de Wilcoxon mostren que els dominants de català i els dominants d'espanyol reporten una alta competència en la seva llengua dominant, però en canvi s'avaluen lleugerament pitjor la seva llengua menys dominant; és a dir, consideren que tenen una competència més alta en la seva llengua dominant ($p < ,001$). En canvi, els

⁴² La variança presenta heterogeneïtat en les dues llengües i distribució no normal en cap de les dues llengües.

equilibrats mostren més variació en les seves puntuacions en les dues llengües, possiblement perquè els trets que els han portat a ser bilingües equilibrats són diferents entre els participants; així i tot, no mostren diferències significatives entre la competència en les seves dues llengües ($p = ,119$).

Figura 4.4

Puntuació mitjana en el mòdul Competència en català i espanyol de cada grup de bilingües

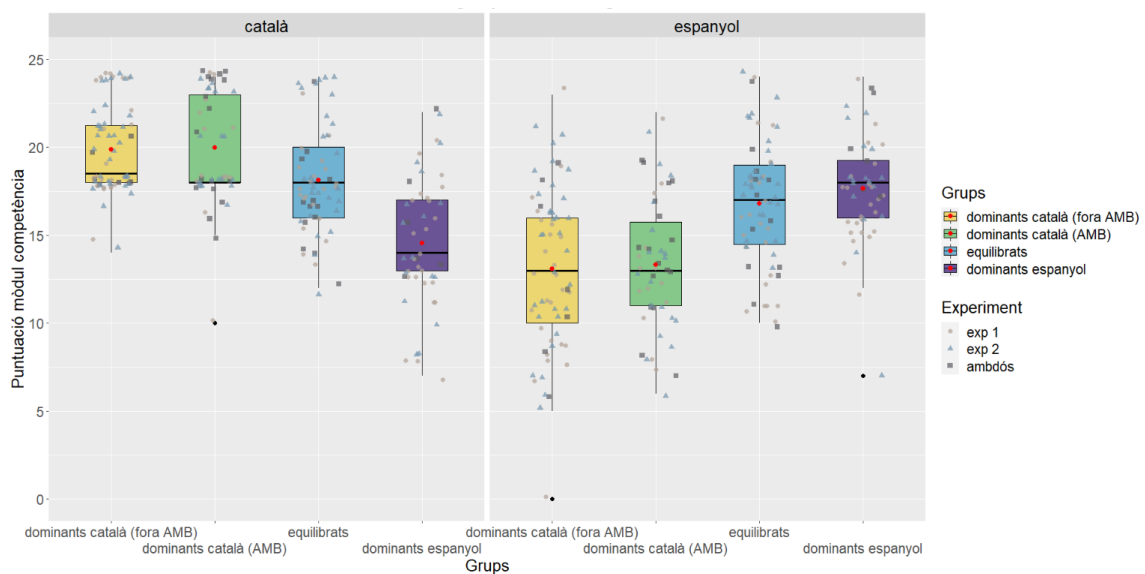
Finalment, quant al **mòdul Actitud**, també veiem algunes diferències entre grups (figura 4.5). Els tests de Kruskal-Wallis⁴³ mostren diferències significatives entre els grups de bilingües en les dues llengües (en espanyol: $H(3) = 52.481, p < ,001$; en català: $H(3) = 69.767, p < ,001$). Els tests de Dunn revelen que, en espanyol, els dos grups dominants de català no es diferencien entre ells ($p = 1$) ni tampoc els equilibrats dels dominants d'espanyol ($p = 1$); la resta de grups sí que presenta diferències ($p < ,001$). En català, els dos grups de catalanodominants no es diferencien entre ells ($p = 1$), però tampoc els dominants de català de l'AMB i els equilibrats ($p = ,007$). Aquests resultats suggereixen que 1) els bilingües equilibrats estan esbiaixats cap a l'espanyol (com al mòdul Historial lingüístic) i 2) els dominants de català de l'AMB es troben en un punt entre els dominants de català de fora l'AMB i els equilibrats (com en el mòdul de competència).

⁴³ La variància presenta heterogeneïtat en espanyol, però no en català, mentre que l'espanyol presenta una distribució normal i el català no.

Els tests de Wilcoxon, a més, mostren que els dos grups de dominants de català mostren actituds més positives cap al català que l'espanyol ($p < ,001$) i els dominants d'espanyol tenen actituds més positives cap a l'espanyol que cap al català ($p < ,001$), mentre que els equilibrats no mostren diferències entre les dues llengües ($p = ,062$). Creiem, però, que en el cas de Catalunya no és una mesura determinant per si sola, ja que pot estar barrejada amb sentiments identitaris i ideologies polítiques.

Figura 4.5

Puntuació mitjana en el mòdul Actitud en català i espanyol de cada grup de bilingües

En resum, en aquesta tesi tindrem tres grups que han crescut a l'Àrea Metropolitana de Barcelona, un entorn amb una alta presència de l'espanyol segons les dades d'Idescat (malgrat que no ho traspuïn les dades que hem recollit), però amb 3 nivells de dominança diferents: un grup dominant d'espanyol, un grup equilibrat i un grup dominant de català. Finalment, hi ha un grup que ha crescut a la Catalunya central, amb una forta presència del català, i que és també dominant en català. Hem pogut observar que tots els grups es diferencien força entre ells en els diferents mòduls lingüístics (en uns més que en d'altres), llevat dels dos grups dominants de català, que són força similars i que on es diferencien més és en el mòdul Historial lingüístic en espanyol (tot i no arribar a nivells significatius).

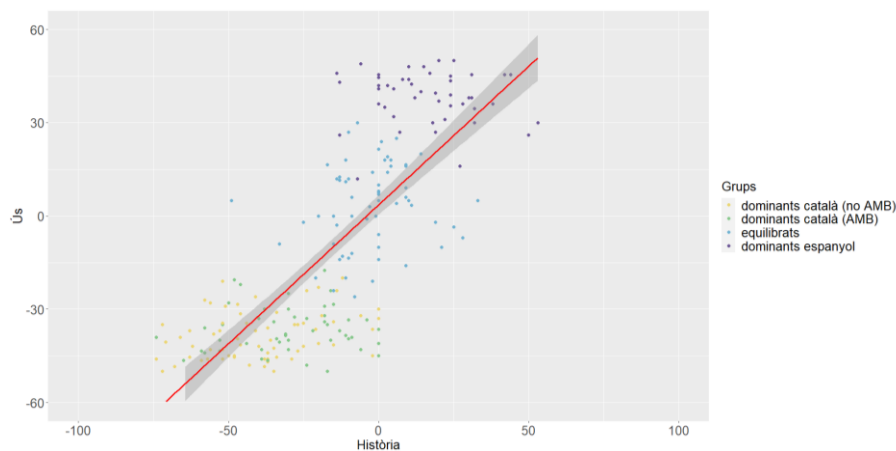
Abans d'acabar aquesta secció, volem comprovar si existeix certa correlació entre els resultats dels diferents mòduls del qüestionari BLP en els nostres bilingües català-

espanyol, ja que les experiències bilingües en diferents àmbits poden estar interrelacionades entre elles (per exemple, una persona que neix en una família catalanoparlant probablement l'usarà més habitualment i en tindrà una competència més elevada). Es van fer correlacions entre tots els mòduls separatament, de manera que vam analitzar la correlació entre Historial lingüístic-Ús, Historial lingüístic-Competència, Historial lingüístic-Actitud, Ús-Competència, Ús-Actitud i Competència-Actitud.

Pel que fa a la correlació **entre Historial lingüístic i Ús**, vam detectar que existeix una correlació positiva de força mig-alta ($r = ,76$, $p < ,001$), com s'observa en la figura 4.6⁴⁴. És a dir, els parlants que han tingut un passat amb una forta presència del català, continuen avui en dia utilitzant més el català, mentre que els parlants que han tingut una forta presència de l'espanyol, continuen utilitzant més l'espanyol actualment.

Figura 4.6

Correlació entre el mòdul Historial lingüístic i el mòdul Ús

Nota: Aquest gràfic representa la correlació entre el mòdul Historial lingüístic i el mòdul Ús. Cada punt representa un participant: en groc els dominants de català (no AMB), en verd els dominants de català (AMB), en blau els equilibrats i en lila els dominants d'espanyol.

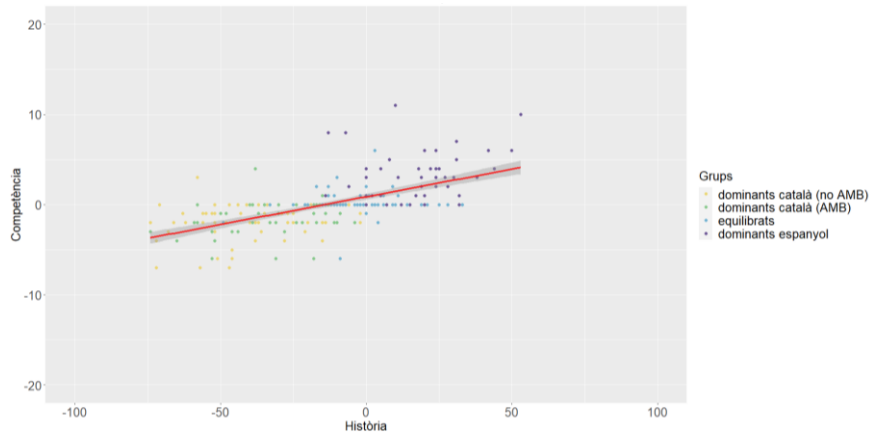
Pel que fa a la correlació entre **Historial lingüístic i Competència**, vam trobar que existeix una correlació positiva amb força mig-alta ($r = ,62$, $p < ,001$), com il·lustra la figura 4.7. Els parlants que han tingut un passat amb una forta presència del català, consideren que tenen una millor competència del català, mentre que els parlants que han

⁴⁴ Els gràfics 4.6-4.11 tenen eixos diferents (segons la puntuació de cada mòdul) i això fa que els gràfics no siguin visualment comparables. Per això, el lector pot notar que algunes correlacions amb valors similars tenen visualment pendents diferents.

tingut una forta presència de l'espanyol, consideren que tenen una millor competència de l'espanyol.

Figura 4.7

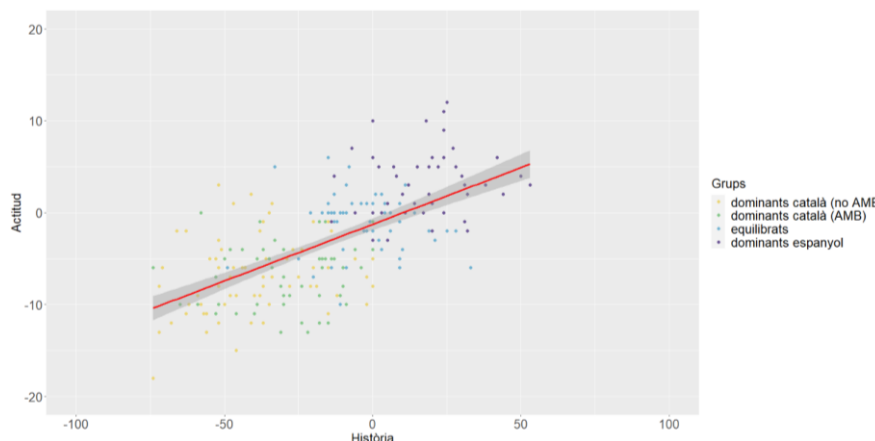
Correlació entre el mòdul Historial lingüístic i el mòdul Competència

Pel que fa a la correlació entre **Historial lingüístic i Actitud**, vam observar que existeix una correlació positiva amb força mig-alta ($r = ,62, p < ,001$), com es veu a la figura 4.8. Per tant, els parlants que han tingut un passat amb una forta presència del català, tenen actituds més positives cap al català, mentre que els parlants que han tingut una forta presència de l'espanyol, tenen actituds més positives cap a l'espanyol.

Figura 4.8

Correlació entre el mòdul Historial lingüístic i el mòdul Actitud

Pel que fa a la correlació entre **Ús i Competència**, els resultats van revelar que existeix una correlació positiva amb força mig-alta ($r = ,64, p < ,001$), com mostra la figura 4.9. Els parlants que usen habitualment el català, creuen que tenen una millor competència

en català, mentre que els parlants que usen habitualment l'espanyol, consideren que tenen una millor competència en espanyol.

Figura 4.9

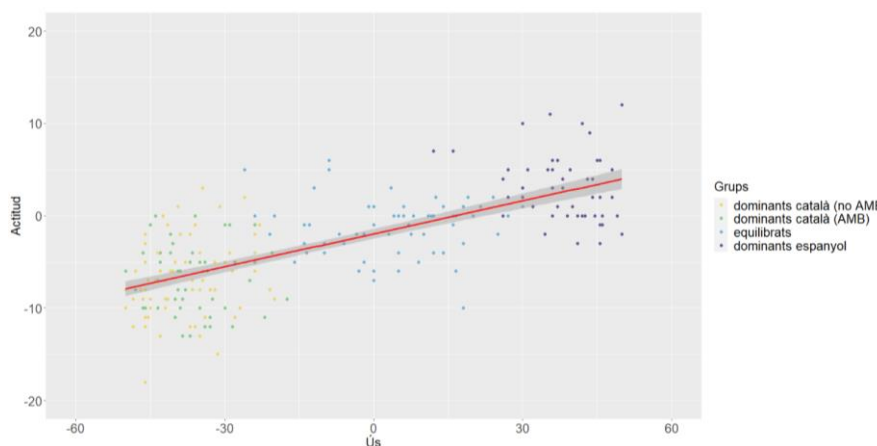
Correlació entre el mòdul Ús i el mòdul Competència

Pel que fa a la correlació entre **Ús i Actitud**, vam detectar que existeix una correlació positiva amb força mig-alta ($r = ,70, p < ,001$), com s'observa a la figura 4.10. És a dir, els parlants que usen habitualment el català, tenen actituds més positives envers el català, mentre que els parlants que usen habitualment l'espanyol, tenen actituds més positives envers l'espanyol.

Figura 4.10

Correlació entre el mòdul Ús i el mòdul Actitud

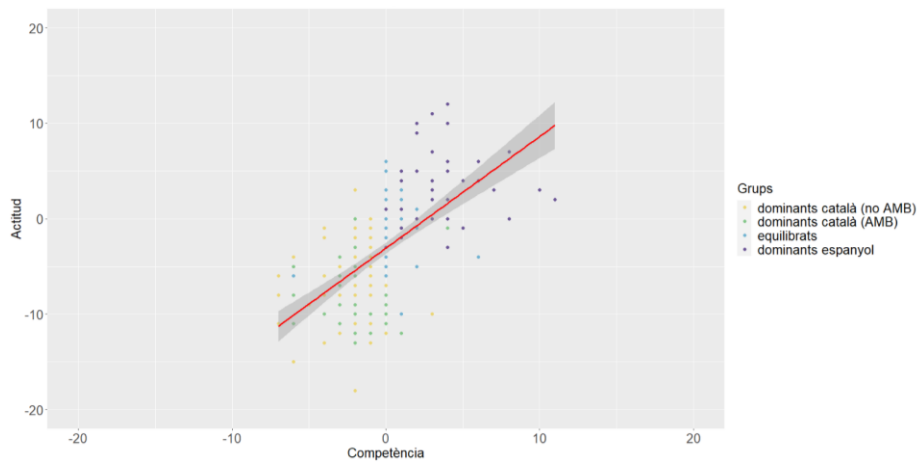

Finalment, pel que fa a la correlació entre **Competència i Actitud**, vam observar que existeix una correlació positiva amb força mitja ($r = ,58, p < ,001$), com il·lustra la

figura 4.11. Per tant, els parlants que consideren que tenen una competència més alta en català, tenen actituds més positives cap al català, mentre que els parlants que consideren que tenen una competència més alta en espanyol, tenen actituds més positives cap a l'espanyol.

Figura 4.11

Correlació entre el mòdul Competència i el mòdul Actitud

En definitiva, hem pogut veure que tots els mòduls estan estretament relacionats entre ells, ja que tots els índexs de correlació són positius i força alts (tots superiors a 0,5). Això fa que es pugui considerar que són força interdependents i que contempen una realitat força compartida.

4.4.1.3. Parlants de català de referència (catalanodominants)

Un dels objectius d'aquesta tesi és caracteritzar l'MDO en català, que ens serveixi de varietat de referència en l'estudi del català bilingüe. Per fer-ho de manera totalment independent als possibles efectes de la influència de l'espanyol (o de qualsevol altra llengua amb què el català està en contacte en altres regions), caldria tenir un grup de monolingües de català. És cert que encara poden existir monolingües de català a Catalunya, com ara infants que encara no han estat escolaritzats i no han entrat en contacte amb l'espanyol, o ancians que no s'hagin escolaritzat i no hagin après mai espanyol. Aquesta tesi, però, se centra en població adulta jove i, per tant, aquests possibles monolingües queden fora del nostre estudi.

Així doncs, a causa de la inexistència gairebé absoluta de parlants monolingües a la societat catalana (Idescat i Secretaria de Política lingüística, 2018), el grup de parlants que prenem com a referència del sistema de l'MDO en català és aquell que té el català com a llengua familiar, preferencial i gairebé única de relació en els diferents àmbits d'ús, i que han crescut en regions on el català també és la llengua majoritària de l'entorn. Això els converteix en bilingües amb un sistema més estable i podríem dir-ne "genuí" del català i, en conseqüència, del sistema d'MDO. No es pot descartar, però, que el seu sistema no tingui traces de l'altra llengua, l'espanyol, bé perquè forma part de la realitat sociolingüística catalana bé perquè el mateix català a què estan exposats, en formar part d'una realitat de contacte i constant alternança de llengües, pot haver estat afectat al seu torn per l'altra llengua.

Vam decidir que el grup més adequat per testar l'MDO en català era el grup de dominants de català central de fora l'AMB. El fet de no incloure els parlants que han crescut a l'AMB obeeix als mateixos motius exposats anteriorment per classificar els dominants de català en dos grups. Atesa la realitat sociolingüística de l'AMB, amb una forta presència de l'espanyol (Idescat i Secretaria de Política Lingüística, 2018), el català de l'AMB podia haver experimentat socialment més influència de l'espanyol i, per tant, podia haver-hi una varietat del català més castellanitzada que en altres regions (Boix i Fuster, 2008; López del Castillo, 1984; Moya i Lago, 1977; Sinner, 2008). De fet, com acabem de mostrar, han estat lleugerament més exposats a l'espanyol, possiblement a conseqüència de realitat sociolingüística que els envolta. Per tant, agafant només els catalanodominants de fora de l'AMB vam obtenir una major homogeneïtat de l'entorn lingüístic.

En l'experiment 1, el grup de catalanodominants estava constituït per parlants d'Osona ($n = 14$), la Garrotxa ($n = 2$), el Maresme ($n = 2$), el Vallès Oriental ($n = 1$), el Berguedà ($n = 2$), el Bages ($n = 1$), el Baix Camp ($n = 3$), el Gironès ($n = 1$), la Conca de Barberà ($n = 1$). En l'experiment 2, estava format per bilingües d'Osona ($n = 12$), el Maresme ($n = 3$), el Vallès Oriental ($n = 3$), l'Alt Empordà ($n = 2$), el Gironès ($n = 2$), la Noguera ($n = 1$), la Garrotxa ($n = 1$), el Bages ($n = 1$), el Baix Camp ($n = 1$).

El grup de l'experiment 1 va quedar format en total per 27 participants, dels quals 21 eren dones i 6 homes i amb una mitjana d'edat de 22,51 (18-35 anys). El grup de

l'experiment 2 va quedar format per 22 dones i 4 homes, amb una mitjana d'edat de 20,57 (rang 18-26). A la taula 4.9 es mostra un resum dels participants catalanodominants de cada experiment.

Taula 4.9

Nombre total de catalanodominants de referència, el sexe i l'edat

	N			Edat		
	Total	Homes	Dones	Mitjana	Mín.	Màx.
Experiment 1	27	6	21	22,51	18	35
Experiment 2	26	4	22	20,57	18	28

Aquests parlants van reportar sentir-se més còmodes parlant en català i haver crescut en una família on parlaven català. També es va analitzar la puntuació de cada mòdul del qüestionari BLP, per tal d'assegurar-nos que, efectivament, es tractava de parlants dominants de català en els diversos nivells avaluats i vam comprovar que les puntuacions del català són superiors a l'espanyol (vegeu taula 4.10).

Pel que fa a la competència, observem que són bilingües amb un nivell molt alt de les dues llengües (fet que apunta al bilingüisme present a la societat catalana), tot i que s'autoavaluen amb puntuacions més altes el català. És cert que el mòdul Historial lingüístic no està tan polaritzat, però sobretot tenint en compte que aquest mòdul computa, en bona part, la presència de les llengües a l'escolarització, es fa molt difícil trobar participants que hagin estat molt poc exposats a l'espanyol. El que resulta crucial per als nostres propòsits de delimitar un grup de catalanodominants de referència, però, és la diferenciació que s'observa en l'ús lingüístic, essent absolutament polaritzat/decantat cap al català (43,2 vs. 5,03 mitjana d'ús en català i espanyol, respectivament). Aquest fet resulta segurament definitiu per mostrar unes actituds més altes cap a la llengua i la cultura catalanes que no pas cap a la llengua i la cultura espanyoles, si bé aquestes últimes són també positives.

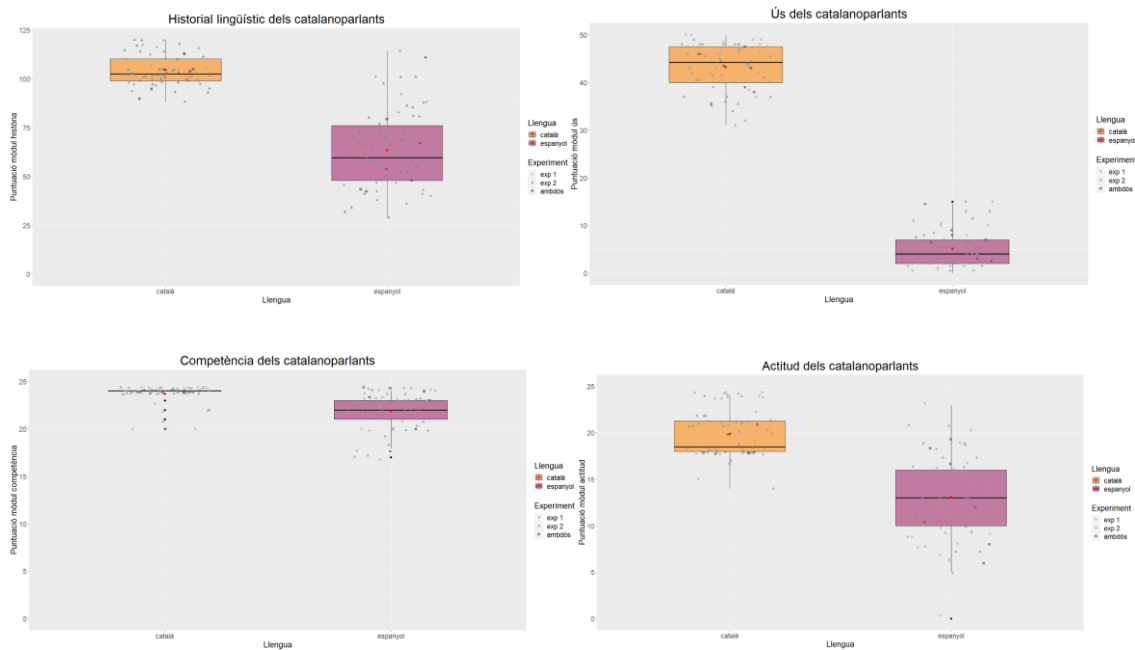
Taula 4.10

Mitjanes, desviacions estàndards i rang de les puntuacions en cada mòdul del qüestionari BLP dels bilingües catalanodominants de referència

	Català			Espanyol		
	M	DE	Rang	M	DE	Rang
Historial lingüístic (màx. 120)	104,7	7,64	1-120	94,33	11,48	1-120
Ús (màx. 50)	43,2	4,78	1-50	5,03	3,85	0-15
Competència (màx. 24)	23,67	0,97	1-24	21,91	1,92	1-24
Actitud (màx. 24)	19,86	2,56	1-24	13,05	4,54	0-23

Figura 4.12

Puntuacions als mòduls Historial lingüístic, Ús, Competència i Actitud en català i espanyol dels bilingües catalanodominants de referència

4.4.2. Materials

Els participants van completar un formulari de consentiment, un qüestionari sociolingüístic i la/les tasques lingüístiques corresponents. Tots els qüestionaris i experiments estaven anonimitzats i als participants se'ls adjudicava un codi d'identificació.

Breument, en aquesta tesi es van realitzar dos experiments equivalents en cada llengua, per tal de poder avaluar l'MDO des de perspectives diferents. En l'experiment 1 els participants van dur a terme una tasca de judicis d'acceptabilitat escrita (català i espanyol). En l'experiment 2, els participants van completar una tasca de producció escrita guiada (català i espanyol). Tots els estímuls experimentals de la tasca de producció estaven extrets de la tasca d'acceptabilitat, per tal de permetre una comparació vàlida i fiable entre els dos tipus de dades.

Els detalls de cadascun d'aquests materials es descriuen a les seccions que segueixen (§4.4.2.1-§4.4.2.4).

4.4.2.1. Qüestionari sociolingüístic per als participants monolingües

Els participants monolingües d'espanyol completaven a través de Google Forms un qüestionari breu amb preguntes sobre algunes dades personals i el seu historial lingüístic. Aquest qüestionari contenia 6 preguntes:

1. Lugar de nacimiento
2. Lugar de residencia
3. Edad
4. Nivel de estudios
5. Lenguas familiares
6. Años vividos en España

A partir de les respostes a aquestes preguntes, es van descartar aquells parlants que no complien els requisits exposats a la secció 4.4.1.1.

4.4.2.2. Qüestionari sociolingüístic per als participants bilingües: adaptació del qüestionari Bilingual Language Profile

Com hem avançat unes seccions més amunt (§4.4.1.2), per determinar la dominança lingüística dels participants bilingües, es va utilitzar una versió gairebé idèntica de la versió en espanyol del qüestionari Bilingual Language Profile (Birdsong et al., 2012). Hi vam afegir algunes preguntes inicials sobre informació biogràfica essencial i es van modificar algunes preguntes per adaptar-les al context social de Catalunya (vegeu annex

A per a veure l'adaptació del qüestionari BLP). Els participants responien el qüestionari a través de Google Forms.

El qüestionari original inclou una secció introductòria per recollir la **informació biogràfica** dels participants, amb 5 preguntes, però que no computen en la puntuació de la dominança. En la informació biogràfica, es demana el nom (codi anònim, en el nostre cas), l'edat, el sexe, el lloc de residència i el nivell màxim d'educació. En la nostra versió es van afegir les preguntes següents: lloc de naixement, mesos que feia que vivien en el lloc de residència actual, les llengües en què se sentien més còmodes i les llengües utilitzades amb el pare i/o mare i/o germans i/o parella. Aquestes preguntes addicionals ens permetien contrastar el perfil lingüístic amb la puntuació obtinguda al qüestionari BLP.

La dominança del qüestionari BLP original es calcula a partir de les preguntes de quatre mòduls: 1) Historial lingüístic, amb 6 preguntes per a cada llengua, 2) Ús, amb un total de 5 preguntes per a cada llengua, 3) Competència, amb 4 preguntes per a cada llengua, i 4) Actitud, amb 4 preguntes per a cada llengua. Cada mòdul té el mateix pes en la puntuació global que determina la dominança lingüística (vegeu §4.4.1.2 per als detalls sobre els càlculs de les puntuacions).

El **mòdul Historial lingüístic** del qüestionari original inclou les preguntes següents sobre cada llengua: edat d'adquisició de la llengua, edat en què es comença a sentir còmode en aquella llengua, anys d'educació en aquella llengua, anys en una regió on es parla aquella llengua, anys en una família on es parla aquella llengua, anys a la feina/escola on es parla aquella llengua. Donat que el qüestionari original té una sola pregunta per a tota l'etapa educativa, però a Catalunya les polítiques lingüístiques canvien de la Primària (en què el català és la llengua vehicular i, per tant, és la llengua utilitzada en general) a la Secundària (en què hi ha presència com a llengua vehicular tant del català com de l'espanyol), en la nostra versió del qüestionari es va dividir la pregunta en dues (una per a cada etapa educativa) i cadascuna computava 10 punts, cosa que no alterava la puntuació final (la suma era 20 en total com en el qüestionari original), com mostra la taula 4.11.

Taula 4.11*Canvis en el mòdul Historial lingüístic del qüestionari BLP*

Qüestionari BLP original	Qüestionari BLP modificat
¿Cuántos años de clases (gramática, historia, matemáticas, etc.) ha tenido en las siguientes lenguas (desde la escuela primaria a la universidad)?	¿Cuántos años de clases (historia, matemáticas, etc., excluyendo las clases de lengua) has tenido en las siguientes lenguas en la educación infantil y primaria?
	¿Cuántos años de clases (historia, matemáticas, etc., excluyendo las clases de lengua) has tenido en las siguientes lenguas en los estudios secundarios y superiores (ESO, bachillerato y estudios superiores)?

El **mòdul Ús** del qüestionari original inclou preguntes sobre el percentatge d'ús de la llengua en una setmana normal amb els amics, la família i a la feina/escola, ús quan et parles a tu mateix i ús a l'hora de comptar. No es va fer cap canvi en aquest mòdul.

El **mòdul Competència** del qüestionari original inclou preguntes sobre les habilitats orals (parlar i entendre) i escrites (escriure i llegir). En la nostra versió es van reformular les preguntes següents per fer-les més ajustades a la nostra realitat sociolingüística, com recull la taula 4.12.

Taula 4.12*Canvis en el mòdul Competència del qüestionari BLP*

Qüestionari BLP original	Qüestionari BLP modificat
¿Cómo habla en...?	¿Qué nivel de expresión oral tiene?
¿Cómo entiende en...?	¿Qué nivel de comprensión oral tiene?
¿Cómo lee en...?	¿Qué nivel de comprensión escrita tiene?
¿Cómo escribe en...?	¿Qué nivel de expresión escrita tiene?

Finalment, el **mòdul Actitud** del qüestionari original conté preguntes sobre el grau en que el parlant se sent un mateix quan parla en la llengua en qüestió, la identificació amb la cultura, la importància de parlar com un nadiu i la importància de ser identificat amb un nadiu. En la nostra versió es van modificar dues preguntes (taula 4.13), atès que els bilingües de Catalunya es poden considerar parlants nadius de totes dues llengües i que amb molta probabilitat usen les dues de forma activa i/o passiva freqüentment.

Taula 4.13*Canvis en el mòdul Actituds del qüestionari BLP*

Qüestionari BLP original	Qüestionari BLP modificat
Es importante para mí usar/llegar a usar el español/catalán como un hablante nativo	Es importante para mí hablar de manera adecuada y correcta el español/catalán
Quiero que los demás piensen que soy un hablante nativo de español/catalán	Quiero que los demás piensen que no tengo acento en español/catalán

4.4.2.3. Experiment 1: tasca de judicis d'acceptabilitat escrita

L'experiment 1 consistia en dues tasques de judicis d'acceptabilitat escrites (una en espanyol i una en català), que s'administrava a través d'un ordinador amb la plataforma Qualtrics.

La tasca consistia a llegir un seguit d'oracions que contenien les condicions crítiques d'MDO avaluades (vegeu més avall la taula 4.14) i, després de cada oració, contestar la pregunta "Com et sona la frase?". Els participants havien de valorar l'acceptabilitat dels estímuls amb una barra lliscant (*slider bar* en anglès), que movien amb el ratolí, conceptualitzada del 0 al 100, i en què només es presentaven dues etiquetes: a l'extrem esquerre hi deia "molt malament" i a l'extrem dret hi deia "molt bé".

En aquesta tasca es manipulava la variable Estabilitat referencial i la variable Marca, de manera que testàvem l'acceptació de la realització i l'omissió de la marca en diferents objectes. Els detalls de la tasca es poden consultar al capítol 5 (§5.3.2).

La variable Estabilitat referencial es basa en l'escala d'estabilitat referencial de (4.2). Aquest tret pragmàtico-discursiu es refereix al grau en què els valors d'especificitat assignats a un sintagma nominal poden variar en el discurs (vegeu Farkas i von Heusinger, 2003 per a una discussió més detallada). La idea principal d'aquesta escala és que com més estable és un objecte referencialment en l'escala de (4.2) (és a dir, com més unívoc és l'objecte a què es refereix l'expressió referencial en qüestió i més estable i fix és la referència d'aquesta expressió), més probable és que desencadeni la presència de l'MDO. D'aquesta manera, els pronoms personals i els noms propis tenen més possibilitats de ser marcats que els objectes [-definit, -específics]. El nivell de pronoms personals no l'avaluem en aquesta tesi perquè el català i l'espanyol no es diferencien en aquest nivell (es marquen sempre en totes dues llengües).

(4.1) Escala d'estabilitat referencial:

Pronoms personals > nom propi > objecte definit > objecte indefinit, específic > objecte indefinit, inespecífic

(Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003)

A la taula 4.14 es pot veure un exemple de cada condició, en català i espanyol, resultant de la combinació de les dues variables avaluades (Estabilitat referencial, quatre nivells, i Marca, dos nivells). En el capítol 5 (§5.3.2) es detalla la manipulació de les variables. Recordem que en la descripció de l'espanyol i del català del capítol 2 hem vist que mentre que en espanyol són gramaticals totes les oracions amb MDO i també els objectes [-definit, -específics] sense MDO, en català estàndard només són gramaticals les oracions sense MDO.

Taula 4.14

Exemples d'ítems experimentals de la tasca d'acceptabilitat per condició en català i en espanyol

Nom propi	
+MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten a la Patrícia per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan a Patricia para hablar con un cliente de Bilbao.</p>
-MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten la Patrícia per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan Patricia para hablar con un cliente de Bilbao.</p>
Objecte [+definit]	
+MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten a la traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan a la traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.</p>
-MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten la traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan la traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.</p>

Objecte [-definit, +específic]	
+MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten a una traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan a una traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.</p>
-MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten una traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan una traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.</p>
Objecte [-definit, -específic]	
+MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten a una traductora que sàpiga basc per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan a una traductora que sepa vasco para hablar con un cliente de Bilbao.</p>
-MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten una traductora que sàpiga basc per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan una traductora que sepa vasco para hablar con un cliente de Bilbao.</p>

4.4.2.4. Experiment 2: tasca de producció escrita guiada

L'experiment 2 consistia en dues tasques de producció escrita guiades (una en espanyol i una en català) que es completaven amb un dispositiu electrònic mitjançant la plataforma Alchemer (anteriorment anomenat Survey Gizmo).

La tasca consistia a llegir un seguit de seqüències que contenien una oració crítica i un petit context previ i s'havien de completar els forats que hi havia davant de l'objecte directe amb un verb (que se'ls proporcionava en infinitiu) i fins a una paraula més. És per això que es tracta d'una producció guiada, en la qual només es produïen uns pocs elements.

En aquestes tasques es manipulava de nou la variable Estabilitat referencial, de manera que testàvem la producció de la marca en diferents objectes. Val a dir que en aquestes tasques no es manipulava la variable Marca perquè era la variable dependent, és a dir, l'MDO apareixia o no en les respostes dels participants, però no venia donada en les oracions. Els detalls de la tasca i la manipulació de les variables es poden consultar al capítol 6 (§6.3.2).

A la taula 4.15 es pot veure un exemple de cada condició, en català i espanyol.

Taula 4.15

Exemples d'ítems experimentals de la tasca de producció per condició en català i en espanyol

Nom propi	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la Patrícia. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ la Patrícia perquè sap basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo Patricia habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ Patricia porque sabe vasco.
[+definit]	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la traductora. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ la traductora que sap basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ la traductora que sabe vasco.
[-definit, +específic]	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la traductora. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ una traductora que sap basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ una traductora que sabe vasco.
[-definit, -específic]	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però ningú parla l'idioma. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ una traductora que sàpiga basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ una traductora que sepa vasco.

4.4.3. Procediment

L'experiment 1 (tasca d'acceptabilitat) i l'experiment 2 (tasca de producció) es van dur a terme amb 6 mesos de diferència. Alguns dels participants van completar els dos experiments, però d'altres van participar només en un d'ells.

Dins de cada experiment, les versions en català i en espanyol sempre es van respondre pels mateixos participants. La meitat dels participants bilingües començaven la tasca en

català i l'altra meitat en espanyol, i havien de respondre la tasca en l'altra llengua al cap d'una setmana com a mínim i dues com a màxim.

Per poder seleccionar els participants **monolingües d'espanyol**, les persones interessades havien de respondre primer el qüestionari sociolingüístic presentat anteriorment (§4.4.2.1) a través de Google Forms. Si complien els requisits, se'ls enviava un enllaç amb la tasca que havien de respondre, les instruccions corresponents i un formulari de consentiment. Tots els participants monolingües van participar de manera remota, ja que la recollida de dades dels experiments es va fer als inicis de la pandèmia provocada per la COVID-19 i no va ser possible desplaçar-se. Com a remuneració per participar en l'experiment, es contemplava com un dels exercicis de l'assignatura de Lingüística que estaven cursant.

Per poder seleccionar els **participants bilingües**, les persones interessades responien un petit qüestionari amb un seguit de preguntes (edat, lloc de naixement, lloc de residència, llengua/llengües habitual/s, llengua/llengües amb què se sentien còmodes) que ens permetien saber si complien els requisits exposats anteriorment (§4.4.1.2). Si els complien, completaven el qüestionari sociolingüístic Bilingual Language Profile en línia a través de Google Forms. Si obtenien un resultat que encaixava en un dels grups de bilingües, se'ls seleccionava per participar en les tasques experimentals. Les tasques lingüístiques es van realitzar presencialment en la mesura del possible, però donades les circumstàncies causades per la pandèmia de COVID-19 no tots els participants van poder realitzar la tasca presencialment. Tots ells van rebre una remuneració econòmica.

Els detalls del procediment de cada experiment s'expliquen als capítols corresponents (§5.3.3 del capítol 5 i §6.3.3 del capítol 6).

4.4.4. Anàlisi de les dades

Abans de dur a terme les anàlisis estadístiques, es van tractar i netejar les dades per eliminar les respostes que semblaven contestades a l'atzar o els ítems que segons les anàlisis efectuades van resultar problemàtics. Els detalls s'expliquen als capítols corresponents (§5.3.4 del capítol 5 i §6.3.4 del capítol 6).

Un cop creada la base de dades definitiva, es van dur a terme les anàlisis estadístiques pertinents amb el software lliure R. Per a la tasca d'acceptabilitat es van realitzar models *cumulative link* d'efectes mixtos (CLMM per les seves sigles en anglès) amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4,0,2; R Core Team, 2021). Per a la tasca de producció es van realitzar models mixtos lineals generalitzats (GLMM per les seves sigles en anglès) de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4,0,2; R Core Team, 2021).

En tots els casos, per determinar els models òptims, s'ajustava un model inicial amb totes les variables (model complet) i es feia una selecció cap enrere (*backwards selection* en anglès) comparant el model complet amb models reduïts sense la variable o interacció en què estàvem interessats, tots ells amb la mateixa estructura d'efectes aleatoris (Winter, 2019) i sempre amb models convergents. Les estructures d'efectes aleatoris es van mantenir tan complexes com era possible en tots els models (Barr et al., 2013; Bates et al., 2015). Per a la comparació dels models i l'obtenció dels valors-p dels efectes fixos⁴⁵ es van realitzar tests d'índex de probabilitat (*likelihood ratio test*) amb la funció *anova* del paquet *stats*. Per a les comparacions per parelles es va fer servir el paquet *emmeans* (v. 1,5,0; Lenth, 2021) amb un ajustament de Tukey.

4.5. Organització dels resultats

La presentació dels resultats de les dues tasques experimentals està dividida en dos capítols: un capítol dedicat a les dades d'acceptabilitat (capítol 5) i un capítol dedicat a les dades de producció (capítol 6).

En el capítol 5 presentarem, en primer lloc, els resultats que ens permeten descriure els efectes de l'estabilitat referencial sobre l'MDO en l'acceptabilitat en l'espanyol de referència, és a dir, l'espanyol peninsular monolingüe (PR1.1, §4.2.1), i en el català de referència, és a dir, el català dels catalanodominants de Catalunya (PR2.1, §4.2.1). En segon lloc, detallarem els resultats que ens permeten respondre si existeix influència translingüística en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües i, si n'hi ha, quins factors la modulen i en quina direcció s'esdevé (PR3.1, §4.2.1).

⁴⁵ Es reporta la contribució d'un component del model a l'ajustament general del model. És una manera més conservadora d'avaluar la significança dels efectes i, per tant, hi ha menys possibilitats d'obtenir falsos positius (Ackerman, 2018).

En el capítol 6 detallem, primerament, els resultats que ens permeten caracteritzar els efectes de l'estabilitat referencial sobre l'MDO en la producció en l'espanyol de referència, és a dir, l'espanyol peninsular monolingüe (PR1.2, §4.2.1), i en el català de referència, és a dir, el català dels catalanodominants de Catalunya (PR2.2, §4.2.1). En segon lloc, presentem els resultats que ens permeten investigar si existeix influència translingüística en la producció de l'MDO en espanyol i en català bilingües i, si n'hi ha, quins factors la regulen i en quina direcció apareix (PR3.2, §4.2.1).

Finalment, en el capítol 7 compararem els resultats dels experiments 1 i 2, per tal de respondre les preguntes relacionades amb l'existència de diferències, si és el cas, entre les dades d'acceptabilitat i les dades de producció (PR1.3, PR2.3, PR3.3, PR4.3).

Capítol 5

5. L'ACCEPTABILITAT DEL MARCATGE DIFERENCIAL D'OBJECTE EN ESPANYOL I EN CATALÀ

5.1. Introducció

El marcatge diferencial d'objecte (MDO) ens permet estudiar diverses qüestions des de diferents perspectives. Al capítol 2 hem comprovat que l'MDO en espanyol té una distribució força àmplia i està regulat per un conjunt de propietats semàntiques i pragmàtiques, on l'animacitat i l'estabilitat referencial juguen un paper important. Contràriament, en català estàndard l'MDO s'aplica més restringidament i apareix tan sols obligatòriament amb pronoms forts o, opcionalment, en algunes construccions per resoldre potencials ambigüitats, com ara en topicalitzacions. Tanmateix, hem vist que en català no estàndard no és poc habitual detectar usos de l'MDO més enllà d'aquestes estructures sintàctiques (ex. Pineda, 2020, 2023).

Donada l'escassetat d'estudis experimentals que hagin avaluat fins a quin punt l'estabilitat referencial determina la realització o l'omissió de l'MDO en aquestes dues llengües, en aquest capítol caracteritzarem l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol peninsular monolingüe i en el català dels catalanodominants de Catalunya (varietats que

prenem de referència per a l'estudi de la influència translingüística), en objectes situats a diferents nivells l'escala d'estabilitat referencial.

A més, el fet que l'espanyol i el català tinguin distribucions parcialment diferents de l'MDO, ens obre pas a estudiar la influència translingüística entre aquestes dues llengües. En el capítol 3 hem vist que tenir més d'un sistema lingüístic té implicacions en les representacions lingüístiques, el processament i l'ús de les llengües a nivell individual (Di Pisa et al., 2021). Una de les conseqüències de l'activació paral·lela i el contacte sistemàtic de més d'un sistema lingüístic en l'individu és la influència translingüística entre llengües (ex. Nicoladis, 2006; Serratrice, 2013, 2016; Hopp, 2017; Paradis i Navarro, 2003). Malgrat que no està clar en quins contextos pot aparèixer, algun dels que l'afavoreixen són la dominança lingüística (ex. Yip i Matthews, 2000, 2007), la superposició en la superfície entre llengües (ex. Hulk i Müller, 200), la semblança tipològica (ex. Treffers-Daller, 1999) o fins i tot les propietats particulars del fenomen objecte d'estudi (Van Dijk et al., 2021). En el cas que ens ocupa, els bilingües català-espanyol han de controlar els dos sistemes d'MDO per tal d'ajustar-se a les diferents restriccions, inhibint la major amplitud de l'MDO quan usen el català i evitant d'ometre'l, en els contextos que el requereixen, quan usen l'espanyol, ni que un sigui actiu i l'altre no en un moment donat.

No podem oblidar, a més, que la interacció entre llengües també es pot donar a nivell social i pot ser determinant a l'hora de modular la influència translingüística. En el capítol 3, també hem comprovat que el contacte prolongat i sistemàtic entre llengües pot fer sorgir varietats de contacte (ex. Silva-Corvalán, 2008), accelerar canvis lingüístics interns (ex. Silva-Corvalán, 1994, 2008 bilingües anglès-espanyol; Sanz i González, 1995 per als verbs copulatius en bilingües català-espanyol) o, fins i tot, pot portar a la convergència lingüística entre llengües (ex. Bullock i Toribio, 2004). L'escenari objecte d'estudi, per tant, és un camp adobat per aquests resultats.

En definitiva, el fenomen de l'MDO en bilingües espanyol-català, dues llengües tipològicament semblants i en contacte intens i prolongat i amb sistemes d'MDO que se superposen parcialment, compleix les condicions ideals per examinar la influència translingüística i determinar quins factors poden regular-la. Nosaltres no només investigarem l'impacte de la dominança lingüística dels bilingües i la direccionalitat de

la influència, sinó també d'un factor inherent a l'MDO, l'estabilitat referencial, ja que ens pot donar pistes sobre el camí d'expansió o retracció de l'MDO en aquestes dues llengües romàniques. En aquest capítol ens centrarem únicament en l'acceptabilitat.

Les seccions que segueixen aquesta introducció estan dividides en sis blocs. En el primer bloc (§5.2) es presenten les preguntes de recerca i les hipòtesis d'aquest estudi. En el segon bloc (§5.3) es detalla la metodologia utilitzada per dur a terme l'estudi, és a dir, el perfil de participants, la tasca experimental i el processament de les dades recollides. En el tercer bloc (§5.4) es descriu l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en l'espanyol de referència (varietat peninsular monolingüe) en funció de l'estabilitat referencial dels objectes. En el quart bloc (§5.5) es caracteritza l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en el català de referència (de catalanodominants de Catalunya) en els diferents nivells de l'escala d'estabilitat. En el cinquè bloc (§5.6) s'estudien els efectes del bilingüisme en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües. En concret, s'analitzarà el paper de la dominança lingüística i l'estabilitat referencial dels objectes en la influència translingüística del català sobre l'espanyol, d'una banda, i de l'espanyol sobre el català, d'altra banda; també es farà una comparació entre les dues llengües de cada grup de bilingües. Finalment, en l'últim bloc (§5.7) es discutiran les troballes principals d'aquest estudi.

5.2. Preguntes de recerca i hipòtesis

5.2.1. Preguntes de recerca

Les preguntes de recerca que abordem en aquest capítol són una concreció de les preguntes generals formulades anteriorment (§1.2 del capítol 1 i §4.2 del capítol 4). Les preguntes 1-2 tenen com a objectiu estudiar els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en espanyol i en català: avaluarem en quins contextos s'accepta la realització de la marca i/o la seva ommissió en aquestes dues varietats, que agafem de referència per examinar l'espanyol i el català bilingües. Les preguntes 3 i 4 tenen com a objectiu analitzar si el bilingüisme provoca influència translingüística en l'MDO en bilingües català-espanyol, parant especial atenció al paper que hi poden jugar la direccionalitat, la dominança lingüística dels bilingües i el factor lingüístic de l'escala d'estabilitat referencial. Les preguntes específiques són:

- PR1.1.** Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en l'**espanyol de referència (monolingüe)**?
- PR2.1.** Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en el **atalà de referència (catalanodominants)**?
- PR3.1.** S'observa **influència translingüística** en l'acceptabilitat de l'MDO a causa del bilingüisme català-espanyol? Si n'hi ha:
- En espanyol, es manifesta en **forma** de tolerància a l'omissió de la marca o en forma de rebuig a la realització de la marca? En català, es manifesta en forma de tolerància a la realització de la marca o en forma de rebuig a l'omissió de la marca?
 - Quina és la **direccionalitat** de la influència? És a dir, les dues llengües s'influencien mútuament (influència bidireccional: espanyol \Leftrightarrow català) o hi ha una única llengua procliu a la influència (unidireccional: català \rightarrow espanyol o espanyol \rightarrow català)?
 - Està modulada per la **dominança lingüística**?
 - Els efectes de la influència translingüística es manifesten de manera diferent entre **grups** de bilingües segons la seva dominança (individual)? Addicionalment, hi ha diferències entre grups segons el grau de bilingüisme en la regió en què viuen els parlants?
 - Si entenem el bilingüisme com un **contínuum**, el grau d'influència lingüística en l'MDO està correlacionat amb el grau de dominança lingüística? Hi ha algun component de la mesura de bilingüisme que determini més la influència que presenten els bilingües, com ara l'historial lingüístic (passat) o l'ús (actual)?
 - Depèn de l'**estabilitat referencial** de l'objecte directe? És a dir, hi ha objectes que són menys proclius a la influència o tots resulten afectats en la mateixa mesura?
 - S'aprecien **diferències entre les dues llengües** o es pot proposar que els bilingües tenen un sol sistema compartit per totes dues?

5.2.2. Hipòtesis

En el capítol 4 hem exposat les hipòtesis generals a les preguntes anteriors. En aquesta secció plantejem les prediccions concretes per a les dades d'acceptabilitat, que són les que ens ocupen en aquest capítol. Les hipòtesis són les següents:

PR1.1. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingüe)?

Seguint les prediccions que es poden extreure de l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003), la nostra hipòtesi és que com menys estables referencialment siguin els objectes (com més avall de l'escala estiguin situats), més acceptats siguin sense la marca. Alguns estudis aporten resultats en aquesta línia, tot i que cap d'ells ha inclòs tota la gamma de nivells en un sol estudi. Diversos autors (Caro Reina et al., 2021; Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019; Montrul et al., 2015; Montrul i Gürel, 2015; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2007) han revelat que els objectes [-definit] no marcats s'accepten més que els objectes [+definit]⁴⁶ no marcats. Alhora, Bautista-Maldonado i Montrul (2019) troben que els objectes [+definit] s'accepten més sense marca que els noms propis. Complementàriament, Judy i Iverson (2020) troben que els objectes [-definit, -específics] s'accepten més sense MDO que els objectes [-definit, +específics]⁴⁷. Per tant, esperem que una oració com la de (5.1a) sigui més acceptada que la de (5.1b), que al seu torn seria més acceptada que (5.1c), i que a la vegada seria més acceptada que (5.1d).

- (5.1) a. Las trabajadoras necesitan **una traductora que sepa vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)
- b. Las trabajadoras necesitan **una traductora que sabe vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, +específic]**)
- c. Las trabajadoras necesitan **la traductora que sabe vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[+definit]**)
- d. Las trabajadoras necesitan **Patricia** para hablar con un cliente de Bilbao. (**(nom propi)**)

⁴⁶ Els autors parlen d'objectes definitos o específics, tot i que no utilitzen el terme en el mateix sentit que nosaltres. Per exemple, Montrul (2019) i Giancaspro et al. (2015) posen d'exemple d'estímul d'objecte definit/específic una oració amb un nom propi. Nosaltres separarem aquestes categories.

⁴⁷ Tot i que aquests estudis avaluen diferents dialectes de l'espanyol, no esperem cap diferència important respecte a la definitud i/o l'especificitat. Les diferències més importants entre dialectes de l'espanyol es troben en l'animacitat (vegeu capítol 2).

Contràriament, tenint en compte que l'MDO és en principi gramatical en tots els objectes que avaluem, no esperem que la marca sigui més acceptada en uns objectes que en d'altres. De fet, això és el que han trobat els estudis anteriors entre objectes definits i indefinits (Caro Reina et al., 2021; Montrul, 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al., 2015; Giancaspro et al., 2015) i fins i tot entre noms propis i objectes indefinits (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019). No preveiem observar, per tant, diferències entre (5.2a) i (5.2d) ni la resta de nivells situats entremig d'aquests dos pols de l'escala.

- (5.2) a. Las trabajadoras necesitan a Patricia para hablar con un cliente de Bilbao. (**nom propi**)
- b. Las trabajadoras necesitan a la traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao. (**[+definit]**)
- c. Las trabajadoras necesitan a una traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, +específic]**)
- d. Las trabajadoras necesitan a una traductora que sepa vasco para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)

Finalment, creiem que l'únic graó de l'escala on observarem que s'accepta tant la realització com l'omissió de la marca serà l'últim (els objectes [-definit, -específics]), ja que són els únics objectes que poden ser marcats opcionalment en espanyol segons les descripcions de l'espanyol (RAE-ASALE, 2009; Leonetti, 2004; López, 2012; Torrego, 1998). És cert que, en certa manera, això és també el que troben diversos estudis sobre diferents dialectes de l'espanyol (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Caro Reina et al., 2021; Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019; Montrul et al., 2015; Montrul i Gürel, 2015), tot i que aquests estudis no distingeixen entre els objectes específics i inespecífics. L'únic estudi experimental comparable amb el nostre és el de Judy i Iverson (2020), que sí que fa aquesta distinció, i demostren que els monolingües mostren opcionalitat de l'MDO en els objectes [-definit, -específics]. Pel que fa a la resta d'objectes (noms propis, [+definit], [-definit, +específics]), creiem que s'acceptaran més amb marca que sense marca, ja que els estudis experimentals han mostrat que no s'accepta l'omissió de l'MDO en contextos en què és obligatòria (ex. Chamorro et al., 2015; Montrul, 2019; Montrul et al., 2015; Montrul i Bowles, 2009). En resum, podem esperar que únicament oracions com les de (5.3) s'acceptin igual amb i sense marca:

(5.3) Las trabajadoras necesitan **(a)** una traductora que sepa vasco para hablar con un cliente de Bilbao. (+MDO)

PR2.1. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en el català de referència (catalanodominants)?

Creiem que, en general, els parlants acceptaran tant els objectes amb marca com els objectes sense marca, tal com s'ha observat en estudis previs (Benito, 2017, 2020; González Alonso et al., 2021; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; Zeugin, 2021). Pensem, però, que els graus d'acceptabilitat poden variar en funció de la realització/omissió de l'MDO i de l'estabilitat referencial dels objectes.

D'una banda, creiem que tots els objectes sense marca seran acceptats en la mateixa mesura, independentment de l'estabilitat referencial, ja que el català estàndard (que no porta MDO en cap dels objectes que es testaran) és o ha estat una font d'input per a tots els bilingües (s'utilitza, per exemple, en els mitjans de comunicació o els llibres). Per tant, no esperem diferències entre les oracions de (5.4).

- (5.4) a. Les treballadores necessiten **la Patrícia** per parlar amb un client de Bilbao. (**nom propi**)
b. Les treballadores necessiten **la traductora que sap basc** per parlar amb un client de Bilbao. ([+definit])
c. Les treballadores necessiten **una traductora que sap basc** per parlar amb un client de Bilbao. ([-definit, +específic])
d. Les treballadores necessiten **una traductora que sàpiga basc** per parlar amb un client de Bilbao. ([-definit, -específic])

D'altra banda, sí que pensem que podem trobar diferències quan els objectes apareguin amb marca segons l'estabilitat referencial. En concret, considerem que els objectes més estables referencialment seran més acceptats amb marca que els objectes menys estables referencialment, seguint les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003). És cert que els estudis de Benito (2017, 2020) i Perpiñán (2018) no troben diferències entre objectes [+definit] i [-definit] amb marca (s'accepten tots dos), però considerem que afegint els extrems de l'escala d'estabilitat referencial (noms propis i objectes [-definit, -específics]), podrem trobar diferències entre els dos extrems. En concret, esperem que els noms propis s'acceptin més amb MDO que els objectes [-definit, -específics]. Per tant, podria ser que trobéssim

diferències entre (5.5a) i (5.5d), però que no en trobéssim entre els altres nivells si l'acceptabilitat augmenta gradualment entre els nivells de l'escala.

- (5.5) a. Les treballadores necessiten **a la Patrícia** per parlar amb un client de Bilbao. (**nom propi**)
- b. Les treballadores necessiten **a la traductora que sap basc** per parlar amb un client de Bilbao. (**[+definit]**)
- c. Les treballadores necessiten **a una traductora que sap basc** per parlar amb un client de Bilbao. (**[-definit, +específic]**)
- d. Les treballadores necessiten **a una traductora que sàpiga basc** per parlar amb un client de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)

Pensem, a més, que en global no trobarem diferències notables entre els objectes amb i sense MDO, en línia amb els estudis mencionats anteriorment, tot i que podríem trobar que els noms propis s'acceptin lleugerament més amb marca que sense i/o que els objectes [-definit, -específics] s'acceptin lleugerament més sense marca que amb marca, ja que com acabem d'explicar serien els nivells més susceptibles als efectes de l'escala d'estabilitat referencial pel fet de trobar-se en els dos extrems.

PR3.1. S'observa influència translingüística en l'acceptabilitat de l'MDO a causa del bilingüisme català-espanyol?

La influència del català (-MDO) sobre l'espanyol (+MDO) en l'acceptabilitat es pot manifestar amb certa tolerància a l'omissió de la marca (com mostra l'estudi de Puig-Mayenco et al., 2018) o fins i tot amb cert rebuig la realització de la marca (cosa que no s'ha provat fins ara). Contràriament, la influència de l'espanyol (+MDO) sobre el català (-MDO) en l'acceptabilitat es pot manifestar amb l'acceptació de la realització de l'MDO (com han mostrat diversos autors com Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021) o fins i tot amb cert rebuig de l'omissió de la marca (cosa que tampoc s'ha provat fins ara amb els nivells que s'han avaluat).

D'una banda, pensem que el grau d'influència estarà modulats pel factor extern de la dominança lingüística (Kupisch, 2008; Yip i Matthews, 2007; Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Nicoladis, 2012; entre molts d'altres). D'altra banda, creiem que aquesta interactuarà amb el factor intern de l'estabilitat referencial de l'objecte per dos motius:

1) pel paper universal de l'escala, que prediu que l'MDO aparegui primer en els objectes situats al capdamunt de l'escala i que sigui més immutable un cop establerta, i per la superposició entre l'espanyol i el català en els nivells més baixos, que com hem detallat anteriorment (§4.2.2 del capítol 4), podria reforçar l'absència de la marca pel fet de coincidir en les dues llengües (Hulk i Müller, 2000).

Tot seguit detallarem les prediccions que fem per a cada llengua en funció de l'estabilitat referencial de l'objecte i el grau de dominança lingüística dels bilingües, i que resumim a la taula 5.1.

Taula 5.1

Resum de les prediccions sobre la influència translingüística en l'acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol i en català bilingües

Direccionalitat	+MDO	-MDO
Català → Espanyol	Efecte: Infraacceptació Objectes: [-definit, -específic] Bilingües: Dominants de català	Efecte: Sobreacceptació Objectes: noms propis, [+definit], [-definit, +específic] Bilingües: tots, però especialment els dominants de català
Espanyol → Català	Efecte: Sobreacceptació Objectes: Tots, però més en noms propis Bilingües: Tots	Efecte: Infraacceptació Objectes: Noms propis Bilingües: Dominants d'espanyol

Quant a les oracions amb MDO en **espanyol**, podem esperar que la marca s'accepti adequadament en aquells contextos on previsiblement s'usa la marca en espanyol (noms propis, objectes [+definit] i objectes [-definit, +específic]) per part de tots els grups de bilingües (en consonància amb Puig-Mayenco et al., 2018; González et al., 2021), ja que tots els bilingües del nostre estudi tenen una competència molt elevada de les dues llengües. No podem descartar, però, que trobem cert rebuig de l'MDO en els objectes menys estables referencialment, és a dir, els objectes [-definit, -específic] (no testats fins ara en cap estudi en bilingües català-espanyol), que també s'accepten sense marca en espanyol monolingüe. Basant-nos en propostes com les de Hulk i Müller (2000), donat que el català no marca aquests objectes i l'espanyol pot marcar-los o no marcar-los, l'opció sense MDO quedaria reforçada per la superposició entre les dues llengües. Conseqüentment, aquests objectes podrien arribar a rebutjar-se amb marca,

especialment pels dominants de català (qui poden presentar una influència més forta de la seva L1).

Quant a les oracions sense MDO en espanyol, seguint l'estudi de Puig-Mayenco et al. (2018), podem esperar certa tolerància a l'omissió de la marca en contextos que l'espanyol la requereix (noms propis, objectes [+definit] i objectes [-definit, +específics]), especialment en els bilingües més dominants de català. Els objectes [-definit, -específics] també seran acceptats sense marca, però no per influència del català sinó perquè és una estructura gramatical en espanyol. Serà un indicatiu clar de la influència del català si algun/s grup/s de bilingües toleren més l'omissió de l'MDO o rebutgen més l'acceptació de l'MDO que el grup control de monolingües d'espanyol peninsular.

Respecte al **català**, la sobreacceptació de la marca es pot entendre com un senyal de la influència de l'espanyol. No obstant això, creiem que els efectes de la dominança en català no seran tan clars com en espanyol, atès el grau de variabilitat que demostra el sistema d'MDO en aquesta llengua (Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021; Zeugin, 2023). Els estudis previs no han mostrat diferències significatives en l'MDO entre bilingües amb diferent dominança ni en l'acceptació de la realització de l'MDO ni en l'omissió en noms propis (Puig-Mayenco et al., 2018), ni objectes [+definit] o [-definit] (Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018; González Alonso et al., 2021).

Ara bé, donat que en aquest estudi inclourem diversos tipus d'objectes que cobreixen diferents punts de l'escala d'estabilitat, creiem que és possible que trobem diferències que no s'hagin detectat fins ara. Pensem que, d'una banda, podem trobar més sobreacceptació de la marca en noms propis (situats en un extrem de l'escala) en comparació amb els objectes [-definit, -específics] (situats a l'altre extrem de l'escala). D'altra banda, creiem que en els bilingües més dominants d'espanyol, que és el grup que rep menys input de català, també podem trobar una menor tolerància a l'omissió de l'MDO en el primer nivell de l'escala en comparació amb l'últim (és a dir, que es rebutgi l'omissió de la marca en un nivell on gramaticalment s'ha d'ometre en català estàndard).

Per tots aquests motius, esperem observar una influència bidireccional entre el català i l'espanyol. Tanmateix, creiem que el català serà més susceptible a la influència de l'espanyol que viceversa perquè és una llengua que ja té incorporat l'MDO i això pot facilitar que una altra llengua amb MDO en més contextos (l'espanyol en aquest cas) amplii i regularitzi la marca en català, resultat lingüístic en consonància amb les varietats d'italià en contacte amb l'espanyol (Andriani et al., 2022; D'Alessandro, 2021; Sorgini, 2019) i la tendència universal de les llengües amb MDO a ampliar els contextos d'aparició de l'MDO amb el pas del temps, com va ser el cas de l'espanyol (Laca, 2006 per a l'espanyol). Pensem que l'apropament del català a l'espanyol serà prou gran per no detectar diferències en el grau d'acceptabilitat dels objectes amb marca, arribant a convergir en aquest aspecte, com suggereix Perpiñán (2018). Ara bé, no creiem que aquestes llengües presentin graus d'acceptabilitat semblants amb tots els objectes sense marca. És poc probable que s'acceptin en la mateixa mesura els objectes més estables referencialment sense marca, tenint en compte que en espanyol són agramaticals i en català no, fet que ja apunten les troballes de Puig-Mayenco et al. (2018), en què s'aprecien diferents valoracions en totes dues llengües. En canvi, en els objectes [-definit, -específic], on l'MDO és opcional en espanyol i, per tant, haurien de ser acceptables, és probable que trobem valors similars al català.

Donat que la dominança és un factor individual que pot interactuar amb factors d'ús social de les llengües en diferents regions, creiem que les característiques d'ús lingüístic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), que sabem que té una major presència de l'espanyol (Idescat i Secretaria de Política lingüística, 2018), poden generar una influència de l'espanyol sobre el català superior al d'altres regions. De manera inversa, la influència del català sobre l'espanyol pot ser més intensa en els parlants que viuen en regions on la presència de l'espanyol és més baixa, com ara a la Catalunya central.

Finalment, pensem que el grau d'influència translingüística podria estar correlacionat amb el grau de dominança lingüística operacionalitzada com a mesura contínua. En altres paraules, podem esperar que com més dominança en una llengua, més influència hi hagi d'aquella llengua, de manera gradual. També pensem que el pes en la influència de l'exposició lingüística que han tingut dels nostres participants en el passat serà més determinant que l'exposició lingüística actual. Tanmateix, només tenim constància d'un

estudi que hagi aprofitat la concepció de la dominança com un constructe multidimensional per estudiar la influència translingüística, el de Rocafiguera (2022), i l'autora no troba diferències entre aquests dos aspectes en la influència translingüística en la resolució de l'anàfora pronominal en espanyol-català.

5.3. Metodologia

5.3.1. Participants

La mostra d'aquest estudi està formada per 173 participants, en concret, 133 bilingües català-espanyol nascuts i escolaritzats a Catalunya i 40 monolingües⁴⁸ d'espanyol peninsular. No hi ha cap grup de monolingües de català pels motius exposats anteriorment (§4.4.1.1 del capítol 4 sobre la caracterització dels participants). La selecció de participants de cada secció d'aquest capítol, que depèn de les diferents preguntes de recerca, es reporta a les seccions corresponents. Els detalls sobre els participants es poden consultar al capítol 4 (§4.4.1).

5.3.2. Tasca experimental

5.3.2.1. Descripció de la tasca

La investigació d'aquest capítol està basada en dues tasques de **judicis d'acceptabilitat escrites** (una en espanyol i una en català, traduccions equivalents) amb l'objectiu d'analitzar l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català amb objectes amb diferents graus d'estabilitat referencial. En les dues tasques es manipulava l'estabilitat referencial dels objectes (noms propis, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), així com la realització o omisió de la marca (+MDO, -MDO).

Els participants bilingües català-espanyol van completar la tasca en ambdues llengües amb com a mínim una setmana de diferència, mentre que els monolingües d'espanyol només van completar la tasca en espanyol. Les tasques, *offline* i sense limitació del

⁴⁸ Utilitzem el terme “monolingüe” per fer referència a parlants d'espanyol que no tenen coneixement nadiu de cap altra llengua, especialment el català, i que no han crescut en una societat bilingüe. Tot i això, tots ells tenen coneixements de com a mínim una segona llengua, l'anglès, ja que és una llengua obligatòria a l'escola i està present en el dia a dia dels joves. De la mateixa manera, sabem que els bilingües són en realitat multilingües, ja que també tenen coneixements de com a mínim l'anglès.

temps, es van administrar a través de la plataforma Qualtrics Survey i s'havien de respondre des d'un ordinador.

Cada tasca constava de 126 oracions, contrabalancejades i pseudoaleatoritzades en les 4 versions de cada llengua. Cada versió contenia 48 ítems experimentals, 6 per a cadascuna de les quatre condicions ($k = 6$), 72 oracions de distracció (60 distractors i 12 *fillers*) i 6 oracions de pràctica.

Es va construir un total de 8 versions diferents per a cada llengua en funció dels diferents nivells de les variables manipulades (vegeu més endavant pàg. 189-192). Es va usar un disseny de Latin Square, de forma que tots els participants veien les quatre condicions però ningú no veia mai la mateixa frase en condicions diferents. L'ordre de presentació es va pseudoaleatoritzar de manera que mai apareixien seguits dos ítems de la mateixa condició. A més, donat que els participants bilingües van fer les dues tasques en català i espanyol (que eren traduccions una de l'altra), la tasca es va administrar de manera contrabalancejada segons la llengua: la meitat dels bilingües van fer la primera tasca en català i l'altra meitat en espanyol. També es va procurar que els participants responguessin versions diferents en cada llengua, per evitar que els participants veiessin la mateixa versió dels ítems en les dues llengües. Per exemple, si els participants feien la versió 2 en català, no feien la versió 2 en espanyol.

La tasca consistia a llegir un seguit d'oracions i, després de cada oració, contestar la pregunta "Com et sona la frase?" Els participants havien de valorar l'acceptabilitat dels estímuls amb una barra lliscant, que movien amb el ratolí, conceptualitzada del 0 al 100, però contínua visualment (amb un nombre infinit d'opcions de resposta, veure figura 5.1) i en què només es presentaven dues etiquetes: a l'extrem esquerre hi deia "molt malament" i a l'extrem dret hi deia "molt bé". Els ítems apareixien d'un en un a la pantalla i, un cop havien respost la pregunta, calia prémer el botó de "Continuar" per avançar al següent ítem i no es podia tornar enrere. El cursor per valorar les oracions sempre apareixia al mig de l'escala.

El motiu principal per escollir aquest tipus de tasca, amb una barra lliscant, és que l'escala contínua ofereix una manera més sensible a la gradació i l'ordre de valorar oracions que les escales numèriques, ja que només es necessita un raonament espacial,

però no matemàtic. A més, pot oferir una sensibilitat més alta en certs fenòmens lingüístics (Sorace i Keller, 1995, Marty et al., 2020). Fins i tot ja l'any 1975, Chomsky argumenta que “una teoria lingüística adequada haurà de reconèixer graus de gramaticalitat, ja que els parlants poden ordenar nous enunciats, que no han sentit abans, quant al seu grau de pertinença a la llengua” (Chomsky, 1975, pàg. 131). Aquest tipus de tasca ja s'havia utilitzat prèviament, per exemple, a Perpiñán (2015).

Figura 5.1

Exemple de presentació dels estímuls (experiment 1)

Les treballadores necessiten a la Patrícia per parlar amb un client de Bilbao.	
Com et sona la frase?	
Molt malament	Molt bé
	

5.3.2.2. Ítems experimentals

Els ítems experimentals estaven formats per una oració que contenia un subjecte (la meitat en masculí i l'altra meitat en femení), seguit d'un verb transitiu i un objecte directe, que estava complementat per una oració de relatiu (excepte en la condició dels noms propis), i acabaven amb un complement (de finalitat, causa o temps) per evitar la interpretació de l'objecte com a un altre tipus de complement. Cada oració anava seguida per la pregunta “Com et sona la frase?”.

Per tal d'eliminar la sinalefa o fusió de vocals⁴⁹ entre l'MDO i la paraula anterior o posterior en la ment dels participants (Judy i Iverson, 2020), ja que s'ha vist que la prominència de la marca (*al* vs. *a la*) és rellevant en la realització de l'MDO escrit (Sagarra et al., 2017)⁵⁰, tots els objectes directes eren en femení (*a la*, *a una*) i tots els verbs estaven conjugats en plural (acabats en *-n*).

⁴⁹ Kliffer (1995) argumenta que cau el segment àton “a” entre vocals mitjanes i es fon amb una vocal adjacent.

⁵⁰ Les autores observen que la prominència és més rellevant en el cas que els estímuls siguin orals, però també es manifesta en el cas d'estímuls escrits; en altres paraules, la “a” no lligada es fa més evident.

A més, els verbs estaven conjugats en present simple, per tal de mantenir constant la telicitat vinculada al temps verbal i fer els ítems tan homogenis com sigui possible.

També es va controlar l'animacitat tant dels subjectes com dels objectes, perquè tant l'animacitat dels objectes (Chamorro et al., 2015; Montrul i Bowles, 2009; entre molts d'altres) com la dels subjectes (García García, 2007, 2014) pot interactuar amb la marca. Així doncs, tots els subjectes i objectes eren [+animats, +humans].

Per controlar la variabilitat dels verbs, se'n van utilitzar 12 de diferents per a les 48 oracions experimentals; és a dir, cada verb es va repetir 4 vegades. Es van incloure verbs monotransitius i ditransitius. Malgrat que reconeixem que hauria estat millor utilitzar-ne només de monotransitius, la dificultat que suposa trobar verbs que funcionin i sonin més o menys naturals amb objectes amb diferents graus d'estabilitat referencial ens va portar a repetir-los i incloure verbs ditransitius. Hi ha treballs de corpus que mostren que la (di)transitivitat no afecta l'MDO quan les oracions tenen un sol objecte explícit (Ortiz Ciscomani, 2005, 2011; von Heusinger, 2018), que era el nostre cas. A més, el fet d'acabar les oracions amb un complement de finalitat o causa bandejava la interpretació de l'objecte com un altre tipus de complement. Per exemple a l'oració de (5.6) l'objecte *a la traumatòloga que tiene experiència* no es pot interpretar com a objecte indirecte un cop llegit el complement final.

(5.6) Los enfermos exigen **a la traumatóloga que tiene experiencia** para realizar la intervención.

Els verbs, a més, variaven en la seva telicitat: alguns eren atèlics, és a dir estats (*necessitar, voler, desitjar, anhelar, preferir*) i activitats (*buscar, esperar*), i d'altres eren tèlics, en concret, verbs d'assoliment (*prioritzar, reclamar, exigir, demanar, sol·licitar*), però no en teníem de realització. Tot i la variació en la (di)transitivitat i telicitat dels verbs, en la secció 5.3.4.3 mostrarem com, efectivament, no vam trobar cap efecte principal provocat per aquests trets.

Variables

Es van manipular 2 variables independents per crear un disseny experimental 4 x 2 en cada llengua: 1) l'**estabilitat referencial** de l'objecte directe (noms propis, [+definit],

[-definit, +específics], [-definit, -específics]) i 2) la marca (amb MDO o sense MDO). També es va incloure la variable independent de **llengua** (català o espanyol).

L'estabilitat referencial es refereix al grau en què els valors d'especificitat assignats a un SN poden variar en el discurs (Farkas i von Heusinger, 2003). Els nivells d'estabilitat referencial de l'objecte es van definir segons l'escala d'estabilitat referencial de (5.7). La tasca no incloïa pronoms personals, ja que no hi ha diferències entre el català i l'espanyol en l'ús de l'MDO en aquest nivell (davant dels pronoms personals, la marca sempre és obligatòria en ambdues llengües, ex. **L'he saludat ell*, **Lo he saludado él*).

(5.7) pronoms personals > noms propis > definit > indefinit, específics > indefinit, inespecífics

(Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003)

L'article definit marca la pressuposició d'existència del referent que descriu l'SN i es refereix a un objecte únic (Ticio, 2009). En canvi, l'article indefinit fa que l'SN sigui neutre respecte a l'especificitat: no pressuposa l'existència del referent, però tampoc la seva inexistència (Alcina Caudet, 1994). Alguns autors com Ionin (2003) argumenten que la definitud assenyalava el coneixement compartit entre el receptor i l'emissor, mentre que l'especificitat fa referència a un coneixement que únicament té l'emissor. Per això, era important crear estímuls amb una definitud i una especificitat indiscutibles.

La definitud dels objectes dels ítems es distingia amb l'ús de l'article definit (*la*) o indefinit (*una*); els noms propis són intrínsecament [+definit]. Els objectes [+definit], excepte en casos excepcionals, són en general [+específics] (Enç, 1991), mentre que no podem saber quina especificitat assignen els parlants als objectes indefinits que no tenen cap element contextual que assigni l'especificitat. Per això, l'especificitat dels objectes [-definit] es diferenciava mitjançant un context inequívoc aportat per una clàusula de relatiu en indicatiu per als objectes [-definit, +específics] o en subjuntiu per als objectes [-definit, -específics] (Alcina Caudet, 1994; Rivero, 1979). Tenint en compte que hi ha expressions definides que no són específiques⁵¹ (Fábregas, 2013; Ticio, 2009),

⁵¹ Fábregas (2013, pàg. 19) proposa que existeix un contrast entre objectes [+definit] que són [+específics] i porten MDO (1b) en contraposició a objectes [+definit] que són [-específics] i no porten MDO (5.8a).

es va afegir una clàusula de relatiu amb un verb en indicatiu també en els objectes [+definit], de manera que només poguessin ser interpretats com a objectes [+definit, +específics].

Aquesta metodologia ens permetia testar tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial, cosa més difícil de fer amb dades espontànies, que presenten algunes limitacions. D'una banda, els objectes indefinits específics són força infreqüents (vegeu Alfaraz, 2011; Callen i Miller, 2022) i, d'altra banda, és difícil de determinar l'especificitat d'alguns objectes indefinits si no hi ha cap marca morfològica que l'identifiqui. Així, la tasca ens permetia diferenciar els dos tipus d'objectes indefinits de forma controlada i tenir-ne el mateix nombre de cada tipus (per exemple, Callen i Miller, 2022 no troben prou objectes [-definit, +específics] en la parla espontània).

La taula 5.2 il·lustra un exemple de cada condició, en català i en espanyol. La llista de tots els ítems experimentals utilitzats en cada tasca es pot consultar a l'annex E, on només s'han inclòs els ítems experimentals d'una de les condicions (objectes [+definit] amb MDO). Els ítems experimentals estaven emparellats lèxicament, com mostren els exemples següents, per tal de minimitzar la variabilitat provocada per la diversitat lèxica.

Taula 5.2

Exemples d'ítems experimentals per condició en català i en espanyol

Nom propi	
+MDO	<p><i>Català:</i> Les treballadores necessiten a la Patrícia per parlar amb un client de Bilbao.</p> <p><i>Espanyol:</i> Las trabajadoras necesitan a Patricia para hablar con un cliente de Bilbao.</p>

-
- (5.8) a. Encontrar \emptyset la persona que tenga más puntos.
 b. Encontrar **a** la persona que tiene más puntos.

- MDO** *Català:* Les treballadores necessiten la Patrícia per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan Patricia para hablar con un cliente de Bilbao.

Objecte [+definit]

- +MDO** *Català:* Les treballadores necessiten a la traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan a la traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.

- MDO** *Català:* Les treballadores necessiten la traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan la traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.

Objecte [-definit, +específic]

- +MDO** *Català:* Les treballadores necessiten a una traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan a una traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.

- MDO** *Català:* Les treballadores necessiten una traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan una traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.

Objecte [-definit, -específic]

- +MDO** *Català:* Les treballadores necessiten a una traductora que sàpiga basc per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan a una traductora que sepa vasco para hablar con un cliente de Bilbao.

- MDO** *Català:* Les treballadores necessiten una traductora que sàpiga basc per parlar amb un client de Bilbao.
Espanyol: Las trabajadoras necesitan una traductora que sepa vasco para hablar con un cliente de Bilbao.

5.3.2.4. Ítems de pràctica i distractors

La tasca començava amb 6 ítems de pràctica per familiaritzar-se amb la dinàmica. La meitat d'aquests ítems eren similars als ítems experimentals (ex. *Les companyes de la Daniela la porten a casa seva perquè no té cotxe. Com et sona la frase?*). L'altra meitat

seguia l'estructura dels distractors (ex. *La noia va ajudar la Nora quan va guanyar la loteria. Qui va guanyar la loteria?*).

Els ítems 60 distractors es van dissenyar per a uns altres experiments, que no estaven relacionats amb aquesta tesi. Hi havia 12 distractors que analitzaven els verbs copulatius en oracions locatives (ex. *L'encarregat recorda que el rellotge està a la joieria*) amb la mateixa pregunta que els ítems experimentals (*Com et sona la frase?*). Els altres 48 distractors mesuraven la interpretació pronominal d'oracions ambigües (ex. *L'Anna va esperar l'Alba quan va arribar a l'estació*). En aquests ítems s'havia de respondre una pregunta d'interpretació usant també una barra lliscant (ex. *Qui va pujar al tren?*).

Els 12 ítems *fillers* contenien una oració relativa ambigua que presentava adjunció alta/baixa (ex. *El cardiòleg va trucar al fill de l'avi que escriu llibres*). De la mateixa manera que els 48 distractors previs, els participants havien d'interpretar el subjecte que introduïa l'oració relativa (ex. *Qui escriu llibres?*).

5.3.3. Procediment

Abans de la primera sessió experimental, els participants completaven un qüestionari sociolingüístic a casa. Com ja hem exposat al capítol 4 (§4.4.2), els participants bilingües responien el qüestionari sociolingüístic Bilingual Language Profile (BLP, vegeu annex A) en línia a través de Google Forms i els participants monolingües d'espanyol responien un breu qüestionari amb preguntes sobre el seu historial lingüístic (lloc de naixement, lloc de residència, edat, nivell d'estudis, llengües familiars, anys viscuts a Espanya).

Els participants responien la tasca d'acceptabilitat, que s'administrava a través de la plataforma Qualtrics Survey i s'havia de completar des d'un ordinador. Els participants bilingües completaven un dia la tasca en una de les dues llengües i havien de respondre la tasca en l'altra llengua al cap d'una setmana com a mínim i dues com a màxim.

Els bilingües van començar a fer les tasques en un ambient controlat per una investigadora, per tal de supervisar que els participants estiguessin atents. Tanmateix, cap a la meitat de la recollida de dades vam haver de canviar a la modalitat en línia a causa de la pandèmia de la COVID-19. Pel mateix motiu, tots els participants

monolingües van dur a terme la tasca en línia. Tots aquells participants que vam detectar que no havien parat prou atenció es van eliminar de l'estudi, com expliquem més endavant (§5.3.4.2). En conjunt, el canvi de modalitat presencial a modalitat en línia no va comportar variació en el comportament experimental dels participants.

A l'inici de cada sessió, es descrivia en què consistia la tasca (instruccions a l'annex D) i s'explicava als participants que havien de moure la barra lliscant cap a la resposta que preferissin, segons el grau d'acceptabilitat. Es remarcava que no hi havia respostes correctes ni incorrectes, sinó que l'objectiu de l'estudi era conèixer com parlen els joves. Com hem avançat, els participants tenien sis oracions de pràctica per familiaritzar-se amb el format. Atès que la tasca era força llarga ($M = 41,58$ min) es va incloure una pausa al mig de la tasca, en què els participants es podien prendre un temps per descansar.

5.3.4. Preprocessament de les dades

5.3.4.1. Tractament de les dades

L'acceptabilitat de les oracions, que era la variable dependent de les tasques, es va enregistrar com una variable contínua del 0 al 100, on 0 significava "em sona molt malament" i 100 "em sona molt bé". La idea era capturar la gradació de l'acceptabilitat, com hem explicat anteriorment.

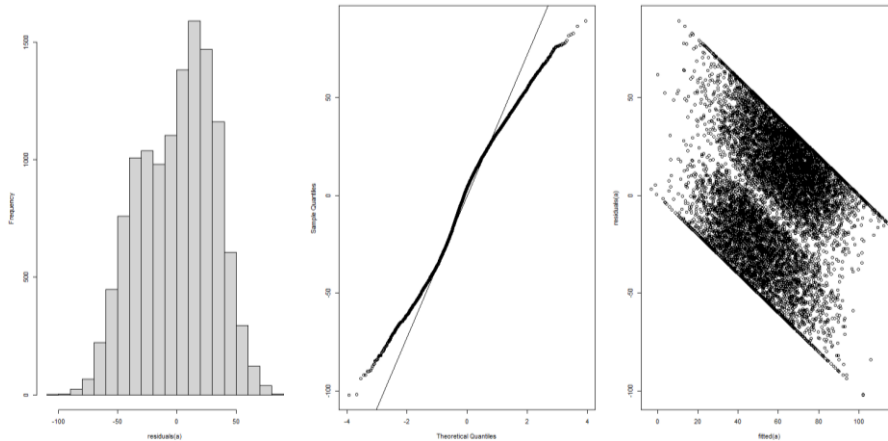
Malgrat això, després d'explorar la distribució de les respostes al llarg de l'escala contínua del 0 al 100, es va detectar que els participants responien amb valors més aviat dicotòmics. Com es pot observar a la figura 5.2, moltes respostes eren o un 0 (10,72%) o un 100 (20,52%) i, de fet, entre una puntuació de 45 i 55 només hi havia un 1,83%. No creiem que aquesta distribució hagi estat un reflex del fenomen lingüístic, és a dir, que l'MDO origini respostes dicotòmiques. Sprouse (2007) afirma que els participants acaben imposant distincions categòriques a les escales contínues i, per tant, creiem que la distribució que hem obtingut és un reflex del plantejament d'aquest tipus de tasques.

Conseqüentment, quan vam intentar aplicar un model lineal d'efectes mixtos generalitzat, els residuals no tenien una distribució normal (figura 5.2) i es violava el

requisit de l'homoscedasticitat (Winter, 2019). De fet, els gràfics de 5.2 apunten cap a una distribució força dicotòmica.

Figura 5.2

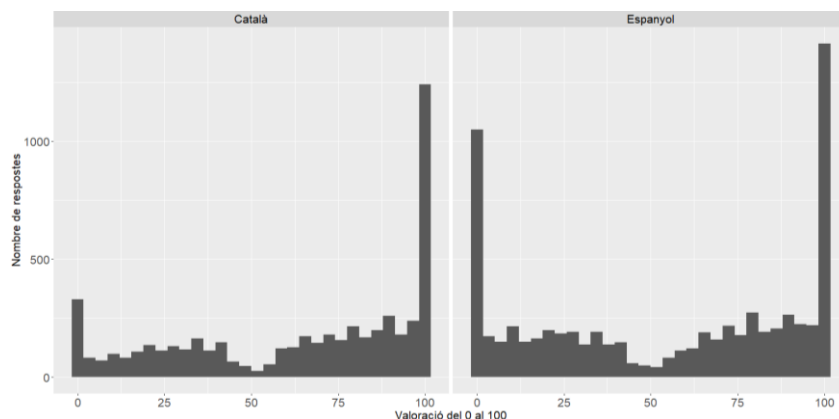
Histograma de residuals, gràfic Quantil-Quantil normal i gràfic de residuals del model lineal d'efectes mixtos generalitzat (experiment 1)

No obstant això, després de fer una inspecció detallada de la distribució de les respostes, vam detectar que l'11% de respostes es trobava entre 1 i 20, el 12,6% entre 21 i 40, el 14,9% entre 60 i 80, i el 17,15% entre 81 i 99. Això ens indicava que les respostes no eren del tot dicotòmiques, com mostra la figura 5.3 (vegeu de Rocafiguera, 2022; Zhang i Davidson, 2021 i per a una distribució realment dicotòmica, amb les dades repartides en forma d'U). Ateses totes aquestes consideracions, finalment es va decidir convertir la variable contínua del 0 al 100 en una escala de 5 categories.

Figura 5.3

Histograma de la variable dependent en una escala del 0 al 100 (experiment 1)

Es va fer la divisió de l'escala de 100 punts entre 5 categories, efectuant les transformacions següents: les respostes del 0 al 19,99 van passar a ser un 1, les respostes del 20 al 39,99 van passar a ser un 2, les respostes del 40 al 59,99 van passar a ser un 3, les respostes del 60 al 79,99 van passar a ser un 4, les respostes del 80 al 100 van passar a ser un 5. La nova recategorització ens permetia aplicar un model ordinal, el més recomanat per a les escales de Likert (Ackerman, 2018).

5.3.4.2. Neteja de les dades

Es va fer una neteja de dades tenint en compte el temps d'enviament de les respostes, per tal d'eliminar aquelles que s'havien pogut fer a l'atzar. Es van obtenir 14.688 respostes: 6.384 en català (798 respostes per condició) i 8.304 en espanyol (1.038 respostes per condició). D'aquestes respostes, es van descartar aquelles de més d'un minut de temps de resposta, que representaven tan sols el 0,67% de respostes. De les 14.585 respostes restants, es van filtrar també aquelles respostes més ràpides de 4 segons, temps que mirant el temps mitjà de lectura resultava insuficient per als propòsits de la tasca. Aquestes representaven el 2,06% i en total van quedar 6.225 respostes en català i 8.059 respostes en espanyol.

5.3.4.3. Anàlisi d'ítems

Ítems

Es va fer una anàlisi d'ítems per tal de detectar qualsevol ítem que pogués tenir sempre la mateixa resposta independentment de la condició (per exemple, un ítem que tant amb marca com sense marca, en totes dues llengües, tingués puntuacions molt baixes) o un ítem que en una condició tingués una puntuació molt diferent de la mitjana (per exemple, un ítem en la condició [+definit] sense MDO tingués una puntuació molt alta i la resta d'ítems de la mateixa condició tingués una puntuació baixa). Qualsevol d'aquests casos podria voler dir que l'ítem contenia algun tret, paraula o sintagma massa destacat més enllà de la realització/omissió de la marca i que alterava la seva acceptabilitat.

Com que sabíem que les oracions amb objectes indefinits podien presentar més variabilitat perquè l'MDO és opcional en espanyol (Leonetti, 2004; López, 2012), es

van descartar d'aquesta anàlisi d'ítems; per tant, només vam analitzar les oracions amb noms propis i objectes definits en les dues llengües.

Vam analitzar l'espanyol i el català per separat i vam separar també les oracions amb i sense marca. Recordem que en tractar-se de noms propis i objectes [+definites], en espanyol les oracions amb marca haurien de presentar valoracions altes i les oracions sense marca, valoracions baixes; en català, les oracions amb marca i sense marca en aquests mateixos dos tipus d'objecte podrien presentar valoracions altes com han demostrat altres estudis (Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018). Per poder tenir prou observacions per condició, es van incloure tots els participants, malgrat que els judicis no només es poden deure a l'ítem, sinó a la influència de la llengua més dominant dels participants.

En espanyol, les oracions amb MDO tenien una puntuació per sobre de 3 (sobre 5). Ara bé, l'ítem de (5.9) tenia una puntuació més baixa (2,80). Inversament, les oracions sense MDO obtenien puntuacions corresponents a la meitat inferior del barem, amb puntuacions entre 1,20 i 2,80.

(5.9) **Ítem 23:** Las rehenes anhelan a la superheroína que tiene mucha fuerza porque llevan tres días secuestrados.

En català, les oracions sense MDO tenien una puntuació superior a 3, excepte l'ítem de (5.10), que de nou tenia la puntuació més baixa (2,6). Inversament, les oracions amb MDO, tenien una puntuació entre 2,3 i 4,5. A l'annex H.1 es poden consultar les figures de les puntuacions mitjanes de cada ítem per a cada llengua.

(5.10) **Ítem 23:** Les ostatges anhelan a la superheroína que té molta força perquè fa tres dies que estan segrestats.

Per tant, podem dir que en general, i tant en català com en espanyol, tots els ítems gramaticals se situen en la meitat superior del barem, mentre que els agramaticals en espanyol se situen en la meitat inferior i en català presenten més variabilitat.

Vam decidir eliminar l'ítem de (5.9) i (5.10), un en espanyol i un en català, ja que tot i tenir puntuacions no gaire allunyades de la resta d'ítems, vam detectar una falta de concordança entre el subjecte i l'adjectiu, fet que segurament produïa les mitjanes més

baixes. No vam eliminar cap altre ítem perquè la variabilitat entre ells es té en compte en les anàlisis estadístiques gràcies als efectes aleatoris dels models mixtos i perquè, a més, no vam detectar cap ítem que tingués la mateixa puntuació independentment de la condició i llengua (és a dir, que sempre sonés molt bé o molt malament).

Verb

Es va explorar l'efecte del **verb** amb un model *cumulative link* d'efectes mixtos per a cada llengua amb els efectes fixos de Marca, Estabilitat referencial i Verb⁵². Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables (*varying intercepts* en anglès) per Participant i Ítem amb pendents variables (*varying slopes* en anglès) per participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. L'efecte de Verb era significatiu en català ($p < ,001$) i en espanyol ($p < ,001$). A manera de resum, el que mostren aquestes anàlisis de les dues llengües és que el verb *buscar* és generalment més acceptat amb i sense marca que la majoria dels verbs i que els verbs *demanar*, *desitjar*, *exigir* i *anhelar* són normalment els menys acceptats, especialment en les condicions amb MDO. A la figura de l'annex H.2 es poden veure les diferències entre verbs.

El fet que aquestes tendències es donin en les dues llengües i en les mateixes condicions, tenint en compte que l'MDO funciona parcialment diferent en aquestes llengües, ens fa pensar que o bé hi ha alguns trets comuns en aquests verbs que propicien o restringeixen l'MDO o bé hi ha un efecte de la freqüència lèxica (vegeu Hur, 2019 per a un estudi sobre la freqüència lèxica i l'MDO).

Així doncs, donat que diversos verbs tenien diferents acceptacions amb la realització o omissió de la marca, es va testar també si la telicitat o la transitivitat (dos trets que poden estar relacionats amb l'MDO) hi estaven tenint algun efecte, com expliquem a continuació.

Telicitat

Pel que fa a la **telicitat**, vam fer una classificació que dividia els verbs tèlics (*prioritzar*, *reclamar*, *exigir*, *demanar*, *sol·licitar*) i atèlics (*buscar*, *esperar*, *necessitar*, *voler*, *desitjar*, *anhelar*, *preferir*).

⁵² Consultar la secció 4.4.3 del capítol 4 per a més detalls sobre les anàlisis estadístiques i el procediment per fer els models.

Es va fer un model *cumulative link* d'efectes mixtos per a cada llengua amb els efectes fixos de Marca, Estabilitat referencial i Telicitat. Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per participant (*by-participant varying slopes* en anglès) per a les variables Estabilitat referencial i Marca. No es va trobar un efecte principal de la telicitat ni en català ($p = ,823$) ni en espanyol ($p = ,507$), però les comparacions per parelles mostraven petites diferències. Aquestes evidenciaven que en espanyol hi ha diferències amb els noms propis amb MDO ($\beta = 0,3628$, $SE = 0,180$, $z = 2,020$, $p = ,0434$) i en els objectes [+definit] amb MDO ($\beta = 0,3977$, $SE = 0,171$, $z = 2,323$, $p = ,0202$), de manera que els verbs atèlics obtenien puntuacions més altes que els tèlics en el cas dels noms propis i dels objectes definit, tots dos amb marca. En català, no va haver-hi diferències en cap nivell de l'estabilitat referencial. A l'annex H.3 es pot consultar una figura amb els resultats en funció de la telicitat.

Tot i que diversos estudis han destacat la telicitat com un dels factors verbals que desencadenen l'MDO en espanyol (Torrego, 1999), pocs estudis ho han avaluat empíricament. De fet, les dades diacròniques analitzades a Romero Heredero (2020) mostren que la telicitat no desencadena per si sola l'MDO. Els seus resultats evidencien petites diferències en els objectes indefinits, que mostrarien més MDO amb les oracions atèliques, però no en els objectes [+definit]. En la mateixa línia, Barraza Carbajal (2003) duu a terme un estudi de la telicitat (segons la classe aspectual) amb verbs inanimats amb un corpus dels segles XV, XVI, XVIII i XX i evidencia que els verbs inherentment atèlics serien els que van desencadenar l'MDO en els primers segles de l'espanyol. Aquestes tendències s'assemblarien a la que hem trobat nosaltres amb els noms propis i objectes [+definit]. La telicitat no era el nostre objecte d'estudi, però donats aquests resultats considerem que cal investigar més aquesta línia de recerca amb estudis empírics.

Transitivitat

Finalment, vam voler descartar que hi hagués un efecte de la (di)transitivitat del verb i corroborar els estudis previs que indiquen que no hi ha diferències en la realització de l'MDO entre verbs monotransitius i ditransitius. El motiu és que autors com Ortiz Ciscomani (2005, 2011) exposen que la marca en l'OD en construccions ditransitives és

atípica, tot i haver-se mantingut del segle XIII al segle XX. A més, hi ha autors que observen que l'MDO no es pot ometre en oracions ditransitives si hi ha duplicació de clíctic (Demonte Barreto, 1994; López, 2012) o noms propis o pronoms personals (Kliffner, 1995), com a (5.11).

(5.11) a. Le presentaron ***(a) Laia** a la profesora.

b. Le presentaron ***(a) nuestra hija** a la profesora.

Es va fer un model *cumulative link* d'efectes mixtos per a cada llengua amb els efectes fixos de Marca, Estabilitat referencial i Transitivitat. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. La transitivitat no va ser significativa ni en català ($p = ,406$) ni en espanyol ($p = ,261$). Per tant, podem confirmar que l'MDO no es veu afectat per la transitivitat del verb, tal com apuntaven els estudis previs (von Heusinger, 2018; vegeu Torrego, 1998 per a una descripció de l'acceptabilitat de dos sintagmes amb "a" en una mateixa oració). Es pot consultar l'annex H.4 per a veure les figures dels resultats en funció de la transitivitat.

A més, aquests resultats semblen confirmar que es va aconseguir evitar la lectura dels objectes directes en oracions ditransitives com a objectes indirectes. A l'exemple de (5.6) repetit ara a (5.12a), *a la traumatòloga que tiene experiencia* es podria arribar a interpretar com a objecte indirecte, però en principi no després de llegir el complement final. Si aquests objectes s'haguessin interpretat com a objectes indirectes, esperaríem que sonessin igual o pitjor sense MDO que els objectes monotransitius, ja que la marca no es pot ometre en cap cas amb els objectes indirectes, com a (5.12b).

(5.12) a. Los enfermos exigen **a la traumatóloga que tiene experiencia** para realizar la intervención.

b. *Los enfermos exigen **la traumatóloga que tiene experiencia**.

5.3.4.4. Anàlisis estadístiques

La variable dependent d'aquest estudi és la valoració de l'oració un cop reconvertida l'escala, és a dir, un valor de l'1 al 5. Les variables independents de l'estudi són l'Estabilitat referencial, la Marca, el Grup, la Dominança i/o la Llengua, com recull la

taula 5.3. En cada anàlisi se seleccionen i combinen les variables en funció de la pregunta de recerca. Les variables Grup i Dominança són excloents i s'usen en anàlisis diferents.

Taula 5.3

Resum de les variables i condicions de l'estudi (experiment 1)

Variable	Condicions
Marca	+MDO -MDO
Estabilitat referencial	-Noms propis -SNs [+definitis] -SNs [-definitis, +específics] -SNs [-definitis, -específics]
Grup	-Dominants de català (fora AMB) -Dominants de català (AMB) -Equilibrats -Dominants d'espanyol -Monolingües d'espanyol peninsular
Dominança	-Valor numèric (contínuum)
Llengua	-Català -Espanyol

Per a les anàlisis estadístiques es van fer diversos models *cumulative link* d'efectes mixtos (CLMM) amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). Aquests models permeten analitzar dades ordinals com a dades categòriques i tenen en compte la seva naturalesa ordenada (Christensen, 2018) i les distàncies entre els nivells de l'escala de puntuació pot variar (Ackerman, 2018). Com la resta de models mixtos, permeten incloure les variables experimentals manipulades i les interaccions com a efectes fixos, així com efectes aleatoris per ajustar la variació (Byen et al., 2008; Bates et al., 2015; Winter, 2019). Per a les comparacions per parelles es va fer servir el paquet *emmeans* (v. 1.5.0; Lenth, 2021) amb un ajustament de Tukey.

En el moment d'escriure aquesta tesi no hi havia cap paquet d'R per comprovar que els *odds* fossin proporcionals en models amb efectes aleatoris (és a dir, aplicable a un model CLMM). Per comprovar que no hi hagués cap efecte de multicol·linealitat, es va comprovar que els factors d'inflació de variances (VIF) fossin sempre inferiors a 2,5 (Midi et al., 2013). Donat que la funció *vif* no està pensada per a models logístics

5.3. Metodologia

ordinals, es va aplicar a un model lineal amb les respostes originals (sense la conversió en 5 categories) com a variable dependent.

Es van realitzar 7 models diferents per respondre cada pregunta de recerca, els detalls dels quals es reporten a la secció corresponent (*Model estadístic*). La taula 5.4 recull la pregunta de recerca que responia cada model, els participants, les variables i la secció on es poden consultar els resultats.

Taula 5.4

Models estadístics utilitzats a l'estudi (experiment 1): preguntes de recerca, llengua, participants, variables independents i seccions on es reporten els resultats

Model	Pregunta de recerca	Llengua	Participants	Variables	Secció
1	L'estabilitat referencial en l'MDO en l'espanyol de referència	Espanyol	Monolingües d'espanyol	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca 	§5.4
2	L'estabilitat referencial en l'MDO en el català de referència	Català	Catalanodominants	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca 	§5.5
3	Influència translingüística en l'MDO en espanyol en diferents grups de bilingües (dominança i estabilitat referencial)	Espanyol	Bilingües català-espanyol i monolingües d'espanyol	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca • Grup 	§5.6.1.1
4	Influència translingüística en l'MDO en català en diferents grups de bilingües (dominança i estabilitat referencial)	Català	Bilingües català-espanyol	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca • Grup 	§5.6.1.2
5	Comparació de les dues llengües en diferents grups de bilingües (dominança i estabilitat referencial)	Espanyol i català	Bilingües català-espanyol	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca • Grup • Llengua 	§5.6.1.3
6	Influència translingüística en l'MDO en espanyol entenent la dominança com un contínuum i multidimensional	Espanyol	Bilingües català-espanyol	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca • Dominança (contínuum) 	§5.6.2.2
7	Influència translingüística en l'MDO en català entenent la dominança com un contínuum i multidimensional	Català	Bilingües català-espanyol	<ul style="list-style-type: none"> • Estabilitat referencial • Marca • Dominança (contínuum) 	§5.6.2.3

5.4. L'acceptabilitat de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingües): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

Aquesta secció té l'objectiu d'investigar fins a quin punt l'escala d'estabilitat referencial interactua amb l'MDO en espanyol peninsular monolingüe. Usant una tasca d'acceptabilitat, descriurem el grau d'acceptació de la realització i de l'omissió de l'MDO en espanyol en objectes amb diferents categories d'estabilitat referencial i estudiarem si hi ha contextos on l'MDO es percep com a obligatòria i en d'altres com a opcional. Ens centrem en les dades recollides de parlants monolingües d'espanyol peninsular, que més endavant serviran de grup de comparació per als parlants bilingües.

5.4.1. Participants

Els participants d'aquest estudi va ser un grup de 40 monolingües d'espanyol peninsular format per 28 dones i 12 homes amb una mitjana d'edat de 20,08 (rang 18-30). Tots ells parlaven espanyol peninsular i eren estudiants de Filologia Hispànica. No es va incloure cap participant que tingués un coneixement nadiu que no fos de l'espanyol peninsular (vegeu §4.4.1.1 del capítol 4 per a més detalls). La varietat dialectal de l'espanyol d'aquesta mostra està circumscrita a la part septentrional de la península (Aragó, Madrid, Navarra, Castella Lleó i La Rioja), fet que redueix la variabilitat dialectal.

5.4.2. Resultats descriptius

La taula 5.5 recull els resultats descriptius de la tasca d'acceptabilitat en espanyol peninsular dels monolingües. La taula recull les mitjanes i desviacions estàndard de l'acceptabilitat de la realització i de l'omissió de la marca, en cada nivell de l'escala d'estabilitat referencial.

A la taula podem observar que els objectes amb MDO s'accepten tots majoritàriament, sense que s'apreciïn efectes notables deguts a l'escala d'estabilitat referencial, tot i que els objectes [-definit, +específics] mostren una puntuació inferior a la resta no gens menystenible. En canvi, en els objectes sense MDO sí que s'observa una gradació atribuïble a l'estabilitat referencial: els noms propis es rebutgen sense marca mentre que els objectes [-definit, -específics] s'accepten àmpliament sense marca. A més, observem que les desviacions estàndard són força semblants en tots els casos, excepte

en el cas dels noms propis no marcats, davant dels quals els parlants mostren un comportament altament homogeni.

La figura 5.4 mostra la distribució d'aquests resultats, dividint també les respostes segons la valoració de l'1 (acceptació baixa) al 5 (acceptació alta). S'observa que en els contextos amb marca (columnes de l'esquerra) en general predominen les puntuacions amb un 4 i un 5 (en verd), excepte en els objectes [-definit, +específics], on no hi ha una resposta amb una tendència predominant, ja que es reparteixen bastant entre acceptació (colors verds) i refús (colors taronja i vermell). En els contextos sense marca (columnes de la dreta), es veu una clara gradació dels judicis: com menys estable referencialment és l'objecte, més altes són les puntuacions (4 i 5); com més estable referencialment, més baixes són les puntuacions (1 i 2).

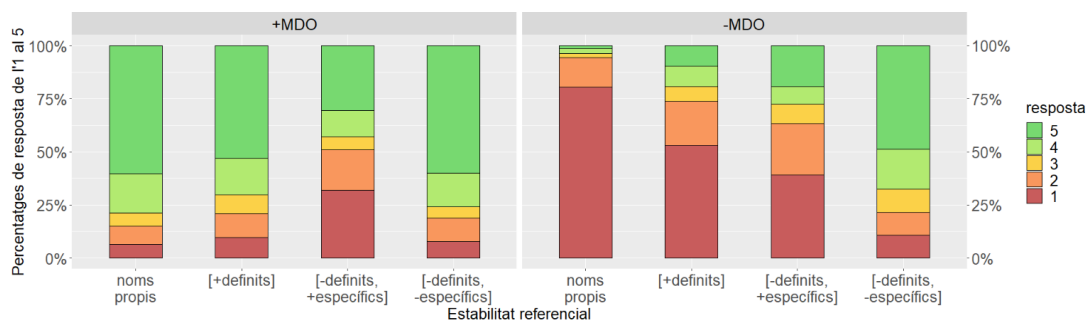
Taula 5.5

Dades descriptives de la mitjana d'acceptació de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol (DE)

Nom propi <i>(ex. (a) Patricia)</i>		[+definit] <i>(ex. (a) la traductora que sabe vasco)</i>		[-definit, +específic] <i>(ex. (a) una traductora que sabe vasco)</i>		[-definit, -específic] <i>(ex. (a) una traductora que sepa vasco)</i>	
+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO
4,18	1,30	3,93	2,02	2,90	2,44	4,09	3,84
(1,25)	(0,74)	(1,39)	(1,36)	(1,67)	(1,53)	(1,34)	(1,41)

Figura 5.4

Percentatge d'acceptació de la realització i ommissió de l'MDO en espanyol (dades descriptives)

Nota: El gràfic de l'esquerra representa les condicions amb realització de la marca i el de la dreta les condicions amb ommissió de la marca. L'eix horitzontal representa els nivells d'estabilitat referencial: a l'esquerra els més estables referencialment (noms propis) i a la dreta els menys estables referencialment ([-definit, -específics]). L'eix vertical representa el percentatge de respostes de cada valoració de l'1 al 5 (1 = acceptació baixa, 5 = acceptació alta).

5.4.3. Model estadístic

Per estudiar fins a quin punt l'estabilitat referencial determina l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol, es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos. En aquest model es va establir com a variable dependent la puntuació de l'acceptació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van incloure l'estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]) i la Marca (2 nivells: +MDO, -MDO), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per Participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat ($VIF = 1$). A l'annex J.1⁵³ es poden consultar els resultats d'aquest model i les comparacions per parelles.

5.4.4. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 57,374, p < ,001$) i la Marca ($\chi^2(1) = 56,49, p < ,001$) milloren el model, i la interacció Estabilitat referencial x Marca també millora significativament un model sense la interacció ($\chi^2(3) = 250,32, p < ,001$). En altres paraules, aquests dos factors són en certa manera interdependents, com es veurà tot seguit en el desglossament aportat per les comparacions per parelles. A l'annex J.1 es poden consultar els models contrastats.

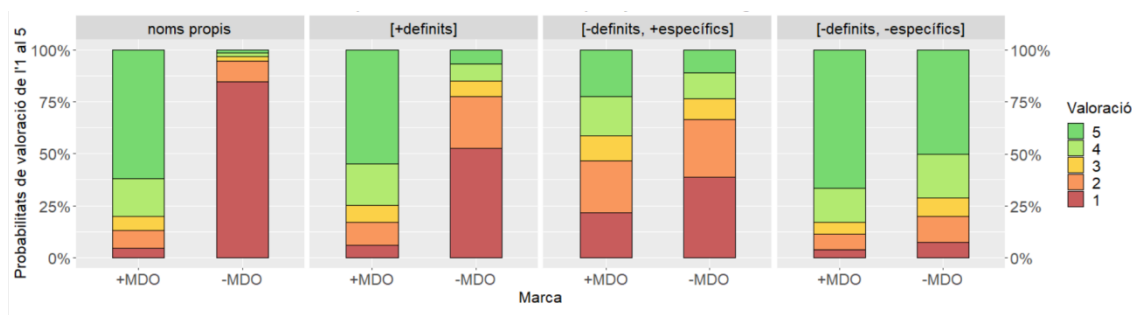
A continuació presentarem primer les comparacions per parelles segons la variable Marca, és a dir entre objectes marcats i no marcats, i després les comparacions per parelles segons la variable Estabilitat referencial, és a dir, entre els objectes pertanyents als quatre nivells diferents.

⁵³ Els annexos J.1-J.7 reporten els models mixtos de regressió ordinal utilitzats per analitzar cada subconjunt de dades. Cal tenir en compte que, en el resultat d'una regressió mixta ordinal, els coeficients de llindar (*threshold coefficients* en anglès) corresponen a les interseccions de les regressions logístiques. Les estimacions estan reportades en logaritmes de raó de probabilitats (*log odds ratio* en anglès). El nivell de referència està indicat en cada conjunt de dades. Per llegir els coeficients de llindar, 1|2 és la probabilitat de rebre un 1 en comparació a un 2, 3 o 4. El coeficient 2|3 és la probabilitat de rebre un 1 o 2 en lloc d'un 3 o 4. El coeficient 3|4 és la probabilitat de rebre un 1, 2, 3 en lloc d'un 4. El coeficient 4|5 és la probabilitat de rebre un 1, 2, 3 o 5 en lloc d'un 5.

Els resultats mostren que els monolingües d'espanyol accepten significativament més tots els objectes amb MDO que els objectes sense MDO (vegeu figura 5.5⁵⁴), és a dir, totes les categories d'estabilitat referencial són més tolerades quan apareixen marcades que quan no estan marcades: els noms propis ($\beta = 4,739$, $SE = 0,296$, $z = 16,19$, $p < ,001$), els SNs [+definit] ($\beta = 2,835$, $SE = 0,255$, $z = 11,126$, $p < ,001$), els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 0,826$, $SE = 0,246$, $z = 3,356$, $p < ,001$) i els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 0,688$, $SE = 0,255$, $z = 2,701$, $p = ,006$). Cal remarcar, però, que les puntuacions sense MDO són més altes en els objectes [-definit] (específics i inespecífics) que amb els noms propis i objectes [+definit] i, en conseqüència, les diferències entre objectes marcats i no marcats són més baixes en els objectes indefinits. Per aquest motiu, la diferència entre els objectes indefinits amb i sense marca, tant específics com no específics, no és tan robusta, com es pot veure en les estimacions.

Figura 5.5

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en espanyol des del punt de vista de la realització/omissió de l'MDO

Nota: Aquests gràfics representen les probabilitats de respostes de l'1 al 5 predites pel model estadístic pels participants monolingües en espanyol. Cada gràfic representa un nivell de l'escala d'estabilitat referencial: a l'esquerra els objectes més estables referencialment (noms propis) i a la dreta els menys estables referencialment ([-definit, -específics]). L'eix horitzontal representa la variable Marca (amb MDO o sense). L'eix vertical representa la probabilitat de valoració de l'1 al 5 (1 = acceptació baixa, 5 = acceptació alta).

Pel que fa a les **diferències entre nivells d'estabilitat referencial** (vegeu figura 5.6), observem que l'única diferència entre els objectes marcats la trobem amb els objectes [-definit, +específics], que s'accepten menys que la resta d'objectes, inclosos els SNs [-

⁵⁴ Per facilitar la lectura, totes les figures d'aquest capítol es presentaran amb les probabilitats de valoració, en comptes de logaritmes de raó de probabilitats. La probabilitat, que va de 0 a 1 (0% a 100%), es consideren proporcions o percentatges, definides per la divisió entre les ocurrences d'un esdeveniment entre el nombre total d'observacions. Si les oportunitats de dos esdeveniments són les mateixes, la probabilitat és 0,5 o 50% (Barlaz, s.d.).

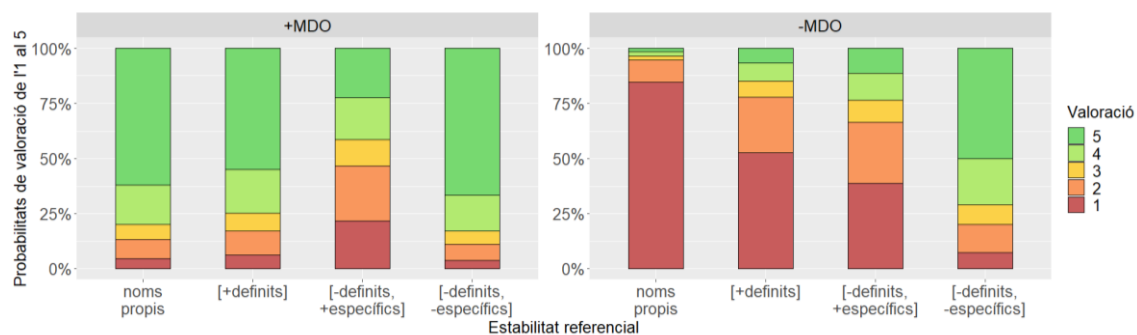
5.4. L'acceptabilitat de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingües): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

definit, -específics]: noms propis ($\beta = -1,738$, $SE = 0,286$, $z = -6,076$, $p < ,001$), [+definit] ($\beta = 1,4447$, $SE = 0,245$, $z = 5,91$, $p < ,001$), [-definit, -específic] ($\beta = 1,938$, $SE = 0,294$, $z = 6,589$, $p < ,001$).

Les diferències entre objectes no marcats evidencien que hi ha diferències entre gairebé tots els nivells i que segueixen l'escala d'estabilitat referencial, és a dir, hi ha una gradació d'una major acceptabilitat de menys estables referencialment ([-definit, -específics]) a més estables referencialment (noms propis): [-definit, -específic] i [-definit, +específic] ($\beta = 2,076$, $SE = 0,282$, $z = 7,352$, $p < ,001$), [-definit, -específic] i [+definit] ($\beta = -2,638$, $SE = 0,237$, $z = -11,123$, $p < ,001$), [-definit, -específic] i nom propi ($\beta = 4,25$, $SE = 0,276$, $z = 15,372$, $p < ,001$), [-definit, +específic] i nom propi ($\beta = 2,174$, $SE = 0,316$, $z = 6,881$, $p < ,001$), i [+definit] i noms propis ($\beta = 1,612$, $SE = 0,265$, $z = 6,09$, $p < ,001$). Els únics objectes que no presenten diferències entre ells són els objectes [-definit, +específics] i els SNs [+definit].

Figura 5.6

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en espanyol des del punt de vista de l'estabilitat referencial

En definitiva, hi ha una interacció entre l'acceptabilitat de la realització/absència de l'MDO i l'estabilitat referencial dels objectes. La marca s'accepta fins i tot en els objectes menys estables referencialment (amb algunes diferències en els objectes [-definit, +específics], que abordarem a la discussió), però, en canvi, l'absència de la marca s'accepta gradualment dels objectes menys estables als més estables referencialment, fet que es pot observar a la figura 5.6. Hem comprovat que els noms propis i els objectes [+definit] són àmpliament acceptats amb MDO i rebutjats sense MDO, mentre que els objectes [-definit, -específics], tot i que són més acceptats amb marca, també s'accepten àmpliament sense marca. El cas dels objectes [-definit,

+específics], que es rebutgen sense marca però no s'acaben de rebutjar ni acceptar amb marca, es discutirà més endavant.

A l'esquema següent es resumeix la gradació de l'acceptabilitat dels diferents objectes amb i sense MDO (de més acceptat a menys acceptat) i es compara amb l'escala d'estabilitat referencial (ER):

Escala d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
+MDO	nom propi = [+definit] = [-definit, -específic] > [-definit, +específic]
-MDO	[-definit, -específic] > [-definit, +específic] = [+definit] > nom propi

5.4.5. Discussió

Aquesta secció tenia com a objectiu estudiar fins a quin punt l'estabilitat referencial dels objectes determina l'acceptabilitat de la realització o de l'absència de l'MDO en l'espanyol de referència, és a dir, la varietat peninsular monolingüe (PR1.1).

Basant-nos en primer lloc en els resultats dels **ítems no marcats**, hem comprovat que els objectes menys estables referencialment són més acceptats sense la marca que els objectes més estables referencialment de manera força gradual entre els diferents nivells de l'escala, tal com prevèiem a les hipòtesis inicials formulades a partir de l'escala d'estabilitat referencial (Farkas i von Heusinger, 2003). Això ha confirmat les troballes prèvies de diversos autors, que observen que els objectes indefinits s'accepten més sense marca que els objectes definits (Caro Reina et al., 2020 sobre l'espanyol cubà; Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019; Montrul et al., 2015; Montrul i Gürel, 2015; Bautista-Maldonado i Montrul, 2019 sobre l'espanyol mexicà). Aquests estudis, però, no inclouen tots els objectes en el mateix disseny experimental i, per tant, podem ampliar les seves observacions i afirmar que hi ha diferències entre pràcticament tots els diferents nivells de l'escala, com també demostren Bautista-Maldonado i Montrul (2019) sobre l'espanyol mexicà en la comparació de diversos punts de l'escala d'estabilitat.

Matisant aquests resultats, hem evidenciat que els objectes [-definit, -específics] es toleren més sense MDO que els SNs [-definit, +específics], dos tipus d'objectes que tan sols es diferencien per l'especificitat de l'SN. Aquest mateix contrast és el que documenten Judy i Iverson (2020) per a l'espanyol riuplatenc. En canvi, no hem trobat

5.4. L'acceptabilitat de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingües): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

diferències entre els SNs [+definit] i els SNs [-definit, +específic], dos tipus d'objectes que només es diferencien per la definitud. Aquestes troballes demostren la importància de controlar tant la definitud com l'especificitat dels SNs en els estudis sobre l'MDO. Ens pot estar indicant que la inespecificitat és més determinant que la indefinitud a l'hora de no marcar els objectes, però caldrà confirmar-ho amb dades de producció, les quals analitzarem al capítol 6.

En definitiva, hi ha una gradació força clara que evidencia una major acceptabilitat dels objectes menys estables referencialment com el de (5.13a) als més estables com el de (5.13d), però no es manifesten contrastos entre els dos SNs [+específic] (5.13b i 5.13c).

- (5.13) a. Las trabajadoras necesitan **una traductora que sepa vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)
- b. Las trabajadoras necesitan **una traductora que sabe vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, +específic]**)
- c. Las trabajadoras necesitan **la traductora que sabe vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[+definit]**)
- d. Las trabajadoras necesitan **Patricia** para hablar con un cliente de Bilbao. (**(nom propi)**)

Passant ara als resultats dels **ítems marcats**, no hem detectat que els objectes més estables referencialment siguin més acceptats amb marca que els menys estables referencialment, ja que els noms propis, els SNs [+definit] i els SNs [-definit, -específic] s'accepten amb marca en la mateixa mesura (explicarem per què els SNs [-definit, +específic] es comporten diferent uns paràgrafs més endavant, a la pàg. 212).

Aquestes observacions són similars a diversos treballs (Caro Reina et al., 2020; Montrul, 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al., 2015; Giancaspro et al., 2015) que tampoc troben diferències entre objectes [+definit] i [-definit] marcats. Les nostres troballes, a més, demostren que l'MDO s'accepta igual amb els noms propis (5.14a), situats en el primer nivell de l'escala (després dels pronoms personals, no inclosos en l'estudi) que amb els objectes [-definit, -específic] (5.14b), situats en l'últim nivell de l'escala, dos extrems que no s'havien comparat prèviament en espanyol peninsular, però que estan en consonància amb Bautista-Maldonado i Montrul (2019), que observen el mateix patró en espanyol mexicà.

- (5.14) a. Las trabajadoras necesitan **a Patricia** para hablar con un cliente de Bilbao. (**nom propi**)
- b. Las trabajadoras necesitan **a una traductora que sepa vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)

Val a dir que els resultats sobre els objectes indefinits amb MDO, àmpliament acceptats, difereixen de l'estudi de Guijarro-Fuentes et al. (2017), on l'acceptació dels objectes [-específics] amb MDO està vora el 50%, de l'estudi de Nediger et al. (2009, 2016), on l'acceptació està al voltant del 33%, i de Guijarro-Fuentes i Marinis (2007) i Guijarro-Fuentes (2012) on tenen una valoració de només 1,69/4. No tenim constància d'altres estudis amb resultats similars.

En conjunt, sembla que en espanyol hi ha dues categories força clares amb MDO obligatori (noms propis i [+definit]), tot i que les nostres troballes ens han fet veure que l'obligatorietat és més categòrica en el cas dels primers (noms propis) que dels segons ([+definit]). Hi ha una categoria amb marcatge opcional ([-definit, -específic]), com apunten els estudis de lingüística formal (Leonetti, 2004; López, 2012; Torrego, 1998) i corroboren les diverses investigacions experimentals que hem anat mencionant (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Caro Reina et al., 2021; Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019; Montrul et al., 2015; Montrul i Gürel, 2015). Finalment, hi ha una categoria menys clara ([-definit, +específic]) que no es deixa situar gaire en l'escala entre els dos primers blocs, ja que no podem dir que presentin una tendència ni cap a un ús obligatori (malgrat les descripcions d'autors com Torrego, 1998; Leonetti, 2004 o López, 2012) ni cap a un ús opcional de la marca; es presenta com a un nivell difícil d'explicar, potser degut en part a la naturalesa dels estímuls de la tasca. És per això que més endavant tornarem a aquest nivell de l'escala específicament.

Tot i les diferències entre les categories d'estabilitat referencial, pel que fa a **la realització i absència de l'MDO**, l'anàlisi estadística ha mostrat que tots els objectes són més acceptats amb marca que sense marca, resultats similars a treballs previs (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Caro Reina et al., 2021; Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019). El fet que tots els objectes s'acceptin més amb marca, inclosos els que presenten més opcionalitat ([-definit]), ens pot estar indicant un procés de canvi en l'espanyol, on les categories que es marquen opcionalment evolucionen cap a una marcació obligatòria, com en els nivells superiors (noms propis i [+definit]) i que, per tant, s'està eixamplant l'extensió de la marca obligatòria a tots els objectes.

Els resultats de la nostra investigació també ens permeten discutir la relació entre **l'MDO i l'especificitat**. Deixant de banda els SNs [-definit, +específic], les semblances de comportament observades entre els objectes [+definit] (+específic, per definició) i els objectes [-definit, -específic], amb MDO tots dos, ens porten a qüestionar-nos si l'MDO és un marcador d'especificitat. Les troballes suggereixen que no ho és, ja que els objectes [-específic] també s'accepten amb marca. Si l'MDO tingués *per se* un valor d'especificitat, els objectes [-específic] (amb article indefinit i que contenen una clàusula de subjuntiu) serien incongruents, és a dir, el significat específic aportat per l'MDO entraria en contradicció amb el significat inespecífic aportat pel verb en subjuntiu. Si aquesta incongruència es complís, s'haurien de rebutjar més que no pas els seus homòlegs sense MDO (on no hi hauria contradicció entre els dos valors atesa l'absència de la marca). En canvi, els nostres resultats no han mostrat pas això: els objectes [-definit, -específic] amb MDO són significativament més acceptats que sense MDO. Per tant, l'MDO no sembla tenir un valor intrínsec d'especificitat, ja que és compatible tant amb lectures específiques com inespecífiques. Aquests resultats, per tant, reforcen la proposta de Camacho (2022), segons la qual l'MDO en espanyol no expressa especificitat.

Tornant als **objectes [-definit, +específic]**, que com hem avançat tenen un comportament diferent de la resta d'objectes, semblaria en un primer moment que l'omissió de la marca no és compatible amb lectures específiques, com suggereixen des d'un punt de vista teòric Leonetti (2004) i López (2012). Els nostres resultats revelen que la condició amb un objecte sense MDO i una clàusula de relatiu en indicatiu (+específic) té una acceptació més baixa que els objectes sense MDO amb una clàusula de relatiu en subjuntiu (-específic). Aquests resultats són molt similars a Judy i Iverson (2020), que també observen que els objectes [-definit, -específic] sense MDO s'accepten el 79% de les vegades, mentre que els SNs [-definit, +específic] sense MDO s'accepten només el 8%.

Ara bé, si els objectes [-definit, +específic] es rebutgessin sense marca perquè no són compatibles amb lectures específiques, s'haurien d'acceptar quan la portessin, ja que la realització de l'MDO sí que hauria de ser compatible amb lectures específiques (Leonetti, 2004; López, 2012). En canvi, hem vist que els objectes [-definit, +específic] amb marca també tenen valoracions més baixes que la resta de contextos, fins i tot significativament inferiors als SN [-definit, -específic] amb marca. Aquests

resultats també s'assemblen a les troballes de Judy i Iverson (2020), que com nosaltres utilitzen una clàusula de relatiu per manipular l'especificitat dels objectes [-definit] (verb en indicatiu vs. subjuntiu). Els autors observen que quan s'usa la marca amb SNs [-definit], els SNs [+específics] (indicatiu) són menys acceptats (10%)⁵⁵ que els SNs [-específics] (subjuntiu) (47%).

Creiem que el fet que els objectes [-definit, +específics] tinguin la puntuació més baixa de tots els objectes amb marca, juntament amb el fet que la puntuació se situa en una posició intermèdia de l'escala (no provoca una resposta clara i apunta cap a una opcionalitat davant la marca), es pot atribuir en part al disseny dels estímuls; en concret, a la clàusula de relatiu que força l'especificitat de l'objecte mitjançant la morfologia verbal en indicatiu. Com suggereixen Judy i Iverson (2020), podria ser que el determinant indefinit s'associï més amb lectures inespecífiques. Potser els resultats serien parcialment diferents si la tasca hagués inclòs un context previ que introduís els referents i els identificués, ja que això ajudaria a fer-ne una lectura específica; caldrà que futurs estudis contemplin aquesta possibilitat.

A més, si partim de la idea que l'especificitat està codificada en l'SN, generalment via els determinants, i que la clàusula de relatiu el que fa és reforçar-la (Leonetti, 2004), aquest últim punt pren força. Els objectes [-definit, -específics] (amb una clàusula en subjuntiu) no causen cap incongruència semàntica, ja que el determinant tindria una lectura inespecífica i la clàusula de relatiu la reforçaria. En canvi, els objectes [-definit, +específics] (amb una clàusula en indicatiu) sí que poden causar una incongruència semàntica, ja que el determinant tindria una lectura inespecífica i l'objecte s'interpretaria primerament com a tal, però la morfologia verbal en indicatiu (mode *realis*, més vinculat amb significacions específiques) entraria en contradicció amb el valor inespecífic introduït en primera instància pel determinant.

En conclusió, aquest estudi ha mostrat que la marca és obligatòria amb noms propis i objectes [+definit], ja que sense MDO presenten un alt rebuig, però és opcional amb els objectes [-definit, -específics], que s'accepten amb i sense marca. Quant als objectes [-definit, +específics], no hem pogut concloure si la marca és obligatòria o

⁵⁵ Les valoracions són encara més baixes que les nostres, però probablement es deu a la binarització de la resposta de la seva tasca, que podria estar produint la pèrdua de les preferències intermèdies.

5.5. L'acceptabilitat de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

opcional, ja que els judicis sobre aquestes oracions han estat interferits per la morfologia verbal de la clàusula de relatiu.

5.5. L'acceptabilitat de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

En aquesta secció estudiarem el grau d'acceptació de l'MDO en català, que en la varietat estàndard marca gairebé exclusivament els pronoms personals, i analitzarem fins a quin punt l'estabilitat referencial intervé en una major o menor acceptació de la presència i l'absència de l'MDO en català. En concret, mesurarem l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de la marca en diferents contextos basats en l'escala d'estabilitat referencial, mitjançant una prova d'acceptabilitat equivalent a la de l'espanyol, per tal d'esclarir si hi ha contextos on la marca és opcional i/o es tolera més que en d'altres.

Com hem argumentat en la descripció del disseny general i la metodologia d'aquesta tesi (capítol 4), donada l'absència de monolingües de català joves, prenem com a referència un grup de dominants de català en els diversos aspectes avaluats en el qüestionari BLP i que, a més, ha crescut en una regió de Catalunya amb una baixa presència de l'espanyol. Els resultats del qüestionari sociolingüístic han revelat que es tracta d'un grup amb un alt coneixement de català i que té el català com a llengua familiar, preferencial i gairebé exclusiva de relació en els diferents àmbits d'ús (§4.4.1.3 del capítol 4). Per això es tracta d'un grup de bilingües el menys influenciat possible per l'espanyol, tot i que el seu sistema pot tenir traces d'aquesta llengua, perquè són bilingües també altament competents en aquesta llengua i que a més a més forma part de la realitat sociolingüística de Catalunya. Aquest grup més endavant servirà de grup de comparació en català per a la resta de parlants bilingües.

5.5.1. Participants

En aquesta anàlisi es va incloure un grup de 27 catalanodominants, parlants del català central de Catalunya de fora l'AMB, format per 21 dones i 6 homes, amb una mitjana d'edat de 22,51 (18-35 anys). La puntuació mitjana obtinguda al qüestionari BLP d'aquesta mostra va ser de -75,78, valor clarament esbiaixat cap a una experiència lingüística majoritàriament en català.

Tal com hem argumentat a la secció 4.4.1 del capítol 4, es van excloure els catalanodominants crescuts a l'AMB per dos motius: 1) per obtenir una major homogeneïtat de l'entorn lingüístic, 2) per la major presència de l'espanyol a l'AMB, que pot haver influenciat la varietat de català parlada en la regió i que, a més, possiblement causa la major exposició a l'espanyol dels catalanodominants de l'AMB detectada anteriorment (§4.4.1.2.3 del capítol 4).

5.5.2. Resultats descriptius

Els resultats descriptius de la tasca d'acceptabilitat en el català dels catalanodominants que hem pres com a referència es recullen a la taula 5.6, que inclou les mitjanes i desviacions estàndard de l'acceptabilitat de la realització i omissió de la marca, dividides per a cada nivell d'estabilitat referencial.

Els valors mitjans de totes les condicions són força alts, tant en les oracions amb marca com sense marca, en pràcticament tots els contextos (excepte en els objectes [-definit, +específics]). A més, les desviacions estàndard són semblants en tots els contextos. Sembla, per tant, que en català s'accepta tant la realització com l'omissió de l'MDO. Aquests resultats es diferencien de l'espanyol monolingüe, on hem comprovat que hi ha contextos en què la marca és obligatòria i, consegüentment, la seva omissió era clarament rebutjada (en concret, amb els noms propis i els objectes definit). Sí que veiem, però, una similitud amb les puntuacions dels objectes [-definit, +específics] en espanyol, que hem observat que mostraven força variabilitat en les puntuacions. Tornarem a aquest punt més endavant.

La figura 5.7 mostra aquests resultats, dividint també les respostes segons la valoració de l'1 (acceptació baixa) al 5 (acceptació alta). Com es pot observar, predominen gairebé en totes les condicions les respostes 4 i 5 (en verd), que corresponen a una acceptabilitat alta, excepte en els objectes [-definit, +específics], on la meitat de les respostes corresponen a un 1 o un 2 (en vermell i taronja), que corresponen a una acceptabilitat baixa i que confirma que tenen un comportament que se separa dels altres tres nivells, com apuntàvem al paràgraf anterior.

5.5. L'acceptabilitat de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

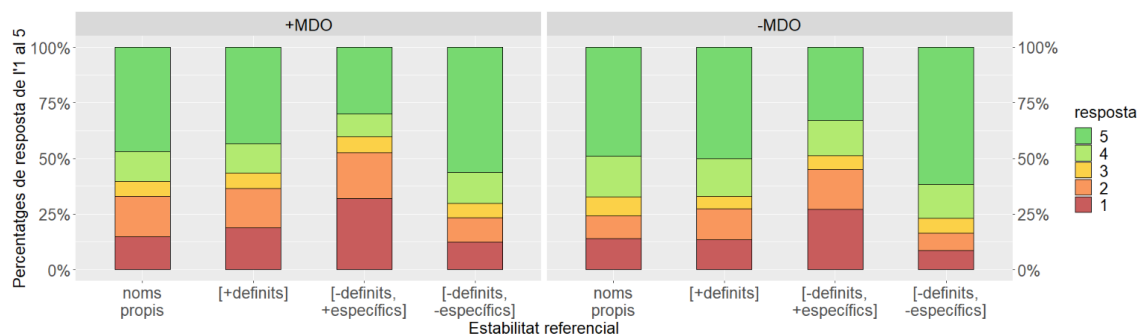
Taula 5.6

Dades descriptives de la mitjana d'acceptació de la realització i l'omissió de l'MDO en català (DE)

Nom propi (ex. (a) la Patrícia)		[+definit] (ex. (a) la traductora que sap basc)		[-definit, +específic] (ex. (a) una traductora que sap basc)		[-definit, -específic] (ex. (a) una traductora que sàpiga basc)	
+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO
3,75	3,73	3,55	3,65	3,07	3,10	4,04	4,10
(1,48)	(1,50)	(1,53)	(1,51)	(1,56)	(1,55)	(1,30)	(1,33)

Figura 5.7

Acceptabilitat de la realització i ommissió de l'MDO en català (dades descriptives)

5.5.3. Model estadístic

Es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021) per estudiar fins a quin punt l'estabilitat referencial determina l'acceptabilitat de la marca en català. Es va establir com a variable dependent la puntuació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van incloure l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]) i la Marca (2 nivells: +MDO, -MDO), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per Participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). A l'Annex J.2 es detallen el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

5.5.4. Resultats

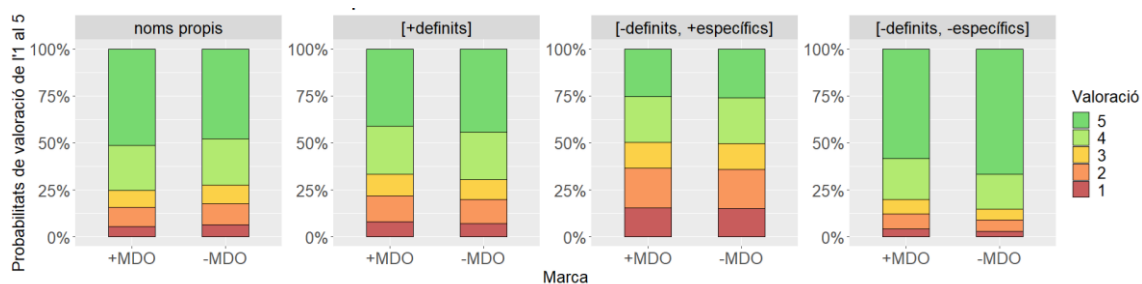
Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 33,822, p < ,001$) contribueix a una millora del model, però no la Marca ($\chi^2(1) = 0, p = ,998$). La interacció Estabilitat referencial x MDO tampoc millora significativament un model sense interacció ($\chi^2(3) = 1,496, p = ,683$). Per tant, l'MDO no explica els resultats obtinguts, com tampoc ho fa la seva interacció amb l'estabilitat referencial dels objectes, a diferència de l'espanyol, on hem observat una interacció. A l'annex J.2 es poden consultar els models contrastats.

A continuació presentarem primer les comparacions per parelles segons la variable Marca, és a dir entre objectes amb i sense MDO, i a continuació les comparacions per parelles segons la variable Estabilitat referencial, és a dir, entre els objectes pertanyents als diferents nivells.

Els resultats mostren que en català no hi ha diferències entre **objectes marcats i no marcats** en cap nivell d'estabilitat referencial (vegeu figura 5.8), cosa que comporta l'absència d'un efecte de l'estabilitat referencial. Així, observem que els parlants no només no es decanten per l'opció sense MDO (català estàndard), sinó que també accepten l'opció amb MDO. Per tant, els resultats apunten cap a una opcionalitat de la marca en català.

Figura 5.8

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en català des del punt de vista de la realització/omissió de l'MDO

En els objectes **amb MDO** (figura 5.9), els resultats evidencien que no hi ha una gradació que segueixi les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial. Els SNs [-definitos, -específics], que segons l'escala es troben en l'últim nivell que assoleix l'MDO, són igual d'acceptats amb marca que els noms propis ($\beta = 0,458, SE = 0,272, z$

5.5. L'acceptabilitat de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

= 1,685, $p = ,331$), però més acceptats que els objectes [+definit] ($\beta = -0,804$, $SE = 0,264$, $z = -3,049$, $p < 0,012$) i que els objectes [-definit, +específic] ($\beta = 1,555$, $SE = 0,323$, $z = 4,818$, $p < ,001$). A més, els resultats revelen que els objectes [-definit, +específic] s'accepten igual que els objectes [+definit] ($\beta = 0,75$, $SE = 0,346$, $z = -2,17$, $p = ,131$) i menys que els noms propis ($\beta = -1,097$, $SE = 0,295$, $z = -3,715$, $p < ,001$) de manera similar a l'espanyol i resultats que fins aquí es podrien explicar per l'escala d'estabilitat referencial, però també menys que els objectes [-definit, -específic] ($\beta = 1,55$, $SE = 0,323$, $z = 4,81$, $p < ,001$), que són l'últim nivell de l'escala. Finalment, els noms propis s'accepten igual amb marca que els objectes [+definit] ($\beta = -0,34$, $SE = 0,263$, $z = -1,31$, $p = ,55$). Tornarem a aquestes qüestions a la discussió.

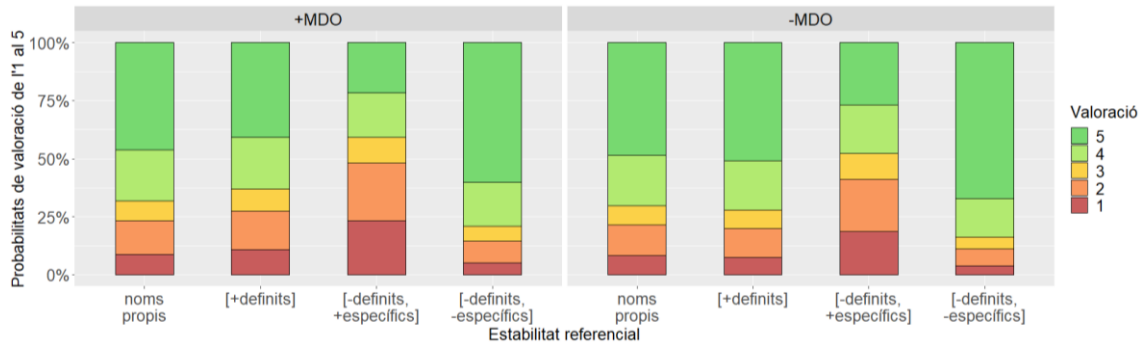
En els objectes **sense MDO** (figura 5.9), els SNs [-definit, -específic] són els més acceptats sense marca, tal com prediu l'escala d'estabilitat referencial. S'accepten més que els noms propis ($\beta = 0,736$, $SE = 0,269$, $z = 2,736$, $p < ,001$), els objectes [+definit] ($\beta = -0,74$, $SE = 0,269$, $z = -2,759$, $p = ,029$) i els objectes [-definit, +específic] ($\beta = 1,766$, $SE = 0,320$, $z = 5,514$, $p < ,001$). Tanmateix, els objectes [-definit, +específic] (el següent nivell de l'escala) són els menys acceptats de tots els objectes, tal com passava en espanyol, i s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -1,03$, $SE = 0,286$, $z = -3,598$, $p < ,001$) i que els objectes [+definit] ($\beta = 1,025$, $SE = 0,345$, $z = 2,974$, $p = ,015$). A més, no trobem diferències entre els noms propis i els objectes [+definit] ($\beta = -0,004$, $SE = 0,261$, $z = -0,019$, $p = 1$).

Així doncs, trobem una gradació entre objectes que s'allunya de l'escala d'estabilitat referencial i que és gairebé la mateixa en els objectes amb i sense marca, com mostra l'esquema següent.

Escales d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
+MDO	[-definit, -específic] > nom propi > [+definit] > [-definit, +específic]
-MDO	[-definit, -específic] > nom propi = [+definit] > [-definit, +específic]

Figura 5.9

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en català des del punt de vista de l'estabilitat referencial

En resum, els resultats que acabem de presentar han evidenciat que els catalanodominants accepten àmpliament la realització de la marca amb una varietat d'objectes de distinta estabilitat referencial, com en espanyol. A la vegada, però, els mateixos parlants accepten també àmpliament els objectes no marcats amb diferents nivells d'estabilitat referencial, i els accepten en la mateixa mesura que els objectes marcats, a diferència de l'espanyol. Les diferències no es donen, doncs, en el contrast realització vs. omissió de la marca, cosa que apunta d'entrada a una primera generalització: l'existència d'opcionalitat de l'MDO en català.

5.5.5. Discussió

L'objectiu d'aquesta secció era investigar fins a quin punt l'estabilitat referencial dels objectes determina l'acceptabilitat de la realització o absència de la marca en el català de referència, és a dir, dels catalanodominants (PR2.1).

Centrant-nos primer en els objectes **sense MDO**, una de les nostres hipòtesis era que s'acceptarien tots els objectes sense marca, ja que són gramaticals en català estàndard, i a més així ho havien demostrat estudis previs (Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021). Els nostres resultats han pogut confirmar aquesta hipòtesi, ja que hem trobat una alta acceptació de tots els objectes sense marca, llevat del cas dels objectes [-definites, +específics], en què aquesta acceptació no és tan pronunciada (com tampoc no ho és quan la marca és present, qüestió que abordarem més endavant, però que és idèntica a les troballes en espanyol).

5.5. L'acceptabilitat de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial de l'objecte

Crèiem, però, que trobaríem diferències entre els **objectes amb MDO**; en concret, pensàvem que els objectes més estables referencialment (noms propis) serien més acceptats amb marca que els objectes menys estables referencialment ([-definit, -específics]). Aquesta hipòtesi, però, no l'hem pogut demostrar. Els resultats han evidenciat que, tot i que en català es tolera la presència de la marca, l'acceptació no segueix una gradació que recorri l'escala d'estabilitat, ja que hi ha una alta acceptació de tots els objectes amb marca (excepte en els objectes [-definit, +específics], en què l'acceptació no és tan àmplia). Així doncs, no hi ha diferències entre els dos extrems de l'escala, és a dir, entre (5.15a) i (5.15b):

- (5.15) a. Les treballadores necessiten **la Patrícia** per parlar amb un client de Bilbao. (**nom propi**)
b. Les treballadores necessiten **una traductora** que sàpiga basc per parlar amb un client de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)

Pel que fa al contrast entre **la realització i absència de la marca**, hem vist que no hi ha diferències significatives entre els objectes amb i sense MDO, com deriva de l'opcionalitat en l'MDO en català reportada més amunt. Així, el nostre grup de referència, el grup de dominants de català, no accepta l'opció normativa en detriment de l'opció no normativa, sinó que accepten tant les oracions amb marca com sense marca. Tots aquests resultats corroboren els estudis previs (Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; i González Alonso et al., 2021), que assenyalen que l'MDO en català és opcional. Aquesta opcionalitat es podria deure o bé al fet que els parlants tenen dues gramàtiques que alternen, potser depenent del tipus de context (més formal o informal, més controlat o menys) o bé al fet que els parlants tenen una sola gramàtica amb opcionalitat en l'MDO (accepten o no la marca indistintament).

Els nostres resultats s'allunyen de les troballes de l'estudi d'acceptabilitat de Zeugin (2021), l'únic del qual tenim constància que troba que en català central (varietat dels parlants de la nostra mostra) i en català nord-occidental hi ha una preferència pels objectes humans sense marca, malgrat trobar també una alta acceptació dels objectes amb marca. L'autora, en canvi, sí que troba veritable opcionalitat de la marca en valencià i mallorquí. Caldrà que futurs estudis investiguin si hi ha diferències en el grau d'acceptabilitat de la marca segons el dialecte del català.

Un aspecte comparatiu interessant entre el català i l'espanyol és que, com demostren les nostres anàlisis, en espanyol l'estabilitat referencial i la realització/omissió de la marca

interactuen, mentre que en català no. Aquest fet, sumat a l'absència de diferències entre els resultats amb i sense marca i que totes dues alternatives s'accepten semblantment en tots els nivells de l'escala avaluats, permet sustentar la idea que en català l'MDO sembla haver esdevingut (o estar esdevenint) opcional, independentment del tipus d'objecte animat (recordem que els nostres estímuls són animats i humans i que aquesta observació no afecta els inanimats, que previsiblement, no s'accepten amb marca, com revela l'estudi de Zeugin, 2021).

És important comentar que, de la mateixa manera que en espanyol, els objectes [-**definit**, +**específic**] han estat els menys acceptats, amb i sense marca, i han mostrat un comportament insòlit. Considerem que la raó és la mateixa que en espanyol: el determinant indefinit està més associat amb lectures inespecífiques (Judy i Iverson, 2020). Per tant, la clàusula de relatiu en indicatiu, que ha de reforçar una lectura específica (Leonetti, 2004), estaria causant una incongruència semàntica amb la lectura inespecífica del determinant indefinit. Això explicaria per què aquests objectes han mostrat gran variabilitat en les respostes, portessin o no marca. El fet que es documenti en les dues llengües en corrobora l'anomalia.

Ens queda per explicar per què trobem petites diferències entre objectes que no segueixen les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial ([**-definit**, **-específic**] > nom propi > [**+definit**]). Atès que aquestes tres condicions són gramaticalment acceptables, amb probabilitats que superen el 50% de ser altament acceptables, podria ser que aquests resultats no siguin (exclusivament) atribuïbles a la marca, sinó a qüestions més aviat pragmàtiques (per exemple, preferència per objectes inespecífics en la primera menció d'un referent, seguint una idea també proposada per Judy i Iverson, 2020). És una qüestió que mereix ser investigada al marge de l'MDO.

En conclusió, l'anàlisi de dades ha confirmat que la marca en català és opcional, i que això és independent de l'estabilitat referencial de l'objecte. En català, d'acord amb les nostres dades, la marca ha penetrat en tots els nivells de l'escala (dels noms propis als objectes [-**definit**, **-específic**]), però això no provoca que es rebutgin els objectes sense marca, que continuen sent acceptats. Aquesta opcionalitat que suggereixen les dades podria tractar-se d'un índex de l'expansió de l'MDO en català, que segons les anàlisis aportades en aquest estudi hauria arribat fins a l'últim nivell de l'escala d'estabilitat referencial testat.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

En les dues seccions anteriors hem descrit el funcionament de l'MDO en les dues varietats que agafem de referència per a l'estudi de l'espanyol i el català bilingües i hem comprovat que, tant en espanyol peninsular monolingüe com en el català dels catalanodominants de Catalunya, la marca s'accepta en tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial. La diferència principal entre les dues llengües és que en espanyol es prefereixen tots els objectes amb marca, mentre que es tendeixen a rebutjar o acceptar menys els objectes sense marca seguint l'escala d'estabilitat referencial. En canvi, en català sembla que hi ha un sistema opcional de la marca, ja que els objectes s'accepten tant amb marca com sense marca, independentment de l'estabilitat referencial.

Aquestes diferències entre els sistemes de l'espanyol i el català proporcionen un context idoni per investigar la possible transferència lingüística entre les dues llengües. El nostre estudi ens permetrà determinar si els efectes són bidireccionals, és a dir, si hi ha efectes en totes dues llengües o no, i saber si hi ha objectes més proclius o reticents a la influència lingüística en l'MDO, fet que podrà estar a la vegada condicionat per la dominança dels bilingües, l'estabilitat referencial dels objectes i/o restringit per la llengua.

Durem a terme dos tipus d'anàlisis per respondre 1) si hi ha diferències entre grups de bilingües amb diferent dominança (§5.6.1) i 2) si la transferència lingüística està correlacionada amb el grau de dominança lingüística dels bilingües o si hi ha algun aspecte dels quals conformen la dominança (l'historial lingüístic o els usos lingüístics) que determini més la influència que presenten els bilingües (§5.6.2).

5.6.1. Les diferències entre grups de bilingües català-espanyol

En aquesta secció estudiarem si diferents perfils de bilingües català-espanyol presenten influència translingüística en l'acceptabilitat de la realització i l'absència de l'MDO. Es duran a terme anàlisis de totes dues llengües, en espanyol bilingüe (§5.6.1.1) i en català bilingüe (§5.6.1.2), i després es compararan totes dues (§5.6.1.3). Ens detindrem a estudiar si la influència està modulada per la dominança lingüística dels parlants bilingües i/o el bilingüisme social de la regió i si, al mateix temps, està lligada al factor

lingüístic de l'estabilitat referencial dels objectes, un desencadenant de l'MDO en diverses llengües, com hem vist anteriorment (capítol 2).

5.6.1.1. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe

A continuació reportem les dades de l'espanyol bilingüe. Els resultats dels diferents grups de bilingües es compararan amb els resultats del grup de monolingües d'espanyol que hem utilitzat per descriure el sistema d'MDO en aquesta llengua (vegeu més amunt §5.4) per tal de comprovar si tots els grups presenten influència translingüística del català.

5.6.1.1.1. Participants

En aquesta anàlisi es va incloure una mostra de 115 bilingües espanyol-català (81 dones i 34 homes) amb una mitjana d'edat de 22,25 (rang 18-35). Els bilingües estaven dividits en 4 subgrups: dominants de català de fora de l'AMB ($n = 27$), dominants de català de l'AMB ($n = 30$), bilingües equilibrats (de l'AMB) ($n = 27$) i dominants d'espanyol (de l'AMB) ($n = 31$). Al capítol 4 es pot consultar una caracterització de cadascun d'aquests grups.

El grup de comparació de monolingües d'espanyol peninsular estava format per 40 monolingües d'espanyol peninsular (28 dones i 12 homes) amb una mitjana d'edat de 20,08 (rang 18-30).

5.6.1.1.2. Resultats descriptius

La taula 5.7 recull les mitjanes i desviacions estàndard dels resultats descriptius de l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de la marca en espanyol, dividides segons el grup de participants, l'estabilitat referencial dels objectes i la presència o absència de l'MDO.

Es poden observar diferències entre els objectes amb i sense marca, tot i que varien segons el grup de participants i l'estabilitat referencial. Des de la perspectiva dels diferents nivells de l'estabilitat referencial, sembla que els noms propis s'accepten amb marca i es rebutgen si no la porten per part de tots els grups. Els objectes [+definit] també s'accepten amb marca per part de tots els grups, però en canvi sense marca sembla que es tolerin més com més dominants de català són els parlants. Els objectes [-definit, +específic], tant si porten com si no porten marca, no són gaire ben admesos

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

per part de cap grup. Finalment, els objectes [-definit, -específics] s'accepten amb i sense marca també per tots els grups.

Taula 5.7

Dades descriptives de la mitjana d'acceptació de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol bilingüe i monolingüe (DE)

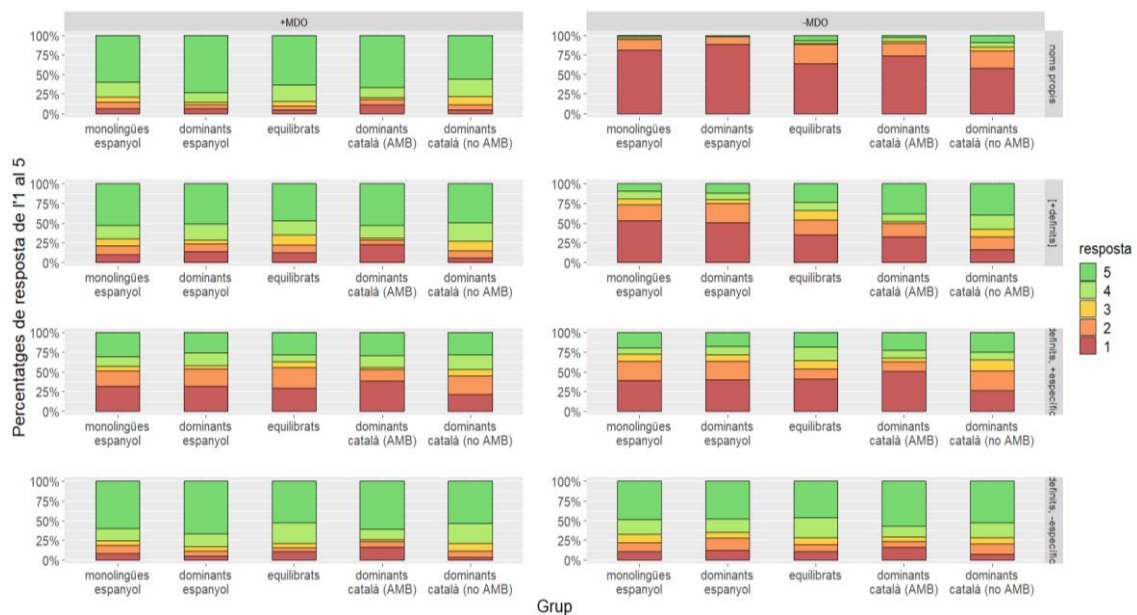
Grup	Nom propi (ex. (a) Patricia)		[+definit] (ex. (a) la traductora que sabe vasco)		[-definit, +específic] (ex. (a) una traductora que sabe vasco)		[-definit, -específic] (ex. (a) una traductora que sepa vasco)	
	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO
Monolingües d'espanyol (n = 40)	4,18 (1,25)	1,30 (0,74)	3,93 (1,39)	2,02 (1,36)	2,90 (1,67)	2,44 (1,53)	4,09 (1,34)	3,84 (1,41)
Dominants d'espanyol (n = 31)	4,40 (1,18)	1,18 (0,63)	3,85 (1,48)	2,07 (1,40)	2,82 (1,64)	2,42 (1,52)	4,34 (1,13)	3,74 (1,48)
Equilibrats (n = 27)	4,33 (1,11)	1,66 (1,14)	3,77 (1,43)	2,69 (1,59)	2,81 (1,62)	2,60 (1,59)	4,06 (1,31)	3,88 (1,37)
Dominants de català (AMB) (n = 30)	4,17 (1,40)	1,46 (0,94)	3,69 (1,67)	3,03 (1,77)	2,83 (1,72)	2,41 (1,67)	3,95 (1,55)	3,88 (1,54)
Dominants de català (fora AMB) (n = 27)	4,18 (1,16)	1,86 (1,30)	4,02 (1,22)	3,49 (1,53)	3,09 (1,55)	2,83 (1,54)	4,19 (1,10)	3,97 (1,34)

En la figura 5.10 s'il·lustren els resultats que acabem de presentar però, a més, s'aprecien les valoracions que han obtingut les condicions (1 = acceptació baixa, 5 = acceptació alta). Començant pels objectes amb MDO (columnes de l'esquerra), hi predominen les respostes més altes, amb un 5, excepte els objectes [-definit, +específics], que mostren alhora una variabilitat i polarització, amb respostes que s'agrupen en la franja 4-5 i en la franja 1-2. Pel que fa als objectes sense MDO (columnes de la dreta), hi predominen les respostes amb un 1 en tots els nivells, excepte en els objectes [-definit, -específics], on predominen les respostes amb un 5. És interessant destacar en aquest punt que en els objectes [+definit] sense marca,

s'observen certs efectes de dominança lingüística: com més dominant de català, més respostes amb un 5.

Figura 5.10

Acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol per grups de bilingües (dades descriptives)

5.6.1.1.3. Model estadístic

Per descobrir si hi havia diferències entre grups i condicions en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol, es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). En aquest model, es va establir com a variable dependent la puntuació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van incloure el Grup (5 nivells: dominants de català de fora de l'AMB, dominants de català de l'AMB, equilibrats, dominants d'espanyol, monolingües d'espanyol), l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]) i la Marca (2 nivells: +MDO, -MDO), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per Participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat ($VIF = 1$). A l'Annex J.3 es mostren el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

5.6.1.1.4. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 203,16, p < ,001$) i la Marca ($\chi^2(1) = 174,98, p < ,001$) contribueixen a la millora del model, però la variable Grup no ho fa ($\chi^2(4) = 6,218, p = ,28$). La triple interacció Estabilitat referencial x Marca x Grup millora significativament un model sense la interacció de Grup ($\chi^2(28) = 110,48, p < ,001$), un model sense la interacció d'Estabilitat referencial ($\chi^2(27) = 1005,9, p < ,001$) i un model sense la interacció de Marca ($\chi^2(19) = 988,73, p < ,001$). Això significa que, en general, hi ha clares diferències entre els objectes marcats i no marcats, i entre els objectes en funció de la seva estabilitat referencial, però que les diferències entre grups són més subtils i estan lligades al tipus d'objecte i si porten o no MDO. A l'annex J.1 es poden consultar els models contrastats.

Per determinar on es troben les diferències exactament, a continuació presentarem les comparacions per parelles de la triple interacció: primer les diferències entre grups de participants, després les diferències entre objectes amb i sense MDO i, finalment, les diferències entre els objectes pertanyents als diferents nivells de l'escala d'estabilitat.

Diferències entre grups

Les comparacions per parelles segons la variable Grup derivades de la triple interacció ens permeten veure les diferències més notables causades per la dominança lingüística, que és un dels eixos vertebradors d'aquesta tesi. A continuació les presentarem per a cada nivell d'estabilitat referencial

En els **noms propis amb MDO** no hi ha diferències significatives entre cap grup; és a dir, tots els grups els accepten igual i amb valoracions molt altes (al voltant de 4) (vegeu figura 5.11). Recordem que aquesta és l'opció normativa.

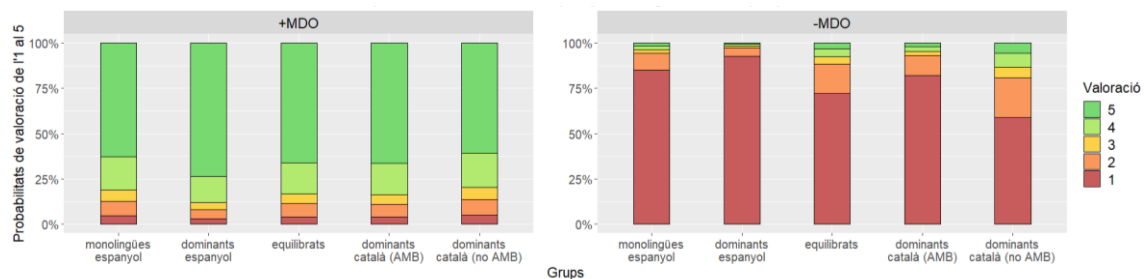
En canvi, quant als **noms propis sense MDO**, veiem que els dominants de català de fora de l'AMB els accepten més que els monolingües d'espanyol ($\beta = 1,38, SE = 0,38, z = 3,66, p = ,008$), que els dominants d'espanyol ($\beta = 2,18, SE = 0,44, z = 5,02, p < ,001$) i, fins i tot, que els dominants de català de l'AMB ($\beta = 1,16, SE = 0,411, z = 2,89, p = ,034$). En canvi, no es diferencien dels bilingües equilibrats, de manera que en aquesta condició s'agrupen els dominants de català de fora l'AMB i els bilingües equilibrats (de l'AMB). Tanmateix, els bilingües equilibrats presenten un comportament singular, ja que, tot i acceptar més l'omissió de la marca en aquest nivell que els

dominants d'espanyol ($\beta = 1,59$, $SE = 0,44$, $z = 3,62$, $p = ,003$), tampoc es diferencien estadísticament dels monolingües d'espanyol.

En altres paraules, els dominants de català de fora l'AMB, tot i que rebutgen aquestes oracions, són els que les rebutgen menys (mitjana de gairebé 2) i s'arriben a diferenciar fins i tot dels dominants de català de l'AMB, tot i que no es distingeixen dels bilingües equilibrats. A més, els bilingües equilibrats també rebutgen menys l'omissió de la marca que els dominants d'espanyol, però no menys que els monolingües d'espanyol. Podem pensar, per tant, que la influència del català explica el comportament del grup de dominants de català de fora de l'AMB i, en certa manera, també el dels bilingües equilibrats (de l'AMB). Curiosament, no sembla que hi hagi traces d'influència en els dominants de català de l'AMB. És important destacar, a més, que la influència del català no provoca una clara acceptació dels noms propis sense MDO, però sí un menor rebuig: com il·lustra la figura 5.11, hi ha un increment notable de respostes amb un 2 en lloc d'un 1, però no un increment destacable de respostes amb un 4 o un 5.

Figura 5.11

Probabilitats d'acceptació de la realització i ommissió de l'MDO en noms propis en espanyol bilingüe des del punt de vista del grup

En els **objectes [+definit] amb MDO** tampoc hi ha diferències entre cap grup, és a dir, tots els grups els accepten igual, amb mitjanes de 4 aproximadament (vegeu figura 5.12).

En canvi, sí que trobem diferències en els **objectes [+definit] sense MDO** (vegeu figura 5.12). Els dominants de català de fora de l'AMB accepten més l'omissió de la marca que els monolingües d'espanyol ($\beta = 2,14$, $SE = 0,363$, $z = 5,88$, $p < ,001$), que els dominants d'espanyol ($\beta = 2,07$, $SE = 0,390$, $z = 5,36$, $p < ,001$) i que els bilingües equilibrats ($\beta = 1,221$, $SE = 0,400$, $z = 3,09$, $p = ,019$), però no presenten diferències amb els dominants de català de l'AMB. És a dir, en aquest cas s'agrupen els dos grups

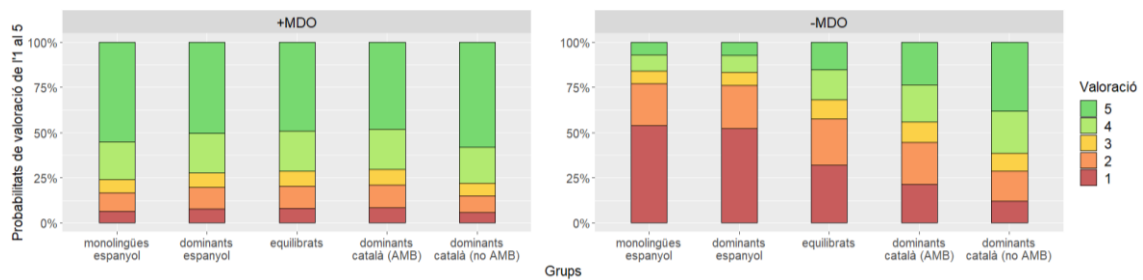
5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

d'alta dominança del català. Aprofundint en els catalanodominants de l'AMB, aquests també accepten més l'omissió de la marca que els monolingües d'espanyol ($\beta = 1,45$, $SE = 0,36$, $z = 4,07$, $p = ,001$) i que els dominants d'espanyol ($\beta = 1,378$, $SE = 0,383$, $z = 3,64$, $p = ,002$), tot i que no es diferencien dels bilingües equilibrats.

En altres paraules, hi ha certa gradació en l'acceptació de l'omissió de la marca en els objectes [+definit]. Es podria dir que els dos grups de dominants de català accepten aquestes oracions ($M = 3,5$ i $3,0$ respectivament), que els bilingües equilibrats les toleren ($M=2,67$), però que els dominants d'espanyol i els monolingües d'espanyol les rebutgen (mitjanes al voltant de 2). Així, els dominants d'espanyol serien els únics que no presentarien traces d'influència del català. Per tant, la influència en la resta de grups és més forta com més dominants de català són, tal com mostren les estimacions (valors més grans com més dominants de català).

Figura 5.12

Probabilitats d'acceptació de la realització i ommissió de l'MDO en objectes [+definit] en espanyol bilingüe des del punt de vista del grup

Finalment, en el cas dels **objectes [-definit]**, siguin [+específics] o [-específics], no hi ha diferències entre cap grup, portin o no portin MDO, com mostren les figures 5.13 i 5.14. Així, tots els grups presenten la mateixa variabilitat en l'acceptació dels objectes [-definit, +específics] amb marca i el mateix rebuig si no la porten. En canvi, tots els grups accepten amb valors molt alts els objectes [-definit, -específics] amb i sense MDO.

Figura 5.13

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en objectes [-definit, +específics] en espanyol bilingüe des del punt de vista de grup

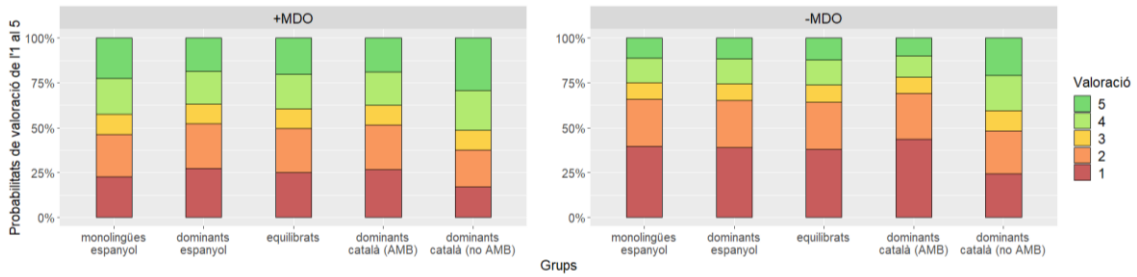
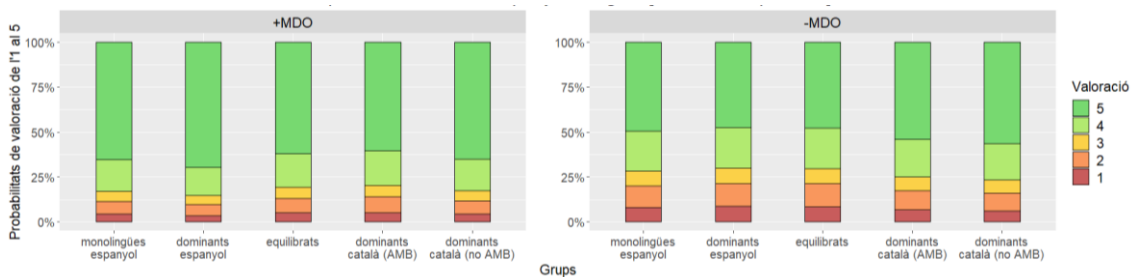

Figura 5.14

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en objectes [-definit, -específic] en espanyol bilingüe des del punt de vista de grup

Per tal que es vegin d'una manera més esquemàtica i concentrada les diferències anteriors, a la taula 5.8 s'ofereix un resum de les diferències entre grups en cada condició. Els resultats han mostrat que la influència translingüística la trobem en les condicions sense MDO, però no en les condicions amb MDO; és a dir, no hi ha cap grup que accepti menys la realització de la marca, presumiblement per influència del català. Els nivells més estables referencialment sense marca (noms propis i objectes [+definit]), on la marca és obligatòria en espanyol, són els que presenten influència del català. Hem observat que la influència pot manifestar-se de dues formes: en forma de menys rebuig (més puntuacions amb un 2, com fan els dominants de català de fora l'AMB o els bilingües equilibrats amb els noms propis sense marca) o en forma de major acceptació (més puntuacions amb un 3 o 4, com fan els dominants de català en els objectes [+definit]). A més, hem pogut comprovar que existeix una gradació de la influència entre grups segons la seva dominança en català que explorarem amb més detall més endavant (§5.6.2).

En els objectes [-definit, -específic], en canvi, no hem trobat diferències entre grups, possiblement perquè l'omissió de la marca és un fet general, com mostra que sigui acceptada fins i tot pels parlants monolingües d'espanyol. El cas dels objectes [-definit, +específic], on tots els grups rebutgen l'omissió de la marca, el discutirem més endavant.

Taula 5.8

Resum de les diferències entre grups en espanyol bilingüe i monolingüe per a cada nivell d'estabilitat referencial amb i sense MDO

	+MDO	-MDO
Nom propi (<i>ex. (a) Patricia</i>)	Sense diferències entre grups	<ul style="list-style-type: none"> • Dominants de català (fora AMB) > Dominants de català (AMB), dominants d'espanyol, monolingües d'espanyol • Equilibrats > dominants d'espanyol
[+definit] (<i>ex. (a) la traductora que sabe vasco</i>)	Sense diferències entre grups	<ul style="list-style-type: none"> • Dominants de català (fora AMB) > equilibrats, dominants d'espanyol, monolingües d'espanyol • Dominants de català (AMB) > dominants d'espanyol, monolingües d'espanyol
[-definit, +específic] (<i>ex. (a) una traductora que sabe vasco</i>)	Sense diferències entre grups	Sense diferències entre grups
[-definit, -específic] (<i>ex. (a) una traductora que sepa vasco</i>)	Sense diferències entre grups	Sense diferències entre grups

Diferències entre objectes marcats i no marcats

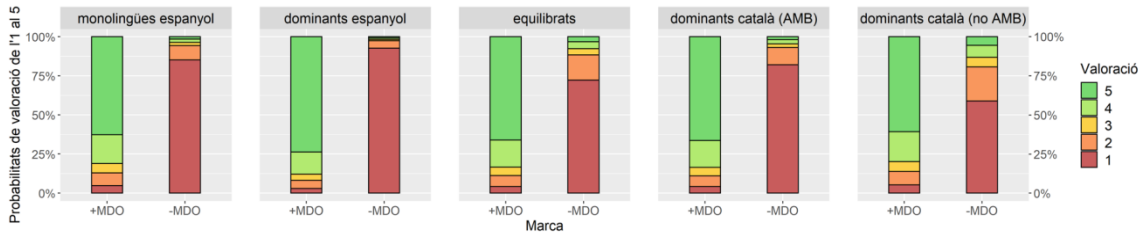
Les comparacions per parelles segons la variable Marca també ens indiquen que no tots els grups es comporten igual.

Els resultats mostren que tots els grups accepten significativament més els **noms propis** amb marca (amb mitjanes entorn el 4) que sense marca (mitjanes inferiors a 2): monolingües d'espanyol ($\beta = 4,73$, $SE = 0,92$, $z = 16,38$, $p < ,001$), dominants d'espanyol ($\beta = 6,04$, $SE = 0,38$, $z = 125,92$, $p < ,001$), equilibrats ($\beta = 4,09$, $SE = 0,33$, $z = 12,34$, $p < ,001$), dominants de català de l'AMB ($\beta = 4,68$, $SE = 0,340$, $z = 13,83$, $p = ,001$) i dominants de català de fora de l'AMB ($\beta = 3,26$, $SE = 0,32$, $z = 10,32$, $p < ,001$). Ara bé, tot i que el contrast és molt gran en tots els grups, les estimacions ens mostren que és més baix en els dominants de català (de fora l'AMB) i

els bilingües equilibrats, com es pot veure a la figura 5.15, grups que toleren més l'omissió de la marca, com ja assenyalaven les diferències entre grups de la secció anterior.

Figura 5.15

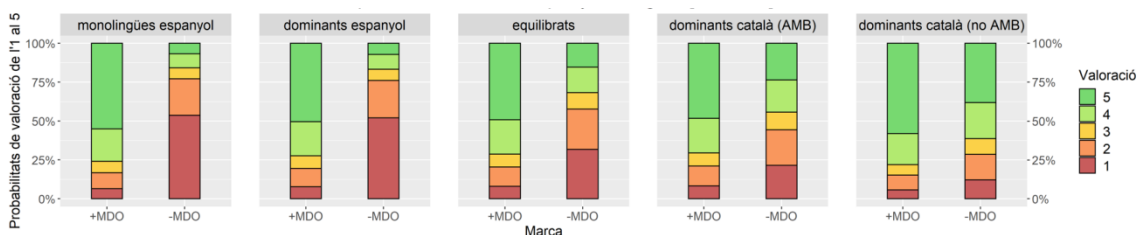
Probabilitats d'acceptació de la realització i ommissió de l'MDO en noms propis en espanyol bilingüe des del punt de vista de la marca

De la mateixa manera, tots els grups també accepten més els **objectes [+definites]** marcats (mitjanes entre 3,5 i 4) que no marcats (mitjanes entre 2 i 3,5). Tanmateix, com es desprèn de les estimacions, com més dominant de català són els bilingües, major és l'acceptació de l'omissió de la marca: monolingües d'espanyol ($\beta = 2,82$, $SE = 0,26$, $z = 11,02$, $p < ,001$), dominants d'espanyol ($\beta = 2,57$, $SE = 0,29$, $z = 8,82$, $p < ,001$), equilibrats ($\beta = 1,67$, $SE = 0,31$, $z = 5,47$, $p < ,001$), dominants de català de l'AMB ($\beta = 1,10$, $SE = 0,30$, $z = 3,68$, $p = ,003$) i dominants de català de fora de l'AMB ($\beta = 0,81$, $SE = 0,30$, $z = 2,69$, $p = ,007$). De fet, els dominants de català de fora de l'AMB mostren valoracions molt similars entre els objectes marcats i no marcats (vegeu figura 5.16), a diferència dels noms propis, en què el contrast era molt gran (vegeu figura 5.15).

Figura 5.16

Probabilitats d'acceptació de la realització i ommissió de l'MDO en objectes [+definites] en espanyol bilingüe des del punt de vista de la marca

En els **objectes [-definites, +específics]**, en canvi, trobem que el grup de dominants de català de fora de l'AMB no mostra diferències si porten o no porten marca (mitjanes al

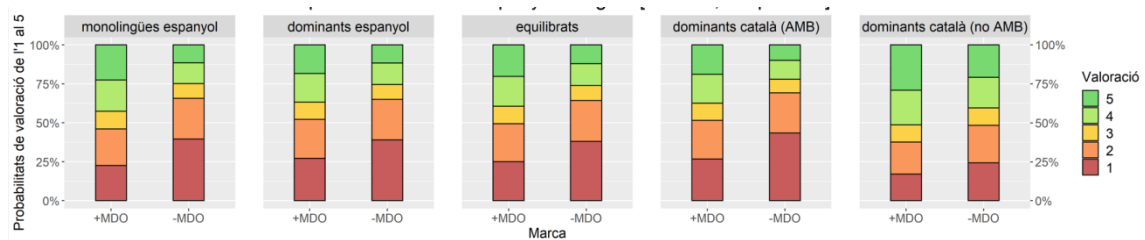
5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

voltant de 3), és a dir, mostren opcionalitat de la marca en aquest nivell. La resta de grups, en canvi, sí que els prefereixen amb marca, com es veu a la figura 5.17: monolingües d'espanyol ($\beta = 0,81$, $SE = 0,25$, $z = 3,21$, $p = ,002$), dominants d'espanyol ($\beta = 0,54$, $SE = 0,28$, $z = 1,89$, $p = ,06$), equilibrats ($\beta = 0,61$, $SE = 0,31$, $z = 1,98$, $p = ,048$) i dominant de català de l'AMB ($\beta = 0,75$, $SE = 0,30$, $z = 2,51$, $p = ,012$). Aquests resultats evidencien, d'una banda, que sí que existeix certa influència translingüística en els objectes [-definit, +específics], tot i que no sigui prou intensa per observar diferències entre grups. D'altra banda, els dos grups de dominants de català presenten diferències entre si, ja que els dominants de català de l'AMB són més similars als monolingües d'espanyol que els dominants de català de fora de l'AMB.

A més, si ens fixem en les estimacions, el contrast és força més baix que amb els noms propis i els objectes [+definit]. Malgrat que es podria deure a l'estabilitat referencial, ja que els objectes indefinits serien els últims a ser marcats, és possible que es degui a la incongruència entre la definitud i l'especificitat (vegeu §5.4.5 per a una discussió sobre aquesta qüestió).

Figura 5.17

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO en objectes [-definit, +específics] en espanyol bilingüe des del punt de vista de la marca

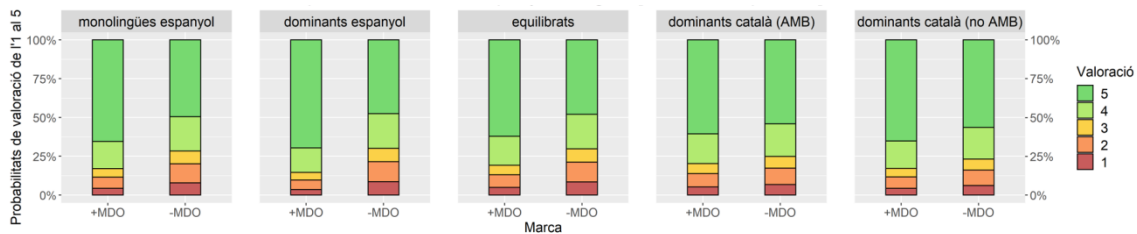

Finalment, els **objectes [-definit, -específics]** únicament s'accepten més amb MDO que sense MDO pels monolingües d'espanyol ($\beta = 0,66$, $SE = 0,26$, $z = 2,53$, $p = ,018$) i els dominants d'espanyol ($\beta = 0,93$, $SE = 0,30$, $z = 3,14$, $p < ,001$), mentre que la resta de grups mostra opcionalitat de la marca. A més, com en els objectes [-definit, +específics], els efectes són més baixos que amb els noms propis i els objectes [+definit], ja que les puntuacions són molt altes portin o no portin MO. Així doncs, semblaria que en l'últim nivell de l'escala, on la marca és opcional en espanyol però existeix una preferència la realització de la marca (com demostren els parlants

monolingües), la preferència per la marca és inexistent en els dos grups dominants de català i els bilingües equilibrats, tal com es pot observar a la figura 5.18.

Figura 5.18

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en objectes [-definit, -específic] en espanyol bilingüe des del punt de vista de la marca

Com en la secció anterior, presentem una taula que mostra de forma esquemàtica i resumida la preferència (o no) per la marca en cada objecte i grup (taula 5.9). En els primers nivells de l'escala d'estabilitat referencial (noms propis i objectes [+definit]) tots els grups prefereixen la realització de la marca, tot i que és cert que hem comprovat que el contrast minva com més dominant de català és el grup. Les diferències més notables entre grups, però, les trobem en els objectes [-definit]. Els monolingües d'espanyol i els dominants d'espanyol prefereixen l'opció amb marca, fins i tot en els objectes [-definit, -específics]. En canvi, els dominants de català de l'AMB i els bilingües equilibrats prefereixen els objectes [-definit, +específics] amb marca, però presenten opcionalitat en els objectes [-definit, -específics]. Finalment, els dominants de català de fora de l'AMB presenten opcionalitat en tots els objectes indefinits (específics i inespecífics). Així doncs, semblaria que com més dominant de català i menys estable referencialment l'objecte, més opcionalitat de la marca.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

Taula 5.9

Resum de la preferència (o no) per la realització de la marca en espanyol bilingüe i monolingüe en cada nivell d'estabilitat referencial i grup

	Monolingües d'espanyol	Dominants d'espanyol	Equilibrats	Dominants de català (AMB)	Dominants de català (fora AMB)
Nom propi (ex. (a) Patricia)	+MDO	+MDO	+MDO	+MDO	+MDO
[+definit] (ex. (a) la traductora que sabe vasco)	+MDO	+MDO	+MDO	+MDO	+MDO
[-definit, +específic] (ex. (a) una traductora que sabe vasco)	+MDO	+MDO	+MDO	+MDO	Sense diferències
[-definit, -específic] (ex. (a) una traductora que sepa vasco)	+MDO	+MDO	Sense diferències	Sense diferències	Sense diferències

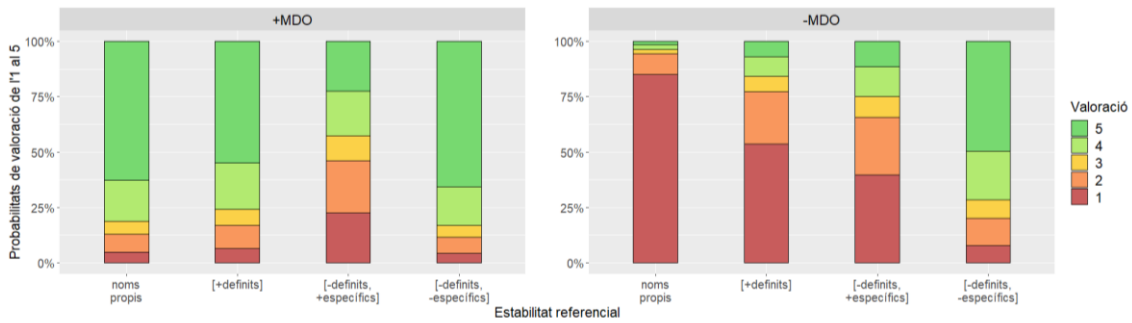
Diferències entre objectes segons l'estabilitat referencial per grups

Finalment, les comparacions per parelles segons la variable Estabilitat referencial també ens permeten analitzar si els grups presenten els mateixos contrastos entre objectes o no.

Agafem de referència el grup de **monolingües d'espanyol**, presentat a la secció 5.4. Resumidament, tots els objectes són igualment acceptats amb MDO, excepte els SNs [-definit, +específics] pels motius ja discutits a la secció corresponent. Sense MDO, en canvi, hem comprovat que els objectes menys estables referencialment són més acceptats amb marca que els objectes més estables referencialment. A la figura 5.19 es poden consultar aquests resultats.

Figura 5.19

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO dels monolingües d'espanyol en espanyol monolingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

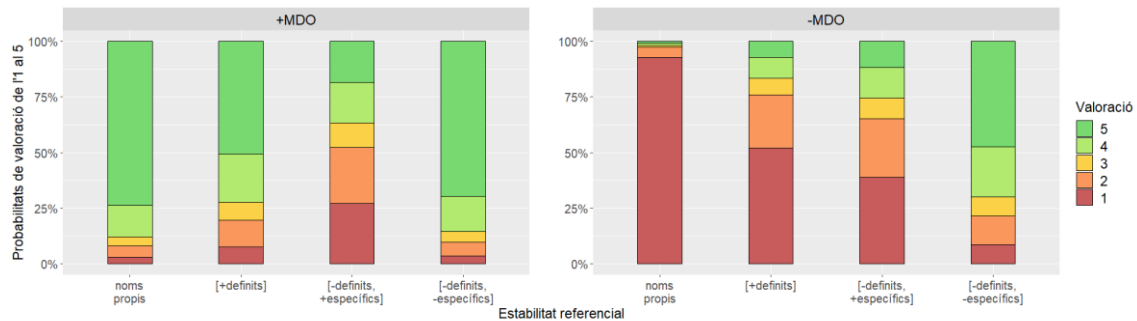

El grup de **dominants d'espanyol** en els objectes **amb MDO** presenta resultats molt similars als monolingües d'espanyol. Accepten amb valoracions força altes tots els objectes amb marca excepte els SNs [-definit, +específics], que novament són els menys acceptats i s'accepten menys que els SNs [+definit] ($\beta = 1,51$, $SE = 0,265$, $z = 5,682$, $p < ,001$), que els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 2,311$, $SE = 0,301$, $z = 6,665$, $p < ,001$) i que els noms propis ($\beta = -2,518$, $SE = 0,287$, $z = -8,765$, $p < ,001$). La diferència amb els monolingües es troba en el fet que els SNs [+definit] amb marca s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -1,014$, $SE = 0,245$, $z = -4,140$, $p < ,001$) i que els SNs [-definit, -específics] ($\beta = -0,807$, $SE = 0,252$, $z = -3,203$, $p = ,007$). Aquesta diferència, una mica sorprenent, la discutirem més endavant. Els SNs [-definit, -específics] no mostren diferències amb els noms propis. Els resultats es poden observar a la figura 5.20.

En els **objectes sense MDO**, els resultats mostren que com menys estable referencialment és l'objecte, més s'accepta l'omissió de la marca (vegeu figura 5.20) seguint la jerarquia esperada d'acord amb l'estabilitat referencial, com acabem de veure per als monolingües. Així, els SNs [-definit, -específics] s'accepten més que els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 1,929$, $SE = 0,294$, $z = 6,534$, $p < ,001$), que els SNs [+definit] ($\beta = -2,452$, $SE = 0,244$, $z = -10,041$, $p < ,001$) i que els noms propis ($\beta = 4,925$, $SE = 0,335$, $z = 14,705$, $p < ,001$). Els SNs [-definit, +específics] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 3,006$, $SE = 0,354$, $z = 8,489$, $p < ,001$), però no presenten diferències amb els Sns [+definit], com tampoc ho feien els monolingües d'espanyol. Els SNs [+definit] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 2,473$, $SE = 0,318$, $z = 7,776$, $p < ,001$).

Figura 5.20

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO dels dominants d'espanyol en espanyol bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

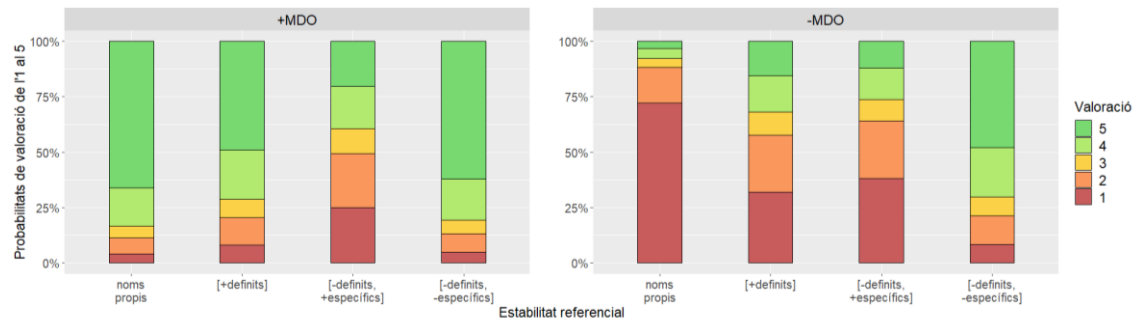

El grup de **bilingües equilibrats** en els objectes **amb MDO** també presenta poques diferències entre els diversos nivells de l'escala. De nou, ens tornem a trobar que els SNs [-definit, +específic] són els que agraden menys: s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -2,038$, $SE = 0,299$, $z = -6,817$, $p < ,001$), que els objectes [+definit] ($\beta = 1,335$, $SE = 0,284$, $z = 4,696$, $p < ,001$) i que els SNs [-definit, -específic]. A més, com en els dominants d'espanyol, els SNs [+definit] s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -0,703$, $SE = 0,247$, $z = -2,842$, $p = ,023$), però no menys que els SNs [-definit, -específic]. Els SNs [-definit, -específic] tampoc mostren diferències amb els noms propis.

En els objectes **sense MDO**, de nou, es compleixen les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial: com menys definit i específic és l'objecte, es tolera més l'omissió de la marca. Els objectes [-definit, -específic] s'accepten més que els SNs [-definit, +específic] ($\beta = 1,900$, $SE = 0,318$, $z = 5,971$, $p < ,001$), que els SNs [+definit] ($\beta = -1,622$, $SE = 0,253$, $z = -6,401$, $p < ,001$) i que els noms propis ($\beta = 3,348$, $SE = 0,278$, $z = 12,061$, $p < ,001$). Els SNs [-definit, +específic] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 1,449$, $SE = 0,313$, $z = 4,634$, $p < ,001$), però com en els monolingües d'espanyol i els dominants d'espanyol, no hi ha diferències amb els objectes [+definit]. Finalment, els SNs [+definit] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 1,726$, $SE = 0,258$, $z = 6,681$, $p < ,001$), com també ho feien els monolingües d'espanyol i els dominants d'espanyol. La figura 5.21 il·lustra aquests resultats.

Figura 5.21

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO dels bilingües equilibrats en espanyol bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

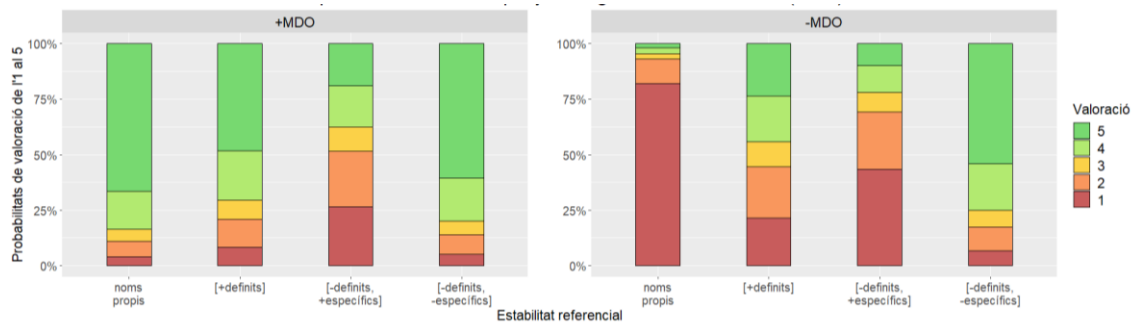

Els **dominants de català de l'AMB** en els objectes **amb MDO**, de manera similar als grups anteriors, singularitzen els objectes [-definit, +específic], ja que són els menys acceptats: s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -2,141$, $SE = 0,293$, $z = -7,312$, $p < ,001$), que els SNs [+definit] ($\beta = 1,384$, $SE = 0,279$, $z = 4,956$, $p < ,001$) i que els SNs [-definit, -específic] ($\beta = 1,883$, $SE = 0,311$, $z = 6,050$, $p < ,001$). D'altra banda, es descobreix el mateix patró que amb els grups de bilingües anteriors en relació amb els SNs [+definit], que s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -0,757$, $SE = 0,250$, $z = -3,026$, $p = ,013$); a més, com el grup de bilingües equilibrats, no es descobreixen diferències entre els SNs [+definit] i [-definit, -específic].

En els objectes **sense MDO** se segueixen gairebé totes les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial. En general, com menys definit i específic és l'objecte, més tolerància de l'omissió de la marca. Així, els SNs [-definit, -específic] s'accepten més que els SNs [-definit, +específic] ($\beta = 2,369$, $SE = 0,311$, $z = 7,612$, $p < ,001$), que els SNs [+definit] ($\beta = -1,335$, $SE = 0,253$, $z = -5,286$, $p < ,001$) i que els noms propis ($\beta = 4,168$, $SE = 0,294$, $z = 14,156$, $p < ,001$). Els SNs [-definit, +específic] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 1,799$, $SE = 0,318$, $z = 5,652$, $p < ,001$), tot i que s'accepten menys que els SNs [+definit] ($\beta = 1,034$, $SE = 0,279$, $z = 3,710$, $p < ,001$), cosa que es pot atribuir a la sobreacceptació dels SNs [+definit] no marcats juntament amb la baixa acceptació generalitzada dels SNs [-definit, +específic]. Finalment, els SNs [+definit] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 2,833$, $SE = 0,273$, $z = 10,359$, $p < ,001$). La figura 5.22 dibuixa aquests resultats.

Figura 5.22

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO dels dominants de català de l'AMB en espanyol bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

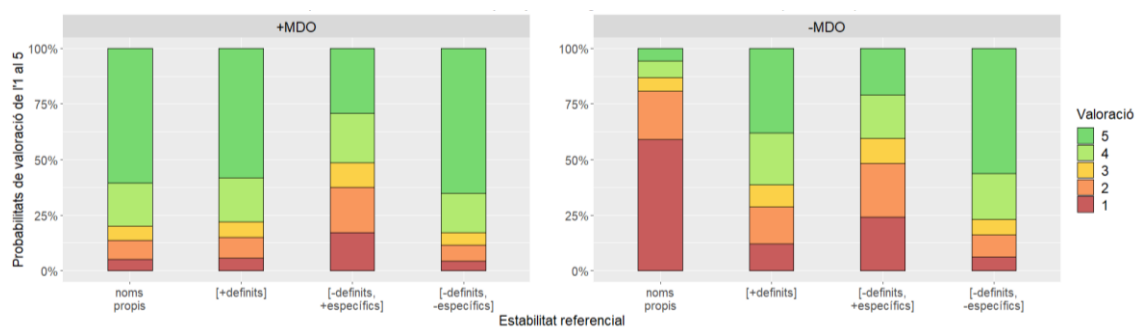

Finalment, els **dominants de català de fora de l'AMB** accepten igual l'MDO amb tots els objectes, excepte amb els SNs [-definit, +específics], que són els menys acceptats (com en la resta de grups). Així doncs, els objectes [-definit, +específics] s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -1,325$, $SE = 0,290$, $z = -4,561$, $p < ,001$), que els SNs [+definit] ($\beta = 1,216$, $SE = 0,280$, $z = 4,342$, $p < ,001$) i que els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 1,517$, $SE = 0,316$, $z = 4,807$, $p < ,001$). Aquest patró és el mateix que hem trobat amb els monolingües d'espanyol.

En els objectes **sense MDO** es compleixen gairebé totes les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial, és a dir, com menys estable referencialment, més es tolera l'omissió de la marca. Els SNs [-definit, -específics] s'accepten més que els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 1,586$, $SE = 0,311$, $z = 5,106$, $p < ,001$), que els SNs [+definit] ($\beta = -0,741$, $SE = 0,252$, $z = -2,944$, $p < 0,017$) i que els noms propis ($\beta = 3,089$, $SE = 0,269$, $z = 11,481$, $p < ,001$). Els SNs [-definit, +específics] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 1,504$, $SE = 0,299$, $z = 5,030$, $p < ,001$) però, com en els dominants de català de l'AMB, tornen a acceptar-se menys que els SNs [+definit] ($\beta = 0,845$, $SE = 0,277$, $z = 3,053$, $p = ,012$), degut a la sobreacceptació dels SNs [+definit] sense marca (que recordem, són agramaticals en espanyol). Els SNs [+definit] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 2,349$, $SE = 0,249$, $z = 9,432$, $p < ,001$). Aquestes troballes es poden comprovar a la figura 5.23.

Figura 5.23

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO dels dominants de català de fora de l'AMB en espanyol bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

A la taula 5.10 es pot consultar un resum dels resultats que acabem de presentar i es comparen amb l'escala d'estabilitat referencial. Amb els objectes amb MDO, tots els grups presenten cert rebuig dels objectes [-definitis, +específics]. La resta d'objectes amb marca s'accepten de manera molt similar en tots els grups, tot i que dominants d'espanyol, els bilingües equilibrats i els dominants de català de l'AMB accepten igual els noms propis i els objectes [-definitis, -específics], però accepten menys els SNs [+definitis] que els noms propis, dada que no lliga amb les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial i que discutirem a la secció següent.

Amb els objectes sense MDO, hem vist que tots els grups accepten l'omissió de la marca amb els objectes [-definitis, -específics] però la rebutgen amb els noms propis. A més, els objectes [+definitis] i [-definitis, +específics] tenen valoracions intermèdies i no presenten diferències entre ells en els monolingües d'espanyol, els dominants d'espanyol ni els bilingües equilibrats, però en canvi presenten diferències (i en el sentit contrari de les prediccions de l'escala) en els dos grups dominants de català, ja que aquests toleren més l'omissió de la marca en contextos on és obligatòria. Per tant, es compleixen en gran mesura les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial, tot i que amb menys claredat en els grups bilingües de català. Aquest fet es podria deure a la major influència del català en el sistema lingüístic d'aquests bilingües, que causa una major tolerància a l'omissió de la marca (especialment amb els objectes [+definitis]). Tanmateix, el fet que els objectes [-definitis, +específics] hagin estat força rebutjats de manera generalitzada (independentment de l'MDO) afegeix certa complexitat a l'hora d'interpretar aquests resultats. Discutirem aquest punt en la secció següent.

Taula 5.10

Resum de les diferències entre objectes (de més a menys acceptats) en espanyol bilingüe i monolingüe segons l'estabilitat referencial, el grup i la realització/omissió de l'MDO

Escala d'ER		nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Monolingües d'espanyol	+MDO	nom propi = [+definit] = [-definit, -específic] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [-definit, +específic] = [+definit] > nom propi
Dominants d'espanyol	+MDO	nom propi = [-definit, -específic] > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [-definit, +específic] = [+definit] > nom propi
Equilibrats	+MDO	nom propi > [-definit, -específic] > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [-definit, +específic] = [+definit] > nom propi
Dominants de català (AMB)	+MDO	nom propi > [-definit, -específic] > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [+definit] > [-definit, +específic] > nom propi
Dominants de català (fora AMB)	+MDO	nom propi = [+definit] = [-definit, -específic] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [+definit] > [-definit, +específic] > nom propi

5.6.1.1.5. Discussió

Els objectius d'aquesta secció eren estudiar si el bilingüisme català-espanyol provoca influència translingüística sobre l'espanyol i analitzar quins factors la modulen, examinant-ho des de la perspectiva de l'acceptabilitat de l'MDO (PR3.1). Donades les divergències entre l'espanyol i les dues varietats del català, ens preguntàvem si la influència del català sobre l'espanyol provoca una major tolerància a l'omissió de la marca i/o una menor acceptació de la marca (PR3.1a). També ens demanàvem si la influència entre llengües està modulada per la dominança lingüística dels bilingües, és a dir, si els grups amb més dominança del català presenten més influència d'aquesta llengua o si els efectes són diferents en funció del grau de bilingüisme en la regió en què han crescut (PR3.1c.i). A banda, volíem saber si la influència, a la vegada, depèn del nivell d'estabilitat referencial dels objectes, és a dir, si hi ha objectes menys proclius a la influència (PR3.1d).

Primerament, hem confirmat que el sistema del català influencia l'MDO en espanyol bilingüe. Quant als **efectes** que provoca el català, basant-nos en l'estudi de Puig-Mayenco et al. (2018), esperàvem trobar majoritàriament una major tolerància de l'omissió de la marca en espanyol. Tot i que en l'estudi d'aquests autors no s'analitzen diferents graus d'estabilitat referencial dels objectes animats, com fem nosaltres, a partir de la major tolerància a l'omissió amb objectes altament estables referencialment en el seu cas (noms propis), esperàvem que aquesta tolerància es fes extensiva als nivells més baixos de l'escala. Els nostres resultats han revelat que, efectivament, la influència del català (llengua amb una distribució limitada de l'MDO) pot provocar una major tolerància a l'omissió de l'MDO en espanyol, però no una menor acceptació de la marca. Aquest fet es pot atribuir a la influència del català estàndard, que no marca cap d'aquests objectes, però també a la varietat no estàndard, que com hem vist a la secció 5.5, està caracteritzada per un marcatge opcional. Ambdues varietats reforçarien l'acceptabilitat de les oracions sense marca en espanyol.

Cal recordar que en les prediccions no descartàvem que una major influència del català pogués causar una acceptació més baixa de la marca, però els resultats no han mostrat cap efecte en aquesta línia. La major tolerància dels objectes -MDO no provoca que es rebutgin els objectes +MDO ni causa que s'acceptin més sense marca que amb marca; per tant, la influència del català sobre l'MDO en espanyol únicament provoca una menor sensibilitat a les violacions gramaticals.

En consonància amb la nostra hipòtesi, els resultats han mostrat que la influència translingüística està modulada per la **dominança lingüística** (Argyri i Sorace, 2007; Kupisch, 2008; Hartsuiker i Bernolet, 2016; Kootstra i Doedens, 2016) i per això presenta intensitats diferents en cada grup: els efectes són més forts com més dominant de català és el grup bilingüe. A més, no hem trobat evidències d'influència del català en els bilingües dominants d'espanyol. A continuació passem a repassar aquestes troballes amb més detall.

Hem observat que els dominants de català de fora de l'AMB presenten força influència del català, especialment en els noms propis i els objectes [+definit], a jutjar en particular pels resultats d'aquests objectes sense marca (no gramaticals en espanyol). Amb els noms propis es pot dir que es mostren intolerants davant la violació gramatical, però en un grau més baix que els monolingües d'espanyol. Amb els objectes [+definit]

la intolerància desapareix a favor d'una tendència cap a l'acceptació, que els porta a comportar-se també significativament diferent que els monolingües d'espanyol. Aquesta major tolerància per l'omissió de la marca pot indicar una influència selectiva del català (dels dos nivells, el més influït és el més baix, els SNs [+definites]). A més, sembla que tenen un sistema on la marca és opcional amb els objectes [-definites, +específics] i els objectes [-definites, -específics], a diferència també dels monolingües d'espanyol.

La influència de l'espanyol és més baixa en els dominants de català de l'AMB, que a diferència del grup anterior no presenten signes d'influència ni en els noms propis ni els objectes [-definites, +específics]. Sí que mostren certa tolerància a l'omissió de la marca amb els objectes [+definites], ja que es comporten significativament diferent dels monolingües d'espanyol. Aquests resultats s'assemblen als de Guijarro-Fuentes i Marinis (2009), que troben una sobreomissió de la marca dels dominants de català (de Barcelona) en objectes que ells anomenen [+específics]. Els nostres bilingües també han mostrat opcionalitat entre l'acceptació de la realització i l'absència de la marca amb els objectes [-definites, -específics], mentre que els monolingües els prefereixen amb marca.

Així doncs, el comportament dels dominants de català de l'AMB sembla allunyar-se en alguns aspectes dels dominants de català de fora de l'AMB. Creiem que es deu possiblement a la seva exposició a l'espanyol: sabem que han crescut en una zona, l'AMB, on el contacte amb l'espanyol és més gran (Idescat i Secretaria de Política lingüística, 2018) i això, al seu torn, és possible que hagi causat que, com hem il·lustrat al capítol 4, aquest grup hagi estat lleugerament més exposat a l'espanyol que els dominants de català de fora de l'AMB (malgrat no haver-se revelat significatiu). Si aquesta explicació és certa, estaríem corroborant que la dominança és, per tant, un factor individual que pot interactuar amb factors d'ús social i que, consegüentment, a l'hora de fer estudis sobre els efectes de la dominança lingüística és important tenir en compte també la llengua majoritària de la societat, o en el nostre cas de la regió (Thomason i Kaufman, 1988).

La influència del català en el sistema lingüístic dels bilingües encara és menys intensa en el grup de bilingües equilibrats, en comparació amb els catalanodominants. En els SN [+definites] sense marca s'intueix certa influència del català, que provoca una major tolerància, malgrat que no s'arribin a diferenciar dels parlants monolingües, a diferència dels dos grups anteriors. La tolerància a l'omissió de la marca és encara més destacable

en els noms propis, on presenten unes valoracions similars a les dels dominants de català. A més, com els grups anteriors, presenten total opcionalitat de la marca amb els objectes [-definit, -específics], mentre que els monolingües d'espanyol els prefereixen amb marca. Si equiparem els nostres bilingües equilibrats amb els bilingües simultanis de Mallorca de Jiménez-Gaspar (2020), els resultats són semblants, ja que l'autora també troba amb una tasca de producció certa sobreomissió de la marca en estructures amb pronoms forts, noms propis i SNs [+definit].

Finalment, és rellevant destacar que els dominants d'espanyol no mostren influència del català en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol. La comparació amb els monolingües d'espanyol ha revelat que no hi ha cap comportament diferent entre aquests dos grups que es pugui atribuir al català. En la tasca de producció de Jiménez-Gaspar (2020) mencionada unes línies més amunt tampoc es detecta influència del català en l'espanyol mallorquí en bilingües seqüencials d'espanyol (que es podrien equiparar als nostres dominants d'espanyol). No trobar influència del català en els bilingües dominants d'espanyol suggereix que el fet de ser bilingüe amb una competència elevada en les dues llengües no implica necessàriament influència lingüística entre elles, sinó que el que sembla rellevant són altres factors inclosos en la mesura de dominança, més relacionats amb l'ús i el grau d'exposició. Per tant, els parlants que han estat més exposats a l'espanyol i que l'usen habitualment no són tan susceptibles a la influència de la seva llengua no dominant, el català. Aquesta troballa posa de manifest la importància de mesurar la dominança lingüística a partir de components diversos, ja que la influència no sempre vindria donada únicament pel simple fet de ser bilingüe i dominar dos sistemes lingüístics.

És cert, però, que Puig-Mayenco et al. (2018) sí que observen influència del català en aquest perfil de bilingües, també amb dades d'acceptabilitat. La diferència entre els nostres resultats amb els d'aquests últims autors ens porten a preguntar-nos sobre el paper del bilingüisme a nivell social. Els participants de Puig-Mayenco et al. (2018), amb edats similars als nostres, són de la regió d'Osona, on hi ha una forta presència del català en la societat, mentre que els dominants d'espanyol del nostre estudi provenen de l'AMB, on hi ha una presència més elevada de l'espanyol en la societat. Aquestes diferències entre les mostres suggereixen que la presència social relativa de les dues llengües és un factor a tenir en compte. Seria interessant estudiar si la divergència de

resultats és provocada pel grau de presència de l'espanyol en la regió on han crescut els participants.

Respecte al rol de l'**estabilitat referencial** dels objectes, la investigació ha confirmat que és un factor que regula la intensitat de la influència lingüística, però no ho fa en el sentit que esperàvem. La nostra predicció era que la influència del català (menor acceptació de la marca o major tolerància per l'omissió) podia ser més notable amb els objectes on l'MDO és opcional (SNs [-definites, -específics]) perquè el català reforçaria l'opció sense marca pel fet que existeix superposició parcial entre els dos sistemes (Hulk i Müller, 2000). Els nostres resultats han evidenciat que pot haver-hi influència del català en totes les condicions sense marca (inclosos els objectes on la marca és opcional), però que els efectes més forts es detecten en els noms propis i els SNs [+definites], contextos en els quals la marca és obligatòria en espanyol. Seguidament examinem en detall aquestes troballes.

La influència del català en els noms propis i SNs [+definites] és diferent entre si. En els noms propis es pot apreciar la influència del català (que es veu en forma de més tolerància de l'omissió de la marca), però tots els grups acaben presentant un ampli rebuig d'aquestes oracions (en major o menor mesura, però sempre per sota de 2/5 de mitjana). En canvi, amb els objectes [+definites] sense MDO la influència del català és més intensa, especialment entre els dominants de català de fora de l'AMB, que aquests arriben a acceptar-los, malgrat ser agramaticals, i gairebé en la mateixa mesura que els seus homòlegs amb MDO. En altres paraules, els noms propis semblen menys proclius a ser afectats pel català, cosa que atribuïm al fet de ser els objectes més estables referencialment.

Seguint amb el cas dels objectes [+definites], pensem que l'alta acceptació d'aquests objectes amb i sense marca per part dels catalanodominants ens pot estar indicant l'inici d'un procés de convergència (Sánchez, 2003, 2004; Perpiñán, 2018 per a l'MDO en català), en què els bilingües fusionen les regles del català (-MDO) i de l'espanyol (+MDO) per crear una varietat bilingüe amb tots dos trets per als objectes [+definites] i, per tant, un marcatge opcional. Això mateix és el que proposa Perpiñán (2018) pel català i, de fet, l'autora deixa oberta la qüestió per a l'espanyol bilingüe de Catalunya. Les nostres troballes, sobre l'acceptabilitat en espanyol, semblen reforçar la proposta de l'autora.

Com hem avançat, no hem pogut confirmar que la superposició parcial de [-MDO] entre l'espanyol i el català en els objectes on la marca és opcional en espanyol reforci de manera categòrica l'omissió de la marca. Donat que els monolingües d'espanyol ja presenten certa variabilitat amb els SNs [-definit, +específics] (que no es rebutgen categòricament com els noms propis o els SNs [+definit]) i accepten àmpliament els objectes [-definit, -específics] sense MDO, és difícil trobar diferències entre grups. No obstant això, és interessant el cas dels SNs [-definit]. La influència del català provoca que aquests objectes presentin menys polarització entre les oracions amb i sense marca. Aquesta relaxació de la preferència per l'MDO en aquests grups de parlants és el resultat d'una major tolerància de l'omissió de la marca. Si examinem les preferències de cada grup, els dominants de català de fora de l'AMB no mostren preferència per la marca ni amb els SNs [-definit, +específics] ni amb els SNs [-definit, +específics], mentre que els dominants de català de l'AMB i els bilingües equilibrats no mostren preferència per la marca únicament en els SNs [-definit, -específics]. En altres paraules, la influència del català en els SNs [-definit] apareix amb més facilitat en els SNs [-específics], on la marca és clarament opcional (López, 2012; Leonetti, 2004), i només apareix en els objectes [+específics] en aquells bilingües més exposats al català.

Abans de concloure aquesta secció, pensem que mereix una reflexió el paper que hagi pogut tenir la clàusula de relatiu (amb un verb en indicatiu o subjuntiu) perquè, en efecte, sembla que ha tingut un pes en els judicis d'acceptabilitat. Respecte a les diferències entre objectes sense MDO hem observat que els dos grups de dominants de català accepten més els SNs [+definit] sense marca que els SNs [-definit, +específics], contràriament al que esperaríem, ja que els SNs [+definit] ocupen una posició més alta en l'escala que els SNs [-definit, +específics]. Creiem que això es pot atribuir a una atenuació de la influència del català pels efectes de l'oració de relatiu: com hem comentat a la secció 5.4.5, els objectes [-definit, +específics] en general no han estat gaire acceptats (independentment de la marca) per una aparent contradicció dels trets semàntics entre l'article indefinit i l'indicatiu de la clàusula de relatiu; això és el que potser ha provocat que hagin estat menys acceptats que els SNs [+definit] sense marca. Probablement, si les oracions amb SNs [-definit, +específics] no haguessin presentat cap incongruència semàntica, haurien estat igual o més acceptades que les oracions amb SNs [+definit] sense marca. Algú es pot preguntar per què no trobem el mateix efecte en la resta de grups. La resposta, per a nosaltres, és clara: per a la resta de grups, la

violació gramatical de la marca és més forta que la incongruència semàntico-pragmàtica i per això rebutgen més els objectes [+definit] sense marca. En canvi, per als dominants de català, els quals toleren els objectes [+definit] sense marca, la violació semàntico-pragmàtica té més força i els SNs [-definit, +específics] acaben sent menys acceptats sense MDO.

Respecte als objectes amb MDO, hem trobat algunes diferències entre ells no esperables d'acord amb l'escala d'estabilitat referencial. A banda de la baixa acceptació dels objectes [-definit, +específics], que ja hem argumentat que l'atribuïm a una possible incongruència semàntica entre el determinant indefinit i la clàusula de relatiu en indicatiu, hem observat que els dominants d'espanyol, els bilingües equilibrats i els dominants de català de l'AMB presenten certa gradació entre noms propis > SNs [-definit, -específics] > [+definit], a diferència dels parlants monolingües. No pensem que es tracti d'un efecte del bilingüisme, ja que precisament no trobem aquest efecte en els dominants de català de fora l'AMB, que tenen una forta influència del català. Tenint en compte que en el català que hem pres de referència també hem trobat uns resultats similars (§5.6.1.2), pensem que serà interessant que futurs estudis investiguin si pot haver-hi una qüestió pragmàtica al darrere.

En conclusió, el català influencia l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe, però els efectes estan condicionats tant per la dominança lingüística dels parlants i el grau de bilingüisme de la regió com per l'estabilitat referencial dels objectes. Els resultats considerats en conjunt semblen apuntar cap a un escenari en què com més dominant de català són els bilingües i menys estable referencialment és l'objecte, més opcionalitat de la marca hi ha. A la secció 5.6.2 examinarem amb detall la gradació en la intensitat de la influència.

5.6.1.2. L'acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe

Tot seguit reportem les dades del català bilingüe. Els resultats dels diversos grups de bilingües tindran com a referència el grup de catalanodominants que hem utilitzat per descriure el sistema d'MDO en català (vegeu més amunt §5.5).

5.6.1.2.1. Participants

En aquest estudi es va incloure una mostra de 115 bilingües espanyol-català (81 dones i 34 homes) amb una mitjana d'edat de 22,25 (rang 18-35). Els bilingües estaven dividits

en 4 subgrups: dominants de català de fora de l'AMB ($n = 27$), dominants de català de l'AMB ($n = 30$), bilingües equilibrats ($n = 27$) i dominants d'espanyol ($n = 31$). Al capítol 4 es pot consultar una descripció d'aquests grups.

5.6.1.2.2. Resultats descriptius

A la taula 5.11 presentem les mitjanes i desviacions estàndard dels resultats descriptius de l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de la marca en català bilingüe, dividides en funció del grup de participants, l'estabilitat referencial dels objectes i la presència o absència de l'MDO.

El primer aspecte que crida l'atenció és que les puntuacions rebudes pels objectes amb i sense marca, en les quatre categories analitzades, no semblen diferir entre si, i aquest patró es reproduïx en tots quatre grups de bilingües (amb puntuacions superiors a 3, excepte en un cas, sobre una puntuació màxima de 5). En altres paraules, sembla que tots els bilingües presenten una gran opcionalitat de la marca: poden acceptar la seva ommissió i la seva realització.

Taula 5.11

Dades descriptives d'acceptació de la realització i l'omissió de l'MDO en català per grups de bilingües (DE)

Grup	Nom propi (ex. (a) la Patricia)		[+definit] (ex. (a) la traductora que sap basc)		[-definit, +específic] (ex. (a) una traductora que sap basc)		[-definit, -específic] (ex. (a) una traductora que sàpiga basc)	
	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO	+MDO	-MDO
Dominants de català (fora AMB) ($n = 27$)	3,75 (1,48)	3,73 (1,50)	3,55 (1,53)	3,65 (1,51)	3,07 (1,56)	3,10 (1,55)	4,04 (1,30)	4,10 (1,33)
Dominants de català (AMB) ($n = 30$)	3,46 (1,62)	3,82 (1,47)	3,36 (1,68)	3,86 (1,50)	2,67 (1,74)	3,09 (1,75)	3,78 (1,61)	4,17 (1,33)
Equilibrats ($n = 27$)	3,90 (1,34)	3,92 (1,34)	3,65 (1,42)	3,91 (1,32)	3,23 (1,55)	3,43 (1,54)	3,96 (1,35)	4,29 (1,18)
Dominants d'espanyol ($n = 31$)	3,91 (1,42)	3,76 (1,40)	3,68 (1,47)	3,49 (1,51)	3,19 (1,62)	3,03 (1,60)	3,99 (1,37)	4,18 (1,24)

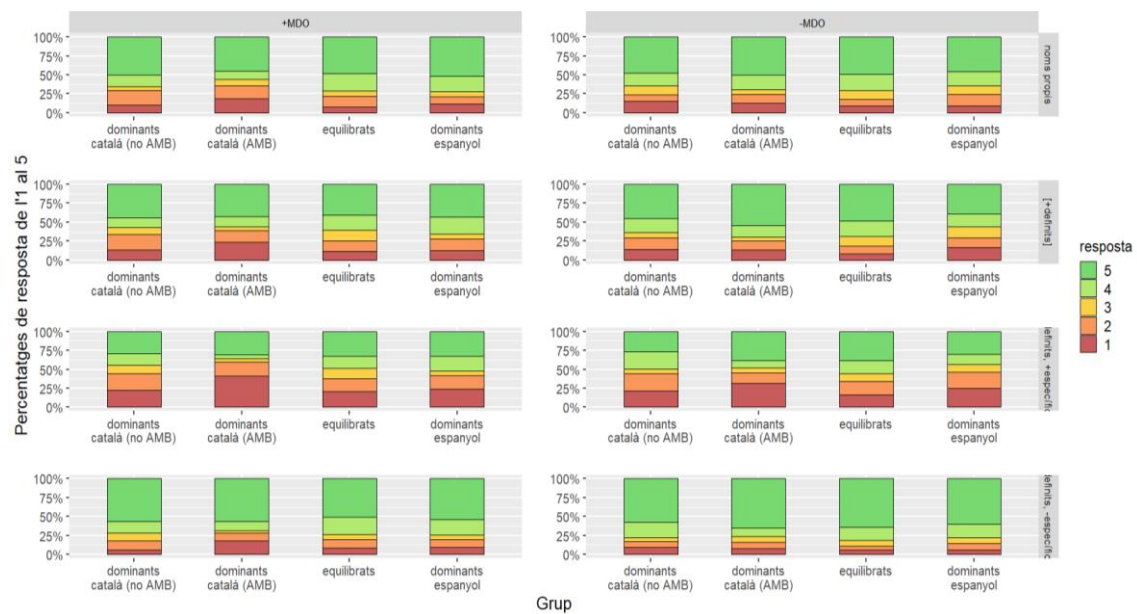
La figura 5.24 il·lustra els resultats que acabem de presentar però, a més, s'aprecien les magnituds per a cada valoració (1 = acceptació baixa, 5 = acceptació alta). Com es pot apreciar, predominen les respostes amb un 5, tant en els objectes amb MDO com sense

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

MDO, i independentment del nivell d'estabilitat referencial. De la mateixa manera que hem vist que succeïa en espanyol, els objectes [-definit, +específic] són els que mostren un comportament més diferenciat de la resta de categories, i adquireixen més presència les respostes més baixes (1-2) en tots els grups.

Figura 5.24

Acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en català per grups de bilingües (dades descriptives)

5.6.1.2.3. Model estadístic

Per analitzar l'acceptabilitat de l'MDO en català, es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). La variable dependent del model era la puntuació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir el Grup (4 nivells: dominants de català de fora de l'AMB, dominants de català de l'AMB, equilibrats, dominants d'espanyol), l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]) i la Marca (2 nivells: +MDO, -MDO), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participants i Ítem, amb pendents variables per Participant per a les variables Estabilitat referencial i MDO. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). A l'annex J.4 es recullen el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

5.6.1.2.4. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 93,907$, $p < ,001$) contribueix a una millora del model, però no la Marca ($\chi^2(1) = 1,737$, $p = ,187$) ni el Grup ($\chi^2(3) = 2,666$, $p = ,447$). La triple interacció Estabilitat referencial x MDO x Grup no millora significativament un model sense la interacció de Grup ($\chi^2(21) = 10,778$, $p = ,966$), ni un model sense la interacció d'Estabilitat referencial ($\chi^2(21) = 15,697$, $p = ,786$) ni un model sense la interacció de Marca ($\chi^2(15) = 13,771$, $p = ,543$). És a dir, l'únic factor que sembla intervenir-hi és l'estabilitat referencial per si sola. A l'annex J.2 es poden consultar els models contrastats.

Malgrat que el factor Grup i el factor Marca no semblen tenir un paper preponderant, per determinar si hi podia haver diferències subtils per Grup i per Marca, es van dur a terme comparacions per parelles d'un model amb la triple interacció Estabilitat referencial x MDO x Grup. A continuació presentarem primer les diferències entre grups de participants, després les diferències entre objectes amb i sense MDO i, finalment, les diferències entre els objectes pertanyents als diferents nivells de l'escala d'estabilitat.

Diferències entre grups

Les comparacions per parelles segons la variable Grup, que ens permetrien comprovar l'efecte de la dominança lingüística, no mostren cap diferència en cap objecte, portin o no MDO. Així doncs, el comportament dels grups és homogeni: tots els grups accepten de la mateixa manera les oracions sense marca (català estàndard) i les oracions sense marca (català no estàndard), sigui quina sigui l'estabilitat referencial de l'objecte, com es pot veure a les figures 5.25-5.28, on es presenten separadament cadascuna de les categories d'estabilitat referencial.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

Figura 5.25

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en noms propis en català bilingüe des del punt de vista del grup

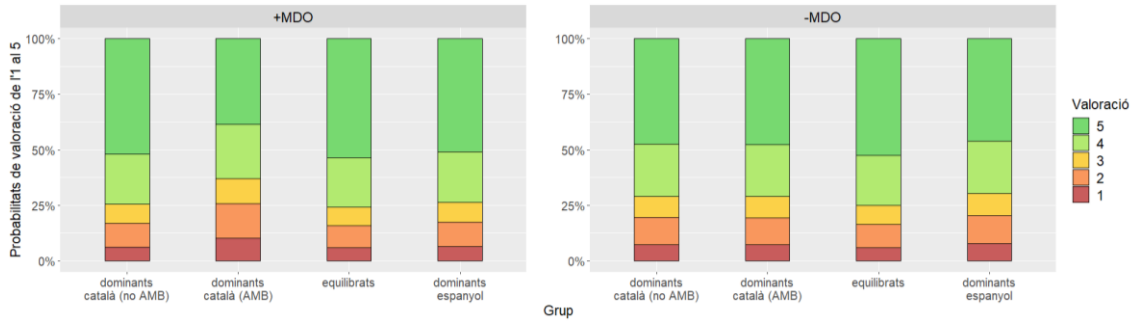

Figura 5.26

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en objectes [+definit] en català bilingüe des del punt de vista del grup

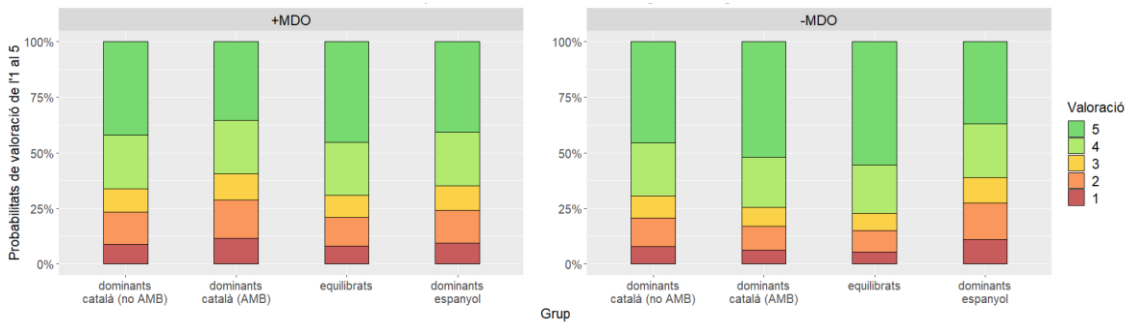

Figura 5.27

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en objectes [-definit, +específics] en català bilingüe des del punt de vista del grup

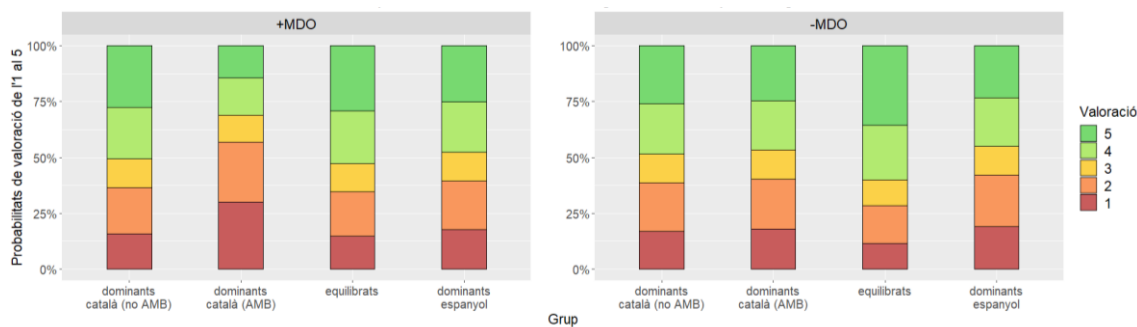
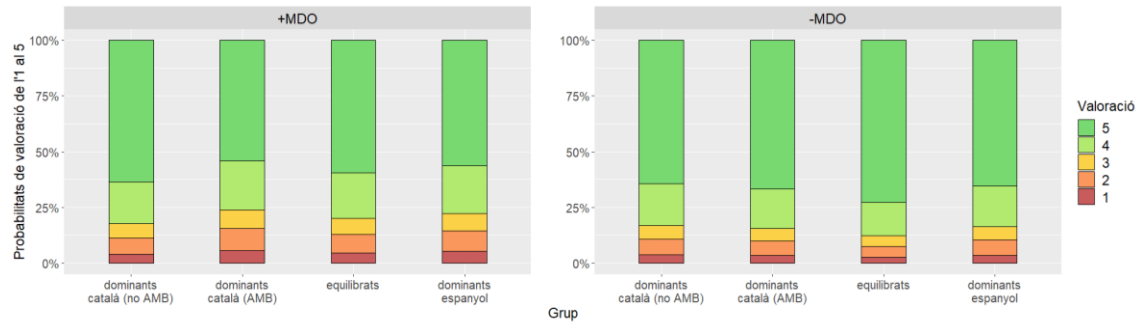

Figura 5.28

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en objectes [-definit, -específic] en català bilingüe des del punt de vista del grup

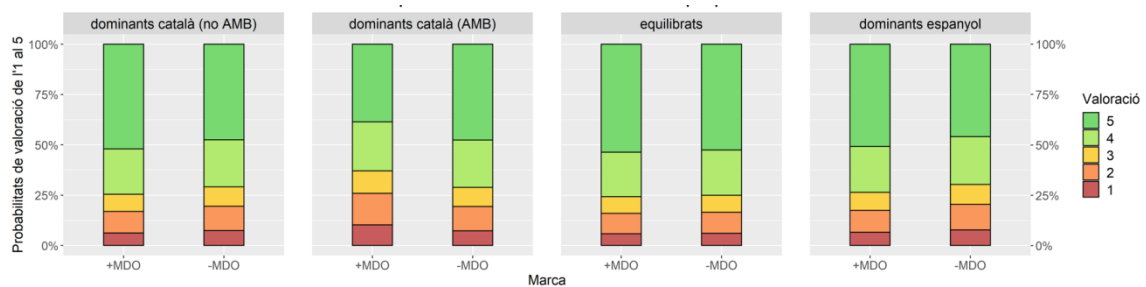
Diferències entre objectes marcats i no marcats

Les comparacions per parelles segons la variable Marca tampoc revelen diferències crucials. En general, tots els grups presenten opcionalitat de la marca (és a dir, similar acceptació tant de la realització com de l'omissió) en tots els nivells d'estabilitat referencial. Aquest contrast inexistent entre les oracions amb i sense MDO es pot veure a les figures 5.29-5.32.

Només detectem una petita diferència: els dominants de català de l'AMB prefereixen sense marca els objectes [+definit] ($\beta = -0,688, SE = 0,346, z = -1,990, p = ,046$). Pensem que, donat que les estimacions ens revelen que l'efecte no és gaire destacable, aquest grup no s'escapa del comportament general i es troben també en el terreny de l'opcionalitat de la marca en català. La resta de grups presenten opcionalitat amb aquests objectes, inclosos els dominants de català de fora de l'AMB, com s'observa a la figura 5.30.

Figura 5.29

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en noms propis en català bilingüe des del punt de vista de la marca

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

Figura 5.30

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO en objectes [+definit] en català bilingüe des del punt de vista de la marca

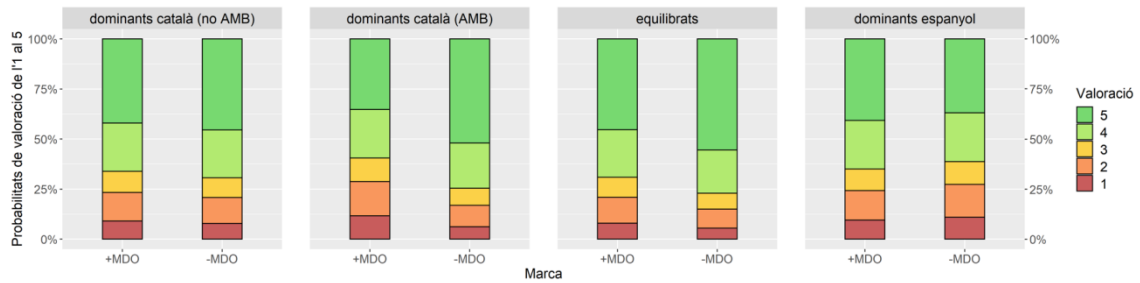

Figura 5.31

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO en objectes [-definit, +específic] en català bilingüe des del punt de vista de la marca

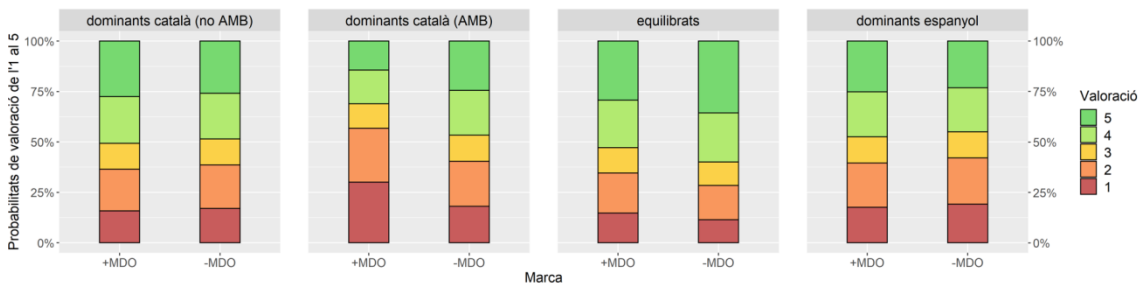
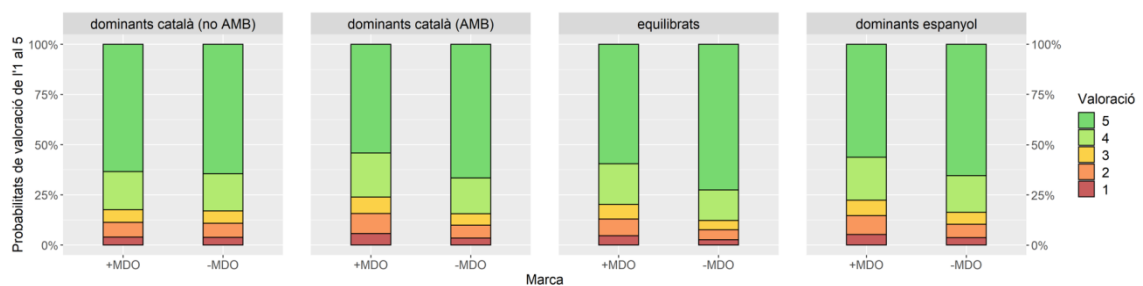

Figura 5.32

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO en objectes [-definit, -específic] en català bilingüe des del punt de vista de la marca

Diferències entre objectes segons l'estabilitat referencial per grups de bilingües

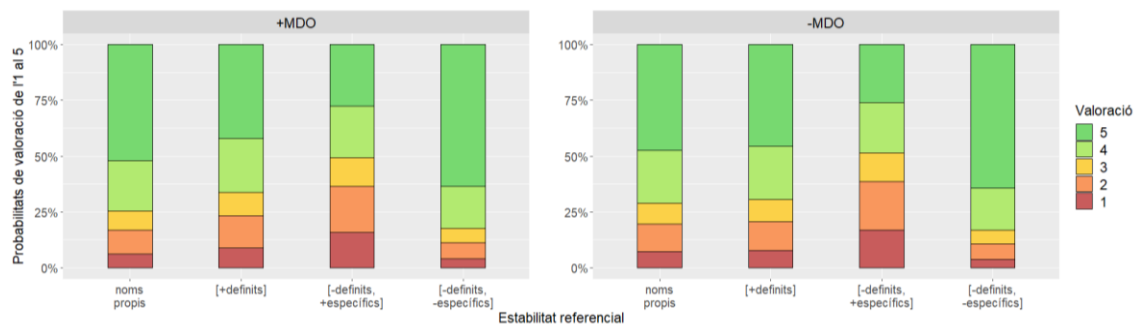
Finalment, les comparacions per parelles entre els quatre nivells de la variable Estabilitat referencial no evidencien que la sensibilitat davant la marca sigui diferent depenent del nivell d'estabilitat referencial en cap grup.

Recordem que prenem de referència el grup de **catalanodominants** de fora l'AMB, presentat a la secció 5.5. Breument, recordem que la gradació entre categories d'estabilitat referencial que presenten és gairebé la mateixa amb els objectes amb marca que sense marca (vegeu figura 5.33), fet que va en consonància amb l'opcionalitat de l'MDO en català que hem avançat en la descripció del català dels catalanodominants. En els objectes amb MDO les diferències entre nivells no coincideixen amb les prediccions de l'escala (que prediu més acceptació de la marca en els nivells més estables referencialment). Els objectes més acceptats són els SNs [-definit, -específics], els menys estables referencialment i, a més, els SNs [-definit, +específics] són els més rebutjats.

En els objectes sense MDO, on no esperàvem diferències perquè tots són objectes gramaticals en català estàndard, hem trobat que s'accepten més els SNs [-definit, -específics] que la resta d'objectes, com ho feien amb els objectes marcats i, de nou, els SNs [-definit, +específics] s'accepten menys que la resta d'objectes.

Figura 5.33

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO dels dominants de català de fora de l'AMB en català bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

Passant als dominants de català de l'AMB, de nou les preferències són pràcticament les mateixes amb i sense MDO, com s'observa a la figura 5.34. En els objectes amb MDO tampoc revelen diferències que s'ajustin a les prediccions de l'escala d'estabilitat. Com el grup anterior, no presenten diferències entre els noms propis i els SNs [+definit]. També com el grup anterior, no hi ha diferències entre els SNs [-definit, -específics] i els noms propis, però sí amb els SNs [+definit] ($\beta = -0,773$, $SE = 0,251$, $z = -3,083$, $p = ,011$). Els SNs [-definit, +específics] són els més rebutjats i es diferencien també dels noms propis ($\beta = -1,327$, $SE = 0,322$, $z = -4,121$ $p < 0,002$), dels SNs [-definit, -

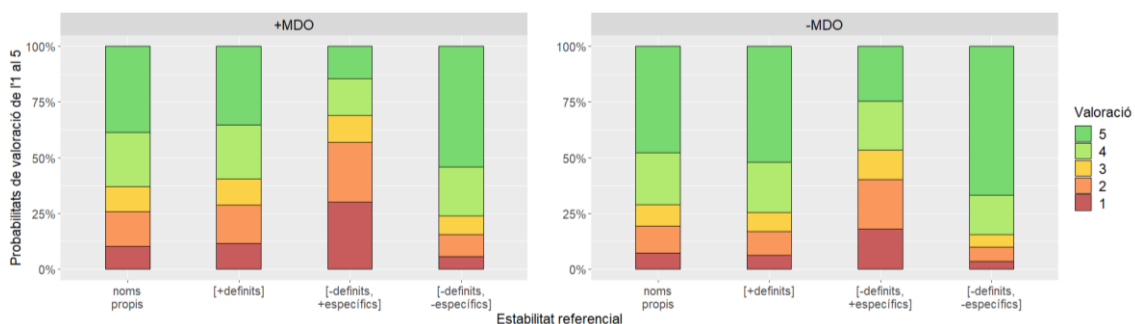
5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

específics] ($\beta = 1,956$, $SE = 0,333$, $z = 5,878$, $p < ,001$) i, a diferència del grup anterior, també dels SNs [+definit] ($\beta = 1,182$, $SE = 0,312$, $z = 3,792$, $p = ,009$).

En els objectes sense MDO, els SNs [-definit, +específics] tornen a ser els menys acceptats i es diferencien dels noms propis ($\beta = -1,032$, $SE = 0,314$, $z = -3,287$, $p = ,005$), dels SNs [+definit] ($\beta = 1,206$, $SE = 0,307$, $z = 3,924$, $p = ,005$) i dels SNs [-definit, -específics] ($\beta = 1,818$, $SE = 0,323$, $z = 5,632$, $p < ,001$). A més, els SNs [-definit, -específics] s'accepten més que els noms propis ($\beta = 0,786$, $SE = 0,249$, $z = 3,156$, $p = ,008$), però s'accepten igual que els SNs [+definit], fet que indica que els objectes més estables referencialment es rebutgen lleugerament més sense marca, fet que podria estar indicant certa influència de l'espanyol en aquest primer nivell.

Figura 5.34

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO dels dominants de català de l'AMB en català bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

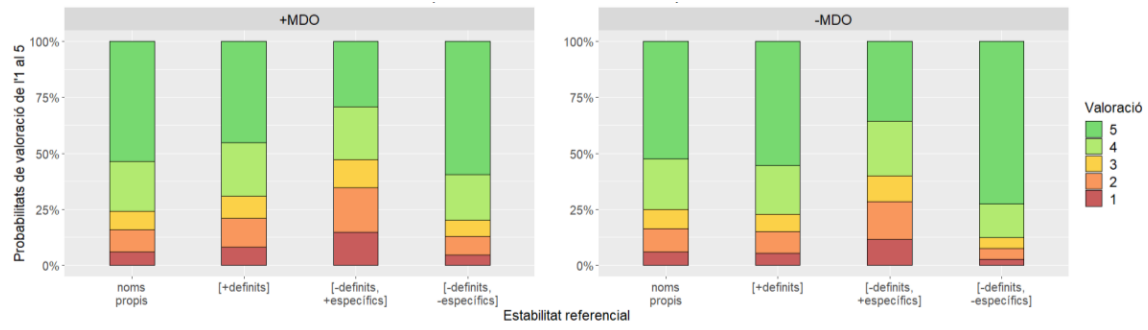

Els bilingües equilibrats una vegada més, donada l'opcionalitat aparent de la marca, mostren que les preferències entre objectes són molt similars portin o no marca, com il·lustra la figura 5.35. En els objectes amb MDO no presenten diferències entre els tres primers nivells de l'escala d'estabilitat. Com en els grups anteriors, però, els SNs [-definit, +específics] són els més rebutjats, i es diferencien dels noms propis ($\beta = -1,027$, $SE = 0,330$, $z = -3,116$, $p = ,009$) i dels SNs [-definit, +específics] ($\beta = 1,263$, $SE = 0,331$, $z = 3,812$, $p < ,001$), però no dels SNs [+definit].

En els objectes sense MDO tornem a trobar que els objectes [-definit, -específics] s'accepten més que la resta d'objectes: noms propis ($\beta = 0,869$, $SE = 0,263$, $z = 3,307$, $p = ,005$), SNs [+definit] ($\beta = -0,757$, $SE = 0,264$, $z = -2,869$, $p = ,021$) i SNs [-definit, +específics] ($\beta = 1,567$, $SE = 0,339$, $z = 4,618$, $p < ,001$).

Figura 5.35

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO dels bilingües equilibrats en català bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

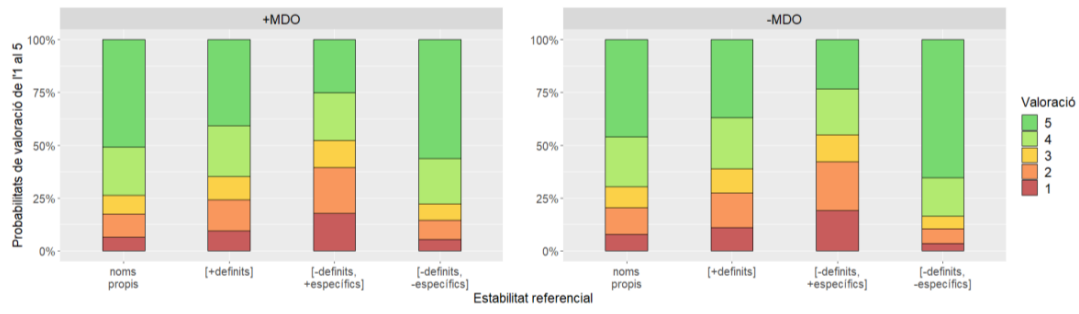

Finalment, els dominants d'espanyol revelen que novament que les diferències entre objectes són pràcticament les mateixes amb MDO que sense, com mostra la figura 5.36. En els objectes amb MDO tampoc presenten diferències entre noms propis i objectes [+definit]. En canvi, els SNs [-definit, -específic] s'accepten més que els SNs [+definit] ($\beta = -0,629$, $SE = 0,236$, $z = -2,672$, $p = ,037$), però s'accepten igual que els noms propis. Els SNs [-definit, +específic] tornen a ser els objectes més rebutjats: s'accepten menys que els noms propis ($\beta = -1,123$, $SE = 0,307$, $z = -3,657$, $p < ,001$) i el SNs [-definit, -específic] ($\beta = 1,344$, $SE = 0,310$, $z = 4,330$, $p < ,001$), però com el grup anterior tampoc es presenten diferències amb els SNs [+definit].

En els objectes sense MDO els objectes [-definit, -específic] tornen a ser més acceptats que els noms propis ($\beta = 0,800$, $SE = 0,238$, $z = 3,364$, $p = ,004$) i els SNs [+definit] ($\beta = -1,176$, $SE = 0,238$, $z = -4,953$, $p < ,001$). I, una vegada més, els SNs [-definit, +específic] es rebutgen més que els noms propis ($\beta = -1,036$, $SE = 0,301$, $z = -3,448$, $p = ,003$) i els SNs [-definit, +específic] ($\beta = 1,836$, $SE = 0,309$, $z = 5,935$, $p < ,001$), però s'accepten igual que els SNs [+definit].

Figura 5.36

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO dels dominants d'espanyol en català bilingüe des del punt de vista de l'estabilitat referencial

La taula 5.12 mostra un resum dels resultats acabats de reportar. Es pot observar que els efectes de l'escala d'estabilitat referencial no són gens clars ni en els objectes amb MDO ni sense MDO. No trobem que els noms propis, els més estables referencialment, s'acceptin més amb marca que la resta d'objectes menys estables referencialment. A més, cal tenir en compte que les diferències entre nivells són pràcticament idèntiques entre els objectes amb i sense marca, cosa que pensem que està lligada a l'opcionalitat de la marca, que sembla reforçada pel fet que les diferències entre objectes són molt similars en tots els grups. El cas dels SNs [-definit, +específic] s'ha de valorar a banda, ja que com hem explicat en les discussions anteriors, han estat força rebutjats possiblement per motius semàntico-pragmàtics.

Taula 5.12

Resum de les diferències entre objectes (de més a menys acceptats) en català segons l'estabilitat referencial, el grup i la realització/omissió de l'MDO

Escales d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]	
Dominants de català (fora AMB)	+MDO	[-definit, -específic] > nom propi > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > nom propi = [+definit] > [-definit, +específic]
Dominants de català (AMB)	+MDO	[-definit, -específic] > nom propi > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [+definit] > nom propi > [-definit, +específic]
Equilibrats	+MDO	[-definit, -específic] = nom propi > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > [+definit] = nom propi = [-definit, +específic]

Dominants d'espanyol	+MDO	[-definit, -específic] > nom propi > [+definit] > [-definit, +específic]
	-MDO	[-definit, -específic] > nom propi > [+definit] > [-definit, +específic]

5.6.1.2.5. *Discussió*

Aquesta secció tenia els objectius d'estudiar si el bilingüisme català-espanyol provoca influència translingüística sobre el català i investigar quins factors la regulen, examinant-ho des de la perspectiva de l'acceptabilitat de l'MDO (PR3.1). Ateses les diferències entre el català i l'espanyol, ens preguntàvem si la influència de l'espanyol sobre el català provoca una major acceptació de la marca i/o un major rebuig de l'omissió de la marca (PR3.1a). També ens plantejàvem si la influència translingüística està regulada per la dominança lingüística dels bilingües, és a dir, si els grups amb més dominança de l'espanyol presenten més influència d'aquesta llengua, o si la intensitat és diferent segons el grau de bilingüisme de la regió on viuen (PR3.1.ci). Al mateix temps, també volíem saber si els efectes estan determinats pel nivell d'estabilitat referencial dels objectes, és a dir, si hi ha objectes més proclius a la influència que d'altres (PR3.1d).

Respecte als **efectes** que provoca l'espanyol sobre l'MDO en català, tal com prevèiem, en català hi ha una sobreacceptació de la marca en tots els bilingües, com ja s'havia atestat prèviament (Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021). No podem saber, però, si es deu únicament a la influència de l'espanyol, una llengua amb una distribució àmplia de l'MDO. Anteriorment (capítol 2, §2.5.3) hem demostrat que el català ja usava la marca al segle XIII (Coromines, 1974), especialment amb pronoms personals, i l'ús va anar incrementant progressivament i ampliant-se a nous contextos de l'escala d'estabilitat gradualment (Pineda, 2018), amb un augment exponencial quan el català va entrar en contacte habitual amb l'espanyol (Pineda, 2020). Per això, diversos autors han proposat que la influència de l'espanyol pot haver accelerat un procés que estava tenint lloc en l'evolució interna del català (Salvador i Pérez-Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018). Tornarem a aquesta qüestió més endavant (§5.7).

També podem afirmar que, en consonància amb els estudis anteriors, una major influència de l'espanyol no causa una menor tolerància de l'omissió de la marca en cap

grup (Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018 per a objectes definits i indefinits; Puig-Mayenco et al., 2018 per a noms propis; González Alonso et al., 2021 per a objectes definits). A més, amplièm aquestes troballes a tots els nivells d'estabilitat referencial, cosa que no s'havia comprovat fins ara en un sol estudi. Per tant, la influència de l'espanyol no impedeix que s'acceptin les oracions sense marca, gramaticals en català estàndard, sigui quina sigui la dominança lingüística dels parlants i l'estabilitat referencial de l'objecte.

Respecte a la **dominança lingüística**, esperàvem trobar que modula la influència de l'espanyol, com ho fa en altres fenòmens sintàctics en català (ex. Soto-Corominas, 2019 sobre la partitivitat; Perpiñán, 2017 sobre els clítics). Contra la nostra predicció, no hem trobat efectes notables de modulació de la dominança en l'MDO en català, esperable en part pel grau de variabilitat del sistema d'MDO en català (Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021): donat que el català dels catalanodominants presenta opcionalitat (§5.5) i accepta a nivells molt alts la marca, no és sorprenent que la resta de grups bilingües no presentin diferències respecte al català dels catalanodominants.

L'absència de diferències entre grups tampoc no ens ha permès confirmar que hi hagi diferències entre el català dels dominants de català de fora de l'AMB i de l'AMB, que es diferencien pel grau de bilingüisme social de la regió on han crescut i viscut. Per tant, sembla que ni la dominança lingüística a nivell individual ni a nivell social provoca diferències entre grups en l'acceptació de l'MDO.

Tampoc hem detectat que l'estabilitat referencial sigui un tret determinant en la influència translingüística en l'MDO en català, malgrat les nostres prediccions basades en altres llengües (von Heusinger i Kaiser, 2003; Aissen, 2003 per a estudis translingüístics). Pensàvem que trobaríem una major acceptació de la marca amb els noms propis, que es troben en el primer nivell de l'escala d'estabilitat referencial, ja que es tractava del primer nivell on s'esperaria que aparegués abans la marca. Els resultats, però, no han manifestat diferències en aquest sentit, cosa que indica que la marca és igual d'acceptada amb els objectes de tots els nivells de l'escala.

Ara bé, hi ha un indici que suggereix que l'estabilitat referencial potser regula dèbilment l'acceptabilitat de l'MDO. Hem constatat que els dominants de català de l'AMB prefereixen els objectes [+definits] sense marca, fet que estaria suggerint que presenten

una menor acceptació de la marca en aquest nivell altament estable referencialment. Això ens indica que en algun cas els bilingües amb molta influència del català poden ser reticents a la realització de la marca, tot i que no podem oblidar que mostren també una acceptació molt alta de la marca.

Ens queden per explicar uns contrastos que hem observat entre objectes que no semblen atribuïbles a la influència de l'espanyol. Pel que fa als objectes [-definit, +específics], han estat els més rebutjats, com en l'espanyol de referència —monolingüe— (§5.4), en el català de referència —catalanodominants— (§5.5) i en l'espanyol bilingüe de tots els grups (§5.6.1.1). Com hem repetit al llarg del capítol, en aquestes oracions sembla que ha entrat en conflicte la indefinitud de l'article i l'especificitat de la clàusula de relatiu. Si assumim que l'especificitat està codificada via els determinants (Leonetti, 2004), la presència de morfologia verbal en indicatiu inclosa en la clàusula de relatiu (*mode realis*, més vinculat a significacions específiques) entraria en contradicció amb el valor inespecífic introduït en primera instància pel determinant indefinit. Aquest seria el motiu que explicaria l'alt rebuig de les oracions [-definides, +específiques] en tots els grups tant en espanyol com en català.

Pel que fa a la gradació entre objectes amb MDO [-definit, -específic] > nom propi > [+definit], com ja hem avançat anteriorment, sembla atribuïble a qüestions que van més enllà del bilingüisme i de l'MDO. Caldrà que futurs estudis, de caràcter més pragmàtic i al marge de l'MDO, investiguin si veritablement les interpretacions específiques són menys preferibles en la primera menció d'un referent, com proposen Judy i Iverson (2020).

Finalment, volem afegir que els resultats acabats de presentar mostren indicis de convergència entre el català i l'espanyol. En la secció sobre l'espanyol (§5.6.1.2) hem comprovat que en espanyol podria haver-hi evidències de l'inici d'una convergència funcional en els dominants de català en les regles de marcatge dels SNs [+definit], que eren acceptats amb i sense MDO. En català, la convergència és molt més gran si considerem que l'opcionalitat és fruit d'una convergència de trets funcionals (Perpiñán, 2018), ja que afecta tots els bilingües català-espanyol, independentment del grau de dominança, i s'aplicaria a tots els objectes. Per acabar de determinar si es tracta d'una convergència dels sistemes lingüístics, a la secció següent compararem els graus

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

d'acceptabilitat en català i en espanyol, i si no trobem diferències entre les dues llengües, podrem afirmar que s'ha arribat a una convergència dels dos sistemes d'MDO.

En conclusió, no tenim dades suficients per afirmar que l'espanyol influència l'acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe, com a mínim regulada per la dominança lingüística dels parlants bilingües. Tampoc sembla que el factor lingüístic intern dels objectes, l'estabilitat referencial, reguli de manera clara l'MDO en aquesta llengua. El que sí que podem afirmar és que tots els bilingües mostren un sistema opcional de marcatge que permet marcar o no marcar els noms propis, els objectes definits i els objectes indefinits (específics i inespecífics). En altres paraules, els parlants tenen un sistema opcional de la marca en català, com han assenyalat estudis previs (Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González et al., 2021). Podria ser que la marca estigui penetrant en el sistema d'MDO de tots els bilingües i en tots els objectes a la vegada, però caldrà corroborar-ho amb dades de producció (que abordarem al capítol 6).

5.6.1.3. Comparació de l'acceptabilitat de l'MDO en català i en espanyol bilingües

L'objectiu d'aquesta secció és comparar els diferents patrons d'acceptació de la realització/omissió de la marca per a l'espanyol i per al català en cadascun dels quatre grups de bilingües i dels quatre tipus d'objectes que componen el nostre estudi. Analitzarem, a més, com hi afecten la dominança lingüística i/o l'estabilitat referencial dels objectes. Excloem els participants monolingües d'espanyol perquè lògicament no van completar la tasca en català.

5.6.1.3.1. Participants

En aquesta anàlisi es va incloure una mostra de 115 bilingües espanyol-català (81 dones i 34 homes) amb una mitjana d'edat de 22,25 (rang 18-35). Els bilingües es van dividir en els mateixos 4 subgrups anteriors: dominants de català de fora de l'AMB (n = 27), dominants de català de l'AMB (n = 30), bilingües equilibrats (n = 27) i dominants d'espanyol (n = 31).

5.6.1.3.2. Model estadístic

Per comparar l'acceptabilitat de l'MDO en català i en espanyol, es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). La variable dependent del model era la puntuació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van

establir el Grup (4 nivells: dominants de català de fora de l'AMB, dominants de català de l'AMB, equilibrats, dominants d'espanyol), l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), la Marca (2 nivells: +MDO, -MDO) i la Llengua (2 nivells: català, espanyol), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participants i Ítem, amb pendents variables per participant per a les variables Estabilitat referencial, MDO i Llengua. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). A l'annex J.5 es reporten el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

5.6.1.3.3. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que hi ha una millora del model amb Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 149,32$, $p < ,001$), Marca ($\chi^2(1) = 51,321$, $p < ,001$) i Llengua ($\chi^2(1) = 49,613$, $p < ,001$), però no amb Grup ($\chi^2(3) = 3,179$, $p = ,364$). Aquests resultats indiquen que el factor grup no sembla tenir un pes gaire rellevant. La interacció Estabilitat referencial x Marca x Grup x Llengua millora significativament el model sense la interacció de Grup ($\chi^2(43) = 632,1$, $p < ,001$), un model sense la interacció d'Estabilitat referencial ($\chi^2(43) = 7162,6$, $p < ,001$), un model sense la interacció de Marca ($\chi^2(29) = 7622,1$, $p < ,001$) i un model sense la interacció de Llengua ($\chi^2(29) = 7348,8$, $p < ,001$). A l'annex J.5 es poden consultar els models contrastats.

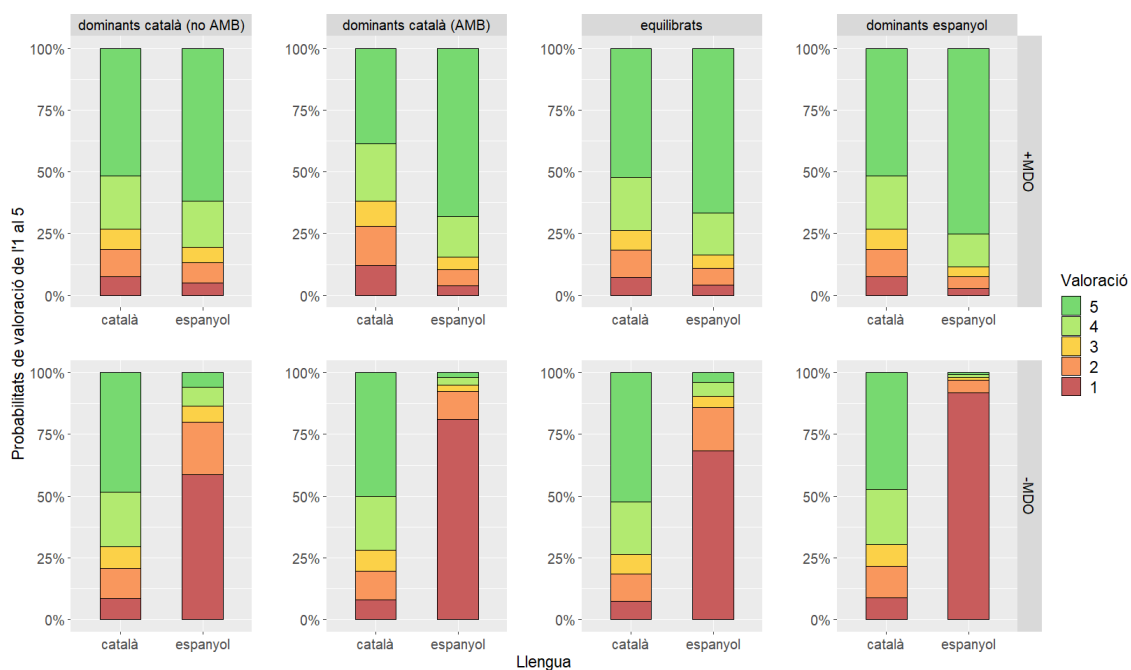
Seguidament només presentarem les comparacions per parelles segons la variable Llengua, el factor que volem contrastar en aquesta secció, organitzades per cada categoria d'Estabilitat referencial, amb i sense MDO.

Els resultats mostren que els **noms propis amb MDO** són més acceptats en espanyol que en català pel grup de dominants de català de l'AMB ($\beta = -1,211$, $SE = 0,271$, $z = -4,466$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats ($\beta = -0,603$, $SE = 2,168$, $z = -2,137$, $p = ,030$) i els dominants d'espanyol ($\beta = -1,032$, $SE = 0,271$, $z = -3,806$, $p < ,001$), però no en els dominants de català de fora de l'AMB, com es veu a la figura 5.37. Pot ser que aquest últim grup mostri un efecte de la influència del català en el seu espanyol, ja que l'acceptació en espanyol d'aquesta condició és lleugerament inferior a la de la resta de grups (encara que no arriba a ser significativa, com hem vist a la secció 5.6.1.2).

Els **noms propis sense MDO**, en canvi, són més acceptats en català que en espanyol en tots els grups (figura 5.37): dominants de català de fora de l'AMB ($\beta = 2,722$, $SE = 0,281$, $z = 9,673$, $p < ,001$), els dominants de català de l'AMB ($\beta = 3,897$, $SE = 0,292$, $z = 13,325$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats ($\beta = 3,295$, $SE = 0,285$, $z = 11,575$, $p < ,001$) i els dominants d'espanyol ($\beta = 4,741$, $SE = 0,331$, $z = 14,350$, $p < ,001$). Aquests resultats provenen de la gramaticalitat en català estàndard, que cap grup rebutja, i l'agramaticalitat en espanyol, a què tots els grups són sensibles. En altres paraules, la gramàtica de l'MDO dels noms propis en català i espanyol se separa, clarament, a l'hora de jutjar els ítems que contenen noms propis no marcats.

Figura 5.37

Probabilitats d'acceptació en català i en espanyol dels noms propis amb i sense marca

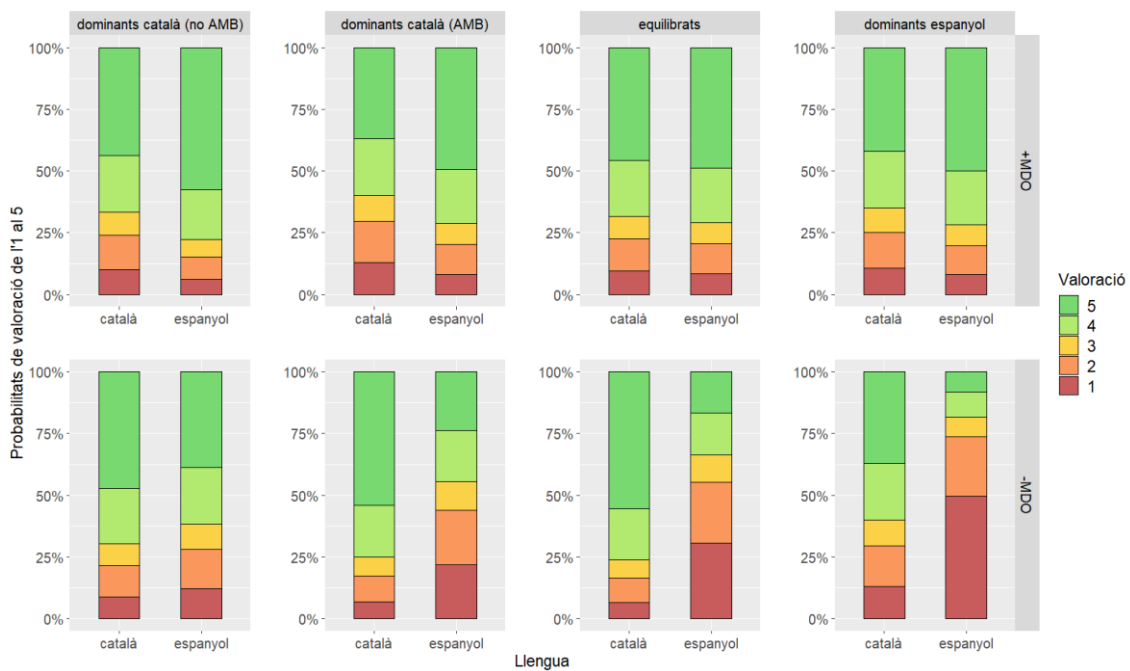
Els objectes [+definit] **amb MDO** només són més acceptats en espanyol que en català pel grup de dominants de català de fora de l'AMB ($\beta = -0,556$, $SE = 0,266$, $z = -2,208$, $p = ,036$) i marginalment els dominants de català de l'AMB ($\beta = -0,512$, $SE = 0,264$, $z = -1,940$, $p = ,052$). La resta de grups no presenta diferències entre llengües, com il·lustra la figura 5.38.

Els SNs [+definit] **sense MDO** són més acceptats en català que en espanyol pels dominants de català de l'AMB ($\beta = 1,331$, $SE = 0,263$, $z = 5,068$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats ($\beta = 1,835$, $SE = 0,268$, $z = 6,836$, $p < ,001$) i els dominants d'espanyol ($\beta = 1,895$, $SE = 0,250$, $z = 7,589$, $p < ,001$). En canvi, els dominants de

català de fora de l'AMB no mostren diferències entre les dues llengües; és a dir, no detecten la violació gramatical en espanyol per influència de la seva llengua dominant, el català. De fet, en la comparació de grups en espanyol de la secció 5.6.1.2 ja havíem vist que toleraven més aquestes oracions que els monolingües d'espanyol. Val a dir que, tot i que també hem evidenciat que en espanyol els dominants de català de l'AMB accepten més aquestes oracions que els monolingües d'espanyol (per tant, mostrant signes del seu català), sí que arriben a presentar diferències entre l'espanyol i el català (és a dir, la influència no és prou gran per mostrar una convergència de trets en aquest nivell). Aquests contrastos es poden observar a la figura 5.38.

Figura 5.38

Probabilitats d'acceptació en català i en espanyol dels objectes [+definit] amb i sense marca

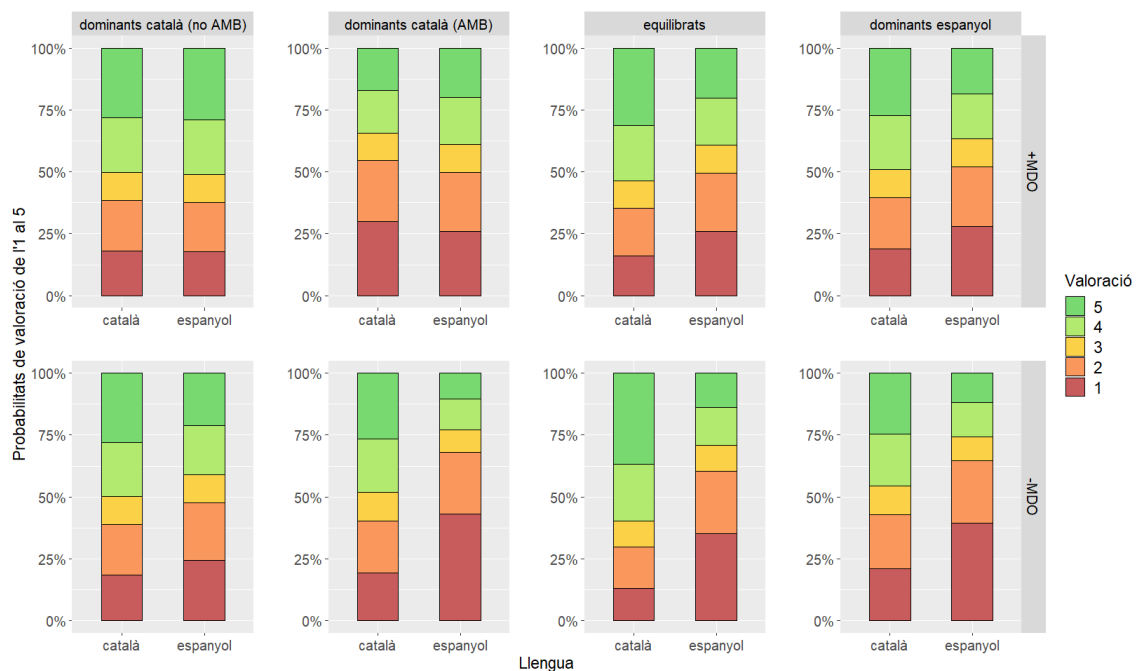
Els objectes **[-definit, +específics] amb MDO** són més acceptats en català que en espanyol pels bilingües equilibrats ($\beta = 0,590$, $SE = 0,264$, $z = 2,236$, $p = ,025$) i els dominants d'espanyol ($\beta = 0,506$, $SE = 0,248$, $z = 2,044$, $p = ,041$). Els dos grups de dominants de català, en canvi, no presenten diferències entre llengües. De totes maneres, hem de tenir en compte que 1) les estimacions no indiquen diferències molt accentuades i 2) es tracta del nivell que ha generat més dificultats i variabilitat, com es desprèn de la distribució de les respostes, sense una tendència clara.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

Els objectes **[-definit, +específics] sense MDO** són més acceptats en català que en espanyol pels dominants de català de l'AMB ($\beta = 1,115$, $SE = 0,267$, $z = 4,431$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats ($\beta = 1,284$, $SE = 0,270$, $z = 4,762$, $p < ,001$) i els dominants d'espanyol ($\beta = 0,885$, $SE = 0,246$, $z = 3,596$, $p < ,001$). En canvi, els dominants de català de fora de l'AMB els accepten igual en ambdues llengües, com s'observa a la figura 5.39. Podem pensar que els dominants de català de fora de l'AMB mostren influència del català en el seu espanyol, fet que provoca que acceptin més l'omissió de la marca en espanyol (malgrat no haver detectat diferències significatives amb la resta de grups a la secció 5.6.1.1), si bé aquestes dades s'han de prendre amb cautela atès que aquesta condició no sembla haver estat avaluada directament en relació amb l'MDO (tal com hem anat apuntant al llarg de tot el capítol).

Figura 5.39

Probabilitats d'acceptació en català i en espanyol dels objectes no [-definit, +específics] amb i sense marca

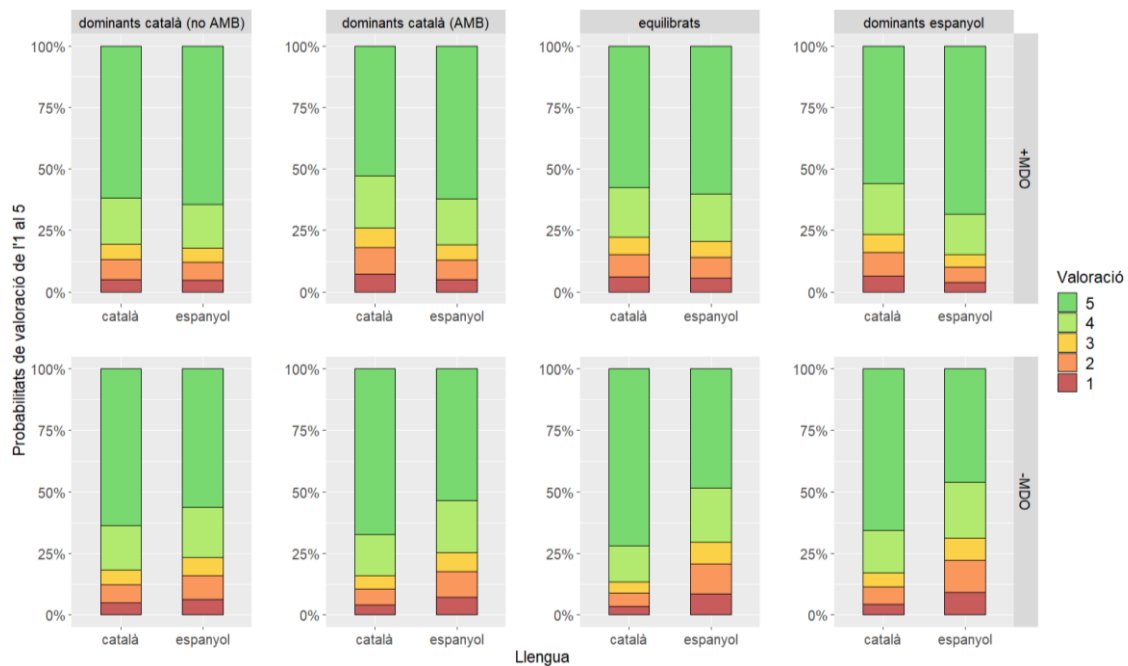

Els objectes **[-definit, -específics] amb MDO** només són més acceptats en espanyol que en català pels dominants d'espanyol ($\beta = -0,53$, $SE = 0,266$, $z = -2,2$, $p = ,045$), com es representa a la figura 5.40. En canvi, la resta de grups no presenta diferències entre llengües. Sembla que això es deu a una major acceptació de la marca en espanyol en els dominants d'espanyol que la resta de grups, que poden estar presentant una influència molt feble del català i tolerant menys la marca en aquests objectes.

Finalment, els objectes **[-definit, -específics] sense MDO** són més acceptats en català que en espanyol pels dominants de català de l'AMB ($\beta = 0,585$, $SE = 0,273$, $z = 2,144$, $p = ,032$), els bilingües equilibrats ($\beta = 1,006$, $SE = 0,281$, $z = 3,579$, $p < ,001$) i els dominants d'espanyol ($\beta = 0,800$, $SE = 0,258$, $z = 3,102$, $p < ,001$). Novament, trobem diferències en tots els grups, excepte en els dominants de català de fora de l'AMB, que els accepten igual en ambdues llengües. Pensem que això es deu a la influència del català en l'espanyol d'aquest grup de dominants de català, que fa que acceptin encara més aquests objectes sense marca en espanyol que la resta de grups, malgrat no haver detectat diferències significatives entre ells en la secció 5.6.1.1.

Figura 5.40

Probabilitats d'acceptació en català i en espanyol dels objectes [-definit, -específics] amb i sense marca

A la taula 5.13 mostrem un resum dels resultats que acabem de presentar. Es revelen alguns signes de convergència entre llengües en tots els grups, tot i que apareixen en condicions diferents. El grup que presenta menys diferències entre llengües és el dominant de català de fora de l'AMB, que sembla que presenten certa convergència en totes les condicions excepte en els noms propis sense marca (que els rebutgen àmpliament en espanyol) i els objectes [+definit] amb marca (que els accepten més en espanyol). Els dominants de català de l'AMB mostren signes de convergència en els objectes [-definit], [+específics] i [-específics] amb marca. És possible, però, que

l'opcionalitat en la marca en aquests objectes [+específics] sigui provocada per l'anàlisi inesperada, al marge de la presència/absència de l'MDO i basant-se més en pistes semàntiques. Els bilingües equilibrats mostren patrons similars en totes dues llengües en els objectes [+definit] i [-definit, -específic] amb marca. I, finalment, els dominants d'espanyol només en mostren en els objectes [+definit] amb marca.

Per tant, sembla que hi ha un apropament entre els sistemes de les dues llengües, però que varia en funció de la dominança lingüística (els dominants de català de fora l'AMB presenten més superposició entre els dos sistemes), l'estabilitat referencial dels objectes (com menys estable referencialment, més grups mostren convergència, afavorida per la confluència entre les dues gramàtiques: -MDO o opcionalitat en català i -MDO o opcionalitat en els nivells més baixos de l'escala en espanyol) i de la realització o no de la marca (més mostres de convergència en els objectes amb MDO).

Taula 5.13

Resum de la llengua en què s'accepten més els objectes amb i sense MDO segons el grup de bilingües i l'estabilitat referencial

		Dominants de català (fora AMB)	Dominants de català (AMB)	Equilibrats	Dominants d'espanyol
Nom propi (<i>ex. (a) Patricia, la Patricia</i>)	+MDO	Sense diferències	+espanyol	+espanyol	+espanyol
	-MDO	+català	+català	+català	+català
[+definit] (<i>ex. (a) la traductora que sap basc, la traductora que sabe vasco</i>)	+MDO	+espanyol	(+espanyol)*	Sense diferències	Sense diferències
	-MDO	Sense diferències	+català	+català	+català
[-definit, +específic] (<i>ex. (a) una traductora que sap vasco, una traductora que sabe vasco</i>)	+MDO	Sense diferències	Sense diferències	+català	+català
	-MDO	Sense diferències	+català	+català	+català
[-definit, -específic] (<i>ex. (a) una traductora que sàpiga basc, una traductora que sepa vasco</i>)	+MDO	Sense diferències	Sense diferències	Sense diferències	+espanyol
	-MDO	Sense diferències	+català	+català	+català

Nota: Els parèntesis indiquen que el resultat era marginalment significatiu.

5.6.1.3.4. *Discussió*

La finalitat d'aquesta secció era respondre si s'aprecien diferències entre els sistemes d'MDO de les dues llengües, que són parcialment diferents, o pel contrari els bilingües tenen un sol sistema compartit per totes dues (PR3.1e). Les nostres hipòtesis eren que 1) el català s'hauria apropiat prou a l'espanyol perquè l'acceptació de la marca en català fos la mateixa que en espanyol en tots els bilingües i tipus d'objectes, 2) l'acceptació de l'omissió de la marca també seria similar en totes dues llengües amb els objectes menys estables referencialment ([-definit, -específics]), on coincideix la possibilitat de no marcar-los, però que 3) trobaríem un contrast en els objectes no marcats altament estables referencialment (noms propis i SNs [+definit]), que serien rebutjats en espanyol perquè són agramaticals però acceptats en català.

Els resultats que acabem de presentar han revelat que els bilingües mostren graus equiparables, amb algunes divergències, d'acceptació de la realització i ommissió de la marca en les dues llengües, però que varien depenent de les tres variables de l'estudi: la dominança lingüística, l'estabilitat referencial dels objectes i la realització/omissió de l'MDO, com detallem a continuació.

Quant als **objectes sense MDO**, esperàvem trobar valors similars d'acceptació entre les dues llengües en aquells objectes en què la marca és opcional en espanyol, és a dir, els objectes [-definit, -específics]. Inesperadament, però, la convergència entre els sistemes de les dues llengües en els objectes no marcats només apareix en un grup: els dominants de català de fora de l'AMB, és a dir, el grup per al qual podem presumir que presenta una major intensitat del contacte amb la llengua catalana. A més, aquest grup no només presenta valors similars en totes dues llengües en els objectes en què la marca és opcional en espanyol, sinó també en els objectes [-definit, +específics] i els objectes [+definit]. Els noms propis, però, són resistents a la forta influència del català en aquest grup, cosa que ens demostra que són sensibles a l'escala de referencialitat com a desencadenant del marcatge d'objecte: la influència és més difícil que penetri en el nivell més estable. Aquesta convergència en tots els nivells inferiors als noms propis ens confirma l'existència d'una forta influència del català en l'espanyol d'aquest grup, que aplica la mateixa regla [-MDO] (del català) en les dues llengües.

En canvi, hem comprovat que la resta de grups (els dominants d'espanyol, els bilingües equilibrats i els dominants de català de l'AMB) prefereixen més tots els objectes sense

marca en català que en espanyol. Per tant, no apliquen la mateixa regla [-MDO] en les dues llengües ni tan sols en el nivell situat al final de l'escala d'estabilitat ([-definit, -específics]), que era la nostra hipòtesi. El motiu és que, l'acceptació de -MDO en espanyol no és tan alta com en català, és a dir, les seves regles de l'espanyol es decanten cap a l'ús de l'MDO fins i tot en aquest nivell, com han revelat les anàlisis estadístiques de la secció 5.6.1.1.

Quant als **objectes amb MDO**, tot i que també hi ha indicis de convergència de la regla [+MDO] tal com esperàvem, hi ha més variabilitat en el comportament entre grups de bilingües dins de cada nivell d'estabilitat referencial. És interessant que el conjunt de dades suggereix que l'acceptació de la marca en català no sempre arriba a valors tan alts com en espanyol.

Esperàvem que els noms propis amb MDO mostressin valors similars d'acceptabilitat de la marca en totes dues llengües, per tractar-se del primer nivell de l'escala, però només ha estat així en els dominants de català de fora l'AMB. El motiu, que pot semblar sorprenent, és que la influència del català en l'espanyol d'aquest grup és tan intensa que es difuminen les diferències entre llengües, a diferència de la resta de grups. Això ens demostra que, tot i que no hàgim trobat influència del català en els noms propis marcats en espanyol en la comparació entre grups, sí que poden aparèixer signes dèbils de la influència amb altres anàlisis (encara que siguin poc intensos); tornarem a aquesta qüestió al següent apartat (§5.6.2). Contràriament a les nostres prediccions, però, la regla +MDO en català no arriba a anivellar l'acceptació de la marca en les dues llengües en la resta de grups, tot i l'alta acceptació que presenten en català. Això suggereix que es tracta d'un canvi en progrés, que està avançant en català però no ha arribat al nivell de l'espanyol (vegeu capítol 7 per a una discussió sobre aquest tema).

En els objectes [+definit] amb MDO sí que trobem l'aplicació del mateix sistema de marcatge en les dues llengües, tal com havíem predit, però tan sols en els bilingües equilibrats i els dominants d'espanyol (i marginalment els dominants de català de l'AMB). Com amb els noms propis, sembla que l'acceptabilitat de la marca en català és molt alta (resultat atribuïble a la influència de l'espanyol en el català i/o a la força de l'evolució interna del català), però en aquest cas queden anivellades totes dues llengües. El lector es pot preguntar per què en aquest nivell aquests grups no mostren diferències entre llengües, com hem observat amb els noms propis. Quan hem analitzat l'espanyol

bilingüe (§5.6.1.1) hem detectat que els SNs [+definit] eren menys acceptats que els noms propis i els SNs [-definit, -específics]; això provoca que s'iguali l'acceptabilitat de la marca en català, on està aparentment menys establerta. Com ja hem discutit en l'apartat corresponent, creiem que futurs estudis hauran d'abordar la preferència entre objectes al marge de l'MDO per saber si els SNs [+definit] no es prefereixen en una primera menció.

En els objectes [-definit, +específics] amb MDO, únicament els dos grups dominants de català presenten valors similars entre llengües. Cal recordar, però els problemes ja comentats a les seccions anteriors amb aquesta condició, on sembla que la semàntica/pragmàtica ha jugat un paper més important que l'MDO. Creiem, que en conjunt, aquests resultats suggereixen que els dominants de català tenen un sistema d'MDO més opcional.

Finalment, en els objectes [-definit, -específics] amb MDO, l'únic grup que no presenta valors similars d'acceptabilitat entre les dues llengües és el grup de dominants d'espanyol, que els prefereix en espanyol. El motiu pel qual la resta de grups presenten la mateixa acceptació sembla que és causada per dos motius: 1) perquè presenten certa influència del català sobre l'espanyol, que provoca que baixi l'acceptabilitat d'aquests objectes en espanyol, i 2) perquè la marca tampoc s'accepta absolutament en català en aquest nivell. En canvi, els dominants d'espanyol accepten més la marca en espanyol que la resta de grups perquè no presenten cap signe de la transferència del català (malgrat no haver trobat diferències entre grups a la secció 5.6.1.2), mentre que en català no accepten completament la marca en aquest nivell (com la resta de grups), possiblement pel fet de tractar-se d'objectes molt poc estables referencialment.

Així doncs, podem afirmar que els dos sistemes s'estan apropant en la ment de la majoria de bilingües, que tendeixen a acceptar àmpliament l'MDO, però encara mostren contrastos que en general es poden explicar per un establiment menys fix de l'MDO en català.

Abans de tancar la secció, volem destacar que la comparació entre llengües no només ens ha permès observar si els grups de bilingües utilitzen els mateixos sistemes d'MDO en espanyol i en català, sinó que ens ha permès copsar evidències d'influència translingüística que no havíem observat en les seccions anteriors. Sembla, però, que són massa dèbils per aparèixer en les comparacions entre grups.

5.6.2. El paper de la dominança lingüística entesa com un contínuum de bilingüisme i un constructe multidimensional

Tal com hem exposat en el capítol sobre els efectes del bilingüisme i el contacte de llengües (capítol 3), avui en dia hi ha pocs dubtes sobre la naturalesa dinàmica i multidimensional de la dominança lingüística dels bilingües (Dunn i Fox-Tree, 2009; Gullifer et al., 2021; Luk i Bialystok, 2013; Zirnstein et al., 2019). Tot i això, els estudis de recerca tendeixen a classificar els bilingües en grups de dominança (Gertken, Amengual i Birdsong, 2014).

Aprofitant que el qüestionari sociolingüístic BLP permet analitzar la dominança com una variable contínua i que consta de diferents components, l'objectiu d'aquesta secció és triple. En primer lloc, volem investigar si existeix una correlació entre la dominança i l'acceptació de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol i en català. En segon lloc, volem testar si la dominança mesurada com una variable contínua pot aportar dades que es perdin amb classificacions categòriques. En tercer lloc, aprofitant el caràcter multifacètic del BLP, volem analitzar si hi ha algun component de la mesura de bilingüisme (l'historial lingüístic —passat— o l'ús —actual—) que determini més la influència translingüística que presenten els bilingües. Deixem de banda la competència, perquè són bilingües altament competents en totes dues llengües, i l'actitud, perquè és un bloc que no distingeix acuradament els perfils de bilingües i pot amagar darrere qüestions que van més enllà de la dominança.

5.6.2.1. Participants: contínuum de dominança lingüística

En aquestes anàlisis es van incloure els 133 participants bilingües que havien participat en l'estudi, sense eliminar-ne aquells que no es van incloure en un dels grups de bilingües anteriors⁵⁶.

Els participants tenien una edat d'entre 18 i 35 anys ($M = 22,11$) i les puntuacions del BLP anaven del -129,126 al 87,186 ($M = -22,60$, $DE = 59,72$). Les franges extremes del qüestionari (-218, +218) no estan representades, ja que són bilingües que han crescut, nascut i han estat escolaritzats en una societat bilingüe i, per tant, és impossible que hagin viscut completament aïllats de l'altra llengua.

⁵⁶ Recordem que a la secció 4.4.1.2 del capítol 4 hem explicat que per tal de tenir grups diferenciats entre ells, hem exclòs els participants que quedaven entre els punts de talls establerts.

No vam incloure els participants monolingües d'espanyol, perquè encara que s'assignés als participants monolingües el valor màxim del BLP (+218), el salt respecte al valor màxim dels participants bilingües (+87,18) seria massa gran per tenir una veritable variable contínua.

El lector es pot preguntar si els efectes que reportarem a continuació poden estar afectats pel fet de tenir una mostra irregular al llarg del contínuum, és a dir, per tenir 57 dominants de català (esquerra del contínuum) i 31 dominants d'espanyol (dreta del contínuum). Totes les anàlisis d'aquesta secció es van repetir excloent els 27 dominants de català de fora l'AMB, per tal de tenir una mostra homogènia de bilingües de la mateixa regió (és a dir, de l'AMB). Atès que els resultats van ser pràcticament els mateixos, es va decidir incloure tots els bilingües.

5.6.2.2. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en espanyol

En aquesta secció investiguem la correlació entre la dominança lingüística i l'acceptació de la presència i absència de l'MDO en espanyol bilingüe. Les anàlisis separen els objectes segons l'estabilitat referencial i la realització o omissió de l'MDO.

5.6.2.2.1. Resultats descriptius

La figura 5.41 il·lustra els resultats descriptius de l'espanyol per a cada nivell d'estabilitat referencial amb la variable contínua de Dominança en les oracions amb MDO (requadre esquerre) i en les oracions sense MDO (requadre dret).

Es pot observar que la dominança sembla tenir més pes en les oracions sense MDO, que és on hem trobat diferències entre grups a la secció 5.6.1.2, però també s'entreveuen efectes en els objectes marcats, si bé molt menys pronunciats, com es pot observar a partir de la diferent inclinació de les línies. Així, sembla que com més alta és la dominança de català, més s'accepta l'omissió de la marca en espanyol amb els objectes amb categories d'estabilitat diverses, amb especial intensitat en els objectes [+definit]; aquesta intensitat s'atenua en el cas dels noms propis, si bé continua sent més aguda que en els dos nivells restants. Comprovarem aquestes tendències amb estadística inferencial més endavant.

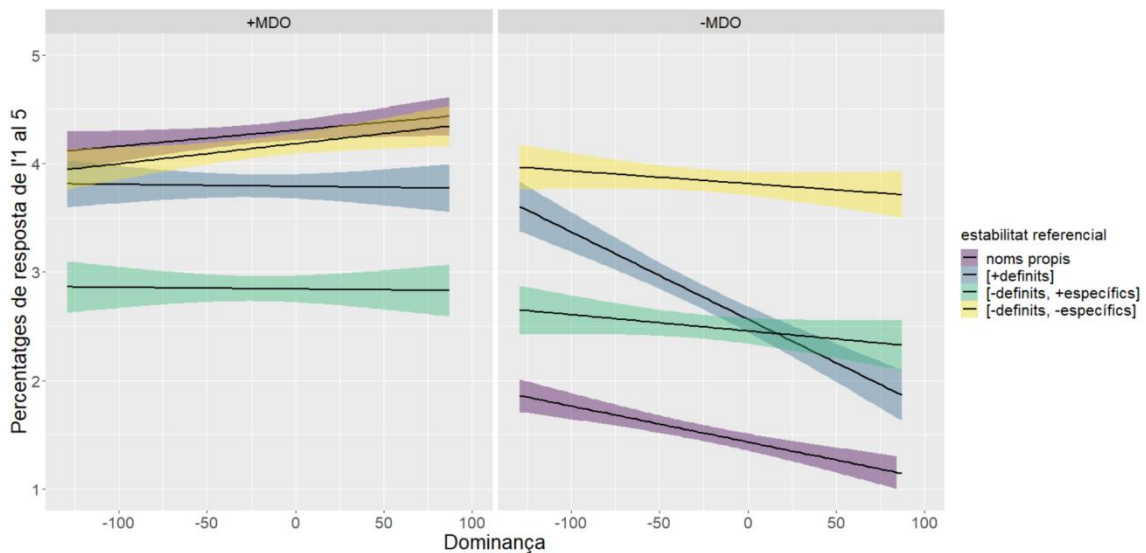
Contràriament, i fixant-nos ara en els objectes amb MDO, com més alta és la dominança de català, més intolerància de la marca amb noms propis (marcats obligatòriament en

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

espanyol) i amb els objectes [-definit, +específics] (marcats opcionalment), mentre que els altres dos nivells ([+definit] i [-definit, +específics]) romanen inalterats al llarg de la línia de dominança, és a dir no semblen pas afectats per una variació en la dominança.

Figura 5.41

Acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol en un continuum de dominança bilingüe

Nota: L'eix vertical representa les respostes del 5 (a dalt, acceptació alta), a l'1 (a sota, acceptació baixa). L'eix horitzontal representa la dominança: com més a l'esquerra (-100), més dominant de català, com més a la dreta (+100) més dominant d'espanyol.

Concebre la dominança no només com un contínuum sinó a més a més com un constructe multidimensional, com ho fa el qüestionari BLP, ens oferia la possibilitat d'avaluar els efectes de l'Historial lingüístic i l'Ús per separat. Així doncs, vam fer una primera anàlisi exploratòria per veure si l'exposició lingüística durant el passat o l'ús actual de les llengües determinava el grau d'influència translingüística.

Com es pot observar a les figures 5.42 i 5.43, però, tant l'història lingüística com l'ús actual semblen tenir els mateixos efectes en el sistema d'MDO en espanyol bilingüe, ja que s'observen les mateixes tendències que hem constatat per a la figura anterior amb la Dominança (figura 5.41). Es van elaborar anàlisis estadístiques per separat amb les variables independents d'Historial lingüístic, d'una banda, i d'Ús, d'altra banda, però els efectes en cada condició eren pràcticament els mateixos amb totes dues variables⁵⁷.

⁵⁷ La comparació de models amb Dominança (resultat global del BLP), Historial lingüístic o Ús no va mostrar diferències significatives. A banda, es va analitzar l'impacte de la Dominança, la Història i l'Ús a

Per aquest motiu, en els apartats que segueixen presentarem únicament les anàlisis amb la variable Dominança (és a dir, a partir del resultat global del BLP, que inclou l'Historial lingüístic, l'Ús, la Competència i les Actituds).

Figura 5.42

Acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol en un contínuum de dominança bilingüe (prenent el mòdul d'Historial lingüístic)

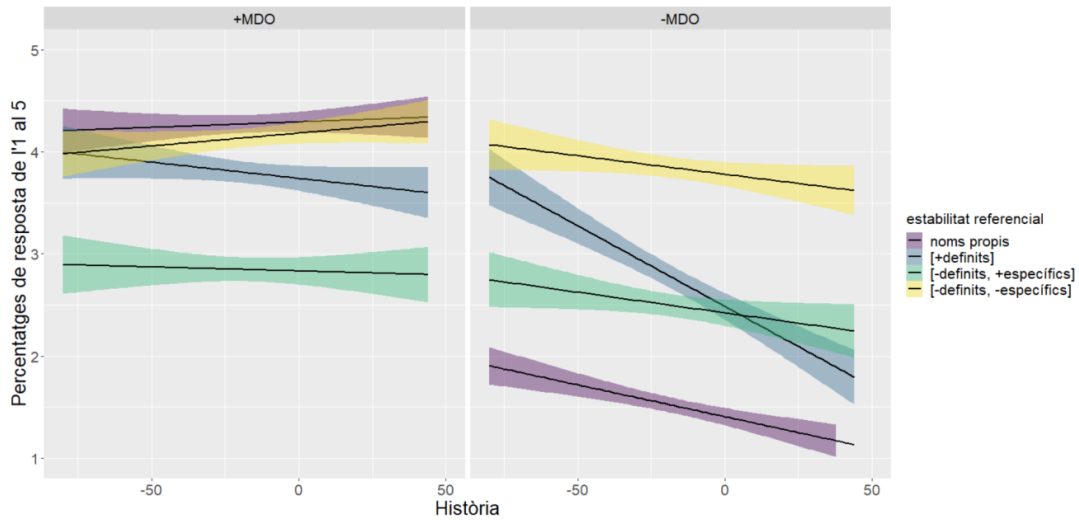
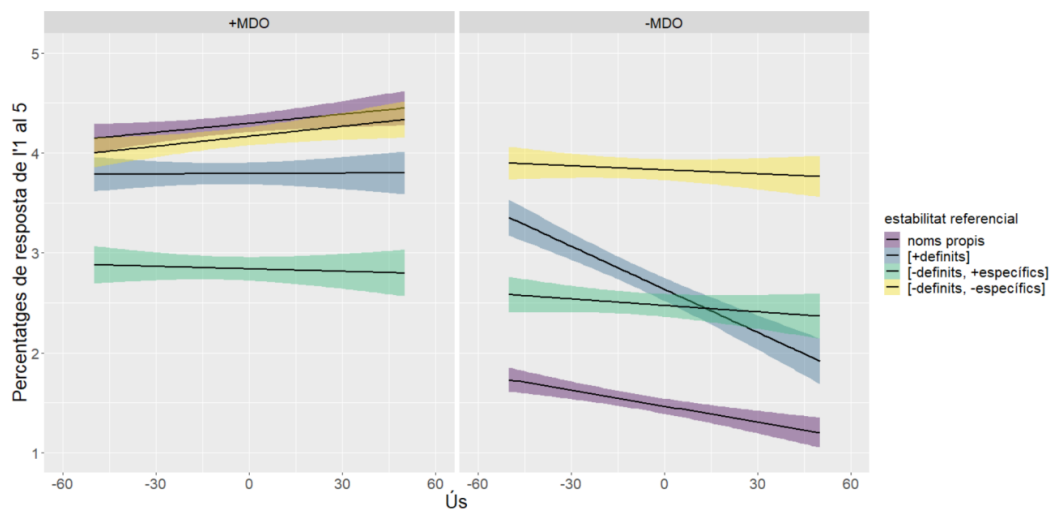

Figura 5.43

Acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol en un contínuum de dominança bilingüe (prenent el mòdul d'Ús de les llengües)

cada nivell d'estabilitat referencial (amb i sense MDO) i l'única diferència que vam trobar va ser que la variable Història no tenia cap impacte en els noms propis marcats ($\beta = 0,003$, $SE = 0,003$, $z = 0,905$, $p = ,365$), mentre que sí que en tenia la variable Ús ($\beta = 0,007$, $SE = 0,003$, $z = 2,335$, $p = ,019$): menys acceptació com més ús de català. Els lectors interessats poden consultar aquests resultats als annexos J.6.2.1-J.6.2.3.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

5.6.2.2.2. Model estadístic

Es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). La variable dependent del model era la puntuació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), la Marca (+MDO, -MDO) i la Dominança (la puntuació global del BLP, del -129,126 al 87,186), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per Participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat ($VIF = 1$). A l'annex J.6.1 es mostra el resultat d'aquest model.

5.6.2.2.3. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 174,78, p < ,001$) i la Marca ($\chi^2(1) = 140,47, p < ,001$) contribueixen a una millora del model, però no la Dominança ($\chi^2(1) = 0,336, p = ,562$). La triple interacció Estabilitat referencial x MDO x Dominança, però, sí que millora significativament un model sense la interacció de Dominança ($\chi^2(7) = 66,321, p < ,001$), un model sense la interacció d'MDO ($\chi^2(7) = 851,37, p < ,001$) i un model sense la interacció d'Estabilitat referencial ($\chi^2(9) = 863,92, p < ,001$). A l'annex J.6.1.1 es poden consultar els models contrastats. Els efectes fixos i les interaccions són les mateixes que al model reportat per a les anàlisis per grups (§5.6.1.1).

En aquesta anàlisi no es van fer comparacions per parelles perquè la variable contínua de Dominança, per la seva naturalesa, no ho permet. Per saber l'efecte de la Dominança sobre cada condició d'estabilitat referencial, es va repetir el model amb cadascun dels quatre nivells⁵⁸. Tots els models tenien exactament la mateixa estructura.

Quant als **objectes amb MDO**, els models indiquen que hi ha un efecte de la Dominança en els noms propis ($\beta = 0,003, SE = 0,001, z = 2,039, p = ,041$), que provoca que com més dominança de català, menys probabilitat de jutjar-los amb un 5.

⁵⁸ Els *outputs* dels models no donen la significació dels efectes principals i les interaccions de totes les condicions, sinó la significació respecte a una condició de referència (la primera per ordre alfabètic). Per això, per saber l'efecte de la Dominança en cada variable s'ha de fer un model amb cada condició com a nivell de referència. Per aquest motiu, es va repetir el model amb cadascun dels quatre nivells.

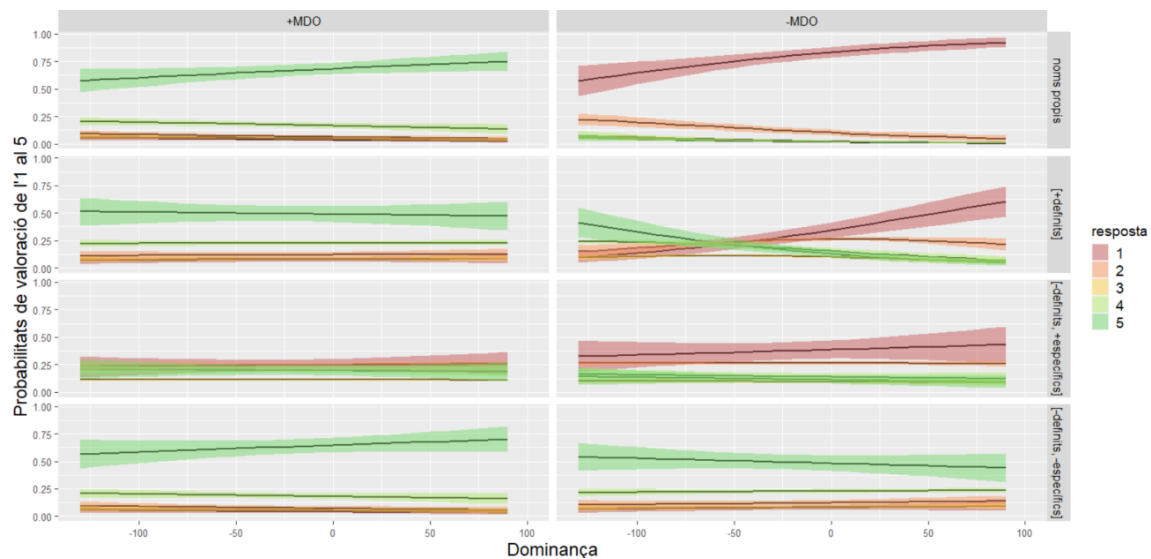
La figura 5.44 il·lustra aquesta troballa: la línia de probabilitat de judici amb un 5 (color verd) baixa amb la dominança en català en el primer requadre de la columna de l'esquerra. En canvi, no hi ha un efecte de la Dominança en cap dels tres nivells restants: ni en els objectes [+definites] ($\beta = -7,362e-04$, $SE = 2,064e-03$, $z = -0,357$, $p = ,072$), ni en els SNs [-definites, +específics] ($\beta = -7,728e-04$, $SE = 2,119e-03$, $z = -0,365$, $p = ,715$) ni en els SNs [-definites, -específics] ($\beta = 0,002$, $SE = 0,002$, $z = 1,270$, $p = ,203$). Cal recordar que en l'anàlisi amb grups categòrics (§5.6.1.2) no s'havien trobat diferències significatives entre grups en cap dels nivells d'estabilitat referencial. Per tant, sembla que les anàlisis amb un contínuum de dominança confirmen les anàlisis per grups, però també aporten informació nova.

Quant als **objectes sense MDO**, la Dominança té un efecte en els noms propis ($\beta = -0,009$, $SE = 0,002$, $z = -4,109$, $p < ,001$) i els SNs [+definites] ($\beta = -0,011$, $SE = 0,002$, $z = -5,230$, $p < ,001$), on les probabilitats de rebutjar-los amb un 1 disminueixen com més dominants de català són els parlants. Com il·lustra la figura 5.44, la línia vermella baixa en els dos primers requadres de la columna de la dreta. A més, amb els objectes [+definites], a la vegada, puja notablement l'acceptació amb un 5. A la figura 5.44 es pot apreciar com ascendeix la línia verda en el segon requadre. Ara bé, la Dominança no afecta els SNs [-definites, +específics] ($\beta = 0,001$, $SE = 0,002$, $z = 0,761$, $p = ,446$) ni els SNs [-definites, -específics] ($\beta = -0,001$, $SE = 0,002$, $z = -0,899$, $p = ,368$). Tots els bilingües accepten en la mateixa mesura els SNs [-definites, -específics] i rebutgen en la mateixa mesura els SNs [-definites, +específics]. Aquests resultats són molt similars als resultats amb grups categòrics. Per tant, les anàlisis amb un contínuum de dominança no han aportat informació nova en relació amb els objectes sense marca.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

Figura 5.44

Probabilitats d'acceptació de la realització i omisió de l'MDO en espanyol en un contínuum de dominança bilingüe

Nota: El valor 1 (línies en vermell) correspon a una acceptació baixa i el valor 5 (línies en verd), a una acceptació alta. L'eix vertical indica la probabilitat (molt alta a dalt, molt baixa a sota; al mig (0,5) indica l'atzar). L'eix horitzontal representa la dominança: com més a l'esquerra (-100), més dominant de català, com més a la dreta (+100) més dominant d'espanyol.

5.6.2.3. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en català

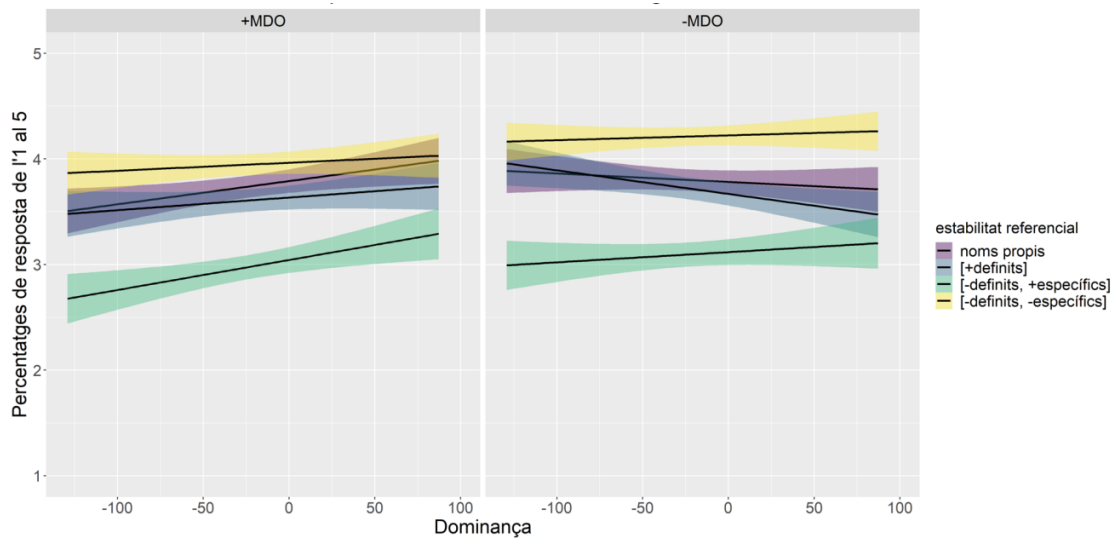
En aquesta secció explorem la correlació entre la dominança lingüística i l'acceptació/rebuig de l'MDO en català bilingüe.

5.6.2.3.1. Resultats descriptius

A la figura 5.45 es poden observar els resultats descriptius del català. Tot i que no s'aprecien efectes de la dominança molt intensos, sí que notem una tendència d'acceptar més la marca com més dominança d'espanyol amb tots els objectes, ja que, en general, les línies s'inclinen tènueament cap amunt, i en especial en els objectes [-definit, +específic] la inclinació és més pronunciada. Contràriament, en els objectes sense marca sembla que hi ha una tendència a tolerar menys l'omissió de la marca a mesura que augmenta la dominança de l'espanyol en els noms propis i els objectes [+definit], els dos contextos on la marca és obligatòria en espanyol.

Figura 5.45

Acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en català en un continuum de dominança bilingüe

Com en espanyol, vam fer una primera anàlisi exploratòria per veure si l'exposició lingüística durant el passat o l'ús actual de les llengües determinava el grau d'influència translingüística de l'espanyol en el sistema d'MDO en català. Com es pot veure a les figures 5.46 i 5.47, ni l'historial lingüístic ni l'ús actual semblen tenir un efecte més fort en el sistema d'MDO en català⁵⁹. Per tant, en català tampoc reportarem les anàlisis estadístiques per separat de les variables Historial lingüístic i Ús, sinó únicament la variable Dominança (el resultat global del BLP).

⁵⁹ La comparació de models amb Dominança, Història o Ús no va mostrar diferències significatives. A banda, es va analitzar l'impacte de la Dominança, la Història i l'Ús a cada nivell d'estabilitat referencial (amb i sense MDO) i no es va trobar cap diferència amb cap variable en cap tipus d'objecte directe. Els lectors interessats poden consultar aquests resultats als annexos J.6.2.1-J.6.2.3.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

Figura 5.46

Acceptabilitat de la realització i omisió de l'MDO en català en un continuum de dominança bilingüe (prenent el mòdul Historial lingüístic)

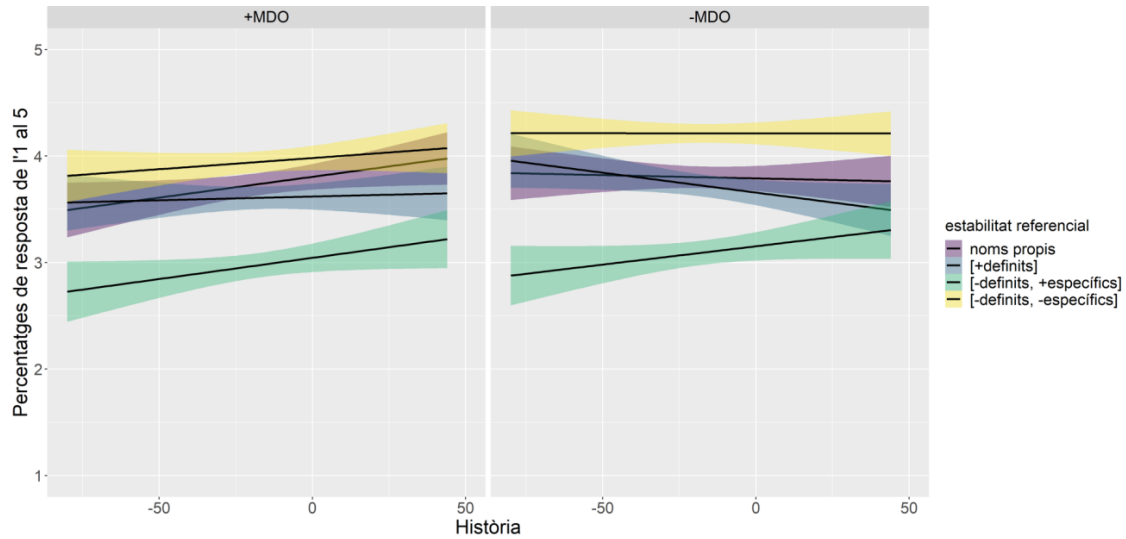
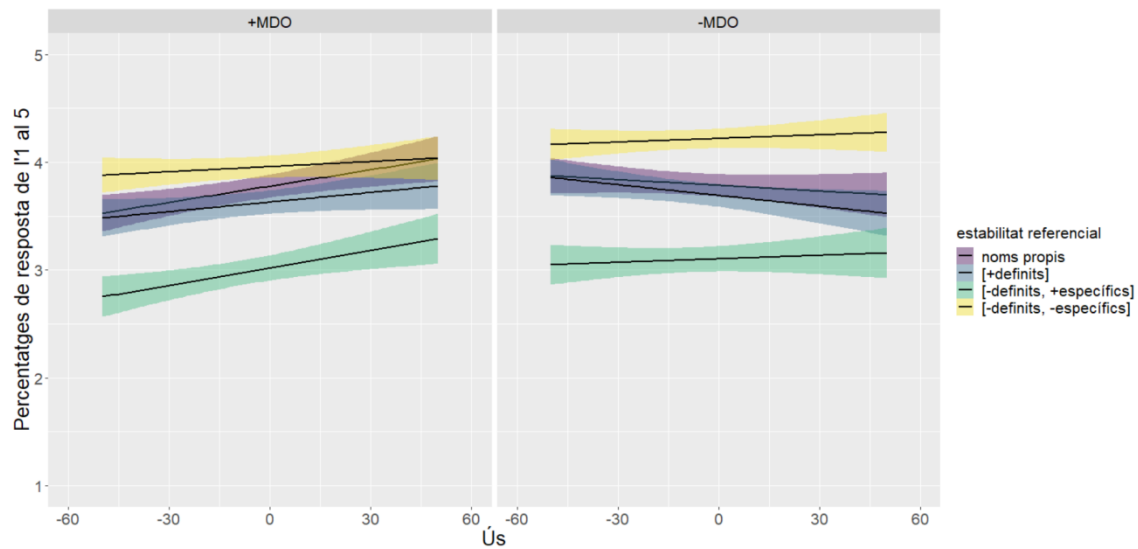

Figura 5.471

Acceptabilitat de la realització i omisió de l'MDO en català en un continuum de dominança bilingüe (prenent el mòdul d'Ús de les llengües)

5.6.2.3.2. Model estadístic

Es va ajustar un model *cumulative link* d'efectes mixtos amb la funció *clmm* del paquet *ordinal* (Christensen, 2018) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). La variable dependent del model era la puntuació de l'oració per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), la Marca (2 nivells: +MDO, -MDO) i la Dominança

(la puntuació del BLP, del -129,126 al 87,186), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participant i Ítem amb pendents variables per Participant per a les variables Estabilitat referencial i Marca. Es van testar altres pendents variables però o bé no contribuïen a millorar el model o bé produïen un *singular fit*. No es van detectar problemes de multicol·linealitat ($VIF = 1$). A l'annex J.6.2 es mostra el resultat d'aquest model.

5.6.2.3.3. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 113,15$, $p < ,001$) millora el model, però no la Marca ($\chi^2(1) = 2,283$, $p = ,13$) ni la Dominança ($\chi^2(1) = 0,024$, $p = ,875$). La triple interacció Estabilitat referencial x MDO x Dominança tampoc millora significativament un model sense la interacció de Dominança ($\chi^2(7) = 8,582$, $p = ,284$) ni tampoc un model sense la interacció de Marca ($\chi^2(7) = 13,932$, $p = ,052$), però sí que millora un model sense la interacció d'Estabilitat referencial ($\chi^2(9) = 17,848$, $p = ,036$). A l'annex J.6.2.1 es poden consultar els models contrastats.

En aquesta anàlisi tampoc es van fer comparacions per parelles degut a la naturalesa de la variable contínua de Dominança. Així i tot, per saber l'efecte de la Dominança sobre cada condició, vam seguir el mateix procediment que en espanyol i es va repetir el model per a cada condició d'estabilitat referencial. Tots els models tenien exactament la mateixa estructura.

Els models indiquen que no hi ha un efecte significatiu de la Dominança en cap condició, ni amb **objectes marcats** ni amb **objectes no marcats**⁶⁰, en el mateix sentit que ja hem descobert en l'anàlisi amb grups categòrics de bilingües. Així, la dominança no va mostrar cap efecte sobre cap dels quatre nivells d'estabilitat referencial, malgrat les tendències que s'apreciaven al gràfic de les dades descriptives. Quant als objectes amb MDO), comprovem que els objectes amb MDO tenen probabilitats superiors al 50% de ser acceptats (excepte els objectes [-definit, +específics]; vegeu pàg. 212 per a

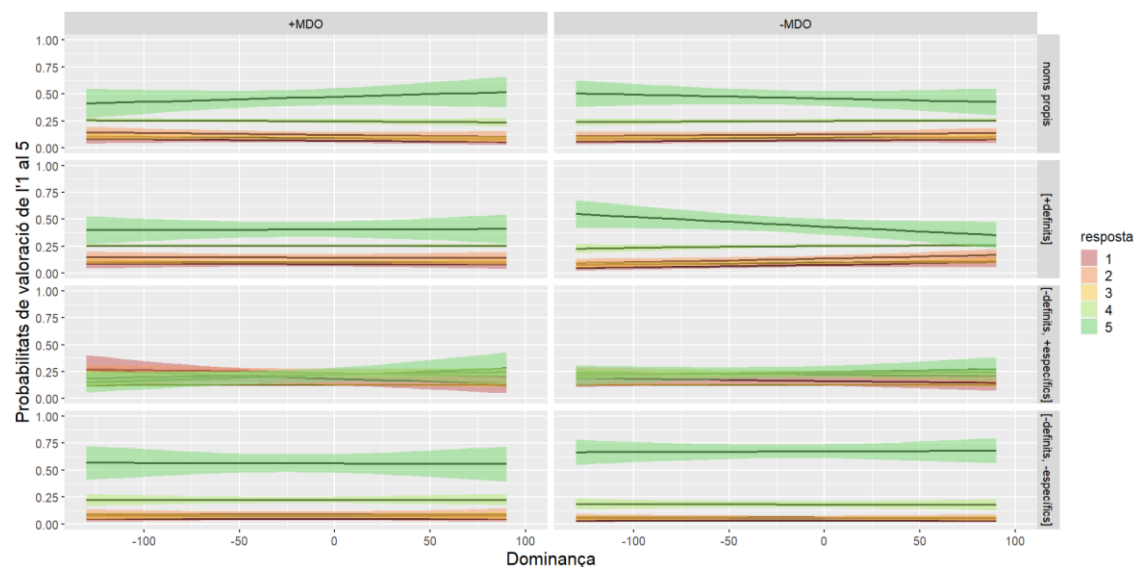
⁶⁰ No hi ha un efecte significatiu de la dominança ni en els noms propis amb MDO ($\beta = 0,001$, $SE = 0,002$, $z = 0,784$, $p = ,433$), ni els objectes [+definit] amb MDO ($\beta = 0,00$, $SE = 0,09$, $z = 0,09$, $p = ,921$), ni els objectes [-definit, +específics] amb MDO ($\beta = -0,0002$, $SE = 0,002$, $z = -0,082$, $p = ,934$), ni els objectes [-definit, -específics] amb MDO ($\beta = -0,003$, $SE = 0,002$, $z = 1,218$, $p = ,223$), ni els noms propis sense MDO ($\beta = -0,001$, $SE = 0,001$, $z = -0,827$, $p = ,408$), ni els objectes [+definit] sense MDO ($\beta = -0,003$, $SE = 0,002$, $z = -1,758$, $p = ,078$), ni els objectes [-definit, +específics] sense MDO ($\beta = 0,001$, $SE = 0,002$, $z = 0,698$, $p = ,484$), ni els objectes [-definit, -específics] sense MDO ($\beta = 0,0002$, $SE = 0,002$, $z = 0,125$, $p = ,900$).

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

una discussió sobre les peculiaritats d'aquests objectes). Quant als objectes sense MDO, observem que la probabilitat de marcar amb un 5 els objectes [+definit] disminueix força notablement com més dominança d'espanyol (però no arriba a valors significatius). Els noms propis i els objectes [-definit, -específics] tenen probabilitats d'acceptar-se amb un 5 superiors al 50% en tots els bilingües. Els objectes [-definit, +específics] tornen a mostrar un comportament molt variable, ja que les probabilitats de marcar-se amb un 1 o amb un 5 són les mateixes en tots els punts del contínuum de dominança.

Figura 5.49

Probabilitats d'acceptació de la realització i omissió de l'MDO en català en un contínuum bilingüe

5.6.2.4. Discussió

La finalitat d'aquesta secció era triple: 1) explorar la correlació que podia existir entre la dominança lingüística operacionalitzada com a mesura contínua i l'existència de possibles efectes d'influència translingüística, 2) analitzar si sorgien efectes que podien passar desapercibuts en una categorització en grups de bilingües, i 3) estudiar si hi havia algun component del qüestionari BLP que tingués un poder explicatiu més destacable que la resta (PR3.1c.ii).

Els resultats de la dominança entesa com un contínuum han mostrat resultats similars a les anàlisis per grups (§5.6.1), però no sempre els mateixos. Hem pogut corroborar que, en **espanyol**, la dominança modula la influència en l'espanyol, però que això depèn del

tret semàntico-pragmàtic dels objectes. D'una banda, una major dominança en català provoca un menor rebuig de l'omissió de la marca en objectes on la marca és obligatòria: els noms propis i els objectes [+definit], fet que ja havíem pogut detectar en les diferències entre grups.

D'altra banda, una major dominança en català també sembla provocar un major rebuig dels noms propis amb marca, un context on l'MDO és obligatori en espanyol, però no en català. Aquesta segona troballa no l'havíem detectat en l'anàlisi per grups i, per això, podem afirmar que la mesura contínua ens ha permès trobar un signe de transferència que d'una altra manera es perd, com també defensen Kremin i Byers-Heinlein (2021). Aquesta riquesa en les troballes, però, no només ens la proporciona la variable de Dominança com a contínua, sinó el fet d'haver analitzat dues condicions complementàries (oracions amb i sense MDO), ja que com hem anat observant no són un reflex l'una de l'altra, i això aporta subtileses que, altrament, no es detectarien.

Aquests dos efectes, que d'alguna manera es complementen, ens posen en la pista de la influència que exerceix el sistema d'MDO del català en l'espanyol. Amb aquests resultats, podem anar una mica més enllà del que hem afirmat a partir de l'anàlisi grupal i suggerir que la influència translingüística es manifesta de manera doble: permetent l'omissió de la marca i rebutjant-la. En el primer cas (permetre l'omissió) advertim una influència directa (en català també s'accepta l'omissió de la marca), en canvi, en el segon (rebutjar la marca), no advertim una influència directa del sistema d'acceptabilitat del català no estàndard, ja que la menor tolerància de la marca no es pot explicar per una mera "còpia" del sistema català observat a la secció 5.5, que accepta la marca. Ara bé, es pot atribuir o bé a una influència del català estàndard (que no marca aquests objectes) o bé al sistema de producció (en el cas que no marqui els objectes), que analitzarem al capítol següent (capítol 6).

Val a dir que el rebuig de la marca només apareix en el primer nivell de l'escala de referencialitat, és a dir, els noms propis. Sembla, per tant, que la influència que exerceix el català sobre l'espanyol ha penetrat més intensament en el primer nivell.

En **català**, en canvi, la dominança en espanyol no correlaciona en cap cas amb una major acceptació de les oracions amb marca, resultats que confirmen l'estudi de González et al. (2021) sobre el català, on es mesura l'efecte de la dominança com un continuu (mitjançant també el qüestionari BLP). Atès que el català dels

catalanodominants té un sistema opcional d'MDO, amb una alta acceptabilitat de la marca, la influència de l'espanyol és previsible que sigui poc òbvia.

D'altra banda, el nostre estudi sobre el català també corrobora que la dominança no correlaciona tampoc amb un major rebuig de les oracions amb marca. Sí que volem destacar, però, que tot i que els resultats no hagin estat significatius, la mostra de 133 participants ens ha permès veure una tendència en què com més dominants d'espanyol són els participants, menys es toleren els objectes [+definites] sense marca, construcció que seria agramatical en espanyol. Per aquest motiu, creiem que la dominança sí que pot modular la influència també en català, tot i que almenys de moment no tingui prou força per revelar efectes significatius en l'acceptabilitat.

El lector es pot preguntar per què aquesta tendència al major rebuig de l'omissió de la marca no apareix amb els noms propis, que són el primer nivell de l'estabilitat referencial, on esperàriem que comencés a penetrar de manera més forta la marca (i, per tant, a vetar-se l'omissió de la marca). Si ens fixem en què succeeix amb els noms propis, ens adonem que precisament sembla que tots els bilingües presenten aquest petit rebuig a l'omissió de la marca en aquest nivell (al voltant del 50% d'acceptació amb un 5). En canvi, amb els objectes [+definites] sense marca, els parlants més dominants de català presenten més tolerància a aquestes oracions (lleugerament superior al 50% d'acceptació amb un 5) que els més dominants d'espanyol (lleugerament inferior al 40% d'acceptació amb un 5). Per això, considerem que el rebuig a l'omissió de la marca està començant a penetrar en el primer nivell de l'escala, independentment de la dominança lingüística (la força de l'espanyol és més intensa en aquest nivell), mentre que en el segon nivell de l'escala, només està començant a penetrar en els més dominants d'espanyol (la força de l'espanyol encara és poc intensa en aquest nivell). S'ha de ser cautelós amb aquests resultats, però, ja que recordem que els resultats no han estat significatius.

Aquest conjunt de resultats en les dues llengües sembla indicar que la influència translingüística (que en el cas de l'espanyol sobre el català no està modulada clarament per la dominança) es manifesta tant en les oracions agramaticals com en les gramaticals (normativament parlant), però que els efectes són més forts en les oracions agramaticals en totes dues llengües. Per tant, els bilingües tenen més clar allò que és gramatical que allò que és agramatical.

L'estudi bidireccional també ha revelat un desequilibri en la influència translingüística en català i en espanyol, una qüestió a la qual tornarem a la discussió final (§5.7). De manera resumida, podem avançar que l'espanyol té un sistema més estable de la marca, on la influència del català penetra essencialment en funció del grau de dominança en català i, especialment, en els objectes més estables referencialment. En canvi, el català té un sistema més inestable i opcional de l'MDO, fet que dificulta l'evidència dels efectes de la dominança en espanyol.

Cal recordar també que hem explorat els efectes dels components del qüestionari BLP Historial lingüístic i Ús per separat. A manera de resum, no hem trobat ni que el mòdul d'Historial lingüístic (exposició lingüística al llarg dels anys) ni que el mòdul Ús (usos lingüístics en el present) siguin més explicatius que el resultat global de Dominança a l'hora d'explicar la influència translingüística en l'acceptabilitat de l'MDO, ni en espanyol ni en català. És cert que hem trobat que en els noms propis marcats en espanyol la variable Ús té més pes que Historial lingüístic, però la variable Dominança (que inclou els dos mòduls) acaba recollint aquest efecte.

De Rocafiguera (2022), en un estudi sobre la resolució de l'anàfora pronominal amb els mateixos participants i la mateixa tasca del nostre estudi, tampoc troba que aquests dos mòduls per separat expliquin millor els resultats que la mesura global de Dominança⁶¹. Aquest fet es pot deure a l'alta correlació que existeix entre l'historial lingüístic i l'ús de les llengües dels participants bilingües de Catalunya: en la descripció detallada dels participants que hem dut a terme anteriorment (§4.4.1.2 del capítol 4) hem comprovat que hi ha una correlació positiva de força mig-alta entre aquests dos mòduls: els parlants que han tingut un passat amb una forta presència del català, continuen avui en dia utilitzant més el català, mentre que els parlants que han tingut una forta presència de l'espanyol, continuen utilitzant més l'espanyol actualment.

Abans d'acabar aquesta discussió amb una reflexió sobre la metodologia usada en aquesta secció, volem presentar primer una comparació de les troballes obtingudes amb les anàlisis per grups de dominança i les obtingudes amb una mesura contínua de Dominança, d'Historial lingüístic i d'Ús. La taula 5.14 en mostra un resum. Com es pot apreciar, la variable contínua i l'anàlisi de cada un dels subcomponents que formen la

⁶¹ De Rocafiguera (2022) i el nostre estudi comparteixen el disseny experimental i els participants. Els distractors del nostre estudi eren els estímuls experimentals de l'estudi de l'autora.

5.6. L'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

mesura contínua ens han permès evidenciar algunes petites diferències atribuïbles a la dominança que es perden amb les anàlisis per grups.

Taula 5.14

Efectes de les variables de Dominança, Historial lingüístic, Ús i Grups de bilingües en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol i en català bilingües

		Dominança global (contínuum)	Historial lingüístic	Ús	Grups de bilingües		
Espanyol	Nom propis	+MDO	+	-	+	-	
		-MDO	+	+	+	+	
	[+definitis]	+MDO	-	-	-	-	
		-MDO	+	+	+	+	
	[-definitis, +específics]	+MDO	-	-	-	-	
		-MDO	-	-	-	-	
	[-definitis, -específics]	+MDO	-	-	-	-	
		-MDO	-	-	-	-	
	Català	Nom propis	+MDO	-	-	-	-
			-MDO	-	-	-	-
		[+definitis]	+MDO	-	-	-	-
			-MDO	-	-	-	-
[-definitis, +específics]		+MDO	-	-	-	-	
		-MDO	-	-	-	-	
[-definitis, -específics]		+MDO	-	-	-	-	
		-MDO	-	-	-	-	

Nota: El símbol + significa que hem trobat efectes significatius en aquell objecte amb aquella variable. El símbol - significa que no hem trobat efectes significatius. Els parèntesis signifiquen que el resultat era marginalment significatiu.

Abans de tancar aquesta secció, volem valorar els avantatges i inconvenients de les anàlisis de la dominança com a mesura contínua o categòrica. D'una banda, les anàlisis amb la **mesura contínua** han confirmat els resultats de les anàlisis per grups, però també ens han permès veure un senyal d'influència lingüística que no s'havia vist amb grups categòrics, com s'ha destacat també en altres estudis (ex. Dylman i Champoux-Larsson, 2020). Això significa que aquesta mesura ens pot servir per veure efectes subtils que amb una anàlisi amb grups categòrics passen desapercibuts. Potser un dels motius és que no cal excloure participants per tenir grups diferenciats entre ells, sinó

que es poden incloure tots els participants i, consegüentment, la mostra és més gran. Una altra raó de la subtileza que hi afegeix la mesura contínua és que observa tota la variabilitat de les puntuacions de dominança, variabilitat que queda eliminada quan passen a formar part d'un grup i reben tots un valor únic categòric (dominant de català/espanyol, equilibrat).

D'altra banda, els **models categòrics** ens permeten caracteritzar el comportament lingüístic d'un grup específic de parlants amb característiques similars. L'anàlisi amb la variable contínua no ens permet fer comparacions directes entre les diferents condicions lingüístiques (estabilitat referencial i MDO), tot i que sí que se'n poden fer d'indirectes (com hem fet en aquesta secció). En aquest sentit, la mesura categòrica aporta avantatges per a les comparacions sistemàtiques, com destaquen alguns autors (ex. Gertken et al., 2014). Tanmateix, en els models categòrics, els subgrups poden acabar sent força heterogenis (Kremin i Byers-Heinlein, 2021), com és el cas del nostre grup de bilingües equilibrats, que ja hem vist en la caracterització dels participants (capítol 4) que era un grup més heterogeni en comparació amb els dominants de català i d'espanyol. La poca homogeneïtat pot amagar alguns comportaments característics dels parlants.

Per tots aquests motius, pensem que les anàlisis de la dominança per grups i com a mesura contínua han de ser complementàries i beneficiar-nos així; dels avantatges de cadascuna.

5.7. Discussió de les troballes principals

En aquest estudi hem examinat l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català amb dos objectius. En primer lloc, analitzar quins són els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'espanyol de referència (monolingüe) i en el català de referència (de catalanodominants). En segon lloc, explorar la influència translingüística que poden manifestar bilingües català-espanyol amb diferents perfils de dominança en les dues llengües. La investigació s'ha dut a terme a partir d'una tasca d'acceptabilitat escrita, amb un disseny bidireccional (en espanyol i en català), que manipulava l'MDO (realització o omissió) i l'estabilitat referencial dels objectes directes a partir de quatre contextos (noms propis, [+definit], [-definit, +específics] i [-definit, -específics]). En

les pàgines següents recollim les troballes principals d'aquest estudi, que responen les preguntes de recerca plantejades a l'inici del capítol (§5.2).

5.7.1. Els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol peninsular monolingüe

La primera pregunta de recerca d'aquest estudi (PR1.1) tenia l'objectiu de respondre quins efectes té l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en l'espanyol que ens serveix de referència, és a dir, la varietat peninsular monolingüe. Els nostres monolingües d'espanyol peninsular ens han permès determinar que els objectes més estables referencialment (noms propis i [+definites]) són més sensibles a dur marca obligatòriament que els objectes menys estables referencialment ([-definites, -específics]), tal com predeu l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003).

Centrant-nos en els objectes sense MDO, tal com havíem anticipat, els menys estables referencialment són més acceptats sense la marca que els més estables referencialment de manera força gradual. El disseny experimental ens ha permès observar matisos que, d'una altra manera, no s'evidenciarien: malgrat que tant els noms propis com els objectes [+definites] són àmpliament rebutjats sense marca, l'obligatorietat és més categòrica en el cas dels primers que dels segons, com també detecten Bautista-Maldonado i Montrul (2019). Per tant, la sensibilitat als diversos graus d'estabilitat referencial s'activa a l'hora de jutjar oracions sense marcatge fins i tot en objectes que necessiten la marca obligatòriament. També hem trobat que els objectes [-definites, +específics] són força rebutjats sense marca, com es desprèn de les descripcions de l'espanyol i com també troben Judy i Iverson (2020). En canvi, els objectes [-definites, -específics] s'accepten àmpliament sense marca, molt distintament que la resta d'objectes, com havien mostrat també treballs previs (Caro Reina et al., 2021; Montrul, 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al., 2015; Giancaspro et al., 2015). El disseny experimental amb quatre condicions, per tant, ha pogut recollir en un sol estudi les troballes que s'havien fet per separat, la majoria de les quals no controlaven l'especificitat dels objectes indefinits i, per tant, no eren tan precises.

Pel que fa als objectes amb MDO, les troballes han posat de manifest que no existeixen diferències entre els objectes atribuïbles a l'estabilitat referencial. Els noms propis i els SNs [+definites] són àmpliament acceptats amb marca, com també ho són els SNs [-

definit, -específic], tal com havíem predit. Per tant, ampliant les troballes dels estudis que comparen objectes [+definit] i [-definit] (Caro Reina et al., 2021; Montrul, 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al., 2015; Giancaspro et al., 2015), podem afirmar gràcies a la inclusió de quatre categories d'estabilitat referencial que no existeixen diferències ni tan sols entre els dos pols de l'escala quan es tracta d'objectes marcats, en consonància amb Bautista-Maldonado i Montrul (2019). És a dir, la realització de l'MDO ha assolit l'últim nivell de l'escala.

Sí que hem observat, però, que els objectes [-definit, +específic] marcats presenten gran variabilitat a l'hora d'acceptar-se amb marca a causa, possiblement, de les particularitats semàntiques d'aquests objectes (determinant indefinit vs. clàusula de relatiu específica) discutides a la secció corresponent, i per això no hem pogut concloure si la marca és obligatòria o opcional en aquest nivell, com també succeeix en l'estudi de Judy i Iverson (2020).

Finalment, havíem predit que tots els objectes es preferirien amb marca que sense marca excepte els objectes [-definit, -específic], on la marca seria completament opcional. No obstant això, la nostra comparació entre la realització i l'absència de la marca ens ha permès copsar que tots els objectes testats s'accepten més si la porten, fins i tot en aquests objectes en què la marca és força opcional. Aquests resultats amplien les troballes de Giancaspro et al. (2015), Montrul (2019) i Caro Reina et al. (2020), que sense matisar la inespecificitat dels objectes [-definit] també havien observat que la marca era opcional però amb tendència al marcatge en diversos dialectes de l'espanyol. Això ens porta a pensar que el sistema d'MDO de l'espanyol s'està generalitzant i transformant en un sistema en què l'opcionalitat no tindrà cabuda, ja que, si continua la tendència actual, és possible que l'acceptació de l'omissió de la marca amb els objectes menys estables referencialment es vagi perdent progressivament.

5.7.2. Els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de l'MDO en català

La segona pregunta de recerca (PR2.1) volia respondre quins són els efectes d'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en el català que prenem de referència, és a dir, de catalanodominants. Els resultats han confirmat la majoria d'estudis previs sobre el català (Benito, 2017; González Alonso et al., 2021; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; Zeugin, 2021), que evidencien que

s'accepta tant la realització de la marca com l'omissió. El fet d'haver testat diferents objectes amb graus distints d'estabilitat referencial ens ha permès, a més, ampliar les descripcions a nous contextos.

Quant als objectes sense MDO, pensàvem que tots els objectes sense marca serien acceptats en la mateixa mesura, independentment de l'estabilitat referencial, ja que són gramaticals en català estàndard, que és una font d'input per a tots els bilingües en major o menor mesura. Efectivament, els nostres resultats han revelat que en català s'accepten àmpliament els objectes sense marca amb nivells diferents d'estabilitat referencial, de manera similar a investigacions prèvies (Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018, González Alonso et al., 2021; Zeugin, 2021), exceptuant els objectes [-definites, +específics], que presenten més rebuig que la resta d'objectes, fet atribuïble a les seves particularitats semàntiques, discutides anteriorment.

Quant als objectes amb MDO, esperàvem observar diferències entre els objectes seguint els diversos graus d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003). En concret, esperàvem diferències entre els dos extrems de l'escala, és a dir, que els noms propis s'acceptessin més que els objectes [-definites, -específics]. Tanmateix, els resultats han mostrat que la marca s'accepta àmpliament en objectes amb diferent estabilitat referencial i que ha penetrat en el mateix grau en tots els nivells de l'escala: dels noms propis als objectes [-definites, -específics].

Finalment, les anàlisis també han demostrat que els objectes marcats són igualment acceptats que els objectes no marcats en tots els nivells explorats, tal com suggerien els estudis previs. Aquests resultats demostren que en català existeix un sistema opcional de l'MDO, com a mínim en el nivell d'acceptabilitat (Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021), a diferència de les descripcions de les gramàtiques prescriptives.

Els resultats en conjunt poden interpretar-se com un índex de l'expansió de l'MDO en català, que s'està transformant en un sistema amb un marcatge diferencial menys restringit que el català estàndard. En aquest moment de l'expansió, la marca s'accepta fins i tot amb objectes poc estables referencialment. Les dades de producció del capítol 6 ens permetran comprovar si, efectivament, s'usa la marca de manera opcional i/o si el marcatge s'està expandint al llarg de l'escala d'estabilitat referencial de manera

progressiva, a diferència de l'acceptabilitat, on acabem de veure que la marca ja ha assolit l'últim nivell.

5.7.3. La influència translingüística en l'acceptabilitat de la marca en espanyol bilingüe

La tercera pregunta de recerca d'aquest estudi (PR3.1) volia respondre si el bilingüisme català-espanyol comporta **influència translingüística** en l'acceptabilitat de l'MDO i, en cas afirmatiu, analitzar quins efectes té en l'acceptabilitat i per quins factors externs i/o interns està modulada (dominança lingüística i/o estabilitat referencial).

Començant per l'espanyol, els resultats han evidenciat que el bilingüisme sí que comporta influència en l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i que, a més, està regulada tant per la dominança lingüística com per l'estabilitat referencial dels objectes. És a dir, el fet que l'espanyol i el català tinguin sistemes diferents d'MDO (l'espanyol marca tots els objectes [+humans], mentre que el català estàndard només marca els pronoms personals i el català no estàndard té un sistema opcional d'MDO), provoca que alguns bilingües apliquin la distribució del català (-MDO o MDO opcional) a l'espanyol en alguns objectes directes quan activen l'espanyol. En els següents paràgrafs discutim aquestes troballes amb més detall.

Centrant-nos en la forma que adopta la influència del català, la nostra predicció era que es manifestaria especialment en forma d'una major acceptació de l'omissió de la marca, tal com havien evidenciat Puig-Mayenco et al. (2018), però que també podria provocar un major rebuig de la marca en algun cas. En efecte, els nostres resultats tant amb grups de bilingües com amb una variable contínua de dominança han revelat que la influència del català provoca, en general, una major tolerància a l'omissió de l'MDO en espanyol. Això es pot atribuir tant al català estàndard, que no marca els objectes, com al català no estàndard, que permet marcar-los o no. Per tant, es tractaria d'una influència directa, és a dir, una còpia del(s) seu(s) sistema(s) del català.

L'anàlisi de la dominança com a variable contínua, però, ens ha permès evidenciar que una major dominança en català també pot provocar fins i tot una disminució de l'acceptació de la marca, fet que no s'havia detectat fins ara. De moment, aquesta troballa només es pot atribuir al català estàndard, però l'estudi sobre la producció

(capítol 6) ens ajudarà a saber si també es tracta d'una influència directa del seu sistema de producció de català, en el cas que no s'usi la marca.

Aquestes manifestacions de la influència del català depenen, com hem avançat, del factor inherent a l'MDO de l'estabilitat referencial i del factor extern de la dominança. Centrant-nos en la **dominança lingüística**, hem observat que la influència del català afecta més intensament com més dominants de català són els bilingües. Els dominants de català de fora l'AMB (on l'espanyol no és tan present en la societat com a l'AMB) presenten una influència més intensa que la resta de grups. Els efectes es redueixen en el grup dels dominants de català de l'AMB (on l'espanyol té una major presència en l'entorn). Finalment, la influència del català és encara més baixa en els bilingües equilibrats. Els dominants d'espanyol, en canvi, són impermeables a la influència del català. Aquest influx gradual, corroborat per l'anàlisi de la dominança com a variable contínua, ens permet confirmar que la intensitat de la influència està regulada per la dominança lingüística (Kupisch, 2014; Montrul i Ionin, 2012; Yip i Matthews, 2000; Argyri i Sorace, 2007; Hartsuiker i Bernolet, 2016; Kootstra i Doedens, 2016).

Cal parar-nos a discutir els resultats dels dominants d'espanyol. Semblantment als resultats de Jiménez-Gaspar (2020) en la producció de l'MDO en espanyol mallorquí, els nostres bilingües no mostren influència del català en cap objecte. Només els parlants que han estat més exposats a l'espanyol, individualment i socialment, i que l'usen a més a més habitualment, poden prevenir la influència del català, la seva llengua no dominant (Genesee i Nicoladis, 2007). És a dir, ser bilingüe amb una competència elevada en les dues llengües no implica necessàriament transferència translingüística. En el nostre cas, el català com a llengua no dominant no afecta l'espanyol com a llengua dominant. Caldrà explorar aquesta qüestió en més estudis, ja que els bilingües dominants d'espanyol de Puig-Mayenco et al. (2018), que han crescut en una regió amb una presència majoritària del català i no de l'espanyol (com els nostres), mostren acceptació de l'omissió de la marca, cosa que es podria tractar d'una transferència del català.

Podem afirmar, per tant, que el nostre estudi reforça una de les conclusions que hem extret de la revisió dels estudis sobre la influència del català sobre l'espanyol (capítol 3): la dominança té un paper fonamental en diversos fenòmens (Davidson, 2020; Blas Arroyo, 2007; Simonet, 2010, 2012 sobre el domini fonètic-fonològic; Perpiñán, 2015;

Illamola, 2015; Jiménez-Gaspar, 2020; Soto-Corominas, 2018 sobre diversos fenòmens morfosintàctics).

Quant a l'**estabilitat referencial dels objectes**, els efectes més notables del català apareixen en els objectes més estables referencialment (noms propis i els objectes [+definites]) sense MDO, objectes en què es perd la sensibilitat a les violacions gramaticals i, en conseqüència, es tolera força l'omissió de la marca, com revelen també les troballes de Puig-Mayenco et al. (2018). De fet, aquestes observacions estan en consonància amb la variabilitat i la sobreomissió en la producció que troben Guijarro-Fuentes i Marinis (2009) i Jiménez-Gaspar (2020). Curiosament, però, tot i que la marca és obligatòria en els dos nivells, la tolerància al [-MDO] és més improbable en el primer nivell de l'escala, els noms propis. Això significa que els bilingües poden prevenir més o menys la influència de la seva altra llengua en funció de les característiques referencials dels objectes directes. Fins ara cap estudi sobre la influència en l'MDO havia comparat aquests dos nivells i, per tant, caldrà que futurs estudis explorin si això és així també en altres combinacions de llengües que tinguin un sistema d'MDO regulat per l'estabilitat referencial.

Els efectes són més notables en els nivells superiors de l'escala possiblement pel fet que l'espanyol de referència dels monolingües també tolera l'omissió de la marca en aquests objectes. Precisament en aquests objectes en què la marca és opcional és on esperàvem trobar efectes més clars del català. Recordem que seguint la teoria de Hulk i Müller (2000), pensàvem que la superposició entre el català i l'espanyol en els objectes [-definites, -específics], que en català no es marquen mai i en espanyol es poden no marcar, reforçaria el [-MDO] i provocaria una menor tolerància dels objectes [-definites, -específics] amb MDO en espanyol. Les nostres troballes no han pogut confirmar aquesta hipòtesi ni han revelat cap indicatiu de rebuig d'aquestes oracions amb marca per influència del català. Ara bé, hem detectat que incrementa lleugerament la tolerància a l'omissió de l'MDO, ja que els parlants més dominants de català presenten una pèrdua de preferència per la realització de l'MDO amb els objectes indefinits (específics i inespecífics), a diferència dels monolingües d'espanyol, que es decanten per marcar-los. Això apunta cap a una opcionalitat de la marca dels objectes [-definites] causada per la transferència del sistema del català, fins i tot tenint en compte les particularitats semàntiques dels objectes [-definites, +específics] d'aquest estudi. En global, però,

sembla que la superposició en la superfície no té un pes destacable en la influència en l'MDO.

La interacció entre el factor intern (estabilitat referencial) i el factor extern (dominança lingüística) sembla dibuixar un escenari on hi ha un afebliment de l'MDO amb tots els objectes, especialment els més estables referencialment, i que és més intensa a mesura que incrementa la dominança en català. Per tant, en la influència translingüística hi intervenen factors que no funcionen per si sols, sinó que són complementaris (Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Hulk i Bogaerde, 2016; Meisel, 2007; Nicoladis 2017; vegeu Montrul et al., 2015 per a una conclusió similar per a l'MDO en parlants d'herència). La taula 5.15 recull un resum de les prediccions inicials (§5.2.2) i els resultats de l'estudi.

Taula 5.15

Resum de les prediccions inicials i els resultats de l'estudi sobre l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol bilingüe

	+MDO	-MDO
Prediccions	Efecte: Infraacceptació Objectes: [-definit, -específics] Bilingües: especialment els dominants de català	Efecte: Sobreacceptació Objectes: noms propis, [+definit], [-definit, +específics] Bilingües: especialment els dominants de català
Resultats	Efecte: Infraacceptació Objectes: noms propis Bilingües: especialment els dominants de català, però també bilingües equilibrats	Efecte: Sobreacceptació Objectes: especialment [+definit], però també noms propis i en menor grau [-definit] Bilingües: especialment els dominants de català, però també bilingües equilibrats

5.7.4. La influència translingüística en l'acceptabilitat de la marca en català bilingüe

Seguint amb la tercera pregunta de recerca (PR3.1), si el bilingüisme català-espanyol comporta **influència translingüística** en l'acceptabilitat de l'MDO, i centrant-nos ara només en el català, els nostres resultats no han pogut confirmar que hi hagi una influència de l'espanyol modulada per la dominança lingüística o l'estabilitat referencial dels objectes, ja que tots els bilingües han mostrat un sistema variable i fluctuant de marcatge.

La nostra predicció era que la influència de l'espanyol sobre el català podia provocar una major acceptació de la marca i/o una menor acceptació de l'omissió de la marca. És cert que els resultats han revelat que hi ha una àmplia acceptació de l'MDO en català en tots els grups de bilingües (en línia amb Benito, 2017; Perpiñán, 2018; Pineda, 2023, Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021, Zeugin, 2021). Creiem, però, que s'ha de ser cautelós a l'hora d'atribuir aquests resultats (únicament) a l'espanyol, ja que les dades del català (§5.5) mostren també un sistema opcional per defecte.

Tenint en compte que l'ús de la marca ja existia en diversos contextos en català antic (Par, 1923; Perera, 1986; Pineda, 2020), no podem confirmar que l'alta acceptació actual es degui únicament a la influència de l'espanyol o si també hi ha un efecte de l'evolució interna del català, com suggereixen altres autors (Perpiñán, 2018; Pineda, 2018; Salvador i Pérez Saldanya, 1993), ja que tant la influència de l'espanyol com l'evolució interna del català convergeixen en el mateix resultat: [+MDO]. A més, no podem saber si es tracta d'una influència de l'espanyol preexistent, que comencés amb els dominants d'espanyol i s'expandís a la resta de bilingües amb el temps i, per tant, hagi alterat el català, o si es tracta d'una influència actual, en què l'espanyol exerceix una força tan gran sobre el català que penetra en tots els grups a la vegada. En definitiva, no podem saber si tots els grups mostren influència de l'espanyol, si és el mateix sistema del català que accepta la marca o si es tracta de les dues explicacions alhora. Hem observat diversos indicis, però, que ens fan pensar que l'espanyol hi té alguna cosa a veure. A més, sabem que la dominança de l'espanyol sí que té efectes en la producció de l'MDO en català (Perpiñán, 2018) i el processament de la marca (Puig-Mayenco et al., 2018).

Sigui com sigui, no podem afirmar que la **dominança lingüística** reguli l'*acceptabilitat* de la marca en català. Les dades no han mostrat que la influència de l'espanyol hagi desplaçat notablement els objectes sense marca ni que hagi incrementat substancialment el rebuig d'objectes amb marca en cap grup de bilingües. Aquests resultats confirmen els estudis previs sobre l'acceptabilitat de l'MDO en català, en què tampoc s'havien trobat diferències atribuïbles a la dominança (Benito, 2017; González et al., 2021; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018). És interessant, però, que en línia amb la nostra predicció, l'anàlisi de la dominança com a variable contínua ens ha permès copsar que una major dominança en espanyol provoca un lleuger rebuig de l'omissió de la marca amb els objectes [+definit]. Ara bé, es tracta tan sols d'una tendència no

significativa i, per tant, no podem sostenir que la influència de l'espanyol provoqui un rebuig a les oracions sense marca per influència directa del sistema d'aquesta llengua.

Davant d'aquests resultats, no creiem que tots els bilingües siguin incapaços d'inhibir completament la seva altra llengua que no està en ús (Schmid, 2010), sinó que el sistema del català té la marca més establerta del que es considera en les gramàtiques descriptives. Abordarem aquesta qüestió més endavant, una vegada hàgim analitzat les dades de producció (capítol 7).

Quant a l'**estabilitat referencial**, creiem que el primer nivell de l'escala (noms propis) seria el més vulnerable a la influència de l'espanyol, ja que és el primer nivell on sorgeix la marca segons les prediccions d'Aissen (2003). Les dades, però, han mostrat que l'acceptabilitat de [+MDO] en català no ve determinada per aquest factor, ja que no hem trobat diferències destacables entre objectes, resultats similars al treball recent de Pineda (2023).

En l'acceptabilitat de [-MDO] sí que és cert, però, que les anàlisis amb la variable contínua han revelat una tendència (no significativa) que suggereix que a mesura que incrementa la dominança en espanyol, baixa la tolerància dels objectes [+definit] sense marca, una baixa tolerància que es manifesta en tots els bilingües amb els noms propis sense marca. Això ens porta a proposar que d'alguna manera la regla [+MDO] penetra més intensament en el primer nivell, els noms propis (desbancant la regla [-MDO]), i per això no hi ha cap efecte de dominança en aquest nivell, però que la força és menys intensa en el segon nivell i per això els parlants més dominants d'espanyol tendeixen a tolerar menys l'absència de la marca. Es tracta, però, de tendències poc clares que caldrà corroborar amb futurs estudis.

A més, les dades en català tampoc ens han permès confirmar que quan hi ha una superposició en la superfície entre dues llengües en un fenomen en la interfície ([-MDO] en els objectes indefinits en el nostre cas) es reforci la regla que comparteixen les dues llengües. Precisament en els objectes indefinits no hem detectat cap senyal de la influència de l'espanyol.

Pensem que atès que no hem trobat diferències òbvies entre els nivells testats en aquest estudi, futurs estudis haurien d'incloure altres objectes animats no estudiats aquí per comprovar si en altres categories menys estables referencialment, com ara substantius

escarits (vegeu Pineda, 2020 per a exemples d'aquest tipus), també s'accepta la marca o, si per contra es tracta d'un nivell on encara no ha penetrat la marca.

L'opcionalitat detectada repetidament en diverses investigacions en el sistema d'MDO del català s'ha observat també en altres fenòmens del català, com ara en el sistema pronominal (Perpiñán 2017, 2018) i els verbs copulatius (Arnau Gil, 2021). Aquesta opcionalitat es podria entendre com una convergència de trets entre l'espanyol i el català (Perpiñán, 2018), és a dir, que els bilingües fusionen els sistemes de les dues llengües (Sánchez, 2003, 2004, 2015) per alleujar el seu sistema cognitiu. També es podria deure al propi *input*. Com assenyala Perpiñán (2017, 2018), no sabem a quin tipus d'input han estat exposats: podria ser que hagin rebut input de la varietat estàndard i/o d'una varietat influïda per l'espanyol que ja presenti variabilitat. El més plausible és que hagin rebut input mixt, de les diferents varietats (estàndard sobretot a nivell educatiu, i no estàndard en les interaccions amb els parlants del seu voltant en diferents contextos i moments), fet habitual en parlants bilingües (Byers-Heinlein i Fennell, 2014; Montrul, 2016 l'input variable d'MDO en parlants d'herència).

Mereix una reflexió plantejar-se si el resultat final de l'MDO en català és l'opcionalitat o si el resultat serà l'obligatorietat de la marca especialment en els nivells més alts d'estabilitat referencial, com fa l'espanyol. Si l'opcionalitat és el resultat final, ja s'hauria assolit el màxim nivell d'influència de l'espanyol en tots els bilingües i es podria tractar d'una característica de la varietat bilingüe del català (Arnaus Gil, 2021; Boix-Fuster i Sanz, 2008). Si, en canvi, ho és l'obligatorietat, ara estaríem en una fase d'opcionalitat, en què conviuen múltiples gramàtiques mentre que una, gradualment, va desapareixent (Amaral i Roeper, 2014; Chambers, 2002; Lightfoot, 2013), en aquest cas a favor del marcatge obligatori. En aquest sentit, serà interessant veure si les dades de producció que presentem en el capítol següent ens aporten llum esclaridora, que completaran la visió del fenomen, ja que ara per ara només hem analitzat l'acceptabilitat de l'MDO.

La taula 5.16 recull les prediccions inicials (§5.2.2) i els resultats de l'estudi. Resumint, podem dir que l'acceptabilitat de l'MDO no està regulada ni per la dominança lingüística dels parlants bilingües ni per l'estabilitat referencial. Si no anem errats, tot indica que els parlants bilingües tenen un sistema lingüístic opcional que permet marcar

o no marcar els objectes (González Alonso et al., 2021; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018).

Taula 5.16

Resum de les prediccions inicials i els resultats de l'estudi sobre l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO en català bilingüe

	+MDO	-MDO
Prediccions	Efecte: sobreacceptació Objectes: tots, però més en noms propis Bilingües: tots	Efecte: infraacceptació Objectes: noms propis Bilingües: dominants d'espanyol
Resultats	Efecte: sobreacceptació Objectes: tots Bilingües: tots	Efecte: cap Objectes: cap Bilingües: cap

5.7.5. El paper de la llengua majoritària de la societat en la influència translingüística

No volem tancar aquest capítol sense parlar del paper del grau de bilingüisme de la regió que envolta els parlants en la influència lingüística. La divisió dels dominants de català en dos grups (fora de l'AMB i AMB) ens permetia explorar si la llengua majoritària de la regió té algun paper en la influència translingüística. El motiu inicial de la divisió en dos grups dels parlants dominants de català era que es podien esperar efectes translingüístics de diferent intensitat en el català causats per la diferent presència de l'espanyol en l'entorn, més forta a l'AMB que fora de l'AMB.

Com acabem de veure, les dades d'acceptabilitat en català no han mostrat diferències entre cap grup i, per tant, no hem pogut confirmar que la influència de l'espanyol sigui més forta en els bilingües de l'AMB que els de fora de l'AMB. Això obre la porta a explorar el pes de l'espanyol en diferents regions de parla catalana, ja que Davidson (2020), en un estudi sobre les fricatives intervocàliques a Barcelona i València, en canvi, troba que hi ha una major influència de l'espanyol en el català valencià que barceloní. Serà interessa comparar l'acceptabilitat de l'MDO en altres regions, com ara València. Els estudis de Zeugin (2021) i Pineda (2023) precisament apunten cap a una major extensió del fenomen en aquesta varietat.

Ara bé, tot i no preveure-ho inicialment, sí que hem trobat diferències en l'espanyol d'aquests dos grups de dominants de català. En concret, hem comprovat que tot i que els dominants de català de l'AMB presenten influència del català, en presenten menys que els dominants de català de fora de l'AMB. Si recordem la caracterització dels participants (capítol 4), els dominants de català de l'AMB, malgrat haver crescut en famílies catalanodominants i usar majoritàriament el català en el seu dia a dia, havien estat lleugerament més exposats a l'espanyol que els dominants de català de fora de l'AMB (sense presentar diferències significatives), possiblement per tractar-se de la llengua majoritària en el seu entorn, com demostren les dades de l'Idescat (2018).

Aquesta diferència posa de manifest que la influència lingüística no només es dona per la pressió de la llengua dominant individualment, sinó també per la pressió de la llengua majoritària que envolta el parlant (Grant, 2020; Thomason, 2001; Thomason i Kaufman, 1988; vegeu Enrique-Arias, 2014; Davidson 2020 sobre el català-espanyol). En el nostre cas, els dominants de català de fora l'AMB estan fortament influenciats pel català individualment i socialment, i reben menys input en espanyol en comparació amb els parlants de l'AMB, condicions que hem constatat que afavoreixen que aparegui influència del català sobre l'espanyol amb més intensitat. En canvi, els dominants de català de l'AMB, malgrat tenir també el català com a llengua dominant individual, estan més exposats a l'espanyol encara que sigui de manera indirecta. Les troballes han revelat que això provoca que es redueixi la intensitat de la influència translingüística de la llengua dominant, el català.

5.7.6. El desequilibri en la bidireccionalitat de la influència translingüística

Un cop analitzada la influència del català sobre l'espanyol i de l'espanyol sobre el català, podem respondre la següent pregunta (PR3.1b) sobre quina és la direccionalitat de la influència; és a dir, si les dues llengües s'influencien mútuament o si hi ha una única llengua procliu a la influència.

Al llarg d'aquesta discussió assumirem que l'acceptació de la marca en català és fruit, almenys en part, de la influència de l'espanyol, ja que 1) hem trobat alguns indicis de la pressió que exerceix l'espanyol sobre el català en alguns parlants i alguns objectes i 2) sabem que l'espanyol juga un paper important en l'ús (Perpiñán, 2018) i el processament (Puig-Mayenco et al., 2018) de l'MDO en català. Com hem explicat

anteriorment, aquesta influència podria ser preexistent i/o podria haver confluït amb la força de l'evolució interna del català (Salvador i Pérez-Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018), ja que sabem que l'ús de l'MDO en català es remunta al segle XIII (Coromines, 1974; Pineda, 2020), amb un increment notable a finals del segle XV (Pineda, 2020).

Els bilingües adults altament competents en les dues llengües han demostrat que, tal com prevèiem, la influència translingüística és bidireccional. Una de les troballes destacables és que la influència en totes dues llengües no altera, en general, l'opció gramatical (+MDO en espanyol, -MDO en català), sinó que provoca essencialment una major acceptació de l'opció no gramatical (-MDO en espanyol, +MDO en català). Aquest fet sembla estar en línia amb la idea que la proximitat entre les dues llengües i la situació de bilingüisme pot causar que els parlants no percebin les agramaticalitats (Arnal, 2011).

Ara bé, el nostre treball ha demostrat que tot i que és més difícil que els bilingües percebin agramaticalitat en contextos on no n'hi ha, no és impossible. Hem observat com els noms propis i els objectes [+definites] amb marca en espanyol (gramaticals) són menys tolerats pels parlants molt dominants de català. Aquests mateixos objectes sense marca en català (gramaticals) semblen ser, molt tènueament, menys tolerats pels parlants molt dominants d'espanyol.

El disseny del nostre estudi ha permès copsar que la influència, tot i ser bidireccional, és asimètrica o desequilibrada, ja que té intensitats diferents en cada llengua. La influència de l'espanyol sobre el català és més accentuada, ja que la marca és àmpliament acceptada per tots els bilingües i en tots els objectes testats. En canvi, en espanyol és menys intensa, ja que no afecta ni tots els bilingües català-espanyol (els dominants d'espanyol prevenen la influència del català) ni tots els objectes (la marcació amb el SNs [+definites] esdevé més inestable) per igual.

Aquesta asimetria ens porta a pensar que en espanyol els efectes estan lligats al desequilibri lingüístic a nivell individual, mentre que en català han traspasat la frontera individual i es donen també a nivell social. Els treballs sobre el contacte de llengües han argumentat repetidament que la interacció sistemàtica i prolongada en contextos bilingües pot alterar trets lingüístics específics i crear varietats de contacte (Silva-Corvalán, 2008; Schumann, 1978; vegeu Blas Arroyo, 2007 per al contacte entre el

català i l'espanyol). Aplicat al cas que ens ocupa, pensem que el contacte intens i prolongat amb l'espanyol ha ampliat els usos de l'MDO en català i ha provocat que cada vegada s'apropi més al sistema de l'espanyol (Perpiñán, 2018), de manera que es van reduint les diferències estructurals entre les dues llengües.

Ens podem preguntar com s'ha arribat a un canvi generalitzat en català. Segons diversos autors (ex. Silva-Corvalán, 2008; Boix i Fuster i Vila i Moreno, 1998; Palacios, 2020), els patrons innovadors penetren primer en la gramàtica d'un individu, després s'estenen a diversos individus i finalment sorgeix un canvi sintàctic. Sabem per diversos estudis que els primers individus a presentar influència de la llengua B a la llengua A solen ser els bilingües dominants en la llengua B. Això sembla que és així en l'MDO en català (Perpiñán, 2018). Els canvis lingüístics també poden explicar-se en alguns casos per la força externa d'una altra llengua en combinació amb l'evolució lingüística interna (Heine i Kuteva, 2005; Thomason, 2020). Tenint en compte que diverses llengües romàniques presenten MDO i que el català usa l'MDO obligatòriament sense excepcions amb els pronoms, i en contextos més restringits també davant d'objectes animats, podria ser que l'evolució interna del català també anés en la direcció d'ampliar els usos de l'MDO, com suggereix l'estudi diacrònic de Pineda (2018, 2020).

Si posem aquestes dues possibilitats una al costat de l'altra, ens adonem que totes dues van cap a la mateixa direcció: cap a un sistema +MDO en català. Per tant, agafant la idea de Salvador i Pérez-Saldanya (1993), adoptada més tard per Perpiñán (2018) i Pineda (2018), és possible que la pressió de l'espanyol hagi accelerat l'evolució interna de l'MDO en català (Salvador i Pérez-Saldanya, 1993; Perpiñán 2018, Pineda, 2018). En altres paraules, el contacte prolongat i estable en una comunitat bilingüe com Catalunya, sumat al curs natural d'una llengua que va esdevenint +MDO, serien les condicions favorables de propagació de l'MDO en català a tots els objectes testats en aquest estudi i a tota la comunitat. En aquests moments, el català sembla que ha esdevingut una llengua amb un sistema innovador (com a mínim en l'acceptabilitat) amb opcionalitat de l'MDO (acceptació de +MDO i -MDO), però no ha adoptat el sistema obligatori de marcatge de l'espanyol en els nivells més alts de l'escala d'estabilitat referencial (únicament acceptació de +MDO en els objectes més estables).

Ens queda per explicar per què no ha sigut el català la llengua que ha tingut prou força per influenciar el sistema d'MDO en espanyol de tots els bilingües a nivell comunitari.

Si bé hem dit que és natural que una llengua esdevingui progressivament de -MDO a +MDO, també existeix el cas invers. El portuguès, una llengua de la mateixa família que les llengües objecte d'estudi, va experimentar en el seu moment una reducció de l'MDO per causes que no estan clares (Delille, 1970). Agafats a aquests indicis, es podria postular que el català pot influir en la varietat d'espanyol parlada a Catalunya i convertir-la en -MDO, com sabem que passa en algunes varietats de l'espanyol, especialment en situacions de bilingüisme en contacte amb llengües marcadament -MDO. Sabem que l'espanyol és especialment vulnerable a l'erosió en contextos d'immersió (ex. Montrul, 2014) i en parlants d'herència (ex. Montrul, 2015 sobre l'anglès → espanyol, Cuza et al. 2018 sobre el portuguès → espanyol).

Pensem que l'erosió de l'MDO en l'espanyol bilingüe de Catalunya no ha tingut lloc en el nostre context sociolingüístic, és a dir, que s'ha mantingut bastant inalterat tot i el contacte amb el català perquè, a diferència dels estudis anteriors, el català i l'espanyol conviuen en una societat bilingüe en què les dues llengües tenen una presència més o menys habitual. A més, no estem davant d'una llengua sense MDO com l'anglès o una llengua en què la marca és molt poc habitual com el portuguès, que sabem que erosionen la marca (ex. Ortiz Vergara, 2013; Hur, 2020; Cuza et al., 2018), sinó que el català estàndard (la varietat amb un sistema més restrictiu) és una llengua que usa obligatòriament la marca amb tots els pronoms i, encara més, l'accepta en oracions ambigües o topicalitzacions. En una combinació de llengües d'aquest tipus (MDO més uniforme i ampli en espanyol vs. MDO menys fixat i més restrictiu en català) en un context sociolingüístic com el de Catalunya, sembla que la llengua que exerceix més pressió sobre l'altra és la que té un sistema més ampli d'MDO sobre la llengua que té un sistema més restrictiu. En altres paraules, hi ha una confluència de característiques internes i externes que reforcen la mateixa tendència: cap a un sistema amb MDO. El següent capítol ens permetrà explorar aquesta qüestió des d'un altre punt de vista, el de la producció.

5.7.7. Cap a una convergència dels sistemes lingüístics?

Arribats a aquest punt, podem respondre si els bilingües presenten diferents sistemes de la marca en català i en espanyol o pel contrari apliquen el mateix en totes dues llengües (PR3.1e). Amb els resultats proporcionats fins ara, podem afirmar que en general els bilingües apliquen sistemes diferenciats en totes dues llengües: en espanyol la marca és

obligatòria en els dos primers nivells de l'escala i opcional en l'últim, mentre que en català és opcional en tots els nivells.

La comparació entre llengües, però, ha revelat que hi ha certa convergència entre el català i l'espanyol: l'espanyol dels dominants de català s'aproxima a l'estructura del català (acceptació de l'omissió de la marca en contextos obligatoris) i el català de tots els bilingües s'aproxima a l'estructura de l'espanyol (acceptació de la marca). Ara bé, una descoberta important d'aquest estudi, que únicament pot revelar un disseny bidireccional, és que tot i l'aproximació del català a l'espanyol en el sistema d'MDO, no sembla que l'acceptació de la marca hagi assolit una acceptació absoluta en català, com es desprèn de la comparació entre llengües: els valors d'acceptabilitat de la marca en català són en global més baixos que en espanyol, fins i tot en els bilingües més dominants d'espanyol i els objectes situats a dalt de l'escala d'estabilitat referencial.

Ens podem qüestionar si estem davant d'un inici de convergència dels dos sistemes lingüístics (Backus, 2004; Sánchez, 2003, 2004, 2015; Silva-Corvalán, 1994, 2008; Thomason, 2001). Recordem que, com hem explicat anteriorment en el capítol sobre el bilingüisme i el contacte de llengües (capítol 3), la convergència es pot entendre 1) com el resultat de la confluència de dos sistemes que acaben creant-ne un de sol amb les regles de l'un i de l'altre (Grant, 2020; Thomason, 2001) o 2) com l'apropament d'una de les llengües a l'altra (Myers-Scotton, 2002). Responent la pregunta oberta que deixa l'estudi sobre el català de Perpiñán (2018), no sembla que el català i l'espanyol estiguin convergint en un sol sistema amb les regles de l'un i l'altre, cosa que donaria lloc a l'opcionalitat de la marca amb tots els objectes de totes dues llengües: l'acceptació de +MDO i -MDO. Les nostres troballes mostren que únicament el català ha creat un sol sistema amb les regles [-MDO] i [+MDO]. Els únics bilingües que presenten una aproximació de totes dues llengües són els dominants de català de fora l'AMB, que poden acceptar tant la realització de l'MDO com l'omissió en diversos contextos en totes dues llengües. En la resta de grups, els sistemes són força diferents (opcional en català, MDO obligatori en els nivells superiors en espanyol).

El lector es pot preguntar per què els dominants de català de fora de l'AMB són els parlants que presenten una convergència més gran entre les dues llengües. Es tracta del resultat de la bidireccionalitat asimètrica: en espanyol són el grup més influenciat pel seu català (a nivell individual), i en català també estan influenciats per l'espanyol

perquè la penetració de l'MDO s'ha generalitzat a nivell social, a tots els grups, com hem anat argumentant al llarg de la discussió. Sigui com sigui, aquest grup de parlants és l'únic que té uns sistemes d'MDO cada vegada més propers entre les dues llengües que fusiona les restriccions de cada una, cosa que els permet alleujar la càrrega cognitiva per mantenir i suprimir cada llengua individualment (Perpiñán, 2018).

El pròxim capítol, que aporta dades de producció, ens permetrà saber si la convergència dels sistemes +MDO i -MDO que hem detectat en català és fruit de l'input ambigu i variable que reben els parlants.

5.7.8. El pes de l'exposició lingüística i l'ús de les llengües en la influència translingüística

Finalment, ens queda per respondre si hi ha algun component de la mesura de bilingüisme que determini més la influència que presenten els bilingües, com ara l'historial lingüístic (passat) o l'ús (actual) (PR3.1c.ii).

Aprofitant que el qüestionari BLP permet obtenir una puntuació per separat de cada un dels seus mòduls, en aquest estudi hem volgut comprovar si l'historial lingüístic (passat) o l'ús (actual). No hem pogut apreciar diferències prou grans en l'impacte d'aquestes dues variables, ni en espanyol ni en català, per afirmar que una d'elles sigui més determinant a l'hora d'explicar la influència translingüística entre l'espanyol i el català (o viceversa), en consonància amb l'estudi de Rocafiguera (2022) sobre la resolució de l'anàfora pronominal en bilingües català-espanyol.

Com hem argumentat anteriorment, la similitud entre els resultats es pot deure a la correlació que hi ha de força mig-alta entre l'historial lingüístic i l'ús de les llengües: el més habitual és que un parlant que ha estat més exposat en una de les llengües, continuï utilitzant-la més al llarg de la seva vida. De fet, en la caracterització dels participants (capítol 4) hem comprovat que els dominants de català havien estat més exposats al català i continuaven usant més el català, i que els dominants d'espanyol havien estat més exposats a l'espanyol i continuaven usant més l'espanyol. Els únics bilingües amb un perfil més variat i que oscil·la entre les dues llengües era el dels bilingües equilibrats.

Sigui com sigui, serà interessant veure els resultats de les futures investigacions que incloguin perfils de bilingües que canviïn la dominança lingüística amb el pas del

temps, ja que permetrà corroborar si veritablement aquestes dues mesures per separat no aporten resultats destacables o si poden haver-hi canvis en la influència translingüística al llarg dels anys.

Capítol 6

6. LA PRODUCCIÓ DEL MARCATGE DIFERENCIAL D'OBJECTE EN ESPANYOL I EN CATALÀ

6.1. Introducció

En el capítol anterior, hem comprovat que l'estabilitat referencial determina l'acceptabilitat del marcatge diferencial d'objecte (MDO) en l'espanyol que hem pres de referència (varietat peninsular monolingüe), especialment en les condicions que ometen la marca (s'accepta la realització de la marca amb els objectes dels quatre nivells avaluats, però l'omissió de la marca es tolera més com menys estable referencialment és l'objecte). En canvi, en el català de referència (de catalanodominants) s'accepta tant la realització com l'omissió de la marca en tots els objectes.

En relació amb la influència translingüística, en espanyol bilingüe hem detectat que hi ha una interacció entre la dominança lingüística i l'estabilitat referencial, factors que provoquen que els parlants més dominants de català (i en menor mesura els bilingües equilibrats) tolerin l'omissió de la marca en contextos on és obligatòria i, a més, mostrin un sistema de marcatge veritablement opcional en contextos on la marca no és categòricament obligatòria en espanyol monolingüe però sí preferida. En català bilingüe hem observat que tots els bilingües presenten el mateix sistema opcional d'MDO: la marca és àmpliament acceptada en tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial i a la vegada també s'accepta l'omissió de la marca en tots els objectes.

En aquest capítol, tornarem a explorar l'MDO en espanyol i en català, però aquest cop des de la perspectiva de la producció. Com en el capítol anterior, d'una banda, caracteritzarem la producció de l'MDO en funció de l'escala d'estabilitat referencial en espanyol peninsular monolingüe i en el català dels catalanodominants. D'altra banda, analitzarem si el bilingüisme pot causar influència translingüística en l'MDO, quins factors poden modular-la (dominança lingüística dels bilingües, estabilitat referencial dels objectes) i quina és la direccionalitat de la influència. L'ús de les mateixes variables ens permetrà comparar els resultats i comprovar si tots aquests factors afecten de maneres diferents les dades lingüístiques de naturalesa distinta (acceptabilitat i producció).

Les seccions que venen a continuació estan dividides en sis blocs i segueixen la mateixa estructura que el capítol anterior. En el primer bloc (§6.2) es formulen les preguntes de recerca i hipòtesis concretes d'aquest estudi. En el segon bloc (§6.3) es descriu la metodologia utilitzada per dur a terme l'experiment. En concret, es caracteritzen els participants, es descriu el disseny experimental de la tasca i es detalla el preprocessament de les dades. En el tercer bloc (§6.4) es descriuen els efectes de l'estabilitat referencial en l'ús de l'MDO en l'espanyol de referència (varietat peninsular monolingüe). El quart bloc (§6.5) detalla l'ús de l'MDO en el català de referència (de catalanodominants) en funció de l'estabilitat referencial dels objectes. En el cinquè bloc (§6.6) s'investiguen els efectes del bilingüisme en la producció de l'MDO en espanyol i en català bilingües. Específicament, ens centrarem en el rol de la dominança lingüística i l'estabilitat referencial dels objectes en la influència translingüística del català sobre l'espanyol, d'una banda, i de l'espanyol sobre el català, d'altra banda; també es compararà el sistema d'MDO de les dues llengües en cada grup de bilingües. Finalment, en l'últim bloc (§6.7) es discutiran les troballes principals d'aquest estudi.

6.2. Preguntes de recerca i hipòtesis

6.2.1. Preguntes de recerca

Les preguntes de recerca d'aquest capítol són una concreció de les preguntes generals presentades anteriorment (§1.2 del capítol 1 i §4.2 del capítol 4) i s'emmirallen en les preguntes del capítol anterior sobre l'acceptabilitat. Les preguntes 1-2 tenen com a objectiu investigar els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en

espanyol i en català: estudiarem en quins contextos s'usa la marca en l'espanyol peninsular monolingüe i en quins s'usa en el català dels catalanodominants, les dues varietats que recordem que prenem de referència per estudiar l'espanyol i el català bilingües. Les preguntes 3 i 4 tenen com a objectiu analitzar si el bilingüisme provoca influència translingüística en l'MDO en bilingües català-espanyol, centrant-nos en el paper que hi poden jugar la direccionalitat i la dominança lingüística dels bilingües i com aquests dos elements interactuen amb el factor lingüístic de l'escala d'estabilitat referencial. Les preguntes concretes són:

PR1.2 Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en l'**espanyol de referència (monolingüe)**?

PR2.2 Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en el **català de referència (catalanodominants)**?

PR3.2 S'observa **influència translingüística** en la producció de l'MDO a causa del bilingüisme català-espanyol? Si n'hi ha:

a. Quina és la **direccionalitat** de la influència? És a dir, les dues llengües s'influencien mútuament (influència bidireccional: espanyol ↔ català) o hi ha una única llengua procliu a la influència (unidireccional: català → espanyol o espanyol → català)?

b. Està modulada per la **dominança lingüística**?

i. La influència translingüística es manifesta de manera diferent entre **grups** de bilingües segons la seva dominança (individual)? Addicionalment, hi ha diferències entre grups segons el grau de bilingüisme en la regió en què viuen els parlants?

ii. Si entenem el bilingüisme com un **contínuum**, el grau d'influència lingüística en l'MDO està correlacionada amb el grau de dominança lingüística? Hi ha algun component de la mesura de bilingüisme que determini més la influència que presenten els bilingües, com ara l'historial lingüístic (passat) o l'ús (actual)?

c. Depèn de l'**estabilitat referencial** de l'objecte directe? És a dir, hi ha objectes que són menys proclius a la influència o tots resulten afectats en la mateixa mesura?

d. S'aprecien **diferències entre les dues llengües** o es pot proposar que els bilingües tenen un sol sistema compartit per totes dues?

6.2.2. Hipòtesis

En el capítol 4 hem plantejat les hipòtesis generals a les preguntes acabades de presentar. En aquesta secció formulem les hipòtesis específiques aplicades a les dades de producció, que són les que tractarem en aquest capítol. Les hipòtesis són les següents:

PR1.2. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingüe)?

Basant-nos en les prediccions fetes per l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003), reforçada pels resultats de les dades d'acceptabilitat detallats al capítol corresponent (§5.4 del capítol 5), la nostra hipòtesi és que els objectes menys estables referencialment (és a dir, els SNs [-definit], especialment els [-específics]) es marcaran menys sovint que els objectes més estables referencialment (noms propis i [+definit]).

Ara bé, no esperem trobar diferències entre tots i cada un dels nivells de l'escala d'estabilitat referencial. Atenent el caràcter obligatori de la marca en els dos primers nivells i més opcional en els dos següents, esperem que s'agrupin, d'una banda, els noms propis i els objectes [+definit] i, d'altra banda, els dos nivells [-definit]. No hauríem de trobar diferències entre els noms propis i els objectes [+definit], tot i que es trobin en nivells diferents, ja que la marca és indiscutiblement obligatòria en tots dos casos; així ho han demostrat estudis previs (Nediger et al., 2016; López Otero, 2022; Montrul i Gürel, 2015; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2009, 2012 per als objectes definit en espanyol peninsular, Callen i Miller, 2021; Bautista-Maldonado i Montrul, 2019 per als noms propis i objectes definit en espanyol mexicà).

Esperem trobar un ús més baix de la marca amb els objectes [-definit] que amb els noms propis i objectes [+definit], ja que la marca no és categòricament obligatòria en aquests nivells. La majoria d'estudis no ha tingut en compte l'especificitat dels objectes indefinit, però han detectat que la marca s'usa menys amb els objectes [-definit] (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Lizárga i Mora Bustos, 2010; Callen i Miller, 2021; López Otero, 2022; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2011). De fet, pensem que encara que les descripcions teòriques indiquin que la marca és obligatòria amb els objectes [-definit, +específics] (RAE-ASALE, 2009; Leonetti, 2004; López, 2012), la indefinitud dels objectes [-definit, +específics] causarà un ús més baix de la marca i més

variabilitat que amb els noms propis i els objectes [+definit], tal com demostren Nediger et al. (2016) i Callen i Miller (2021) amb objectes [-definit, +específics], i hipòtesi també en consonància amb les dades diacròniques de Laca (2006). No descartem, però, trobar diferències entre objectes [-definit, +específics] i [-definit, -específics], ja que els últims serien menys estables referencialment.

A manera de resum, la predicció és que les oracions com les de (6.1a) i (6.1b) presentaran un ús majoritari de la marca i, en canvi, les oracions de (6.1c) i (6.1d) presentaran més variabilitat i més opcionalitat. A més, és possible que (6.1c) es marqui més sovint que (6.1d).

- (6.1) a. Las trabajadoras necesitan **a Patricia** para hablar con un cliente de Bilbao. (**nom propi**)
b. Las trabajadoras necesitan **a la traductora que sabe vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[+definit]**)
c. Las trabajadoras necesitan **a una traductora que sabe vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, +específic]**)
d. Las trabajadoras necesitan **a una traductora que sepa vasco** para hablar con un cliente de Bilbao. (**[-definit, -específic]**)

PR2.2 Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO de l'MDO en el català de referència (catalanodominants)?

La nostra hipòtesi és que, tot i que el català estàndard no marca els SNs en posició canònica (SVO), trobarem que el català no estàndard sí que marca en certa manera aquests objectes, com s'ha demostrat prèviament (Perpiñán 2018, Pineda 2023). El fet que els parlants de català presentin una alta acceptació de la marca (Benito, 2017; González Alonso et al., 2021; Perpiñán, 2018; Pineda, 2023; Puig-Mayenco et al., 2018; Zeugin, 2021) reforça aquesta idea.

Considerem que la marca és més esperable amb els objectes més estables referencialment (Farkas i von Heusinger, 2003), ja que pertanyen al primer nivell en què sol aparèixer la marca en les diferents llengües que s'han estudiat (Aissen, 2003 a partir d'un estudi comparatiu interlingüístic). És cert que en la tasca de producció oral de Perpiñán (2018) no apareixen diferències significatives entre objectes [+definit] i [-definit], que representen els dos nivells intermedis interns de l'escala de referencialitat, però la nostra predicció és que, en incloure en el nostre disseny els dos extrems de l'escala, apareixeran diferències entre el primer nivell (noms propis) i la resta de nivells,

perquè no sembla tan fàcil de cancel·lar la marca amb un nom propi pel seu caràcter d'individuació en relació amb un SN definit i encara menys amb un d'indefinit. Per tant, esperem observar un ús bastant estès de la marca en els noms propis, un ús més variable i amb SNs [+definit] i [-definit], com mostra Perpiñán (2018) en aquests dos nivells.

En resum, esperem que la marca sigui més usada en oracions com la de (6.2a), però poc usada en els següents nivells (6.2b-d).

- (6.2) a. Les treballadores necessiten **a la Patrícia** perquè sap basc. (**nom propi**)
 b. Les treballadores necessiten **a la traductora que sap basc**. (**[+definit]**)
 c. Les treballadores necessiten **a una traductora que sap basc**. (**[-definit, + específic]**)
 d. Les treballadores necessiten **a una traductora que sàpiga basc**. (**[-definit, -específic]**)

PR3.2 S'observa influència translingüística en l'acceptabilitat de l'MDO a causa del bilingüisme català-espanyol?

Esperem trobar influència translingüística, en consonància amb el capítol anterior, regulada tant pel factor extern de la dominança lingüística dels parlants bilingües (Kupisch, 2008; Yip i Matthews, 2007; Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Nicoladis, 2012; entre molts d'altres) com pel factor intern de l'estabilitat referencial de l'objecte. Per tant, la influència no afectarà tots els bilingües ni tots els objectes de la mateixa manera.

A continuació detallem les prediccions per a cada llengua tenint en compte l'estabilitat referencial de l'objecte i el grau de dominança lingüística dels parlants, i que recollim a la taula 6.1 a manera de resum.

Taula 6.1

Resum de les prediccions sobre la influència translingüística en l'MDO en espanyol i en català bilingües

Direccionalitat	Prediccions
Català → Espanyol	Efecte: sobreomissió de la marca Objectes: [+definit] i especialment [-definit] Bilingües: especialment dominants de català, també bilingües equilibrats
Espanyol → Català	Efecte: sobreús de la marca Objectes: tots, però increment com més estables referencialment Bilingües: tots, però increment com més dominants d'espanyol

Respecte a la influència del català sobre l'**espanyol**, la nostra predicció és que la sobreomissió de la marca es donarà en els grups més dominants de català (de fora i de

dins l'AMB), ja que la seva llengua dominant no usa la marca en els contextos que avaluarem. De fet, en el capítol anterior hem vist que eren els grups que presentaven més sobreacceptabilitat de l'omissió de la marca. Creiem, en canvi, que els bilingües dominants d'espanyol no presentaran influència del català i, per tant, no sorgiran diferències amb els monolingües d'espanyol, com tampoc n'hem trobat en el capítol anterior.

Tenint en compte que els dominants de català mostren una alta acceptació de l'omissió de la marca amb els objectes [+definites] però inferior en els noms propis, pensem que també ometran en proporcions elevades la marca en els SNs [+definites], mentre que els noms propis quedaran més preservats. A més, seguint la proposta de Hulk i Müller (2000), esperem efectes encara més notables en els contextos on la marca és opcional, és a dir, els SNs [-definites, -específics], perquè l'opció sense marca es veurà reforçada per l'altra L1 dels bilingües, el català.

Respecte a la influència de l'espanyol en el **català**, pensem que els dominants d'espanyol usaran més la marca que els dominants de català, en consonància amb Perpiñán (2018). Creiem que la sobreproducció de la marca seguirà l'extensió prevista per l'escala d'estabilitat referencial (de més a menys estable referencialment), és a dir, que hi haurà una influència de l'espanyol progressiva des dels noms propis als objectes [-definites, -específics]. És cert que Perpiñán (2018) no detecta diferències en la producció de l'MDO en objectes [+definites] i [-definites] en català, però els efectes de l'estabilitat referencial poden aparèixer amb la inclusió de més nivells, com hem assenyalat més amunt.

Per tant, podem esperar que les dues llengües s'influencin mútuament. Seguint les troballes amb les dades d'acceptabilitat, preveiem els efectes siguin més intensos en català que en espanyol (més generalitzables a tots els grups i objectes que en espanyol). Això es podria explicar pel fet que el català no és una llengua amb absència total d'MDO i que la tendència universal de les llengües amb MDO és ampliar els contextos d'aparició de l'MDO amb el pas del temps (Laca, 2006; Romero-Heredero, 2020 per a l'espanyol). Si la influència és prou intensa, no podem descartar que alguns bilingües utilitzin el mateix sistema de marcatge en totes dues llengües.

Pel que fa a la rellevància dels factors d'ús social de les llengües en l'evolució lingüística (Thomason i Kaufman, 1988), que és una dimensió que cal afegir al

bilingüisme individual, pensem que la influència entre les llengües pot ser més pronunciada en unes zones que en altres. L'ús lingüístic de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB), amb un major ús de l'espanyol (Idescat i Secretaria de Política lingüística, 2018), pot aguditzar la influència de l'espanyol sobre el català en comparació amb la que es pugui documentar en altres zones o regions. Inversament, podem trobar que la influència del català sobre l'espanyol sigui més gran en aquells parlants que viuen en regions on el contacte amb l'espanyol és més baix, com ara a la Catalunya central (Idescat i Secretaria de Política lingüística, 2018), fet que s'ha vist reflectit en el capítol anterior amb dades de producció.

Finalment, basant-nos en les troballes del capítol 5, creiem que el grau d'influència translingüística pot estar correlacionat amb el grau de dominança lingüística operacionalitzada com a mesura contínua, és a dir, que com més dominança en una llengua, major influència hi hagi d'aquella llengua, de manera gradual. A més, considerem que tot i que les dades d'acceptabilitat no hagin mostrat diferències entre el pes de l'exposició lingüística en el passat (Historial lingüístic) i en el present (Ús) en la influència translingüística, les dades de producció poden mostrar matisos entre aquestes dues dimensions que conformen la dominança.

6.3. Metodologia

6.3.1. Participants

La mostra d'aquest estudi va ser de 177 participants, formada per 145 bilingües català-espanyol nascuts i escolaritzats a Catalunya i 32 monolingües d'espanyol peninsular. No hi ha cap grup de monolingües de català perquè no existeix, com s'ha explicat anteriorment (§4.4.1.2.4 del capítol 4 sobre la caracterització dels participants). La selecció de participants necessaris per respondre les diferents preguntes de recerca d'aquest capítol es reporta a les seccions corresponents. Els detalls sobre els participants es poden consultar al capítol 4 (§4.4.1).

6.3.2. Tasca experimental

6.3.2.1. Descripció de la tasca

L'estudi d'aquest capítol consistia en dues **tasques escrites de producció guiada** (una en espanyol i una en català) que investigaven l'ús de l'MDO en espanyol i en català en

objectes de diferents graus d'estabilitat referencial. En les dues tasques, *offline* i sense limitació del temps, es manipulava únicament l'estabilitat referencial dels objectes (noms propis, [+definit], [-definit], +específics], [-definit, -específics]).

Testar tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial es fa molt difícil, si no impossible, a partir de dades espontànies; és per això que ens vam inclinar per una tasca de producció molt guiada per tal de constrènyer al màxim tots els contextos que es volien avaluar i aconseguir produccions per a cadascun. Recordem que, tal com hem argumentat en el capítol anterior (§5.3.2 del capítol 5), d'una banda els objectes [-definit, +específics] són força infreqüents en la parla espontània (vegeu Alfaraz 2011, Callen i Miller 2021) i, d'altra banda, és difícil de determinar l'especificitat d'alguns objectes indefinits si no hi ha cap marca morfològica o context semàntic que l'identifiqui. La tasca dissenyada ens permetia diferenciar els dos tipus d'objectes indefinits de forma controlada i tenir-ne el mateix nombre de cada tipus. D'aquesta manera, podíem eludir les limitacions de les entrevistes lingüístiques (Schilling, 2013) i les dades de corpus (Callen i Miller, 2021).

Els bilingües català-espanyol van completar la tasca en ambdues llengües (amb com a mínim una setmana de diferència), mentre que els monolingües d'espanyol només la van completar en espanyol. Les tasques es van administrar a través de la plataforma Alchemer⁶² i es podien respondre des de qualsevol dispositiu electrònic (ordinador, mòbil o tauleta).

Cada tasca contenia 39 oracions, que es van contrabalancejar i pseudoaleatoritzar en les 4 versions que es van construir per a cada llengua. Cadascuna de les versions de la tasca constava de 20 ítems experimentals, 5 per a cadascuna de les quatre condicions ($k = 5$), 15 oracions de distracció (10 distractors i 5 *fillers*) i 4 oracions de pràctica.

Les 4 versions diferents per a cada llengua estaven construïdes en funció dels diferents nivells de la variable manipulada, utilitzant un disseny de Latin Square, de manera que tots els participants veien les quatre condicions, però ningú no veia mai el mateix ítem en condicions diferents. Es va pseudoaleatoritzar l'ordre de presentació per evitar que dos ítems de la mateixa condició apareguessin seguits. Com que els participants bilingües van fer les dues tasques en català i en espanyol, que eren traduccions una de

⁶² Inicialment, la plataforma s'anomenava SurveyGizmo, però va canviar a Alchemer durant la recollida de dades. Aquest canvi no va alterar la tasca ni les dades recollides fins aleshores.

l'altra, també es va tenir cura que els participants fessin versions diferents de cada llengua, de manera que no veiessin la mateixa versió dels ítems en les dues llengües. Per exemple, si els participants feien en català la versió 2, no feien la versió 2 en espanyol. A més, la tasca es va administrar de manera contrabalancjada segons la llengua: la meitat dels participants bilingües van fer la primera tasca en català i l'altra meitat, en espanyol.

La tasca consistia a llegir una sèrie de contextos (per tal de fer les oracions més naturals i forçar encara més la interpretació específica o inespecífica de l'objecte) seguits d'oracions amb un buit. Els participants havien de completar els forats que hi havia davant de l'objecte directe utilitzant un verb (proporcionat entre parèntesis) i fins a una paraula més (vegeu l'exemple de la figura 6.1). Per tal d'acotar el màxim les possibles respostes i evitar que utilitzessin fórmules que no interessaven (per exemple, perífrasis verbals) se'ls demanava que fessin servir només entre 1 i 2 paraules (el verb i una paraula extra de manera opcional). Per evitar que els participants s'adonessin del fenomen objecte d'estudi, a banda de la presència de distractors, se'ls feia conjugar el verb, que se'ls proporcionava en infinitiu⁶³.

Figura 6.1

Exemple de presentació dels estímuls

7. Los demandados solo se librarán de la cárcel si los defiende un bufete de abogados. Los demandados (*necesitar*) ____ una abogada que trabaje en un bufete.

6.3.2.2. Ítems experimentals

Tots els estímuls utilitzats en aquest estudi estaven extrets de l'estudi d'acceptabilitat, per tal de fer-los més comparables. En aquest estudi, però, només es van incloure els estímuls amb els verbs monotransitius (*buscar, prioritzar, necesitar, voler i esperar*) i es van descartar els estímuls amb verbs ditransitius (*reclamar, sol·licitar, exigir,*

⁶³ Ens han suggerit que dur a terme la tasca escrita (i no oral) podia alterar els resultats i no afavorir prou la marca, ja que el fet de proporcionar el determinant i només haver d'usar el verb donava una frase gramatical. Creiem que aquest argument no és prou vàlid perquè usant únicament el verb tal com es donava, en infinitiu, el resultat no era una oració gramatical.

demanar)⁶⁴ o que havíem detectat que tenien valoracions més baixes (*desitjar, anhelar, preferir*) (vegeu §5.3.4 del capítol 5 per a més detalls sobre l'anàlisi d'ítems).

Les oracions estaven formades per un subjecte (la meitat en masculí i l'altra meitat en femení), seguit d'un verb transitiu i un objecte directe (en femení), que estava complementat per una oració de relatiu (excepte en la condició dels noms propis; la raó de la inclusió d'una clàusula de relatiu obeeix a l'obtenció dels diferents nivells de l'escala de referencialitat com s'explicarà tot seguit). Per evitar la contracció *al*, en què la marca és menys evident, tots els objectes directes eren femenins (*a la, a una*) i els verbs estaven conjugats en plural (acabats en *-n*). Així evitàvem la sinalefa o fusió de vocals en el cas que el verb acabés en vocal i afavoríem la prominència de la marca, que és més rellevant en els estímuls orals però també es manifesta en estímuls escrits (Sagarra et al., 2017).

Tots els subjectes i objectes eren [+animats, +humans] per controlar l'animacitat dels dos sintagmes, ja que tant l'animacitat dels objectes (Chamorro et al., 2015; Montrul i Bowles, 2009; entre molts d'altres) com la dels subjectes (García García, 2007, 2014) pot interactuar amb la marca.

Variables

En aquesta tasca es va manipular únicament la variable independent de l'**estabilitat referencial** de l'objecte directe i, com en l'estudi d'acceptabilitat, es van incloure quatre nivells basant-nos en l'escala d'estabilitat referencial de (6.3) (objectes noms propis, objectes [+definites], objectes [-definites, +específics] o objectes [-definites, -específics]). La variable dependent, és a dir, les respostes dels participants, recollia la realització o l'omissió de l'MDO. També es va incloure la variable independent de **llengua** (català o espanyol).

(6.3) pronoms personals > noms propis > definites > indefinites, específics > indefinites, inespecífics

Recordem que aquest estudi no inclou pronoms personals perquè no hi ha diferències en l'ús de la marca entre les dues llengües (la marca sempre és obligatòria davant dels pronoms personals tant en català com en espanyol) ni s'han reportat resultants en què la

⁶⁴ Això ens va permetre escurçar els estímuls extrets de la tasca d'acceptabilitat. En aquesta tasca, sense verbs ditransitius, ja no necessitàvem que les oracions acabessin amb un complement (de finalitat, causa o temps) per evitar la interpretació de l'objecte com un altre tipus de complement.

marca d'objecte resulti afectada en el cas dels pronoms personals objecte (ex. **T'he vist tu*, **Te he visto ti*).

La definitud dels objectes dels ítems experimentals es diferenciava amb l'ús de l'article definit (*la*) o indefinit (*una*); els noms propis són [+definit] per naturalesa. L'especificitat dels objectes [-definit] es distingia gràcies a un context inequívoc aportat per una clàusula de relatiu en indicatiu (SNs [-definit, +específics]) o en subjuntiu (SNs [-definit, -específics]) (Rivero, 1979; Alcina Caucet, 1994). Els objectes [+definit] són, en general, [+específics] (Enç, 1991), però com que hi ha expressions definides que no són específiques⁶⁵ (Ticio, 2010; Fábregas, 2013), també es va afegir una clàusula de relatiu amb un verb en indicatiu en la condició [+definit], per tal que no hi hagués dubtes que es tractava d'un objecte [+definit] i [+específic]. L'especificitat es va reforçar amb una oració prèvia que contextualitzava els objectes.

A la taula 6.2 es pot veure un exemple de cada condició, en català i en espanyol. La llista de tots els ítems experimentals utilitzats en cada tasca es troba a l'annex G, on només s'han inclòs els ítems experimentals d'una de les condicions (SNs [+definit]). Com es veu a continuació, els ítems experimentals estaven emparellats lèxicament, per tal de minimitzar la variabilitat provocada per la diversitat lèxica.

⁶⁵ Fábregas (2013, pàg. 19) proposa que existeix un contrast entre objectes [+definit] que són [+específics] i porten MDO (1b) en contraposició a objectes [+definit] que són [-específics] i no porten MDO (5.8a).

(5.8) a. Encontrar la persona que tenga más puntos.
b. Encontrar a la persona que tiene más puntos.

Taula 6.2

Exemples d'ítems experimentals per condició en català i en espanyol

Nom propi	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la Patrícia. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ la Patrícia perquè sap basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo Patricia habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ Patricia porque sabe vasco.
[+definit]	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la traductora. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ la traductora que sap basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ la traductora que sabe vasco.
[-definit, + específic]	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la traductora. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ una traductora que sap basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ una traductora que sabe vasco.
[-definit, -específic]	
Català	Ha arribat un client basc a l'oficina, però ningú parla l'idioma. Les treballadores (<i>necessitar</i>) ____ una traductora que sàpiga basc.
Espanyol	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (<i>necesitar</i>) ____ una traductora que sepa vasco.

6.3.2.4. Ítems de pràctica i distractors

A l'inici de la tasca, els participants completaven 4 ítems de pràctica per familiaritzar-se amb la dinàmica. La meitat d'aquests ítems eren similars als ítems experimentals (ex. *Després de l'excursió, en Pere tenia molta set. Va agafar la cantimplora i (beure) ____ molta aigua*), i l'altra meitat seguia l'estructura dels distractors (*En Lluc i en Guillem són molt bons amics. A l'escola, (juguen/escapen) ____ fet i amagar cada dia*).

Els 10 ítems distractors formaven part d'un altre experiment que no està relacionat amb aquesta tesi. Aquest altre estudi analitzava els verbs copulatius en oracions locatives i, en aquests ítems, els participants havien d'escollir entre *ser* o *estar* (ex. *El ministre es pregunta on s'ha ficat el convidat. El president explica que el convidat (ser/estar) _____ a la reunió*).

Els 5 ítems *fillers* consistien en oracions en què els participants havien d'escollir entre dos verbs, conjugat-lo i afegir fins a una paraula més (*La majoria dels jubilats s'asseuen en un banc a parlar quan surten al carrer, però aquests jubilats (esquitxar/passejar) _____ la platja perquè viuen a prop del mar*).

6.3.3. Procediment

Abans de realitzar la primera sessió experimental, tots els participants completaven un qüestionari sociolingüístic a casa. Com s'ha detallat anteriorment (§4.4.2 del capítol 4), els participants bilingües completaven el qüestionari sociolingüístic BLP en línia a través de Google Forms i els participants monolingües d'espanyol completaven un qüestionari breu amb algunes preguntes sobre el seu historial lingüístic (lloc de naixement, lloc de residència, edat, nivell d'estudis, llengües familiars, anys viscuts a Espanya). El qüestionari BLP es pot consultar a l'annex A.

Les tasques de producció es van administrar a través de la plataforma Alchemer (en línia). Els participants bilingües, que completaven la tasca en una de les dues llengües en una primera sessió, havien de respondre la tasca en l'altra llengua al cap d'una setmana com a mínim i dues com a màxim.

Els bilingües van completar les tasques en un ambient controlat a la universitat per una investigadora en la mesura del possible, ja que a causa dels motius sanitaris generats per la COVID-19 algunes persones van preferir fer-la des de casa. Tots els participants monolingües van completar la tasca en línia. Es va analitzar si hi havia participants que no havien parat prou atenció, per eliminar-los en cas necessari de l'estudi (vegeu §6.3.4.2). En conjunt, el canvi de modalitat presencial a modalitat en línia no va comportar variació en el comportament experimental dels participants.

La majoria de participants bilingües formaven part també d'un altre estudi, un paradigma visual de seguiment de moviments oculars (*Visual World Paradigm*), que no s'ha inclòs en aquesta tesi. Les persones que responien la tasca de producció a la

universitat, feien primer la tasca de seguiment de moviments oculars (que era més implícita) i tot seguit la tasca de producció (que era més explícita), seguint el procediment habitual en sessions que inclouen diversos tipus de tasca (ex. Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021).

Abans de començar cada tasca, s'explicava als participants en què consistia (instruccions a l'annex F) i se'ls remarcava que no hi havia respostes correctes ni incorrectes, sinó que l'objectiu de l'estudi era conèixer com parlen els joves. Els participants tenien 4 oracions de pràctica per familiaritzar-se amb el format i abans de veure els estímuls experimentals es resolien tots els dubtes que poguessin tenir.

6.3.4. Preprocessament de les dades

6.3.4.1. Codificació i neteja de les dades

Les respostes escrites dels participants, que era la variable dependent de l'estudi, es van codificar amb 0 i 1. Un 0 significava que no s'havia utilitzat la marca i un 1 significava que sí que s'havia utilitzat la marca.

Durant la codificació, es van eliminar aquelles respostes que no havien seguit les instruccions (màxim 2 paraules) o que havien modificat l'estructura de l'oració. Aquestes van significar l'1,17% del total de respostes. Entre aquestes respostes eliminades, s'havia afegit un verb en infinitiu extra a banda del proporcionat (ex. *necessiten trobar, volen robar, han ido a buscar, dan prioridad*), s'havia afegit la conjunció *que* (ex. *esperen que, quieren que*) o s'havia canviat l'estructura canònica (ex. *necesitan de, prioritzen per*). Excepcionalment, sí que vam incloure les respostes que van utilitzar verbs modals (ex. *han de buscar, tienen que priorizar*) o el passat perifràstic en català (ex. *van buscar a*), malgrat utilitzar una paraula més de la demanada a les instruccions, ja que aquestes seqüències verbals no afectaven la realització o omisió de la marca. En total, van quedar 6.342 respostes, 3.499 en espanyol i 2.843 en català.

També es va inspeccionar si hi havia alguna oració que hagués propiciat massa respostes que s'haguessin d'excloure, però no vam detectar-ne cap i, per aquest motiu, no es va descartar cap ítem.

6.3.4.2. Anàlisi d'ítems

Com en l'estudi d'acceptabilitat, es va mirar si hi havia un efecte del verb. Es va fer un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial per a cada llengua amb els efectes fixos d'Estabilitat referencial i Verb. Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables (*varying intercepts* en anglès) per Participant i Ítem. L'efecte del Verb va ser significatiu tant en català ($p < ,001$) com en espanyol ($p < ,001$). Les comparacions per parelles mostraven que *esperar* és el verb que s'usa més amb marca i el que menys és el verb *necessitar* (especialment amb els objectes indefinits), tant en català com en espanyol (consulteu l'annex I.3 per veure les diferències entre tots els verbs). A banda d'això, no vam poder detectar cap altre patró.

A diferència de l'estudi d'acceptabilitat, en aquest estudi no van comprovar l'efecte de la telicitat, ja que la tasca constava de 5 verbs (*necessitar, voler, buscar, esperar, prioritzar*), només un dels quals era tèlic (*prioritzar*). De totes maneres, els verbs *esperar* i *necessitar* no diferien en la telicitat i, per tant, això ens suggereix que aquest tret no és el que marca la diferència entre ells.

Donats aquests resultats, creiem que s'hauria d'explorar en futurs estudis per què hi ha verbs que afavoreixen més l'ús de la marca que d'altres. Aquesta línia d'investigació, però, queda fora dels objectius d'aquesta tesi.

6.3.4.3. Anàlisis estadístiques

La variable dependent d'aquest estudi és l'ús de l'MDO per a cada condició i participant. Les variables independents de l'estudi són l'Estabilitat referencial, el Grup, la Dominança i/o la Llengua, com es mostra a la taula 6.3. No s'utilitzen totes les variables en totes les anàlisis, sinó que se seleccionen i combinen en funció de la pregunta de recerca; a més, Grup i Dominança són excloents i s'usen en anàlisis diferents.

Taula 6.3*Resum de les variables i condicions de l'estudi (experiment 2)*

Variable	Condicions
Estabilitat referencial	-Noms propis
	-Objectes [+definit]s
	-Objectes [-definit]s, +específics]
	-Objectes [-definit]s, -específics]
Grup	-Dominants de català (fora AMB)
	-Dominants de català (AMB)
	-Equilibrats
	-Dominants d'espanyol
	-Monolingües d'espanyol peninsular
Dominança	-Valor numèric (contínuum)
Llengua	-Català
	-Espanyol

Per a les anàlisis estadístiques es van fer diversos models mixtos lineals generalitzats (GLMM) de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates, Mächler, Bolker, Walker, 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). Aquests models permeten incloure les variables experimentals manipulades i les interaccions com a efectes fixos, així com efectes aleatoris per ajustar la variació (Baayen et al., 2008; Bates et al., 2015; Winter, 2019). Per a les comparacions per parelles es va fer servir el paquet *emmeans* (v. 1,5,0; Lenth, 2021) amb un ajustament de Tukey.

A més, es van estandarditzar els residuals i es van eliminar els valors atípics (*outliers* en anglès) extrems superiors a 2,5 (Midi et al., 2010). Es va testar la multicol·linealitat utilitzant factors d'inflació de varianza (VIF). També es va calcular l'índex de concordança (índex C; Harrell et al., 1982) amb la funció *somers2* del paquet *Hmisc* (v. 4,5,0; Harrell, 2021)⁶⁶.

Es van fer 7 models diferents per respondre les diverses preguntes de recerca. A la taula 6.4 es pot consultar la pregunta de recerca que responia cada model, així com la llengua, els participants, les variables i la secció on es poden consultar els resultats. Els detalls de cada model es reporten a la secció corresponent (*Model estadístic*).

⁶⁶ Aquest índex mesura la qualitat de l'ajustament dels models de regressió logística amb resultats binaris. Un índex-C per sota de 0,5 indica que el model no és millor fent prediccions que si ho fes a l'atzar, i un valor per sobre de 0,7 indica un bon model (Hosmer i Lemeshow, 2013).

Taula 6.4

Models estadístics utilitzats a l'estudi (experiment 2): preguntes de recerca, llengua, participants, variables independents i seccions on es reporten els resultats

Model	Pregunta de recerca	Llengua	Participants	Variables	Secció
1	L'estabilitat referencial en l'MDO en l'espanyol de referència	Espanyol	Monolingües d'espanyol	• Estabilitat referencial	§6.4
2	L'estabilitat referencial en l'MDO en el català de referència	Català	Catalanodominants	• Estabilitat referencial	§6.5
3	Influència translingüística en l'MDO en espanyol en diferents grups de bilingües (dominança i estabilitat referencial)	Espanyol	Bilingües català-espanyol i monolingües d'espanyol	• Estabilitat referencial • Grup	§6.6.1.1
4	Influència translingüística en l'MDO en català en diferents grups de bilingües (dominança i estabilitat referencial)	Català	Bilingües català-espanyol	• Estabilitat referencial • Grup	§6.6.1.2
5	Comparació de les dues llengües en diferents grups de bilingües (dominança i estabilitat referencial)	Espanyol i català	Bilingües català-espanyol	• Estabilitat referencial • Grup • Llengua	§6.6.1.3
6	Influència translingüística en l'MDO en espanyol entenent la dominança com un contínuum	Espanyol	Bilingües català-espanyol	• Estabilitat referencial • Dominança (contínuum)	§6.6.2.2
7	Influència translingüística en l'MDO entenent la dominança com un contínuum	Català	Bilingües català-espanyol	• Estabilitat referencial • Dominança (contínuum)	§6.6.2.3

6.4. La producció de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingüe): els efectes de l'estabilitat referencial

L'objectiu d'aquesta secció és estudiar l'impacte de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en espanyol peninsular, per tal de complementar els resultats del capítol anterior obtinguts des de la perspectiva de l'acceptabilitat. Mitjançant una prova escrita de producció guiada, farem un retrat de la producció de la marca en espanyol en objectes amb diferents nivells d'estabilitat referencial i analitzarem si hi ha contextos on la marca és indubtablement obligatòria i d'altres on és opcional. Examinarem les dades recollides de parlants monolingües d'espanyol peninsular, que compararem més tard amb parlants bilingües.

6.4.1. Participants

Els participants d'aquest estudi va ser un grup de 32 monolingües d'espanyol peninsular format per 22 dones i 10 homes amb una mitjana d'edat de 18,85 (rang 18-25). Tots parlaven espanyol peninsular (nascuts a Navarra, Aragó, Badajoz i Extremadura) i eren estudiants de Filologia Hispànica. No va participar cap participant que tingués un coneixement nadiu que no fos de l'espanyol peninsular (vegeu §4.4.1.1 del capítol 4 per a més detalls).

6.4.2. Resultats descriptius

A la taula 6.5 presentem els resultats descriptius de la tasca de producció escrita guiada en espanyol peninsular dels monolingües. La taula recull les mitjanes i desviacions estàndard de la producció de la marca en cada nivell d'estabilitat referencial.

Com es pot observar, els noms propis i els SNs [+definit] es marquen pràcticament sempre amb valors superiors al 90%, mentre que els SNs [-definit] presenten valors força més baixos i deixen entreveure certa opcionalitat, tot i que mostren una tendència a marcar-se superior al 60%. Les desviacions estàndard també demostren que els noms propis i els objectes [+definit] presenten un comportament molt més homogeni que els objectes [-definit], que presenten una variabilitat molt més gran que gairebé dobla la de les dues categories anteriors. La figura 6.2 mostra aquests valors de manera gràfica.

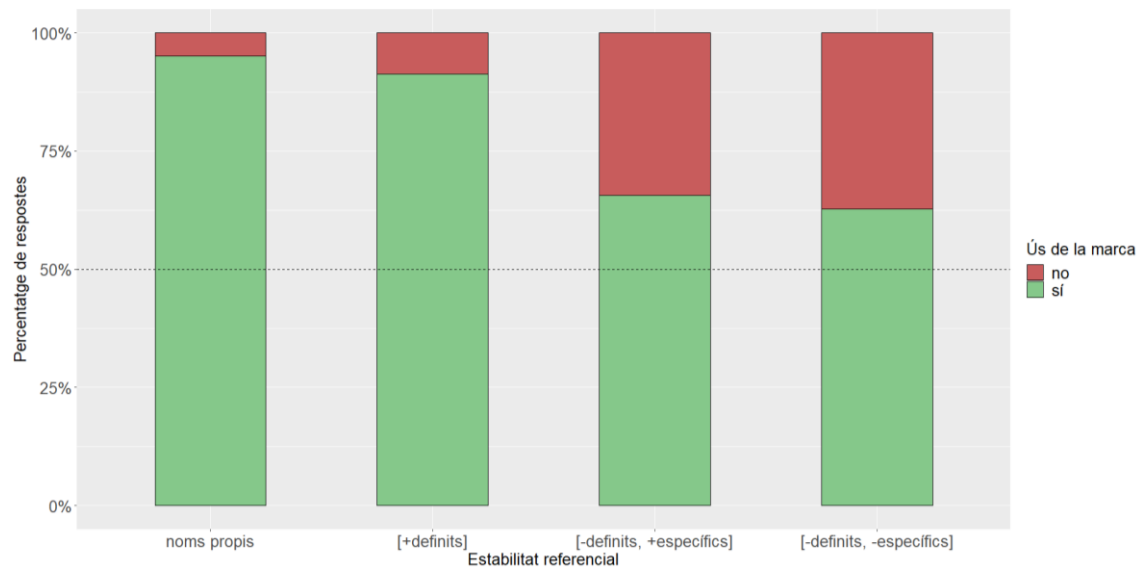
Taula 6.5

Dades descriptives del percentatge de producció de l'MDO en espanyol (DE)

	Noms propis (<i>ex. Patricia</i>)	[+definit] (<i>ex. la traductora que sabe vasco</i>)	[-definit, +específic] (<i>ex. una traductora que sabe vasco</i>)	[-definit, -específic] (<i>ex. una traductora que sepa vasco</i>)
Espanyol	95,09 % (21,67)	91,35% (28,18)	65,64 % (47,63)	62,73 % (48,50)

Figura 6.2

Percentatge de producció de l'MDO en espanyol (dades descriptives)

Nota: Aquest gràfic representa el percentatge de respostes dels participants monolingües d'espanyol (dades descriptives). L'eix horitzontal representa els nivells d'estabilitat referencial: a l'esquerra els objectes més estables referencialment (noms propis) i a la dreta els menys estables referencialment ([-definit, -específic]). L'eix vertical representa el percentatge de producció (o no) de la marca.

6.4.3. Model estadístic

Per explorar fins a quin punt l'estabilitat referencial determina la producció de la marca en espanyol monolingüe, es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). Com a variable dependent, es va incloure el nombre de respostes produïdes amb MDO per a cada condició i participant, i com a factor fix, l'estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -

específic]). Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participant i Ítem. Es van testar pendents variables (*varying slopes* en anglès) però produïen un *singular fit*. El model tenia un índex C de concordança de 0,86, el qual indica que té un ajustament gairebé excel·lent⁶⁷. A l'annex K.1 es poden consultar el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

6.4.4. Resultats

El test d'índex de probabilitat indica que l'Estabilitat referencial contribueix a una millora del model ($\chi^2(3) = 99,105, p < ,001$). Això suggereix que, tal com prevèiem, les probabilitats d'usar la marca en cada nivell són diferents.

El model mostra que la probabilitat⁶⁸ d'usar MDO amb els **noms propis** és de 96,73% ($\beta = 3,38, SE = 0,44, z = 7,62, p < ,001$) i amb els SNs [**+definitis**] és de 93,99% ($\beta = 2,75, SE = 0,37, z = 7,282, p < ,001$), però aquestes probabilitats baixen al 68,87% amb els SNs [**-definitis, +específics**] ($\beta = 0,79, SE = 0,28, z = 2,82, p = ,004$) i al 65,24% amb els SNs [**-definitis, -específics**] ($\beta = 0,63, SE = 0,27, z = 2,27, p = ,022$). A més, com es pot observar a la figura 6.3⁶⁹, les probabilitats d'usar la marca presenten més variabilitat amb els SNs [-definitis] que amb els noms propis i SNs [+definitis], on la marca s'usa gairebé sempre i la variabilitat és mínima, tal com ens indicaven les desviacions estàndard de la taula 6.5. Tot i això, la probabilitat d'usar la marca respecte a no usar-la és significativa en tots els objectes⁷⁰. Per tant, en general, hi ha una tendència a produir la marca en tots els nivells analitzats, si bé en els dos primers nivells més acusadament.

Les comparacions per parelles entre objectes, de fet, confirmen que hi ha una clara diferència entre els objectes més estables referencialment, que mostren un ús obligatori

⁶⁷ Aquest índex mesura l'ajustament dels models logístics de regressió amb *outcomes* binaris. Per sobre de 0,90 indica que l'ajustament és excel·lent (Hosmer i Lemeshow, 2013).

⁶⁸ Hem usat la funció *ggpredict* d'R per calcular les probabilitats dels valors estimats del model.

⁶⁹ Per facilitar la lectura, totes les il·lustracions d'aquest capítol es presentaran amb les probabilitats de valoració, en lloc d'usar *log odds ratios*. La probabilitat va de 0 a 1 (0% a 100%). Les probabilitats es consideren proporcions o percentatges, definides per la divisió entre les ocurrències d'un esdeveniment entre el nombre total d'observacions. Si les oportunitats de dos esdeveniments són les mateixes, la probabilitat és 0,5 o 50% (Barlaz, 2020).

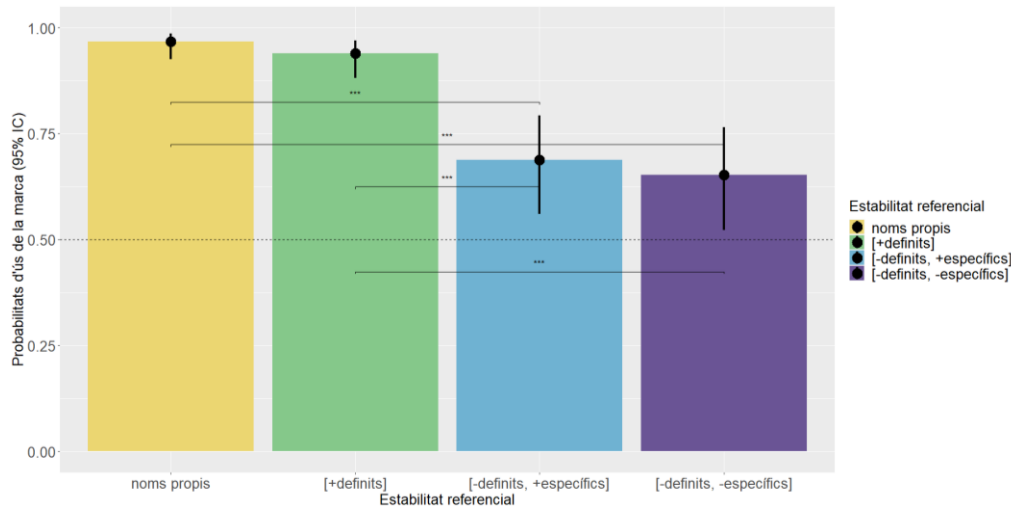
⁷⁰ Les anàlisis estadístiques d'aquest capítol ens indiquen si l'ús de la marca és opcional, entès com l'ús a l'atzar, o no: quan els valors *p* de la probabilitat, indicats entre parèntesis, no són significatius vol dir que l'ús és a l'atzar; quan són significatius vol dir que l'ús no és a l'atzar. Les figures complementen aquests resultats: si la línia de l'interval de confiança trepitja el 50% és que s'usa aleatòriament.

6.4. La producció de l'MDO en l'espanyol de referència (monolingüe): els efectes de l'estabilitat referencial

de la marca, i els menys estables, on l'ús de la marca no és obligatori. Així doncs, els noms propis i els SNs [+definit] no presenten diferències entre ells, però sí que presenten diferències amb els objectes [-definit], ja siguin [+específics] ($\beta = -2,596$, $SE = 0,424$, $z = -6,119$, $p < ,001$ i $\beta = 1,958$, $SE = 0,354$, $z = 5,536$, $p < ,001$ respectivament) o [-específics] ($\beta = -2,755$, $SE = 0,425$, $z = -6,485$, $p < ,001$ i $\beta = 2,117$, $SE = 0,355$, $z = 5,966$, $p < ,001$, respectivament). Els dos tipus d'SNs [-definit] tampoc mostren diferències en l'ús de la marca.

Figura 6.3

Probabilitats de producció de l'MDO en espanyol monolingüe ($\pm 95\%$ IC)

Nota: Aquest gràfic representa les probabilitats d'usar la marca predites pel model estadístic. L'eix horitzontal representa la variable Estabilitat referencial: a l'esquerra els objectes més estables referencialment (noms propis) i a la dreta els menys estables referencialment ([-definit, -específics]). L'eix vertical representa la probabilitat d'ús de la marca. La línia discontinua representa una probabilitat del 50% (a l'atzar).

A l'esquema següent es sintetitza la gradació de la producció de l'MDO en els diferents objectes, on observem com s'agrupen els dos nivells més alts, d'una banda, i els dos nivells més baixos, de l'altra:

Escala d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Producció MDO	nom propi = [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]

6.4.5. Discussió

L'objectiu d'aquesta secció era saber fins a quin punt l'estabilitat referencial dels objectes determina la producció de la marca en l'espanyol que prenem de referència, és a dir, la varietat peninsular monolingüe (PR1.2).

Les dades de producció que acabem de presentar demostren que les prediccions que fa l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003) són correctes, ja que, malgrat que hi ha una tendència a produir la marca en tots els nivells analitzats, és més acusada en els dos primers nivells, els més estables.

Hem comprovat que l'MDO es revela com a decididament obligatori amb els objectes més estables referencialment (els noms propis i els objectes [+definit]), en consonància amb les troballes d'estudis previs (Nediger et al., 2016; López Otero, 2022; Callen i Miller, 2021; Montrul i Gürel, 2015; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2009; Guijarro-Fuentes i Marinis, 2012 per als objectes definitos en espanyol peninsular, Bautista-Maldonado i Montrul, 2019 per als noms propis i objectes definitos en espanyol mexicà).

Els efectes de l'estabilitat referencial també es veuen reflectits en els objectes menys estables referencialment ([-definit, +específics] i [-definit, -específics]), els quals presenten una variabilitat notable i una probabilitat més baixa que els dos nivells anteriors. Malgrat la variabilitat, els nostres resultats revelen que la probabilitat d'usar la marca és bastant superior al 50%, en consonància amb l'estudi de Bautista-Maldonado i Montrul (2019) sobre l'espanyol mexicà. Aquests resultats s'allunyen d'estudis en què s'ha vist un ús força més baix de la marca, gairebé residual, com ara Guijarro-Fuentes i Marinis (2009), Guijarro-Fuentes (2012) i Callen i Miller (2021), però es fa difícil fer comparacions, ja que aquests autors no proporcionen els ítems experimentals i no podem saber com eren les oracions indefinides.

Volem destacar que en aquest estudi no hem trobat diferències entre els SNs [-definit, +específics] i els SNs [-definit, -específics], tot i que tinguin un grau d'estabilitat referencial diferent. Això demostra que l'especificitat no és un tret determinant en la producció de la marca amb els objectes indefinits, a diferència del que afirmen diversos estudis descriptius, que assenyalen que la marca és obligatòria amb els SNs [-definit, +específics] però opcional amb els SNs [-definit, -específics] (RAE-ASALE, 2009;

Leonetti, 2004; López, 2012). De fet, hem demostrat que la producció de la marca amb els SNs [-definit, +específics] no és tan categòrica com amb els SNs [+definit] (que són també específics), malgrat les descripcions més tradicionals.

El conjunt d'aquests resultats que assenyalen la no obligatorietat de la marca amb objectes [-definit, +específics] donen suport a les dades que aporten l'estudi experimental de Nediger et al. (2016) i l'estudi de corpus de l'espanyol actual de Balasch (2011), que també demostren que hi ha diferències clares entre objectes definit i indefinit, però no entre objectes indefinit en funció de la seva especificitat. Això demostra la necessitat de dur a terme estudis experimentals i controlats a l'hora de fer descripcions de la llengua, ja que els exemples introspectius poden no ser una mostra prou representativa de la llengua, i les descripcions basades en corpus, si bé més aproximades, no sempre poden controlar la variació entre els enunciats que hem intentat limitar aquí.

Aquesta divisió entre objectes definit i indefinit ens porta a matisar una proposta del capítol anterior, en què suggeríem que la diferència en l'acceptació de l'absència de la marca entre els objectes s'explicava essencialment per l'especificitat del sintagma (pàg. 212). Recordem que en l'estudi d'acceptabilitat hem detectat que els objectes no marcats [+definit] i [-definit, +específics] mostren nivells semblants de rebuig, en canvi, els objectes [-definit, -específics] eren completament acceptats. Davant les dades de producció, on el tall entre l'obligatorietat i l'opcionalitat de la marca està clarament en la definitud, pensem que la baixa acceptació dels SNs [-definit, +específics] no marcats, igual de rebutjats que els SNs [+definit] no marcats, pot haver estat causat en part pels motius aliens a l'MDO que hem anat discutint al llarg del capítol anterior: la incongruència entre la indefinitud i l'especificitat. És possible, que si els participants no haguessin percebut una incongruència semàntica en aquests estímuls, els objectes [-definit, +específics] no marcats s'haurien acceptat amb valors més alts sense marca, com ho fan amb els [-definit, -específics], en consonància amb les dades de producció, en què permeten l'omissió de l'MDO.

En definitiva, en línia amb els resultats del capítol anterior, en espanyol hi ha dues categories en què l'MDO és indubtablement obligatori (noms propis, (6.4a), [+definit], (6.4b)) i dues categories amb marcatge més opcional ([-definit, +específics], (6.4c), [-

definit, -específic], (6.4d)). Malgrat aquesta distinció, hi ha una preferència per usar sempre la marca, tal com apuntaven les dades d'acceptabilitat del capítol 5, on hem observat que tots els objectes es preferien més amb marca que sense marca.

- (6.4) a. Las trabajadoras necesitan ***(a) Patricia** porque sabe vasco (**nom propi**)
b. Las trabajadoras necesitan ***(a) la traductora que sabe vasco**. ([+definit])
c. Las trabajadoras necesitan **(a) una traductora que sabe vasco**. ([-definit, +específic])
d. Las trabajadoras necesitan **(a) una traductora que sepa vasco**. ([-definit, -específic])

6.5. La producció de l'MDO en el català de referència (catalanodominants): els efectes de l'estabilitat referencial

En aquesta secció volem descriure quin ús es fa de la marca davant d'objectes directes en català i estudiar fins a quin punt l'estabilitat referencial pot explicar el fenomen en aquesta llengua. Mesurarem l'ús de la marca en diferents contextos que representen diversos punts de l'escala d'estabilitat referencial (els mateixos nivells que per a l'espanyol), a través d'una prova de producció equivalent a la de l'espanyol.

De la mateixa manera que en el capítol anterior, donada l'absència de monolingües de català, prenem com a referència un grup de dominants de català en els diversos aspectes avaluats en el qüestionari sociolingüístic i que, a més, ha crescut en una zona de Catalunya amb una presència de l'espanyol molt baixa. És un grup que representa el coneixement més alt de català i que té el català com a llengua familiar, preferencial i pràcticament exclusiva de relació en els diferents àmbits d'ús (§4.4.1.3 del capítol 4). Això els converteix en un grup de bilingües el menys influenciat possible per l'espanyol, però el seu sistema pot estar influït per l'espanyol, perquè són bilingües altament competents en aquesta llengua, que a més a més forma part de la realitat sociolingüística que els envolta. Aquest grup més endavant servirà de grup de comparació en català per a la resta de parlants bilingües.

6.5.1. Participants

En aquest estudi va participar un grup de 26 catalanodominants parlants del català central de Catalunya de fora l'AMB, format per 22 dones i 4 homes, amb una mitjana d'edat de 20,57 (rang 18-26). Van obtenir una puntuació inferior a -35 al qüestionari

BLP (vegeu §4.4.1 del capítol 4 per a més detalls). Tenint en compte que la puntuació mitjana del BLP en aquesta mostra va ser de -78,98, es pot considerar que els valors obtinguts per aquest grup està clarament esbiaixats cap a una experiència lingüística que gira primordialment al voltant del català.

Com hem explicat anteriorment (§4.4.1 del capítol 4), es van excloure els catalanodominants crescuts a l'AMB per dues raons: 1) obtenir una major homogeneïtat de l'entorn lingüístic, 2) per la presència més gran de l'espanyol a l'AMB que, pot haver influenciat la varietat de català parlada en la regió i que, a més, possiblement causi la major exposició a l'espanyol dels catalanodominants de l'AMB observada anteriorment (§4.4.1.2.3 del capítol 4).

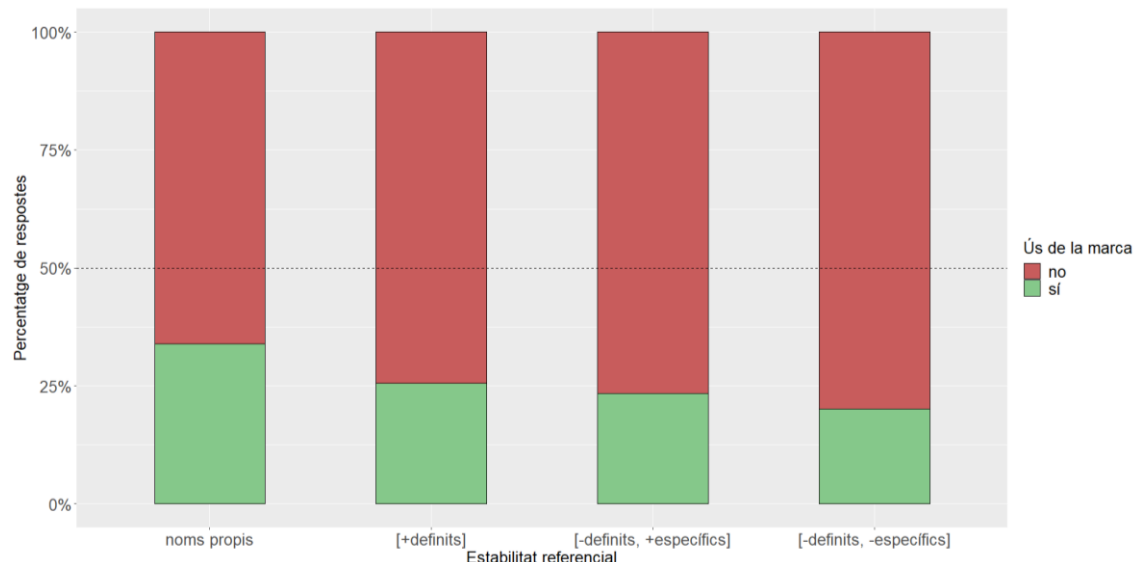
6.5.2. Resultats descriptius

A la taula 6.6 presentem els resultats descriptius de la tasca de producció escrita guiada en el català dels catalanodominants. La taula recull les mitjanes i desviacions estàndard de la producció de la marca, dividides per a cada nivell d'estabilitat referencial.

Com s'observa, els valors mitjans de totes les condicions són molt baixos en tots els contextos, ja que l'ús de la marca no arriba al 50% en cap objecte, a diferència de l'espanyol, on la marca era superior al 50% en tots ells i en alguns casos propers al 100%. Tot i això, s'observen diferències entre els diferents objectes i s'intueix una certa gradació: si bé en les tres categories inferiors la producció de la marca amb prou feines arriba a una quarta part, en la categoria superior (la dels noms propis) assoleix un terç de realització. A més, els intervals de confiança ens mostren que hi ha una gran variabilitat en tots els objectes, gairebé del 50. La figura 6.4 mostra gràficament el patró que acabem de destacar.

Taula 6.6*Dades descriptives del percentatge de producció de l'MDO en català (DE)*

	noms propis (<i>ex. la Carme</i>)	[+definit] (<i>ex. la delinqüent que està en forma</i>)	[-definit, +específics] (<i>ex. una delinqüent que està en forma</i>)	[-definit, -específics] (<i>ex. una delinqüent que estigui en forma</i>)
Català	34,84 % (47,50)	25,58% (43,80)	23,43 % (42,52)	20,15 % (40,27)

Figura 6.4*Producció de l'MDO en català (dades descriptives)*

6.5.3. Model estadístic

Per investigar fins a quin punt l'estabilitat referencial determina la producció de la marca en català, es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). Es va establir com a variable dependent el nombre de respostes produïdes amb MDO per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van incloure l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]). Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participant i Ítem. Es van testar pendents variables però produïen un *singular fit*. El

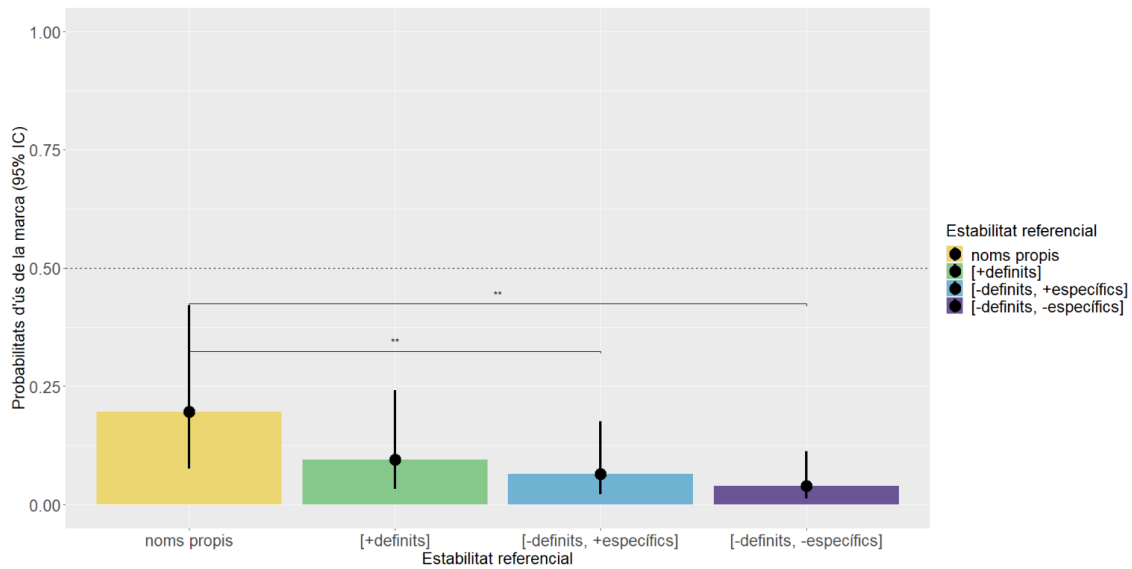
model tenia un índex C de 0,95, el qual indica que té un ajustament gairebé excel·lent. A l'annex K.2 es poden consultar el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles

6.5.4. Resultats

El test d'índex de probabilitat indica que l'Estabilitat referencial contribueix a una millora del model ($\chi^2(3) = 14.95, p < ,001$). Per tant, com en espanyol, l'estabilitat referencial és un bon predictor de l'ús de la marca en català.

El model prediu que la probabilitat d'usar l'MDO en català és força baixa. És destacable que amb els noms propis la probabilitat mitjana és tan sols del 17,11%, però la variabilitat es mou entre el 5% i el 40% aproximadament, cosa que fa que la probabilitat d'usar la marca sigui marginalment significativa ($\beta = -1,57, SE = 0,82, z = -1,92, p = ,054$). En canvi, la probabilitat d'usar la marca baixa en la resta de nivells i, per això, la probabilitat de no usar-la supera significativament la probabilitat d'usar-la. La probabilitat amb els SNs [+definit] és del 7,27% ($\beta = -2,54 SE = 0,84, z = -3,00, p = ,002$), amb els SNs [-definit, +específics] és del 5,73% ($\beta = -2,79, SE = 0,85, z = -3,26, p < ,001$) i amb els SNs [-definit, -específics] és només del 3,95% ($\beta = -3,181, SE = 0,86, z = -3,67, p < ,001$). A la figura 6.5 es pot observar com les probabilitats disminueixen seguint l'escala d'estabilitat referencial i, a la vegada, augmenta la variabilitat seguint també l'escala però en sentit invers.

Les comparacions per parelles confirmen que hi ha diferències entre objectes. Els noms propis presenten més ús de la marca que els objectes [-definit], ja siguin [+específics] ($\beta = -1,223, SE = 0,446, z = -2,742, p < 0,031$) o [-específics] ($\beta = -1,611, SE = 0,461, z = -3,492, p < ,002$). En canvi, no hi ha diferències entre els noms propis i els SNs [+definit], ni tampoc entre els objectes [+definit] i [-definit]. Per tant, a diferència de l'espanyol, els objectes no queden clarament agrupats en dos blocs (les categories superiors i les inferiors), sinó que els objectes [+definit] queden situats en mig dels noms propis i els objectes indefinits.

Figura 4.5*Probabilitats de producció de l'MDO en català ($\pm 95\%$ IC)*

A l'esquema següent es resumeix la gradació de la producció de la marca en els diferents objectes:

Escala d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Producció MDO	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]

6.5.5. Discussió

En aquesta secció teníem com a objectiu saber fins a quin punt l'estabilitat referencial dels objectes determina la producció de la marca en el català que prenem de referència, és a dir, el català de catalanodominants (PR2.2).

La nostra hipòtesi era que trobaríem que la marca s'usa (encara que fos en un grau baix), en consonància amb estudis previs de producció (Perpiñán, 2018; Pineda, 2023). Els resultats que acabem de presentar han mostrat que, efectivament, la marca té una presència relativa en català, però no està gaire establerta, ja que el percentatge d'ús és molt baix. Els resultats són similars a les de la tasca oral de Perpiñán (2018), on l'ús de la marca del seu grup de dominants de català està al voltant del 15-20% en objectes [+definit] i [-definit]. Els resultats, en canvi, s'allunyen de Pineda (2023), qui detecta que els catalanodominants de català central (perfil a priori força similar als nostres participants) usen oralment la marca entre el 40 i el 60% de les vegades amb objectes

animats de diferents nivells de l'escala d'estabilitat referencial. Donat que l'autora no avalua la dominança dels participants, podria ser que entre els seus participants hi hagués bilingües més aviat equilibrats i això hagués incrementat el percentatge d'ús de l'MDO (vegeu §6.6.1.2 per als resultats dels nostres bilingües amb diferents dominances). A més, l'autora tan sols proporciona les mitjanes d'un sol ítem de cada nivell, sense incloure tampoc la desviació estàndard, fet que no ens permet analitzar amb detall si els seus resultats són més similars del que sembla en un primer moment als nostres.

A més, les troballes han demostrat que, tal com esperàvem, existeixen petites diferències entre objectes atribuïbles a l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003). D'una banda, tot i que no trobem diferències entre tots els nivells, s'intueix una gradació que va de més ús de la marca amb els noms propis a menys ús amb els objectes [-definit, -específic]. De fet, hem constatat que els noms propis com els de (6.5a) es diferencien significativament dels objectes [-definit] com els de (6.5c) i (6.5d). En canvi, els objectes [+definit] com a (6.5b) no queden agrupats ni en la categoria superior ni en les inferiors, sinó que queden situats entremig (sense mostrar diferències significatives amb cap nivell), a diferència de l'espanyol on clarament s'agrupaven amb els noms propis. Tampoc trobem diferències entre els objectes indefinits en funció de l'especificitat —(6.5b) vs. (6.5d)— com en espanyol.

- (6.5) a. Les treballadores necessiten **a la Patrícia** perquè sap basc. (**nom propi**)
b. Les treballadores necessiten **a la traductora que sap basc**. (**[+definit]**)
c. Les treballadores necessiten **a una traductora que sap basc**. (**[-definit, + específic]**)
d. Les treballadores necessiten **a una traductora que sàpiga basc**. (**[-definit, - específic]**)

La vacil·lació a l'hora de marcar els objectes, reflectida en les desviacions estàndard, també segueix l'escala d'estabilitat referencial. Els noms propis són els objectes que presenten més variació, seguits dels objectes [+definit], després els [-definit, +específic] i, finalment, els [-definit, -específic]. Això podria estar indicant una expansió de la marca que progressivament s'està establint primer en els objectes més estables referencialment. Possiblement, seguint aquesta tendència, els objectes [+definit] quedaran agrupats amb els noms propis.

Volem destacar que la variabilitat que hem observat, especialment en noms propis i SNs [+definit], es deu a una variabilitat tant intrasubjectes com intersubjectes. Els gràfics de l'annex I.2.1 il·lustren que hi ha bilingües dominants de català que utilitzen sempre la marca, d'altres que no l'utilitzen mai, d'altres que l'utilitzen de vegades en tot tipus d'objectes, i d'altres que només l'utilitzen de vegades i només en els primers nivells de l'escala d'estabilitat. En canvi, no hi ha gairebé ningú que l'utilitzi només en els últims nivells de l'escala⁷¹. Aquesta troballa reforça la importància d'estudiar els efectes de l'escala d'estabilitat referencial, ja que pot explicar la penetració de la marca a nivell individual.

Haver usat un ventall ampli d'objectes ens ha ajudat a entendre millor aquest fenomen. Perpiñán (2018) compara tan sols objectes definit i indefinit, fet que no permet captar l'ús de l'MDO en el primer nivell de l'escala (noms propis), ni per tant la gradació observada en el present estudi, que reflecteix gràficament la figura 6.5. Més recentment, Pineda (2023) ha inclòs objectes animats de diferents nivells de l'escala (de noms propis a objectes escarits) i és cert que les dades no mostren grans diferències entre ells, però com hem explicat, només reporta les dades d'un ítem de cada tipus i, per tant, no se'n poden extreure generalitzacions.

En resum, les troballes han posat de manifest que en el català de catalanodominants els objectes animats no se solen marcar, però existeix una moderada tendència creixent a marcar-los, lligada amb la seva estabilitat referencial. A diferència de les dades d'acceptabilitat en què la marca és àmpliament tolerada pels bilingües, la corresponent producció de la marca no ha penetrat de la mateixa manera en tots els objectes i ni tan sols arriba a nivells semblants d'opcionalitat entre [+MDO] i [-MDO] (els percentatges d'ús de la marca són inferiors al 50%). Pensem que aquest conjunt d'observacions apunta cap a una ampliació progressiva de l'MDO, encara en curs, que segueix la mateixa expansió que han seguit altres llengües, amb una penetració més forta primer en l'acceptabilitat (tornarem a aquesta proposta al capítol 7).

⁷¹ Només n'hem trobat dos casos, que utilitzen una vegada la marca amb objectes [-definit, +específic], però no l'usen en cap altre objecte. Un cas és amb el verb *prioritzar* i l'altre amb el verb *esperar*. No hem trobat cap patró rere aquests casos.

6.6. La producció de l'MDO en espanyol i en català bilingües: els efectes de la influència translingüística

En les seccions anteriors ens hem detingut a descobrir el funcionament de l'MDO en les dues varietats que prenem de referència per a l'estudi de la influència translingüística i hem comprovat que en espanyol peninsular monolingüe la marca es produeix àmpliament en tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial, però en menor grau i amb més variabilitat amb els objectes [-definit]. En canvi, en el català de catalanodominants la marca s'usa infreqüentment i apareix més sovint i amb més variabilitat en el nivell més estable referencialment (noms propis).

La diferenciació entre aquests dos sistemes ens obren la porta a estudiar la potencial transferència lingüística entre llengües que pugui provocar el bilingüisme. El disseny bidireccional del nostre estudi ens permetrà saber si la influència afecta totes dues llengües i si depèn de la dominança dels parlants i/o l'estabilitat referencial dels objectes.

Com en el capítol anterior, realitzarem dos tipus d'anàlisis per avaluar 1) si hi ha diferències entre grups de bilingües amb diferents dominança (§6.6.1) i 2) si la transferència lingüística està correlacionada amb el grau de dominança lingüística dels bilingües o si hi ha algun aspecte dels quals conformen la dominança (l'història lingüística o els usos lingüístics) que determini més la influència (§6.6.2).

6.6.1. Les diferències entre grups de bilingües català-espanyol

En aquesta secció analitzarem si hi ha influència translingüística en la producció de l'MDO en català i en espanyol de diferents perfils de bilingües català-espanyol. Estudiarem les dues llengües per separat, l'espanyol (§5.6.1.1) i el català (§5.6.1.2), i farem una comparació entre elles (§5.6.1.3). Analitzarem si la influència, en el cas que n'hi hagi, està modulada per la dominança lingüística dels parlants bilingües i/o el bilingüisme social de la regió i si, a la vegada, està lligada al factor lingüístic de l'estabilitat referencial dels objectes, un desencadenant de l'MDO en diverses llengües, especialment les romàniques, com hem vist anteriorment (capítol 2).

6.6.1.1. La producció de l'MDO en espanyol bilingüe

En aquesta secció presentem les dades de l'espanyol bilingüe. Per tal de verificar si tots els grups presenten o no influència translingüística del català, es compararan els resultats amb el mateix grup de monolingües d'espanyol que hem utilitzat per descriure el sistema d'MDO en espanyol anteriorment (vegeu §6.4).

6.6.1.1.1. *Participants*

En aquest estudi es va incloure una mostra de 116 bilingües espanyol-català (97 dones i 19 homes) amb una mitjana d'edat de 20,87 (rang 18-31). Els bilingües estaven dividits en 4 subgrups: dominants de català de fora de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, AMB ($n = 26$), dominants de català de l'AMB ($n = 32$), bilingües equilibrats (de l'AMB) ($n = 20$) i dominants d'espanyol (de l'AMB) ($n = 28$). Al capítol 4 es pot consultar una descripció de cada grup.

També es va utilitzar un grup de comparació format per 32 monolingües d'espanyol peninsular (24 dones i 10 homes) amb una mitjana d'edat de 18,85 (rang 18-25).

6.6.1.1.2. *Resultats descriptius*

A la taula 6.7 presentem les mitjanes i desviacions estàndard dels resultats descriptius de la producció de l'MDO en espanyol bilingüe, dividides en funció del grup de participants i l'estabilitat referencial dels objectes.

Podem observar que, en general, els noms propis i els SNs [+definit] presenten més ús de la marca que els SNs [-definit], els quals mostren valors molt similars d'ús de la marca independentment de l'especificitat. A més, la presència de la marca disminueix a mesura que augmenta la dominança en l'altra llengua, el català.

La figura 6.6 il·lustra aquests resultats. S'aprecia com els efectes del bilingüisme són pràcticament imperceptibles en els noms propis, mentre que es veu com baixa l'ús de la marca com més dominant de català és el grup amb la resta d'objectes, però especialment amb els objectes [+definit].

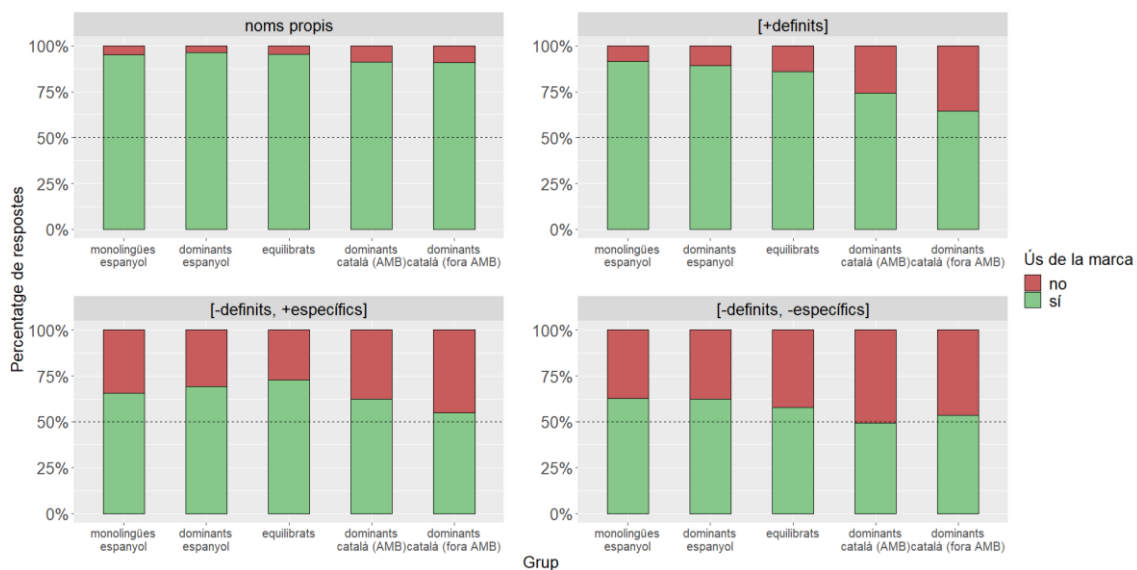
Taula 6.7

Dades descriptives del percentatge de producció de l'MDO en espanyol bilingüe i monolingüe (DE)

Grup	Noms propis (<i>ex. Patricia</i>)	[+definit] (<i>ex. la traductora que sabe vasco</i>)	[-definit, +específics] (<i>ex. una traductora que sabe vasco</i>)	[-definit, -específics] (<i>ex. una traductora que sepa vasco</i>)
Monolingües d'espanyol (<i>n</i> = 32)	95,09 % (21,67)	91,35% (28,18)	65,64 % (47,67)	62,73 % (48,50)
Dominants d'espanyol (<i>n</i> = 28)	96,35 % (18,82)	89,13 % (31,23)	69,29 % (46,30)	62,31 % (48,63)
Equilibrats (<i>n</i> = 30)	95,30 % (21,23)	85,81 % (35,01)	72,66 % (44,71)	57,82 % (49,55)
Dominants de català (AMB) (<i>n</i> = 32)	91,25 % (28,34)	74,21 % (43,88)	62,50 % (48,56)	49,37 % (50,15)
Dominants de català (fora AMB) (<i>n</i> = 26)	90,37 % (29,05)	64,56 % (48,02)	55,03 % (49,93)	53,73 % (50,07)

Figura 6.65

Producció de l'MDO en espanyol per grups de bilingües (dades descriptives)

6.6.1.1.3. Model estadístic

Per estudiar si hi havia diferències entre grups i condicions en la producció de l'MDO en espanyol, es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). En aquest model, es va establir com a variable dependent el nombre de respostes produïdes amb MDO per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir el Grup (5 nivells: dominants de català de fora l'AMB, dominants de català de l'AMB, equilibrats, dominants d'espanyol, monolingües d'espanyol) i l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participant i Ítem. Es van testar interseccions aleatòries (*random slopes* en anglès) però produïen un error *singular fit* o errors de convergència. No es van detectar problemes de multicol·linealitat ($VIF = 1$). El model té un índex C de concordança de 0,89, el qual indica que té un ajustament gairebé excel·lent. A l'annex K.3 es reporten el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

6.6.1.1.4. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 452,28, p < ,001$) contribueix a una millora del model, mentre que Grup només ho feia marginalment ($\chi^2(4) = 8,41, p = ,077$). La doble interacció Estabilitat referencial x Grup millora significativament un model sense la interacció ($\chi^2(12) = 23,97, p = ,02$). Això ens indica que l'Estabilitat referencial té uns efectes diferents en cada grup de bilingües i que, a més, no tots els grups usen la marca en la mateixa mesura. A l'annex K.3 es poden consultar el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles

Probabilitats d'ús de la marca en cada grup segons l'estabilitat referencial de l'objecte

A continuació detallem les probabilitats d'usar la marca en cada tipus d'objecte i grup, a la vegada que presentarem les comparacions per parelles de la doble interacció, centrant-nos en les diferències entre grups. La figura 6.7 il·lustra els resultats.

Amb els **noms propis**, la probabilitat d'usar la marca és molt alta i significativament diferent de la probabilitat de no usar-la en tots els grups. Els dominants d'espanyol presenten una probabilitat del 98,47% ($\beta = 4,17, SE = 0,58, z = 7,18, p < ,001$), els

equilibrats del 98,55% ($\beta = 4,21$, $SE = 0,54$, $z = 7,75$, $p < ,001$), els dominants de català de l'AMB del 96,08% ($\beta = 3,20$, $SE = 0,43$, $z = 7,41$, $p < ,001$) i els dominants de català de fora l'AMB del 96,81% ($\beta = 3,41$, $SE = 0,49$, $z = 6,87$, $p < ,001$). Les comparacions per parelles confirmen que cap d'aquests grups es diferencia del grup control de monolingües d'espanyol, que mostren una probabilitat del 97,24% ($\beta = 3,56$, $SE = 0,48$, $z = 7,47$, $p < ,001$).

Amb els **SNs [+definitis]**, la probabilitat d'usar la marca continua sent molt alta i significativament diferent de no usar-la en tots els grups, però baixa notablement en els dos grups de dominants de català. La probabilitat d'usar la marca dels dominants d'espanyol és del 94,45% ($\beta = 2,83$, $SE = 0,44$, $z = 6,44$, $p < ,001$) i la dels bilingües equilibrats del 93,20% ($\beta = 2,61$, $SE = 0,415$, $z = 6,309$, $p < ,001$). Per tant, per a aquests dos grups la marca és obligatòria en aquest context, com ho és també pels monolingües d'espanyol, que presenten una probabilitat del 94,39% ($\beta = 2,82$, $SE = 0,41$, $z = 6,85$, $p < ,001$). Passant als grups amb una major presència de català, la probabilitat d'usar la marca baixa lleugerament en els dominants de català de l'AMB, que mostren una probabilitat del 82,26% ($\beta = 1,53$, $SE = 0,359$, $z = 4,266$, $p < ,001$), i baixa encara més en els dominants de català de fora l'AMB, que mostren una probabilitat del 70,64% ($\beta = 0,87$, $SE = 0,39$, $z = 2,23$, $p = ,025$).

Les comparacions per parelles confirmen que no existeixen diferències entre els monolingües, els dominants d'espanyol i els bilingües equilibrats. En canvi, quan ens movem cap als grups que tenen un component més intens de català en el seu nivell de dominança, les coses esdevenen més complexes: el grup de dominants de català de fora l'AMB es diferencia dels monolingües d'espanyol ($\beta = -1,94$, $SE = 0,54$, $z = -3,55$, $p = ,003$), dels dominants d'espanyol ($\beta = -1,95$, $SE = 0,568$, $z = -3,44$, $p = ,005$) i dels bilingües equilibrats ($\beta = -1,74$, $SE = 0,54$, $z = -3,17$, $p = ,013$), però curiosament no es diferencia del grup de dominants de català de l'AMB. De fet, els dominants de català de l'AMB queden situats entre els bilingües equilibrats i els catalanodominants de fora l'AMB, i no presenten diferències significatives amb cap grup, ni tan sols els monolingües d'espanyol, com es pot observar a la figura 6.7.

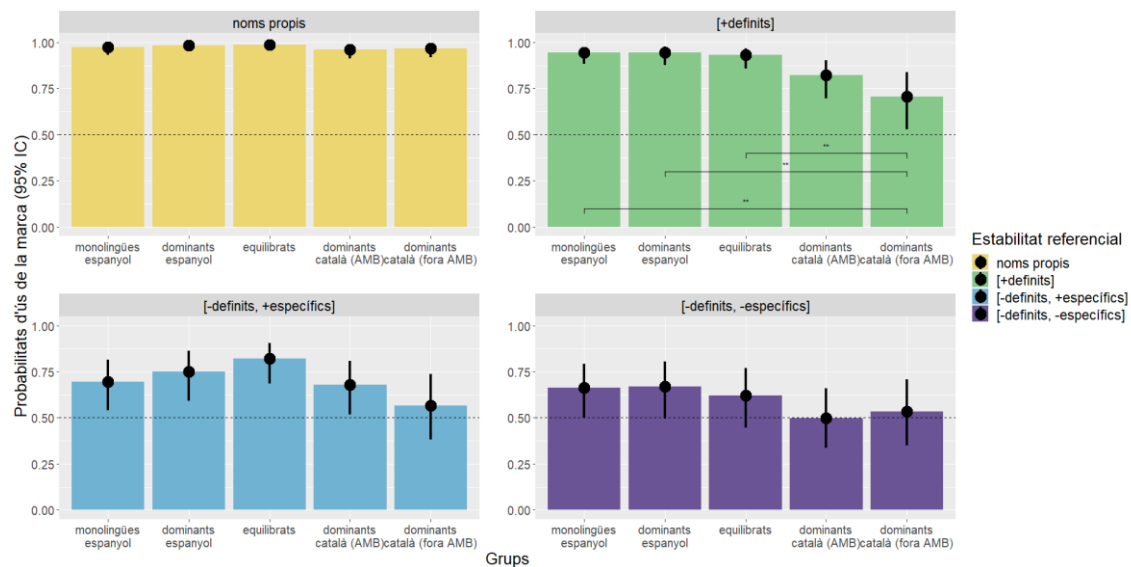
Amb els **SNs [-definitis, +específics]**, les probabilitats d'usar la marca són força més baixes en tots els grups. La probabilitat d'usar la marca és del 75% en els dominants

d'espanyol ($\beta = 1,09$, $SE = 0,37$, $z = 2,95$, $p = ,003$), del 81,94% en els bilingües equilibrats ($\beta = 1,51$, $SE = 0,37$, $z = 4,02$, $p < ,001$) i del 67,97% en els dominants de català de l'AMB ($\beta = 0,75$, $SE = 0,34$, $z = 2,16$, $p = ,030$). En tots ells les probabilitats són significativament diferents de no usar-la, com en el grup control de monolingües d'espanyol, que presenta una probabilitat del 69,48% ($\beta = 0,82$, $SE = 0,34$, $z = 2,41$, $p = ,015$). En canvi, els dominants de català de fora l'AMB revelen que utilitzen la marca a l'atzar en nivell, amb una probabilitat del 56,71 % ($\beta = 0,27$, $SE = 0,38$, $z = 0,701$, $p = ,483$). Tot i la disminució de l'ús de la marca en aquest grup, les divergències entre grups són tan petites que les comparacions per parelles no mostren diferències.

Finalment, amb els SNs [-definit, -específics] les probabilitats d'usar la marca continuen força baixes, com en el nivell anterior. És interessant, però, que tan sols els monolingües d'espanyol, amb un 66,15% ($\beta = 0,67$, $SE = 0,33$, $z = 1,97$, $p = ,048$), i marginalment els dominants d'espanyol, amb un 66,89% ($\beta = 0,703$, $SE = 0,367$, $z = 1,916$, $p = ,055$), presenten probabilitats d'usar l'MDO significativament diferents de no usar-la. Per tant, l'únic grup que no es diferencia del grup control és el grup de bilingües més dominants d'espanyol. En canvi, els dominants de català de fora l'AMB amb una probabilitat del 53,28% ($\beta = 0,13$, $SE = 0,38$, $z = 0,34$, $p = ,731$), els dominants de català de l'AMB amb una probabilitat del 49,79% ($\beta = -0,008$, $SE = 0,344$, $z = -0,024$, $p = ,980$) i els bilingües equilibrats amb una probabilitat del 62,15% ($\beta = 0,49$, $SE = 0,36$, $z = 1,36$, $p = ,170$) usen la marca a l'atzar (o opcionalment). Malgrat aquest ús inferior de la marca, com amb els objectes [-definit, +específics], les diferències entre grups no són prou grans per revelar diferències entre ells.

Figura 6.7

Probabilitats de producció de l'MDO en espanyol bilingüe per objecte ($\pm 95\%$ IC)

Per tal que es vegin d'una manera més esquemàtica i concentrada les diferències anteriors, a la taula 6.8 s'ofereix un resum de les preferències de cada grup de bilingües per usar o no la marca en cada objecte i a la taula 6.9, un resum de les diferències entre grups. El conjunt de resultats posa de manifest el paper de la dominança en l'ús de l'MDO, que es fa més agut com més intens és l'ús del català en els nostres bilingües, cosa que suggereix el valor gradual del factor dominança (com veurem en analitzar-la com un contínuum més endavant, a §6.6.2). Aquesta influència del català es veu reflectida en una major omissió de la marca, que apareix molt notablement amb els SNs [+definit], però també en els SNs [-definit], que passen a un ús opcional de la marca. No sembla casualitat que aquests objectes que es revelen veritablement opcionals per a aquests grups siguin exactament els mateixos objectes i pels mateixos grups que hem detectat amb les dades d'acceptabilitat (vegeu taula 5.9 del capítol anterior, pàg. 234).

Taula 6.8: Resum de la preferència (o no) per usar la marca en espanyol bilingüe segons l'estabilitat referencial i el grup

	Nom propi (<i>ex. Patricia</i>)	[+definit] (<i>ex. la traductora que sabe vasco</i>)	[-definit, +específic] (<i>ex. una traductora que sabe vasco</i>)	[-definit, -específic] (<i>ex. una traductora que sepa vasco</i>)
Monolingües d'espanyol	+MDO	+MDO	+MDO	+MDO
Dominants d'espanyol	+MDO	+MDO	+MDO	(+MDO)
Equilibrats	+MDO	+MDO	+MDO	opcionalitat
Dominants de català (AMB)	+MDO	+MDO	+MDO	opcionalitat
Dominants de català (fora AMB)	+MDO	+MDO	opcionalitat	opcionalitat

Taula 6.9

Resum de les diferències entre grups en espanyol bilingüe i monolingüe segons l'estabilitat referencial i el grup

Estabilitat referencial	Grup
Nom propi (<i>ex. Patricia</i>)	Sense diferències
[+definit] (<i>ex. la traductora que sabe vasco</i>)	Dominants de català (fora AMB) < equilibrats, dominants d'espanyol, monolingües
[-definit, +específic] (<i>ex. una traductora que sabe vasco</i>)	Sense diferències
[-definit, -específic] (<i>ex. una traductora que sepa vasco</i>)	Sense diferències

Diferències entre objectes segons l'estabilitat referencial per grups

Tot seguit presentem les comparacions per parelles entre els quatre nivells d'objectes en cada grup de parlants, ja que també revelen diferències rellevants. La figura 6.8 recull totes les diferències entre objectes en cada grup.

Primer de tot, recordem que els **monolingües d'espanyol** marcaven de manera categòrica els noms propis i els objectes [+definit], mentre que els objectes [-definit],

+específics] i els objectes [-definites, -específics] es marcaven de manera força variable (vegeu §6.4).

El grup de **dominants d'espanyol** presenta els mateixos patrons que el grup de monolingües d'espanyol. Els noms propis i els objectes definites es marquen de manera obligatòria i s'allunyen dels objectes [-definites, +específics] ($\beta = -3,07$, $SE = 0,532$, $z = -5,767$, $p < ,001$ i $\beta = 1,742$, $SE = 0,377$, $z = 4,626$, $p < ,001$ respectivament) i dels objectes [-definites, -específics] ($\beta = -3,460$, $SE = 0,535$, $z = -6,472$, $p < ,001$ i $\beta = 2,13$, $SE = 0,38$, $z = 5,66$, $p < ,001$), que tendeixen a l'opcionalitat.

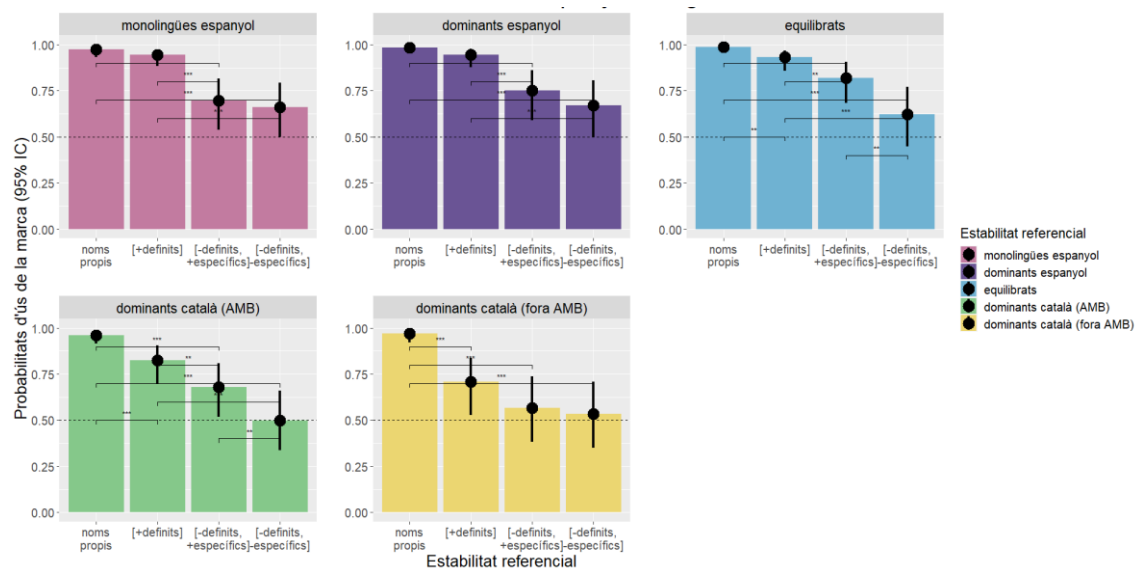
Si ens fixem en el grup d'**equilibrats**, trobem diferències entre tots els objectes seguint l'escala d'estabilitat referencial. Els noms propis es marquen més que els objectes [+definites] ($\beta = -1,60$, $SE = 0,51$, $z = -3,12$, $p = ,009$), que els objectes [-definites, +específics] ($\beta = -2,71$, $SE = 0,50$, $z = -5,456$, $p < ,001$) i que els objectes [-definites, -específics] ($\beta = -3,72$, $SE = 0,50$, $z = -7,41$, $p < ,001$). Els objectes [+definites] també es marquen més que els objectes [-definites, +específics] ($\beta = 1,11$, $SE = 0,35$, $z = 3,14$, $p = ,009$) i que els [-definites, -específics] ($\beta = 2,12$, $SE = 0,35$, $z = 6,01$, $p < ,001$). Finalment, els [-definites, +específics] es marquen més que els [-definites, -específics] ($\beta = -1,02$, $SE = 0,31$, $z = -3,33$, $p = ,004$). Per tant, no tenen tan dividits els dos blocs, entre marca obligatòria i opcional, com els dos grups anteriors, sinó que presenten una gradació d'ús que ressegueix la jerarquia de l'escala de referencialitat. Aquest comportament anuncia el comportament dels dos grups següents, grups que tenen una presència del català més alta en els seus usos lingüístics.

Aquest mateix comportament el trobem en el grup de **dominants de català de l'AMB**, ja que també mostra diferències entre tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial. Els noms propis es marquen més que els objectes [+definites] ($\beta = -1,678$, $SE = 0,375$, $z = -4,45$, $p < ,001$), que els objectes [-definites, +específics] ($\beta = -2,457$, $SE = 0,373$, $z = -6,58$, $p < ,001$) i que els objectes [-definites, -específics] ($\beta = -3,219$, $SE = 0,38$, $z = -8,50$, $p < ,001$). Els objectes [+definites] també es marquen més sovint que els [-definites, +específics] ($\beta = 0,780$, $SE = 0,286$, $z = 2,74$, $p = ,031$) i que els [-definites, -específics] ($\beta = 1,54$, $SE = 0,29$, $z = 5,34$, $p < ,001$). Finalment, els objectes [-definites, +específics] també es marquen més freqüentment que els [-definites, -específics] ($\beta = -0,762$, $SE = 0,272$, $z = -2,80$, $p = ,026$).

Finalment, els **dominants de català de fora l'AMB** marquen més sovint els noms propis que els objectes [+definit] ($\beta = -2,535$, $SE = 0,45$, $z = -5,67$, $p < ,001$), que els [-definit, +específics] ($\beta = -3,14$, $SE = 0,45$, $z = -6,96$, $p < ,001$) i que els [-definit, -específics] ($\beta = -3,28$, $SE = 0,45$, $z = -6,96$, $p < ,001$). En canvi, no mostren diferències entre els objectes [+definit] i [-definit], que es marquen menys sovint. Aquesta es una divergència respecte dels dos grups anteriors.

Figura 6.8

Probabilitats de producció de l'MDO en espanyol bilingüe per grups ($\pm 95\%$ IC)

Per facilitar la comparació entre grups, presentem a la taula 6.10 un recull de les diferències entre nivells en cada grup. Observem que la tendència en tots els grups és la mateixa: la marca s'usa més (i obligatòriament) amb els noms propis i menys (i tendint a l'opcionalitat) amb els objectes [-definit, -específics]; per tant, l'estabilitat referencial sembla també determinant en l'ús de l'MDO en espanyol bilingüe. De fet, tot i que la gradació entre tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial no es fa palesa en tots els grups, sí que queda del tot reflectida en els bilingües equilibrats i els dominants de català de l'AMB, fet que suggereix que tots els nivells de l'escala són un bon predictor dels contextos en què apareix la marca.

Taula 6.10

Resum de les diferències entre objectes (de més a menys ús d'MDO) en espanyol bilingüe i monolingüe segons l'estabilitat referencial i el grup

Escala d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Monolingües d'espanyol	nom propi = [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]
Dominants d'espanyol	nom propi = [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]
Equilibrats	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Dominants de català (AMB)	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Dominants de català (fora AMB)	nom propi > [+definit] = [-definit, +específic] = [-definit, -específic]

6.6.1.1.5. *Discussió*

En aquesta secció volíem investigar si el bilingüisme català-espanyol provoca influència translingüística en l'MDO en espanyol i, en cas afirmatiu, analitzar quins factors la modulen, centrant-nos en la perspectiva de la producció (PR3.2). Ateses les diferències entre el sistema de marcatge de l'espanyol, que es decanta per l'ús de l'MDO, i del català, que tendeix a ometre'l, podíem esperar que la pressió del català sobre l'espanyol provoqués una major omisió de la marca. Ens preguntàvem si la influència entre llengües està modulada per la dominança lingüística dels bilingües, és a dir, si els grups amb més dominança del català presenten més influència d'aquesta llengua o si els efectes són diferents segons el grau de bilingüisme en la regió en què viuen (PR3.2b.i). També volíem saber si la influència, a la vegada, depèn del nivell d'estabilitat referencial dels objectes, és a dir, si hi ha objectes menys proclius a la influència (PR3.2c).

Com en l'acceptabilitat, hem detectat que els bilingües poden transferir el sistema d'MDO del català al seu espanyol. Els nostres resultats han confirmat que l'absència de marca en català estàndard, sumat al poc ús de la marca en català no estàndard, provoca una sobreomissió de la marca en l'espanyol dels parlants bilingües. A més, tal com

esperàvem, la influència translingüística no presenta la mateixa intensitat en tots els grups, sinó que està regulada per la **dominança lingüística** (Hartsuiker i Bernolet, 2016; Kootstra i Doedens, 2016; Kupisch, 2008). El grup que mostra més influx del català és el de dominants de català de fora l'AMB, però els dominants de català de l'AMB i els bilingües equilibrats no estan exempts de certa influència; en canvi, els dominants d'espanyol no presenten cap signe de transferència del català. Aquesta modulació de la dominança està en consonància amb l'acceptabilitat de l'MDO (capítol 5). A continuació revisem aquestes troballes amb més detall.

Hem detectat que el grup de dominants de català de fora l'AMB presenta influència en tots els objectes, però especialment en els objectes [+definit]. La influència és tan gran en aquests objectes que es diferencien dels monolingües d'espanyol. A més, també presenten influència en els objectes [-definit] ([+específics] i [-específics]), que marquen opcionalment, mentre que els monolingües d'espanyol prefereixen marcar aquests dos objectes (tot i que no categòricament).

Els dominants de català de l'AMB també mostren influència del català, però no arriba a ser tan forta com en el grup de dominants de català de fora l'AMB. Així ho demostra el fet que en els objectes [+definit] no presentin diferències amb els dominants de català de fora l'AMB, però tampoc amb la resta de grups. També hi ha altres indicis de la influència del català en aquest mateix grup: marquen opcionalment els objectes [-definit, -específics], mentre que els monolingües d'espanyol mostren preferència per usar-la. La influència, en canvi, no sembla afectar els objectes [-definit, +específics], on 1) mostren el mateix ús de la marca que els monolingües d'espanyol i 2) usen significativament més la marca que amb els objectes [-definit, -específics].

Aquests matisos entre els dos grups de dominants de català són compatibles amb les nostres prediccions. Tal com havíem previst, i de manera molt semblant a les dades d'acceptabilitat, la influència del català sobre l'espanyol és més gran en aquells parlants que viuen en regions on el contacte amb l'espanyol és més baix, és a dir, a la Catalunya central (Idescat i Secretaria de Política lingüística, 2018). Això ens indica que el pes de les llengües a nivell individual i de l'entorn geogràfic, àrea o regió en què viuen els bilingües, tenen un efecte sumatiu.

Finalment, els bilingües equilibrats també evidencien alguns comportaments que es poden atribuir a la influència del català. Aquest grup presenta influència en els objectes [-definit, -específics], que també marquen de manera opcional, mentre que els monolingües d'espanyol els solen marcar. A més, usen menys la marca amb els objectes [+definit] que amb els noms propis, mentre que els monolingües d'espanyol i els dominants d'espanyol no mostren diferències entre aquests objectes, fet que suggereix que els bilingües equilibrats sobreometen lleugerament la marca amb els objectes definit. Aquests resultats són força similars a l'omissió de l'MDO amb SNs [+definit] que mostren els bilingües simultanis de l'estudi de Jiménez Gaspar (2020) sobre l'MDO en espanyol de Mallorca, equiparables en certa manera als nostres bilingües equilibrats perquè molts són també bilingües simultanis.

L'únic grup que no mostra influència del català en la producció de l'MDO en cap objecte és el grup de dominants d'espanyol. Així ho confirma el fet que no presentin cap diferència amb els patrons d'ús de la marca dels monolingües d'espanyol en cap dels quatre nivells. Arribats aquí, i contemplant també les troballes del capítol anterior sobre l'acceptabilitat, podem suggerir que aquells parlants que han estat més exposats a l'espanyol i que l'usen habitualment no són gaire permeables a la influència del català, la seva llengua no dominant. Aquests resultats concorden també amb els de l'estudi de Jiménez Gaspar (2020), que tampoc troba influència del català en els bilingües seqüencials d'espanyol (perfil semblant als nostres dominants d'espanyol, que també són seqüencials). Aquests resultats ens permeten confirmar una idea que hem avançat a la discussió de les dades d'acceptabilitat: el fet de ser bilingüe i tenir dos sistemes d'MDO (un de més restringit que l'altre) no necessàriament implica influència translingüística.

Quant al paper de l'**estabilitat referencial** dels objectes, les nostres troballes han confirmat que és un tret que condiona la força amb què penetra la influència: no tots els objectes es veuen afectats pel català amb la mateixa intensitat. Ara bé, l'estabilitat referencial no regula la influència exactament en el sentit que havíem predit. Esperàvem que la influència translingüística fos més notable en aquells objectes en què la marca presenta variabilitat en espanyol, és a dir, els objectes [-definit], ja que els bilingües veurien reforçada la possibilitat d'ometre la marca per la seva altra L1, el català (White,

1991; Hulk i Müller, 2000; Hartsuiker et al., 2004). No obstant això, els resultats han revelat que els efectes més apreciades apareixen amb els objectes [+definites], com també ho eren en el capítol anterior sobre l'acceptabilitat de la marca. Vegem amb detall aquestes diferències entre objectes.

Pel que fa al nivell més afectat, els objectes [+definites], hem confirmat que alguns bilingües deixen d'usar la marca amb els objectes [+definites], especialment, els dominants de català de fora l'AMB (que era el grup que tolerava l'omissió en l'acceptabilitat, vegeu capítol 5), i en menor mesura els dominants de català de l'AMB i els bilingües equilibrats. Guijarro-Fuentes i Marinis (2009), que també testen bilingües seqüencials de català de Barcelona, també observen que sobreometen la marca en objectes específics (no sabem si definites i/o indefinites), però que majoritàriament l'usen, com han mostrat els nostres bilingües.

Malgrat que la influència del català és més apreciable amb els objectes [+definites], també arriba als nivells més baixos de l'escala d'estabilitat referencial. Els objectes [-definites], que presenten molta variabilitat fins i tot en els monolingües d'espanyol (com il·lustren les desviacions estàndard), passen a mostrar un ús a l'atzar (completament opcional) en alguns grups de bilingües. És interessant que en els dominants de català de fora l'AMB l'opcionalitat apareix amb objectes [-definites, +específics] i els [-definites, -específics], però en els dominants de català de l'AMB i els bilingües equilibrats només apareix amb els objectes menys estables referencialment, els [-específics]. Aquest fet suggereix que, tot i que els efectes siguin menys intensos en els objectes [-definites], la penetració del català és més forta en l'últim nivell, com també hem detectat en l'acceptabilitat (§5.6.1.1 del capítol 5). En altres paraules, els objectes menys estables referencialment són més permeables a la influència del català, que provoca opcionalitat. Sigui com sigui, aquests resultats demostren que la superposició parcial de [-MDO] en aquests nivells entre l'espanyol i el català no reforça de manera categòrica l'omissió de la marca, contra algunes propostes (White, 1991; Hulk i Müller, 2000; Hartsuiker et al., 2004).

Finalment, cal destacar que els noms propis no mostren cap signe d'influència del català, cosa que ens fa pensar que els nivells més estables referencialment són més fermes i immutables i, per tant, menys susceptibles de patir influència del català o, en

definitiva, d'una llengua que no tingui MDO. Les troballes del capítol anterior ja havien apuntat cap a aquesta línia, però hem observat que no és un nivell completament impermeable al català, ja que quan no duen marca, els dominants de català no els rebutgen tan categòricament com els monolingües.

En definitiva, el català afecta la producció de l'MDO en espanyol bilingüe, però la influència està regulada tant per la dominança lingüística dels parlants (i el grau de bilingüisme de la regió) com per l'estabilitat referencial dels objectes. El conjunt de resultats suggereixen que com més dominant de català són els bilingües i menys estable referencialment és l'objecte, més opcionalitat de la marca hi ha, tal com es despenia de les dades sobre l'acceptabilitat de la marca (§5.6.1.1 del capítol 5).

6.6.1.2. La producció de l'MDO en català bilingüe

En aquesta secció presentem les dades de producció del català bilingüe. Els resultats es compararan amb el grup de catalanodominants que hem utilitzat per descriure el sistema de marcatge en català (vegeu §6.5).

6.6.1.2.1. Participants

En aquest estudi es va incloure una mostra de 116 bilingües espanyol-català (97 dones i 19 homes) amb una mitjana d'edat de 20,87 (rang 18-31). Els bilingües estaven dividits en 4 subgrups: dominants de català de fora de l'AMB ($n = 26$), dominants de català de l'AMB ($n = 32$), bilingües equilibrats ($n = 20$) i dominants d'espanyol ($n = 28$). Al capítol 4 es pot consultar una descripció d'aquests grups.

6.6.1.2.2. Resultats descriptius

A la taula 6.11 presentem les mitjanes i desviacions estàndard dels resultats descriptius de la producció de l'MDO en català bilingüe, dividides segons el grup de participants i l'estabilitat referencial dels objectes.

Com es pot observar, hi ha diferències evidents entre els diferents objectes: els noms propis i els objectes [+definit] es marquen més sovint que els objectes [-definit]. A més, sembla que els dominants d'espanyol i els bilingües equilibrats usen més la marca que els dominants de català, si bé els de l'AMB semblen acostar-se a aquests dos grups; en qualsevol cas, sembla endevinar-se un paral·lelisme entre la major dominança en

espanyol i la presència de la marca en els dos nivells més alts de l'escala de referencialitat. A la figura 6.9 queden il·lustrats aquests resultats i s'evidencia que en cap grup ni objecte s'arriba a fer un ús opcional de la marca. Totes aquestes qüestions es comentaran en detall en les seccions següents.

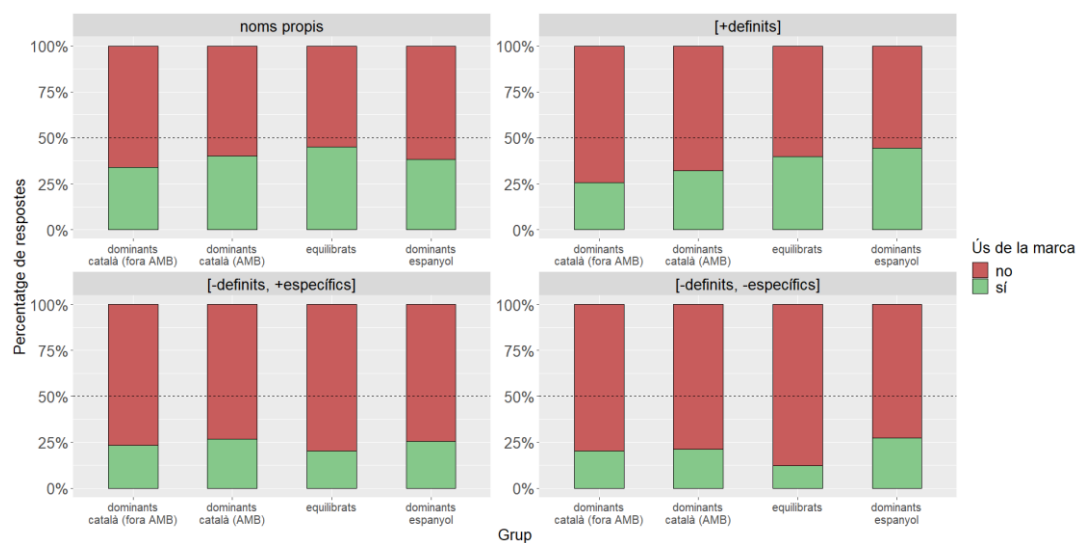
Taula 6.111

Dades descriptives de la producció de l'MDO en català per grups de bilingües (DE)

Grup	Noms propis (<i>ex. la Patrícia</i>)	[+definitis] (<i>ex. la traductora que sap basc</i>)	[-definitis, +específics] (<i>ex. una traductora que sap basc</i>)	[-definitis, -específics] (<i>ex. una traductora que sàpiga basc</i>)
Dominants de català (fora AMB) (<i>n</i> = 26)	33,84 % (47,50)	25,58 % (43,80)	23,44 % (42,53)	20,15 % (40,27)
Dominants de català (AMB) (<i>n</i> = 32)	40,00 % (49,14)	32,08 % (46,82)	26,88 % (44,47)	21,25 % (41,03)
Equilibrats (<i>n</i> = 30)	44,89 % (49,90)	39,86 % (48,12)	20,40 % (40,44)	12,16 % (32,79)
Dominants d'espanyol (<i>n</i> = 28)	38,13 % (48,74)	44,53 % (49,88)	25,55 % (43,77)	27,20 % (44,66)

Figura 6.9

Producció de l'MDO en català per grups de bilingües (dades descriptives)

6.6.1.2.3. Model estadístic

Per analitzar la producció de l'MDO en català, es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). En aquest model, es va establir com a variable dependent el nombre de respostes produïdes amb MDO per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir el Grup (4 nivells: dominants de fora l'AMB, dominants de català de l'AMB, equilibrats i dominants d'espanyol) i l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris incloïen interseccions variables per Participant i Ítem. Es van testar interseccions aleatòries però produïen un error *singular fit* o errors de convergència. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). El model té un índex C de concordança de 0,93, el qual indica que té un ajustament excel·lent. L'annex K.4 inclou el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

6.6.1.2.4. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 133,45$, $p < ,001$) contribueix a una millora del model, però no el Grup ($\chi^2(3) = 1,011$, $p = ,798$). La doble interacció Estabilitat referencial x Grup millora significativament un model sense la interacció ($\chi^2(9) = 26,5$, $p < ,001$). Això és un indicatiu de les diferències en l'ús de la marca en cada nivell d'estabilitat referencial segons el grup de bilingües. A l'annex K.4 es poden consultar els models contrastats.

Probabilitats d'ús de la marca de cada grup segons l'estabilitat referencial de l'objecte

Tot seguit reportem les probabilitats d'usar la marca en cada nivell d'estabilitat referencial i en cada grup, a la vegada que detallem les comparacions per parelles de la doble interacció, centrant-nos en les diferències entre grups. Els resultats es poden observar a la figura 6.7.

Amb els **noms propis**, la probabilitat d'usar l'MDO és força baixa. Els dominants de català de fora l'AMB presenten una probabilitat de tan sols el 19,92% ($\beta = -1,39$, $SE = 0,65$, $z = -2,13$, $p = ,032$), els dominants de català de l'AMB del 25,86% ($\beta = -1,05$, $SE = 0,58$, $z = -1,79$, $p = ,072$), els bilingües equilibrats del 32,12% ($\beta = -0,74$, $SE = 0,59$, z

-1,25, $p = ,208$) i els dominants d'espanyol del 25,48% ($\beta = -1,07$, $SE = 0,61$, $z = -1,74$, $p = ,081$). Tot i que els valors són força similars entre grups, excepte els dominants de català de fora l'AMB, la resta de grups evidencia un ús a l'atzar (opcional), en el sentit que no presenten diferències significatives entre usar i ometre l'MDO⁷². Les comparacions per parelles, però, no revelen diferències significatives entre cap grup.

Amb els **SNs [+definitis]**, les probabilitats varien notablement segons el grup i incrementen com més dominant d'espanyol són els bilingües. Els dominants de català de fora l'AMB presenten una probabilitat del 8,99% ($\beta = -2,31$, $SE = 0,66$, $z = -3,46$, $p < ,001$), els dominants de català de l'AMB del 13,66 % ($\beta = -1,84$, $SE = 0,59$, $z = -3,10$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats del 24,53% ($\beta = -1,12$, $SE = 0,59$, $z = 1,88$, $p = ,059$) i els dominants d'espanyol del 35,89% ($\beta = -0,57$, $SE = 0,61$, $z = -0,94$, $p = ,344$). Com revelen aquests resultats estadístics, els dominants d'espanyol presenten un ús a l'atzar de la marca, els bilingües equilibrats la presenten marginalment i els dos grups dominants de català mostren preferència per l'omissió. Sorprenentment, però, les comparacions per parelles no mostren diferències significatives entre cap grup. Segurament això es deu a la gran variabilitat que mostren tots els grups, com indiquen les desviacions estàndard i els intervals de confiança del model.

Amb els **SNs [-definitis, +específics]**, les probabilitats d'usar la marca són encara més baixes. Els dominants de català de fora l'AMB presenten una probabilitat del 7,22% ($\beta = -2,55$, $SE = 0,67$, $z = -3,78$, $p < ,001$), els dominants de català de l'AMB del 8,69% ($\beta = -2,35$, $SE = 0,60$, $z = -3,90$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats del 5,78% ($\beta = -2,78$, $SE = 0,61$, $z = -4,53$, $p < ,001$) i els dominants d'espanyol del 9,55% ($\beta = -2,24$, $SE = 0,63$, $z = -3,55$, $p < ,001$). Tots els grups revelen una clara preferència per l'omissió de la marca.

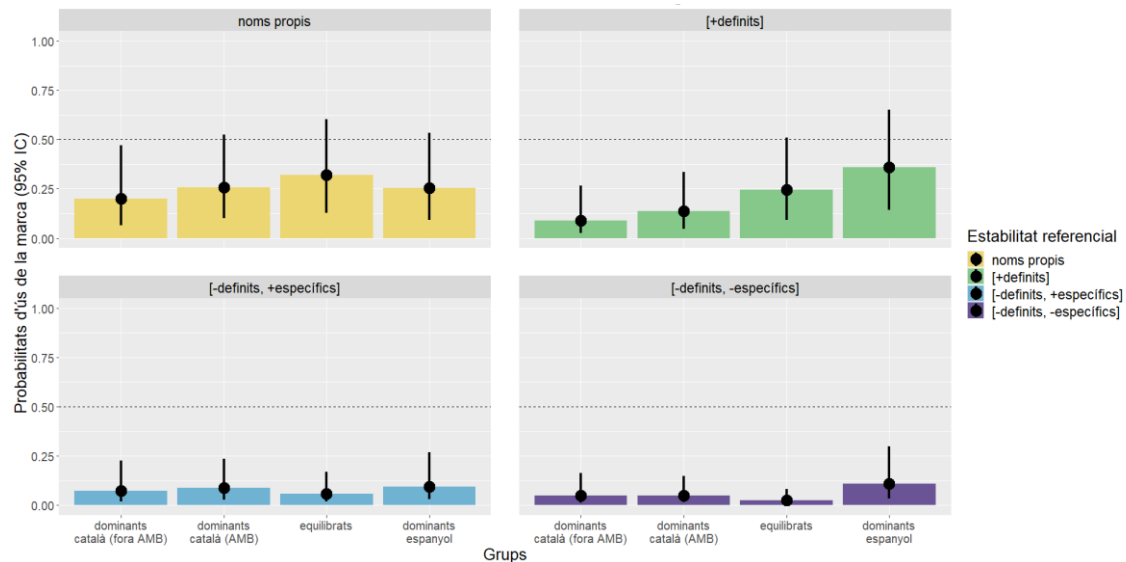
Amb els **SNs [-definitis, -específics]**, l'ús de la marca també és molt baix. Els dominants de català de fora l'AMB presenten una probabilitat del 4,90% ($\beta = 2,96$, $SE = 0,68$, $z = -4,33$, $p < ,001$), els dominants de català de l'AMB del 4,94 % ($\beta = -2,95$, $SE = 0,61$, $z = -4,83$, $p < ,001$), els bilingües equilibrats del 2,54% ($\beta = -3,64$, $SE = 0,63$, $z = -5,73$,

⁷² Si el valor de p és superior a 0,05 significa que no la realització de la marca no és significativament superior a l'omissió ni viceversa.

$p < ,001$) i els dominants d'espanyol de l'11% ($\beta = -2,09$, $SE = 0,62$, $z = -3,32$, $p < ,001$). De nou, tots els grups mostren una preferència molt clara per ometre l'MDO.

Figura 6.10

Probabilitats de producció de l'MDO en català bilingüe per objecte ($\pm 95\%$ IC)

Hem volgut explorar d'on prové exactament la gran variabilitat que presenta el català. A l'annex I.1 es poden consultar els gràfics que representen els resultats per participant. De manera resumida, la variabilitat ve donada tant per la variabilitat que existeix entre subjectes (persones que usen sempre la marca vs. persones que no l'usen mai) com per la variabilitat que pot presentar un mateix subjecte (persones que l'usen de vegades indistintament). Si ens hi fixem, a més, la variabilitat és més gran amb els noms propis, el primer nivell de l'escala, en tots els grups. De fet, no hi ha cap participant que hagi usat la marca en els nivells més baixos i no l'hagi usada també amb els noms propis. Així doncs, la variabilitat interpersonal és molt gran, ja que tenim individus que tendeixen a usar sempre la marca, individus que tendeixen a no usar-la mai i individus que tenen una gramàtica opcional de l'MDO (l'usen o l'ometen indistintament).

Per tal de recollir d'una manera més esquemàtica les diferències anteriors, a la taula 6.12 s'ofereix un resum de les preferències de cada grup de bilingües per usar la marca en cada nivell de l'escala d'estabilitat. El conjunt de resultats posa de manifest que els dominants d'espanyol i els bilingües equilibrats es veuen més afectats pel seu espanyol

(usen més l'MDO), tot i que els dominants de català també ho són però en un grau més baix.

Taula 6.12

Resum de la preferència de la marca per estabilitat referencial i grup

	Nom propi (<i>ex. la Carme</i>)	[+definit] (<i>ex. la noia que està en forma</i>)	[-definit, +específic] (<i>ex. una noia que està en forma</i>)	[-definit, -específic] (<i>ex. una noia que estigui en forma</i>)
Dominants de català (fora AMB)	-MDO	-MDO	-MDO	-MDO
Dominants de català (AMB)	opcionalitat	-MDO	-MDO	-MDO
Equilibrats	opcionalitat	opcionalitat	-MDO	-MDO
Dominants d'espanyol	opcionalitat	opcionalitat	-MDO	-MDO

Diferències entre objectes segons l'estabilitat referencial per grups de bilingües

A continuació presentem les comparacions per parelles entre objectes per a cada grup, ja que revelen petites diferències en funció de la dominança. La figura 6.11 il·lustra tots aquests resultats.

Primer de tot, recordem que els **dominants de català de fora l'AMB** mostraven un ús de la marca més alt amb els noms propis que amb els SNs [-definit]. En canvi, els SNs [+definit] quedaven situats entre noms propis i objectes [-definit], ja que no presentaven diferències significatives amb aquests nivells (vegeu més amunt §6.5).

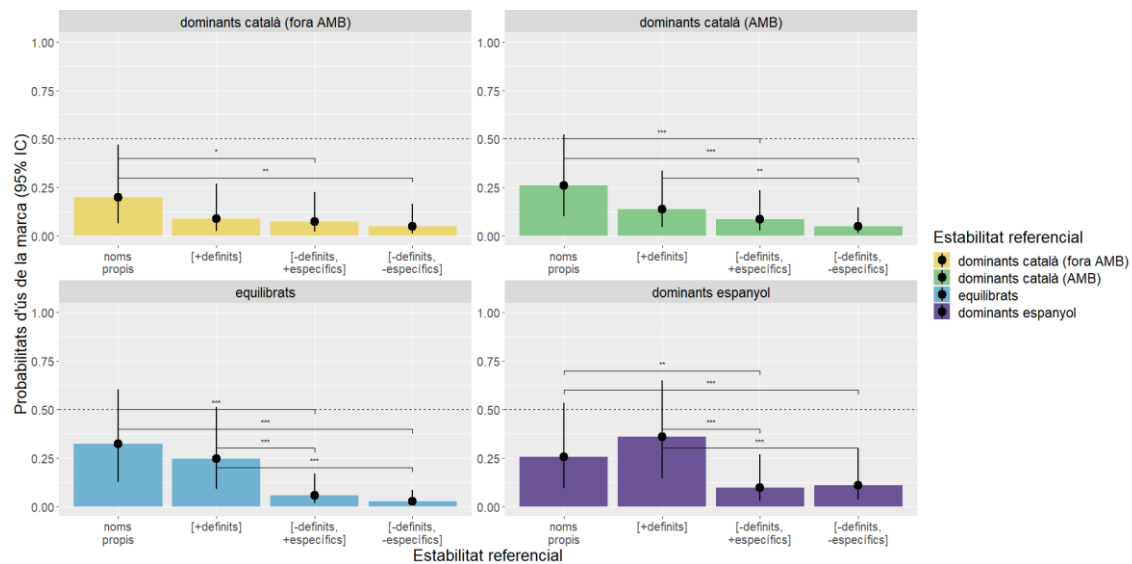
Els **dominants de català de l'AMB** usen més la marca amb els noms propis que amb els SNs [-definit], ja siguin [+específic] ($\beta = -1,298$, $SE = 3,49$, $z = -3,17$, $p < ,001$) o [-específic] ($\beta = -1,90$, $SE = 0,36$, $z = -5,17$, $p < ,001$). A diferència del grup anterior, també l'usen més amb els objectes [+definit] que amb els objectes [-definit, -específic] ($\beta = 1,11$, $SE = 0,362$, $z = 3,075$, $p = ,011$), però en canvi, com en el grup anterior, no mostren diferències entre SNs [+definit] i [-definit, +específic]. A més, també com en el grup anterior, no mostren diferències significatives entre noms propis i SNs [+definit].

Els bilingües **equilibrats** presenten diferències entre pràcticament tots els nivells de l'escala d'estabilitat referencial. En concret, usen més la marca amb els noms propis que amb els SNs [-definit, +específics] ($\beta = -2.04$, $SE = 0,35$, $z = -5,69$, $p < ,001$) i que amb els SNs [-definit, -específics] ($\beta = -2,89$, $SE = 0,39$, $z = -7,32$, $p < ,001$). També l'usen més amb els SNs [+definit] que amb els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 1,66$, $SE = 0,352$, $z = 4,73$, $p < ,001$) i els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 2,52$, $SE = 0,38$, $z = 6,54$, $p < ,001$), però un altre cop, com en els dos grups anteriors, no hi ha diferències entre noms propis i SNs [+definit].

Finalment, els **dominants d'espanyol** presenten el mateix patró que els bilingües equilibrats. Usen més la marca amb els noms propis que amb els SNs [-definit, +específics] ($\beta = -1,17$, $SE = 036$, $z = -3,26$, $p = ,006$) i que amb els SNs [-definit, -específics] ($\beta = -1,01$, $SE = 0,356$, $z = -2,85$, $p = ,022$) i l'usen més amb els SNs [+definit] que amb els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 1,66$, $SE = 0,363$, $z = 4,56$, $p < ,001$) i que amb els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 1,51$, $SE = 0,36$, $z = 4,19$, $p < ,001$). De nou, tampoc trobem diferències entre els noms propis i els SNs [+definit].

Figura 6.11

Probabilitats de producció de l'MDO en català bilingüe per grups ($\pm 95\%$ IC)

Per facilitar la comparació entre grups, presentem a la taula 6.13 un recull de les diferències entre nivells detectades en cada grup. Podem observar que en tots els grups la marca s'usa més amb els objectes més estables referencialment (noms propis). A

mesura que puja la dominança en espanyol, puja també l'ús de la marca en el següent nivell, els objectes [+definit]. En canvi, l'ús de la marca amb els objectes menys estables ([-definit, +específic], [-definit, -específic]) és residual en tots els grups. El comportament dels quatre grups manifesta una tendència a fusionar els noms propis i els SNs [+definit]. La fusió, però, és molt més evident en els bilingües equilibrats i els dominants d'espanyol, que usen més l'MDO, mentre que en els dominants de català és tan sols una tendència. Així doncs, l'estabilitat referencial sembla també determinant en l'ús de l'MDO en català bilingüe.

Taula 6.13

Resum de les diferències entre objectes ordenats de més a menys producció d'MDO en català bilingüe

Escala d'ER	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Dominants de català (fora AMB)	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]
Dominants de català (AMB)	nom propi > [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]
Equilibrats	nom propi = [+definit] > [-definit, +específic] > [-definit, -específic]
Dominants d'espanyol	nom propi = [+definit] > [-definit, +específic] = [-definit, -específic]

6.6.1.2.5. Discussió

L'objectiu d'aquesta secció era estudiar si hi ha influència translingüística de l'espanyol sobre el català en la producció de l'MDO i analitzar quins factors la regulen (PR3.2). Donat que el sistema de marcatge de l'espanyol tendeix a marcar tots els objectes animats, i del català, tendeix a no marcar-los, podíem esperar que la pressió de l'espanyol sobre el català causes un increment en la realització de l'MDO. Volíem investigar si la influència està modulada per la dominança lingüística dels bilingües, és a dir, si els grups més dominants d'espanyol presenten més influència d'aquesta llengua, o si els efectes són diferents segons el grau de bilingüisme de la regió on viuen (PR3.2b.i). També volíem saber si la influència està condicionada pel nivell d'estabilitat referencial dels objectes, és a dir, si hi ha objectes més proclius a la influència que d'altres (PR3.2c). Tal com prevíem, la marca pot usar-se davant dels objectes directes

en català en posició SVO, com han mostrat també altres estudis (Perpiñán, 2018; Pineda, 2023), però amb alguns matisos que detallarem al llarg d'aquesta discussió.

Som conscients que no podem saber si l'ús de la marca si es deu únicament a la influència de l'espanyol (llengua amb una distribució més àmplia de l'MDO) o si també hi ha un efecte de l'evolució interna del català, com han assenyalat diversos autors (Salvador i Pérez-Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018) i hem argumentat al capítol anterior (§5.6.1.2 del capítol 5). Ara bé, amb les troballes d'aquesta secció podem confirmar que l'espanyol sí que hi juga un paper important, ja que els resultats han revelat que la **dominança lingüística** modula l'ús de l'MDO, com també mostra l'estudi amb una tasca oral de Perpiñán (2018). Per tant, si bé és cert que els resultats que acabem de presentar constaten que l'ús de la marca en català està present en tots els grups de bilingües, existeixen diferències entre grups en funció de la dominança lingüística. Aquesta troballa és una primera diferència entre la producció i l'acceptació, ja que, tal com hem observat en els resultats del capítol anterior, la dominança no jugava cap paper rellevant en l'acceptació de la marca.

La influència de l'espanyol sobre el català sembla gradual d'una major a una menor dominança en espanyol i, a diferència dels resultats sobre l'espanyol bilingüe, penetra en tots els grups. En concret, els resultats han revelat que els grups més afectats per l'espanyol són els bilingües dominants d'espanyol i els bilingües equilibrats, que arriben a mostrar un ús a l'atzar de la marca tant amb els noms propis com amb els SNs [+definit], el bloc d'objectes en què la marca apareix de forma més notable. Els grups dominants de català, en canvi, només arriben a fregar l'ús de la marca a l'atzar amb els noms propis (i els de fora de l'AMB, de fet, ni hi arriben del tot).

També és important destacar que, tot i els diferents comportaments entre grups, la gran variabilitat no ha permès trobar diferències entre grups en cap nivell. Així i tot, hem observat una tendència creixent en la realització de l'MDO amb SNs [+definit] que explorarem amb detall a la secció 6.6.2, en què drem a terme anàlisis entenent la dominança com un contínuum.

La variabilitat en l'ús de l'MDO l'hem trobada tant entre subjectes (persones que usen sempre la marca vs. persones que no l'usen mai) com intrasubjectes (persones que

l'usen de vegades), cosa que ens suggereix que hi ha tres perfils de bilingües diferents. Agafant la idea de Jiménez-Gaspar (2020) per a l'ús de l'MDO en espanyol en bilingües català-espanyol, considerem que és probable que alguns individus estiguin introduint canvis en la seva gramàtica mentre que d'altres no, i això explica els valors tan alts de variabilitat. Les nostres dades, a més, revelen que aquests canvis comencen introduint-se en els objectes més estables referencialment (noms propis i SNs [+definit]).

Volem afegir que l'impacte de la dominança de l'espanyol sobre el català, encara que sigui tènue, és semblant al cas del basc, ja que s'ha assenyalat és un fenomen induït pel contacte lingüístic amb l'espanyol i que els dominants d'espanyol usen més la marca en basc que els dominants de basc (Austin, 2006; Rodríguez-Ordóñez, 2016). També és similar al cas de l'asturià central, que sembla haver desenvolupat gradualment un sistema d'MDO a causa d'una major influència de l'espanyol en contraposició al vaqueiru, més aïllat de l'espanyol i que està en una etapa inicial de desenvolupament de l'MDO (Corral Estebal, 2020). Això en fa pensar que l'espanyol, que conviu amb el basc, l'asturià i el català en les zones corresponents, exerceix una gran pressió sobre aquestes llengües més minoritàries, però més en uns parlants que en uns altres, com han revelat les diferències entre grups de bilingües del nostre estudi.

No hem trobat diferències significatives entre grups i, per tant, no podem afirmar que els dos grups de dominants de català tinguin dos sistemes d'MDO substancialment diferents, contra les nostres prediccions, però sí que hem detectat que aquells que viuen a l'AMB tendeixen a usar una mica més habitualment la marca. Per això, creiem que cal explorar les diferències que pot haver-hi entre regions de Catalunya en futurs estudis.

Pel que fa a l'**estabilitat referencial**, els resultats han revelat que també regula la intensitat de la influència lingüística en el sistema de marcatge. Tal com prevèiem, la marca s'usa més amb els objectes més estables referencialment. Hem comprovat que, efectivament, tots els grups presenten un ús superior de la marca amb els noms propis i un ús inferior amb els objectes [-definit]. A més, els grups amb més influència de l'espanyol, marquen també amb valors similars als noms propis els SNs [+definit], que són el següent nivell de l'escala.

Ara per ara, només tenim constància d'un estudi que hagi avaluat l'ús de l'MDO en català en diferents objectes de manera sistemàtica. Perpiñán (2018), a diferència de nosaltres, troba que l'ús de l'MDO és pràcticament idèntic en SNs [+definit] i [-definit]. Es pot arribar a pensar que la diferència entre els resultats està causada pel tipus de tasca, que en el seu cas és una tasca oral i, per tant, més espontània que la nostra. Ara bé, creiem que també pot haver influït el tipus de verb. L'autora inclou objectes indefinits, però no distingeix entre SN específics i inespecífics. Això permet que la tasca inclogui verbs intrínsecament més específics que els nostres, que havien de permetre una lectura totalment inespecífica. Agafant d'exemple un dels ítems experimentals de l'autora, trobem el verb *saludar*, que porta a una interpretació més concreta que per exemple *buscar*, de la nostra llista de verbs. En aquest sentit, el petit estudi sobre l'efecte del verb que hem dut a terme en l'anàlisi inicial d'ítems (§6.3.4) ha revelat que, certament el verb té un efecte significatiu en català, malgrat que en el gràfic de l'annex I.3 es pot observar que les diferències venen donades més aviat per l'estabilitat referencial. Sigui com sigui, serà interessant que futurs estudis explorin fins a quin punt hi ha verbs que exacerben l'ús de la marca.

L'estudi recent de Pineda (2023) amb una tasca de producció oral tampoc revela grans diferències entre objectes en relació amb l'estabilitat referencial i, a més, s'entreveuen percentatges força més elevats de l'ús de la marca (40-60%), però com hem avançat a la secció 6.5.5, sobre el català dels catalanodominants, l'autora només reporta les dades d'un ítem de cada nivell i, per tant, no podem fer generalitzacions.

Els nostres resultats ens permeten proposar que la definitud té més pes que l'especificitat, com en espanyol. Amb els resultats obtinguts, la divisió dels objectes [-definit] en dos tipus segons l'especificitat del SN no sembla haver revelat resultats gaire destacables: l'ús de la marca en aquests nivells és residual en tots els grups. Sí que és cert, però, que hem trobat un contrast entre objectes [-definit, +específic] i [-definit, -específic] en els bilingües equilibrats, cosa que demostra la importància de mantenir la diferenciació entre ambdós objectes.

Arribats a aquest punt, algun lector es pot preguntar si aquests resultats tan baixos de l'ús de la marca no es poden deure a un efecte de la tasca, que era escrita, ja que pel fet de ser escrita tenen més temps i poden apel·lar a un coneixement més metalingüístic (i,

per tant, potser a un coneixement més explícit de la gramàtica normativa) i/o aplicar criteris correctius, a diferència d'una tasca oral, que demana una resposta immediata i no reflexiva. Examinant els resultats de la tasca oral de Perpiñán (2018), creiem que una tasca oral hauria proporcionat resultats similars, ja que els resultats de l'autora amb els objectes [+definit] són molt similars als nostres objectes de la mateixa classe i, com acabem d'argumentar, és possible que la diferència entre els dos estudis en els SNs [-definit] es degui al tipus de verbs.

En resum, podem confirmar que l'espanyol influencia l'MDO en català. Els resultats semblen suggerir que l'MDO en català està immers en un procés d'expansió, que va penetrant en els nivells de l'escala d'estabilitat referencial, i amb més intensitat en els bilingües amb un contacte més habitual amb l'espanyol. Malgrat aquesta expansió, no podem dir encara que el català pertanyi a un sistema de marcatge obligatori, ja que la tendència observada en tots els grups és la de no marcar els objectes.

6.6.1.3. Comparació de la producció de l'MDO en català i en espanyol

En aquesta secció presentem una comparació de la producció de l'MDO en espanyol i en català bilingües en cada grup de bilingües i cada nivell d'estabilitat referencial. No s'inclouen els participants monolingües d'espanyol perquè no van dur a terme la tasca en català.

6.6.1.3.1. Participants

En aquest estudi es va incloure una mostra de 116 bilingües espanyol-català (97 dones i 19 homes) amb una mitjana d'edat de 20,87 (rang 18-31). Els bilingües es van dividir en 4 subgrups: dominants de català de fora de l'AMB ($n = 26$), dominants de català de l'AMB ($n = 32$), bilingües equilibrats ($n = 20$) i dominants d'espanyol ($n = 28$).

6.6.1.3.2. Model estadístic

Per esbrinar si hi havia diferències en l'ús de l'MDO en espanyol i en català, es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). En aquest model, es va establir com a variable dependent el nombre de respostes produïdes amb MDO per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir el Grup (4 nivells: dominants de català de fora l'AMB, dominants de català de l'AMB,

equilibrats, dominants d'espanyol), l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]) i la Llengua (2 nivells: català, espanyol), així com les seves interaccions. Els efectes aleatoris inclouen interseccions variables per Participants i Ítem, amb pendents variables per participant per a Llengua. Es van testar altres pendents aleatoris (*random slopes* en anglès) però produïen un error *singular fit* o errors de convergència. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). El model té un índex C de concordança de 0,92, el qual indica que té un ajustament gairebé excel·lent. L'annex K.5 recull el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

6.6.1.3.3. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat mostren que hi ha una millora del model amb Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 461,56, p < ,001$) i Llengua ($\chi^2(1) = 101,25, p < ,001$), però no amb Grup ($\chi^2(3) = 6,211, p = ,101$). La triple interacció Estabilitat referencial x Grup x Llengua millora significativament un model sense la interacció de Grup ($\chi^2(21) = 41,355, p = ,005$), un model sense la interacció de Llengua ($\chi^2(15) = 39,437, p < ,001$) i un model sense la interacció d'Estabilitat referencial ($\chi^2(21) = 74,68, p < ,001$). A l'annex K.5 es poden consultar els models contrastats. A continuació presentem només les comparacions per parelles segons la variable Llengua, perquè és el component que volem contrastar en aquesta secció.

Els resultats obtinguts revelen que els **noms propis** es marquen més habitualment en espanyol que en català en tots els grups: dominants de català de fora l'AMB ($\beta = -7,14, SE = 1,001, z = -7,12, p < ,001$), els dominants de català de l'AMB ($\beta = -7,10, SE = 0,95, z = -7,44, p < ,001$), els bilingües equilibrats ($\beta = -7,67, SE = 1,284, z = -5,97, p < ,001$) i els dominants d'espanyol ($\beta = -6,23, SE = 0,93, z = -6,63, p < ,001$).

En els **SNs [+definitis]** les diferències entre llengües continuen sent molt grans en tots els grups. Tots els bilingües marquen més aquests objectes en espanyol que en català: dominants de català de fora l'AMB ($\beta = -4,32, SE = 0,871, z = -4,965, p < ,001$), dominants de català de l'AMB ($\beta = -4,50, SE = 0,779, z = 5,77, p < ,001$), equilibrats ($\beta = -4,71, SE = 0,78, z = -5,89, p < ,001$) i dominants d'espanyol ($\beta = -4,63, SE = 0,841, z = -5,506, p < ,001$).

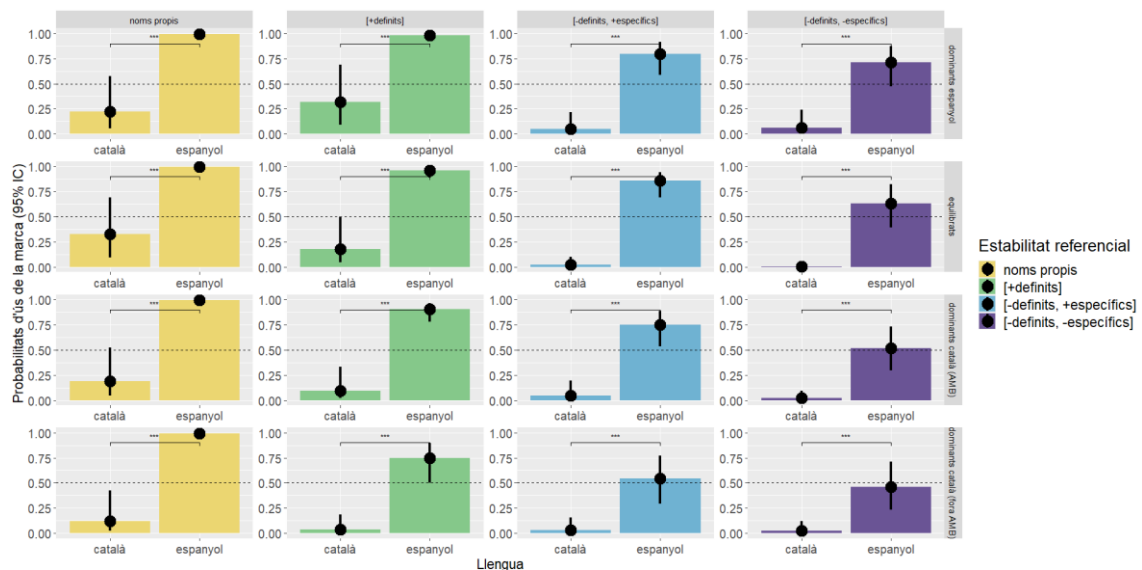
En els SNs [-definit, +específics], també hi ha grans diferències entre les dues llengües en tots els grups: dominants de català de fora l'AMB ($\beta = -3,98$, $SE = 0,87$, $z = -4,17$, $p < ,001$), dominants de català de l'AMB ($\beta = -3,98$, $SE = 0,8$, $z = -5,049$, $p < ,001$), equilibrats ($\beta = -5,34$, $SE = 0,804$, $z = -6,64$, $p < ,001$) i dominants d'espanyol ($\beta = -3,67$, $SE = 0,78$, $z = -4,68$, $p < ,001$).

Finalment, en els SNs [-definit, -específics], les diferències també són molt grans en tots els grups: dominants de català de fora l'AMB ($\beta = -3,67$, $SE = 0,86$, $z = -4,20$, $p < ,001$), dominants de català de l'AMB ($\beta = -4,10$, $SE = 0,77$, $z = -5,29$, $p < ,001$), equilibrats ($\beta = -5,61$, $SE = 0,79$, $z = -7,07$, $p < ,001$) i dominants d'espanyol ($\beta = -4,27$, $SE = 0,79$, $z = -5,40$, $p < ,001$).

La figura 6.12 il·lustra les grans diferències que existeixen entre les dues llengües, fins i tot en aquells grups més dominants d'espanyol i en els objectes més estables referencialment, que s'arriben a marcar opcionalment en català; i en els grups més dominants de català i en els objectes menys estables referencialment, que s'arriben a marcar opcionalment en espanyol.

Figura 6.12

Probabilitats de producció de l'MDO en català i en espanyol bilingües per grups ($\pm 95\%$ IC)

6.6.1.3.4. *Discussió*

L'objectiu d'aquesta secció era respondre si els bilingües presenten diferents sistemes de la marca en català i en espanyol, que són parcialment diferents, o pel contrari apliquen el mateix en totes dues llengües (PR3.2d). La nostra predicció era que els dominants d'espanyol podien arribar a mostrar nivells semblants d'ús de la marca en totes dues llengües en els objectes més estables referencialment i que els dominants de català podien presentar els mateixos nivells d'omissió de la marca en els objectes menys estables referencialment.

En el capítol anterior, les dades d'acceptabilitat deixaven entreveure els inicis d'un procés de convergència, en què les dues llengües s'apropen cada cop més en l'MDO, com suggereix Perpiñán (2018), a mesura que s'introdueixen canvis en el català. No obstant això, cal tenir en compte que les dades apuntaven que els dos sistemes d'MDO estan diferenciats en la ment de la majoria de bilingües. En consonància amb aquest punt, les dades de producció d'aquest capítol han revelat que tots els bilingües usen patrons molt diferents per marcar els objectes en espanyol i en català, fins i tot aquells bilingües i en aquells objectes que mostraven una certa convergència en l'acceptabilitat. Així doncs, els indicis de convergència que havíem vist en el capítol anterior s'han esvaït amb les dades de producció.

En català la marca té una probabilitat d'usar-se d'entre el 0% i el 50%, arribant als valors més alts només amb els noms propis i objectes [+definit], mentre que en espanyol té una probabilitat d'usar-se d'entre el 50% i el 100%, arribant a l'ús de la marca a l'atzar només amb els objectes [-definit]. Amb aquests resultats completament oposats és impossible trobar cap grup que usi la mateixa distribució de la marca en totes dues llengües.

Tot i que no ens ho hem plantejat com una pregunta en aquesta tesi, podria ser que en un futur el català evolucionés cap a l'adopció d'un sistema obligatori d'MDO semblant o idèntic al de l'espanyol; en qualsevol cas, d'acord amb les dades d'aquesta tesi, això sembla encara llunyà, ja que la resistència a la penetració de l'MDO en la producció és encara gran. Per tant, tot i que les dades d'acceptació apunten cap a l'opcionalitat, les dades de producció no encara. És cert que els sistemes opcionals no són estables en

general i que evolucionen cap a sistemes més fixos, i per tant més simples, però també és cert que, en l'àmbit en què ens movem, el de l'MDO, fins i tot en espanyol hi ha categories de l'escala d'estabilitat que han mantingut l'opcionalitat, més o menys forta, com és el cas dels objectes [-definit]. Per tant, no està exempt de riscos predir l'evolució futura.

En contraposició, sembla plou clar que l'espanyol bilingüe no està assimilant el sistema de marcatge del català, ja que tan sols els dominants de català tendeixen a ometre la marca. Per tant, tot i que lingüísticament sembla que l'espanyol podria convergir en el català (sabem que l'espanyol és propens a l'erosió de la marca, ex. Meier i Sánchez, 2020; Montrul, 2014), hi ha algun factor o factors provoquen que aquesta influència no tingui prou força per penetrar en tots els bilingües i tots els objectes. Tornarem a aquest punt a la discussió final (§6.7).

En conclusió, la comparació entre llengües ha evidenciat que els sistemes de marcatge en espanyol i en català són molt diferents, però el conjunt de resultats d'aquesta tesi ens porta a pensar que el català podria estar evolucionant, de mica en mica, cap a un sistema més pròxim al de l'espanyol. Ara per ara, però, els bilingües usen dues gramàtiques completament diferenciades.

6.6.2. El paper de la dominança lingüística entesa com un contínuum de bilingüisme i un constructe multidimensional

Com en el capítol anterior, sobre les dades d'acceptabilitat, aquesta secció parteix de la idea que la dominança lingüística és un constructe gradual, dinàmic i multidimensional. Traient profit que el qüestionari sociolingüístic BLP permet analitzar la dominança com una variable contínua i que està constituït per diferents blocs, tenim tres objectius. El primer, analitzar si existeix una correlació entre la dominança lingüística i la producció de l'MDO en espanyol i en català. El segon, explorar si la dominança mesurada com una variable contínua pot aportar dades que es perdin amb classificacions categòriques. El tercer, testar si hi ha algun component de la mesura de bilingüisme (l'historial lingüístic —passat— o l'ús —actual—) que determini més la influència translingüística que presenten els bilingües. Com en el capítol anterior, deixem de banda la competència

i l'actitud, perquè són dos components que no permeten perfilar acuradament els bilingües de Catalunya.

6.6.2.1. Participants: contínuum de dominança lingüística

Per a aquestes anàlisis es van agafar els 145 participants bilingües que havien participat en l'estudi, sense eliminar-ne cap, ni tan sols aquells que no es van incloure en un dels grups de bilingües anteriors⁷³.

Els participants tenien una edat d'entre 18 i 31 anys ($M = 20,95$) i les puntuacions del BLP anaven del -117,78 al 102,17 ($M = -24,50$, $DE = 55,50$). En aquestes anàlisis no vam incloure els participants monolingües d'espanyol, com tampoc es va fer en les anàlisis del capítol anterior.

Per corroborar que els efectes no estan esbiaixats pel fet de tenir una mostra irregular al llarg del contínuum (58 dominants de català a l'esquerra del contínuum i 28 dominants d'espanyol a la dreta del contínuum), totes les anàlisis d'aquesta secció es van repetir excloent els 26 dominants de català de fora l'AMB, per tal de tenir una mostra homogènia de bilingües de la mateixa regió (AMB). Com que els resultats van ser els mateixos, es va decidir incloure finalment tots els bilingües.

6.6.2.2. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en espanyol

En aquesta secció explorem la correlació entre la dominança lingüística i la producció de l'MDO en espanyol.

6.6.2.2.1. Resultats descriptius

La figura 6.13⁷⁴ il·lustra els resultats descriptius de l'espanyol per a cada nivell d'estabilitat referencial amb la variable contínua de Dominança. Sembla que hi ha una tendència decreixent en l'ús de la marca en tots els objectes a mesura que incrementa la dominança en català, tot i que la dominança no sembla tenir tant de pes amb els noms

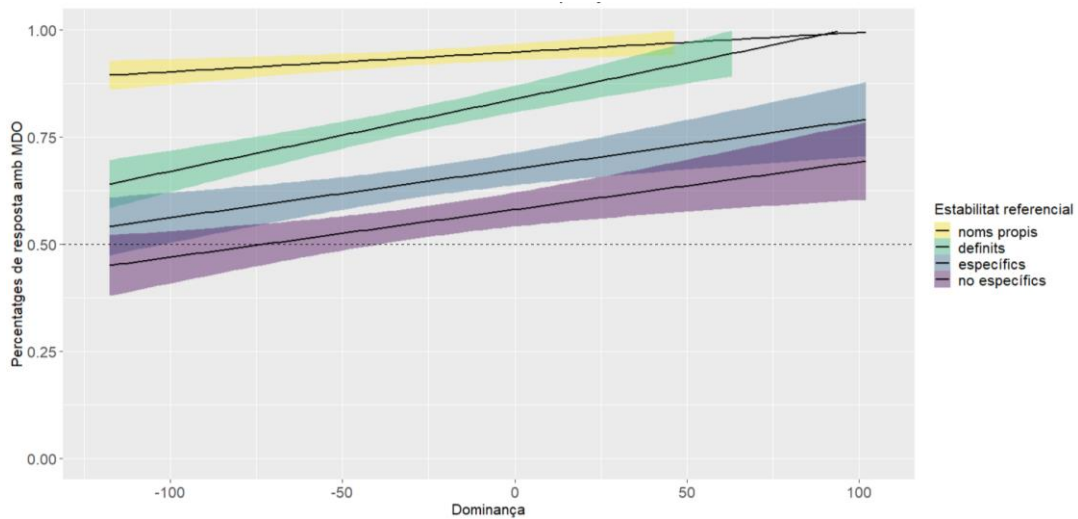
⁷³ Recordem que per tenir grups diferenciats entre ells, hem exclòs els participants que quedaven entre els punts de talls establerts.

⁷⁴ El lector pot observar que hi ha algun punt del gràfic que no presenta les desviacions estàndard (i, per tant, no està pintant en color, groc i verd). Això és perquè hi ha unanimitat entre els participants a marcar sempre aquests objectes.

propis com en la resta d'objectes (cosa que interpretem a partir de la tènue inclinació de la línia corresponent).

Figura 6.13

Producció de l'MDO en espanyol en un continuum de dominança bilingüe (dades descriptives)

Nota: Aquest gràfic representa els resultats descriptius. L'eix vertical representa el percentatge de respostes amb MDO. L'eix horitzontal representa la dominança: com més a l'esquerra (-100), més dominant de català, com més a la dreta (+100) més dominant d'espanyol.

El qüestionari BLP ofereix la possibilitat d'avaluar els efectes de l'Història lingüística, i l'Ús per separat. Si bé és cert que les dades d'acceptabilitat no han mostrat diferències substancials entre el pes de l'història lingüística i de l'ús (vegeu capítol 5), tornem a fer una primera anàlisi exploratòria per veure si l'exposició durant la infantesa (Història lingüística) o l'ús actual de les llengües (Ús) sí que determina el grau d'influència translingüística en la producció de l'MDO.

Com es pot veure a les figures 6.14-6.15, l'història lingüística i l'ús semblen tenir efectes diferents en la producció de l'MDO en espanyol, essent l'història lingüística el mòdul que mostra tendències més fortes. Tanmateix, les anàlisis estadístiques no revelen diferències importants entre aquestes dues variables independents⁷⁵. Per això, en les

⁷⁵ La comparació de models amb Dominança, Història o Ús no va mostrar diferències significatives. A banda, es va analitzar l'impacte de la Dominança, la Història i l'Ús a cada nivell d'estabilitat referencial. Les úniques diferències que vam trobar van ser que la variable Història ($\beta = 0,019$, $SE = 0,008$, $z = 2,352$, $p = ,018$) tenia impacte en els noms propis, mentre que no en tenia la variable Ús ($\beta = 0,008$, $SE = 0,007$, $z = 1,123$, $p = ,261$), i que l'impacte d'Ús en els objectes [-definites, +específics] és només marginalment

següents seccions presentarem els resultats estadístics únicament amb la variable contínua Dominança (és a dir, a partir del resultat global del BLP, que inclou l'historial, l'ús, i la resta de mòduls).

Figura 6.14

Producció de l'MDO en espanyol en un continuum de dominança bilingüe prenent el mòdul d'Historial lingüístic (dades descriptives)

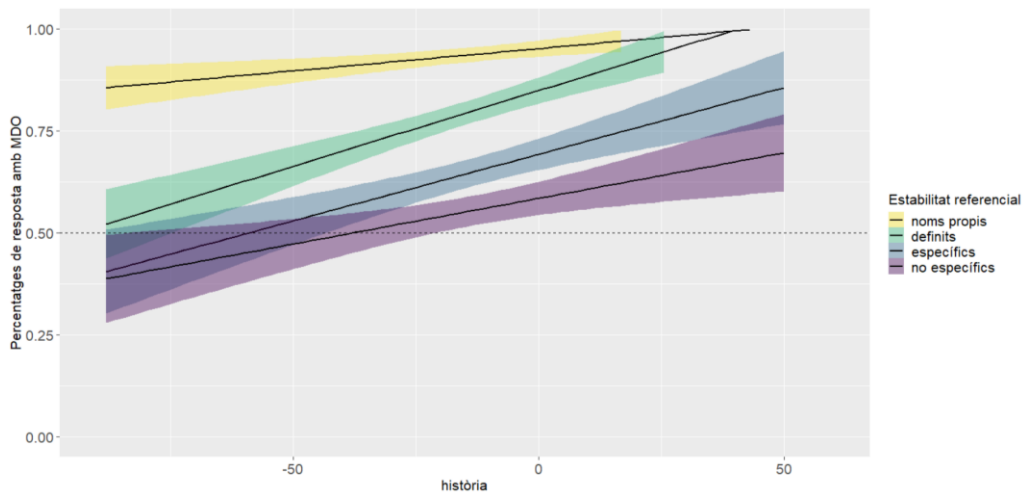
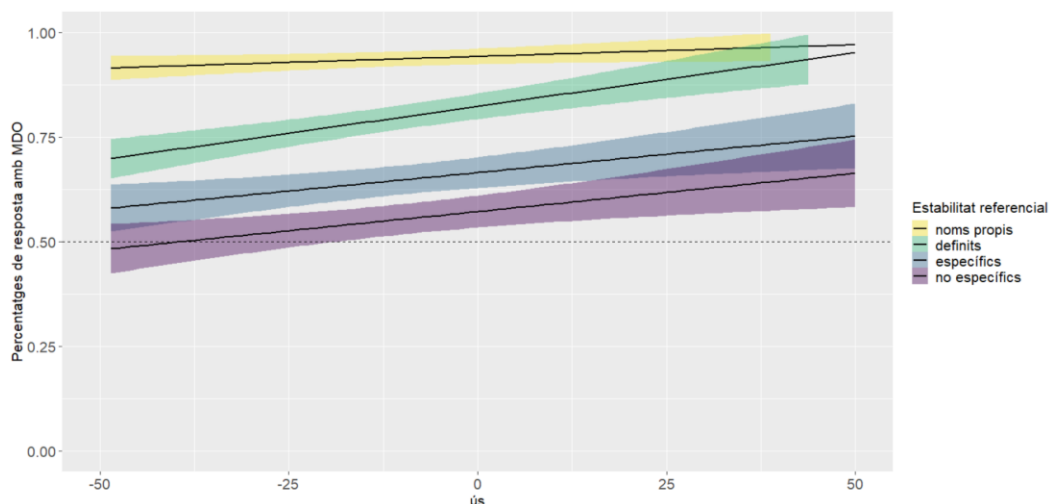

Figura 6.15

Producció de l'MDO en espanyol en un continuum de dominança bilingüe prenent el mòdul d'Ús (dades descriptives)

significatiu ($\beta = 0,010$, $SE = 0,005$, $z = 1,929$, $p = ,053$). Els lectors interessats poden consultar aquests resultats als annexos K.6.1.1-K.6.1.3.

6.6.2.2.2. Model estadístic

Es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial amb el paquet *lme4* (Bates et al., 2015) a R (v. 4.0.2; R Core Team, 2021). La variable dependent era el nombre de respostes produïdes amb MDO en espanyol per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir la Dominança⁷⁶ (la puntuació global del BLP, del -117,78 al 102,17) i l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), així com les seves interaccions. Es van incloure interseccions aleatòries per Participant i Ítem. També es van excloure els residuals majors de 2,5. Es van testar pendents aleatoris però produïen un error *singular fit* o errors de convergència. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). El model té un índex C de concordança de 0,89. A l'annex K.6.1.1 es reporten el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

6.6.2.2.3. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(1) = 9,962, p < ,001$) i la Dominança ($\chi^2(3) = 466,98, p < ,001$) contribueixen a una millora del model. La doble interacció Estabilitat referencial x Dominança millora significativament un model sense la interacció ($\chi^2(3) = 9,554, p = ,022$). Apareix un efecte robust de la Dominança, a diferència de les anàlisis per grups, on no hi havia un efecte significatiu (§6.6.1.1).

Per saber l'efecte de la Dominança sobre cada condició d'estabilitat referencial, es va repetir el model amb cadascun dels quatre nivells⁷⁷. Tots els models tenien exactament la mateixa estructura. Els models indiquen que hi ha un efecte de la Dominança en gairebé totes les categories d'estabilitat referencial. Afecta els SNs [+definit] ($\beta = 1,061, SE = 0,244, z = 4,35, p < ,001$), els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 0,471, SE = 0,210, z = 2,241, p = ,025$) i els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 0,508, SE = 0,207, z = 2,45, p = ,014$), però no els noms propis ($\beta = 0,322, SE = 0,352, z = 0,914, p < 0,360$), que romanen immutables davant l'expressió de la marca. La figura 6.16 il·lustra com la

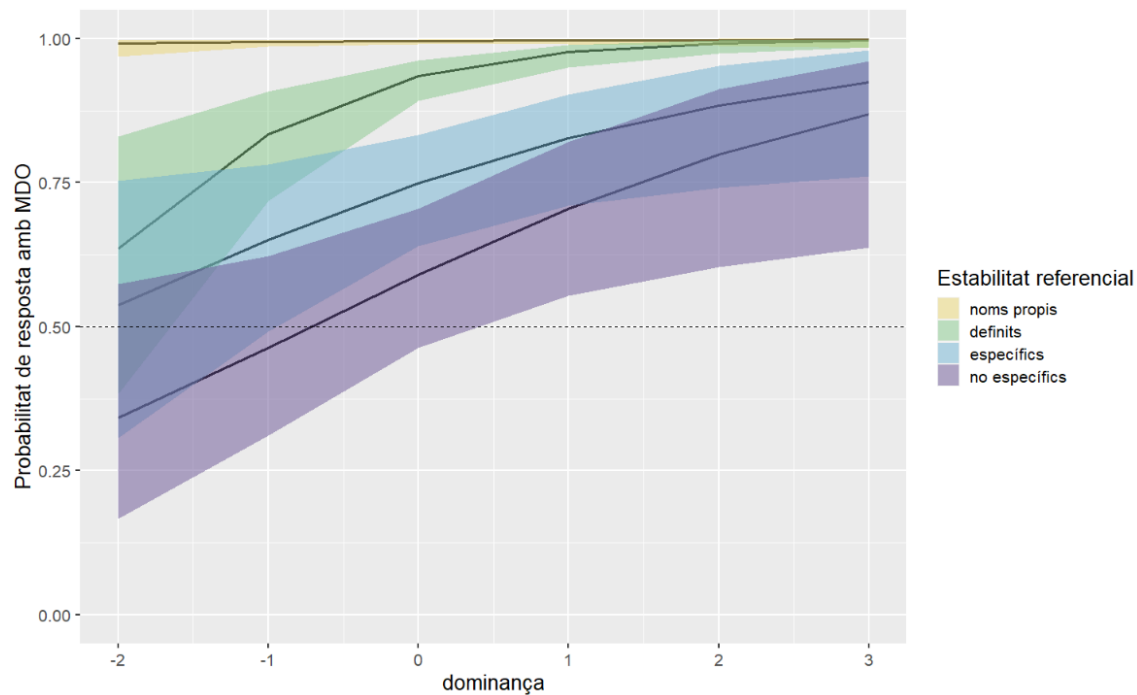
⁷⁶ Perquè el model pogués convergir, es van escalar els resultats de Dominança a partir de la mitjana i la desviació estàndard. El procediment es pot consultar a l'annex K.6.1.1.

⁷⁷ Es va repetir el model diverses vegades canviant el nivell de referència assignat automàticament pel model, que es tria alfabèticament.

tendència d'ús de la marca amb els SNs [-definit] decreix progressivament a mesura que incrementa la dominança en català. En canvi, la tendència d'ús de la marca amb els objectes [+definit] primer decreix lleugerament a mesura que disminueix la dominança en espanyol i després arriba un punt en què decreix abruptament.

Figura 6.16

Producció de l'MDO en espanyol en un contínuum de dominança bilingüe

Nota: Aquest gràfic representa les probabilitats d'ús de la marca predites pel model estadístic. L'eix vertical representa la probabilitat d'ús de la marca. L'eix horitzontal representa la dominança: com més a l'esquerra (-2), més dominant de català, com més a la dreta (+3) més dominant d'espanyol. La línia discontinua representa una probabilitat del 50% (a l'atzar).

6.6.2.3. Els efectes de la dominança en un contínuum bilingüe en l'MDO en català

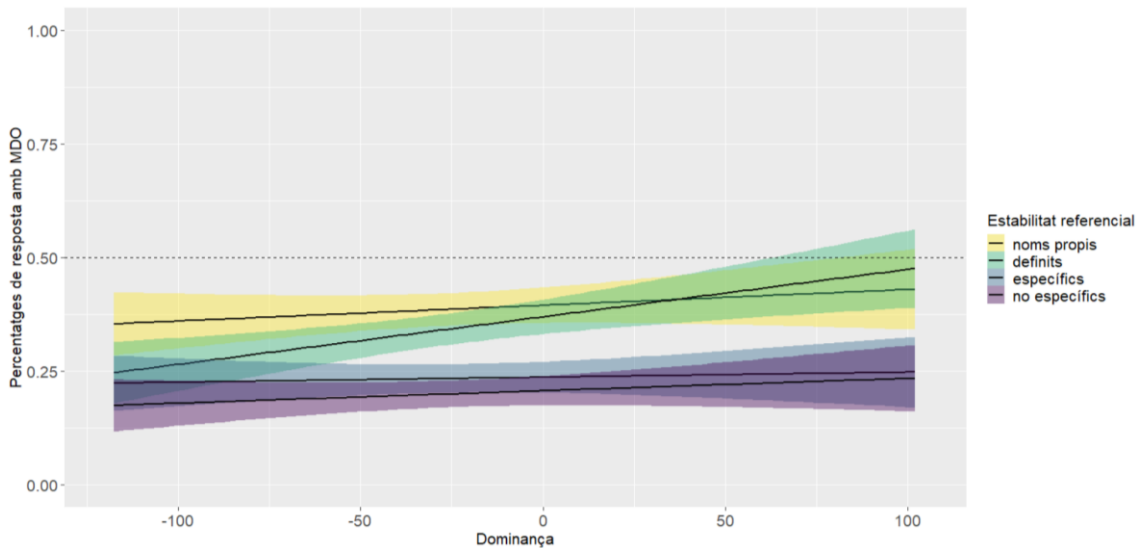
En aquest apartat explorem la correlació entre la dominança lingüística i la producció de l'MDO en català.

6.6.2.3.1. Resultats descriptius

A la figura 6.17 es pot observar que la Dominança sembla tenir cert impacte amb els SNs [+definit], nivell que presenta l'única línia amb una inclinació creixent, però no en la resta d'objectes, en què la tendència d'ús de la marca sembla mantenir-se estable.

Figura 6.17

Producció de l'MDO en espanyol en un contínuum de dominança bilingüe (dades descriptives)

Com en espanyol, vam inspeccionar els mòduls Història lingüística i Ús per separat. Com es pot veure a les figures 6.18-6.19, l'història lingüística, com en espanyol, sembla tenir més força que l'ús actual de les llengües en la tendència a ometre la marca en els parlants més exposats al català (a l'esquerra del gràfic). No obstant això, de nou les anàlisis estadístiques no van revelar diferències importants entre aquestes dues variables independents⁷⁸. Per això, en la següent secció reportem tan sols els resultats amb la variable contínua Dominança (resultat global del BLP), seguint la mateixa estratègia que hem adoptat anteriorment.

⁷⁸ La comparació de models amb Dominança, Història o Ús no va mostrar diferències significatives. A banda, es va analitzar l'impacte de la Dominança, la Història i l'Ús en cada nivell d'estabilitat referencial i no es va revelar cap diferència entre les variables. Ara bé, si comparem les estimacions, els valors són més alts amb l'Història que amb l'Ús, fet que sembla reforçar la idea que l'història és més determinant. Tanmateix, la gran variabilitat que mostren els objectes, especialment els noms propis i els objectes [+definits], segurament dilueixen les diferències significatives. Els lectors interessats poden consultar aquests resultats als annexos K.6.2.1-K.6.2.3.

Figura 6.18

Producció de l'MDO en espanyol en un continuum de dominança bilingüe prenent l'Historial lingüístic (dades descriptives)

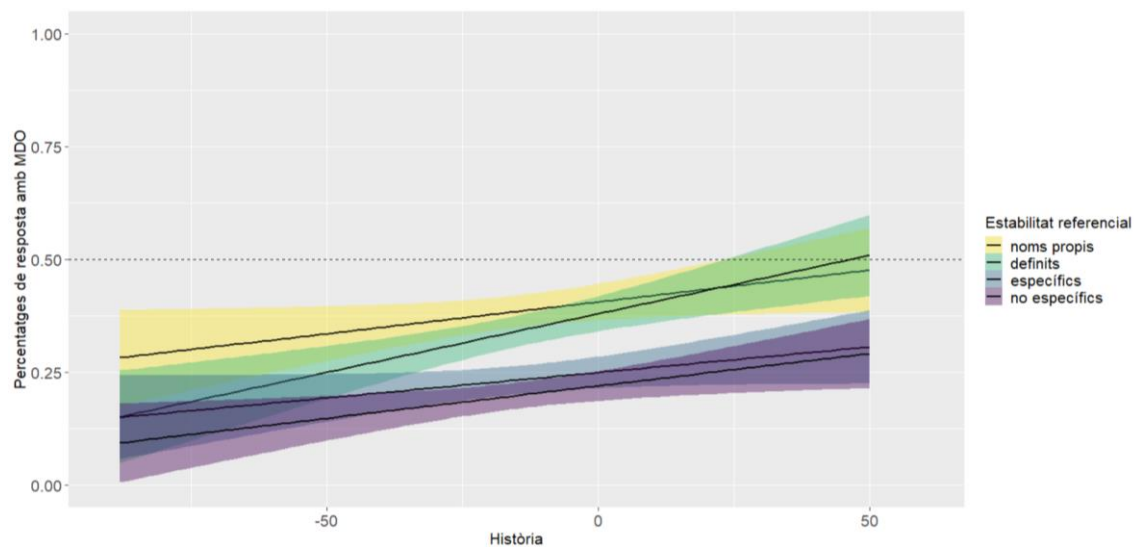
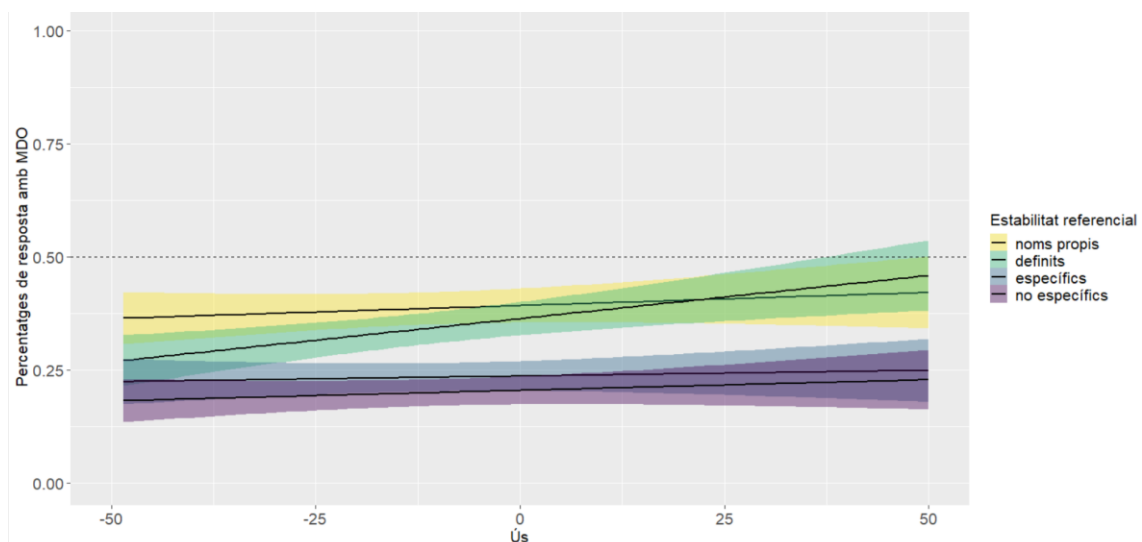

Figura 6.19

Producció de l'MDO en espanyol en un continuum de dominança bilingüe prenent l'Ús (dades descriptives)

6.6.2.3.2. Model estadístic

Es va ajustar un model mixt lineal generalitzat de regressió logística amb una distribució binomial. La variable dependent era el nombre de respostes produïdes amb MDO en espanyol per a cada condició i participant. Com a factors fixos es van establir

la Dominança⁷⁹ (la puntuació global del BLP, del -117,78 al 102,17) i l'Estabilitat referencial (4 nivells: nom propi, [+definit], [-definit, +específic], [-definit, -específic]), així com les seves interaccions. Es van incloure interseccions aleatòries (*random intercepts* en anglès) per Participant i Ítem. També es van eliminar els residuals superiors a 2,5. Es van testar pendents aleatoris però produïen un error *singular fit* o errors de convergència. No es van detectar problemes de multicol·linealitat (VIF = 1). El model té un índex C de concordança de 0,93, el qual indica que té un ajustament gairebé excel·lent. A l'annex K.6.2.1 es recullen el resultat d'aquest model i les comparacions per parelles.

6.6.2.3.3. Resultats

Els tests d'índex de probabilitat indiquen que l'Estabilitat referencial ($\chi^2(3) = 155,81$, $p < ,001$) contribueix a una millora del model, però no la Dominança ($\chi^2(1) = 1,415$, $p = 0,234$). La interacció Estabilitat referencial x Dominança només millora marginalment un model sense la interacció ($\chi^2(3) = 7,643$, $p = ,053$). Els resultats són similars a les anàlisis per grup (§6.6.1.2), en què també hi havia un efecte de l'Estabilitat referencial però no de Grup.

Com en espanyol, vam repetir el model per a cada nivell d'estabilitat per tal d'obtenir l'efecte de la Dominança sobre cada condició. Els models indiquen que hi ha un efecte significatiu de la Dominança amb els objectes [+definit] ($\beta = 0,841$, $SE = 0,382$, $z = 2,199$, $p = ,027$), cosa que sorgeix de la interacció marginalment significativa entre Estabilitat referencial i Dominança. En canvi, no hi ha un efecte significatiu ni en els noms propis ($\beta = 0,4$, $SE = 0,378$, $z = 1,056$, $p = ,291$), ni en els SNs [-definit, +específics] ($\beta = 0,209$, $SE = 0,388$, $z = 0,539$, $p = ,589$), ni en els SNs [-definit, -específics] ($\beta = 0,383$, $SE = 0,39$, $z = 0,982$, $p = ,325$).

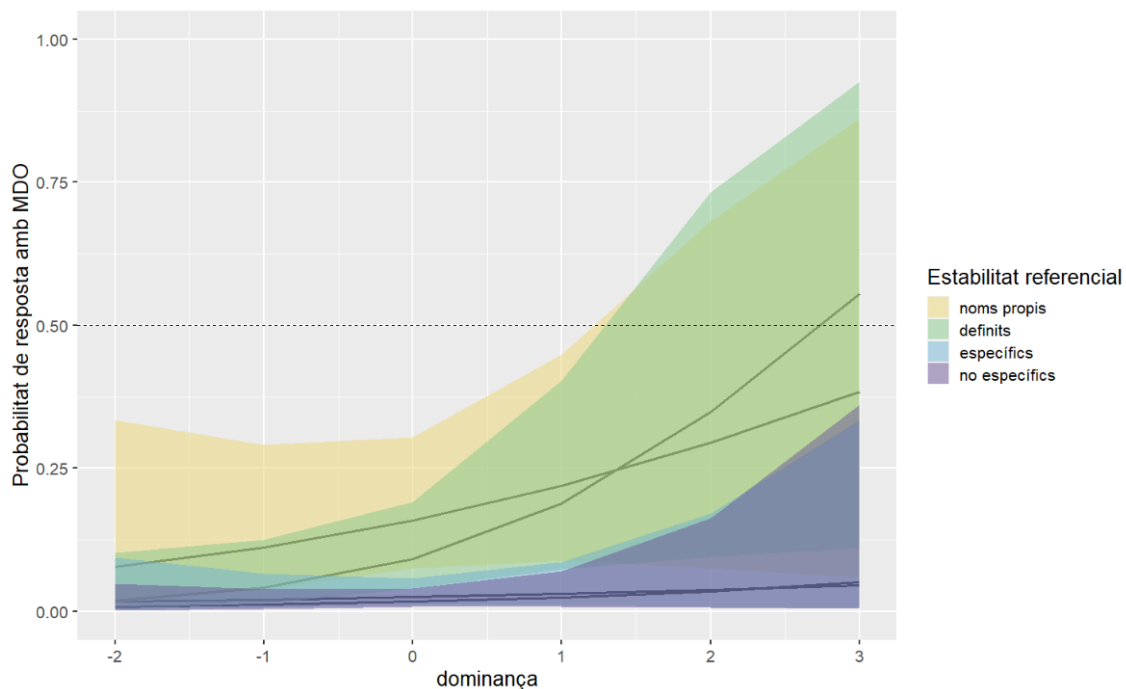
A la figura 6.20 podem observar que hi ha un increment en l'ús de l'MDO a mesura que creix la dominança en espanyol amb els SNs [+definit]. També veiem una tendència similar en els noms propis, però el creixement és menys pronunciat i hi ha més variabilitat al llarg de tot el contínuum. En canvi, els objectes [-definit] es mantenen

⁷⁹ Perquè el model pogués convergir, es van escalar els resultats del mòdul Dominança a partir de la mitjana i la desviació estàndard.

estables, amb una marcació residual, tot i que s'observa com incrementa la variabilitat en l'extrem més dominant d'espanyol (dreta).

Figura 6.20

Producció de l'MDO en català en un contínuum de dominança bilingüe

6.6.2.4. Discussió

L'objectiu d'aquesta secció era estudiar la correlació que podia existir entre la dominança lingüística operacionalitzada com a mesura contínua i la influència translingüística, així com analitzar si sorgien efectes que poden passar per alt amb una categorització en grups de bilingües i explorar si hi ha algun component del qüestionari que tingui un poder explicatiu més gran que la resta, parant atenció únicament als blocs Historial lingüístic i Ús (PR3.2b.ii).

En el capítol 5, on hem analitzat l'acceptabilitat de la marca, hem vist que la dominança lingüística operacionalitzada com a mesura contínua podia mostrar efectes que es dilueixen quan s'operacionalitza com una variable categòrica. També hem comprovat que no hi havia gaires diferències si es pren el resultat global del BLP o tan sols el resultat del mòdul d'Historial lingüístic o de l'Ús.

Centrant-nos en la producció, els resultats de la dominança entesa com un contínuum han mostrat resultats similars a les anàlisis per grups (§6.6.1), però amb certs matisos. L'estudi d'aquesta secció ens ha permès corroborar que la influència del **català sobre espanyol** es pot manifestar més intensament com més alta és la dominança en català; això no obstant, depèn del tret semàntico-pragmàtic dels objectes. La transferència del sistema lingüístic del català apareix essencialment amb els SNs [+definit], tal com demostraven les anàlisis per grups, però les anàlisis amb la variable contínua han revelat que la dominança també té un efecte sobre els objectes [-definit] (específics i inespecífics), cosa que no havia quedat reflectida en les anàlisis grupals.

Les anàlisis amb els subcomponents del BLP també ens han permès obtenir resultats que val la pena comentar. El mòdul Historial lingüístic ha posat de manifest que afecta també els noms propis, a diferència del mòdul Ús. Això implica que fins i tot els objectes més estables referencialment, que són aquells que s'havien manifestat més impermeables a la influència del català, poden arribar a perdre la marca en els parlants que han estat més exposats al català durant la seva infància, en consonància amb la tolerància a l'acceptabilitat de l'omissió de la marca (capítol 5). Per tant, l'historial lingüístic ens ha permès revelar una traça del sistema del català que queda diluïda quan s'avalua juntament amb l'ús lingüístic (és a dir, amb la variable global de Dominança).

Els resultats de la influència de l'**espanyol sobre el català** també ens han permès copsar efectes que amb els grups categòrics no s'havien detectat. La tendència no significativa creixent de l'ús de la marca lligada a la dominança que hem observat amb els SNs [+definit] en les anàlisis grupals s'ha revelat significativa en aquesta anàlisi. La resta d'objectes, en canvi, són més reticents a la influència de l'espanyol. El lector es pot preguntar per què, precisament amb els objectes que es troben en el primer nivell de l'escala d'estabilitat referencial (noms propis) i seria esperable que aparegués primer la marca no es manifesta cap afectació de la dominança. La producció de la marca amb els noms propis és major que amb els objectes definit entre els dominants de català, bé per influència de l'espanyol bé perquè ja forma part del seu sistema; això ha pogut provocar l'atenuació de l'efecte de la dominança i ens indica que la marca efectivament comença a penetrar pel primer nivell de l'escala. A més, tot i que la probabilitat mitjana d'ús de la marca amb els SNs [+definit] sembli més alta que amb els noms propis en l'extrem

esquerra del contínuum (dominança en espanyol), volem recordar que no existeixen diferències significatives entre aquests objectes en aquests bilingües, com han mostrat les anàlisis de la secció 6.6.1.2.

Pel que fa als subcomponents del BLP, les anàlisis en català no han revelat diferències importants, però en consonància amb les troballes en espanyol, sembla que l'Historial exerceix una major influència que l'Ús, com es desprèn de les estimacions, que són més altes. Per això, a diferència de les troballes sobre l'acceptabilitat (capítol 5), creiem que els resultats sobre la producció de l'MDO apunten cap a diferències subtils entre els subcomponents en les dues llengües. Això obre la porta a explorar les diferències que es manifesten segons el tipus de dades lingüístiques (acceptació vs. producció). Al capítol anterior hem suggerit que l'absència de diferències entre mòduls es deu a l'alta correlació que existeix entre l'històric lingüístic i l'ús de les llengües dels participants bilingües de Catalunya, ja que qui usa habitualment una llengua és també qui hi ha estat més exposat al llarg de la seva vida (les anàlisis estadístiques sobre la correlació entre mòduls es poden consultar en la caracterització dels perfils bilingües de §4.4.1.2.3 del capítol 4). El fet d'haver trobat petites diferències entre l'Historial i l'Ús, fins i tot en aquest escenari d'alta correlació, posa de manifest que l'avaluació dels subcomponents per separat també pot proporcionar resultats reveladors.

Sembla clar que la variable contínua de Dominança permet evidenciar alguns efectes atribuïbles a la dominança que es perden amb les anàlisis per grups (en el nostre cas, la influència de l'espanyol en els objectes [+definit] en català i la influència del català en els noms propis en espanyol), cosa que també hem detectat amb les dades d'acceptabilitat. La taula 6.14 mostra un resum de la comparació de les diferents anàlisis. L'anàlisi d'aquesta secció ha estat especialment reveladora en català, ja que ha permès confirmar que efectivament l'MDO en català es veu influenciat i condicionat per la dominança, almenys en els SNs [+definit]. Per això, considerem que la mesura contínua permet elaborar anàlisis més precises pel que fa a la dominança (Champoux-Larsson i Dylman, 2020; Kremin i Byers-Heinlein, 2021), potser pel fet que no s'han d'excloure participants per obtenir grups discrets i s'obté una mostra no només més gran sinó ininterrompuda, sense buits no representats, com hem avançat en el capítol anterior. A més, el BLP ens ha permès capturar matisos entre els components que

conformen la dominança, apuntant cap a un pes més rellevant de l'històric lingüístic. Per tots aquests motius, creiem que s'ha de treure profit de qüestionaris com el BLP, que conceben la dominança com un constructe multidimensional i gradual.

Taula 6.14

Efectes de les variables de Dominança, Històric lingüístic, Ús i Grups de bilingües en la producció de l'MDO en espanyol i en català bilingües

		Dominança global	Històric lingüístic	Ús	Grups de bilingües
Espanyol	Nom propis	-	+	-	-
	[+definites]	+	+	+	+
	[-definites, +específics]	+	+	(+)	+
	[-definites, -específics]	+	+	+	+
Català	Nom propis	-	-	-	-
	[+definites]	+	+	+	-
	[-definites, +específics]	-	-	-	-
	[-definites, -específics]	-	-	-	-

Nota: El símbol + significa que hem trobat efectes significatius en aquell objecte amb aquella variable. El símbol - significa que no hem trobat efectes significatius. Els parèntesis signifiquen que el resultat era marginalment significatiu.

6.7. Discussió de les troballes principals

En aquest estudi hem explorat la producció de l'MDO en espanyol i en català amb els mateixos dos objectius generals del capítol anterior, que n'estudiava l'acceptabilitat. El primer, investigar quins són els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'espanyol de referència (monolingüe) i en el català de referència (de catalanodominants). El segon, estudiar les manifestacions d'influència translingüística que poden presentar diversos grups de bilingües català-espanyol en les seves dues llengües. Per investigar aquestes qüestions, es va dissenyar una tasca de producció escrita, amb un disseny bidireccional (espanyol i català), i es va manipular l'estabilitat referencial dels objectes directes a partir de quatre nivells (noms propis, [+definites], [-definites, +específics] i [-definites, -específics]). A continuació discutirem les troballes

principals d'aquest estudi, que ens han permès respondre les preguntes de recerca inicials (§6.2).

6.7.1. Els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en espanyol monolingüe

La primera pregunta de recerca d'aquest estudi (PR1.2) volia respondre quins efectes té l'estabilitat referencial sobre la producció de l'MDO en l'espanyol que hem pres de referència, és a dir, la varietat peninsular monolingüe. Les nostres troballes han confirmat que els objectes més estables referencialment són més sensibles a dur marca que els menys estables referencialment en espanyol peninsular, com suggereix l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003).

Els objectes més estables referencialment, els noms propis i els objectes [+definit], es marquen de manera gairebé unànime i no presenten diferències entre ells, com s'ha observat també en estudis sobre l'espanyol mexicà (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Callen i Miller, 2021). En canvi, els objectes menys estables referencialment, és a dir, els objectes [-definit] (siguin o no específics) mostren gran variabilitat en l'ús de la marca i una probabilitat més baixa que amb els objectes anteriors, és a dir, es marquen de manera força opcional. Així i tot, tots els objectes mostren una preferència per dur marca, en línia amb la tasca de producció de Bautista-Maldonado i Montrul (2019).

Una de les aportacions del nostre estudi és haver testat experimentalment el contrast [+específic] vs. [-específic], cosa que ens ha permès descobrir que tots dos tipus d'objectes presenten semblantment una marca opcional, a diferència del que solen afirmar les descripcions que coneixem de l'espanyol (RAE-ASALE, 2009; Leonetti, 2004; López, 2012; Torrego, 1998), que es basen en exemples literaris, de corpus o introspectius. Els nostres resultats suggereixen que l'especificitat no sembla jugar un paper determinant en l'ús de la marca en espanyol peninsular i que, clarament, la marca no és categòricament obligatòria amb els objectes [-definit, -específics]. Aquestes troballes queden reforçades pels estudis de Nediger et al. (2016) i Balasch (2011) sobre l'espanyol peninsular, que tampoc troben diferències significatives entre aquests dos nivells. Potser a la llum de dades experimentals com les aportades aquí les descripcions futures haurien d'incorporar aquesta manca de diferenciació que hem descobert aquí.

Quant a la tendència al marcatge obligatori en tots els objectes, val a dir que en un estudi diacrònic en què s'inclou la [\pm definitud], Romero Heredero (2020) observa que al segle XX els objectes indefinits es marquen també un 70% de les vegades, percentatge molt similar tant als nostres resultats com als de Bautista-Maldonado i Montrul (2019). Per aquest motiu, sembla que l'espanyol s'ha mantingut estable durant el darrer segle. No obstant això, no podem saber si la tendència cap a un marcatge obligatori anirà assentant-se durant els pròxims anys, de la mateixa manera que s'ha anat introduint de manera progressiva des del segle XVI.

Aquestes troballes complementen les dades d'acceptabilitat del capítol anterior, en què hem vist que tots els objectes es prefereixen amb marca, però que els SNs [-definit, -específics] eren àmpliament acceptats sense MDO, mentre que els noms propis i els SN [+definit] eren rebutjats sense marca. A més, mitjançant aquesta tasca de producció hem pogut confirmar que la marca amb els SNs [-definit, +específics] és opcional i que, per tant, la baixa acceptabilitat en la tasca d'acceptació segurament estava causada per les particularitats semàntiques discutides en les discussions corresponents.

6.7.2. Els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en català

La segona pregunta de recerca que volíem abordar (PR2.2) feia referència als efectes d'estabilitat referencial en la producció de l'MDO en el català que hem agafat de referència, el de parlants dominants de català. Els resultats dels nostres catalanodominants (bilingües dominants de català que han crescut en regions en què el català és la llengua majoritària de l'entorn) han corroborat els estudis previs (Perpiñán 2018, Pineda 2023): el català pot marcar objectes en posició canònica, que en català estàndard no porten marca, tot i que uns més que d'altres, i poc freqüentment en general.

Gràcies a la inclusió de diferents tipus d'objectes, com a novetat el nostre estudi ha revelat que l'ús de la marca en català està modulad per l'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003): la marca s'usa més freqüentment com més estable referencialment és l'objecte, amb efectes més intensos en els noms propis que en la resta d'objectes. La falta d'estudis experimentals sobre aquest fenomen en català fa

difícil la comparació dels resultats, però volem recordar que l'estudi de Perpiñán (2018) no troba diferències en l'ús de la marca amb objectes definits i indefinits. Com hem argumentat unes pàgines més amunt, caldrà que futurs estudis explorin l'efecte que pot tenir el verb. En el nostre estudi, s'han usat verbs compatibles amb interpretacions inespecífiques (ex. *buscar*; *voler*), mentre que l'autora usa verbs amb una interpretació més concreta (ex. *saludar*) i això pot haver causat la diferència entre els resultats amb objectes indefinits.

Un fet remarcable que ha evidenciat el nostre estudi és la diferent variabilitat que s'observa segons quin sigui el nivell de l'escala. En efecte, la variabilitat és major amb els objectes més estables referencialment, és a dir els noms propis i els objectes [+definites], cosa que podria ser un indicatiu precisament d'aquesta penetració que comença, com és previsible, pel nivell més estable. De fet, la inspecció detallada intrasubjectes ha posat de manifest que mentre que hi ha parlants que usen la marca amb els noms propis i/o SNs [+definites] però no l'usen amb els SNs [-definites], no hi ha cap parlant que l'usi amb els SNs [-definites] i no l'usi també amb els SNs [+definites] i els noms propis.

El fet que tant l'ús com la variació s'ajustin a l'escala d'estabilitat ens porta a pensar que l'MDO en català està en expansió i segueix el camí que han seguit històricament altres llengües, com ara l'espanyol, al llarg de l'escala d'estabilitat (Laca, 2006; Romero Heredero, 2020 per a l'espanyol).

També mereix una reflexió el fet que en espanyol la marca és igualment obligatòria en noms propis que en objectes [+definites], però que els resultats en català han manifestat una clara diferència entre aquests dos nivells de l'escala. Aquest contrast entre els noms propis i els objectes [+definites] en català sembla suggerir que no es tracta d'una mera transferència directa de l'espanyol, sinó que l'escala d'estabilitat referencial té un paper regulador en l'evolució lingüística de l'MDO (sigui causat per una força interna i/o per una força externa).

El conjunt d'aquests resultats s'allunya de les observacions sobre l'acceptabilitat de la marca, en què s'ha demostrat reiteradament que l'MDO és completament opcional amb tots els objectes (Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018,

González et al., 2021 i capítol 5 d'aquesta tesi). En l'acceptabilitat, la tolerància a la marca ha penetrat en tots els nivells de l'escala (dels noms propis als objectes [-definit, -específics]), però sembla que no és una opció prou fixada per què emergeixi en l'ús productiu. En la producció, només es pot emprar una opció (+MDO o -MDO), i l'elegida habitualment és la que indiscutiblement forma part de la gramàtica del català, és a dir l'omissió. Aquest contrast entre els diferents tipus de dades apunta cap a una ampliació gradual de l'MDO, amb una penetració primer en l'acceptabilitat. Tornarem a aquest punt al capítol següent (capítol 7).

6.7.3. La influència translingüística en la producció de l'MDO en espanyol bilingüe

La tercera pregunta de recerca d'aquest estudi (PR3.2) volia abordar si el bilingüisme català-espanyol comporta **influència translingüística** en la producció de l'MDO i, en cas afirmatiu, analitzar quins efectes té en la producció i per quins factors externs i/o interns està condicionada (dominança lingüística i/o estabilitat referencial).

Centrant-nos primer en l'espanyol, els resultats han revelat que la influència del català provoca una sobreomissió de l'MDO en espanyol, tal com havien evidenciat Guijarro-Fuentes i Marinis (2009) i Jiménez-Gaspar (2020). En altres paraules, el fet de dominar dos sistemes d'MDO que divergeixen (l'espanyol pot marcar tots els objectes [+humans], mentre que el català estàndard només marca els pronoms personals i el català no estàndard avaluat prèviament —§6.5— es mou en un sistema tirant cap a l'opcionalitat), causa que alguns bilingües d'aquestes llengües utilitzin una distribució més propera al català (-MDO) quan la llengua activa és l'espanyol. Com a novetat, a més, el nostre disseny experimental ha permès demostrar que la influència està modulada tant per la dominança lingüística com per l'estabilitat referencial dels objectes. A continuació discutirem aquestes troballes detalladament.

Hem observat que la **dominança lingüística** té un pes important en la influència del català sobre l'espanyol. La influència esdevé més notable com més dominants de català són els bilingües. Els efectes han estat més intensos en els dominants de català de fora l'AMB, on l'espanyol no és molt present en la societat. L'influx es redueix en el cas dels dominants de català de l'AMB, on d'acord amb el que coneixem de l'entorn social

en què viuen, l'espanyol està força present en el dia a dia. La influència encara és més baixa en els bilingües equilibrats. Finalment, és imperceptible, o inexistent, en els dominants d'espanyol, que s'aparellen en la producció de la marca amb els monolingües. Aquesta gradació ha quedat reforçada amb la incorporació a l'anàlisi de la dominança com a variable contínua. Així doncs, corroborarem que la intensitat de la influència està regulada per la dominança lingüística (Argyri i Sorace, 2007; Kupisch, 2007; Serratrice et al., 2009; Yip i Matthews, 2000, 2007; entre d'altres), com s'ha documentat també per a altres fenòmens morfosintàctics de l'espanyol bilingüe (Perpiñán, 2015; Illamola, 2015; Jiménez-Gaspar, 2020; Soto-Corominas, 2018).

Volem destacar que el fet que tan sols els dominants d'espanyol no mostrin influència del català en cap aspecte, com també ho han demostrat amb les dades d'acceptabilitat, ens confirma que ser bilingüe amb una competència elevada en les dues llengües no implica necessàriament influència translingüística entre elles si no es donen, també, altres condicions (Genesee i Nicoladis, 2007); si més no, pel que fa a l'espanyol bilingüe de Catalunya. De fet, anteriorment dos estudis sobre el mateix escenari sociolingüístic han destacat resultats en el mateix sentit. L'estudi sobre la producció de l'MDO de Jiménez Gaspar (2020) reporta resultats similars respecte a l'espanyol bilingüe mallorquí. En el seu cas, els bilingües seqüencials d'espanyol (perfil similar als nostres dominants d'espanyol), també prevenen majoritàriament la influència del seu català. L'estudi de l'autora, però, no inclou monolingües d'espanyol i no sabem, per tant, si els pocs casos d'omissió en aquests parlants es deuen a una transferència del català o a un efecte de la tasca. Soto-Corominas (2018) també demostra que els infants dominants d'espanyol de Catalunya no presenten signes de transferència del català en el seu sistema pronominal; cosa que reforça que aquests parlants poden prevenir la influència de la seva llengua no dominant en diversos aspectes lingüístics.

Així doncs, gràcies a l'aportació de les nostres troballes en l'acceptabilitat i la producció sobre l'MDO en espanyol bilingüe, podem reforçar la idea que la dominança té un rol crucial en diversos fenòmens de diversos dominis lingüístics i que això és així en diversos tipus de dades i fenòmens lingüístics (Davidson, 2020; Blas Arroyo, 2007; Simonet, 2010, 2012 sobre la producció en el domini fonètic-fonològic; Perpiñán,

2015 en l'acceptabilitat i la producció; Illamola, 2015; Jiménez-Gaspar, 2020; Soto-Corominas, 2018 en la producció sobre diversos fenòmens morfosintàctics).

Respecte a l'**estabilitat referencial dels objectes**, hem descobert que també és un factor que interactua amb l'omissió de la marca, com a potencial conseqüència de la influència del català: l'omissió de la marca no apareix en tots els nivells de l'escala ni tampoc amb la mateixa intensitat. En primer lloc, hem vist que és pràcticament imperceptible en el primer nivell de l'escala, és a dir, els noms propis, en línia amb la menor tolerància de l'omissió en aquest nivell revelat amb les dades d'acceptabilitat. Això pot significar que l'escala d'estabilitat referencial exerceix una força prou gran perquè sigui difícil d'ometre la marca en el primer nivell de l'escala.

En segon lloc, els efectes més notables de la influència del català apareixen en els objectes [+definit], que passen d'un marcatge obligatori a un marcatge inestable en el sistema bilingüe dels parlants més dominants en català similar al marcatge opcional dels objectes [-definit] en els parlants monolingües. Aquests resultats són semblants al comportament detectat amb les dades d'acceptabilitat, en què els dominants de català presentaven un sistema força opcional de marcatge en aquest nivell. Ara bé, en aquests objectes la influència no té prou força per fer que la marca esdevingui clarament opcional, amb un ús a l'atzar.

En tercer lloc, els efectes són menys perceptibles en els nivells inferiors de l'escala ([definit]) possiblement pel fet que en espanyol monolingüe la marca ja és opcional, si bé amb una certa tendència a la realització, en aquests nivells, d'acord amb les dades presentades a anteriorment. Hem detectat que es passa d'un sistema amb un cert grau d'opcionalitat en els monolingües a un altre de més clarament opcional en alguns bilingües. Per tant, reforçant les troballes del capítol anterior, no hem pogut confirmar que el català reforci decididament el [-MDO] en els contextos en què la marca és opcional en espanyol, contra el que preveuen Hulk i Müller (2000).

A manera de resum, la taula 6.15 recull les prediccions inicials (§6.2.2) i les troballes d'aquest estudi. L'estabilitat referencial esdevé crucial per explicar la penetració de la influència de l'altra llengua, el català, i interactua amb la dominança lingüística: el català penetra en més nivells de l'escala a mesura que incrementa la dominança en

català. Així doncs, confirmant les troballes del capítol sobre l'acceptabilitat, en la influència translingüística hi intervenen factors que són complementaris (Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Hulk i Bogaerde, 2016; Meisel, 2007; Nicoladis, 2017), com també ho demostra Montrul et al. (2015) sobre l'erosió de l'MDO en parlants d'herència.

Taula 6.15

Resum de les prediccions inicials i els resultats de l'estudi en espanyol

MDO en espanyol bilingüe	
Prediccions	<p>Efecte: sobreomissió de la marca</p> <p>Bilingües: especialment dominants de català, també bilingües equilibrats</p> <p>Objectes: [+definit], però especialment [-definit]</p>
Resultats	<p>Efecte: sobreomissió de la marca</p> <p>Bilingües: dominants de català i equilibrats</p> <p>Objectes: [+definit] i [-definit]</p>

Aquests resultats posen de manifest que, efectivament, l'MDO en espanyol, tot i ser una llengua +MDO, és vulnerable a la influència translingüística, tal com s'havia demostrat repetidament en estudis sobre el contacte amb llengües -MDO. Aquesta vulnerabilitat s'ha observat en parlants d'herència d'espanyol en contacte amb l'anglès (ex. Montrul, 2004, Montrul i Sánchez-Walker, 2013) o l'holandès (Irizarri van Suchtelen, 2016), en parlants que han vist la seva L1 erosionada per contacte amb l'anglès (ex. Montrul, 2014), el francès (Grosjean i Py, 1991), l'holandès (Irizarri van Suchtelen, 2016), el portuguès (ex. Cuza et al., 2018; Nediger et al., 2019) i fins i tot en l'espanyol de parlants de societats bilingües amb llengües minoritzades com el quítxua (Mayer i Sánchez, 2021; Wall i Obrist, 2021). Aquestes llengües que han influït en l'MDO del espanyol, no tenen, però, MDO (o el presenten en casos molt excepcionals). El català, en canvi, és una llengua que, en la seva varietat estàndard presenta una distribució d'MDO reduït, en contextos d'aparició força limitats en relació amb l'espanyol, i en la seva varietat no estàndard té un sistema opcional d'MDO, amb unes freqüències d'aparició també més limitades que en espanyol. Sabem, però, que fins i tot quan les dues llengües tenen MDO, l'espanyol és vulnerable a la distribució de les altres llengües

(López Otero, 2022 sobre el contacte amb el romanès). Amb el nostre estudi, aportem dades sobre un escenari lingüístic molt poc explorat i confirmem que, efectivament, es pot transferir la distribució del català (més restringida, en qualsevol de les varietats contemplades) a l'espanyol (més àmplia), però sempre que el català sigui una llengua no dominant.

6.7.4. La influència translingüística en la producció de l'MDO en català bilingüe

Continuant amb la tercera pregunta de recerca (PR3.2), investigar si el bilingüisme català-espanyol comporta **influència translingüística** en la producció de l'MDO, i fixant-nos ara en el català, les troballes han revelat que la influència de l'espanyol provoca un major ús de l'MDO en català (com evidencien Perpiñán, 2018 i Pineda, 2023): alguns bilingües utilitzen, de vegades, la distribució de l'espanyol (+MDO) quan la llengua activada, o en ús, és el català. Tot i que la influència no és aparentment tan intensa com en espanyol, s'entreveuen efectes modulats tant per la dominança lingüística com per l'estabilitat referencial de l'objecte. A continuació discutirem aquestes troballes amb més detall.

Primer de tot, cal tenir en compte que el català no és exactament -MDO en els contextos avaluats, sinó que s'ha anat atenuant i adoptant un cert grau d'opcionalitat en l'MDO (més en noms propis), tal com hem descrit anteriorment (§6.5). Per tant, l'input que reben els bilingües no és completament [-MDO] en els objectes avaluats.

Les dades constaten que l'ús de la marca en català està present en tots els grups i la gran variabilitat (intra i intersubjectes) no ens ha permès trobar diferències significatives entre grups. Ara bé, hi ha dos fets que ens porten a pensar que sí que hi ha un efecte de la **dominança lingüística**. D'una banda, hem observat que l'ús de la marca passa a ser opcional (utilitzada a l'atzar) en objectes més estables referencialment en els dominants d'espanyol i els bilingües equilibrats, a diferència dels catalanodominants. D'altra banda, i reforçant aquesta tendència, els resultats amb la variable contínua han demostrat que, com a mínim en els objectes [+definit], com més exposició a l'espanyol al llarg de la vida i com més ús de l'espanyol, més s'usa la marca. Per això, podem afirmar que la intensitat de la influència de l'espanyol en l'MDO en català també està modulada per la dominança lingüística (Argyri i Sorace, 2007; Serratrice et al., 2009;

Yip i Matthews, 2000, 2007; Kupisch, 2007; Yip i Matthews, 2009; entre d'altres), en línia amb els resultats de Perpiñán (2018) també sobre l'MDO.

La influència de l'espanyol sobre el català en l'MDO, a més, s'alinea amb altres fenòmens, molts dels quals morfosintàctics (Jiménez Gaspar et al., 2020; Jiménez-Gaspar, 2020; Gavarró, 2018; Soto-Corominas, 2018; Perpiñán, 2017, 2018; Perpiñán i Soto-Corominas, 2021 sobre els clítics; González Alonso et al., 2021 sobre les construccions causatives), però també de pragmàtics (de Rocafiguera, 2022 sobre la resolució de l'anàfora pronominal) i fonètico-fonològics (Davison, 2020 sobre les fricatives).

Com hem avançat en una discussió anteriorment (§6.6.1.2.5), el cas de l'MDO en català comparteix certes característiques amb altres llengües peninsulars. Pel que fa al basc, també sembla estar ampliant l'MDO (manifestat en forma de datiu) per influència de l'espanyol i amb major intensitat en els dominants d'espanyol (Austin, 2006; Rodríguez-Ordóñez, 2013, 2016, 2020). També trobem certes similituds amb l'asturià central, que sembla haver desenvolupat gradualment un sistema d'MDO per influència de l'espanyol en contraposició al vaqueiru, més aïllat de l'espanyol i que està en una etapa inicial de desenvolupament de l'MDO (Corral Estebal, 2020). Per això, sembla que el contacte intents i prolongat de l'espanyol amb altres llengües, com el basc, l'asturià i el català en les zones corresponents, té un influx sobre les llengües més minoritàries. Aquesta idea rep suport de les dades de Pineda (2023), que revelen que el rossellonès, varietat del català en contacte amb el francès (una llengua -MDO i majoritària en l'entorn social), no mostra aquesta penetració de la marca evident en les tres llengües acabades d'esmentar. És més, l'alguerès, varietat del català en contacte amb el sard (llengües que presenta sistemàticament l'MDO amb alguns objectes animats, malgrat no ser majoritària a la societat), l'italià regional i l'italià estàndard oral (varietats que presenten sistemàticament l'MDO amb alguns objectes animats i majoritàries a la societat) també presenta força amplitud de l'MDO, com la varietat de Catalunya. De fet, la transferència de l'espanyol va més enllà de les llengües de l'estat espanyol. L'estudi de Sorgini (2019) també assenyala que l'espanyol com a llengua majoritària incrementa l'influx cap a l'italià com a llengua d'herència i augmenta els usos de l'MDO. Per tant, l'extensió o retracció de l'MDO sembla dependre en gran

mesura de la pressió que exerceixen les llengües amb què està en contacte, especialment si són les majoritàries de la societat.

La major amplitud de l'MDO també està estretament relacionada amb **l'estabilitat referencial dels objectes**. Els efectes més notables de l'espanyol apareixen en els objectes més estables referencialment, els noms propis i els objectes [+definit], tal com preveu l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003). Tot i apreciar-se una tendència a marcar més els primers, que es troben en un nivell superior de l'escala, no s'han revelat diferències significatives entre ells. En canvi, la marca és pràcticament residual amb els objectes menys estables, és a dir els objectes [-definit] (+específics i -específics). Aquí poden estar-hi actuant dues forces. D'una banda, translingüísticament, s'espera que la marca aparegui en aquests dos nivells situats al capdavant de l'escala amb menys força i de manera més tardana (Aissen, 2003). D'altra banda, la marca no és categòrica en aquests contextos en espanyol i, per tant, el [+MDO] queda menys reforçat per l'espanyol.

El pes rellevant de la dominança ens fa tornar a una qüestió que hem deixat oberta en el capítol anterior. Ens preguntàvem si l'acceptació de l'MDO es donava o no per influència de l'espanyol, ja que no havíem trobat diferències entre grups. Pensem que el paper que exerceix la dominança lingüística en les dades de producció ens permeten afirmar que, com a mínim, l'espanyol hi té alguna cosa a veure, conclusió a la qual també arriba Perpiñán (2018) amb resultats semblants.

Ara bé, el fet que els dominants de català usin també la marca fa qüestionar-nos si es dona 1) per influència de l'espanyol i/o 2) perquè l'evolució interna del català està ampliant els usos de l'MDO. En aquest estat dels fets no és possible inclinar-se per cap de les dues hipòtesis, essent potser la més raonable una confluència de totes dues (Salvador i Pérez-Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018), atès que la influència es manifesta en paral·lel amb l'augment de la dominança. Els resultats semblen suggerir que el català està iniciant un procés d'expansió de l'MDO, que va penetrant en cada un dels nivells de l'escala d'estabilitat referencial progressivament, com en altres llengües. L'expansió és clar que no s'ha estabilitzat, i que té encara recorregut, ja que la tendència observada en tots els grups és la de no marcar els objectes, tot i que sembla més

avançada en l'acceptabilitat, on hem vist que la marca estava totalment incorporada en la gramàtica de tots els grups. Tornarem a aquest punt més endavant (capítol 7).

Abans de tancar aquest apartat, volem afegir que caldrà que en les investigacions sobre el marcatge de cas en català s'incorporin tasques orals, ja que demanen una resposta immediata i potser menys reflexiva metalingüísticament. La incorporació de noves variables lingüístiques (ex. animacitat del subjecte, agentivitat, tipus de verb) i diferents perfils bilingües ben segur que aportarà dades que ens ajudaran a entendre la magnitud d'aquest fenomen. Tan sols d'aquesta manera podrem saber si les diferències parcials entre l'estudi de Perpiñán (2018), en què els objectes indefinits es marcaven tan sovint com els objectes definits, i aquesta tesi es deuen als ítems experimentals (el verb utilitzat, com hem argumentat a la discussió corresponent, vegeu §6.6.1.2) o si també es deuen a un efecte de la tasca, oral en el seu cas, escrita en el nostre.

A manera de resum, la taula 6.16 recull les prediccions inicials (§6.2.2) i els resultats d'aquest estudi. En conjunt, hem demostrat que la influència translingüística pot estar regulada per diferents factors, tant interns (estabilitat referencial) com externs (dominança lingüística), que interactuen entre ells i són determinants per explicar la penetració de la marca en català: a mesura que incrementa la dominança en espanyol, la marca penetra més intensament en més nivells de l'escala (dels nivells superiors als inferiors). Per tant, com hem anat detectant al llarg d'aquesta tesi, la multiplicitat de factors interns i externs que es troben involucrats en la influència no és fàcil de deslligar (Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Hulk i Bogaerde, 2016; Meisel, 2007; Nicoladis, 2017).

Taula 6.16

Resum de les prediccions inicials i els resultats de l'estudi en espanyol

MDO en català bilingüe	
Prediccions	Efecte: ús de la marca
	Bilingües: tots, però increment com més dominants d'espanyol
	Objectes: tots, però increment com més estables referencialment
Resultats	Efecte: ús de la marca
	Bilingües: tots, però increment com més dominants d'espanyol
	Objectes: tots, però increment com més estables referencialment

Posant en comú les troballes sobre el català, i comparant-les amb les de l'espanyol, observem que tal com s'ha evidenciat reiteradament, l'MDO és vulnerable a la influència translingüística, però no sempre pateix una erosió, com en espanyol. Hem comprovat que també es pot transferir la distribució de l'espanyol (més àmplia) al català (més restringida), de manera lligada a la dominança (però no tan clarament com en espanyol), cosa que provoca una ampliació de l'MDO que també s'ha observat en basc (Austin, 2006; Rodríguez-Ordóñez, 2016), asturià (Corral Esteban, 2020) i italià en contacte amb l'espanyol (Sorgini, 2019).

6.7.5. El paper de la llengua majoritària de la societat en la influència translingüística

Aquest capítol ha tornat a posar de manifest el paper del grau de bilingüisme de la regió en la influència lingüística. Dividir els dominants de català en dos grups (fora de l'AMB i AMB) ens permetia investigar de nou si la llengua majoritària de la societat tenia algun pes en la influència translingüística, ja que aquests dos grups es diferenciaven essencialment en la llengua majoritària de la regió en què han crescut. Recordem que la forta presència de l'espanyol a l'AMB podia portar a una varietat del català en aquesta àrea que adoptés un sistema d'MDO més similar a l'espanyol.

Les dades de producció ens han permès veure que el comportament dels dos grups de dominants de català no és exactament el mateix ni en català ni en espanyol. Concretament, hem observat que en català, els dominants de català de l'AMB tenen un sistema d'MDO lleugerament més influenciat per l'espanyol en el nivell dels noms propis, cosa que els acosta al grup de bilingües equilibrats, si bé és cert que no hem trobat diferències significatives entre cap grup en cap mena d'objecte (com tampoc n'havíem trobat amb les dades d'acceptabilitat). Per tant, sembla que l'espanyol exerceix una influència lleugerament més intensa sobre el català en aquells parlants que viuen en regions on el contacte amb l'espanyol és més alt (o el contacte amb el català socialment és més baix), és a dir, en els dominants de català de l'AMB.

En espanyol, hem comprovat que els dominants de català de l'AMB tenen un sistema d'MDO menys influenciat pel català, fet que de nou els apropa als bilingües equilibrats, resultats similars a les dades d'acceptabilitat. Per tant, la influència del català sobre l'espanyol és més alta en aquells bilingües que viuen en regions on el contacte amb el

català és més alt (o on el contacte amb l'espanyol és més baix), és a dir, els dominants de català de la Catalunya central.

Aquestes dues observacions ens fa pensar que la llengua majoritària de la regió on s'ha crescut té un paper no trivial en la influència translingüística (Grant, 2020; Thomason, 2001; Thomason i Kaufman, 1988; vegeu Enrique-Arias, 2014; Davidson, 2020 sobre el català-espanyol). Ampliant la proposta del capítol anterior, pensem que:

- 1) Si la llengua majoritària de la societat coincideix amb la llengua individualment dominant, que a la vegada se superposa amb una exposició i unes possibilitats d'usar la llengua no dominant menys activament, a) es reforça i s'incrementa la influència de la llengua dominant sobre la no dominant (aplicat al nostre cas, el català penetra més fortament en l'espanyol) i b) la influència de la llengua no dominant (a nivell social i individual) sobre la llengua dominant és molt reduïda (aplicat al nostre cas, l'espanyol pràcticament no penetra en el català).
- 2) Si la llengua majoritària de la societat no coincideix amb la llengua individualment dominant, els parlants estan indirectament més exposats a la seva llengua no dominant i això 1) els facilita el bloqueig de la transferència del català en comparació amb el cas anterior (aplicat al nostre cas, el català penetra menys fortament en l'espanyol) i 2) afavoreix la influència de la llengua no dominant a nivell individual (però majoritària a nivell social) sobre la llengua dominant (aplicat al nostre cas, l'espanyol penetra tènueament en el català).

Les nostres troballes, però, assenyalen que la llengua individual té més pes que la llengua majoritària de la societat. Agafant els dos grups dominants de català, hem vist que, sigui quina sigui la llengua majoritària en l'entorn (català o espanyol), la llengua dominant individualment (català) penetra en la no dominant (espanyol), mentre que la llengua majoritària (espanyol) penetra menys intensament en l'altra llengua (català) que quan es tracta de la individual (si els comparem, per exemple, amb els dominants d'espanyol).

Volem afegir que no podem descartar que la varietat d'espanyol que es parla fora de l'AMB tingui un sistema d'MDO erosionat pel català, ja que no hem recollit dades sobre l'espanyol dels dominants d'espanyol d'aquesta zona. De fet, els bilingües dominants d'espanyol de Puig-Mayenco et al. (2018), que no són de l'AMB,

precisament mostren signes d'un sistema d'MDO en espanyol erosionat. Per tal d'esclarir si veritablement les diferències entre grups catalanodominants en l'espanyol són degudes a una varietat ja erosionada, pensem que futurs estudis haurien de recollir dades de bilingües amb diferent dominança lingüística de regions amb diferents llengües majoritàries a l'entorn.

6.7.6. La bidireccionalitat en la influència translingüística

Després d'estudiar la influència del català sobre l'espanyol i de l'espanyol sobre el català, podem respondre quina és la direccionalitat de la influència (PR3.2a); és a dir, si les dues llengües s'influencien mútuament o si hi ha una única llengua procliu a la influència.

Els nostres resultats han revelat que la influència translingüística en l'MDO és bidireccional, però que està modulada per la dominança dels bilingües i la referencialitat de l'objecte i té diferents intensitats en cada llengua. Per tant, la influència en l'MDO presenta un comportament similar al d'altres fenòmens en aquestes dues llengües, que s'influencien mútuament (Davidson, 2020; Helms 2021; Simonet, 2010 per a fenòmens fonètico-fonològics; Soto-Corominas, 2018; Puig-Mayenco et al., 2017, 2018; González Alonso et al., 2021; Jiménez-Gaspar, 2020; Jiménez-Gaspar et al., 2020; Boix-Fuster i Sanz, 2008 per a fenòmens morfosintàctics).

En espanyol, la influència del català es manifesta en tots els grups excepte els dominants d'espanyol, que mostren un comportament paral·lel als monolingües d'espanyol. El paper de l'estabilitat referencial en aquesta llengua és clau: afecta intensament els objectes [+definit], en què apareixen les diferències entre grups, però també amb els objectes [-definit], en què es manifesta en forma de veritable opcionalitat de l'MDO; en canvi, els noms propis (el nivell més alt de l'escala) semblen impermeables a la influència. En català també hi ha una clara modulació de l'estabilitat referencial en la penetració de la marca, de manera que la marca penetra més fortament en els dos primers nivells. La funció de la dominança, però, no s'ha manifestat de forma evident en aquesta llengua, encara que sí que hem pogut apreciar matisos entre grups, amb un major ús de la marca a mesura que incrementa la dominança en espanyol, i que, crucialment, apareix fins i tot en els dominants de català.

Aquests resultats no posen de manifest una asimetria tan notable en la bidireccionalitat de la influència com en l'acceptabilitat (capítol 5), però sí que semblen apuntar que l'alteració del sistema de marcatge en català traspasa la frontera individual i es dona a nivell social, ja que l'ús de la marca es manifesta en tots els bilingües. Per tant, malgrat que el català està lluny de reduir completament les diferències estructurals amb l'espanyol, s'intueix un acostament progressiu cap al seu sistema d'MDO.

El sistema del català estàndard és similar al sistema d'algunes varietats de l'italià, que usen l'MDO de manera força restrictiva. Crucialment, en els parlants d'herència que parlen aquestes varietats de l'italià i estan en contacte amb l'espanyol, l'MDO es manté o s'incrementa (Sorgini, 2019; Andriani et al., 2021; D'Alessandro, 2021). Els nostres resultats demostren que el manteniment o extensió de l'MDO no només es dona quan la llengua més restrictiva és la minoritària (en el cas de l'italià com a llengua d'herència) sinó també en parlants bilingües de societats bilingües, com acabem de demostrar. Hem revelat que en el context bilingüe de Catalunya l'ampliació de l'MDO apareix quan el català és la llengua menys dominant (en el cas dels dominants d'espanyol), com seria més esperable segons algunes propostes (ex. Yip i Mathews, 2009), però també quan és la llengua dominant (en el cas dels dominants de català).

Tot ens fa pensar que no es tracta tan sols d'una transferència del sistema de l'espanyol. Sabem que fruit de la influència sistemàtica i prolongada de llengües en contextos de bilingüisme social es poden accelerar canvis lingüístics interns ja presents en les varietats monolingües (Heine i Kuteva, 2005; Silva-Corvalán, 1994, 2008; Thomason i Kaufman, 1988; vegeu Blas Arroyo, 2007 i Bel i García-Alcaraz, 2018 per a casos sobre el català-espanyol). No podem saber com seria una varietat monolingüe del català, però no podem descartar que en l'ampliació de l'MDO estigui intervenint la pròpia força interna del català, ja que el català fa segles que presenta MDO obligatori amb pronoms personals i podria ser que estigués seguint el curs natural d'algunes llengües romàniques que es mouen cap a un sistema obligatori d'MDO amb tots els objectes, com l'espanyol. De fet, podria ser que com ja han apuntat alguns autors al llarg dels anys (Salvador i Pérez-Saldanya, 1993; Perpiñán, 2018; Pineda, 2018), el canvi en el sistema de marcatge del català s'hagués vist reforçat en algun moment precisament pel contacte

intens, prolongat i estable amb l'espanyol (Blas Arroyo, 2007; Schumann, 1978), que s'ha produït durant molts anys en la societat catalana.

En el capítol anterior, hem suggerit que estem davant d'un canvi generalitzat del català, ja que els objectes són àmpliament acceptats amb i sense marca per part de tots els bilingües, però que aquest canvi estava iniciat possiblement pels dominants d'espanyol. Les dades d'aquest capítol apunten que, si en català s'està produint un canvi lingüístic cap a un sistema amb MDO, efectivament està més avançat en els dominants d'espanyol, grup més influït pel seu espanyol. Agafant la idea de Meisel (2011), el sistema d'MDO que hem descrit dels parlants dominants d'espanyol pot constituir l'input de diferents generacions i grups de bilingües. Si els infants dominants de català estan exposats a una varietat que ja presenta traces de l'espanyol, el seu sistema adoptarà aquestes traces i les incorporarà com un tret del català. En altres paraules, l'actuació dels dominants d'espanyol en català pot apuntalar un possible canvi lingüístic en aquesta llengua, ja que les seves produccions passen a formar part de les dades lingüístiques de l'entorn a què estan exposats tots els parlants i poden alterar el sistema de partida del català.

Ens hem de preguntar per què la influència del català sobre l'espanyol no penetra socialment, és a dir, per què la marca no comença a perdre força en tots els grup de bilingües i objectes, erosionant la varietat d'espanyol parlada a Catalunya, si els dominants de català també poden ser una font d'input de l'espanyol. Alguns autors han suggerit que els canvis lingüístics poden estar relacionats amb la complexitat del fenomen objecte d'estudi (Polinsky, 2018) i que es tendeix a la simplificació (Trudgill, 1989; McWorther, 2007). Per a Montrul (2023), seguint la definició de complexitat de McWorther (2007), les llengües que marquen els objectes són més complexes perquè estan més sobreespecificades i presenten més elaboració gramatical que les llengües sense MDO, ja que els parlants han d'aprendre les regles que regulen el marcatge d'un subconjunt d'objectes directes. Sabem que hi ha varietats de l'espanyol que semblen tenir l'MDO erosionat a causa del contacte amb una llengua sense MDO; és a dir, que han simplificat el sistema (vegeu §3.4 del capítol 3). Aquest era el cas, per exemple, de l'espanyol dels parlants d'herència als EUA (Montrul, 2023) o, un cas encara més extrem, l'espanyol monolingüe de Lima, en contacte amb llengües minoritzades sense

MDO (Mayer i Sánchez, 2020). Seguint aquesta idea, seria esperable que l'espanyol de Catalunya comencés a presentar un sistema d'MDO erosionat, cosa que no hem detectat.

Pensem, però, que el cas que ens ocupa és diferent de les varietats d'espanyol que s'ha observat que presenten erosió (en contacte amb l'anglès, ex. Montrul, 2015), ja que fins i tot la varietat més restrictiva en l'MDO del català, la varietat estàndard, presenta MDO de manera sistemàtica amb els pronoms personals i en alguns contextos excepcionals i, per tant, tots els parlants tenen incorporada la marca en la gramàtica del català en alguns nivells. La marca en català queda encara més reforçada si tenim en compte que el català que hem descrit prèviament usa l'MDO en contextos que no contempla la normativa. Davant de dues llengües que tenen MDO i que usen la mateixa marca morfològica, però amb una llengua més categòrica i estable (l'espanyol) versus una llengua més inestable i caracteritzada per l'opcionalitat (el català), sembla que el contacte intens, prolongat i continu ajuda a incrementar l'ús de l'MDO en la llengua més inestable, però és més difícil que causi una inestabilitat en la llengua més categòrica. De fet, podem arribar a considerar que s'està simplificant el sistema de marcatge del català, que es mou d'un sistema que marca alguns objectes directes en condicions sintàctiques molt específiques a un sistema que generalitza la marca davant d'objectes directes animats.

El lector, però, potser recorda que tenim constància de com a mínim una llengua amb un ús de l'MDO molt limitat, el portuguès del Brasil, que provoca l'erosió de l'MDO en espanyol, llengua amb una distribució àmplia de l'MDO (Cuza et al. 2018), és a dir, un escenari lingüístic similar al català-espanyol. El context sociolingüístic, però, és molt diferent. L'estudi de Cuza et al. (2018) se centra en parlants d'herència, en un context en què l'espanyol és una llengua minoritària. En el nostre cas, estem parlant d'una societat bilingüe en què tant el català com l'espanyol tenen el mateix estatus socialment. En aquest context bilingüe, tot apunta que és difícil que una llengua que ja té MDO debiliti el seu sistema en contacte amb una altra llengua que també presenta MDO, encara que sigui en menys contextos i de manera força variable.

S'ha de dir que aquesta troballa, la diferent intensitat en la bidireccional de la influència en l'MDO, és força pionera. Els estudis bidireccionals sobre l'MDO són tan escassos que és impossible comparar els nostres resultats amb altres combinacions de llengües.

Gairebé a l'inici d'aquesta tesi (capítol 3) hem comprovat que López Otero (2022) demostra que el romanès (que té MDO) com a L1 pot influenciar l'espanyol com a L2, però l'espanyol com a L2 també pot alterar l'ús de l'MDO en romanès, cosa que ens demostra que fins i tot l'L1 es pot veure afectada. Entre aquestes dues llengües, la influència causa una transferència bidireccional de propietats d'intensitat similar en les dues direccions. Sobre comunitats bilingües, només ens consten dos estudis bidireccionals i, a més, ambdós sobre el bilingüisme català-espanyol; cap d'ells, però, sobre la producció. Quant a l'acceptabilitat, Puig-Mayenco et al. (2017, 2018) i González et al. (2021) demostren que la influència és més forta de l'espanyol al català i, quant al processament, Puig-Mayenco et al. (2017, 2018) també troben que la influència de l'espanyol sobre el català afecta tots els grups, però la del català sobre l'espanyol només afecta els dominants de català. Com a novetat, hem demostrat que en la producció els resultats van en la mateixa línia: la influència de l'espanyol sobre el català es fa extensiva a tots els grups.

Pensem que aquesta asimetria en la bidireccionalitat, demostrada reiteradament en l'MDO en català-espanyol, es deu a l'evolució de les llengües amb MDO, que tendeixen a expandir l'MDO, no a debilitar-lo (ni que en català sigui restrictiu o incipient), juntament amb la situació sociolingüística de Catalunya. A banda del contacte intens i prolongat (durant anys), l'espanyol té cada vegada una presència més forta en la societat catalana i creiem que això pot afavorir que l'espanyol penetri més en el català de manera generalitzada, és a dir, a nivell social. Pel mateix motiu, és difícil que la influència del català penetri en l'espanyol a nivell social, ja que un gruix important de la societat està poc exposada i usa molt poc habitualment el català i, per tant, és difícil que el català influencii l'espanyol d'aquests parlants. Caldrà que futurs estudis bidireccionals explorin altres escenaris lingüístics que incloguin dues llengües amb diferents extensions de l'MDO per saber si, veritablement, qualsevol combinació de llengües amb MDO porta a ampliar la distribució de l'MDO i no a restringir-la o si depèn (únicament o en part) del context sociolingüístic.

Ara per ara, podem afirmar que la influència translingüística en català-espanyol és indubtablement bidireccional però amb intensitats diferents en cada llengua. Tot apunta que 1) l'existència de l'MDO en les dues llengües, 2) la pròpia evolució interna del

català i 3) el context sociolingüístic dels parlants bilingües de Catalunya (contacte intens i prolongat, forta presència de l'espanyol a la societat) afavoreixen que la influència es manifesti de manera més extensiva en català que en espanyol, és a dir, expandint i regularitzant l'ús de la marca en català en tots els grups de bilingües. Davant d'aquestes dades, podem agrupar el català, per tant, dins de les llengües que han desenvolupat o ampliat l'MDO, obviant ara la progressió interna al sistema, per contacte amb l'espanyol, com el basc (Rodríguez-Ordóñez, 2016), l'asturià (Corral Esteban, 2020) i el guaraní (Shain i Tonhauser, 2010).

6.7.7. Dos sistemes lingüístics (encara) diferenciats

La comparació entre llengües ens permet respondre si els bilingües presenten diferents sistemes de la marca en català i en espanyol o pel contrari apliquen el mateix en totes dues llengües, una de les nostres preguntes de recerca (PR3.2d).

Els resultats que hem obtingut ens permeten confirmar que els bilingües apliquen sistemes diferenciats en totes dues llengües en la producció, ja que usen diferents patrons per marcar els objectes en espanyol i en català, independentment de la dominança lingüística i l'estabilitat referencial dels objectes. Per tant, no sembla pas que les dues llengües estiguin convergint, ara per ara, per crear un sol sistema gramatical que s'apliqui tant en espanyol com en català.

Ens queda per explicar si el procés de canvi del català acabarà en un sistema lingüístic idèntic o semblant al de l'espanyol (allunyat del català estàndard) o si acabarà en un nou sistema que conté els trets de l'espanyol i el català actual (marcatge opcional), qüestió que hem deixat oberta en la discussió final del capítol anterior (§5.7.7 del capítol 5). Les dades d'aquesta tesi no ens donen pistes prou robustes que ens indiquin que la marca acabarà sent obligatòria, però l'opcionalitat observada en les dades d'acceptabilitat tampoc ha estat evident en les dades d'aquest capítol. Ara bé, malgrat que l'anàlisi en detall dels resultats de cada participant ha demostrat que, en general, la marca no s'utilitza de forma obligatòria, hi ha bilingües que transfereixen exactament el mateix patró que en espanyol i l'usen sempre amb noms propis i SNs [+definit]. Això sí que ens pot estar indicant que en algun moment l'MDO esdevindrà obligatori, però no podem saber si tots els bilingües acabaran adoptant aquest sistema.

Pot ser que estiguem davant d'un cas de gramàtica de transició (Sorace i Keller, 2005), caracteritzada per mostrar opcionalitat (és a dir, més d'una possible realització). Seguint la proposta dels autors, podem esperar s'acabi rebutjant l'omissió de la marca en l'acceptabilitat i desaparegui la variabilitat en la producció, tot establint-se un sistema de marcatge obligatori en els nivells superiors de l'escala com en espanyol, tal com s'intueix en alguns participants. Amb les dades obtingudes, ara per ara tan sols podem sostenir que actualment en català s'accepten les dues opcions, i es produeixen també les dues, però amb gran variabilitat i en favor de l'omissió de la marca. Discutirem aquest assumpte en el següent capítol (capítol 7).

6.7.8. L'exposició lingüística com a exponent de la influència translingüística?

Ens queda per respondre si hi ha algun factor de la dominança que sigui més determinant en la influència que presenten els bilingües, com ara l'historial lingüístic (passat) o l'ús (actual) (PR3.2c.ii).

A partir de l'anàlisi per separat d'aquests dos mòduls del qüestionari BLP hem comprovat que, si bé és cert que en gran mesura no hem obtingut grans diferències entre aquestes dues variables ni en espanyol ni en català, sí que hem detectat que 1) en espanyol apareix un efecte de la variable Historial sobre els noms propis que no apareixia en cap de les altres anàlisis i 2) en català els valors de les estimacions de les anàlisis incrementen més amb l'Historial que amb l'Ús.

Davant d'aquests resultats podem sostenir que, malgrat l'alta correlació entre l'historial lingüístic i l'ús actual de les llengües (vegeu §4.4.1.2 del capítol 4 per a les anàlisis estadístiques), l'exposició lingüística al llarg dels anys (és a dir, l'historial lingüístic) sembla l'exponent més clar de la influència translingüística en l'MDO en espanyol i en català. És possible, però, que precisament l'alta correlació entre els dos mòduls dilueixi les diferències. Sembla que el pes més gran de l'historial lingüístic en la influència translingüística no és un cas aïllat del nostre estudi. De Rocafiguera (2022) explora l'impacte d'aquests dos mòduls del qüestionari BLP en la resolució de l'anàfora pronominal en bilingües de les mateixes característiques; si bé és cert que no troba

diferències significatives, detecta que l'història lingüística mostra efectes lleugerament més pronunciats que l'ús.

Per què, però, l'exposició lingüística al llarg els anys (història lingüística és a dir, l'experiència acumulativa) és (moderadament) més determinant que el usos actuals en la influència translingüística? Pot haver-hi dos motius, no excloents entre ells. Partim de la idea que l'MDO és un fenomen que s'adquireix durant els primers anys de vida (ex. Rodríguez-Mondoñedo, 2008 sobre l'espanyol; Austin, 2006 sobre el basc; vegeu Ticio i Avram, 2015 per a un recull d'articles sobre diverses llengües). Primer, pot ser que la influència translingüística comenci en edats primerenques, quan l'adquisició del llenguatge està en procés, i la quantitat d'input que es rep en totes dues llengües sigui decisiu. De fet, l'adquisició se sol assumir com el locus del canvi (Meisel, 2021) i sabem que els infants bilingües d'herència no adquireixen completament l'MDO (Montrul i Sánchez Walker, 2013; Cuza et al., 2018).

Segon, si fem el paral·lelisme amb els estudis sobre l'erosió de l'MDO en l'L1, la llengua de l'entorn erosiona l'L1 després de molts anys d'exposició (López Otero, 2022), és a dir, després d'una història llarga de vida en l'ambient de l'L2. En altres paraules, una exposició més recent és encara superficial i no aconsegueix penetrar en el sistema per introduir-hi canvis. Es tracta, doncs, d'un fenomen "resistent".

Per confirmar si veritablement és poc probable que es produeixin grans reestructuracions de gramàtiques un cop adquirida la llengua, caldrà que futures investigacions explorin i comparin la influència translingüística en l'MDO en edats representatives de diferents etapes del desenvolupament del llenguatge. Estudis d'aquestes característiques ens permetran comprovar si estem davant d'un fenomen que ja presenta influència des que s'adquireix (en consonància amb les observacions de Tarrés i Bel, 2015, 2017; Tarrés, 2020; Soto-Coriminas, 2019 sobre l'adquisició de clítics en bilingües català-espanyol) i que queda compromès també en bilingües adults o es millora amb els anys però persisteix certa influència translingüística residual.

Finalment, també serà interessant que les investigacions sobre bilingües adults contemplin aquests dos components que conformen la dominança per separat, ja que poden aportar nous resultats sobre els fenòmens lingüístics. La inclusió de perfils de

bilingües que canviïn la dominança lingüística amb el pas del temps (ex. passat en espanyol, present en català) ens permetrà confirmar si aquestes dues mesures per separat no aporten resultats destacables o si la influència translingüística apareix per la l'exposició lingüística a una altra llengua al llarg dels anys o per l'exposició lingüística més recent.

Capítol 7

7. L'(A)SIMETRIA ENTRE L'ACCEPTABILITAT I LA PRODUCCIÓ

7.1. Introducció

Un dels objectius d'aquesta tesi és, tot triangulant dades de diferent naturalesa sobre el marcatge diferencial d'objecte (MDO), descobrir l'existència de concomitàncies i diferències entre l'acceptació i la producció de l'MDO (PR1.3, PR2.3, PR3.3, vegeu §4.2 del capítol 4), contrast que ha estat observat en els estudis d'adquisició i bilingüisme. Per això, aquest capítol el dediquem a la comparació de les dades lingüístiques extretes de la prova de judicis d'acceptabilitat amb les dades extretes de la prova de producció escrita, els resultats de les quals han estat descrits i debatuts en els capítols previs (capítol 5 i capítol 6, respectivament).

A continuació, presentem primer les similituds i diferències entre el tipus de dades lingüístiques de l'espanyol de referència —monolingüe— (§7.1), després del català de referència —catalanodominants— (§7.2), a continuació de l'espanyol bilingüe (§7.3) i finalment del català bilingüe (§7.4) per tenir una visió panoràmica del conjunt de dades de tota la tesi. En aquest apartat no afegim resultats nous, sinó que es recullen els resultats ja presentats al llarg dels dos capítols anteriors. Com es veu pels títols de les diferents subseccions i com el lector pot haver observat al llarg de la tesi, resumidament

podem avançar que en espanyol els resultats són simètrics entre els dos tipus de dades, mentre que en català són asimètrics.

7.2. La simetria en els efectes de l'estabilitat referencial en l'espanyol de referència (monolingüe)

Pel que fa a l'espanyol peninsular de parlants monolingües, que ens servia de referència per descriure l'espanyol, ens preguntàvem si l'estabilitat referencial intervé amb la mateixa intensitat en l'acceptabilitat i en la producció de l'MDO (PR1.3, vegeu §4.2 del capítol 4). La nostra hipòtesi era que, en general, no trobaríem grans diferències, basant-nos en altres fenòmens (ex. Gerasimova i Lyutikova, 2020 per al cas i gènere en rus; Verhoeven i Temme, 2017 per a la correferència en alemany). No descartàvem, però, trobar que s'accepten oracions que no es produeixen, especialment en els nivells més inestables o variables, ja que utilitzar una forma A en lloc d'una forma B (o usar-la més sovint) no implica necessàriament que la forma B no estigui representada en el coneixement lingüístic del parlant o que sigui inacceptable (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021 sobre l'MDO), segurament vol dir preferir-la o accedir-hi en primer lloc.

Les dades d'**acceptabilitat**, a grans trets, han revelat que tots els objectes de les quatre categories d'estabilitat referencial avaluats són més acceptats amb marca que sense marca. Quan els objectes es presenten no marcats, es produeix una gradació en l'acceptació: els objectes menys estables referencialment no marcats són més acceptats que els objectes més estables referencialment. En canvi, quan els objectes es presenten marcats, no apareix aquesta gradació ni tampoc diferències remarcables entre les quatre categories d'objectes atribuïbles a l'MDO, de manera que els objectes més estables no s'accepten més amb marca que els menys estables. Com es pot veure comparant les columnes corresponents de la figura 7.1, en conjunt, hem observat que en espanyol hi ha dues categories força clares amb MDO obligatori (noms propis i [+definit]), una categoria amb marcatge opcional ([-definit, -específics]) i una categoria indefinida ([-definit, +específic]), amb una gran variabilitat en les respostes, i amb una certa tendència cap a l'acceptació de la marca i un cert rebuig a la seva absència.

Les dades de **producció** han posat de manifest, en la mateixa línia que les dades d'acceptabilitat, que la marca és obligatòria en els objectes més estables referencialment

(els noms propis i els objectes [+definit]), mentre que els objectes menys estables referencialment ([-definit, +específics] i [-definit, -específics]) mitiguen la realització de la marca i presenten força variabilitat (figura 7.2).

Així doncs, els resultats dels dos estudis apunten cap a una mateixa direcció, com havíem predit. Ara bé, no hem trobat que hi hagi oracions que s'acceptin però que no es produeixin (a diferència d'Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021 sobre l'MDO amb objectes inanimats), ni tan sols en els nivells més inestables ([-definit]); és a dir, els objectes indefinits s'accepten amb i sense marca però també es produeixen amb i sense marca. L'alta acceptabilitat dels noms propis i els SN [+definit] amb MDO i el seu rebuig sense MDO coincideixen amb els resultats de producció, on la marca és absolutament obligatòria. L'alta acceptabilitat dels objectes [-definit, -específics] amb i sense marca coincideix amb l'opcionalitat de la marca en la producció. Els objectes [-definit, +específics] presenten una sèrie de particularitats en relació amb la contradicció inherent que pot comportar la indefinitud de l'article i l'especificitat del verb en indicatiu de la clàusula de relatiu que els complementa (com hem anat argumentant al llarg de la tesi), si bé és cert que la indeterminació en l'acceptabilitat coincideix amb la tendència a l'opcionalitat observada en la producció. De fet, tot i que els objectes [-definit] es mouen en el terreny de l'opcionalitat, ni en l'acceptabilitat ni en la producció s'arriba a l'opcionalitat absoluta d'aquests objectes, ja que hi ha una tendència a preferir-se amb marca i a produir-la per sobre del 50%. Per tant, els parlants segueixen les mateixes restriccions gramaticals tant en l'acceptabilitat com en la producció o, dit d'una altra manera, apliquen l'escala d'estabilitat referencial de manera molt similar. En conjunt, sembla que com més gran és la distància entre els valors d'acceptabilitat, més fort és el biaix en la forma que s'empra (Verhoeven i Temme, 2017).

S'ha de destacar, però, que les dades d'acceptabilitat ens revelen matisos que no s'aprecien en la producció i això és així perquè 1) hem sotmès a judici dels nostres participants tant els objectes amb marca com els objectes sense marca i 2) en la producció, els participants han de prendre una decisió binària (+MDO vs. -MDO), mentre que en l'acceptabilitat els participants podien usar una escala gradual (Gerasimova i Lyutikova, 2020). La intensitat en la gradació de l'escala d'estabilitat

7. L'(a)simetria entre l'acceptabilitat i la producció

referencial és més òbvia en l'acceptabilitat (com s'aprecia especialment en la comparació entre noms propis i objectes [+definit] i entre els [-definit, +específic] i els [-definit, -específic]) que en la producció (on queden clarament agrupats els dos nivells superiors, manifestant-se la marca com a necessària, i els dos segons nivells (manifestant-se com a opcional). Aquestes diferències posen de manifest la necessitat de triangular les dades lingüístiques.

Figura 7.1

Acceptabilitat de l'MDO en espanyol

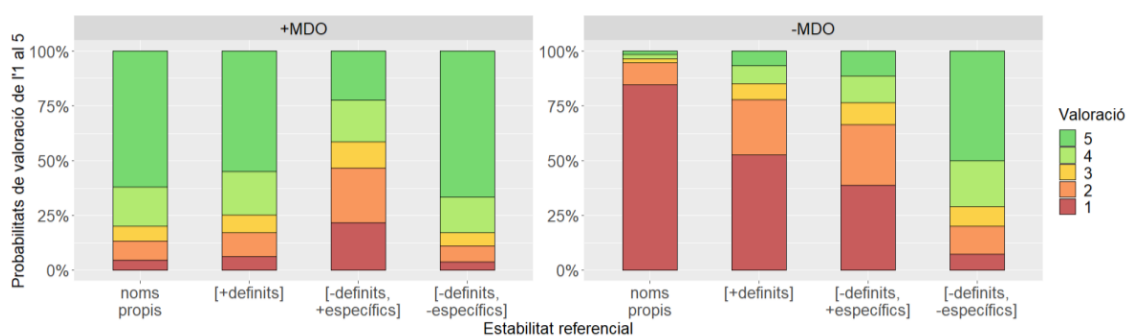
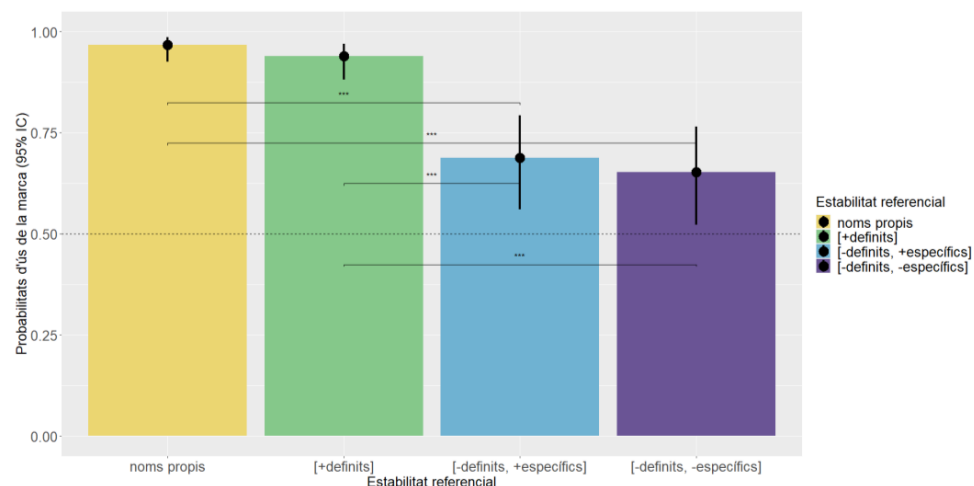

Figura 7.2

Producció de l'MDO en espanyol

7.3. L'asimetria en els efectes de l'estabilitat referencial en el català de referència (catalanodominants)

Pel que fa al català de catalanodominants que han nascut i crescut en regions amb poc contacte social amb l'espanyol, que hem pres de referència per descriure el català,

també ens preguntàvem si l'estabilitat referencial intervé amb la mateixa intensitat en l'acceptabilitat i en la producció de l'MDO (PR2.3, vegeu §4.2 del capítol 4). La nostra hipòtesi era que trobaríem que en tots els nivells de l'escala s'accepta tant la regla +MDO com la regla -MDO, però que l'MDO s'utilitzaria poc amb tots els objectes, tal com s'ha evidenciat en estudis anteriors (Perpiñán, 2018), potser en grau diferent segons el nivell de l'escala d'estabilitat. Si fos així, l'asimetria entre tipus de dades es podria explicar per les propostes d'altres estudis que assenyalen que les formes innovadores comencen en la comprensió i després es manifesten en la producció (Arechebaleta Regulez i Montrul, 2021; Bautista-Madonado i Montrul, 2019 per a l'MDO).

Quant a l'**acceptabilitat**, hem trobat que s'accepten en la mateixa mesura i amb valors molt alts tots els objectes al llarg de l'escala d'estabilitat, ambdós marcats i no marcats, fet que apunta a l'opcionalitat de la marca (figura 7.3).

Quant a la **producció**, hem observat que la marca s'arriba a usar però a uns nivells molt baixos. A més, sembla que existeixen petites diferències entre objectes atribuïbles a l'escala d'estabilitat referencial, ja que s'intueix una gradació decreixent en l'ús que va dels noms propis, amb major producció de la marca, fins als objectes [-definites, -específics], amb menor producció de la marca (figura 7.4).

Així doncs, l'acceptació dels objectes no marcats i la baixa producció de la marca estan en consonància. És possible que, atès que en general s'usa poc la marca, els objectes sense marca siguin indiscutiblement acceptables. Ara bé, la marca sembla que també es pot usar (tot i ser poc usada), i és probable que per això els objectes amb marca també s'acceptin en bona part. La pregunta és per què s'accepten amb percentatges tan alts i s'usa en percentatges tan baixos; en altres paraules, per què trobem una asimetria entre l'acceptabilitat (opcionalitat) i la producció (preferència per -MDO).

Pensem que l'opcionalitat revelada en l'acceptabilitat encara està lluny de ser reproduïda en la producció (com a mínim en l'escrita) perquè les formes innovadores comencen en la comprensió i després es manifesten en la producció (Arechebaleta Regulez i Montrul, 2021; Bautista-Maldonado i Montrul, 2019 per a resultats similars sobre l'MDO). En l'acceptabilitat en català, la forma innovadora amb marcatge ha

7. L'(a)simetria entre l'acceptabilitat i la producció

penetrat completament i d'igual manera en tots els nivells de l'escala, però en la producció està penetrant lentament i seguint les prediccions de l'escala d'estabilitat, de més a menys estable. Com hem explicat en les discussions dels capítols anteriors, no podem saber, però, si el català s'està movent cap a un sistema amb marcatge obligatori o cap a un sistema opcional. Tenint en compte les dades de l'estudi d'acceptabilitat, de moment semblaria que la producció es mou cap a un sistema de marcatge opcional en tots els nivells, potser perquè estem davant d'un cas de gramàtica de transició (Sorace i Keller, 2005), caracteritzada per mostrar inicialment opcionalitat. Tornarem a l'asimetria al final d'aquest capítol (§7.6).

Figura 7.3

Acceptabilitat de l'MDO en català

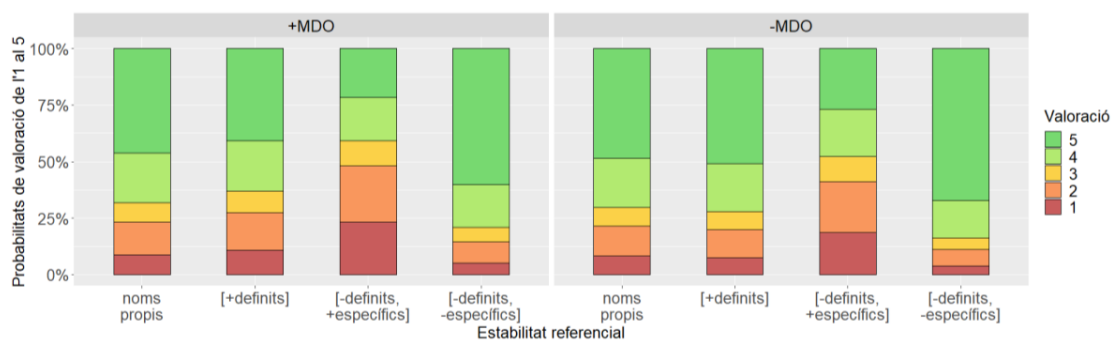
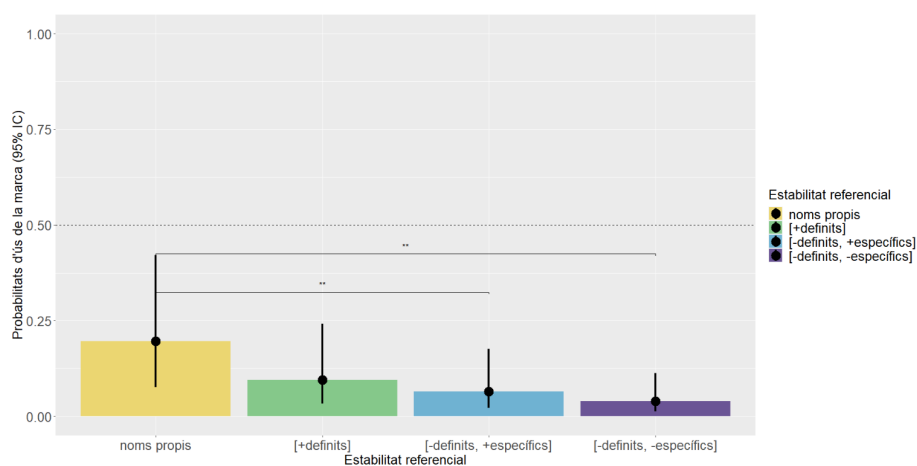

Figura 7.4

Producció de l'MDO en català

7.4. La simetria en la influència translingüística en l'espanyol bilingüe

En relació amb l'espanyol bilingüe, ens preguntàvem si el grau d'influència translingüística és diferent depenent de l'origen de les dades (acceptabilitat o producció) (PR3.3, vegeu §4.2 del capítol 4). Tenint en compte les investigacions prèvies sobre la influència translingüística en l'MDO en espanyol (Jiménez-Gaspar, 2020; Puig-Mayenco et al., 2018), no esperàvem cap asimetria evident entre l'acceptabilitat i la producció.

Pel que fa a l'**acceptabilitat**, hem comprovat que la influència del català provoca majoritàriament una major tolerància a l'omissió de l'MDO en espanyol, però en general no provoca una menor acceptació de la marca. Hem vist que l'acceptació de l'omissió de la marca està modulada per la dominança lingüística, ja que els efectes són molt evidents en els dominants de català (figures 7.9 i 7.11), apareixen en menor mesura en els bilingües equilibrats (figura 7.7), i no s'observen en els dominants d'espanyol (figura 7.5). La influència del català també està modulada per l'estabilitat referencial: l'omissió de la marca és més tolerable en els objectes [+definit] que en els noms propis. En els objectes [-definit], on la marca és opcional en espanyol monolingüe, la influència és menys apreciable, però també hem detectat algunes traces del català, que fa augmentar l'opcionalitat. A més, en els noms propis hem detectat una lleugera tendència a no acceptar de manera categòrica la marca a mesura que incrementa la dominança en català, cosa que també es pot atribuir a la influència translingüística.

Pel que fa a la **producció**, hem trobat que la influència del català provoca una sobreomissió de la marca. Aquesta està de nou modulada per la dominança lingüística: com en l'acceptabilitat, els dominants de català presenten força influència del català (figures 7.10 i 7.12), i els equilibrats en menor mesura (figura 7.8); els dominants d'espanyol es comporten igual que els monolingües d'espanyol (figura 7.6). L'omissió també està modulada per l'estabilitat referencial de manera molt similar a l'acceptabilitat, ja que la influència és més notable en els objectes [+definit], tot i que els objectes [-definit] també presenten més ommissió que en espanyol monolingüe. És interessant, a més, que en els noms propis no penetra la influència del català, a diferència de la tendència que hem observat en l'acceptabilitat.

Una de les troballes a destacar és que els grups de bilingües dominants de català i equilibrats que han presentat veritable opcionalitat en l'acceptabilitat de [+MDO] i [-MDO] en alguns objectes [-definit] l'han mostrat també en la producció, on han usat la marca de manera completament aleatòria exactament en els mateixos nivells. Això ens indica que, en espanyol, la tasca d'acceptabilitat ens dibuixa els patrons d'ús de l'MDO.

Podem concloure que en general els factors que modulen la influència translingüística en espanyol afecten els mateixos grups de bilingües (dominants de català i bilingües equilibrats) i pràcticament els mateixos objectes (essencialment SNs [+definit] i, en un grau més baix, SNs [-definit] i noms propis) tant en l'acceptabilitat com en la producció i seguint uns patrons molt similars. En altres paraules, sembla que hi ha una simetria entre la influència del català en l'acceptabilitat i la producció en espanyol. No podem confirmar, per tant, que la influència sigui més evident en el coneixement implícit que l'explícit, contra la proposta d'autors com Jarvis (2003), ni tampoc que s'estigui donant un canvi lingüístic que estigui afectant primerament l'acceptabilitat.

Figura 7.5

Acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe en dominants d'espanyol

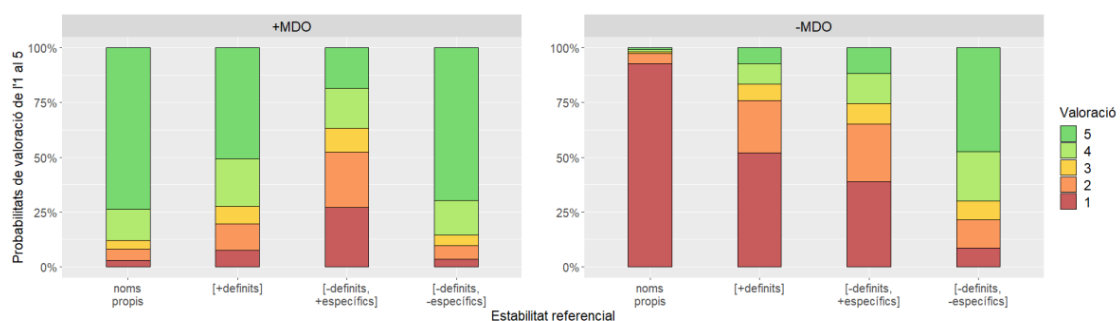

Figura 7.6

Producció de l'MDO en espanyol bilingüe en dominants d'espanyol

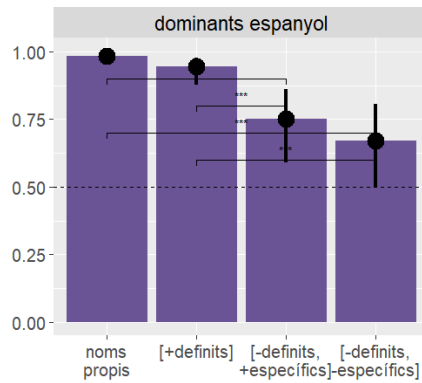

Figura 7.7

Acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe en bilingües equilibrats

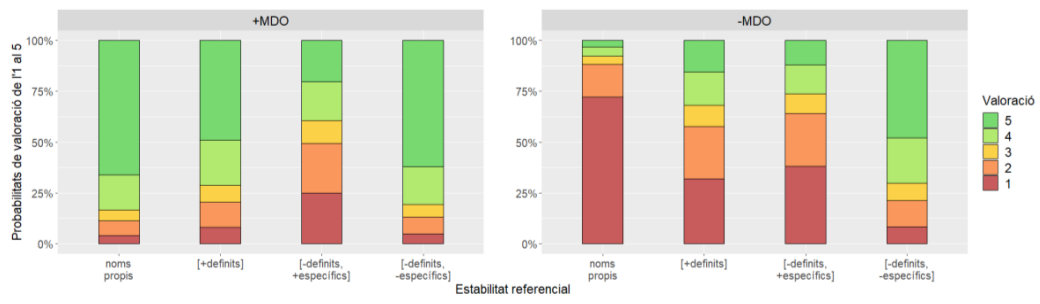
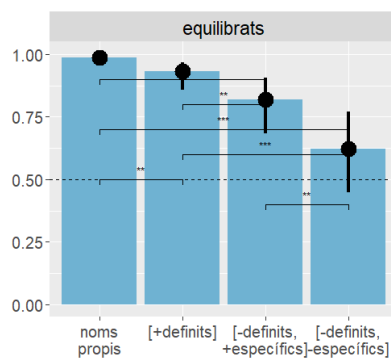

Figura 7.8

Producció de l'MDO en espanyol bilingüe en bilingües equilibrats

7. L'(a)simetria entre l'acceptabilitat i la producció

Figura 7.9

Acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe en dominants de català (AMB)

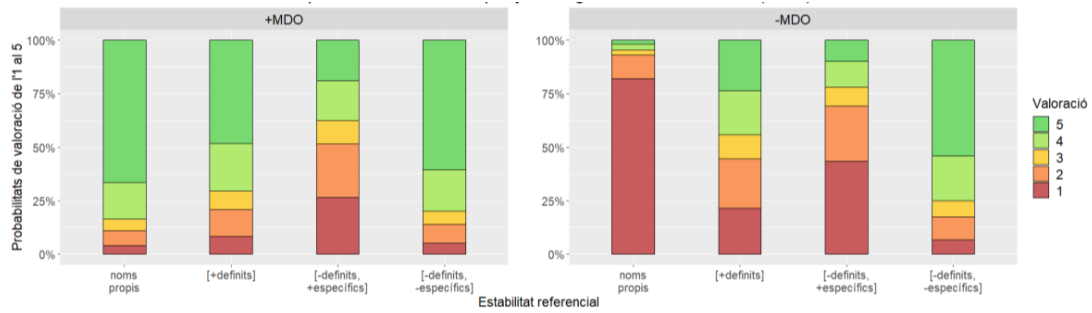

Figura 7.10

Producció de l'MDO en espanyol bilingüe en dominants de català (AMB)

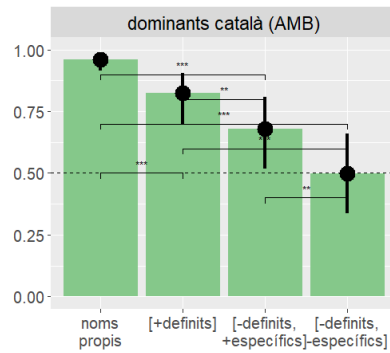

Figura 7.11

Acceptabilitat de l'MDO en espanyol bilingüe en dominants de català (no AMB)

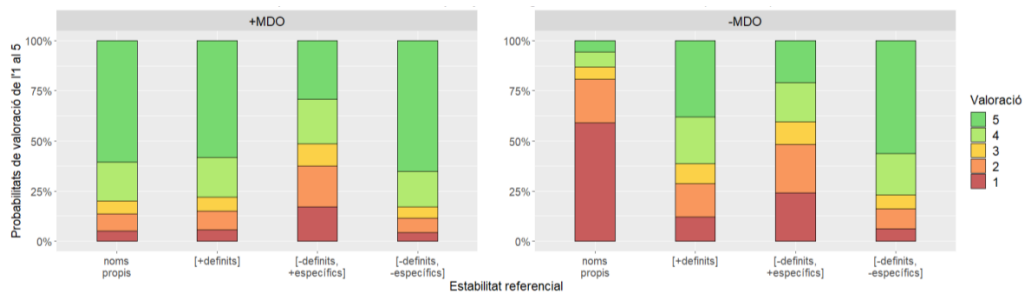
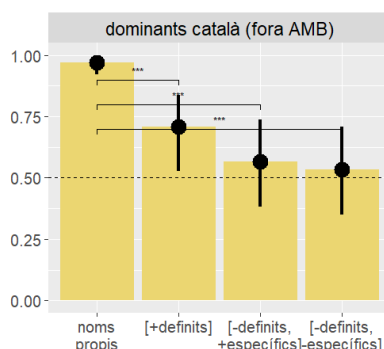

Figura 7.12

Producció de l'MDO en espanyol bilingüe en dominants de català (no AMB)

7.5. L'asimetria en la influència translingüística en el català bilingüe

Finalment, com en espanyol, ens preguntàvem si el grau d'influència translingüística de l'espanyol en el català és diferent depenent de l'origen de les dades (acceptabilitat o producció) (PR3.3, vegeu §4.2 del capítol 4). Partiem de la idea d'alguns autors que proposen que el canvi lingüístic es manifesta primer en la comprensió i després en la producció (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021; Czypionka i Kupisch, 2019; Lundquist et al., 2016). Atès que les investigacions sobre l'MDO en català semblen confirmar una asimetria entre l'acceptabilitat, el processament i la producció (Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018), esperàvem trobar que la forma innovadora del català (+MDO) hagués penetrat en tots els grups en l'acceptabilitat, però amb diferent intensitat en cada grup en la producció.

Quant a l'**acceptabilitat**, tal com hem descrit a §7.3 parlant del català dels catalanodominants, hem corroborat que en català hi ha una sobreacceptació de la marca en tots els bilingües i tots els objectes en la mateixa mesura. També s'accepta, però, l'omissió de la marca, cosa que ens dibuixa un sistema opcional del marcatge de cas en català (figures 7.13, 7.15, 7.17, 7.19).

Quant a la **producció**, hem trobat que, si bé és cert que s'usa la marca, els percentatges no superen l'ús a l'atzar en cap cas. Hem vist que l'ús de la marca està lleugerament modulad per la dominança lingüística, a diferència de l'acceptabilitat, malgrat que la variabilitat no ens ha permès trobar diferències significatives entre grups. També hem

7. L'(a)simetria entre l'acceptabilitat i la producció

comprovat que hi ha un efecte de l'estabilitat referencial, ja que la marca s'usa més en els noms propis en tots els grups i també en els objectes [+definit] en els grups amb més dominança d'espanyol, en tots dos casos objectes altament estables referencialment (figures 7.14, 7.16, 7.18, 7.20).

Per tant, en català bilingüe existeix en general una gran asimetria entre l'acceptabilitat i la producció, en consonància amb Perpiñán (2018). Mentre que en l'acceptabilitat tots els grups accepten l'opció normativa (-MDO) i la no normativa (+MDO) en la mateixa mesura, en la producció es tendeix a usar l'opció normativa (-MDO), però amb una gran variabilitat intra- i intersubjectes i una modulació de la dominança dels bilingües l'estabilitat referencial dels objectes. L'asimetria és causada per l'alta acceptabilitat de la realització de la marca i la baixa producció d'aquesta, ja que l'alta acceptabilitat de l'omissió de la marca va en paral·lel amb la baixa producció de l'MDO.

En primer lloc, donats aquests resultats, podem confirmar que utilitzar una forma A (-MDO) en lloc d'una forma B (+MDO) no implica necessàriament que la forma B (+MDO) no estigui representada en el coneixement lingüístic dels parlants o que sigui inacceptable (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021).

En segon lloc, volem discutir aquesta simetria entre les dades d'acceptabilitat i producció en català. Sabem que els resultats dels experiments de producció no sempre es corresponen als judicis d'acceptabilitat, fins i tot quan les respostes les proporcionen els mateixos enquestats (ex. Gerasimova i Lyutikova, 2020 per a la concordança gramatical i referencial en rus). Per què, però, es dona aquesta asimetria? Discutim aquest punt en el següent apartat, que posa punt final a aquest capítol.

Figura 7.13

Acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe en dominants de català (no AMB)

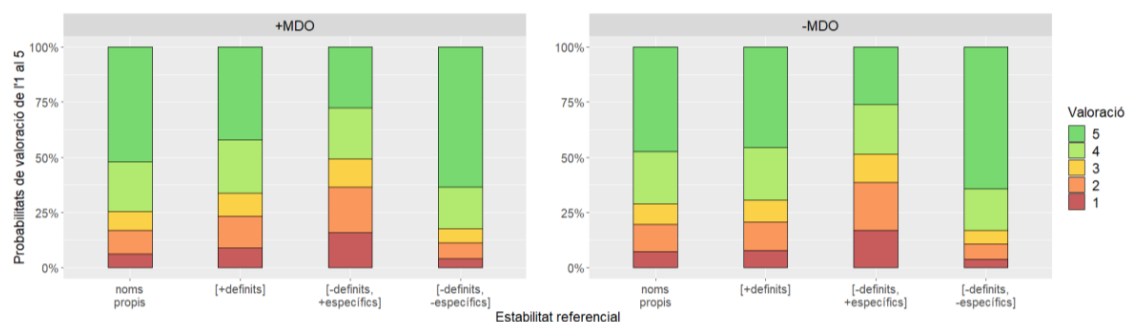

Figura 7.14

Producció de l'MDO en català bilingüe en dominants de català (no AMB)

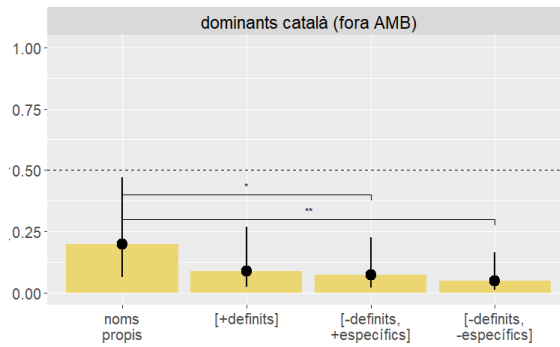

Figura 7.15

Acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe en dominants de català (AMB)

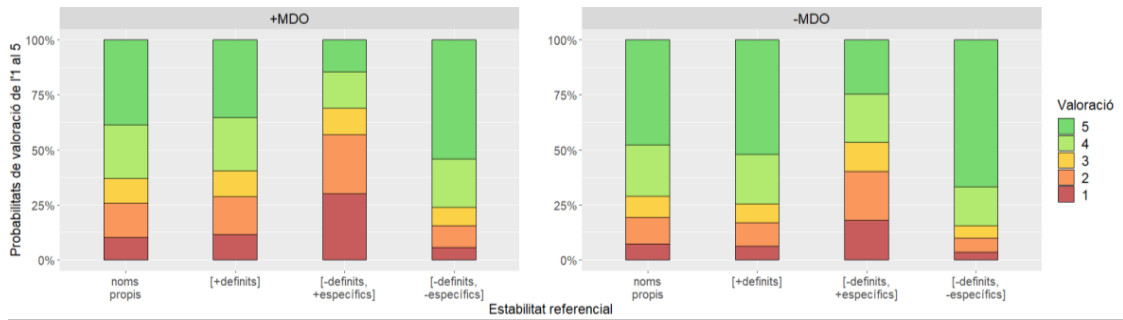
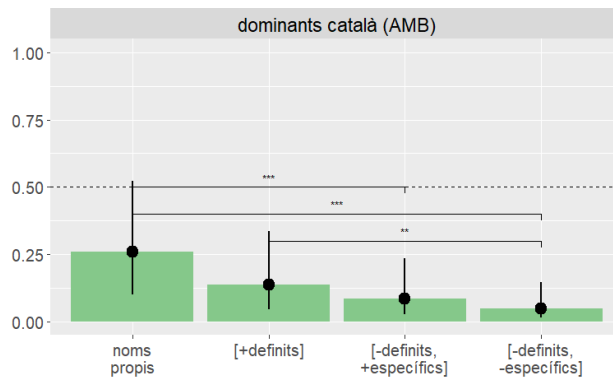

Figura 7.16

Producció de l'MDO en català bilingüe en dominants de català (AMB)

7. L'(a)simetria entre l'acceptabilitat i la producció

Figura 7.17

Acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe en bilingües equilibrats

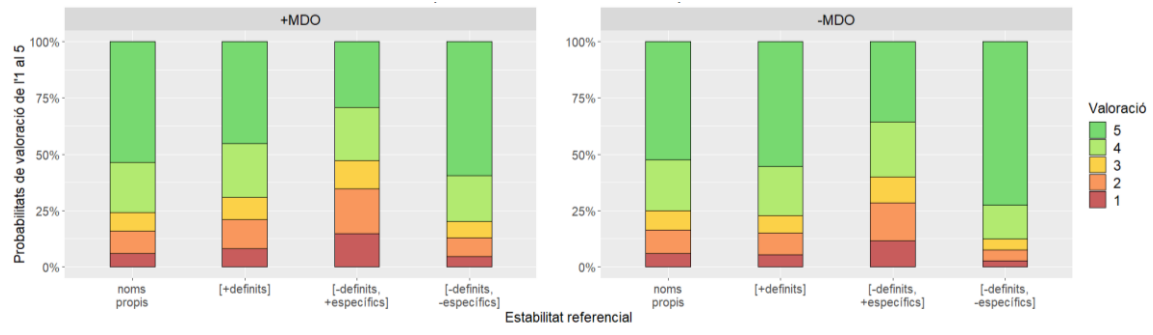

Figura 7.18

Producció de l'MDO en català bilingüe en bilingües equilibrats

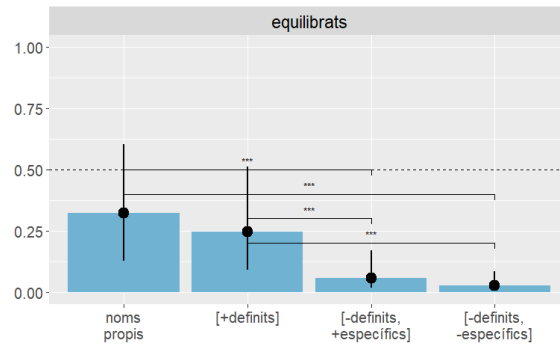

Figura 7.19

Acceptabilitat de l'MDO en català bilingüe en dominants d'espanyol

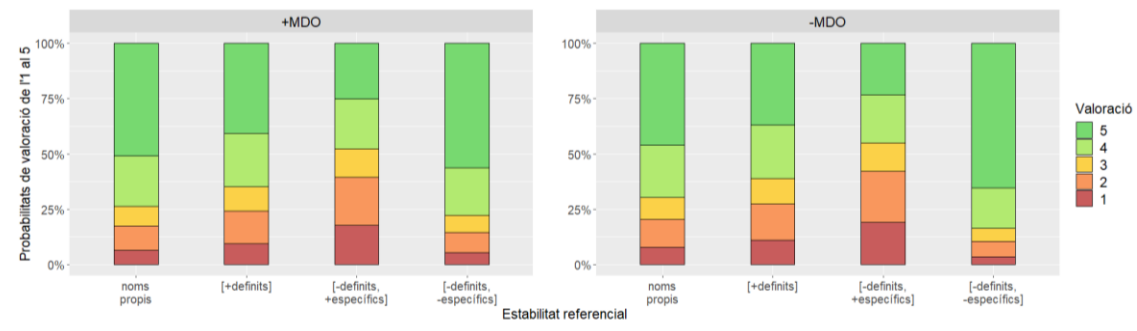
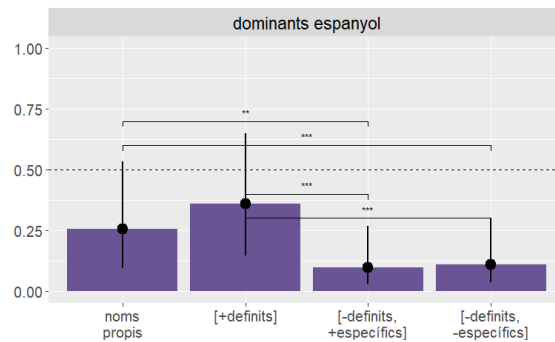

Figura 7.20*Producció de l'MDO en català bilingüe en dominants d'espanyol*

7.6. Sobre l'asimetria en català: un canvi lingüístic en progrés?

Creiem que el fet que les dades de l'espanyol siguin força simètriques entre l'acceptabilitat de [+MDO] i [-MDO] i la producció, mentre que les del català siguin completament asimètriques entre l'acceptabilitat de [+MDO] i la producció de la marca, ens podria indicar que el català està experimentant un canvi lingüístic, que està en progrés, i que els resultats semblen anar més enllà de la mera influència translingüística a nivell individual.

L'objectiu d'aquesta tesi no és estudiar els processos de canvi lingüístic, però podem aportar-hi algunes dades. Els canvis lingüístics consolidats estan precedits per un període de variació lingüística, que es dona durant la difusió del canvi. Durant aquest període poden coexistir múltiples gramàtiques: la forma innovadora s'escampa i es torna més freqüent en la comunitat, però els parlants usen també la forma "antiga" (Chambers, 2002; Lightfoot, 2013; Amaral i Roeper, 2014; Kroch, 1989). Per això, aquestes gramàtiques de transició solen estar caracteritzades per mostrar opcionalitat (Sorace i Keller, 2005). El canvi complet s'assoleix quan la forma antiga desapareix i s'usa només la forma nova (Léglise i Chamoreau, 2013).

Està clar que en català no s'ha assolit el punt final del canvi, ja que en la producció encara s'està lluny de marcar categòricament els objectes que ho requereixen. El fet, però, que s'acceptin les dues formes (+MDO i -MDO) i que la marca s'usi esporàdicament en la majoria dels parlants testats ens fa pensar que hi ha un canvi en

progrés. Primerament, sabem que els fenòmens que impliquen variació s'allunyen de la correspondència entre les dades d'acceptabilitat i de producció (Gerasimova i Lyutikova, 2020). A més, les nostres troballes estan en consonància amb la proposta de diversos autors que han assenyalat que els canvis es manifesten primer més intensament en l'acceptabilitat, la comprensió i el processament que en la producció (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021; Czypionka i Kupisch, 2019; Lundquist et al., 2016). De fet, Adli (2011) afirma que les construccions acceptables però poc utilitzades són un pas intermedi en el procés d'un canvi sintàctic, paral·lelisme que podem fer amb el cas de l'MDO en català: és acceptat però poc produït.

Volem destacar que l'estudi sobre l'MDO amb objectes inanimats en mexicà d'Arechabaleta Regulez i Montrul (2021) té moltes similituds amb el cas del català. Les autores conclouen que l'MDO en espanyol mexicà està en un procés de canvi lingüístic, passant a marcar els objectes inanimats (que anomenarem *forma nova*). Això es veu reflectit en el processament en línia (els parlants de mexicà són insensibles a la forma nova) i també es veu en l'acceptabilitat (els mateixos parlants accepten la forma antiga i la forma nova), però el canvi encara no es manifesta en la producció oral (aquests parlants no usen pràcticament mai la forma nova).

La pregunta que ens queda per respondre, però, és per què el canvi lingüístic és més prominent en l'*acceptabilitat* que en la *producció*. Pensem que els judicis de gramaticalitat estan estretament relacionats amb l'experiència lingüística prèvia (Gerasimova i Lyutikova, 2020). Que l'entorn lingüístic presenti variació (+MDO, -MDO) i, per tant, que els parlants rebin input mixt, provoca que s'acceptin tant les oracions amb marca com sense marca, ja sigui amb objectes animats en català com amb objectes inanimats en espanyol mexicà. En altres paraules, si tant en l'entorn com individualment s'usen les formes [+MDO] i [-MDO] (encara que amb proporcions diferents), no és sorprenent que aquestes dues formes no els sobtin i les trobin acceptables. De fet, Lundquist et al. (2016) proposen una explicació similar per donar resposta a l'asimetria entre la *comprensió* (en el processament) i la *producció*, en el seu cas sobre el sistema gramatical del gènere en noruec (que està perdent el femení). Els autors suggereixen que la gran variabilitat en la producció provoca que els parlants ajustin la seva comprensió i no parin atenció a la forma gramatical en femení,

inconsistent en l'entorn lingüístic. És a dir, donada la variabilitat que s'han trobat en l'experiència lingüística prèvia, deixen de parar atenció a una pista lingüística que no els serveix per fer anticipacions, ja que s'usa la forma A i la forma B (variació).

Aquests resultats en català demostren la importància de treballar amb mètodes experimentals diversos. Si haguéssim utilitzat tan sols una tècnica experimental s'hauria limitat la comprensió d'aquest fenomen en català. Com conclouen Gerasimova i Lyutikova (2020), la combinació de dues fonts de dades proporciona una descripció més completa per als casos de variació intralingüística que l'ús d'un sol mètode.

Deixem per a futures investigacions l'estudi del processament de l'MDO en línia en bilingües català-espanyol, que ens pot aportar llum sobre el canvi lingüístic. L'estudi de Puig-Mayenco et al. (2018) sobre el processament en una tasca de lectura autoadministrada sembla reforçar que efectivament estem davant d'un canvi lingüístic en progrés, ja que els bilingües no mostren sensibilitat a les oracions amb marca en català i, fins i tot, els bilingües més dominants d'espanyol mostren certa sensibilitat (inesperada) a l'omissió de la marca, opció que admeten en l'acceptabilitat. Serà interessant veure si, assumint que els bilingües tenen incorporada la marca en la seva gramàtica com han apuntat els resultats d'aquesta tesi i l'article acabat de mencionar, poden usar-la per fer anticipacions sobre les propietats de l'objecte directe en el processament en línia, com fan els monolingües d'espanyol, que quan senten l'MDO, anticipen que després vindrà un objecte animat —ex. *Ve a la niña*— i no pas inanimat —ex. **Ve a la casa*— (Andringa i Curcic, 2016). De fet, un treball en curs de Benito i Bel (2023) basat en aquest últim utilitza dues tasques equivalents de seguiment dels moviments oculars (una en espanyol i una en català) amb un paradigma del món visual amb paraules escrites per estudiar si els bilingües català-espanyol usen la marca per anticipar l'animacitat de l'OD. Els resultats revelen que, en espanyol, quan senten l'MDO, només els bilingües dominants de català anticipen els objectes animats; en canvi, en català, quan els bilingües senten l'MDO, només els bilingües dominants d'espanyol anticipen els objectes animats. En altres paraules, l'MDO només sembla utilitzar-se per anticipar l'animacitat de l'objecte en la llengua no dominant, que preval per sobre dels papers temàtics (ja que els objectes solen ser temes, entitats inanimades).

Capítol 8

8. CONCLUSIONS I LÍNIES D'INVESTIGACIÓ OBERTES

8.1. Recapitulació

En aquesta tesi doctoral hem investigat el marcatge diferencial d'objecte directe (MDO) en espanyol peninsular monolingüe i en espanyol i català bilingües de Catalunya. Els objectius principals eren 1) estudiar els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO en espanyol peninsular monolingüe i en el català de Catalunya, i 2) investigar si el bilingüisme comporta influència translingüística en l'MDO en bilingües altament competents en aquestes dues llengües. Per aportar respostes a aquests objectius, hem parat una atenció especial al paper de l'estabilitat referencial, un factor intern, i a la dominança lingüística, un factor extern. Hem abordat aquest fenomen lingüístic amb dades de naturalesa diferent (acceptabilitat vs. producció) amb dissenys bidireccionals (els mateixos bilingües van completar les tasques tant en català com en espanyol). Per una banda, hem analitzat l'acceptabilitat i la producció de la realització i l'omissió de la marca en dues varietats que hem pre de referència per a l'estudi dels efectes del bilingüisme, l'espanyol peninsular monolingüe i el català de catalanodominants de Catalunya, i ens hem fixat en objectes situats a diferents nivells de l'escala d'estabilitat referencial: noms propis, SNs [+definit], SNs [-definit, +específics], SNs [-definit, -específics]. Per una altra banda, hem comparat els comportaments d'aquests parlants amb les varietats bilingües (en espanyol i en català) de bilingües català-espanyol amb

diferents perfils de dominança lingüística (dominants de català de fora l'Àrea Metropolitana de Barcelona —AMB—, dominants de català de l'AMB, bilingües equilibrats i dominants d'espanyol).

A manera de resum i de tancament, respondrem cada una de les preguntes de recerca generals que ens hem plantejat en el capítol 4.

PR1. En l'espanyol de referència (monolingüe), quins són els efectes de l'estabilitat referencial dels objectes en l'MDO?

PR1.1. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO?

Els resultats en la tasca d'acceptabilitat dels monolingües d'espanyol peninsular —el grup que prenem de referència— han revelat que la realització de la marca s'accepta des dels objectes situats al capdamunt de l'escala (noms propis) fins als objectes situats al nivell inferior de l'escala ([-definit, -específic]). En canvi, l'omissió de la marca provoca una gradació en l'acceptació: com menys estables referencialment són els objectes, més acceptats són sense marca, en consonància amb les troballes que s'havien fet per separat fins ara (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019, Caro Reina et al., 2021; Montrul 2019; Montrul i Gürel, 2015; Montrul et al., 2015; Giancaspro et al., 2015). Això ens ha permès afirmar que els objectes més estables referencialment (noms propis i SNs [+definit]) són més proclius a dur una marca obligatòria que els objectes menys estables referencialment ([-definit, -específic]), tal com predeu l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003). Malgrat aquestes diferències, hem constatat que tots els objectes testats s'accepten més si duen la marca, com apunten també altres investigacions (Giancaspro et al., 2015; Montrul, 2019; Caro Reina et al., 2020), fins i tot els objectes [-definit, -específic], amb els quals la marca és força opcional.

PR1.2. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO?

Les troballes de la tasca de producció han corroborat les troballes anteriors. La marca és obligatòria en els objectes més estables referencialment (noms propis i [+definit]), mentre que els objectes menys estables referencialment ([-definit, +específic] i [-definit, -específic]) mitiguen la realització de la marca i presenten força variabilitat,

com és esperable d'acord amb l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003) i en línia amb estudis sobre l'espanyol mexicà (Bautista-Maldonado i Montrul, 2019; Callen i Miller, 2021). Aquestes troballes suggereixen una reconsideració de les descripcions establertes en la bibliografia, en què es considera que la marca és obligatòria amb els SNs [-definit, +específic] i opcional amb els SNs [-definit, -específic].

PR1.3. L'estabilitat referencial intervé amb la mateixa intensitat en l'acceptabilitat i en la producció de l'MDO?

En conjunt, podem concloure que els monolingües d'espanyol apliquen l'escala d'estabilitat referencial de manera molt similar en l'acceptabilitat de l'omissió de l'MDO i la producció de l'MDO, però amb una intensitat més evident en l'acceptabilitat (on s'aprecien diferències entre cadascun dels nivells), cosa que fa palesa la necessitat de triangular les dades lingüístiques i diferenciar els diferents nivells de l'escala.

PR2. En el català de referència (catalanodominants), quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'MDO?

PR2.1. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en l'acceptabilitat de la realització i l'omissió de l'MDO?

Els resultats en la tasca d'acceptabilitat dels catalanodominants de català central —el nostre grup de referència— mostren que, en català, s'accepten amb valors molt alts tots els objectes al llarg de l'escala d'estabilitat referencial (dels noms propis als objectes [-definit, -específic]), tant marcats com no marcats, i en la mateixa mesura els dos tipus. Tal com proposen altres autors (Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021; Zeugin, 2021) i a diferència de les descripcions de les gramàtiques prescriptives, aquests resultats suggereixen que en català existeix un sistema opcional de l'MDO, com a mínim en el nivell d'acceptabilitat, independentment de l'estabilitat referencial dels objectes. El fet d'haver testat objectes amb diferents graus d'estabilitat referencial permet ampliar les observacions ja fetes sobre el català a nous contextos.

PR2.2. Quins són els efectes de l'estabilitat referencial en la producció de l'MDO?

A diferència de la tasca anterior, les troballes de la tasca de producció han constatat que la marca s'usa però a uns nivells molt baixos. La comparació entre objectes ha revelat

que existeixen diferències atribuïbles a l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003; Farkas i von Heusinger, 2003): la marca s'usa més en els noms propis i és gairebé residual en la resta d'objectes, especialment els SNs [-definit]. Això ha posat de manifest que l'estabilitat referencial és un factor que desencadena la marca en català.

PR2.3. L'estabilitat referencial intervé amb la mateixa intensitat en l'acceptabilitat i en la producció de l'MDO?

La comparació entre les dues tasques ha corroborat l'asimetria que existeix en català en funció de la naturalesa de les dades, observada també en altres investigacions (Perpiñán, 2018). Mentre que l'acceptació dels objectes no marcats i la baixa producció de la marca estan en consonància, l'alta acceptació dels objectes marcats contrasta amb la baixa producció de la marca. Hem argumentat que això és un reflex d'una gramàtica de transició, caracteritzada en el moment del nostre estudi per l'opcionalitat (Sorace i Keller, 2005), i que el català s'està movent progressivament cap a un sistema com el de l'espanyol, amb marcatge obligatori en els primers nivells de l'escala de referencialitat. El canvi lingüístic, doncs, en aquest cas s'observaria tant en la producció, on s'observa una extensió de l'ús de la marca d'acord amb l'escala de referencialitat (si bé encara tènue), com en l'acceptabilitat, on els judicis mostren opcionalitat en l'acceptació de la presència i de l'absència de la marca en tots els tipus d'objecte estudiats.

PR3. El bilingüisme català-espanyol comporta influència translingüística en l'MDO? En el cas que n'hi hagi, quins són els factors externs i/o interns que la modulen? És bidireccional?

PR3.1. S'observa influència translingüística en l'acceptabilitat?

Quant a l'**espanyol bilingüe**, els resultats han evidenciat que el bilingüisme sí que comporta influència en l'acceptabilitat de l'MDO en aquesta llengua i que, a més, està regulada tant per la dominança lingüística com per l'estabilitat referencial dels objectes de forma complementària (Foroodi-Nejad i Paradis, 2009; Hulk i Bogaerde, 2016; Meisel, 2007; Nicoladis, 2017).

En concret, hem descobert que la influència del català provoca, en general, una major tolerància a l'omissió de l'MDO en espanyol, però que fins i tot pot causar una disminució de l'acceptació de la marca, fet que no s'havia demostrat fins ara. Hem observat un afebliment del sistema d'MDO que és més intens a mesura que incrementa

la dominança en català, és a dir, la intensitat de la influència està modulada per la dominança lingüística (Kupisch, 2007, 2014; Argyri i Sorace, 2007; Serratrice et al., 2009; Yip i Matthews, 2000, 2007). La influència del català és més aguda en els dominants de català de fora l'AMB, seguits dels dominants de català de l'AMB i, finalment, dels bilingües equilibrats. Els dominants d'espanyol, en canvi, són impermeables a la influència del català (en consonància amb Jiménez-Gaspar, 2020). Per això hem conclòs que ser bilingüe amb una competència elevada en les dues llengües no implica necessàriament transferència translingüística, gràcies al factor mitigant de l'alta dominança lingüística en la llengua meta (Genesee i Nicoladis, 2007). A més, les diferències entre els dos grups dominants de català han posat de manifest que la llengua dominant socialment o de l'entorn també cal controlar-la (Grant, 2020; Thomason, 2001; Thomason i Kaufman, 1988; vegeu Enrique-Arias, 2014; Davidson, 2020 sobre el català-espanyol).

A més, la influència translingüística rep suport addicional de factors inherents al mateix sistema, ja que l'estabilitat referencial també ha esdevingut crucial per explicar la penetració de la influència del català. Els objectes que es troben en els nivells més estables referencialment passen d'un marcatge obligatori a un marcatge inestable en el sistema bilingüe (noms propis i, més fortament, objectes [+definit]). En els nivells inferiors [-definit, -específics], on l'MDO no és tan categòric en l'espanyol monolingüe, els efectes queden més amagats, però es passa d'un sistema amb un cert grau d'opcionalitat a un altre de més clarament opcional. Les nostres troballes no han pogut corroborar que la superposició entre el català i l'espanyol en els objectes [-definit, -específics], que en català no es marquen mai i en espanyol es poden no marcar, reforci el [-MDO] i provoqui un rebuig dels objectes [-definit, -específics] marcats en espanyol (contra Hulk i Müller, 2000).

Quant al **català bilingüe**, els nostres resultats no semblen pas indicar que l'acceptabilitat de l'MDO estigui modulada per la dominança lingüística o l'estabilitat referencial dels objectes, ja que hem detectat una alta acceptació de l'MDO en català en tots els grups de bilingües i en tots els objectes (com Benito, 2017, 2020; Perpiñán, 2018; Puig-Mayenco et al., 2018; González Alonso et al., 2021; Zeugin, 2021). Seguint la proposta d'altres autors (Perpiñán, 2018; Pineda, 2018; Salvador i Pérez Saldanya,

1993), hem argumentat que es pot tractar d'una influència de l'espanyol (que exerceix una força tan gran sobre el català que penetra en tots els grups) a la vegada accelerada per l'evolució interna del català (sabem que l'ús de l'MDO es remunta al segle XIV i s'ha anat expandint al llarg de l'escala d'estabilitat referencial; vegeu Pineda, 2020), ja que les dues causes convergeixen en el mateix resultat: [+MDO].

Davant d'aquests resultats, i assumint que l'alta acceptabilitat de la marca és en part fruit de la influència de l'espanyol, hem conclòs que la influència translingüística entre l'espanyol i el català en l'acceptabilitat és bidireccional però asimètrica o desequilibrada. Aquesta asimetria ve donada perquè en espanyol els efectes estan lligats al desequilibri lingüístic a nivell individual, mentre que en català han traspassat la frontera individual i es donen també a nivell social, a causa del contacte intens i prolongat amb l'espanyol (Silva-Corvalán, 2008; Schumann, 1978; vegeu Blas Arroyo, 2007 per al contacte entre el català i l'espanyol), sumat al curs natural d'una llengua que va esdevenint +MDO.

Finalment, hem proposat que els bilingües apliquen sistemes diferenciats en les dues llengües: en espanyol la marca és obligatòria en els dos primers nivells de l'escala i opcional en l'últim, mentre que en català és opcional en tots els nivells. Per això, hem postulat que no estem davant d'un inici de convergència dels dos sistemes lingüístics en totes dues llengües (Backus, 2004; Silva-Corvalán, 1994, 2008; Thomason, 2001), sinó que és el català que està adoptant el sistema de l'espanyol.

PR3.2. S'observa influència translingüística en la producció?

Respecte a l'**espanyol bilingüe**, els resultats han revelat que la influència del català provoca una sobreomissió de l'MDO en espanyol, tal com havien evidenciat Guijarro-Fuentes i Marinis (2009) i Jiménez-Gaspar (2020). Per això, hem conclòs que l'MDO en espanyol és vulnerable a l'erosió fins i tot quan l'altra llengua presenta MDO, ni que sigui d'una manera limitada. Com a novetat, a més, el nostre disseny experimental ha permès demostrar que la influència està modulada tant per la dominança lingüística com per l'estabilitat referencial dels objectes, cosa que també hem evidenciat en l'estudi sobre l'acceptabilitat.

Concretament, hem observat que la dominança lingüística és un factor crucial per explicar la penetració de la transferència del català (Argyri i Sorace, 2007; Kupisch, 2007; Serratrice et al., 2009; Yip i Matthews, 2000, 2007; entre d'altres), que esdevé més notable com més dominants de català són els bilingües. Com en el nostre estudi sobre l'acceptabilitat, la influència és inexistent, en els dominants d'espanyol (en consonància amb Jiménez Gaspar, 2020). Per tant, hem corroborat que els parlants que han estat més exposats a l'espanyol, individualment i socialment, i que l'usen habitualment, són capaços de neutralitzar la influència del català, la seva llengua no dominant (Genesee i Nicoladis, 2007). A banda, la divisió en dos grups de bilingües dominants de català (de l'AMB i de fora de l'AMB) ens ha permès reforçar la idea que la llengua majoritària de la societat té un paper no trivial en la influència translingüística (Grant, 2020; Thomason, 2001; Thomason i Kaufman, 1988; sobre el català-espanyol: Enrique-Arias, 2014; Davidson, 2020). Hem comprovat que els dominants de català de l'AMB tenen un sistema d'MDO menys influenciat pel català que els bilingües dominants de català que viuen fora de l'AMB, on el contacte social amb el català és més alt (i més baix amb l'espanyol).

També hem evidenciat que l'estabilitat referencial és un factor clau per explicar la modulació de la influència del català. La transferència del català no penetra en el primer nivell de l'escala, els noms propis, mentre que penetra de manera més evident en els objectes [+definit], nivell en què el marcatge obligatori s'erosiona esdevenint més inestable. En els nivells inferiors de l'escala, els objectes [-definit], com que en espanyol monolingüe la marca ja és opcional (com han corroborat els nostres resultats), si n'hi ha, els efectes són a penes perceptibles. Per tant, de nou conta el que preveuen Hulk i Müller (2000), els nostres resultats no confirmen que el català reforci l'omissió de la marca en els objectes en què la marca és opcional en espanyol.

Respecte al **català bilingüe**, hem trobat que, si bé és cert que es realitza la marca (com evidencien Perpiñán, 2018 i Pineda, 2023), els percentatges no superen l'ús a l'atzar en cap categoria de l'escala. La realització de la marca està lleugerament modulada per la dominança lingüística i per l'estabilitat referencial, a diferència de l'acceptabilitat i més dèbilment que en espanyol.

Específicament, a diferència de l'espanyol, hem evidenciat que l'ús de la marca en català està present en tots els grups, però de manera més clara en els dominants d'espanyol i els bilingües equilibrats. També hem trobat que els dos grups de dominants de català han presentat lleugeres diferències entre ells, cosa que de nou ha consolidat la necessitat de tenir en compte la llengua majoritària de l'entorn. L'espanyol exerceix una influència més intensa sobre el català en aquells parlants que viuen en regions on el contacte social amb l'espanyol és més alt (dominants de català de l'AMB). Ara bé, hem conclòs que la llengua dominant individualment té més pes que la llengua majoritària de la societat, com es desprèn de la comparació entre els bilingües dominants de català de l'AMB i els dominants d'espanyol (de l'AMB). A més, l'ús de la marca, tot i ser força baix en tots els grups, segueix les prediccions de l'escala d'estabilitat referencial (Aissen, 2003, Farkas i von Heusinger, 2003): la realització de la marca incrementa en els nivells superiors de l'escala.

Els resultats en català han posat de manifest que l'MDO no sempre pateix erosió en situacions de contacte de llengües, com passa en contacte amb l'anglès (ex. Montrul et al., 2015). Hem comprovat que també es pot transferir la distribució de l'espanyol (més àmplia) al català (més restringida), que provoca una ampliació de l'MDO observada també en basc (Austin, 2006, 2014; Rodríguez-Ordóñez, 2013, 2016), asturià (Corral Estebal, 2020) i italià (Sorgini, 2019) en contacte amb l'espanyol.

El conjunt de resultats ens ha permès afirmar que efectivament la direccionalitat en la influència translingüística es manifesta en els dos sentits, com s'ha evidenciat en altres fenòmens en el bilingüisme català-espanyol (Davidson, 2020; Helms 2021; Simonet, 2010 per a fenòmens fonètico-fonològics; Soto-Corominas, 2018; Puig-Mayenco et al., 2017, 2018; González Alonso et al., 2021; Jiménez-Gaspar, 2020; Jiménez-Gaspar et al., 2020; Boix-Fuster i Sanz, 2008 per a fenòmens morfosintàctics). Ara bé, hem proposat que la intensitat és més forta de l'espanyol cap al català a causa de: 1) l'existència de l'MDO en les dues llengües (vegeu Sorgini, 2019 per a l'italià-espanyol), 2) la mateixa evolució interna del català (vegeu Pineda, 2020 per a un estudi diacrònic del català) i 3) el context sociolingüístic dels parlants bilingües de Catalunya, amb un contacte intens i prolongat entre l'espanyol i el català (Silva-Corvalán, 1994, 2008, Thomason i Kaufman, 1988) i una forta presència de l'espanyol a la societat.

Més enllà de la influència entre llengües, però, l'estudi bidireccional ha demostrat que l'espanyol i el català bilingües presenten diferents sistemes de marcatge clarament diferenciats, com a mínim ara per ara.

PR3.3. La influència translingüística és diferent depenent de l'origen de les dades (acceptabilitat o producció)?

En **espanyol bilingüe**, hem comprovat que hi ha una simetria entre la influència del català en l'acceptabilitat i en la producció: els factors que modulen la influència translingüística en espanyol afecten els mateixos grups de bilingües i pràcticament els mateixos objectes, que segueixen patrons molt similars en les dues tasques. Per tant, la influència no sempre és més evident en el coneixement implícit que l'explícit, contra la proposta d'autors com Jarvis (2003).

En **català bilingüe**, hem evidenciat que existeix una gran asimetria entre l'acceptabilitat i la producció, en consonància amb Perpiñán (2018). Mentre que en l'acceptabilitat tots els grups accepten la realització i l'omissió de la marca en la mateixa mesura, en la producció es tendeix a ometre la marca (amb diferències lligades a la dominança lingüística dels bilingües l'estabilitat referencial dels objectes), i amb una gran variabilitat intra i intersubjectes. L'asimetria ens ha permès confirmar que utilitzar una forma A (-MDO) en lloc d'una forma B (+MDO) no implica necessàriament que la forma B (+MDO) no estigui representada en el coneixement lingüístic dels parlants o que sigui inacceptable (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021).

Hem proposat que l'asimetria detectada en català ens aporta indicis d'un canvi lingüístic de l'MDO que està en progrés, ja que els canvis lingüístics tenen un període de variació lingüística (Chambers, 2002; Lightfoot, 2013; Amaral i Roeper, 2014; Kroch, 1989), caracteritzada per mostrar opcionalitat (Sorace i Keller, 2005; Adli, 2011). Les nostres troballes estan en consonància amb la proposta de diversos autors que han assenyalat que els canvis es manifesten primer més intensament en l'acceptabilitat —on trobem opcionalitat— que en la producció —on la marca no es produeix categòricament— (Arechabaleta Regulez i Montrul, 2021; Czypionka i Kupisch, 2019; Lundquist et al., 2016). Assumint que els judicis de gramaticalitat estan estretament relacionats amb l'experiència lingüística prèvia (Gerasimova i Lyutikova, 2020), hem suggerit que l'input mixt que probablement reben els bilingües (+MDO, -MDO), com es desprèn de

les troballes de la tasca de producció, provoca que s'acceptin tant les oracions amb marca com sense marca.

8.2 Futures investigacions

El dos estudis que vertebreren aquesta tesi han aportat noves dades sobre l'acceptabilitat i la producció de la realització i l'omissió de l'MDO en espanyol i en català des d'una perspectiva innovadora, combinant dades lingüístiques de diferent naturalesa i testant diferents nivells de l'escala d'estabilitat referencial. Tanmateix, la complexitat d'aquest fenomen lingüístic i del bilingüisme i el contacte de llengües *per se* deixa la porta oberta a nous estudis, que hem anat plantejant al llarg de les discussions.

En primer lloc, seria interessant que futurs estudis avaluin altres factors interns que s'ha dit que també regulen l'MDO (ex. telicitat, afectació de l'objecte, agentivitat del subjecte, tipus de verb), especialment en català, una llengua on tot just ara s'està començant a estudiar l'MDO amb mètodes experimentals. Per tenir un retrat més acurat sobre el català, a més, seria revelador analitzar diferents dialectes del català, tant de dins com de fora de Catalunya. Serien particularment interessants els estudis que enfoquessin el català en contacte amb el francès (la Catalunya del Nord o el Rosselló) i l'italià (l'Alguer) perquè el català en aquestes zones està en contacte, en general, amb llengües -MDO (vegeu Zeugin, 2021 i Pineda, 2023 per a estudis sobre aquestes varietats). Una limitació d'aquest estudi és que les dades de producció s'han obtingut d'una tasca escrita; per això, creiem necessari que els nous estudis usin també tasques orals o dades obtingudes de contextos més espontanis, que complementin les nostres descobertes.

El canvi lingüístic que sembla estar experimentant el català ha posat sobre la taula la necessitat d'estudiar amb precisió l'MDO en la resta de llengües de l'estat espanyol. Les nostres troballes, juntament amb els estudis sobre el basc i l'asturià, apunten cap a una pressió de l'espanyol sobre la resta de llengües, que provoca una ampliació de la distribució de l'MDO. No tenim estudis sobre el gallec, que normativament tampoc construeix els objectes directes amb MDO, excepte si es tracta de construccions dislocades, distribució que recorda molt el català normatiu (Cidrás Escáneo, 2006). Seria especialment esclareidor estudiar aquest escenari lingüístic tan semblant al català.

En aquesta tesi hem apostat per distingir en dos grups els bilingües dominants de català en funció de la zona en què havien nascut i crescut, ja que sabem que a l'AMB hi ha una presència més notable de l'espanyol (IDESCAT, 2016). Una limitació d'aquesta tesi, però, ha estat la manca de bilingües equilibrats i dominants d'espanyol de fora l'AMB que ens permetés també fer una distinció com la dels dominants de català. Serà interessant que futurs estudis contemplin aquests parlants per esbrinar si hi ha diferències en la varietat del català i l'espanyol de la zona corresponent. En aquest sentit, serà informatiu incloure grups de bilingües amb una llengua dominant que coincideixi amb la majoritària de l'entorn i una llengua dominant que no coincideixi amb la de l'entorn, per tenir més informació sobre el pes de la llengua majoritària de l'entorn.

L'ús del qüestionari Bilingual Language Profile (BLP; Birdsong et al., 2012), concebut com un constructe multidimensional, ens ha permès estudiar l'efecte dels mòduls Historial lingüístic i Ús en la influència translingüística. Les diferències entre l'exposició lingüística al llarg de la vida (historial) i l'ús actual han estat molt tènues, però creiem que seria especialment revelador veure els resultats dels futurs estudis que incloguin perfils de bilingües que canviïn la dominança lingüística amb el pas del temps, ja que permetrà corroborar si veritablement aquestes dues mesures per separat no aporten resultats destacables o si poden haver-hi canvis en la influència translingüística al llarg dels anys en funció d'una dominança lingüística que cal entendre com a dinàmica.

De fet, creiem que calen estudis que no només se centrin en l'etapa adulta, com tots els estudis duts a terme fins ara sobre l'MDO en bilingües català-espanyol, i que s'ampliïn a altres edats de diferents etapes del desenvolupament del llenguatge. Això ens permetria saber a quina edat comença a haver-hi influència translingüística i si es poden produir reestructuracions de les gramàtiques un cop adquirides les llengües.

Tot i haver encarat una anàlisi polièdrica de l'MDO en català i en espanyol, hem deixat de banda, per motius d'espai i de temps, l'estudi del processament d'aquesta marca, que deixem per al futur, malgrat haver començat a recollir dades en aquesta línia de recerca. La investigació del processament de l'MDO en bilingües català-espanyol ens pot aportar llum sobre el canvi lingüístic en català, seguint les troballes d'Arechabaleta

Regulez i Montrul (2021) sobre l'extensió de l'MDO a objectes inanimats en la varietat mexicana. A més, assumint que els bilingües tenen incorporada la marca en la seva gramàtica, com han apuntat els resultats d'aquesta tesi i l'article de Puig-Mayenco et al. (2018) sobre el processament de l'MDO, podríem veure si els bilingües l'usen per fer anticipacions sobre les propietats de l'objecte directe en el processament en línia, com sembla que fan els monolingües d'espanyol (Andringa i Curcic, 2015) i els bilingües català-espanyol en la seva llengua no dominant (Benito i Bel, 2023).

Ampliant les nostres troballes sobre la influència translingüística en l'MDO a altres combinacions de llengües, caldria explorar els diferents factors interns que regulen l'MDO de les llengües objecte d'estudi, ja que hem demostrat que l'estabilitat referencial pot ser un tret que regula la influència translingüística, però sol ser una variable sovint oblidada. D'altra banda, al llarg de la tesi hem destacat la falta d'estudis bidireccionals. Pensem que és necessari que es duguin a terme més estudis sobre diferents escenaris lingüístics que incloguin dues llengües amb diferents extensions de l'MDO per saber si, veritablement, qualsevol combinació de llengües que ja presenten MDO porta a ampliar la distribució de l'MDO i no a restringir-la o si depèn (únicament o en part) del context sociolingüístic.

Des d'una perspectiva més àmplia, serà interessant abordar la influència translingüística entre l'espanyol i el català en altres fenòmens lingüístics (ex. verbs copulatius, clítics, gènere gramatical), mitjançant també un disseny bidireccional i dades de diferent naturalesa, que ens ajudin a posar llum a les asimetries i desequilibris que hem detectat entre l'espanyol i el català en l'MDO.

No volem acabar aquest capítol sense mencionar la necessitat de crear o adaptar eines que avaluïn la dominança lingüística de bilingües que han nascut i crescut en una societat també bilingüe, per tal de capturar els matisos que s'hagin pogut escapar amb el qüestionari BLP, dissenyat per aplicar-se a diferents tipus de poblacions (vegeu de Rocafiguera et al., 2022; de Rocafiguera, 2022 i §4.4.1.2.3 del capítol 4 d'aquesta mateixa tesi per a una anàlisi sobre el BLP; vegeu Perpiñán i Soto-Corominas, 2021 per al qüestionari LaDoQ).

En definitiva, aquesta tesi ha proporcionat una descripció de l'MDO en espanyol monolingüe i bilingüe, i en català bilingüe. Pel que fa al sistema d'MDO, hem aportat noves dades obtingudes de manera controlada i rigorosa que demostren que l'estabilitat referencial és un factor que interactua amb la realització i l'omissió de l'MDO en ambdues llengües, seguint l'escala plantejada per Aissen (2003) i Farkas i von Heusinger (2003). Pel que fa al bilingüisme, hem constatat que el factor extern de la dominança lingüística exerceix, en les dues llengües, un paper fonamental en l'acceptabilitat i l'ús de l'MDO per part dels bilingües adults català-espanyol altament competents, modulant la influència translingüística, i que interactua a la vegada amb un factor inherent al sistema d'MDO, l'estabilitat referencial de l'objecte. La comparació de dades lingüístiques de diferent naturalesa ens ha permès evidenciar, a més, que en espanyol estan en consonància, mentre que en català presenten una asimetria evident, cosa que apunta cap a un canvi lingüístic generalitzat que empeny el català envers una distribució de l'MDO més àmplia.

BIBLIOGRAFIA

- Abrahamsson, N., i Hyltenstam, K. (2009). Age of Onset and Nativelikehood in a Second Language: Listener Perception Versus Linguistic Scrutiny. *Language Learning*, 59(2), 249-306. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9922.2009.00507.x>
- Abutalebi, J., i Green, D. W. (2016). Neuroimaging of language control in bilinguals: Neural adaptation and reserve. *Bilingualism: Language and Cognition*, 19(4), 689-698. <https://doi.org/10.1017/S1366728916000225>
- Abutalebi, J., Rosa, P., Green, D., Hernández, M., Scifo, P., Keim, R., Cappa, S., i Costa, A. (2011). Bilingualism Tunes the Anterior Cingulate Cortex for Conflict Monitoring. *Cerebral cortex*, 22, 2076-2086. <https://doi.org/10.1093/cercor/bhr287>
- Ackerman, L. M. (2018). *Dealing with ordinal data*. https://lmackerman.com/notebooks/ordinal_data.nb.html
- Adell, M. V. (1994). Problemàtica de l'acusatiu preposicional en català notes al voltant de Roís de Corella. A J. Massot i Muntaner (Ed.), *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes (Miscel·lània Germà Colón)* (pàg. 93-110). Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Aikhenvald, A. Y. (2002). *Language contact in Amazonia*. Oxford: Oxford University Press.
- Aikhenvald, A. Y. (2003). *A Grammar of Tariana, from Northwest Amazonia*. Cambridge University Press.
- Aikhenvald, A. Y. (2006). *Grammars in contact: A cross-linguistic perspective*. A A. Y. Aikhenvald i R. M. W. Dixon (Ed.), *Grammars in contact: A cross-linguistic typology* (pàg. 1-66). Oxford: Oxford University Press.
- Aissen, J. (2003). Differential object marking: Iconicity vs. Economy. *Natural Language & Linguistic Theory*, 21(3), 435-483.
- Alarcos, E. (1994). *Gramàtica de la lengua española*. Espasa-Calpe.
- Albareda, C. (2009). *Les variants al·lomòrfiques de la preposició «a» en algunes varietats del català: Descripció i anàlisi*. [Treball de Fi de Màster, Universitat Autònoma de Barcelona]

- Alcina Caudet, M. A. (1994). Algoritmo para la resolución del grado de especificidad de las expresiones referenciales. *Procesamiento del lenguaje natural*, 14, 79-90.
- Alfaraz, G. (2011). Accusative object marking. A change in progress in Cuban Spanish? *Spanish in Context*, 8(2), 213-234.
- Amaral, L., i Roeper, T. (2014). Multiple Grammars and Second Language Representation. *Second Language Research*, 30(1), 3-36. <https://doi.org/10.1177/0267658313519017>
- Amengual, M. (2016). Cross-Linguistic Influence in the Bilingual Mental Lexicon: Evidence of Cognate Effects in the Phonetic Production and Processing of a Vowel Contrast. *Frontiers in Psychology*, 7. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2016.00617>
- Amengual, M., i Simonet, M. (2020). Language dominance does not always predict cross-linguistic interactions in bilingual speech production. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 10(6), 847-872. <https://doi.org/10.1075/lab.18042.ame>
- Anderson, J. A. E., Mak, L., Keyvani Chahi, A., i Bialystok, E. (2018). The language and social background questionnaire: Assessing degree of bilingualism in a diverse population. *Behavior Research Methods*, 50(1), 250-263. <https://doi.org/10.3758/s13428-017-0867-9>
- Anderson, M. K. J. (1979). *Noun Phrase Structure*. University of Connecticut.
- Andriani, L. (2015). Semantic and syntactic properties of the prepositional accusative in Barese. *Linguistica Atlantica* 34(2), 61-78.
- Andriani, L. (2023). Differential Object Marking in Apulia: A descriptive overview. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 74, 213-258. <https://raco.cat/index.php/Caplletra/article/view/415271>.
- Andriani, L., D'Alessandro, R., Frasson, A., Osch, B. van, Sorgini, L., i Terenghi, S. (2022). Adding the microdimension to the study of language change in contact. Three case studies. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 7(1), Article 1. <https://doi.org/10.16995/glossa.5748>
- Andringa, S., i Curcic, M. (2016). *A validation study: Is visual world eye-tracking suitable for studying implicit learning?* Pòster presentat a 5th Implicit Learning Seminar, Lancaster.
- Antoniou, M. (2019). The Advantages of Bilingualism Debate. *Annual Review of Linguistics*, 5(1), 395-415. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011718-011820>
- Appel, R., i Muysken, P. (1996). *Bilingüismo y contacto de lenguas*. Ariel España. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/libro?codigo=82196>
- Arechabaleta Regulez, B. (2020). The processing of Differential Object Marking by heritage speakers of Spanish. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 237-260). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.09are>

- Arechabaleta Regulez, B., i Montrul, S. (2021). Psycholinguistic Evidence for Incipient Language Change in Mexican Spanish: The Extension of Differential Object Marking. *Languages*, 6(3), Article 3. <https://doi.org/10.3390/languages6030131>
- Arechabaleta Regulez, B., i Montrul, S. (2023). Production, acceptability, and online comprehension of Spanish differential object marking by heritage speakers and L2 learners. *Frontiers in Psychology*, 14, 1106613. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1106613>
- Argenter, J. A. (2020). Languages in contact: A sociocultural approach. A J. A. Argenter i J. Lüdtke (Ed.), *Manual of Catalan Linguistics* (pàg. 597-628). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110450408-025>
- Argenter, J. A., Pujolar, J., i Vilardell, E. (1998). L'ús dels pronoms febles en la llengua oral: estudi quantitatiu en una mostra d'adolescents catalans. A E. Boix, N. Alturo, M.R. Lloret, M. Lorente, Ll. Payrató (Ed.), *El contacte i la variació lingüística: Descripció i metodologia* (pàg. 43-74). Universitat de Barcelona. Departament de Filologia Catalana. Secció de Lingüística Catalana. <https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/111986>
- Argyri, E., i Sorace, A. (2007). Crosslinguistic influence and language dominance in older bilingual children. *Bilingualism: Language and Cognition*, 10(1), 79-99. <https://doi.org/10.1017/S1366728906002835>
- Arnal, A. (2011). Linguistic changes in the Catalan spoken in Catalonia under new contact conditions. *Journal of Language Contact*, 4, 5-25. <https://doi.org/DOI:10.1163/187740911X558815>
- Arnaus Gil, L. (2021). Age of onset, language dominance and dialectal variation: Catalan copula selection in locative contexts with (non-)eventive subjects. *International Journal of Multilingualism*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/14790718.2021.1892115>
- Atienza, E., Battaner, M. P., i Bel, A. (1998). Interferència català-castellà en estudiants universitaris bilingües. *Actes del III Congrés Internacional sobre Traducció*, 607-626.
- Austin, J. (2006). Dative overmarking in Basque: Evidence of Spanish-Basque convergence. *Euskalingua*, 9, 136-145.
- Austin, J. (2007). Grammatical interference and the acquisition of ergative case in bilingual children learning Basque and Spanish. *Bilingualism: Language and Cognition*, 10(3), Article 3. <https://doi.org/10.1017/S1366728907003094>
- Austin, J. (2015). Transfer and contact-induced variation in child Basque. *Frontiers in Psychology*, 5. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2014.01576>
- Austin, J. (2020). Differential Object Marking in the speech of children learning Basque and Spanish. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 51-75). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.02aus>
- Avram, L. (2015). The L1 acquisition of Differential Object Marking. *Revue Roumaine de Linguistique*, 60, 331-338.

- Avram, L., i Ciovârname, C. (2017). Selective transfer in the learning of differential object marking in L2 Persian. A L. Bălan i M. Zlotea (Ed.), *A Festschrift for Florentina Vișan* (pàg. 69-83). Editura Universității din București.
- Avram, L., Mardale, A., i Soare, E. (2022). *Differential Object Marking and Diachronic incrementation in child heritage Romanian*.
- Avram, L., i Tomescu, V. (2020). Differential Object Marking in simultaneous Hungarian-Romanian bilinguals. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 77-104). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.03avr>
- Baayen, R. H., Davidson, D. J., i Bates, D. M. (2008). Mixed-effects modeling with crossed random effects for subjects and items. *Journal of Memory and Language*, 59(4), 390-412. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2007.12.005>
- Backus, A. (2005). Codeswitching and language change: One thing leads to another? *International Journal of Bilingualism*, 9(3-4), 307-340. <https://doi.org/10.1177/13670069050090030101>
- Badia i Margarit, A. M. (1994). *Gramàtica de la llengua catalana: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Enciclopèdia Catalana.
- Baetens Beardsmore, H. (1986). *Bilingualism: Basic Principles*. Multilingual Matters.
- Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters.
- Baker, C., i Jones, S. P. (1998). *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. Multilingual Matters.
- Barlaz, M. (s.d.). *Ordinal logistic regression in R*. <https://marissabarlaz.github.io/portfolio/ols/>
- Barr, D. J., Levy, R., Scheepers, C., i Tily, H. J. (2013). Random effects structure for confirmatory hypothesis testing: Keep it maximal. *Journal of Memory and Language*, 68(3), 255-278. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2012.11.001>
- Barraza Carbajal, G. (2003). Estructura y evolución de la frase nominal de objeto directo inanimado en español. *Medievala* 35, 155-183. <https://doi.org/10.19130/medievalia.35.2003.141>.
- Bates, D., Mächler, M., Bolker, B., i Walker, S. (2015). Fitting Linear Mixed-Effects Models Using lme4. *Journal of Statistical Software*, 67, 1-48. <https://doi.org/10.18637/jss.v067.i01>
- Bautista-Maldonado, S., i Montrul, S. (2019). An experimental investigation of differential object marking in Mexican Spanish. *Spanish in Context*, 16(1), 22-50. <https://doi.org/10.1075/sic.00025.bau>
- Beavers, J. (2011). On affectedness. *Natural Language & Linguistic Theory*, 29(2), 335-370.
- Bedore, L. M., Peña, E. D., Summers, C. L., Boerger, K. M., Resendiz, M. D., Greene, K., Bohman, T. M., i Gillam, R. B. (2012). The measure matters: Language dominance profiles across measures in Spanish-English bilingual children.

- Bilingualism: Language and Cognition*, 15(3), Article 3. <https://doi.org/10.1017/S1366728912000090>
- Bel, A. (2002). Les funcions sintàctiques. A J. Solà, M. R. Lloret, i M. Pérez Saldanya (Ed.), *Gramàtica del català contemporani III: Sintaxi* (pàg. 1075-1147). Editorial Empúries.
- Bel, A., i García-Alcaraz, E. (2018). Pronoun interpretation and processing in Catalan and Spanish bilingual and monolingual speakers. A A. Cuza i P. Guijarro-Fuentes (Ed.), *Language Acquisition and Contact in the Iberian Peninsula* (pàg. 37-62). Walter de Gruyter, Inc. <https://doi.org/10.1515/9781501509988-003>
- Benito, R. (2017). *Differential Object Marking in Catalan: Contexts of Appearance and Analysis* [Treball de Fi de Màster, Universitat de Barcelona].
- Benito, R. (2020). El Mercado Diferencial de Objeto en catalán: Contextos de aparición y análisis. *Lingüística Prospectiva: Tendencias actuales en estudios de la lengua entre jóvenes investigadores*, 273-286.
- Benito, R., i Bel, A. (2023, juny 26). *Examining the predictive role of Differential Object Marking in Spanish-Catalan bilinguals*. Presentació a 53rd Linguistic Symposium on Romance Languages, Paris, França.
- Benmamoun, E., Montrul, S., i Polinsky, M. (2013). Heritage languages and their speakers: Opportunities and challenges for linguistics. *Theoretical Linguistics*, 39(3-4), Article 3-4. <https://doi.org/10.1515/tl-2013-0009>
- Bernat i Baltrons, F., De Rosselló Peralta, C., i Galindo Solé, M. (2021). *El castellà a la Catalunya contemporània: Història d'una bilingüïtzació*. Onada. <https://www.onadaedicions.com/llibres/producte/El+castella+a+la+Catalunya+c+ontemporania+historia+duna+bilinguïtzacio>
- Bhatia, A., i Montrul, S. (2020). Comprehension of Differential Object Marking by Hindi heritage speakers. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 261-281). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.10bha>
- Bialystok, E. (2017). The Bilingual Adaptation: How Minds Accommodate Experience. *Psychological bulletin*, 143(3), 233-262. <https://doi.org/10.1037/bul0000099>
- Bialystok, E., Luk, G., Peets, K. F., i Yang, S. (2010). Receptive vocabulary differences in monolingual and bilingual children. *Bilingualism (Cambridge, England)*, 13(4), 525-531. <https://doi.org/10.1017/S1366728909990423>
- Birdsong, D. (2016). Dominance in bilingualism: Foundations of measurement, with insights from the study of handedness. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 85-105). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.005>
- Birdsong, D., Gertken, L. M., i Amengual, M. (2012). *Bilingual Language Profile | An Easy-to-Use Instrument to Assess Bilingualism*. <https://sites.la.utexas.edu/bilingual/>

- Blas Arroyo, J. L. (2007). El contacto de lenguas como factor de retención en procesos de variación y cambio lingüístico: Datos sobre el español en una comunidad bilingüe peninsular. *Spanish in Context*, 4(2), 263-291. <https://doi.org/10.1075/sic.4.2.07bla>
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. Holt: University of Chicago Press.
- Bohman, T. M., Bedore, L. M., Peña, E. D., Mendez-Perez, A., i Gillam, R. B. (2010). What You Hear and What You Say: Language Performance in Spanish English Bilinguals. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 13(3), 325-344. <https://doi.org/10.1080/13670050903342019>
- Boix i Fuster, E., i Vila i Moreno, F. X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel Lingüística. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7772259>
- Boix-Fuster, E., i Sanz, C. (2008). Language and identity in Catalonia. A J. Rothman i M. Nino-Murcia (Ed.), *Bilingualism and Identity* (Vol. 37, p. 87-106). John Benjamins Publishing Company. <https://benjamins.com/catalog/sibil.37.07boi>
- Bonvin, A., Brugger, L., i Berthele, R. (2021). Lexical measures as a proxy for bilingual language dominance? *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. <https://doi.org/10.1515/iral-2020-0093>
- Borer, H. (2005). Structuring Telicity. A H. Borer (Ed.), *Structuring Sense Volume 2: The Normal Course of Events* (pàg. 69-96). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199263929.003.0003>
- Bosch, J. E., i Unsworth, S. (2021). Cross-linguistic influence in word order: Effects of age, dominance and surface overlap. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 11(6), 783-816. <https://doi.org/10.1075/lab.18103.bos>
- Bossong, G. (1982). Historische Sprachwissenschaft und empirische Universalienforschung. *Romantischen Jahrbuch*, 33, 17-51.
- Bossong, G. (1985). *Empirische Universalienforschung. Differentielle Objektmarkierung in der neuiranischen Sprachen*. Narr.
- Bossong, G. (1991). Differential object marking in Romance and beyond. *New analyses in Romance linguistics*, 143-170.
- Bossong, G. (1998). Le marquage de l'expérience dans les langues d'Europe. A J. Feuillet (Ed.), *Actance et valence dans les langues de l'Europe* (pàg. 259-294). Mouton De Gruyter.
- Brown, A., i Gullberg, M. (2008). Bidirectional crosslinguistic influence in L1-L2 encoding of manner in speech and gesture: A Study of Japanese Speakers of English. *Studies in Second Language Acquisition*, 30(02), 225-251. <https://doi.org/10.1017/S0272263108080327>
- Bullock, B. E., i Gerfen, C. (2004). Phonological convergence in a contracting language variety. *Bilingualism: Language and Cognition*, 7(2), 95-104. <https://doi.org/10.1017/S1366728904001452>

- Bullock, B. E., i Toribio, A. J. (2004). Introduction: Convergence as an emergent property in bilingual speech. *Bilingualism: Language and Cognition*, 7(2), 91-93. <https://doi.org/10.1017/S1366728904001506>
- Burgaleta, M., Sanjuán, A., Ventura-Campos, N., Sebastian-Galles, N., i Ávila, C. (2016). Bilingualism at the core of the brain. Structural differences between bilinguals and monolinguals revealed by subcortical shape analysis. *NeuroImage*, 125, 437-445. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2015.09.073>
- Burridge, K., i Bergs, A. (2016). *Understanding Language Change*. Routledge. <https://www.abebooks.com/9780415713399/Understanding-Language-Change-Burridge-Kate-0415713390/plp>
- Bylund, E., Hyltenstam, K., i Abrahamsson, N. (2021). Age of acquisition – not bilingualism – is the primary determinant of less than nativelike L2 ultimate attainment. *Bilingualism: Language and Cognition*, 24(1), 18-30. <https://doi.org/10.1017/S1366728920000188>
- Cabrelli, J., Iverson, M., Giancaspro, D., i Halloran González, B. (2020). The roles of L1 Spanish versus L2 Spanish in L3 Portuguese morphosyntactic development. A K. V. Molsing, C. Becker Lopes Perna, i A. M. Tramunt Ibaños (Ed.), *Linguistic Approaches to Portuguese as an Additional Language* (pàg. 11-33). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/ihll.24.01cab>
- Callen, M. C., i Miller, K. (2022). Linguistic Variation in the Acquisition of Morphosyntax: Variable Object Marking in the Speech of Mexican Children and Their Caregivers. *Language Learning and Development*, 18(3), 310-323. <https://doi.org/10.1080/15475441.2021.1977133>
- Camacho Ramírez, R. (2022). Differential Object Marking and Labeling in Spanish. *Languages*, 7(2), 114. <https://doi.org/10.3390/languages7020114>
- Cantone, K. (1999). *Das Genus im Italienischen und Deutschen: Empirische Untersuchung zum bilingualen Erstspracherwerb*. Unveröffentlichte Masterarbeit, Universität Hamburg.
- Caro Reina, J., García García, M., i von Heusinger, K. (2021). Differential Object Marking in Cuban Spanish. A J. Kabatek, P. Obrist, i A. Wall (Ed.), *Differential Object Marking in Romance: The third wave* (pàg. 139-172). Berlin, Boston: De Gruyter.
- Casanovas Catalá, M. (2004). Cuando el español es segunda lengua. Estudio cualitativo de las modificaciones del paradigma preposicional del español. *Analecta malacitana: Revista de la Sección de Filología de la Facultad de Filosofía y Letras*, 27(1), 221-246.
- Cassarà, A., i Mürmann, S. (2021). *Role-semantic parameters for DOM in Italian*. Berlin, Boston: De Gruyter.
- Castilla-Earls, A., Pérez-Leroux, A. T., Martínez-Nieto, L., Restrepo, M. A., i Barr, C. (2020). Vulnerability of Clitics and Articles to Bilingual Effects in Typically Developing Spanish-English Bilingual Children. *Bilingualism (Cambridge, England)*, 23(4), 825-835. <https://doi.org/10.1017/s1366728919000610>

- Castro, S., Wodniecka, Z., i Timmer, K. (2022). Am I truly monolingual? Exploring foreign language experiences in monolinguals. *PLOS ONE*, 17(3): e0265563. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0265563>
- Chambers, J. K. (2002). Dynamics of dialect convergence. *Journal of Sociolinguistics*, 6(1), 117-130. <https://doi.org/10.1111/1467-9481.00180>
- Chamorro, G., Sturt, P., i Sorace, A. (2015). Selectivity in L1 attrition: Differential object marking in Spanish near-native speakers of English. *Journal of Psycholinguistic Research*, 45(3), 697-715. <https://doi.org/10.1007/s10936-015-9372-4>
- Chomsky, N. (1975). *Reflections on Language*. Pantheon Books.
- Chondrogianni, V., i Marinis, T. (2011). Differential effects of internal and external factors on the development of vocabulary, tense morphology and morpho-syntax in successive bilingual children. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 1, 318-345. <https://doi.org/10.1075/lab.1.3.05cho>
- Christensen, R. (2018). *Cumulative Link Models for Ordinal Regression with the R Package ordinal*. <https://www.semanticscholar.org/paper/Cumulative-Link-Models-for-Ordinal-Regression-with-Christensen/2130d63b9a6eab9612b97b0b738122a30d636227>
- Chung, E. S. (2020). Acquisition of Differential Object Marking in Korean. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 343-365). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.13chu>
- Ciovarnache, C., i Avram, L. (2013). Specificity and animacy in the acquisition of differential object marking in Persian as L2. *Revue Roumaine de Linguistique*, 58, 419-438.
- Company Company, C. (2001). Multiple dative-marking grammaticalization. Spanish as a special kind of primary object language. *Studies in Language*, 25, 1-47.
- Company Company, C. (2002). Grammaticalization and category weakness. A I. Wischer i G. Diewald (Ed.), *New reflections on Grammaticalization* (pàg. 201-216). John Benjamins Publishing Company.
- Company Company, C. (2003). Transitivity and Grammaticalization of Object. The diachronic struggle of direct and indirect object in Spanish. A G. Fiorentino (Ed.), *Romance Objects: Transitivity in Romance Languages* (pàg. 217-260). Berlin, Boston: Mouton De Gruyter.
- Company Company, C. (2014). *Sintaxis histórica de la lengua española. Tercera parte: Adverbios, preposiciones y conjunciones. Relaciones interoracionales* (Vol. 2). México: Universidad Nacional Autónoma de México.
- Comrie, B. (1989). *Language universals and linguistic typology: Syntax and morphology*. Chicago: Blackwell.
- Comrie, B., i Keenan, E. L. (1979). Noun Phrase Accessibility Revisited. *Language*, 55(3), 649-664. <https://doi.org/10.2307/413321>

- Cook, G. (2003). Applied linguistics. *Studies in Second Language Acquisition* 27(3), 470-471
- Cornips, L., i Hulk, A. (2008). Factors of success and failure in the acquisition of grammatical gender in Dutch. *Second Language Research*, 24(3), 267-295.
- Coromines, J. (1974). *Lleures i converses d'un filòleg*. Club Editor.
- Corral Esteban, A. (2020). A Study of DOM in Asturian ('Dialectu Vaqueiru'). *Journal of Language Contact*, 13(1), 96-140.
- Cortés, S., Lleo, C., i Benet, A. (2009). Gradient merging of vowels in Barcelona Catalan under the influence of Spanish. A Braunmuller, K. i House, J. (Eds.), *Convergence and divergence in language contact situations* (pp. 185–204). Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/hsm.8.08cor>
- Coşkun Kunduz, A., i Montrul, S. (2022). Relative clauses in child heritage speakers of Turkish in the United States. *Linguistic Approaches to Bilingualism*. <https://doi.org/10.1075/lab.21027.cos>
- Costa, A., Hernández, M., i Sebastián-Gallés, N. (2008). Bilingualism aids conflict resolution: Evidence from the ANT task. *Cognition*, 106(1), 59-86. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2006.12.013>
- Costa, A., i Sebastián-Gallés, N. (2014). How does the bilingual experience sculpt the brain? *Nature Reviews Neuroscience*, 15(5), 336-345. <https://doi.org/10.1038/nrn3709>
- Croft, W. (1988). Agreement vs. Case Marking and Direct Objects. A M. Barlow i C. Ferguson (Ed.), *Agreement in Natural Language: Approaches, Theories, Descriptions* (pàg. 159-179). Stanford, Calif.: CSLI Publications.
- Cruse, D. A. (1973). Some thoughts on agentivity¹. *Journal of Linguistics*, 9(1), 11-23. <https://doi.org/10.1017/S0022226700003509>
- Csirmaz, A. (2006). Anti-agreement: Features and locality. A J. Costa i M. C. Figueiredo Silva (Ed.) *Studies on agreement* (pàg. 75-98). John Benjamins Publishing Company.
- Curione, A. (2021). *The acquisition of Differential Object Marking (DOM) in Spanish by Italian university students* [Treball de Fi de Màster: Università Ca' Foscari Venezia]. <http://dspace.unive.it/handle/10579/19844>
- Cuza, A., Jiao, J., i López-Otero, J. C. (2018). Does Typological Proximity Really Matter? Evidence from Mandarin and Brazilian Portuguese-Speaking Learners of Spanish. *Languages*, 3(2), 13.
- Cyrino, S., i Irimia, M. A. (2019). Differential Object Marking in diachrony: The case of Brazilian Portuguese. *Revista Letras*, 99, 8.
- Czypionka, A., i Kupisch, T. (2019). (The) polar bears are pink. How (the) Germans interpret (the) definite articles in plural subject DPs. *The Journal of Comparative Germanic Linguistics*, 22(3), 247-291. <https://doi.org/10.1007/s10828-019-09111-y>
- Dagut, M., i Laufer, B. (1985). Avoidance of phrasal verbs. *Studies in Second Language Acquisition*, 7. <https://doi.org/10.1017/S0272263100005167>

- D'Alessandro, R. (2021). Syntactic Change in Contact: Romance. *Annual Review of Linguistics* 7, 309-328. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011619-030311>
- Daller, M., Hout, R., i Treffers-Daller, J. (2003). Lexical Richness in the Spontaneous Speech of Bilinguals. *Applied Linguistics* 24, 197-222. <https://doi.org/10.1093/applin/24.2.197>
- Dalrymple, M., i Nikolaeva, I. (2011). *Objects and Information Structure*. Cambridge University Press.
- Davidson, J. (2020). Asymmetry and directionality in Catalan–Spanish contact: Intervocalic fricatives in Barcelona and Valencia. *Languages*, 5(4), 60. <https://doi.org/10.3390/languages5040060>
- Davidson, J. (2022). On Catalan as a minority language: The case of Catalan laterals in Barcelonan Spanish. *Journal of Sociolinguistics* 26(3). <https://doi.org/10.1111/josl.12545>
- de Bruin, A. (2019). Not All Bilinguals Are the Same: A Call for More Detailed Assessments and Descriptions of Bilingual Experiences. *Behavioral Science*, 9(3), 1-33.
- de Bruin, A., Carreiras, M., i Duñabeitia, J. A. (2017). The BEST Dataset of Language Proficiency. *Frontiers in Psychology*, 8. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2017.00522>
- De Cat, C., Kaščelan, D., Prévost, P., Serratrice, L., Tuller, L., Unsworth, S., i The Q-BEx Consortium. (2022). How to quantify bilingual experience? Findings from a Delphi consensus survey. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1-13. <https://doi.org/10.1017/S1366728922000359>
- de Hoop, H. (2015). Against affectedness. A S. Lestrade, PJF de Swart, i L. Hogeweg (Ed.), *Addenda: Artikelen voor Ad Foolen* (p. 1969-1976).
- De Houwer, A. (1990). *The Acquisition of Two Languages from Birth: A Case Study*. Cambridge: Cambridge University Press.
- De Houwer, A. (2005). Early bilingual acquisition: Focus on Morphosyntax and the Separate Development Hypothesis. *A Handbook of bilingualism: Psycholinguistic approaches*. Oxford: Oxford University Press.
- De Houwer, A. (2009). *Bilingual First Language Acquisition*. Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781847691507>
- De Houwer, A., i Bornstein, M. H. (2016). Balance patterns in early bilingual acquisition: A longitudinal study of word comprehension and production. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 134-155). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.007>
- De Houwer, J. (2011). Why the cognitive approach in psychology would profit from a functional approach and vice versa. *Perspectives on Psychological Science*, 6(2), 202-209.

- de Prada Pérez, A. (2009). *Subject expression in Minorcan Spanish: Consequences of contact with Catalan* [Tesi Doctoral, The Pennsylvania State University]. <https://www.proquest.com/openview/3dc0db4582ccc6021352f3206db09360/1?q-origsite=gscholar&cbl=18750>
- de Prada Pérez, A. (2019). Theoretical implications of research on bilingual subject production: The Vulnerability Hypothesis. *International Journal of Bilingualism*, 23(2), 670-694. <https://doi.org/10.1177/1367006918763141>
- de Rocafiguera, N. (2022). *Information structure and language dominance in subject pronoun resolution in Catalan-Spanish bilingualism* [Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra].
- de Rocafiguera, N., Benito, R., i Bel, A. (2022). *Caracterización de la dominancia lingüística en jóvenes bilingües de Cataluña a partir de un cuestionario sociolingüístico: El Bilingual Language Profile (BLP)*. Presentació a X Congrés AEAL, Girona.
- De Swart, H., Winter, Y., i Zwarts, J. (2007). Bare nominals and reference to capacities. *Natural Language & Linguistic Theory*, 25, 195-222.
- Del Maschio, N., Sulpizio, S., Toti, M., Caprioglio, C., Del Mauro, G., Fedeli, D., i Abutalebi, J. (2020). Second language use rather than second language knowledge relates to changes in white matter microstructure. *Journal of Cultural Cognitive Science*, 4(2), 165-175. <https://doi.org/10.1007/s41809-019-00039-z>
- Delbecque, N. (1994). Hacia una aclaración cognitiva del acusativo preposicional. *Procesamiento del lenguaje natural*, 14, 33-46.
- Delbecque, N. (2002). *A construction grammar approach to transitivity in Spanish*. A K. Davidse i B. Lamiroy (Ed.) *The nominative & accusative and their counterparts* (pàg. 81-130). Amsterdam: Benjamins. <https://doi.org/10.1075/cagral.4.06del>
- Delille, K. H. (1970). *Die geschichtliche Entwicklung des präpositionalen Akkusativs im Portugiesischen*. Bonn: Romanisches Seminar der Universität Bonn.
- DeLuca, V., Rothman, J., Bialystok, E., i Pliatsikas, C. (2019). Redefining bilingualism as a spectrum of experiences that differentially affects brain structure and function. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 116(15), 7565-7574. <https://doi.org/10.1073/pnas.1811513116>
- DeLuca, V., Segaert, K., Mazaheri, A., i Krott, A. (2020). Understanding bilingual brain function and structure changes? U bet! A unified bilingual experience trajectory model. *Journal of Neurolinguistics*, 56: 100930. <https://doi.org/10.1016/j.jneuroling.2020.100930>
- Demonte Barreto, V. (1994). Gramática del español y gramática universal: Perspectivas de un encuentro. *Actas del Congreso de la Lengua Española: Sevilla, 7 al 10 octubre, 1992*, 667-695. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=556282>
- Detges, U. (2005). La gramaticalización de los acusativos preposicionales en las lenguas ibero-románicas: Una hipótesis pragmática. A G. Knauer i V. Bellosta von

- Colbe (Ed.), *Variación sintáctica en español* (pàg. 155-174). Berlin: De Gruyter.
<https://doi.org/10.1515/9783110923353.155>
- di Biase, B., i Hinger, B. (2015). Exploring the acquisition of Differential Object Marking (DOM) in Spanish as a second language. A C. Bettoni i B. D. Biase (Ed.), *Grammatical Development in Second Languages: Exploring the Boundaries of Processability Theory* (pàg. 213-242). Amsterdam: The European Second Language Association.
- Di Pisa, G., Pereira Soares, S. M., i Rothman, J. (2021). Brain, mind and linguistic processing insights into the dynamic nature of bilingualism and its outcome effects. *Journal of Neurolinguistics*, 58: 100965.
<https://doi.org/10.1016/j.jneuroling.2020.100965>
- Di Tullio, Á., i Zdrojewski, P. (2006). Notas sobre el doblado de clíticos en el español rioplatense: Asimetrías entre objetos humanos y no humanos. *Filología*, 1, 13-44.
- Diebold, A. R. (1961). Incipient Bilingualism. *Language*, 37(1), 97-112.
<https://doi.org/10.2307/411253>
- Dijkstra, T. (2005). Bilingual visual word recognition and lexical access. A J. F. Kroll i A. M. B. de Groot (Ed.), *Handbook of bilingualism: Psycholinguistic approaches* (pàg. 179-201). Oxford: Oxford University Press.
- Domingo i Valls, A., Vidal-Coso, E., i Serra Serra, J. (2012). Apunts sobre sistemes migratoris i llengua als territoris de parla catalana. *rebells de la Societat Catalana de Geografia*, 73, 145-166.
- Döpke, S. (1998). Competing language structures: The acquisition of verb placement by bilingual German-English children. *Journal of Child Language*, 25, 555-584.
- Döpke, S. (2000). *Cross-Linguistic Structures in Simultaneous Bilingualism*. John Benjamins Publishing Company.
- Dowty, D. (1991). Thematic Proto-Roles and Argument Selection. *Language*, 67(3), 547-619. <https://doi.org/10.2307/415037>
- Dumitrescu, D. (1997). *El parámetro discursivo en la expresión del objeto directo lexical: Español madrileño vs. Español porteño*. 305-354.
- Dunn, A. L., i Fox Tree, J. E. (2009). A quick, gradient Bilingual Dominance Scale. *Bilingualism*, 12(3), 273-289.
- Dunn, A. L., i Fox-Tree, J. E. (2009). A quick, gradient Bilingual Dominance Scale*. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(3), 273-289.
<https://doi.org/10.1017/S1366728909990113>
- Dunn, L. M., i Dunn, L. M. (1997). *Peabody picture vocabulary test-III*. American Guidance Service.
- Dylman, A. S., i Champoux-Larsson, M.-F. (2020). It's (not) all Greek to me: Boundaries of the foreign language effect. *Cognition*, 196.
<https://doi.org/10.1016/j.cognition.2019.104148>
- Enç, M. (1991). The semantics of specificity. *Linguistic Inquiry*, 22(1), 1-26.

- Enrique-Arias, A. (2014). Efectos del contacto de lenguas en el castellano de Mallorca: Una perspectiva histórica. A A. Enrique-Arias, M. J. Gutiérrez, A. Landa, i F. Ocampo (Ed.), *Perspectives in the Study of Spanish Language Variation: Papers in Honor of Carmen Silva-Corvalán* (pàg. 271-297). Madrid: Universidade de Santiago de Compostela.
- Enrique-Arias, A. (2019). Testing contact-induced change in the Spanish of Mallorca: Insights from a historical perspective. A G. Rei-Doval i F. Tejedo-Herrero (Ed.), *Lusophone, Galician, and Hispanic Linguistics: Bridging Frames and Traditions* (pàg. 168-183). London: Routledge.
- Enrique-Arias, A., i Méndez Guerrero, B. (2020). On the effects of Catalan contact in the variable expression of Spanish future tense: A contrastive study of Alcalá de Henares, Madrid and Palma, Majorca. A L. A. Ortiz López, R. E. Guzzardo, i M. González-Rivera (Ed.), *Issues in Hispanic and Lusophone Linguistics* (pàg. 316-334). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/ihll.22.13enr>
- Erdocia, K., i Laka, I. (2018). Negative Transfer Effects on L2 Word Order Processing. *Frontiers in Psychology-language Sciences*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00337>
- Erker, D., i Otheguy, R. (2016). Contact and coherence: Dialectal leveling and structural convergence in NYC Spanish. *Lingua*, 172-173, 131-146. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2015.10.011>
- Escandell Vidal, V. (2007). Acusatiu preposicional i dislocació amb clíctic. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 42, 185-218.
- Escandell Vidal, V. (2009). Differential object marking and topicality: The case of Balearic Catalan. *Studies in Language*, 33(4), 832-885. <https://doi.org/10.1075/sl.33.4.02esc>
- Fabra, P. (1918). *Gramàtica catalana*. Institut d'Estudis Catalans.
- Fabra, P. (1933). *Gramàtica de la llengua catalana catalana*.
- Fabra, P. (1983). *Converses filològiques I. Edició crítica a cura de Joaquim Rafel i Fontanals*. Edhasa.
- Fábregas, A. (2013). Differential Object Marking in Spanish: State of the art. *Borealis: An International Journal of Hispanic Linguistics*, 2(2), 1-80.
- Farkas, D. F. (1978). Direct and indirect object reduplication in Romanian. *Chicago Linguistic Society*, 14, 88-97.
- Farkas, D. F., i von Heusinger, K. (2003). *Stability of reference and object marking in Romanian*. Presentació a Workshop on Direct Reference and Specificity, ESSLLI, Vienna.
- Fernald, A., Perfors, A., i Marchman, V. A. (2006). Picking up speed in understanding: Speech processing efficiency and vocabulary growth across the 2nd year. *Developmental Psychology*, 42(1), 98-116. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.1.98>

- Fernández Ramírez, S. (1951). *Gramática española: Los sonidos, el nombre y el pronombre* (Madrid). Revista de Occidente.
- Fernández Ramírez, S. (1985). *Gramática española*. Arco/Libros.
- Ferré, P., i Brysbaert, M. (2017). Can Lextale-Esp discriminate between groups of highly proficient Catalan–Spanish bilinguals with different language dominances? *Behavior Research Methods*, 49(2), 717-723. <https://doi.org/10.3758/s13428-016-0728-y>
- Fiorentino, G. (2003). Prepositional objects in Neapolitan. A G. Fiorentino (Ed.), *Romance Objects. Transitivity in Romance Languages* (pàg. 117-151). Berlin, Mouton de Gruyter.
- Fishman, J. A., i Cooper, R. L. (1969). Alternative measures of bilingualism. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 8(2), 276-282. [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(69\)80076-9](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(69)80076-9)
- Fitor, V. C. (1986). Ús de les preposicions a/en designant lloc en la Crònica de Bernat Desclot, segles XIII-XIV. *Cuadernos de filología. II, Studia linguistica hispanica*, 3, 37-64.
- Flege, J. (2007). Language contact in bilingualism: Phonetic system interactions. *Laboratory Phonology*, 9, 353-381.
- Flege, J. E., Mackay, I. R. A., i Piske, T. (2002). Assessing bilingual dominance. *Applied Psycholinguistics*, 23(4), 567-598. <https://doi.org/10.1017/S0142716402004046>
- Flores, M., i Melis, C. (2007). El leísmo desde la perspectiva del «marcado diferencial del objeto». *Revista de Historia de la Lengua Española*, 2, 83-107. <https://doi.org/10.54166/rhle.2007.02.03>
- Flors-Mas, A. (2021). Immigration and languages in Catalonia: From policies to results. *Journal of Iberian and Latin American Research*, 27(2), 368-385. <https://doi.org/10.1080/13260219.2021.1994712>
- Foroodi-Nejad, F., i Paradis, J. (2009). Crosslinguistic transfer in the acquisition of compound words in Persian–English bilinguals*. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(4), 411-427. <https://doi.org/10.1017/S1366728909990241>
- Friedman, T. (2003). *The Existential Sentence in Modern Hebrew*.
- Gallo, F., DeLuca, V., Prystauka, Y., Voits, T., Rothman, J., i Abutalebi, J. (2022). Bilingualism and Aging: Implications for (Delaying) Neurocognitive Decline. *Frontiers in Human Neuroscience*, 16. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2022.819105>
- Gallo, F., Myachykov, A., Shtyrov, Y., i Abutalebi, J. (2020). Cognitive and brain reserve in bilinguals: Field overview and explanatory mechanisms. *Journal of Cultural Cognitive Science*, 4, 127-143.
- Ganga, J. L. (1996). P. SANCHO CREMADES, Les preposicions en català, Universitat de Valencia, Valencia, 1994, 373 pàgs. La categoria preposicional, Universitat de Valencia, Valencia, 1995, 249 pàgs. *ELUA: Estudios de Lingüística. Universidad de Alicante*, 11, 453-459.

- García García, M. (2007). Differential object marking with inanimate objects. *Proceedings of the workshop "Definiteness, specificity and animacy in Ibero-Romance languages"*, 63-84.
- García García, M. (2011). *Attributive subjects and case-marked objects: A concatenation of mismatches?* 125, 13-32.
- García García, M. (2014). *Differentielle Objektmarkierung bei unbelebten Objekten im Spanischen*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- García García, M. (2018). Nominal and verbal parameters in the diachrony of differential object marking in Spanish. A I. Serzant i A. Witzlack-Makarevich (Ed.), *Diachrony of differential argument marking* (pàg. 209-242). Berlin: Language Science Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1228257>
- García-Pentón, L., Fernández García, Y., Costello, B., Duñabeitia, J. A., i Carreiras, M. (2015). *The neuroanatomy of bilingualism: How to turn a hazy view into the full picture*. *Language Cognition and Neuroscience* 31(3): 1-25. <https://doi.org/10/20457>
- Gathercole, V. C. M., i Thomas, E. M. (2009). Bilingual first-language development: Dominant language takeover, threatened minority language take-up. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(2), 213-237. <https://doi.org/10.1017/S1366728909004015>
- Gavarró, A. (2018). Language acquisition and change: The acquisition of the Catalan partitive and locative clitics. A A. Cuza i P. Guijarro-Fuentes (Ed.), *Language Acquisition and Contact in the Iberian Peninsula* (pàg. 11-36). Berlin, Boston: De Gruyter
- Genesee, F. (1989). Early bilingual development: One language or two? *Journal of Child Language*, 16(1), 161-179. <https://doi.org/10.1017/S0305000900013490>
- Genesee, F., Nicoladis, E., i Paradis, J. (1995). Language differentiation in early bilingual development. *Journal of Child Language*, 22(3), 611-631. <https://doi.org/10.1017/S0305000900009971>
- Gerasimova, A., i Lyutikova, E. (2020). Intralingual Variation in Acceptability Judgments and Production: Three Case Studies in Russian Grammar. *Frontiers in Psychology*, 11, 348. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00348>
- Gertken, L. M., Amengual, M., i Birdsong, D. (2014). Assessing language dominance with the Bilingual Language Profile. A P. Leclercq, A. Emonds i H. Hilton (Ed.) *Measuring L2 proficiency: Perspectives from SLA* (pàg. 208-225). Bristol: Multilingual Matters.
- Giancaspro, D., Halloran, B., i Iverson, M. (2015). Transfer at the initial stages of L3 Brazilian Portuguese: A look at three groups of English/Spanish bilinguals. *Bilingualism: Language and cognition*, 18, 191-207.
- Givón, T. (1976). Topic, pronoun and grammatical agreement. *Subject and Topic*, 149-188.
- Givón, T. (1978). Negation in Language: Pragmatics, Function, Ontology. *Syntax and Semantic* 18, 59-116.

- Gollan, T. H., Weissberger, G. H., Runnqvist, E., Montoya, R. I., i Cerca, C. M. (2012). Self-ratings of spoken language dominance: A Multilingual Naming Test (MINT) and preliminary norms for young and aging Spanish–English bilinguals. *Bilingualism: Language and cognition*, 15(3), 594-615.
- Gómez Seibane, S., i Alvarez-Morera, G. (2022). El mercado diferencial de objeto en el español del siglo XIX en Cataluña: Registro y contacto de lenguas. *Revista de Filología Española*, 102(1), 87-109. <https://doi.org/10.3989/rfe.2022.004>
- González Alonso, J., Puig-Mayenco, E., Fábregas, A., Chaouch-Orozco, A., i Rothman, J. (2021). On the status of transfer in adult third language acquisition of early bilinguals. *PLoS One*, 16(3): e0247976. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0247976>
- Grant, A. P. (2020). Contact-Induced Linguistic Change. *The Oxford Handbook of Language Contact*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199945092.013.1>
- Green, D. W. (1998). Mental control of the bilingual lexico-semantic system. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1(2), 67-81. <https://doi.org/10.1017/S1366728998000133>
- Green, D. W., i Abutalebi, J. (2013). Language control in bilinguals: The adaptive control hypothesis. *Journal of Cognitive Psychology*, 25(5): 515-530. <https://doi.org/10.1080/20445911.2013.796377>
- Grosjean, F. (1998). Bilingualism: Language and cognition. *Bilingualism: Language and cognition 1* (3), 131-149.
- Grosjean, F. (2008). *Studying Bilinguals*. Oxford: Oxford University Press.
- Grosjean, F. (2010). *Bilingual: Life and Reality*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674056459>
- Grosjean, F. (2015). Bicultural bilinguals. *International Journal of Bilingualism*, 19(5), 572-586.
- Grosjean, F., i Py, B. (1991). La restructuration d'une première langue: L'Intégration de variantes de contact dans la compétence de migrants bilingues. *La Linguistique*, 27, 35-60.
- Guardiano, C. (2010). L'oggetto diretto preposizionale in siciliano. Una breve rassegna e qualche domanda. *Quaderni di lavoro ASIt: Studi sui dialetti della Sicilia*, 11, 83-101.
- Guasti, M. T. (2002). *Language Acquisition: The Growth of Grammar*. <https://mitpress.mit.edu/9780262529389/language-acquisition/>
- Guijarro-Fuentes, P. (2012). The acquisition of interpretable features in L2 Spanish: Personal «a». *Bilingualism: Language and Cognition*, 15(4), 701-720.
- Guijarro-Fuentes, P., i Marinis, T. (2007). Acquiring phenomena at the syntax/semantics interface in L2 Spanish: The personal preposition «a». A L. Roberts, A. Gürel, S. Tatar, i L. Martı (Ed.), *EUROSLA Yearbook* (pàg. 67-87). John Benjamins.

- Guijarro-Fuentes, P., i Marinis, T. (2009). The Acquisition of the Personal Preposition a by Catalan-Spanish and English-Spanish Bilinguals. *Selected Proceedings of the 11th Hispanic Linguistics Symposium, 2000*, 81-92.
- Guijarro-Fuentes, P., i Marinis, T. (2011). Voicing language dominance: Acquiring Spanish by British English/Spanish bilingual children. A K. Potowski i J. Rothman (Ed.), *Bilingual Youth* (pàg. 227-248). John Benjamins.
- Guijarro-Fuentes, P., Pires, A., i Nediger, W. (2017). Delay in the acquisition of Differential Object Marking by Spanish monolingual and bilingual teenagers. *International Journal of Bilingualism*, 21(2), 159-177.
- Gullifer, J. W., Kousaie, S., Gilbert, A. C., Grant, A., Giroud, N., Coulter, K., Klein, D., Baum, S., Phillips, N., i Titone, D. (2021). Bilingual language experience as a multidimensional spectrum: Associations with objective and subjective language proficiency. *Applied Psycholinguistics*, 42(2), 245-278. <https://doi.org/10.1017/S0142716420000521>
- Gürel, A. (2004). Selectivity in L2-induced L1 attrition: A psycholinguistic account. *Journal of Neurolinguistics*, 17(1), 53-78. [https://doi.org/10.1016/S0911-6044\(03\)00054-X](https://doi.org/10.1016/S0911-6044(03)00054-X)
- Gutiérrez-Clellen, V. F., i Kreiter, J. (2003). Understanding child bilingual acquisition using parent and teacher reports. *Applied Psycholinguistics*, 24, 267-288. <https://doi.org/10.1017/S0142716403000158>
- Hacohen, A., Kagan, O., i Plaut Forckosh, D. (2021). Differential object marking in Modern Hebrew: From definiteness to partitivity. *Glossa: a journal of general linguistics*, 6. <https://doi.org/10.16995/glossa.5729>
- Harris, M. (1978). *The evolution of French syntax: A comparative approach*. London: Longman.
- Haspelmath, M. (2020). Human linguisticity and the building blocks of languages. *Frontiers in Psychology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03056>
- Haugen, E. (1973). Bilingualism, Language Contact, and Immigrant Languages in the United States: A Research Report 1956-1970. A W. Bright (Ed.), *Linguistics in North America* (pàg. 505-591). Berlin: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783111418780-018>
- Heath, J. (1980). *Basic materials in Ritharngu: Grammar texts and dictionary*. Pacific Linguistics.
- Heine, B., i Kuteva, T. (2005). *Language contact and grammatical change*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511614132>
- Heine, B., i Kuteva, T. (2010). Contact and Grammaticalization. A R. Hickey (Ed.), *The handbook of language contact* (pàg. 86-105). Oxford: Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444318159.ch4>
- Helms, A. (2021). Bidirectionality of language contact: Spanish and Catalan vowels. *Proceedings of the Linguistic Society of America*, 6(1), 159. <https://doi.org/10.3765/plsa.v6i1.4956>

- Hervais-Adelman, A., Egorova-Brumley, N., i Golestani, N. (2018). Beyond Bilingualism: Multilingual experience correlates with caudate volume. *Brain Structure and Function*, 223. <https://doi.org/10.1007/s00429-018-1695-0>
- Hervé, C., Serratrice, L., i Corley, M. (2016). Dislocations in French–English bilingual children: An elicitation study*. *Bilingualism: Language and Cognition*, 19(5), 987-1000. <https://doi.org/10.1017/S1366728915000401>
- Heselwood, B., i McChrystal, L. (1999). The effect of age-group and place of L1 acquisition on the realisation of Panjabi stop consonants in Bradford: An acoustic sociophonetic study. *Leeds Working Papers in Linguistics and Phonetics*, 7, 49-68.
- Hicks, G., i Domínguez, L. (2020). Modelling L1 grammatical attrition through language acquisition: A reply to comments. *Second Language Research*, 36(2), 231-239.
- Hoff, E., Core, C., Place, S., Rumiche, R., Señor, M., i Parra, M. (2012). Dual language exposure and early bilingual development*. *Journal of Child Language*, 39(1), 1-27. <https://doi.org/10.1017/S0305000910000759>
- Hohenstein, J., Eisenberg, A., i Naigles, L. (2006). Is he floating across or crossing afloat? Cross-influence of L1 and L2 in Spanish–English bilingual adults. *Bilingualism: Language and Cognition*, 9(3), 249-261. <https://doi.org/10.1017/S1366728906002616>
- Højen, A., i Flege, J. (2006). Early learners' discrimination of second-language vowels. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 119, 3072-3084. <https://doi.org/10.1121/1.2184289>
- Hopp, H. (2017). Cross-linguistic lexical and syntactic co-activation in L2 sentence processing. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 7(1), 96-130. <https://doi.org/10.1075/lab.14027.hop>
- Hopp, H., i León Arriaga, M. E. (2016). Structural and inherent case in the non-native processing of Spanish: Constraints on inflectional variability. *Second Language Research*, 32(1), 75-108.
- Hopper, P., i Thompson, S. A. (1980). Transitivity in Grammar and Discourse. *Language*, 56, 251-299.
- Hzica, G., Palmovic, M., Kovačević, M., Voeikova, M., Bayda, K., i Galkina, E. (2015). Animacy and case in the acquisition of differential object marking in Croatian and Russian. *Revue de Linguistique Romane*, 4, 351-368.
- Hualde, J. I. (1992). *Catalan*. London: Routledge.
- Hulk, A., i Bogaerde, B. van den. (2016). Disentangling internal and external factors in bimodal acquisition. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 6(6), 772-775. <https://doi.org/10.1075/lab.6.6.17hul>
- Hulk, A., i Müller, N. (2000). Bilingual first language acquisition at the interface between syntax and pragmatics. *Bilingualism: Language and Cognition*, 3(3), 227-244. <https://doi.org/10.1017/S1366728900000353>

- Hulk, A., i van der Linden, E. (1998). Evidence for transfer in bilingual children? *Bilingualism: Language and Cognition*, 1, 177-180. <https://doi.org/10.1017/S1366728998000297>
- Hur, E. (2020). Verbal lexical frequency and DOM in heritage speakers of Spanish. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 207-235). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.08hur>
- Idescat i Language Policy Secretariat. (2018). *Survey on Language Uses of the Population*. <https://www.idescat.cat/pub/?id=eulp&lang=en>
- Iemmolo, G. (2010). Topicality and differential object marking Evidence from Romance and beyond. *Studies in Language*, 34, 239-272. <https://doi.org/10.1075/sl.34.2.01iem>
- Illamola, C. (2015). *Contacto de lenguas y la expresión de la posterioridad temporal en el español de Cataluña* [Tesi doctoral, Universitat de Barcelona].
- Institut d'Estadística de Catalunya. (2022). *Població*. <https://www.idescat.cat/novetats/?id=4418>
- Institut d'Estudis Catalans. (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Institut d'Estudis Catalans.
- Ionin, T. (2003). *Article semantics in second language acquisition* [Tesi doctoral, Massachusetts Institute of Technology]. <https://dspace.mit.edu/handle/1721.1/7963>
- Irimia, M. A., i Pineda, A. (2019). Differential objects and datives – a homogeneous class? *Issue of Lingvisticae Investigationes*. <https://benjamins.com/catalog/li.42.1>
- Irizarri van Suchtelen, P. (2016). *Spanish as a heritage language in the Netherlands: A cognitive linguistic exploration*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.29365.81129>
- Izura, C., Cuetos, F., i Brysbaert, M. (2014). Lextale-Esp: A test to rapidly and efficiently assess the Spanish vocabulary size. *Psicologica*, 35(1), 49-66.
- Jakobovits, L. A. (1970). *Foreign language learning: A psycholinguistic analysis of the issues*. *The Modern Language Journal*, 54, 107.
- Jarvis, S. (2003). Probing the Effects of the L2 on the L1: A V. Cook (Ed.), *Effects of the Second Language on the First* (pàg. 81-102). Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781853596346-007>
- Jarvis, S., i Pavlenko, A. (2008). *Crosslinguistic Influence in Language and Cognition*. Nova York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203935927>
- Jegerski, J. (2015). The processing of case in near-native Spanish. *Second Language Research*, 31(3), 281-307.
- Jegerski, J., i Sekerina, I. (2019). The processing of input with differential object marking by heritage Spanish speakers. *Bilingualism*, 1-9. <https://doi.org/10.1017/S1366728919000087>
- Jia, G., i Aaronson, D. (2003). A longitudinal study of Chinese children and adolescents learning English in the United States. *Applied Psycholinguistics*, 24, 131-161. <https://doi.org/10.1017/S0142716403000079>

- Jia, G., Aaronson, D., i Wu, Y. (2002). Long-term language attainment of bilingual immigrants: Predictive variables and language group differences. *Applied Psycholinguistics*, 23, 599-621. <https://doi.org/10.1017/S0142716402004058>
- Jia, G., i Fuse, A. (2007). Acquisition of english grammatical morphology by native mandarin-speaking children and adolescents: Age-related differences. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research: JSLHR*, 50(5), 1280-1299. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2007/090\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2007/090))
- Jia, G., Kohnert, K., Collado, J., i Aquino-Garcia, F. (2006). Action naming in Spanish and English by sequential bilingual children and adolescents. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 49, 588-602. [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2006/042\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2006/042))
- Jiménez Gaspar, A., Pires, A., i Guijarro Fuentes, P. (2020). Transfer and convergence between Catalan and Spanish in a bilingual setting. A L. A. Ortiz-López, R. E. Guzzardo Tamargo i M. González-Rivera (Ed.): *Hispanic Contact Linguistics. Theoretical, methodological and empirical perspectives* (pàg. 180-211). Amsterdam: John Benjamins. 10.1075/ihll.22.08jim.
- Jiménez-Gaspar, A. (2020). *Bilingualism and language change: The production of the pronominal clitics and the differential object marking in Majorcan Catalan and Spanish* [Tesi doctoral, Universitat de les Illes Balears]. https://dspace.uib.es/xmlui/bitstream/handle/11201/157726/Jimenez_Gaspar_Amelia.pdf?sequence=1
- Jones, M. A. (1995). The prepositional accusative in Sardinian: its distribution and syntactic repercussions. A J. C. Smith i M. Maiden (Ed.), *Linguistic Theory and the Romance Languages* (pàg. 37). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/cilt.122.03jon>
- Judy, T., i Iverson, M. (2020). The distribution of Differential Object Marking in L1 and L2 River Plate Spanish. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 133-160). John Benjamins. <https://benjamins.com/catalog/tilar.26.05jud>
- Kan, P. F., i Kohnert, K. (2008). Fast mapping by bilingual preschool children. *Journal of child language*, 35, 495-514. <https://doi.org/10.1017/S0305000907008604>
- Kapa, L. L., i Colombo, J. (2013). Attentional Control in Early and Later Bilingual Children. *Cognitive Development*, 28(3), 233-246. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2013.01.011>
- Keenan, E. L. (1987). Towards a Universal Definition of 'Subject of'. A *Universal Grammar (RLE Linguistics A: General Linguistics)*. London: Routledge.
- Khouja, M. (2015). *La dislocació en català i espanyol: Els acusatius preposicionals* [Treball de Fi de Màster, Universitat de Barcelona].
- Kiparsky, P. (1998). Partitive case and aspect. *The projection of arguments: Lexical and compositional factors* 265, 307.

- Kizilkaya, S., Levy-Forsythe, Z., i von Heusinger, K. (2022). Affectedness and Differential Object Marking in Turkish and Uzbek. *Linguistics*, 60(6), 1907-1941. <https://doi.org/10.1515/ling-2020-0216>
- Klein, U., i Swart, P. (2011). Case and referential properties. *Lingua*, 121, 3-19. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2010.07.005>
- Kliffer, M. D. (1995). El «a» personal, el kinesis y la individuación. A C. Pensado (Ed.), *El complemento directo preposicional* (pàg. 93-111). Madrid: Visor Libros.
- Kornfilt, J. (2007). Agr in Turkish as an expression of categorical features. A M. Kelepir i B. Öztürk (Ed.), *Proceedings of the 2nd Workshop on Altaic Formal Linguistics*. MITWPL.
- Krause, E., i Roberts, L. (2020). Over-sensitivity to the animacy constraint on DOM in low proficient Turkish heritage speakers. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 313-341). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.12kra>
- Kremin, L. V., i Byers-Heinlein, K. (2021). Why not both? Rethinking categorical and continuous approaches to bilingualism. *The International Journal of Bilingualism: Cross-Disciplinary, Cross-Linguistic Studies of Language Behavior*, 25(6), 1560-1575. <https://doi.org/10.1177/13670069211031986>
- Kroch, A., i Taylor, A. (1997). *Verb Movement in Old and Middle English: Dialect Variation and Language Contact*.
- Kroll, J. F., i Bialystok, E. (2013). Understanding the consequences of bilingualism for language processing and cognition. *Journal of Cognitive Psychology*, 25(5), 497-514. <https://doi.org/10.1080/20445911.2013.799170>
- Kroll, J. F., Dussias, P. E., Bice, K., i Perrotti, L. (2015). Bilingualism, Mind, and Brain. *Annual Review of Linguistics*, 1(1), 377-394. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguist-030514-124937>
- Kroll, J. F., Dussias, P. E., Bogulski, C. A., i Kroff, J. R. V. (2012). Juggling Two Languages in One Mind: What Bilinguals Tell Us About Language Processing and its Consequences for Cognition. *Psychology of Learning and Motivation* 56, 229-262. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-394393-4.00007-8>
- Kroll, J. F., i Navarro-Torres, C. A. (2018). Bilingualism. A J. T. Wixted (Ed.), *Stevens' Handbook of Experimental Psychology and Cognitive Neuroscience* (pàg. 1-29). John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781119170174.epcn307>
- Kupisch, T. (2007). Determiners in bilingual German–Italian children: What they tell us about the relation between language influence and language dominance. *Bilingualism: Language and Cognition*, 10(1), 57-78. <https://doi.org/10.1017/S1366728906002823>
- Kupisch, T. (2008). *Dominance, mixing and cross-linguistic influence: On their relation in bilingual development*. P. Guijarro-Fuentes, P. Larrañaga, i J. Clibbens (Ed.), *First Language Acquisition of Morphology and Syntax: Perspectives Across*

- Languages and Learners* (pàg. 209-234). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/lald.45.09kup>
- Kupisch, T., Lein, T., Barton, D., Schröder, D. J., Stangen, I., i Stoehr, A. (2014). Acquisition outcomes across domains in adult simultaneous bilinguals with French as weaker and stronger language1. *Journal of French Language Studies*, 24(3), 343-376. <https://doi.org/10.1017/S0959269513000197>
- Kupisch, T., i van de Weijer, J. (2016). The role of the childhood environment for language dominance: A study of adult simultaneous bilingual speakers of German and French. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 174-194). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.009>
- La Morgia, F. (2015). Assessing the relationship between input and strength of language development: A study on Italian–English bilingual children. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 195-218). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.010>
- Labov, W. (2010). *Principles of Linguistic Change: Internal factors*. Wiley-Blackwell.
- Laca, B. (1987). Sobre el uso del acusativo preposicional en español. *Romanistisches Jahrbuch*, 38(1), 290-312. <https://doi.org/10.1515/9783110244946.290>
- Laca, B. (1995). Sobre el uso del acusativo preposicional en español. A C. Pensado (Ed.), *El complemento directo preposicional* (pàg. 61-91). Madrid: Visor Libros.
- Laca, B. (2006). El objeto directo. La marcación preposicional. A C. Company (Ed.), *Sintaxis histórica de la lengua española. Primera parte: La frase verbal* (pàg. 423-478). Fondo de Cultura Económica/Universidad Nacional Autónoma de México.
- Laka, I. (1993). The structure of inflection: A case study in X⁰ syntax. A. J. Ignacio Hualde i J. Ortiz de Urbina (Ed.), *Generative Studies in Basque Linguistics* (pàg. 21-70). John Benjamins Publishing Company.
- Langacker, R. W. (2000). *Grammar and Conceptualization*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Lardiere, D. (2009). Some thoughts on the contrastive analysis of features in second language acquisition. *Second Language Research*, 25, 173-227.
- Laugaliene, A. (2021). Partitivity and object marking in Finnish and Lithuanian. *Philologia Estonica Tallinnensis*, 5, 235-267. <https://doi.org/10.22601/PET.2020.05.08>
- Lazard, G. (2001). Le marquage différentiel de l'objet. A M. Haspelmath, E. König, W. Oesterreicher i W. Raible (Ed.) *Language typology and language universals* (pàg. 873-885). De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110194265-002>
- Ledgeway, A., Schifano, N., i Silvestri, G. (2019). Differential Object Marking and the properties of D in the dialects of the extreme south of Italy. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 4(1), 51. <https://doi.org/10.5334/gjgl.569>

- Léglise, I., i Chamoreau, C. (2013). Variation and change in contact settings. A I. Léglise i C. Chamoreau (Ed.), *The interplay of variation and change in contact settings* (pàg. 1-23). John Benjamins Publishing Company.
- Leiss, E. (2000). *Artikel und Aspekt. Die grammatischen Muster von Definitheit*. Berlin: De Gruyter.
- Lemhöfer, K., i Broersma, M. (2012). Introducing LexTALE: A quick and valid Lexical Test for Advanced Learners of English. *Behavior Research Methods*, 44(2). <https://doi.org/10.3758/s13428-011-0146-0>
- Leonetti, M. (2004). Specificity and Differential Object Marking in Spanish. *Catalan Journal of Linguistics*, 3, 75-114.
- Li, P., Sepanski, S., i Zhao, X. (2006). Language history questionnaire: A Web-based interface for bilingual research. *Behavior Research Methods*, 38(2), 202-210. <https://doi.org/10.3758/BF03192770>
- Li, P., Zhang, F., Tsai, E., i Puls, B. (2014). Language history questionnaire (LHQ 2.0): A new dynamic web-based research tool. *Bilingualism: Language and Cognition*, 17(3), 673-680. <https://doi.org/10.1017/S1366728913000606>
- Liceras, J., i Alba de la Fuente, A. (2015). Typological proximity in L2 acquisition. The Spanish non-native grammar of French speakers. A J. Tiffany i S. Perpiñán (Ed.), *The Acquisition of Spanish in understudied language pairings* (pàg. 329–358). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Liceras, J. M., Fernández Fuertes, R., Perales, S., Pérez-Tattam, R., i Spradlin, K. T. (2008). Gender and gender agreement in bilingual native and non-native grammars: A view from child and adult functional–lexical mixings. *Lingua*, 118(6), 827-851. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2007.05.006>
- Lightfoot, D. W. (2013). Types of explanation in history. *Language*, 89(4), e18-e38.
- Linck, J. A., Kroll, J. F., i Sunderman, G. (2009). Losing Access to the Native Language While Immersed in a Second Language Evidence for the Role of Inhibition in Second-Language Learning. *Psychological science*, 20(12), 1507-1515. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02480.x>
- Lizárraga Navarro, G. Z., i Mora-Bustos, A. (2010). Variación en la marcación diferenciada de objeto en español. *Forma y función*, 23(1).
- López del Castillo, L. (1984). *El català a través dels temps*. Barcelona: Reforma de la Escola.
- López, L. (2012). *Indefinite Objects: Scrambling, Choice Functions and Differential Object Marking*. The MIT Press.
- López Otero, J. C. (2022). Bidirectional cross-linguistic influence on DOM in Romanian-Spanish bilinguals. *International Journal of Bilingualism*, 26(6), 710-731. <https://doi.org/10.1177/13670069211063606>
- López-Otero, J. C. (2020). On the acceptability of the Spanish DOM among Romanian-Spanish bilinguals. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 161-182). John Benjamins. <https://benjamins.com/catalog/tilar.26.05jud>

- Luk, G., i Bialystok, E. (2013). Bilingualism is not a categorical variable: Interaction between language proficiency and usage. *Journal of cognitive psychology (Hove, England)*, 25(5), 605-621. <https://doi.org/10.1080/20445911.2013.795574>
- Lundquist, B., Rodina, Y., Sekerina, I. A., i Westergaard, M. (2016). Gender Change in Norwegian Dialects: Comprehension is affected before Production. *Linguistics Vanguard*, 2(s1). <https://doi.org/10.1515/lingvan-2016-0026>
- Lunn, P. (2002). Tout se tient in Dominican Spanish. A J. Lee, K. Geeslin, i K. Clements (Ed.), *Structure, meaning, and acquisition in Spanish. Papers from the 4th Hispanic Linguistics Symposium* (pàg. 65-72). Cascadilla.
- Mackey, W. F. (1962). The description of bilingualism. *Canadian Journal of Linguistics/Revue Canadienne de Linguistique*, 7(2), 51-85. <https://doi.org/10.1017/S0008413100019393>
- Macnamara, J. (1967). The Bilingual's Linguistic Performance—A Psychological Overview. *Journal of Social Issues*, 23(2), 58-77. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1967.tb00576.x>
- Malchukov, A. L. (2008). Animacy and asymmetries in differential case marking. *Lingua*, 118(2), 203-221. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2007.02.005>
- Mardale, A. (2008). Microvariation within Differential Object Marking. *Revue roumaine de linguistique*, LIII(4), 448-467.
- Mardale, A., i Karatsareas, P. (2020). Differential Object Marking and Language Contact: An Introduction to this Special Issue, *Journal of Language Contact*, 13(1), 1-16. <https://doi.org/10.1163/19552629-bja10001>
- Mardale, A., i Montrul, S. (2020). Differential Object Marking and its acquisition in different languages and contexts. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 1-20). John Benjamins Publishing Company.
- Marian, V., Blumenfeld, H. K., i Kaushanskaya, M. (2007). The Language Experience and Proficiency Questionnaire (LEAP-Q): Assessing language profiles in bilinguals and multilinguals. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 50, 940-967.
- Marian, V., i Spivey, M. (2003). Competing activation in bilingual language processing: Within- and between-language competition. *Bilingualism: Language and Cognition*, 6(2), 97-115. <https://doi.org/10.1017/S1366728903001068>
- Martocchio, A. M. (2012). *The acquisition of Differential Object Marking in L2 learners*. [Tesi doctoral, University of Illinois at Urbana-Champaign].
- Marty, P., Chemla, E., i Sprouse, J. (2020). The effect of three basic task features on the sensitivity of acceptability judgment tasks. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 5(1), 72. <https://doi.org/10.5334/gjgl.980>
- Massaguer, M. (2022). *No-catalanoparlants a Catalunya: Identitats socials, desigualtats i llengua catalana* [Tesi doctoral, Universitat Oberta de Catalunya].

- Matras, Y. (2007). The borrowability of grammatical categories. A Y. Matras i J. Sakel (Ed.), *Grammatical borrowing in cross-linguistic perspective* (pàg. 31-74). Berlin: Mouton De Gruyter.
- Matras, Y. (2009). *Language Contact*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511809873>
- Matras, Y., i Sakel, J. (2007). *Grammatical borrowing in cross-linguistic perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Mayer, E., i Sánchez, L. (2021). Emerging DOM patterns in clitic doubling and dislocated structures in Peruvian- Spanish contact varieties. A J. Kabatek, P. Obrist i A. Wall (Ed.), *Differential Object Marking in Romance: The third wave* (pàg. 103-138). Berlin, Boston: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110716207-005>
- McMahon, A. M. S. (1994). *Understanding Language Change*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139166591>
- McWhorter, J. (2007). *Language interrupted: Signs of non-native acquisition in standard language grammars*. Oxford: Oxford University Press.
- Mechelli, A., Crinion, J. T., Noppeney, U., O'Doherty, J., Ashburner, J., Frackowiak, R. S., i Price, C. J. (2004). Structural plasticity in the bilingual brain. *Nature*, 431(757). <https://doi.org/10.1038/431757a>
- Meier, H. (1947). O problema do acusativo preposicional no catalão. *Boletim de Filologia*, 8, 237-260.
- Meir, N., Walters, J., i Armon-Lotem, S. (2017). Bi-directional cross-linguistic influence in bilingual Russian-Hebrew children. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 7(5), 514-553. <https://doi.org/10.1075/lab.15007.mei>
- Meisel, J. M. (1989). Early differentiation of languages in bilingual children. A K. Hylenstam i L. K. Obler (Ed.), *Bilingualism Across the Lifespan: Aspects of Acquisition, Maturity and Loss* (pàg. 13-40). Cambridge: Cambridge University Press.
- Meisel, J. M. (2001). The simultaneous acquisition of two first languages: Early differentiation and subsequent development of grammars. A J. Cenoz i F. Genesee (Ed.), *Trends in Bilingual Acquisition* (pàg. 11-41). John Benjamins Publishing Company.
- Meisel, J. M. (2007). The weaker language in early child bilingualism: Acquiring a first language as a second language? *Applied Psycholinguistics*, 28(3), 495-514. <https://doi.org/10.1017/S0142716407070270>
- Meisel, J. M. (2009). Second Language Acquisition in Early Childhood. *Zeitschrift Für Sprachwissenschaft*, 28(1), 5-34. <https://doi.org/10.1515/ZFSW.2009.002>
- Meisel, J. M. (2011). Bilingual language acquisition and theories of diachronic change: Bilingualism as cause and effect of grammatical change. *Bilingualism: Language and Cognition*, 14(2), 121-145. <https://doi.org/10.1017/S1366728910000143>

- Meisel, J. M. (2021). Diversity and divergence in bilingual acquisition. *Zeitschrift Für Sprachwissenschaft*, 40(1), 65-88. <https://doi.org/10.1515/zfs-2021-2025>
- Melis, C. (1995). El objeto directo personal en El Cantar de Mio Cid. Estudio sintáctico- pragmático. A C. Pensado (Ed.), *El complemento directo preposicional* (pàg. 133-163). Madrid: Visor.
- Melis, C. (2018). Spanish indexing DOM, topicality, and the case hierarchy. A A. Seržant Ilja i A. Witzlack-Makarevich (Ed.), *Diachrony of differential argument marking* (pàg. 97). Berlin: Language Science Press.
- Midi, H., Sarkar, S., i Rana, S. (2013). Collinearity diagnostics of binary logistic regression model. *Journal of Interdisciplinary Mathematics*, 13, 253-267. <https://doi.org/10.1080/09720502.2010.10700699>
- Mishra, R., i Abutalebi, J. (2020). Introduction to the special issue on cognitive consequences of bilingualism. *Journal of Cultural Cognitive Science*, 4(2), 123-125. <https://doi.org/10.1007/s41809-020-00070-5>
- Mohanani, T. (1994). *Argument structure in Hindi*. Center for the Study of Language.
- Moll, F. de B. (1952). *Gramàtica històrica catalana*. Gredos.
- Moll, F. de B. (1968). *Gramàtica catalana referida especialment a les Illes Balears*. Moll.
- Moll, F. de B. (1991). *Gramàtica històrica catalana*. Universitat de València.
- Montrul, S. (2002). Incomplete acquisition and attrition of Spanish tense/aspect distinctions in adult bilinguals. *Bilingualism: Language and Cognition*, 5(1), 39-68.
- Montrul, S. (2004). Subject and object expression in Spanish heritage speakers: A case of morphosyntactic convergence. *Bilingualism: Language and Cognition*, 7(2), 125-142.
- Montrul, S. (2008). *Incomplete Acquisition in Bilingualism: Re-examining the Age Factor*. John Benjamins Publishing Company.
- Montrul, S. (2013). La marcación diferencial del objeto directo en el español de Argentina: Un estudio experimental. A L. Colantoni i C. Louro (Ed.), *Perspectivas teóricas y experimentales sobre el español de la Argentina* (pàg. 207-228). Frankfurt: Vervuert Verlagsgesellschaft. <https://doi.org/10.31819/9783954871971-014>
- Montrul, S. (2014). Structural changes in Spanish in the United States: Differential object marking in Spanish heritage speakers across generations. *Lingua*, 151(B), 177-196. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2014.05.007>
- Montrul, S. (2016). Dominance and proficiency in early and late bilingualism. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 15-35). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.002>
- Montrul, S. (2019). The acquisition of differential object marking in Spanish by Romanian speakers. *Revista Española de Lingüística Aplicada*, 32(1), 185-219.

- Montrul, S. (2023). *Native Speakers, Interrupted*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Montrul, S., i Bateman, N. (2020). Vulnerability and stability of Differential Object Marking in Romanian heritage speakers. *Glossa: A Journal of General Linguistics*, 5(1), 119. <https://doi.org/10.5334/gjgl.1135>
- Montrul, S., Bhatt, R., i Bhatia, A. (2012). Erosion of case and agreement in Hindi Heritage Speakers. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 2, 141-176. <https://doi.org/10.1075/lab.2.2.02mon>
- Montrul, S., Bhatt, R., i Girju, R. (2015). Differential object marking in Spanish, Hindi, and Romanian as heritage languages. *Language*, 91(3), 564-610.
- Montrul, S., i Bowles, M. (2009). Back to basics: Incomplete knowledge of differential object marking in Spanish heritage speakers. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(3), 363-383.
- Montrul, S., i Bowles, M. (2010). Is Grammar Instruction Beneficial for Heritage Language Learners? Dative Case Marking in Spanish. *Heritage Language Journal*, 7(1), 47-73.
- Montrul, S., Dias, R., i Santos, H. (2011). Clitics and object expression in the L3 acquisition of Brazilian Portuguese: Structural similarity matters for transfer. *Second Language Research*, 27(1), 21-58.
- Montrul, S., i Gürel, A. (2015). *The Acquisition of Differential Object Marking in Spanish by Turkish speakers*. John Benjamins Publishing Company.
- Montrul, S., i Ionin, T. (2012). Dominant Language Transfer in Spanish Heritage Speakers and Second Language Learners in the Interpretation of Definite Articles. *The Modern Language Journal*, 96(1), 70-94. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2012.01278.x>
- Montrul, S., i Sánchez-Walker, N. (2013). Differential Object Marking in Child and Adult Spanish Heritage Speakers. *Language Acquisition*, 20(2), 109-132.
- Mora, J. C., i Nadeu, M. (2012). L2 effects on the perception and production of a native vowel contrast in early bilinguals. *International Journal of Bilingualism*, 16(4), 484-500. <https://doi.org/10.1177/1367006911429518>
- Moreno-Fernández, F. (2009). Principios de sociolingüística y sociología del lenguaje. Ariel.
- Morimoto, Y. (2002). *Prominence Mismatches and Differential Object Marking in Bantu*.
- Moya, G., i Lago, J. (1977). *Bilingüismo y trastornos del lenguaje en España*. Saltés.
- Müller, N. (1990). Developing two gender assignment systems simultaneously. A M. Jürgen (Ed.), *Two First Languages* (pàg. 193-236). Berlin: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110846065.193>
- Müller, N. (1998). Transfer in bilingual first language acquisition. *Bilingualism: Language and Cognition*, 1, 151-171.

- Müller, N., i Hulk, A. (2001). Crosslinguistic influence in bilingual language acquisition: Italian and French as recipient languages. *Bilingualism: Language and Cognition*, 4, 1-21.
- Muñoz, C., i Singleton, D. (2011). A critical review of age-related research on L2 ultimate attainment. *Language Teaching*, 44, 1-35. <https://doi.org/10.1017/S0261444810000327>
- Muysken, P. (2000). *Bilingual speech: A typology of code-mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Muysken, P. (2013). Language contact outcomes as the result of bilingual optimization strategies. *Bilingualism: Language and Cognition*, 16(4), 709-730. <https://doi.org/10.1017/S1366728912000727>
- Myers-Scotton, C. (2002). *Contact Linguistics: Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes*. Oxford: Oxford University Press.
- Næss, Å. (2004). What markedness marks: The markedness problem with direct objects. *Lingua* 114(9-10), 1186-1212. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2003.07.005>
- Naess, A. (2007). Prototypical Transitivity. John Benjamins Publishing Company.
- Navarra, J., Sebastián-Gallés, N., i Soto-Faraco, S. (2005). The Perception of Second Language Sounds in Early Bilinguals: New Evidence From an Implicit Measure. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 31(5), 912-918. <https://doi.org/10.1037/0096-1523.31.5.912>
- Nediger, W., Pires, A., i Guijarro-Fuentes, P. (2016). An Experimental Study of the L2 Acquisition of Spanish Differential Object Marking. A D. Stringer, J. Garrett, B. Halloran Gonzalez, i S. Mossman (Ed.), *Proceedings of the 13th Generative Approaches to Second Language Acquisition Conference (GASLA 2015)* (pàg. 151-160). Cascadilla Proceedings Project.
- Nediger, W., Pires, A., i Guijarro-Fuentes, P. (2019). Integrating Linguistic Theory and Experimentation in L2 Acquisition: Learning of Spanish Differential Object Marking by Portuguese and English speakers. *Applied Linguistics Review*, 10(2), 219-239. <https://doi.org/10.1515/applirev-2017-0094>
- Nicoladis, E. (2002). What's the difference between «toilet paper» and «paper toilet»? French-English bilingual children's crosslinguistic transfer in compound nouns. *Journal of child language*, 29, 843-863. <https://doi.org/10.1017/S0305000902005366>
- Nicoladis, E. (2006). Cross-linguistic transfer in adjective–noun strings by preschool bilingual children. *Bilingualism: Language and Cognition*, 9(1), 15-32. <https://doi.org/10.1017/S136672890500235X>
- Nicoladis, E. (2012). Cross-linguistic influence in French–English bilingual children's possessive constructions. *Bilingualism: Language and Cognition*, 15, 320-328. <https://doi.org/10.1017/S1366728911000101>
- Nicoladis, E., i Genesee, F. (1996). A Longitudinal Study of Pragmatic Differentiation in Young Bilingual Children. *Language Learning*, 46, 439-464. <https://doi.org/10.1111/j.1467-1770.1996.tb01243.x>

- Nicoladis, E., Pika, S., i Marentette, P. (2009). Do French–English Bilingual Children Gesture More Than Monolingual Children? *Journal of Psycholinguistic Research*, 38(6), 573-585. <https://doi.org/10.1007/s10936-009-9121-7>
- Niculescu, A. (1959). Sur l'object direct prépositionnel dans les langues romanes. *Recueil d'études romanes du IX Congrès international de Linguistique romane à Lisbonne*, 167-185.
- Odlin, T. (1989). *Language Transfer: Cross-Linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139524537>
- Odria, A. (2014). Differential Object Marking and the nature of dative case in Basque varieties. *Linguistic Variation*, 14(2), 289-317.
- Odria, A. (2017). *Differential Object Marking and datives in Basque syntax* [Tesi doctoral, University of the Basque Country].
- Olson, D. J. (2023). Measuring bilingual language dominance: An examination of the reliability of the Bilingual Language Profile. *Language Testing*, 40(3), 521–547. <https://doi.org/10.1177/02655322221139162>
- Ormazábal, J., i Romero, J. (2007). The object agreement constraint. *Natural language and linguistic theory*, 25, 315-347.
- Ortiz Ciscomani, R. (2005). From ditransitive to monotransitive structure in the history of the Spanish language. Reanalysis of objects. A M. Fortescue, E. Skafté Jensen, J. Erik Mogensen i L. Schøsler (Ed.), *Historical Linguistics 2003: Selected papers from the 16th International Conference on Historical Linguistics* (pàg. 179-197). Copenhagen, 11–15 August 2003. <https://doi.org/10.1075/cilt.257.14ort>
- Ortiz Ciscomani, R. (2011). Non-diachrony of ditransitivity in Spanish. A G. Fiorentino (Ed.), *Romance Objects: Transitivity in Romance Languages* (pp. 261-298). Berlin, Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110919837.261>
- Ortiz Vergara, M. (2013). *The Development Of Differential Object Marking In Spanish-English Bilingual Children* [Trebball de fi de màster, Purdue University].
- Palacios, A. (2010). Algunas reflexiones en torno a la Lingüística del Contacto. ¿Existe el préstamo estructural? *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana*, 8(15), 33-55.
- Pallier, C., Colomé, A., i Sebastián-Gallés, N. (2001). The Influence of Native-Language Phonology on Lexical Access: Exemplar-Based Versus Abstract Lexical Entries. *Psychological Science*, 12(6), 445-449. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00383>
- Papadopoulos, M. A., Papageorgiou, S. N., i Zogakis, I. P. (2011). Clinical effectiveness of orthodontic miniscrew implants: A meta-analysis. *Journal of Dental Research*, 90(8), 969-976. <https://doi.org/10.1177/0022034511409236>
- Par, A. (1923). *Sintaxi catalana: Segons los escrits en prosa de Bernat Metge (1398)*. Halle: Sale.

- Paradis, J. (2004). The Relevance of Specific Language Impairment in Understanding the Role of Transfer in Second Language Acquisition. *Applied Psycholinguistics*, 25, 67-82.
- Paradis, J. (2011). Individual differences in child English second language acquisition: Comparing child-internal and child-external factors. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 1(3), 213-237. <https://doi.org/10.1075/lab.1.3.01par>
- Paradis, J., i Genesee, F. (1996). Syntactic Acquisition in Bilingual Children: Autonomous or Interdependent? *Studies in Second Language Acquisition*, 18(1), 1-25. <https://doi.org/10.1017/S0272263100014662>
- Paradis, J., Genesee, F., i Crago, M. (2011). *Dual Language Development and Disorders: A Handbook on Bilingualism and Second Language Learning*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Paradis, J., i Navarro, S. (2003). Subject realization and crosslinguistic interference in the bilingual acquisition of Spanish and English: What is the role of the input? *Journal of Child Language*, 30(2), 371-393. <https://doi.org/10.1017/S0305000903005609>
- Parodi, C., i Luján, M. (1999). Reduplicación de objetos con clíticos, orden de palabras y concordancia verbal. *Actas del XI Congreso Internacional de la Asociación de Lingüística y Filología de la América Latina: Las Palmas de Gran Canaria*, 331-340.
- Pascual Cabo, D., i Rothman, J. (2012). The (il) logical problem of heritage speaker bilingualism and incomplete acquisition. *Applied linguistics*, 33(4), 450-455.
- Pavlenko, A. (2000). L2 influence on L1 in late bilingualism. *Issues in Applied Linguistics*, 11(2). <http://dx.doi.org/10.5070/L4112005033>
- Pavlenko, A. (2012). Affective processing in bilingual speakers: Disembodied cognition? *International Journal of Psychology*, 47(6), 405-428. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.743665>
- Pavlenko, A., i Jarvis, S. (2002). Bidirectional transfer. *Applied Linguistics*, 23(2), 190-214. <https://doi.org/10.1093/applin/23.2.190>
- Pensado, C. (1995). El complemento directo preposicional: Estado de la cuestión y bibliografía comentada. A *El complemento directo preposicional*. Madrid: Visor.
- Perera, J. (1986). Contribució a l'estudi de les preposicions en el Tirant lo Blanch (Primera Part). *Llengua i Literatura*, 51-109.
- Pérez Saldanya, M., i Salvador, V. (1993). Lingüística cognitiva i llengües en contacte: El cas del futur de probabilitat en català. *Actes del novè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, 229-245.
- Pérez-Leroux, A. T., Cuza, A., i Thomas, D. (2011). Clitic placement in Spanish-English bilingual children. *Bilingualism: Language and Cognition*, 14(2), 221-232.
- Perini, M. A. (2002). *Modern Portuguese: A reference grammar*. Yale University Press.

- Perpiñán, S. (2015). The locative paradigm in the L2 Spanish of Catalan native speakers. A T. Judy i S. Perpiñán (Ed.), *The Acquisition of Spanish in Understudied Language Pairings* (pàg. 105-132). John Benjamins.
- Perpiñán, S. (2017). Catalan-Spanish bilingualism continuum: The expression of non-personal Catalan clitics in the adult grammar of early bilinguals. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 7, 477-513.
- Perpiñán, S. (2018). On Convergence, Ongoing Language Change, and Crosslinguistic Influence in Direct Object Expression in Catalan-Spanish Bilingualism. *Languages*, 3(2), 14. <https://doi.org/10.3390/languages3020014>
- Perpiñán, S., i Moreno-Villamar, I. (2013). Inversion and Case Assignment in the Language of Spanish Heritage Speakers. A S. Luo (Ed.), *Proceedings of the 2013 annual conference of the Canadian Linguistic Association* (pàg. 1-11).
- Perpiñán, S., i Soto-Corominas, A. (2021). Indirect structural crosslinguistic influence in early Catalan-Spanish bilinguals in adulthood: Predicate selection in Catalan existential constructions. *Applied Psycholinguistics*, 42(6), 1463-1502. <https://doi.org/10.1017/S0142716421000308>
- Pineda, A. (2018). Acostament al marcatge diferencial d'objecte als inicis del català modern. *eHumanista/IVITRA*, 14, 570-596.
- Pineda, A. (2019). Aspectes de la transitivitat en els inicis del català modern. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 66, 207-236.
- Pineda, A. (2020). Surgimiento y expansión del marcado diferencial de objeto en la diacronía del catalán. *Scriptum digital. Revista de corpus diacrònics i edició digital en Llengües iberoromàniques*, 9, 117-144.
- Pineda, A. (2021). El marcatge diferencial d'objecte en català (i Fabra). A M. A. Pradilla Cardona (Ed.), *De llengua i societat: de la proposta fabriana a la reforma normativa de l'IEC* (pàg. 211-222). Barcelona: IEC.
- Pineda, A. (2023). L'acusatiu preposicional en català: D'on venim i cap a on anem? *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 74, 149-182. <https://doi.org/10.7203/caplletra.74.26040>
- Place, S., i Hoff, E. (2011). Properties of Dual Language Exposure That Influence 2-Year-Olds' Bilingual Proficiency. *Child Development*, 82(6), 1834-1849. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01660.x>
- Pliatsikas, C. (2019). Multilingualism and Brain Plasticity. A J. W. Schwieter i M. Paradis (Ed.), *The Handbook of the Neuroscience of Multilingualism* (p. 230-251). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119387725.ch11>
- Polinsky, M. (2008). Gender under incomplete acquisition: Heritage speakers' knowledge of noun categorization. *Heritage Language Journal*, 6(1).
- Polinsky, M. (2018). *Heritage Languages and their Speakers*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781107252349>
- Pomino, N., Schmitz, K., i Neuburger, K. A. (2018). Differential Object Marking in Spanish as a heritage language in Germany. A T. Parodi (Ed.), *Proceedings of the VIII Nereus International Workshop «Referential Properties of the Romance*

- DP in the Context of Multilingualism»* (pàg. 1-24). Konstanz: Fachbereich Sprachwissenschaft der Universität Konstanz.
- Ponnet, A., Baten, K., i Verbeke, S. (2016). The acquisition of differential object marking in Hindi as a foreign language. *Dutch Journal of Applied Linguistics*, 5(2), 101-125. <https://doi.org/10.1075/dujal.5.2.01bat>
- Pottier, B. (1968). L'emploi de la préposition a devant l'objet en espagnol. *Bulletin de la Société de Linguistique*, 1, 83-95.
- Primus, B. (1999). Cases and Thematic Roles: Ergative, Accusative and Active. Berlin, New York: Max Niemeyer Verlag. <https://doi.org/10.1515/9783110912463>
- Primus, B. (2006). Mismatches in semantic-role hierarchies and the dimensions of role semantics. Berlin: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110219272.53>
- Primus, B. (2011). Animacy, Generalized Semantic Roles, and Differential Object Marking. A M. Lamers i P. de Swart (Ed.), *Case, Word Order and Prominence: Interacting Cues in Language Production and Comprehension* (pàg. 65-90). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-1463-2_4
- Puig-Mayenco, E., Cunnings, I., Bayram, F., Miller, D., Tubau, S., i Rothman, J. (2018). Language Dominance Affects Bilingual Performance and Processing Outcomes in Adulthood. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fpsyg.2018.01199>
- Puig-Mayenco, E., Miller, D., i Rothman, J. (2017). Adult Outcomes of Early Child Second Language (L2) Acquisition: Differential Object Marking in the Child L2 Spanish of Catalan Natives. A M. LaMendola i JenniferScott (Ed.), *Proceedings of the 41st annual Boston University Conference on Language Development* (pàg. 546-558). Cascadilla Press.
- Puig-Mayenco, E., Rothman, J., i Tubau, S. (2020). Language dominance in the previously acquired languages modulates rate of third language (L3) development over time: A longitudinal study. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 25(5), 1641-1664. <https://doi.org/10.1080/13670050.2020.1792408>
- Putnam, M. T., i Sánchez, L. (2013). What's so incomplete about incomplete acquisition?: A prolegomenon to modeling heritage language grammars. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 3(4), 478-508.
- RAE-ASALE. (2009). *Nueva Gramática de la Lengua Española*.
- Ramírez, M., i Simonet, M. (2018). Language dominance and the perception of the Majorcan Catalan /k/-/z/ contrast: Asymmetrical phonological representations. *International Journal of Bilingualism*, 22(6), 638-652. <https://doi.org/10.1177/1367006916688334>
- Renwick, M. E. L., i Nadeu, M. (2019). A Survey of Phonological Mid Vowel Intuitions in Central Catalan. *Language and Speech*, 62(1), 164-204. <https://doi.org/10.1177/0023830917749275>
- Renzi, L. (1988). *Grande grammatica italiana di consultazione*. Il Mulino.

- Richardson, K. (2007). *Case and aspect in Slavic*. Oxford: Oxford University Press.
- Ritter, E., i Rosen, S. T. (2001). The Interpretive Value of Object Splits. *Language Sciences*, 23, 425-451.
- Rivero, M. L. (1979). *Estudios de Gramática Generativa del Español*. Madrid: Cátedra.
- Rodríguez-Mondoñedo, M. (2007). *The syntax of objects: Agree and differential object marking*. [Tesi doctoral, University of Connecticut].
- Rodríguez-Mondoñedo, M. (2008). The acquisition of Differential Object Marking in Spanish. *Probus*, 20(1), 111-145.
- Rodríguez-Ordóñez, I. (2013). Contact-induced phenomena in Gernika Basque: The case of dative over-marking. *Selected Proceedings of the 15th Hispanic Linguistics Symposium*, 236-251.
- Rodríguez-Ordóñez, I. (2016). *Differential Object Marking in Basque: Grammaticalization, attitudes and ideological representations* [Tesi doctoral, University of Illinois at Urbana-Champaign].
- Rodríguez-Ordóñez, I. (2017). Reexamining differential object marking as a linguistic contact-phenomenon in Gernika Basque. *Journal of Language Contact*, 10(2), 318-352.
- Rodríguez-Ordóñez, I. (2020). The acquisition of Differential Object Marking in Basque as a sociolinguistic variable. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 105-131). John Benjamins.
- Roegiest, E. (1979). A propos de l'accusatif prépositionnel dans quelques langues romanes. *Vox Romanica*, 38, 37-54.
- Roegiest, E. (1989). Variation actantielle de l'objet et construction factitive en espagnol. Un problème de typologie romane. A U. Klenk, K.H. Körner, W. Thummel (Ed.), *Variatio Linguarum. Papers in Honour to Gustav Ineichen* (pàg. 227-238). Stuttgart: Steiner.
- Rohlf, G. (1971). *Autour de l'accusatif prépositionnel dans les langues romanes: Concordances et discordances*. Société de linguistique romane.
- Romero Heredero, D. (2020). La influencia de los factores verbales en el MDO en español [Tesi doctoral, Universidad de Alcalá i Universität zu Köln].
- Romero Heredero, D. (2021). Telicity and Differential Object Marking in the history of Spanish. A J. Kabatek, P. Obrist i A. Wall (Ed.), *Differential Object Marking in Romance: The third wave* (pàg. 315-338). Berlin: De Gruyter.
- Romero Heredero, D., i García García, M. (2023). Differential object marking in Spanish: The effect of affectedness. *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 74, 259-285.
- Rosselló, J. (2002). El SV, I: Verb i arguments verbals. A J. Solà, M. R. Lloret, i M. Pérez Saldanya (Ed.), *Gramàtica del català contemporani* (pàg. 1853-1949). Empúries.
- Rothman, J. (2011). L3 syntactic transfer selectivity and typological determinacy: The typological primacy model. *Second Language Research*, 27(1), 107-127. <https://doi.org/10.1177/0267658310386439>

- Rothman, J., Bayram, F., DeLuca, V., Alonso, J. G., Kubota, M., i Puig-Mayenco, E. (2023). Some tools and consequences for the study of bilingual mind and brain effects: Defining bilingualism as a continuum. A G. Luk, J. A. E. Anderson, i J. G. Grundy (Ed.), *Understanding Language and Cognition through Bilingualism: In honor of Ellen Bialystok* (pàg. 38-67). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/sibil.64.03rot>
- Ruaix i Vinyet, J. (1994). *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui*. Espanya: Moià.
- Sagarra, N., Bel, A., i Sánchez, L. (2020). Animacy hierarchy effects on L2 processing of Differential Object Marking. A A. Mardale i S. Montrul (Ed.), *The Acquisition of Differential Object Marking* (pàg. 183-206). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tilar.26.07sag>
- Sagarra, N., Sánchez, L., i Bel, A. (2017). Processing DOM in relative clauses. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 9(1), 120-160.
- Salvador, V., i Pérez Saldanya, M. (1993). Transitivité et interférence linguistique: La constructions A + COMPLÉMENT D'OBJET DIRECT en espagnol et en catalan. *Contrastes. Revue de Linguistique Contrastive*.
- Sánchez, L. (2003). *Quechua-Spanish Bilingualism: Interference and Convergence in Functional Categories*. John Benjamins.
- Sánchez, L. (2004). Functional convergence in the tense, evidentiality and aspectual systems of Quechua Spanish bilinguals. *Bilingualism: Language and Cognition*, 7(2), 147 - 162. <https://doi.org/10.1017/S136672890400149X>
- Sánchez, L. (2015). Crosslinguistic influences in the mapping of functional features in Quechua-Spanish Bilingualism. A T. Judy i S. Perpiñán (Ed.), *The Acquisition of Spanish in Understudied Language Pairings* (pàg. 21-48). John Benjamins.
- Sánchez, L. (2019). Bilingual Alignments. *Languages*, 4(4), 82. <https://doi.org/10.3390/languages4040082>
- Sancho Cremades, P. (1995). *La categoria preposicional*. Universitat de València: Servei de publicacions.
- Sancho Cremades, P. (2002). La preposició i el sintagma preposicional. A J. Solà, M. R. Lloret, i Pérez Saldanya (Ed.), *Gramàtica del català contemporani* (pàg. 1698-1796). Empúries.
- Sankoff, D. (1988). Sociolinguistics and syntactic variation. A F. J. Newmeyer (Ed.), *Linguistics: The Cambridge Survey: Volume 4: Language: The Socio-Cultural Context* (pàg. 140-161). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511620577.009>
- Sanz, C., i González, M. J. (1995). «Ser» and «estar» in Tortosí Catalan: Language Contact, Language Variation, and Language Change. *Sintagma: revista de lingüística*, 7, 5-25.
- Schachter, J. (1974). An Error in Error Analysis. *Language Learning*, 24, 205-214.
- Scheele, A. F., Leseman, P. P. M., i Mayo, A. Y. (2010). The home language environment of monolingual and bilingual children and their language

- proficiency. *Applied Psycholinguistics*, 31(1), 117-140.
<https://doi.org/10.1017/S0142716409990191>
- Schmeißer, A., Hager, M., Arnaus Gil, L., Jansen, V., Geveler, J., Eichler, N., Patuto, M., i Müller, N. (2016). Related but different: The two concepts of language dominance and language proficiency. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 36-65). Cambridge: Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.003>
- Schmid, M. (2010). Languages at play: The relevance of L1 attrition to the study of bilingualism. *Bilingualism: Language and cognition*, 13(1), 1-7.
- Schmid, M., i Köpke, B. (2017). The relevance of first language attrition to theories of bilingual development. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 7, 637 - 667.
<https://doi.org/10.1075/lab.17058.sch>
- Schmid, M. S. (2011). *Language Attrition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmid, M. S., i Yilmaz, G. (2018). Predictors of language dominance: An integrated analysis of first language attrition and second language acquisition in late bilinguals. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-19.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01306>
- Schumann, J. (1978). *The Pidginization Process: A Model for Second Language Acquisition*. Newbury House.
- Schumann, J. (1979). The acquisition of English negation by speakers of Spanish: A review of the literature. A R. Andersen (Ed.), *The acquisition and use of Spanish and English as first and second languages* (pàg. 3-32). TESOL.
- Schwartz, B. (2004). Why Child L2 Acquisition? A J. V. Kampen i S. Baauw (Ed.), *Proceedings of GALA 2003* (pàg. 47-66). Graduate School of Linguistics (LOT).
- Schwenter, S. A. (2014). Two kinds of differential object marking in Portuguese and Spanish. *Portuguese/Spanish interfaces*, 237-260.
- Sebastián-Gallés, N., Echeverría, S., i Bosch, L. (2005). The influence of initial exposure on lexical representation: Comparing early and simultaneous bilinguals. *Journal of Memory and Language*, 52(2), 240-255.
<https://doi.org/10.1016/j.jml.2004.11.001>
- Sebastián-Gallés, N., i Soto-Faraco, S. (1999). Online processing of native and non-native phonemic contrasts in early bilinguals. *Cognition*, 72, 111-123.
[https://doi.org/10.1016/S0010-0277\(99\)00024-4](https://doi.org/10.1016/S0010-0277(99)00024-4)
- Segalowitz, N. (2010). *Cognitive Bases of Second Language Fluency*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203851357>
- Sendra, M. (2015). Estudi de l'evolució lingüística (6é de primària—1r d'ESO) del català d'escolars de primera llengua castellana. A C. Sinner i K. Wieland (Ed.), *Norma, ús i actituds lingüístiques: el paper del català en la vida quotidiana*, (pàg. 109-126). Berlin: De Gruyter.
- Serratrice, L. (2007). Cross-linguistic influence in the interpretation of anaphoric and cataphoric pronouns in English–Italian bilingual children. *Bilingualism:*

- Language and Cognition*, 10(3), 225-238.
<https://doi.org/10.1017/S1366728907003045>
- Serratrice, L. (2013). Cross-linguistic influence in bilingual development: When. Why and how. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 3(1), 3-25.
- Serratrice, L., Sorace, A., Filiaci, F., i Baldo, M. (2009). Bilingual children's sensitivity to specificity and genericity: Evidence from metalinguistic awareness. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(2), 239-257.
<https://doi.org/10.1017/S1366728909004027>
- Shain, C., i Tonhauser, J. (2010). The synchrony and diachrony of differential object marking in Paraguayan Guaraní. *Language Variation and Change*, 22(3), 321-346.
- Sharma, D. (2005). Language transfer and discourse universals in Indian English article use. *Studies in Second Language Acquisition*, 27(4), 535-566.
<https://doi.org/10.1017/S0272263105050242>
- Silva-Corvalán, C. (1994). *Language Contact and Change: Spanish in Los Angeles*. Oxford: Oxford University Press.
- Silva-Corvalán, C. (2008). The Limits of Convergence in Language Contact. *Journal of Language Contact*, 2(1), 213-224. <https://doi.org/10.1163/000000008792525246>
- Silva-Corvalán, C. (2014). *Bilingual Language Acquisition: Spanish and English in the First Six Years*. John Benjamins Publishing Company.
- Silva-Corvalán, C., i Treffers-Daller, J. (2016). *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345>
- Silverstein, M. (1976). Hierarchy of features and ergativity. A R.M.W. Dixon (Ed.), *Grammatical categories in Australian languages* (pàg. 112-171). Australian Institute of Aboriginal Studies. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4688088>
- Simonet, M. (2010). Dark and clear laterals in Catalan and Spanish: Interaction of phonetic categories in early bilinguals. *Journal of Phonetics*, 38(4), 663-678.
<https://doi.org/10.1016/j.wocn.2010.10.002>
- Simonet, M. (2011). Production of a Catalan-Specific Vowel Contrast by Early Spanish-Catalan Bilinguals. *Phonetica*, 68(1-2), 88-110.
<https://doi.org/10.1159/000328847>
- Simonet, M. (2012). The L2 acquisition of Spanish phonetics and phonology. *The Handbook of Hispanic Linguistics*, 34, 729-746.
- Simonet, M. (2014). Phonetic consequences of dynamic cross-linguistic interference in proficient bilinguals. *Journal of Phonetics*, 43, 26-37.
<https://doi.org/10.1016/j.wocn.2014.01.004>
- Sinner, C. (2008). *Castellano y catalán en contacto: Oralidad y contextos informales*. San Sebastián.
- Solà, J. (1994). *Sintaxi normativa: Estat de la qüestió*. Editorial Empúries.
- Sorace, A. (2000). Gradients in auxiliary selection with intransitive verbs. *Language*, 76, 859-890.

- Sorace, A. (2004). Native language attrition and developmental instability at the syntax-discourse interface: Data, interpretations and methods. *Bilingualism: Language and Cognition*, 7(2), 143-145.
- Sorace, A. (2011). Cognitive advantages in bilingualism: Is there a “bilingual paradox”? A P. Valore (Ed.), *Multilingualism. Language, Power, and Knowledge* (pàg. 335-358). John Benjamins Publishing Company.
- Sorace, A., i Filiaci, F. (2006). Anaphora Resolution in Near-Native Speakers of Italian. *Second Language Research*, 22, 339-368.
- Sorace, A., i Serratrice, L. (2009). Internal and external interfaces in bilingual language development: Beyond structural overlap. *International Journal of Bilingualism*, 13, 195–210. <https://doi.org/10.1177/1367006909339810>
- Sorgini, L. (2019). *Expansion and retention: What DOM shouldn't be doing*. Presentació a Graduate Student meeting, Utrecht University, Països Baixos.
- Soto-Corominas, A. (2018). *Acquisition of Catalan and Spanish Morphosyntax in the Catalan-Spanish Bilingual Context* [Tesi doctoral, The University of Western Ontario].
- Soto-Corominas, A. (2021). Acquisition of quantified partitivity in Catalan-Spanish bilingualism: Influence from child-level and language-level factors. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 11(6), 873-908. <https://doi.org/10.1075/lab.19016.sot>
- Sprouse, J. (2007). Continuous acceptability, categorical grammaticality, and experimental syntax. *Biolinguistics*, 1, 123-134.
- Stasenko, A., Matt, G. E., i Gollan, T. H. (2017). A relative bilingual advantage in switching with preparation: Nuanced explorations of the proposed association between bilingualism and task switching. *Journal of Experimental Psychology: General*, 146, 1527-1550. <https://doi.org/10.1037/xge0000340>
- Stauble, A. (1984). A comparison of a Spanish–English and a Japanese–English second language continuum: Negation and verb morphology. A R. W. Andersen (Ed.), *Second languages: A cross-linguistic perspective* (pàg. 323-353). Newbury House.
- Strubell, M. (1996). Language planning and bilingual education in Catalonia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 17(2-4). <https://doi.org/10.1080/01434639608666279>
- Strubell, M., i Boix-Fuster, E. (2011). *Democratic policies for language revitalisation: The case of Catalan*. Springer.
- Thomason, S. G. (2001). *Language Contact: An Introduction*. Edinburgh University Press and Georgetown University Press.
- Thomason, S. G. (2020). Contact Explanations in Linguistics. A R. Hickey (Ed.), *The Handbook of Language Contact* (pàg. 31-49). John Wiley & Co. <https://doi.org/10.1002/9781119485094.ch1>
- Thomason, S. G., i Kaufman, T. (1988). Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics. A *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*.

- Berkeley: University of California Press.
<https://doi.org/10.1525/9780520912793>
- Thomason, S., i Kaufman, T. (1988). *Language Contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. Berkeley: University of California Press.
- Ticio, i Avram, L. (2015). The acquisition of differential object marking in Spanish and Romanian: Semantic scales or semantic features? *Revue Roumaine de Linguistique*, 338-402.
- Ticio, E. (2009). Specificity, Definiteness and the Definite Article in Spanish Nominal Expressions. A E. Ticio (Ed.), *Locality Domains in the Spanish Determiner Phrase* (pàg. 83-119). Springer.
- Ticio, E. (2015). Differential object marking in Spanish-English early bilinguals. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 5(1), 62-90.
- Timmer, K., Costa, A., i Wodniecka, Z. (2021). The source of attention modulations in bilingual language contexts. *Brain and Language*, 223: 105040.
<https://doi.org/10.1016/j.bandl.2021.105040>
- Tippets, I. R. (2010). *Differential Object Marking in Spanish: A Quantitative Variationist Study* [Tesi doctoral, The Ohio State University].
- Tokowicz, N., i MacWhinney, B. (2005). Implicit and Explicit Measures of Sensitivity to Violations in Second Language Grammar: An Event-Related Potential Investigation. *Studies in Second Language Acquisition*, 27(2), 173-204.
- Toribio, A. (2001). On the emergence of bilingual code-switching competence. *Bilingualism: Language and Cognition*, 4, 203-231.
<https://doi.org/10.1017/S1366728901000414>
- Toribio, A. J. (2004). Convergence as an optimization strategy in bilingual speech: Evidence from code-switching. *Bilingualism: Language and Cognition*, 7(2), 165-173. <https://doi.org/10.1017/S1366728904001476>
- Torrego, E. (1998). *The dependencies of objects*. MIT Press.
- Torrego, E. (1999). El complemento directo preposicional. A V. Demonte i I. Bosque (Ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española: Las construcciones sintácticas fundamentales. Relaciones temporales, aspectuales y modales* (pàg. 1779-1806). Madrid: Espasa.
- Torrego, E. (2002). *Las dependencias de los objetos*. Madrid: Antonio Machado.
- Torres Cacoullos, R., i Travis, C. E. (2018). *Bilingualism in the community: Code-switching and grammars in contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Treffers-Daller, J. (1994). *Mixing Two Languages: French-Dutch Contact in a Comparative Perspective*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Treffers-Daller, J. (1999). Borrowing and shift-induced interference: Contrasting patterns in French-Germanic contact in Brussels and Strasbourg. *Bilingualism: Language and Cognition*, 2(1), 1-22.
<https://doi.org/10.1017/S1366728999000115>
- Treffers-Daller, J. (2011). Operationalizing and measuring language dominance. *International Journal of Bilingualism*, 15(2), 147-163.

- Treffers-Daller, J. (2016). Language dominance: The construct, its measurement, and operationalization. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 235-265). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.012>
- Treffers-Daller, J. (2019). What Defines Language Dominance in Bilinguals? *Annual Review of Linguistics*, 5, 375-393. <https://doi.org/10.1146/annurev-linguistics-011817-045554>
- Trudgill, P. (1989). Language Contact and Simplification. *Nordlyd*, 15, 115-121.
- Tsimpli, I. (2014). Early, late or very late?: Timing acquisition and bilingualism. *Linguistic Approaches to Bilingualism*, 4(3), 283-313. <https://doi.org/10.1075/lab.4.3.01tsi>
- Tsimpli, I., i Sorace, A. (2006). Differentiating Interfaces: L2 Performance in Syntax-Semantics and Syntax-Discourse Phenomena. *Journal of Experimental Psychology: General*, 136(1), 23-42.
- Tsimpli, I., Sorace, A., Heycock, C., i Filiaci, F. (2004). First language attrition and syntactic subjects: A study of Greek and Italian near-native speakers of English. *International Journal of Bilingualism*, 8(3), 257-277. <https://doi.org/10.1177/13670069040080030601>
- Tsunoda, T. (1985). Remarks on transitivity. *Journal of Linguistics*, 21(2), 385-396.
- Unsworth, S. (2013). Current Issues in Multilingual First Language Acquisition. *Annual Review of Applied Linguistics*, 33, 21-50.
- Unsworth, S. (2016). Amount of exposure as a proxy for dominance in bilingual language acquisition. A C. Silva-Corvalán i J. Treffers-Daller (Ed.), *Language Dominance in Bilinguals: Issues of Measurement and Operationalization* (pàg. 156-173). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107375345.008>
- Unsworth, S., Argyri, F., Cornips, L., Hulk, A., Sorace, A., i Tsimpli, I. (2014). The role of age of onset and input in early child bilingualism in Greek and Dutch. *Applied Psycholinguistics*, 35(4), 765-805. <https://doi.org/10.1017/S0142716412000574>
- Valdés, G. (2001). Heritage language students: Profiles and possibilities. A J. K. Peyton, D. A. Ranard i S. McGinnis (Ed.), *Heritage languages in America: Preserving a national resource* (pàg. 37-77). McHenry, IL: Delta Systems.
- Valian, V. (2015). Bilingualism and cognition. *Bilingualism: Language and Cognition*, 18, 3-24. <https://doi.org/10.1017/S1366728914000522>
- van Coetsem, F. (2000). *A general and unified theory of the transmission process in language contact*. Winter.
- van Coetsem, F. (2016). Loan Phonology and the Two Transfer Types in Language Contact. A *Loan Phonology and the Two Transfer Types in Language Contact*. Berlin: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110884869>

- van der Linden, E., i Blok-Boas, A. (2005). Exploring possession in simultaneous bilingualism: Dutch/French and Dutch/Italian. *EUROSLA Yearbook*, 5(1), 103-135. <https://doi.org/10.1075/eurosla.5.07lin>
- van Dijk, C., van Wonderen, E., Koutamanis, E., Kootstra, G. J., Dijkstra, T., i Unsworth, S. (2021). Cross-linguistic influence in simultaneous and early sequential bilingual children: A meta-analysis. *Journal of Child Language*, 49(5), 897-929. <https://doi.org/10.1017/S0305000921000337>
- Vann, R. E. (2001). El castellà catalanitzat a Barcelona: Perspectives lingüístiques i culturals. *Catalan Review*, 15(1), 117-131.
- Vasilyeva, M., Waterfall, H., Gámez, P. B., Gómez, L. E., Bowers, E., i Shimpi, P. (2010). Cross-linguistic syntactic priming in bilingual children. *Journal of Child Language*, 37(5), 1047-1064. <https://doi.org/10.1017/S0305000909990213>
- Vendler, Z. (1957). Verbs and Times. *The Philosophical Review*, 66(2), 143-160. <https://doi.org/10.2307/2182371>
- Veny, J. (2002). *Els parlars catalans. Síntesi de dialectologia catalana*. Palma: Ed. Moll.
- Verhoeven, E., i Temme, A. (2017). Word order acceptability and word order choice. Tübingen: Universitätsbibliothek Tübingen.
- Vila, F. X. (2020). Language Demography. A J. A. Argenter i J. Lüdtke (Ed.), *Manual of Catalan Linguistics* (pàg. 629-648). Berlin: De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110450408-026>
- von Heusinger, K. (2002). Specificity and definiteness in sentence and discourse structure. *Journal of semantics*, 19(3), 245-274.
- von Heusinger, K. (2008). Verbal semantics and the diachronic development of DOM in Spanish. *Probus*, 20, 1-31.
- von Heusinger, K. (2018). The diachronic development of Differential Object Marking in Spanish ditransitive constructions. A I. A. Seržant i A. Witzlack-Makarevich (Ed.), *Diachrony of differential argument marking* (pàg. 315-344). Berlin: Language Science Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1228263>
- von Heusinger, K., i Kaiser, G. A. (2005). The evolution of differential object marking in Spanish. *Proceedings of the workshop: specificity and the evolution/emergence of nominal determination systems in Romance* (pàg. 33-69). Fachbereich Sprachwissenschaft der Universität Konstanz.
- von Heusinger, K., i Kaiser, G. A. (2007). Differential object marking and the lexical semantics of verbs in Spanish. *Proceedings of the workshop definiteness, specificity and animacy in Ibero-Romance languages* (pàg. 85-110). Fachbereich Sprachwissenschaft der Universität Konstanz.
- von Heusinger, K., i Kaiser, G. A. (2011). Affectedness and Differential Object Marking in Spanish. *Morphology*, 21(3), 593-617.
- von Heusinger, K., i Kornfilt, J. (2005). The Case of the Direct Object in Turkish: Semantics, Syntax and Morphology. *Turkic Languages*, 9, 3-44.

- Wall, A., i Obrist, P. (2021). Multilingualism effects in an elicitation study on Differential Object Marking in Cusco (Peru) and Misiones (Argentina). A J. Kabatek, P. Obrist, i A. Wall (Ed.), *Differential Object Marking in Romance: The third wave* (pàg. 139-172). Berlin: De Gruyter.
- Weerman, F. (1993). The diachronic consequences of first and second language acquisition: The change from OV to VO. *Linguistics*, 31, 903-931. <https://doi.org/10.1515/ling.1993.31.5.903>
- Wei, L. (2007). Dimensions of bilingualism. A *The Bilingualism Reader*. Routledge.
- Weinreich, U. (1953). *Languages in contact, findings and problems*. Nova York: Linguistic Circle of New York.
- Weinreich, U. (1968). *Languages in contact. Findings and problems*. Berlin: De Gruyter Mouton.
- Westergaard, M., Mitofanova, R., Mykhaylyk, N., i Rodina, Y. (2017). Crosslinguistic influence in the acquisition of a third language: The Linguistic Proximity Model. *International Journal of Bilingualism*, 21, 666-682.
- Wheeler, M., Yates, A., i Dols, N. (1999). *Catalan: A comprehensive grammar*. Routledge.
- White, L. (2011). Second language acquisition at the interfaces. *Lingua*, 121, 577-590.
- Windsor, J., Kohnert, K., Loxtercamp, A. L., i Kan, P.-F. (2008). Performance on nonlinguistic visual tasks by children with language impairment. *Applied Psycholinguistics*, 29, 237-268. <https://doi.org/10.1017/S0142716407080113>
- Winford, D. (2005). Contact-induced changes: Classification and processes. *Diachronica*, 22(2), 373-427. <https://doi.org/10.1075/dia.22.2.05win>
- Winter, B. (2019). *Statistics for linguists: An introduction using R*. Routledge.
- Witzlack-Makarevich, A., i Seržant, I. A. (2018). Differential argument marking: Patterns of variation. *Diachrony of differential argument marking*, 19, 1.
- Woodcock, B. J., Alvarado, C. J., Ruef, M., i Schrank, F. A. (2017). *Woodcock-Muñoz Language Survey –Third Edition*. Riverside.
- Yamamoto, M. (1999). *Animacy and Reference: A cognitive approach to corpus linguistics*. John Benjamins Publishing Company.
- Yip, V., i Matthews, S. (2000). Syntactic transfer in a Cantonese–English bilingual child. *Bilingualism: Language and Cognition*, 3(3), 193-208. <https://doi.org/10.1017/S136672890000033X>
- Yip, V., i Matthews, S. (2006). Assessing Language Dominance in Bilingual Acquisition: A Case for Mean Length Utterance Differentials. *Language Assessment Quarterly*, 3, 97-116. https://doi.org/10.1207/s15434311laq0302_2
- Yip, V., i Matthews, S. (2007). *The bilingual child: Early development and language contact*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zdrojewski, P. (2023). *Caso /a/ caso. Una teoría para la Marcación Diferencial de Objetos del español* [Tesi doctoral, Universidad de Buenos Aires].
- Zeugin, S. (2021). DOM in Modern Catalan varieties: An empirical study based on acceptability judgment tasks. A J. Kabatek, P. Obrist, i A. Wall (Ed.),

- Differential Object Marking in Romance: The third wave* (pàg. 279-314). Berlin: De Gruyter.
- Zhang, Y., i Davidson, K. (2021). *De re interpretation in belief reports: An experimental investigation*. Linguistic Society of America. <https://doi.org/10.3765/elm.1.4874>
- Zhou, B., i Krott, A. (2018). Bilingualism enhances attentional control in non-verbal conflict tasks—Evidence from ex-Gaussian analyses. *Bilingualism: Language and Cognition*, 21, 162-180. <https://doi.org/10.1017/S1366728916000869>
- Zhou, J., Mai, Z., i Yip, V. (2021). Bidirectional cross-linguistic influence in object realization in Cantonese–English bilingual children. *Bilingualism: Language and Cognition*, 24(1), 96-110. <https://doi.org/10.1017/S1366728920000231>
- Zirnstein, M., Bice, K., i Kroll, J. F. (2019). Variation in language experience shapes the consequences of bilingualism. A. I. A. Sekerina, L. Spradlin, i V. Valian (Ed.), *Studies in Bilingualism* (pàg. 35-47). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/sibil.57.03zir>

ANNEXOS

Annex A. Questionari BLP (amb modificacions)

Bilingual Language Profile: español – catalán

I. Información biográfica

Iniciales o código identificador proporcionado por la investigadora:

Edad: _____

Lugar de nacimiento: _____

Lugar de residencia actual: _____

Si no es donde naciste, indica desde cuánto vives en el lugar actual (meses):

Nivel más alto de formación académica completada:

- Menos de la escuela secundaria
- Educación secundaria
- Bachillerato
- Universidad (grado, diplomatura, licenciatura)
- Formación profesional
- Máster
- Doctorado
- Otro

¿En qué lengua/s te sientes más cómodo/a?

- Español
- Catalán
- Otra

Indica la lengua que habitualmente utilizas para hablar con:

	Catalán	Español	Otra	NA
Madre				
Padre				
Hermano(s)				
Pareja				

II. Historial lingüístico

1. ¿A qué edad empezaste a aprender las siguientes lenguas?

Español

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+
Desde que nací																				

Catalán

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+
Desde que nací																				

2. ¿A qué edad empezaste a sentirte cómodo usando las siguientes lenguas?

Español

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+
Tan pronto como recuerdo																				

Catalán

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+
Tan pronto como recuerdo																				

3a. ¿Cuántos años de clases (historia, matemáticas, etc., excluyendo las clases de lengua) has tenido en las siguientes lenguas durante la educación infantil y primaria?

Español

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

Catalán

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

3b. ¿Cuántos años de clases (historia, matemáticas, etc., excluyendo las clases de lengua) has tenido en las siguientes lenguas en los estudios secundarios y superiores (ESO, bachillerato y estudios superiores)?

Español

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

Catalán

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

4. ¿Cuántos años has pasado en familia hablando las siguientes lenguas?

Español

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

Catalán

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

5. ¿Cuántos años se han hablado las siguientes lenguas en tu familia?

Español

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

Catalán

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

6. ¿Cuántos años has pasado en un ambiente de trabajo donde se hablan las siguientes lenguas?

Español

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

Catalán

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20+

III. Uso de las lenguas

7. En una semana normal, ¿qué porcentaje del tiempo usas las siguientes lenguas con tus amigos? (la suma debe dar 100%)

Español

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Catalán

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Otras lenguas

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

8. En una semana normal, ¿qué porcentaje del tiempo usas las siguientes lenguas en la escuela/en el trabajo? (la suma debe dar 100%)

Español

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Catalán

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Otras lenguas

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

9. En una semana normal, ¿qué porcentaje del tiempo usas las siguientes lenguas en la escuela/en el trabajo? (la suma debe dar 100%)

Español

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Catalán

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Otras lenguas

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Annex A. Questionari BLP (amb modificacions)

10. Cuando te hablas a ti mismo, ¿con qué frecuencia te hablas a ti mismo en las siguientes lenguas? (la suma debe dar 100%)

Español

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Catalán

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Otras lenguas

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

11. Cuando haces cálculos, ¿con qué frecuencia cuentas en las siguientes lenguas? (la suma debe dar 100%)

Español

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Catalán

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

Otras lenguas

0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	5	%	%	%	%	%	%	%	%	%

IV. Competencia lingüística

12. ¿Qué nivel de comprensión oral tienes en las siguientes lenguas? (0 = no muy bueno | 6 = muy bueno)

0 = no muy bueno 6 = muy bueno

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

13. ¿Qué nivel de comprensión escrita tienes en las siguientes lenguas? (0 = no muy bueno | 6 = muy bueno)?

0 = no muy bueno 6 = muy bueno

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

14. ¿Qué nivel de expresión oral tienes en las siguientes lenguas? (0 = no muy bueno | 6 = muy bueno)

0 = no muy bueno 6 = muy bueno

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

15. ¿Qué nivel de expresión escrita tienes en las siguientes lenguas? (0 = no muy bueno | 6 = muy bueno)

0 = no muy bueno 6 = muy bueno

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

V. Actitudes

16. Me siento "yo mismo" cuando hablo en... (0 = no estoy de acuerdo | 6 = estoy de acuerdo)

0 = no estoy de acuerdo 6 = estoy de acuerdo

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

17. Me identifico con una cultura... (0 = no estoy de acuerdo | 6 = estoy de acuerdo)

0 = no estoy de acuerdo 6 = estoy de acuerdo

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

18. Es importante para mí hablar de manera adecuada y correcta el... (0 = no estoy de acuerdo | 6 = estoy de acuerdo)

0 = no estoy de acuerdo 6 = estoy de acuerdo

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

19. Quiero que los demás piensen que no tengo acento en... (0 = no estoy de acuerdo | 6 = estoy de acuerdo)

0 = no estoy de acuerdo 6 = estoy de acuerdo

Español							
Catalán	0	1	2	3	4	5	6

Fin del cuestionario

¡Muchas gracias por participar!

Annex B. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 1

Historial lingüístic								
	Català				Espanyol			
	M	DE	Mín.	Màx.	M	DE	Mín.	Màx.
<i>Edat d'inici d'adquisició de la llengua (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0	0	0	0	2,37	2,4	0	6
Dominants de català (AMB)	0,4	1,85	0	2	5,6	6,38	0	18
Equilibrats	0,74	1,32	0	4	0,11	0,58	0	3
Dominants d'espanyol	1,32	1,64	0	6	0	0	0	0
<i>Edat d'inici a sentir-se còmode en la llengua (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0	0	0	0	9,41	8,28	0	20
Dominants de català (AMB)	0	0	0	0	0,87	1,68	0	5
Equilibrats	2,11	4,18	0	15	1,7	4,47	0	17
Dominants d'espanyol	4,81	6,81	0	20	0,13	0,72	0	4
<i>Educació Infantil i Primària (màx. 10 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	9,33	0,88	6	10	1,22	3,18	0	10
Dominants de català (AMB)	9,13	1,57	3	10	1,77	2,85	0	10
Equilibrats	8,67	2,32	3	10	3,37	4,05	0	10
Dominants d'espanyol	8,48	2,32	0	10	3,26	4,23	0	10
<i>Educació Secundària i no obligatòria (màx. 10 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	7,85	2,25	3	10	2,74	3,18	0	10
Dominants de català (AMB)	8,63	2,06	2	10	3,6	2,66	0	10
Equilibrats	8,63	1,96	3	10	4,56	3,52	0	10
Dominants d'espanyol	6,87	2,77	0	10	4,48	3,32	0	10
<i>País (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	19,63	0,63	18	20	18,96	3,45	18	20
Dominants de català (AMB)	19,6	0,72	18	20	0,87	1,68	0	5
Equilibrats	19,33	1,92	19	20	19,7	0,47	19	20
Dominants d'espanyol	18,97	3,57	18	20	19,19	3,4	18	20
<i>Família (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	19,67	0,62	18	20	4,52	8,21	0	20
Dominants de català (AMB)	19,6	0,72	18	20	9,87	9,39	0	20

Annex B. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 1

Equilibrats	14,44	7,95	0	20	19,26	1,79	11	20
Dominants d'espanyol	5,87	8,28	0	20	19,81	0,4	19	20
<i>Feina</i> (màx. 20 anys)								
Dominants de català (fora AMB)	8,22	7,47	1	20	4,07	5,92	0	20
Dominants de català (AMB)	7,57	8,05	0	20	5,03	6,29	0	20
Equilibrats	5,63	6,53	0	20	5,48	7,2	0	20
Dominants d'espanyol	3,61	6,01	0	20	5,65	6,79	0	20

	Ús							
	Català				Espanyol			
	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.
<i>Ús amics</i> (màx. 10)								
Dominants de català (fora AMB)	0,79	0,24	0	1	0,2	0,24	0	1
Dominants de català (AMB)	0,71	0,2	0	1	0,26	0,18	0	1
Equilibrats	0,4	0,23	0	1	0,59	0,24	0	1
Dominants d'espanyol	0,17	0,15	0	1	0,81	0,16	0	1
<i>Ús família</i> (màx. 10)								
Dominants de català (fora AMB)	0,97	0,1	0	1	0,03	0,1	0	0
Dominants de català (AMB)	0,95	0,08	1	1	0,04	0,08	0	0
Equilibrats	0,41	0,33	0	1	0,59	0,32	0	1
Dominants d'espanyol	0,05	0,14	0	1	0,95	0,14	0	1
<i>Ús escola i/o feina</i> (màx. 10)								
Dominants de català (fora AMB)	0,67	0,22	0	1	0,3	0,21	0	1
Dominants de català (AMB)	0,7	0,22	0	1	0,24	0,18	0	1
Equilibrats	0,55	0,24	0	1	0,38	0,21	0	1
Dominants d'espanyol	0,3	0,24	0	1	0,68	0,24	0	1
<i>Parlar amb un mateix</i> (màx. 10)								
Dominants de català (fora AMB)	0,96	0,06	1	1	0,03	0,05	0	0
Dominants de català (AMB)	0,92	0,13	0	1	0,05	0,08	0	0
Equilibrats	0,48	0,25	0	1	0,49	0,25	0	1
Dominants d'espanyol	0,05	0,1	0	0	0,94	0,1	1	1

<i>Càlculs (màx. 10)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	1	0,01	1	1	0	0,01	0	0
Dominants de català (AMB)	0,94	0,09	1	1	0,04	0,08	0	0
Equilibrats	0,49	0,3	0	1	0,49	0,3	0	1
Dominants d'espanyol	0,03	0,07	0	0	0,97	0,07	1	1
Competència								
	Català				Espanyol			
	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.
<i>Comprensió oral (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,96	0,19	5	6	5,93	0,27	5	6
Dominants de català (AMB)	6	0	6	6	5,8	0,41	5	6
Equilibrats	5,78	0,42	5	6	5,74	0,45	5	6
Dominants d'espanyol	5,71	0,64	3	6	6	0	6	6
<i>Comprensió escrita (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,93	0,27	5	6	5,85	0,46	4	6
Dominants de català (AMB)	5,87	0,43	4	6	5,67	0,55	4	6
Equilibrats	5,59	0,69	3	6	5,63	0,63	4	6
Dominants d'espanyol	5,61	0,62	4	6	5,97	0,18	5	6
<i>Expressió oral (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,89	0,42	4	6	5	0,88	3	6
Dominants de català (AMB)	5,87	0,35	5	6	5,17	0,87	3	6
Equilibrats	5,44	0,75	4	6	5,7	0,54	4	6
Dominants d'espanyol	4,87	1,02	2	6	6	0	6	6
<i>Expressió escrita (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,81	0,48	4	6	5,59	0,64	4	6
Dominants de català (AMB)	5,73	0,69	3	6	5,47	0,78	3	6
Equilibrats	5,19	0,92	3	6	5,48	0,7	4	6
Dominants d'espanyol	4,97	1,11	2	6	5,94	0,25	5	6

Annex B. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 1

Actituds									
	Català				Espanyol				
	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.	
<i>Sentir-se un mateix</i> (màx. 6)									
Dominants de català (fora AMB)	5,93	0,38	4	6	2,15	1,77	0	6	
Dominants de català (AMB)	5,93	0,37	4	6	3,47	1,74	0	6	
Equilibrats	5,15	1,03	3	6	5	1,47	0	6	
Dominants d'espanyol	3,23	1,45	0	6	5,9	0,4	4	6	
<i>Cultura</i> (màx. 6)									
Dominants de català (fora AMB)	5,89	0,42	4	6	1,33	1,36	0	6	
Dominants de català (AMB)	5,47	0,9	3	6	2,27	1,46	0	5	
Equilibrats	5,3	0,78	3	6	3,26	1,89	0	6	
Dominants d'espanyol	4,58	1,67	0	6	4,32	1,6	0	6	
<i>Parlar adequadament</i> (màx. 6)									
Dominants de català (fora AMB)	5,96	0,19	5	6	5,44	1,45	0	6	
Dominants de català (AMB)	5,83	0,75	2	6	5,63	0,93	2	6	
Equilibrats	5,63	0,79	3	6	5,33	1,11	2	6	
Dominants d'espanyol	5,74	0,58	4	6	5,94	0,25	5	6	
<i>Accent</i> (màx. 6)									
Dominants de català (fora AMB)	1,7	2,4	0	6	2,53	2,96	2,58	0	
Dominants de català (AMB)	2,53	2,84	0	6	2,33	2,8	0	6	
Equilibrats	1,63	2,1	0	6	2,04	2,53	0	6	
Dominants d'espanyol	1,45	2,28	0	6	1,39	2,09	0	6	

Annex C. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 2

Historial lingüístic								
	Català				Espanyol			
	M	DE	Mín.	Màx.	M	DE	Mín.	Màx.
<i>Edat d'inici d'adquisició de la llengua (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0	0	0	0	2,04	2,57	0	6
Dominants de català (AMB)	0	0	0	0	1,75	2,17	0	6
Equilibrats	0,8	1,24	0	3	0	0	0	0
Dominants d'espanyol	1,36	1,59	0	5	0	0	0	0
<i>Edat d'inici a sentir-se còmode en la llengua (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0	0	0	0	7,38	7,29	0	20
Dominants de català (AMB)	0,53	1,9	0	0	5,88	6,05	0	18
Equilibrats	2,3	4,56	0	15	0,1	0,55	0	3
Dominants d'espanyol	3,68	6,37	0	20	0	0	0	0
<i>Educació Infantil i Primària (màx. 10 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	9,58	0,64	8	10	0,92	2,23	0	10
Dominants de català (AMB)	9,16	1,61	3	10	2,97	4,12	0	10
Equilibrats	8,87	1,87	3	10	3,43	4,19	0	10
Dominants d'espanyol	8,64	1,75	3	10	4,79	4,26	0	10
<i>Educació Secundària i no obligatòria (màx. 10 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	8,92	1,72	4	10	2,96	2,85	0	10
Dominants de català (AMB)	8,28	2,08	2	10	3,72	3,88	0	10
Equilibrats	7,53	1,87	5	10	3,93	3,27	0	10
Dominants d'espanyol	7,36	2,04	3	10	5,57	3,16	0	10
<i>País (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	19,5	0,76	18	20	17,23	5,75	18	20
Dominants de català (AMB)	19,34	0,94	17	20	18,75	3,55	18	20
Equilibrats	19,33	0,8	18	20	19,33	0,8	18	20
Dominants d'espanyol	19,07	2,23	18	20	19,07	2,23	18	20
<i>Família (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	19,54	0,71	18	20	6,08	8,83	0	20
Dominants de català (AMB)	19,34	0,94	17	20	10,44	9,8	0	20

Annex C. Respostes a cada pregunta del qüestionari BLP: experiment 2

Equilibrats	12,53	8,86	0	20	19,37	0,76	18	20
Dominants d'espanyol	6,89	8,57	0	20	19,14	1,9	11	20
<i>Feina (màx. 20 anys)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	6,12	7,12	0	20	3,65	5,76	0	19
Dominants de català (AMB)	7,09	7,84	0	20	5,28	7,07	0	20
Equilibrats	6,97	7,65	0	20	6,33	7,43	0	20
Dominants d'espanyol	4	6,59	0	20	6,46	7,79	0	20

	Ús							
	Català				Espanyol			
	M	DE	Mín.	Màx.	M	DE	Mín.	Màx.
<i>Ús amics (màx. 1)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0,82	0,18	0	1	0,14	0,17	0	1
Dominants de català (AMB)	0,71	0,23	0	1	0,23	0,2	0	1
Equilibrats	0,56	0,23	0	1	0,41	0,22	0	1
Dominants d'espanyol	0,17	0,17	0	1	0,81	0,16	0	1
<i>Ús família (màx. 1)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0,93	0,11	1	1	0,06	0,1	0	0
Dominants de català (AMB)	0,96	0,06	1	1	0,03	0,06	0	0
Equilibrats	0,28	0,3	0	1	0,72	0,3	0	1
Dominants d'espanyol	0,03	0,09	0	0	0,97	0,09	1	1
<i>Ús escola i/o feina (màx. 1)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0,62	0,21	0	1	0,24	0,16	0	1
Dominants de català (AMB)	0,71	0,18	0	1	0,22	0,15	0	0
Equilibrats	0,57	0,28	0	1	0,36	0,27	0	1
Dominants d'espanyol	0,32	0,25	0	1	0,62	0,26	0	1
<i>Parlar amb un mateix (màx. 1)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0,9	0,13	0	1	0,03	0,05	0	0
Dominants de català (AMB)	0,88	0,16	0	1	0,06	0,09	0	0
Equilibrats	0,37	0,25	0	1	0,58	0,23	0	1
Dominants d'espanyol	0,03	0,07	0	0	0,95	0,08	1	1

<i>Càlculs (màx. 1)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	0,96	0,13	0	1	0,01	0,04	0	0
Dominants de català (AMB)	0,93	0,09	1	1	0,05	0,08	0	0
Equilibrats	0,44	0,26	0	1	0,55	0,25	0	1
Dominants d'espanyol	0,05	0,16	0	1	0,94	0,16	0	1

Competència								
	Català				Espanyol			
	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.
<i>Comprensió oral (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	6	0	6	6	5,81	0,4	5	6
Dominants de català (AMB)	5,97	0,18	5	6	5,84	0,37	5	6
Equilibrats	5,87	0,35	5	6	5,87	0,35	5	6
Dominants d'espanyol	5,79	0,42	5	6	5,93	0,26	5	6
<i>Comprensió escrita (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,96	0,2	5	6	5,69	0,62	4	6
Dominants de català (AMB)	5,84	0,45	4	6	5,75	0,44	5	6
Equilibrats	5,73	0,64	3	6	5,77	0,57	4	6
Dominants d'espanyol	5,57	0,57	4	6	5,89	0,31	5	6
<i>Expressió oral (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,88	0,33	5	6	4,69	0,79	3	6
Dominants de català (AMB)	5,94	0,25	5	6	5,16	0,85	3	6
Equilibrats	5,63	0,56	4	6	5,87	0,35	5	6
Dominants d'espanyol	4,54	1	3	6	5,86	0,45	4	6
<i>Expressió escrita (màx. 6)</i>								
Dominants de català (fora AMB)	5,88	0,33	5	6	5,31	0,84	4	6
Dominants de català (AMB)	5,66	0,7	3	6	5,5	0,72	4	6
Equilibrats	5,5	0,82	3	6	5,7	0,6	4	6
Dominants d'espanyol	4,75	1,14	2	6	5,64	0,78	3	6

Actituds								
	Català				Espanyol			
	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.	<i>M</i>	<i>DE</i>	Mín.	Màx.
<i>Sentir-se un mateix</i> (màx. 6)								
Dominants de català (fora AMB)	5,88	0,43	4	6	2,27	1,73	0	5
Dominants de català (AMB)	5,97	0,18	5	6	2,97	1,64	0	6
Equilibrats	5,33	0,96	3	6	5,6	0,72	3	6
Dominants d'espanyol	3,36	1,37	0	6	5,82	0,48	4	6
<i>Cultura</i> (màx. 6)								
Dominants de català (fora AMB)	5,85	0,46	4	6	2	1,57	0	6
Dominants de català (AMB)	5,72	0,77	3	6	1,97	1,58	0	5
Equilibrats	5,3	1,21	1	6	4,07	1,55	1	6
Dominants d'espanyol	4,79	1,69	0	6	4,89	1,64	0	6
<i>Parlar adequadament</i> (màx. 6)								
Dominants de català (fora AMB)	5,69	0,68	3	6	5,54	0,81	3	6
Dominants de català (AMB)	5,97	0,18	5	6	5,72	0,63	4	6
Equilibrats	5,53	1,14	1	6	5,33	1,21	1	6
Dominants d'espanyol	5,21	1,26	1	6	5,57	1,07	2	6
<i>Accent</i> (màx. 6)								
Dominants de català (fora AMB)	1,81	2,17	0	6	3,27	2,51	0	6
Dominants de català (AMB)	2,84	2,71	0	6	2,81	2,69	0	6
Equilibrats	2,07	2,39	0	6	2,37	2,57	0	6
Dominants d'espanyol	1,5	2,15	0	6	1,61	2,15	0	6

Annex D. Instruccions de la tasca experimental 1

Instruccions a l'inici de la tasca (versió en català):

“A continuació llegiràs unes frases seguides d’una pregunta amb dues opcions de resposta. Mou la barra cap a la resposta que consideris més adequada. Tingues en compte que la pots moure més o menys cap a un dels costats en funció de si estàs més o menys segur de la resposta.

Ves al teu ritme, respon cada pregunta de manera acurada però tan ràpid com et sigui possible. Podràs fer una pausa de descans en el lloc indicat, quan arribis a la meitat de l’experiment.

Ara et proposem unes frases de pràctica perquè et familiaritzis amb la dinàmica.

Comencem!”

Instruccions després de 6 ítems de pràctica i abans dels ítems experimentals:

“Tens algun dubte? Recorda que en qualsevol moment pots fer preguntes a la investigadora i estarà encantada d’ajudar-te.

És molt important que tinguis en compte que les valoracions són personals i que no hi ha respostes correctes i incorrectes. Simplement volem veure quines intuïcions tens com a parlant del català!”

Annex E. Llista d'ítems en espanyol i en català de l'experiment 1

	Ítems en espanyol	Ítems en català
1	Los policías buscan a la delincuente que está en forma para detenerla de inmediato.	Els policies busquen a la delinqüent que està en forma per detenir-la immediatament.
2	Las amigas buscan a la niña que juega a baloncesto para empezar el partido.	Les amigues busquen a la nena que juga a bàsquet per començar el partit.
3	Los propietarios buscan a la inquilina que vive en este piso para hablar del alquiler.	Els propietaris busquen a la inquilina que viu en aquest pis per parlar del lloguer.
4	Las detectives buscan a la chica que es morena para investigarla.	Les detectives busquen a la noia que és morena per investigar-la.
5	Las trabajadoras necesitan a la traductora que sabe vasco para hablar con un cliente de Bilbao.	Les treballadores necessiten a la traductora que sap basc per parlar amb un client de Bilbao.
6	Los demandados necesitan a la abogada que tiene un bufete para defenderse.	Els demandats necessiten a l'advocada que té un bufet per defensar-se.
7	Las universitarias necesitan a la becaria que enseña alemán para resolver unas dudas.	Les universitàries necessiten a la becària que ensenya alemany per resoldre uns dubtes.
8	Los abuelos necesitan a la asistenta que es enfermera para curarse las heridas.	Els avis necessiten a l'assistenta que és infermera per curar-se les ferides.
9	Los pacientes reclaman a la doctora que es especialista para el diagnóstico.	Els pacients reclamen a la doctora que és especialista per al diagnòstic.
10	Las investigadoras reclaman a la científica que habla japonés para supervisar el proyecto.	Les investigadores reclamen a la científica que parla japonès per supervisar el projecte.
11	Los vendedores reclaman a la superior que defiende sus derechos para la reunión.	Els venedors reclamen a la superior que defensa els seus drets per a la reunió.
12	Las periodistas reclaman a la bloguera que tiene muchos seguidores para subir la audiencia.	Les periodistes reclamen a la bloguera que té molts seguidors per pujar l'audiència.
13	Las jornaleras exigen a la empresaria que es comprensiva para la negociación.	Les jornaleres exigeixen a l'empresària que és comprensiva per a la negociació.

14	Los guionistas exigen a la actriz que trabaja en Hollywood para protagonizar la película.	Els guionistes exigeixen a l'actriu que treballa a Hollywood per protagonitzar la pel·lícula.
15	Las espectadoras exigen a la cantante que es objetiva para el jurado del concurso.	Les espectadores exigeixen a la cantant que és objectiva per al jurat del concurs.
16	Los enfermos exigen a la traumatóloga que tiene experiencia para realizar la intervención.	Els malalts exigeixen a la traumatòloga que té experiència per realitzar la intervenció.
17	Los bandidos desean a la aristócrata que tiene dinero para robar toda su fortuna.	Els bandits desitgen a l'aristòcrata que té diners per robar tota la seva fortuna.
18	Las reporteras desean a la modelo que responde todas las preguntas para hacer una buena entrevista.	Les reportereres desitgen a la model que respon totes les preguntes per fer una bona entrevista.
19	Los novios desean a la amiga que es sincera para el discurso de su boda.	Els nuvis desitgen a l'amiga que és sincera per al discurs del seu casament.
20	Las agricultoras desean a la campesina que trabaja duro para la cosecha de uva.	Les agricultores desitgen a la pagesa que treballa de valent per a la collita de raïm.
21	Las desahuciadas anhelan a la voluntaria que organiza las protestas para ponerse de acuerdo.	Les desnonades anhelan a la voluntària que organitza les protestes per posar-se d'acord.
22	Los bebés anhelan a la cuidadora que les da el biberón porque tienen hambre.	Els bebès anhelan a la cuidadora que els dona el biberó perquè tenen gana.
23	Las rehenes anhelan a la superheroína que tiene mucha fuerza porque llevan tres días secuestrados.	Les ostatges anhelan a la superheroïna que té molta força perquè fa tres dies que estan segrestats.
24	Los viajeros anhelan a la guía que sabe historia porque la visita se hace más interesante.	Els viatgers anhelan a la guia que sap història perquè la visita es fa més interessant.
25	Los hombres prefieren a la peluquera que usa las tijeras para cortarse el pelo.	Els homes prefereixen a la perruquera que utilitza les tisores per tallar-se els cabells.
26	Las niñas prefieren a la monitora que es joven para la hora del patio.	Les nenes prefereixen a la monitora que és jove per a l'hora del pati.
27	Los entrenadores prefieren a la jugadora que marca goles para poder ganar la liga.	Els entrenadors prefereixen a la jugadora que marca gols per poder guanyar la lliga.
28	Las madres prefieren a la niñera que es responsable para estar más tranquilas.	Les mares prefereixen a la cangur que és responsable per estar més tranquil·les.

Annex E. Llista d'ítems en espanyol i en català de l'experiment 1

29	Las organizadoras priorizan a la famosa que es extranjera siempre que montan una fiesta.	Les organitzadores prioritzen a la famosa que és estrangera sempre que fan una festa.
30	Los pilotos priorizan a la auxiliar que es catalana cuando necesitan sustituta en Barcelona.	Els pilots prioritzen a l'auxiliar que és catalana quan necessiten substituta a Barcelona.
31	Las azafatas priorizan a la pasajera que va en silla de ruedas cuando comprueban los billetes.	Les hostesses prioritzen a la passatgera que va amb cadira de rodes quan comproven els bitllets.
32	Los granjeros priorizan a la anciana que es de su pueblo cuando venden la leche de sus vacas.	Els grangers prioritzen a l'anciana que és del seu poble quan venen la llet de les seves vaques.
33	Los votantes quieren a la candidata que es republicana como presidenta.	Els votants volen a la candidata que és republicana com a presidenta.
34	Las librerías quieren a la autora que escribe en gallego para la inauguración de la tienda.	Les llibreteres volen a l'autora que escriu en gallec per a la inauguració de la botiga.
35	Los aficionados quieren a la futbolista que corre mucho para situarla en el centro del campo.	Els aficionats volen a la futbolista que corre molt per situar-la al centre del camp.
36	Las delincuentes quieren a la turista que tiene un monedero para robarle el dinero.	Les delinqüents volen a la turista que té un moneder per robar-li els diners.
37	Las directoras piden a la trabajadora que sabe informática como encargada del equipo.	Les directores demanen a la treballadora que sap informàtica com a encarregada de l'equip.
38	Los conserjes piden a la guardaespaldas que es eficiente para hacerla jefa de seguridad.	Els conserges demanen a la guardaespallles que és eficient per fer-la cap de seguretat.
39	Las compradoras piden a la empleada que tiene buen gusto para hacer la reforma.	Les compradores demanen a l'empleada que té bon gust per fer la reforma.
40	Los médicos piden a la ginecóloga que tiene un máster para la unidad neonatal.	Els metges demanen a la ginecòloga que té un màster per a la unitat neonatal.
41	Los jubilados solicitan a la regidora que administra los impuestos para negociar la subida de pensiones.	Els jubilats sol·liciten a la regidora que administra els impostos per negociar la pujada de pensions.
42	Las acróbatas solicitan a la trapezista que hace saltos mortales para supervisar la prueba.	Les acròbates sol·liciten a la trapezista que fa salts mortals per supervisar la prova.
43	Los dueños solicitan a la veterinaria que opera de urgencias para salvar la vida del perro.	Els amos sol·liciten a la veterinària que opera d'urgències per salvar la vida del gos.

44	Las herederas solicitan a la notaria que tiene tarifas baratas para repartir la herencia.	Les hereves sol·liciten a la notària que té tarifes barates per repartir l'herència.
45	Las alumnas esperan a la maestra que abre la puerta para entrar en clase.	Les alumnes esperen a la mestra que obre la porta per entrar a classe.
46	Los ciclistas esperan a la deportista que compite con ellos para iniciar la carrera.	Els ciclistes esperen a l'esportista que competeix amb ells per iniciar la cursa.
47	Las clientas esperan a la interiorista que decora pisos para pedir presupuesto.	Les clientes esperen a la interiorista que decora pisos per demanar pressupost.
48	Los estudiantes esperan a la profesora que los vigila para empezar el examen.	Els estudiants esperen a la professora que els vigila per començar l'examen.

Annex F. Instruccions de la tasca experimental 2

Instruccions a l'inici de la tasca (versió en català):

“Llegeix les frases següents i escriu una paraula per completar els forats. Utilitza la forma adequada del verb entre parèntesis i, si és necessari, pots afegir **una** paraula més. En algun cas hauràs d'escollir entre dos verbs.

Exemples:

1. En Pau és massa irresponsable. Sempre (pensar) **pensa en** sortir de festa tot i que tinguem exàmens.
2. La Lorena sempre ha volgut anar de viatge a Japó. Diu que ahir (*somiar/ trucar*) **va somiar** que anava a aquest país.

Ara et proposem unes frases de pràctica perquè et familiaritzis amb la dinàmica.

Comencem!”

Instruccions després de 4 ítems de pràctica i abans dels ítems experimentals:

“Tens cap dubte? Recorda que sempre pots preguntar a la investigadora i estarà encantada d'ajudar-te. Si no en tens cap, passa a la següent pàgina per continuar amb la tasca.”

Annex G. Llista d'ítems en espanyol i en català de l'experiment 2

Ítem	Ítems en espanyol	Ítems en català
1	Una chica con mucha fuerza ha robado un anillo en la joyería. Los policías (buscar) ____ la delincuente que está en forma.	La noia amb molta força ha robat un anell a la joieria. Els policies (buscar) ____ la delinqüent que està en forma.
2	Cinco amigas quieren jugar al baloncesto pero el equipo es impar; por suerte, saben que hay una niña en el patio que juega al baloncesto. Las amigas (buscar) ____ la niña que juega al baloncesto.	Cinc amigues volen jugar a bàsquet però l'equip és imparell; per sort, saben que hi ha una nena al pati que juga a bàsquet. Les amigues (buscar) ____ la nena que juga a bàsquet.
3	La autora del crimen podría ser una de esas dos chicas de la fotografía. Las detectives (buscar) ____ la chica que es morena.	L'autora del crim podria ser una d'aquelles dues noies de la fotografia. Les detectives (buscar) ____ la noia que és morena.
4	Los propietarios quieren subir el precio del piso que alquilan, donde solo vive una persona. Los propietarios (buscar) ____ la inquilina que vive ahí.	Els propietaris volen pujar el preu del pis que lloguen, on només viu una persona. Els propietaris (buscar) ____ la inquilina que viu allà.
5	Ha llegado un cliente vasco a la oficina, pero solo la traductora habla el idioma. Las trabajadoras (necesitar) ____ la traductora que sabe vasco.	Ha arribat un client basc a l'oficina, però només parla l'idioma la traductora. Les treballadores (necessitar) ____ la traductora que sap basc.
6	Los demandados solo se librarán de la cárcel si los defiende un bufete de abogados. Los demandados (necesitar) ____ la abogada que trabaja en un bufete.	Els demandats només es deslliuraran de la presó si els defensa un bufet d'advocats. Els demandats (necessitar) ____ l'advocada que treballa en un bufet.
7	Las universitarias tienen unas dudas antes del examen de alemán. Las universitarias (necesitar) ____ la profesora que enseña alemán.	Les universitàries tenen uns dubtes abans de l'examen d'alemany. Les universitàries (necessitar) ____ la professora que ensenya alemany.
8	Los abuelos están enfermos y viven solos. Los abuelos (necesitar) ____ la asistente que es enfermera.	Els avis estan malalts i viuen sols. Els avis (necessitar) ____ l'assistenta que és infermera.
9	Las organizadoras están montando una fiesta en Ibiza, pero hay demasiados invitados. Las organizadoras (priorizar) ____ la famosa que es extranjera.	Les organitzadores estan muntant una festa a Eivissa, però hi ha massa convidats. Les organitzadores (prioritzar) ____ la famosa que és estrangera.
10	La cola para embarcar en el avión es muy larga y hay una persona minusválida. Las azafatas (priorizar) ____ la pasajera que va en silla de ruedas.	La cua per embarcar a l'avió és molt llarga i hi ha una persona minusvàlida. Les hostesses (prioritzar) ____ la passatgera que va en cadira de rodes.
11	Los granjeros no tienen suficiente leche para todos los clientes. Los granjeros (priorizar) ____ la anciana que es del pueblo.	Els grangers no tenen prou llet per a tots els clients. Els grangers (prioritzar) ____ l'anciana que és del poble.

Annex G. Llista d'ítems en espanyol i en català de l'experiment 2

12	En la tripulación del avión hay una persona que vive en Cataluña. Si en un vuelo a Barcelona falta una azafata, los pilotos (priorizar) ____ la azafata que es catalana.	A la tripulació de l'avió hi ha una persona que viu a Catalunya. Si en un vol a Barcelona falta una hostessa, els pilots (prioritzar) ____ l'hostessa que és catalana.
13	El pueblo se ha hartado de la monarquía. Como presidenta, los votantes (querer) ____ la candidata que es republicana.	El poble està fart de la monarquia. Com a presidenta, els votants (voler) ____ la candidata que és republicana.
14	Van a inaugurar una librería en Galicia. Para la inauguración de la tienda, las librerías (querer) ____ la autora que escribe en gallego.	Inauguraran una llibreria a Galícia. Per a la inauguració de la botiga, les llibreres (voler) ____ l'autora que escriu en gallec.
15	Para ganar, el Barça necesita hacer un cambio en el centro el campo. De entre todas las jugadoras, los aficionados (querer) ____ la futbolista que corre mucho.	Per guanyar, el Barça necessita fer un canvi en el centre del camp. D'entre totes les jugadores, els aficionats (voler) ____ la futbolista que corre molt.
16	En la salida del metro hay unas carteristas y han visto que hay un grupo de turistas. Para cometer el delito, las delincuentes (querer) ____ la turista que tiene un monedero.	A la sortida del metro hi ha unes carteristes i han vist que hi ha un grup de turistes. Per cometre el delictes, les delinqüents (voler) ____ la turista que té un moneder.
17	La entrada en el colegio se hace por turnos, pero la maestra todavía no ha llegado. Las alumnas (esperar) ____ la maestra que abre la puerta.	L'entrada a l'escola es fa per torns, però la mestra encara no ha arribat. Les alumnes (esperar) ____ la mestra que obre la porta.
18	Los ciclistas ya están preparados para iniciar la carrera mixta, pero falta una deportista. Los ciclistas (esperar) ____ la deportista que compite con ellos.	Els ciclistes ja estan preparats per iniciar la carrera mixta, però falta una esportista. Els ciclistes (esperar) ____ l'esportista que competeix amb ells.
19	Dos mujeres llegan a una tienda de interiorismo; han quedado con una decoradora. Las clientas (esperar) ____ la interiorista que decora pisos.	Dues dones arriben a una botiga d'interiorisme; han quedat amb una decoradora. Les clientes (esperar) ____ la interiorista que decora pisos.
20	Los estudiantes ya están en el aula esperando a empezar el examen. Los estudiantes (esperar) ____ la profesora que los vigila.	Els estudiants ja estan a l'aula esperant per començar l'examen. Els estudiants (esperar) ____ la professora que els vigila.

Annex H: Anàlisi dels ítems de l'experiment 1

Annex H.1: Per ítem

Figura H.1.1

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol segons l'ítem

Figura H.1.2

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en català segons l'ítem

Annex H.2: Verbs

Figura H.2.1

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol segons l'estabilitat referencial i el verb

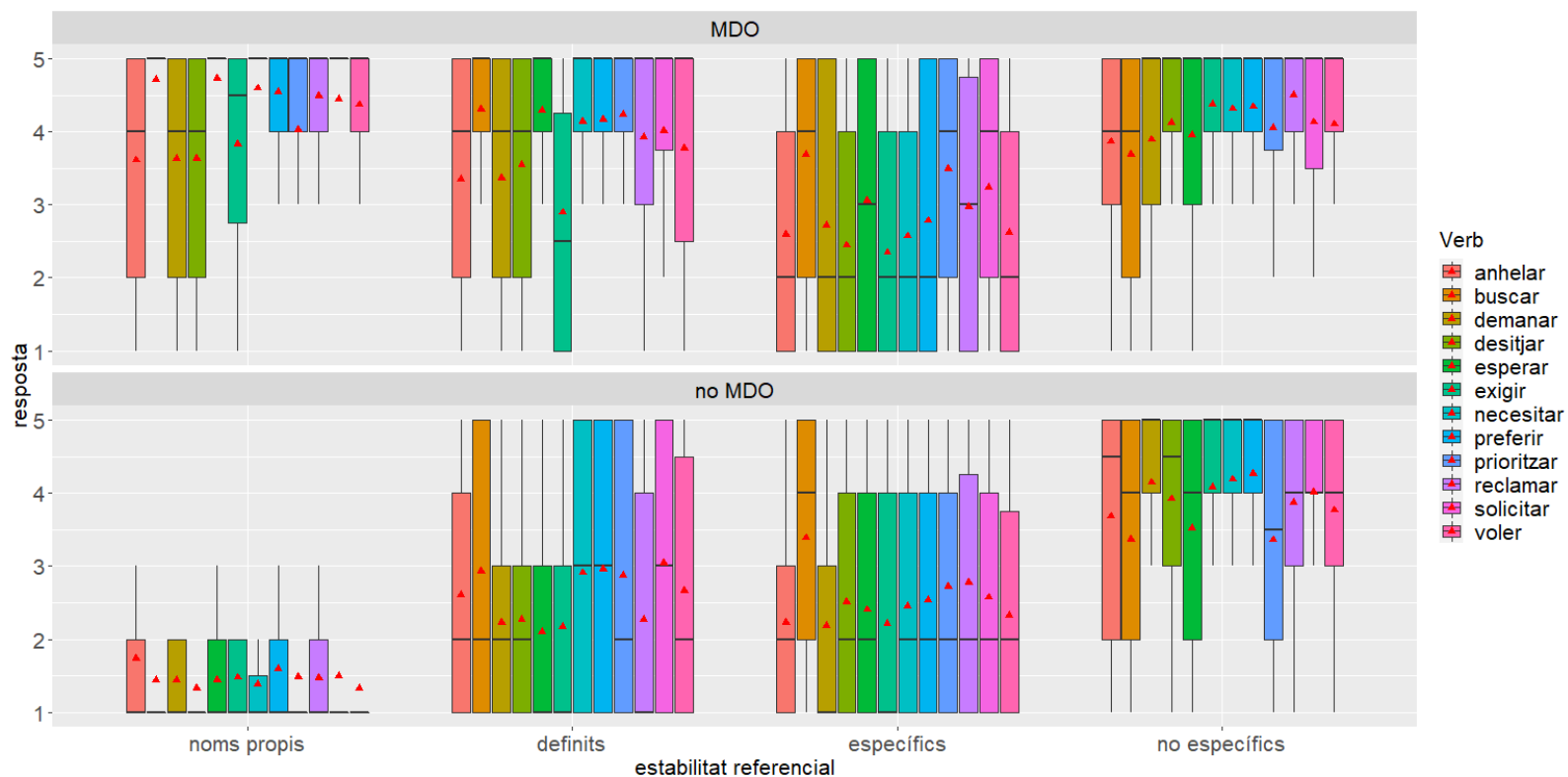
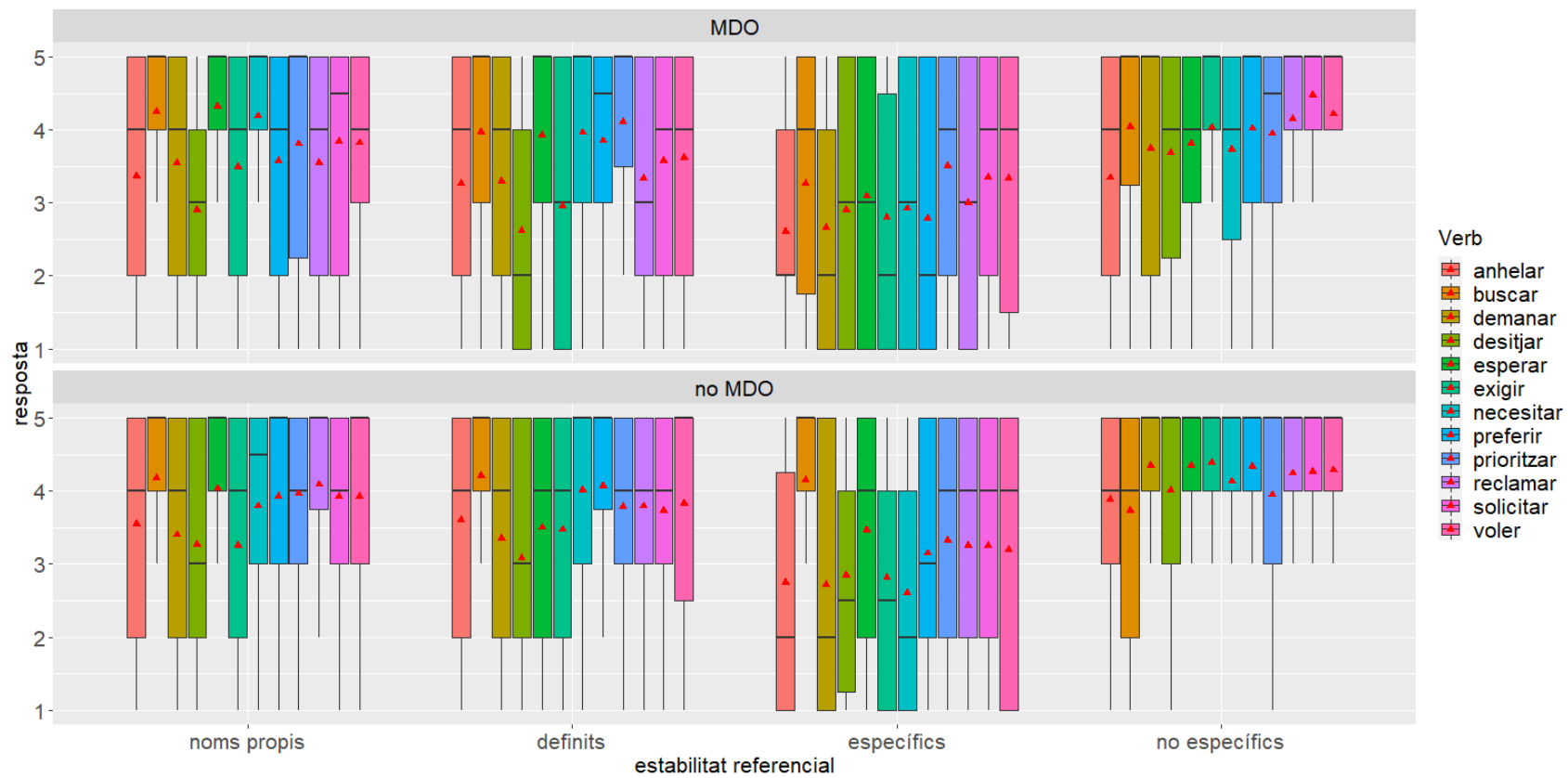

Figura H.2.2

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omisió de l'MDO en català segons l'estabilitat referencial i el verb

Annex H.3: Telicitat

Figura H.3.1

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en espanyol segons l'estabilitat referencial i la telicitat

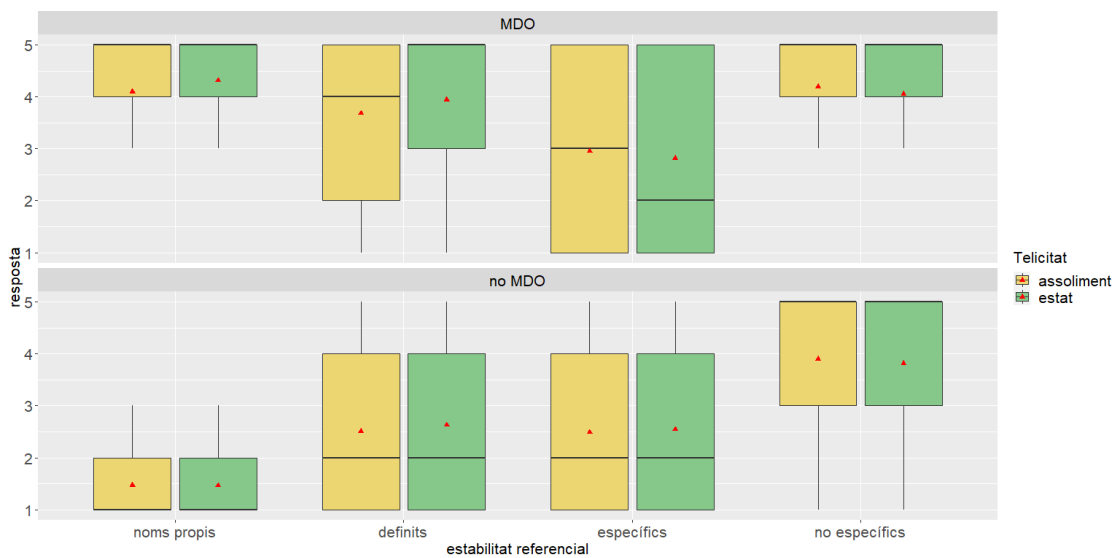
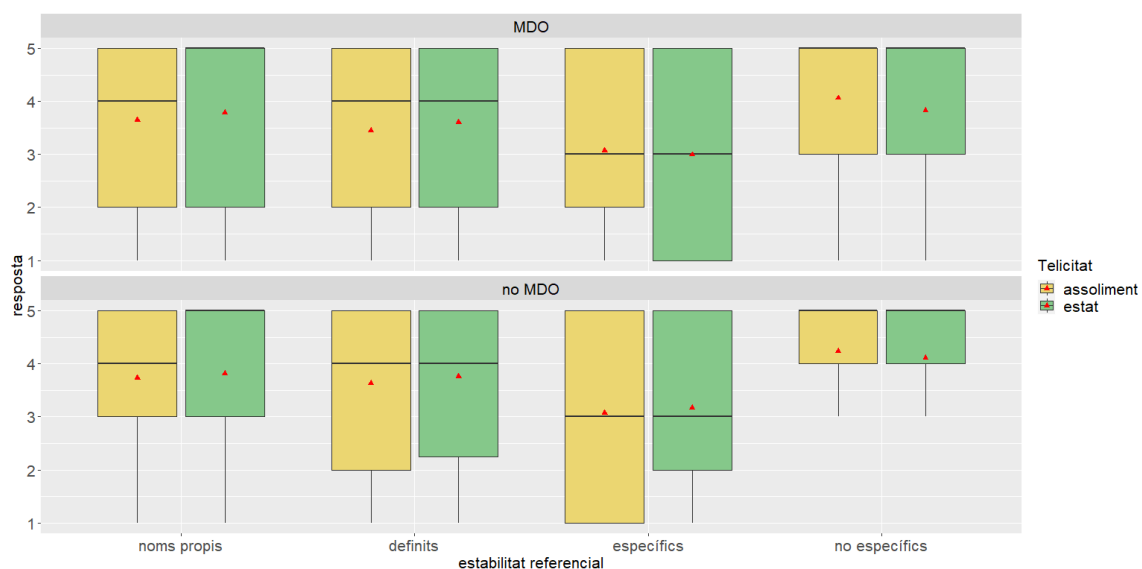

Figura H.3.1

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omissió de l'MDO en català segons l'estabilitat referencial i la telicitat

Annex H.4: Transitivitat

Figura H.4.1

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omisió de l'MDO en espanyol segons l'estabilitat referencial i la transitivitat

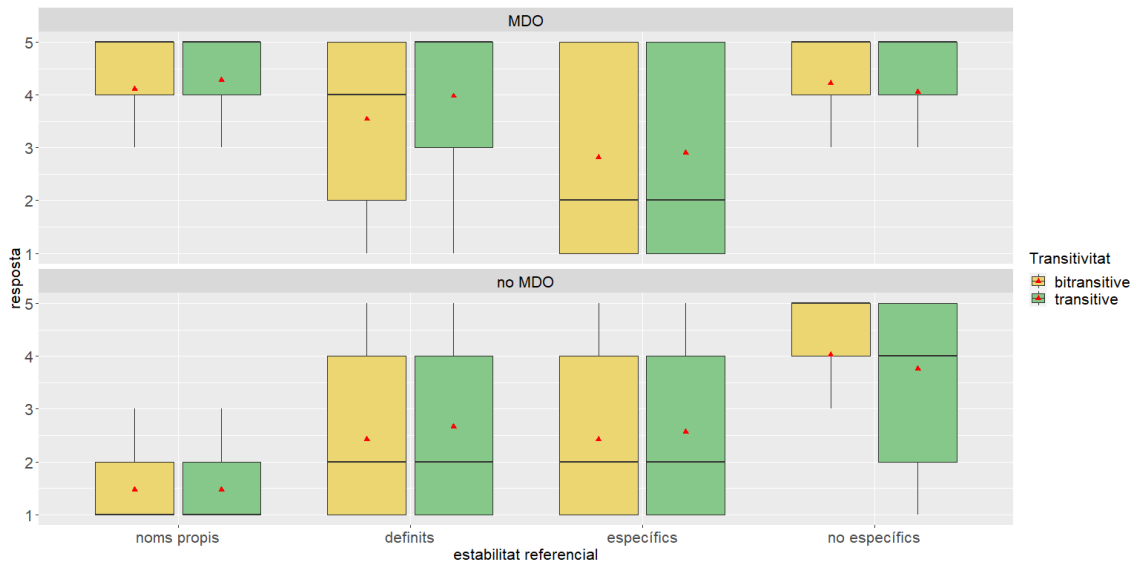
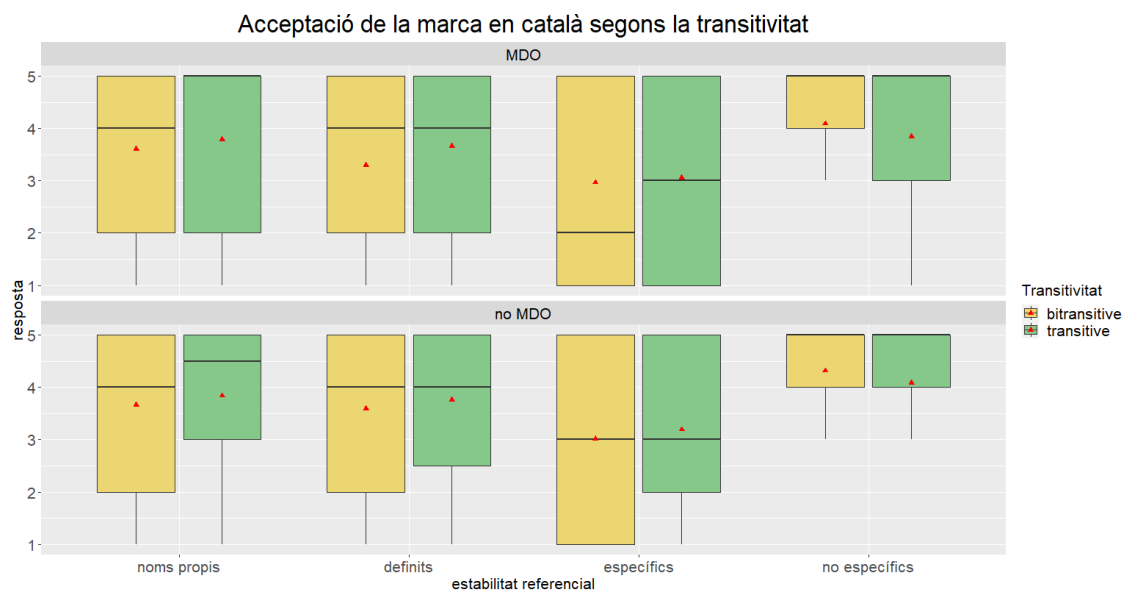

Figura H.4.2

Percentatges d'acceptabilitat de la realització i omisió de l'MDO en català segons l'estabilitat referencial i la transitivitat

Annex I. Anàlisi de les respostes per participants i per verbs en l'experiment 2

Annex I.1. Variabilitat en la producció del MO entre participants en espanyol

Annex I.1.1. Monolingües d'espanyol

Figura I.1.1

Percentatges de producció de l'MDO en espanyol per cada monolingüe d'espanyol

Annex I.1.2. Dominants d'espanyol

Figura I.1.2

Percentatges de producció de l'MDO en espanyol per cada dominant d'espanyol

Annex I.1.3. Bilingües equilibrats

Figura I.1.3

Percentatges de producció de l'MDO en espanyol per cada bilingüe equilibrat

Annex I.1.4. Dominants de català de l'AMB

Figura I.1.4

Percentatges de producció de l'MDO en espanyol per cada dominant de català de l'AMB

Annex I.1.5. Dominants de català de fora l'AMB

Figura I.1.1

Percentatges de producció de l'MDO en espanyol per cada dominant de català de fora l'AMB

Annex I.2. Variabilitat entre participants en català

Annex I.2.1. Dominants de català de fora l'AMB

Figura I.2.1

Percentatges de producció de l'MDO en català per cada dominant de català de fora l'AMB

Annex I.2.2. Dominants de català de l'AMB

Figura I.2.2

Percentatges de producció de l'MDO en català per cada dominant de català de l'AMB

Annex I.2.3. Bilingües equilibrats

Figura I.2.3

Percentatges de producció de l'MDO en català per cada bilingüe equilibrat

Annex I.2.4. Dominants d'espanyol

Figura I.2.1

Percentatges de producció de l'MDO en català per cada dominant d'espanyol

Annex I.3: Anàlisi d'ítems per verb

Figura I.1

Percentatges de producció de l'MDO en espanyol segons el verb

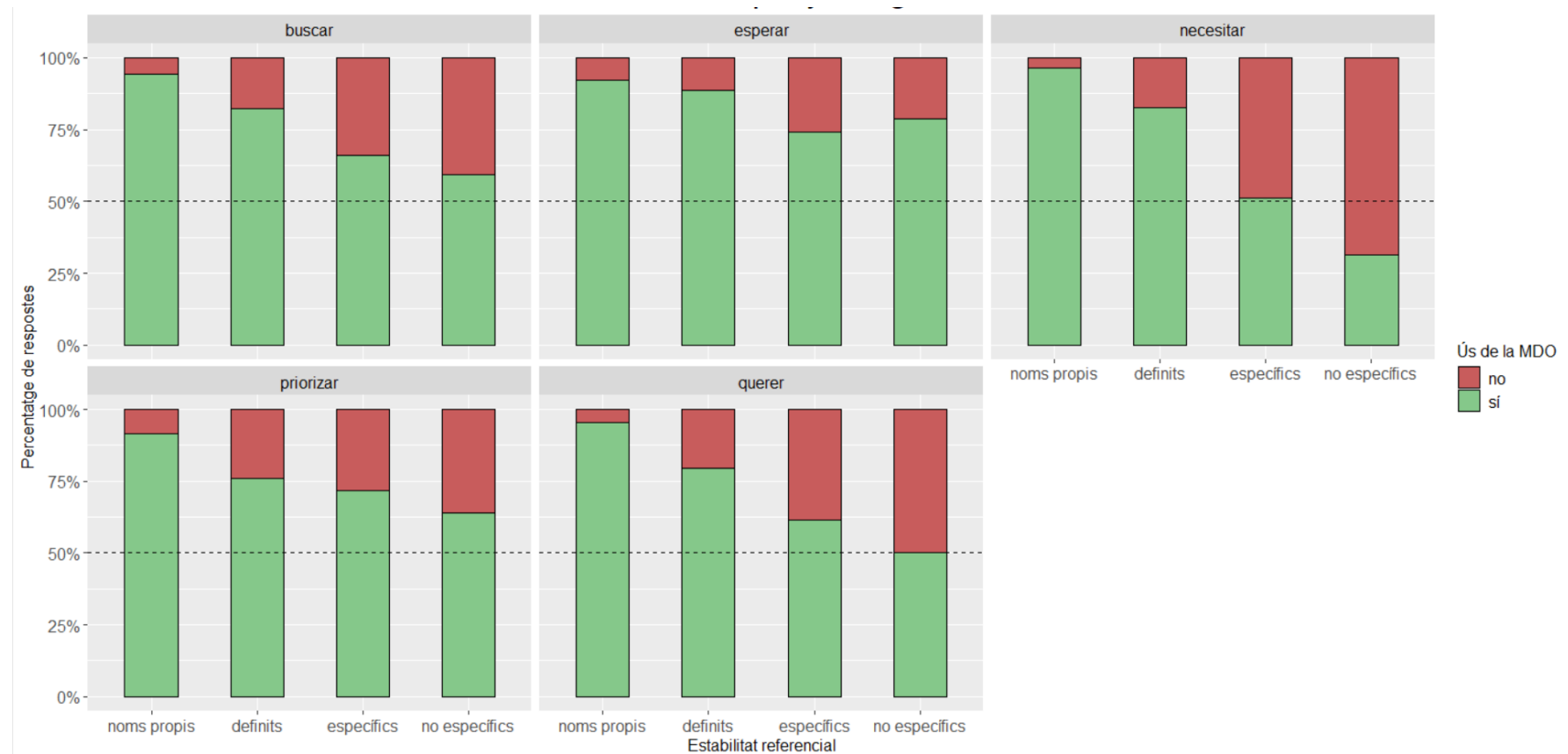
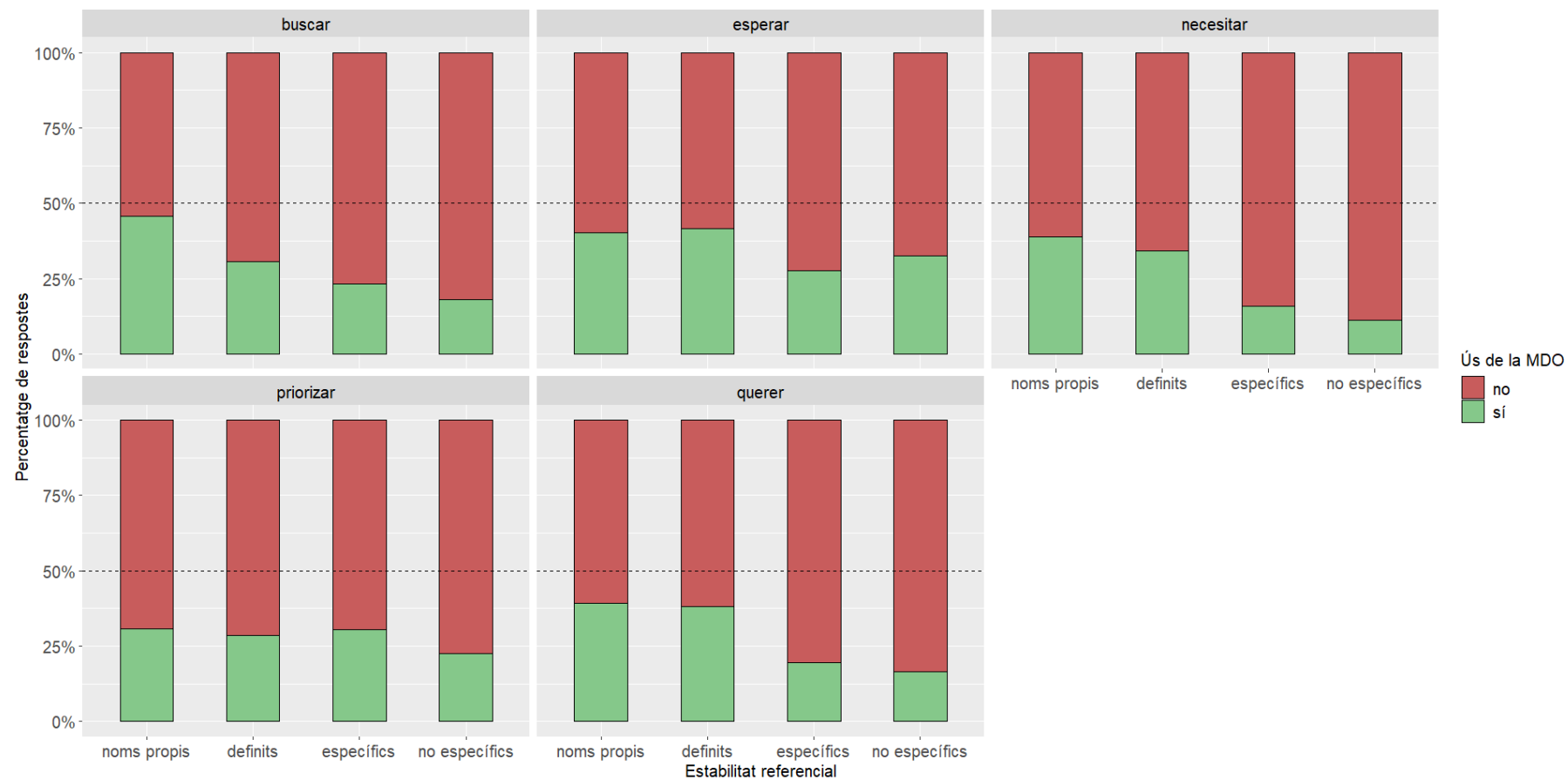

Figura I.2*Percentatges de producció de l'MDO en català segons el verb*

Annex J: Models per analitzar l'acceptabilitat de l'MDO en espanyol i en català

Annex K: Models per analitzar la producció de l'MDO en espanyol i en català

Els annexos J i K estan disponibles al repositori Open Science Framework (https://osf.io/q6de9/?view_only=8a340abd01374465beac6ea3ffc434ec). El conjunt de dades i tots els scripts d'R utilitzats en aquesta tesi també es troben en aquest repositori.